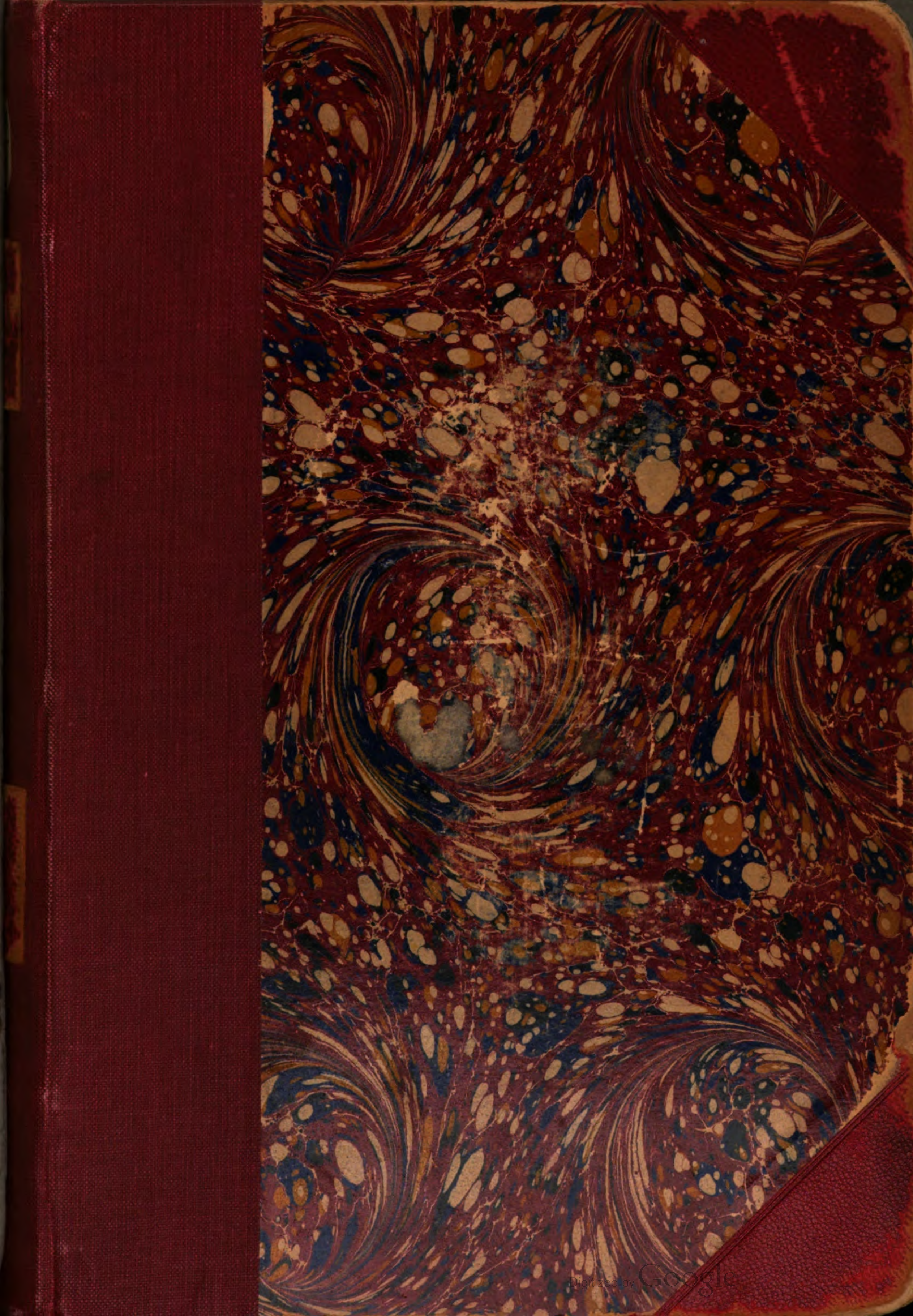

HRVATSKE
NARODNE PJESME.

SKUPILA I IZDALA

MATICA HRVATSKA.

ODIO PRVI.

JUNAČKE PJESME.

KNJIGA PRVA.

ZAGREB.

TISAK KARLA ALBRECHTA (JOS. WITTASEK).

1896.

JUNAČKE PJESME.

KNJIGA PRVA.

UREDILI

DR. IVAN BROZ I DR. STJEPAN BOSANAC.

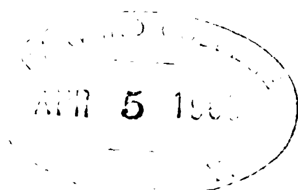
and others

ZAGREB.

IZDANJE „MATICE HRVATSKE".

1896.

GDJE JE ŠTO.

Dodatak.

eć prve godine preporodjene „Matice Hrvatske“ — mjeseca siječnja godine 1876. — javio se odboru „Matice Hrvatske“ Mihovio Pavlinović s velikim zbornikom hrvatskih narodnih pjesama, što ih je mnogo godina sabirao po Dalmaciji, Bosni i Hercegovini. Malo iza toga dodje i sam glavom u Zagreb, gdje je pred odborom „Matice Hrvatske“ sa zanosom razlagao, kako bi upravo „Matici Hrvatskoj“ dolikovalo, da izda veliku zbirku hrvatskih narodnih pjesama, kojom bi se narod ponosito pred svijetom prikazao. Odbor „Matice Hrvatske“ iza dugoga vijećanja, koliko mu je i mila bila lijepa osnova, prihvati s ponešto teškim srcem ovaj predlog, jer „Matica Hrvatska“ nije još bila započela ni onoga rada, što joj ga odrediše nova pravila, a svima je još bila pred očima živa slika mnogogodišnje žalosne neplodnosti „Matice Ilirske“ zbog nestašice radnih sila i materijalnih sredstava.

Mjeseca svibnja godine 1876. nabavljen je Pavlinovićev zbornik: „hrvatskih narodnih pjesama“ uz uvjet „slobodne redakcije“, da ga „Matica Hrvatska“ ne će izdati osobito i u jednoj cjelini, već samo u izboru uz pjesme iz drugih zbornika, koji će se još sabrati. Želeći odbor „Matice Hrvatske“, da se pjesme sabiraju po svim krajevima naroda hrvatskoga i bez razlike dijalekata, kako bi se sav narod u jednoj cjelini prikazao, zaključi mjeseca lipnja god. 1876., da se izda poziv za sabiranje hrvatskih narodnih pjesama.

Čim se pročulo za „Matičinu“ osnovu, poslaše joj i prije poziva mnogi prijatelji hrvatske knjige svoje zbornike narodnih pjesama. Prvi pokloni svoj veliki zbornik narodnih pjesama, što ih je sabirao neko dvadeset i pet godina — sam predsjednik „Matice

Hrvatske“ Ivan Kukuljević. U ovom daru bile su i pjesme, što ih je sabrao Nikola Tommaseo oko god. 1840. većinom oko Šibenika u Dalmaciji, a imale su se štampati već god. 1844. Iza Kukuljevića pokloni i Sime Ljubić svoj zbornik, što ga je sakupio oko god. 1845.—1847. na otoku Hvaru, a zadarska mu cenzura god. 1848. nije dopustila, da ga u cjelini štampa s posvetom Jelačiću banu. U isto vrijeme dobila je „Matica Hrvatska“ narodne pjesme od dr. Luke Marjanovića, što ih je sabrao po Gornjoj Krajini od god. 1862. do 1869. Uz lijepe zbornike, što su još bili stigli iz Istre, Primorja, Žumberka i Gornje Krajine, ponudi „Matici“ i Fr. Kuhač za porabu svoju lijepu zbirku osobito ženskih pjesama, što ih je sabrao po svim krajevima hrvatskoga naroda.

Tako se u kratko vrijeme od godinu dana, još prije nego je „Matica“ izdala svoj poziv za sabiranje, sabralo toliko gradje, da bi već tada bila mogla „Matica Hrvatska“ izdati dvije do tri knjige izabranih hrvatskih narodnih pjesama. No odbor „Matice Hrvatske“ mišljaše, da mu sada ne valja sustati na pola puta, već da treba i dalje sabirati narodne pjesme iz onih krajeva, iz kojih „Matica“ još nema pjesama. Zato je „Matica Hrvatska“ prema zaključku od god. 1876. mjeseca studenoga god. 1877. izdala u svim hrvatskim novinama ovaj: Poziv za sabiranje hrvatskih narodnih pjesama:

Svim rodoljubima hrvatskim! „Matica Hrvatska“ nakanila je izdati velik zbornik hrvatskih narodnih pjesama, pak je već dosele bila toliko sretna, te je stekla što poklonom od plemenitih rodoljuba, što kupom ogromne zbirke gotovo sa svih strana našega naroda.

„Matici“ je njezin predsjednik presv. gosp. Ivan Kukuljević poklonio sve svoje zbirke narodnih pjesama, izmedju kojih i cijelu Tommaseovu, u kojoj imade do 300 pjesama iz Dalmacije. Kad se k tomu pridoda cijela zbirka Pavlinovićeva, koja je sabrana po Dalmaciji, Bosni i Hercegovini i ima do 1500 gotovo samih ženskih pjesama i lijepa zbirka Ljubićeva s otoka Hvara, onda možemo reći, da je Dalmacija dostojno zastupana.

Imademo iz Like zbirku Marjanovićevu i još jednu manju, u obadvije do 200 pjesama.

Imamo iz Gornje Krajine zbirku Rakovčevu i žumberačkih pjesama dvije zbirke.

Od štokavskih imamo još iz današnje bjelovarske županije dosta veliku zbirku.

Dobismo čakavskih, istarskih i primorskih preko tri stotine.

Napokon je i kajkavska Kukuljevićeva zbirka jaka do kakovih 400 tiskanih i netiskanih pjesama.

Jošte nam je blagohotno na porabu ponudio svoju lijepu zbirku i gosp. Fr. Kuhač, što ju je sabrao po svim stranama našega naroda.

Tako je evo „Matica“ u kratko vrijeme pribavila ogromno gradivo za namišljeni zbornik hrvatskih narodnih pjesama. Ali idući od zapada prema istoku, evo se sustaviše naše zbirke na granicama Slavonije, odakle ne imamo gotovo ništa, a imade tamo toliko dragocjena bisera narodne pjesme, imade i toliko plemenitih ljudi, što medju narodom žive i rade — oni nas jamačno ne će zaboraviti.

Bit će stotine pjesama po narodu, kojih mi ne dobismo, niti će ih ikada itko dobiti, ako se što prije ne poberu. Pjesme se zaboravljaju, jer narod sve manje pjeva.

Pozivljemo sve plemenite ljude naroda hrvatskoga, da nam pomognu sabrati ovaj ures duševnoga života našega naroda. Mladež bi naša imala o praznicima sabirajući narodnu pjesmu zagledati u srce svomu narodu, a svećenici i učitelji živeći med narodom mogu nam sabrati pjesama i na takovim stranama, kamo valja da nikad nijedan sabiratelj ne bi mogao dospjeti.

Na njih se obraćamo i molimo ih, neka sabiraju pjesme i priče. Tko bi oko sabiranja potrošio i novca ili bi pak i za svoj trud želio nagradu kakvu, „Matica“ će mu drage volje naplatiti prema silama svojim novčanim i prema vrijednosti pjesama.

Da svatko znade, kako želimo da budu pjesme sabrane, molimo, neka se pazi na ove stvari:

1. Prvo je i najglavnije: neka se pjesma bilježi vjerno, kako je pjevač pjeva. K tomu je potrebno: a) da pjevač ne govori pjesmu, kao da bi iz knjige čitao, jer rijetko koji pjevač znade pjesmu potpunoma i točno kazivati, ako je upravo ne pjeva; b) ako se sabiratelju u prvi mah pričini, da je pjevač štogod pogriješio, neka ga ne pita: „Zar nije možda to ovako?“ — jer će pjevač gotovo uvijek sabiratelju potvrditi, ako je i krivo. Neka mu radje pjevač to isto još jednom zapjeva.

2. Ženske se pjesme veoma rijetko nove spjevavaju, sve su stare, a mnoge i prastare. Što su starije, to su i mutnije i manje potpune. Pjevaču ne smeta, što ih ne razumije, a sabiratelj upravo najvoli tražiti smisao. Mnogo puta misli, da ga može lasno naći malim umetkom, pak tako pjesmu sasma iskvari. I opet je to glavno, da se jasno znade, kako je pjevač zapjevao.

3. Pjesma idući od usta do usta raste i kiti se, a kadšto se i umanjuje. Neka sabiratelju ne smeta, što je pjesma makar i manja, nego što ju je drugdje čuo ili čitao, samo da je malo drukčija, neka je zabilježi. A naići će sabiratelj i na takva pjevača, koji znade pjesmu samo prekinuto, a što ne zna, ono svojim riječima spaja i nadovezuje. Neka i takovu bilježi.

4. Uz pjesme, osobito junačke, ima mnogo puta po koja pripovijest. Neka sabiratelj ne zaboravlja upitati, ima li o ovom dogadjaju i kakva pripovijest.

Ima ženskih pjesama, koje se samo uz neke narodne običaje pjevaju. Neka se to kod svake spomene.

5. Molimo sabiratelje, neka nikada i nikada ne zaborave zapisati, gdje se pjesma pjeva i tko ju je kazivao. Ako je od jednoga pjevača više pjesama, neka se štogod spomene iz života njegova. Više puta

se čuje: Tamo u onom selu ima jedna baba ili djed, koji zna puno pjesama, neka ga sabiratelj po imenu zapiše, može biti da će biti komu moguće do one babe ili djeda doći.

Odslije pozivala je „Matica Hrvatska“ svake godine u novinama i u svojem godišnjem „izvještaju“ — sve do god. 1887. — na sabiranje narodnih pjesama, te je u to vrijeme sabrala veliku množinu toga narodnoga blaga iz sviju naših krajeva.

God. 1887. i 1888. pošlo joj je za rukom, što nitko prije nje nije učinio, da je i braću Muhamedove vjere u Bosni predobila za sakupljanje narodnih pjesama, te je uz pomoć nekih svojih prijatelja, osobito Muhamedovaca, sabrala upravo veliku zbirku narodnih pjesama i od naših bosanskih Muhamedovaca.

Sabirajući „Matica Hrvatska“ više od petnaest godina narodne pjesme, — koje se po zaključku „Matičinog“ odbora čuvaju i za buduće svakomu naučnjaku za naučnu porabu u originalnim rukopisima — sabrala je do današnjega dana zbornike od ovih sabirača:

1. *Abjanić* Ivan: 726 ženskih pjesama iz djakovačkoga i vinkovačkoga kraja (Djakovo, Stari Mikanovci i Otok u Slavoniji). — God. 1886*.
2. *Alačević* Ante i Miroslav: dva zbornika — stariji i mladji: I. i II. junačke i ženske pjesme (ima med njima i umjetnih). U starijem talijanskim pravopisom pisanom zborniku I. („Pismar narodni, sakupio Ante Franjin Alačević iz Drvenika, rodj. 1780. † 1856.“) 168 pjesama, a u mladjem II. 365 pjesama, ali su mnoge iz starijega prepisane. Skupljene su pjesme izmedju god. 1820. do 1860. u Makarskom Primorju i okolini neretvanskoj, vrgorskoj, imoskoj i omiškoj; na otocima Braču i Hvaru, u Boci Kotorskoj (Stolivo, Prčanj, Mula, Risan i Perast) i Dubrovniku. — God. 1888.
3. *Andjelinović* Miho: 110 junačkih i ženskih pjesama. Osim 4—5 pjesama sve su sakupljene u mjestu Sućurju na otoku Hvaru. — God. 1889.
4. *Babukić* Vjekoslav: preko 200 junačkih i ženskih (ima i varoških) pjesama iz raznih krajeva, koje su sabirane od god. 1845.—1860. — God. 1878.
5. *Balović* Ante: 20 junačkih pjesama i 80 počašnica u prijepisu iz četiri peraštanska rukopisa od god. 1821 i 1833. — God. 1889.
6. *Ban* Danijel: 161 ženska pjesma. Sabrao ih s Bonom *Ostojićem* po srednjoj Bosni (najviše u Sarajevu, Travniku, Kreševu i Varešu). — God. 1893.
7. *Banić* Filip: 378 junačkih i ženskih pjesama iz sinjske okoline u Dalmaciji (Dolac Dolnji, Srijani i Bisko). — God. 1885.
8. *Barišić* Rafael: 127 ženskih pjesama iz Bosne (većinom sabrane u Sutjeskoj). — God. 1886.
9. *Bašagić* S. R.: 67 pjesama junačkih i ženskih iz sarajevskoga kraja. — God. 1894.

* Godina uz „zbornik“ naznačuje, kad je „Matica“ zbornik nabavila.

Batušić Ante, vidi: Zbornik nar. pjes. raznih sabirača.

Bauzer Roman, vidi: Zbornik nar. pjes. raznih sabirača.

10. *Bervaldi-Lucić* Luka: 60 pjesama junačkih i ženskih s otoka Hvara. — God. 1887.

11. *Bišćan* Julije: 236 pjesama junačkih i ženskih. Sabrane su oko god. 1850. oko Karlovca u Hrvatskoj. — God. 1877.

Blagović Andrija, vidi: Zbornik nar. pjes. raznih sabirača.

12. *Bobinac* Jakov: 33 junačke i ženske pjesme iz Prozora kraj Otočca u Gornjoj Krajini u Hrvatskoj. — God. 1886.

13. *Bogdešić* Petar: 139 pjesama ženskih (ima i nešto junačkih, koje se tiču bosanske zapreme); zatim 213 pjesama, što ih sabirač zove „dječačke", većinom po od 4 stiha, „a običavaju ih pjevati stojeći za kolom ili inače pri raznim zgodama". Napokon 788 poskočnica, gotovo sve po od 2 stiha, a pjevaju se u kolu, „ali samo igrajući uz tamburu, egede (gusle), dude ili dvojnice". Pjesme su skupljene najviše u Dragovcima i po obližnjim selima (kotar pakrački) u Slavoniji, a nekoliko ih ima i iz Osijeka. — God. 1884.

Bogović Petar, vidi: Zbornik nar. pjes. raznih sabirača.

14. *Borković* Janko i *Muravić* Jakov: 30 ženskih pjesama iz Požege u Slavoniji i iz Domagovića kod Jaske u Hrvatskoj. — God. 1890.

15. *Bosiljevac* Janko: 59 ženskih pjesama iz brodskoga kotara u Slavoniji (Kuti, Dolnja Bebrina i okolna sela garčinske općine). — God. 1887.

16. *Boškić* Mato: 239 ženskih pjesama i 12 „poskočnica, koje se pjevaju u kolu ili inače" iz Sarajeva i Županjca u travničkom okružju u Bosni. Zabilježio je i 20 pripovijedaka. — God. 1895.

17. *Budisavljević* Bude: 52 pjesme junačke i ženske iz Gornje Krajine u Hrvatskoj. — God. 1880.

18. *Bulić* Ivan: 48 pjesama junačkih i ženskih iz Kaštela u Dalmaciji. — God. 1885.

19. *Bunjevac* Ivan: 55 ženskih pjesama iz Zrinja u kotaru kostajničkom u Hrvatskoj. — God. 1886.

20. *Burazović* Terezija: 144 ženske pjesme iz Novske i Kraljeve Velike u Slavoniji. — God. 1880.

21. *Ciganović* Josip: 172 pjesme ženske iz Zrinja u kotaru kostajničkom i iz Trnovca i Krasnoga u Gornjoj Krajini u Hrvatskoj. — God. 1884.

22. *Čuka* Jakov: 49 pjesama većinom ženskih iz Zaglave na Debelom Otoku u Dalmaciji. — God. 1885.

23. *Damić* Stjepan: 502 ženske pjesme, sabrane u Sibinju kod Broda na Savi u Slavoniji. — God. 1895.

Debeljaković A., vidi: Klerici bosanski.

24. *Delić* Pero: 51 junačka pjesma iz Like u Hrvatskoj. — God. 1877.

25. *Deželić* Djuro: 372 junačke i ženske pjesme, sabrane od god. 1857.—1859. u križevačkoj Krajini i hrvatskoj Posavini od Kratečkoga prema Sisku i u Dolnjem Zagorju u Hrvatskoj i u Medjumurju u Ugarskoj. — God. 1877.

Duić Ivo, vidi: Klerici bosanski.

26. *Duić* Mato: 200 pjesama junačkih i ženskih, sakupljene u Bosni oko god. 1850. Ima i poslovica. — God. 1889.

27. *Dundjerović* Stjepan: 1033 ženske pjesme (od tih 753 po od 2 stiha) iz Starih i Novih Jankovaca, iz Svinjarevaca i Lovasa u Slavoniji. — God. 1891. i 1892.

Franković Dominik, vidi: Klerici bosanski.

Fritz Katarina, vidi: Zbornik nar. pjes. raznih sabirača.

28. *Gabrić* Vjekoslav: 80 pjesama, gotovo same ženske, iz Oriovca u Slavoniji. — God. 1885.

29. *Gazdović* Dragutin: 152 ženske pjesme iz Komarnice i Nove Kapele u Slavoniji. — God. 1883.

Godler Aleksandar, vidi: Zbornik nar. pjes. raznih sabirača.

30. *Glavić* Baldo Melkov: 542 junačke i ženske pjesme; 20 kolenda; 6 molitava; 15 svatovskih pjesama; 34 počašnice; 4 pjesme „uz kolijevku“; 68 zagonetaka; 2 igre „za izgovaranje“ i napokon 28 komada „sitneža“. Skupljeno od god. 1865.—1885. u Dalmaciji i to: na otocima Korčuli, Mljetu, Šipanu, Lopudu, Lastovu i Hvaru; u Primorju Makarskom, u okolini dubrovačkoj i u Hercegovini. — God. 1887.

31. *Grgić* Bartuo: 12 junačkih i 119 ženskih pjesama iz imoske okoline u Dalmaciji. — God. 1881.

32. *Grgić* Ivan: 51 ženska pjesma, sabrane „prigodom večernjih sastanaka“ po Slavoniji. — God. 1885.

33. *Horvatić* Stjepan: 97 ženskih pjesama iz Novigrada kraj Koprivnice u Hrvatskoj. — God. 1889.

34. *Horvatovski* Bogomil: 45 ženskih pjesama iz Boke Kotorske. Osim pjesama zabilježio je i običaja bokeljskih. — God. 1887.

35. *Ikić* Stjepan: 29 pjesama, osim nekoliko ženskih sve same junačke iz Dervente u Bosni. — God. 1891.

36. *Ilić* Luka: 180 junačkih i preko 1000 ženskih pjesama, sabrane poglavito od god. 1840.—1850. po Gornjoj Slavoniji. — God. 1878.

37. *Ivančić* Anibal: 50 pjesama junačkih i ženskih iz sela Bogomolja na otoku Hvaru. — God. 1885.

38. *Ivanišević* Ivan: 165 pjesama junačkih i ženskih iz Svinjara, kotar novogradiški u Slavoniji. U zbirci ima i nar. poslovica. — God. 1885.

39. *Iričević* Stjepan: 21 junačka pjesma iz Dalmacije. Star rukopis pisan talijanskim pravopisom oko god. 1830. Poslao ga iz književne ostavine pokojnikove dr. Vranjican iz Makarske. — God. 1893.

40. *Jelušić-Štrkov* Ernest: 160 junačkih i ženskih pjesama; 16 pjesama iz Sinja u Dalmaciji, a 144 iz istočnoga dijela Istre (Lipa i Kastav). Zabilježio je i 4 pripovijetke iz Lipe. — God. 1886. i 1887.

41. *Jurić* Zdravko: neko 500 ženskih pjesama (po od 2 stiha) iz Babine grede u županjskom kotaru u Slavoniji. — God. 1886.

42. *Kačić-Miošić* Ivan: 98 junačkih pjesama i 65 ženskih, skupljene u Bristu kod Makarske. — God. 1886.

43. *Kamenar* Djuro: 475 ženskih pjesama iz Vrhovca i okoline kraj Jaske u Hrvatskoj. Osim pjesama ima i pripovijedaka i zagonetaka. — G. 1878.

Kapić Juraj, vidi: Zbornik nar. pjes. raznih sabirača.

44. *Klarić* Josip: 66 junačkih i ženskih pjesama iz Vodostaja kraj Karlovca u Hrvatskoj. — God. 1887.

45. *Klerici bosanski* (franjevački) u Djakovu: 280 junačkih i ženskih pjesama. Sabirali su od god. 1850.—1870. po raznim krajevima Bosne: *Debe-*

ljaković A., *Duić* Ivo, *Franković* Dominik, *Milošević* Fran, *Nedić* Dobroslav, *Projić* Mato, *Šarić* Dobroslav i *Vučković* Martin. — God. 1886.

46. *Kovačević* Franjo: 34 ženske i junačke pjesme iz Gornje Krajine oko Gospića. — God. 1885.

47. *Kovačević* Marijana: 71 ženska pjesma iz Severina na Kupi u Hrvatskoj. Zabilježila je i običaje u okolini severinskoj. — God. 1887.

48. *Kraljević* Ivan: 366 pjesama junačkih i ženskih iz Hrvatske (Sisak, Petrinja, Kostajnica i Dubica) i Slavonije (Županja, Djakovo, Gorjani, Komletinci i Vukovar). — God. 1886.

49. *Kraljević* Tomo: Stari zbornik iz Požege od god. 1840., u kojem imade uz mnoge varoške i nekoliko narodnih ženskih pjesama. — God. 1890.

50. *Krčelić* Josip: 30 ženskih pjesama iz Iloka u Slavoniji. — God. 1886.

51. *Kucelić* Fran: 63 ženske pjesme iz Hrvatske (Ozalj, Brlog na Kupi, Kamanje, Bubnjarci i Reštovo), iz Požege u Slavoniji i iz Metlike u Kranjskoj. — God. 1884.

52. *Kučera* Klotilda: 467 ženskih pjesama iz Slavonije (kotar vinkovački: Stari Mikanovci, Novi Mikanovci, Prkovci, Komletinci i Otok; kotar djakovački: Vrbica, Semeljci, Kešinci). Imade i 28 nar. pripovijedaka. — God. 1884.

53. *Kukuljević* Ivan: neko 400 junačkih i ženskih pjesama iz sviju krajeva, osobito kajkavske ženske pjesme iz okoline zagrebačke, Hrv. Zagorja i Medjumurja. Sabirano od god. 1840.—1865. — God. 1877.

54. *Ljubić* Sime: više od 300 junačkih i ženskih pjesama s otoka Hvara. Sabirano god. 1845.—1847. — God. 1876.

55. *Ljubidrag* Niko: 58 junačkih i ženskih pjesama iz Dubrovnika u Dalmaciji. — God. 1892.

56. *Lovretić* Josip: 374 ženske pjesme (84 po od 2 stiha) iz vinkovačkog kotara (Otok i Komletinci) u Slavoniji. — God. 1885.

57. *Lucijanović* Melko: 66 pjesama junačkih i ženskih s otoka Lastova i 2 junačke iz Dubrovnika. — God. 1880.

58. *Lužina* Ante: 43 ženske pjesme s otoka Cresa. Mnoge su varoške. — G. 1879.

59. *Marjanović* Luka: 231 junačka i ženska pjesma iz Gornje Krajine u Hrvatskoj i iz Turske Hrvatske. Sabirano god. 1864., 1866., 1867. i 1869. — God. 1877.

60. *Marković* Krsto: 72 junačke i 12 ženskih pjesama iz dubrovačke okoline — God. 1892. i 1893.

61. *Marković* Marko: 88 pjesama junačkih i ženskih iz Gornje Krajine u Hrvatskoj. — God. 1881.

62. *Marković* Pero: 47 pjesama junačkih i ženskih iz Hercegovine (Dračevo kod Gabele). — God. 1887.

63. *Marković* Petar: 94 ženske pjesme iz Pleternice u Slavoniji. — God. 1878.

64. *Martić* Grga: 27 ženskih i 2 junačke pjesme, sabrane god. 1847. i 1851. u Sarajevu i Nevesinju. — God. 1888.

65. *Mažuranić* Antun: 64 junačke i ženske pjesme iz Hrv. Primorja, sabrane god. 1845. — God. 1889.

66. *Miholić* Stanko: 31 ženska pjesma iz križevačke okoline, sabrane god. 1860. — God. 1877.

67. *Mikuličić* Fran: 76 pjesama junačkih i ženskih iz Hrv. Primorja (Bakar, Novi Vinodolski i Krasica). — God. 1884.

68. *Milas* Mato: 91 pjesma, junačke i ženske, iz dubrovačke okoline. — G. 1884.
69. *Milićević* Milan: 214 junačkih i ženskih pjesama iz čaglićke okoline kod Lipika u Slavoniji. — God. 1884.
Milošević Fran, vidi: Klerici bosanski.
70. *Mladineo-Dobrila* Ana: 67 junačkih i ženskih pjesama iz Senja. — G. 1886.
71. *Mostahinić* Antun: 20 junačkih pjesama iz Cavtata u Dalmaciji. — G. 1892.
72. *Murat* Andro: 69 junačkih i 48 ženskih pjesama iz Luke na Šipanu kod Dubrovnika. — God. 1884.
Muravić Jakov, vidi: Borković Janko.
Mužina Zdravko, vidi: Zbornik nar. pjes. raznih sabirača.
73. *Nališ* Rinald: 70 pjesama junačkih i ženskih (46 iz Sućurja i 24 iz Bogomolja na otoku Hvaru). — God. 1885.
Nedić Dobroslav, vidi: Klerici bosanski.
74. *Novak* Ivan Krst.: 31 pjesma, junačke i ženske, iz Vrbanja na otoku Hvaru. — God. 1885.
75. *Obradović* Milan: 50 junačkih pjesama iz Zenice u Bosni i 50 ženskih pjesama iz Slavonije (okolina pakračka i Srijem). — God. 1887.
76. *Odić* Ivan: 100 ženskih pjesama iz Travnika u Bosni. — God. 1890.
77. *Orešković* D. J.: 29 ženskih pjesama i 145 pjesama „kod igranja kola“ iz Podvinja (kotar brodski) u Slavoniji. — God. 1887.
78. *Orešković* Julije: 41 ženska pjesma iz okoline ozaljske u Hrvatskoj. Sabrao je i 35 zagonetaka. — God. 1879.
Ostojić Bono, vidi: Ban dr. Danijel.
79. *Ostojić* Mato: dva zbornika. U prvom 601 pjesma, junačke i ženske, a u drugom neko 250 pjesama ženskih s otoka Brača (Grabovac, Postire, Nerežišće i sv. Martin). — God. 1880. do 1883.
Padavić Tomislav, vidi: Zbornik nar. pjesama raznih sabirača.
80. *Pajić* Matija: 80 ženskih pjesama iz Bosne (Banjaluka, Sarajevo, Travnik i Jajce). — God. 1889.
Pajnić Martin, vidi: Zbornik nar. pjes. raznih sabirača.
81. *Palunko* Vice: 220 pjesama junačkih i ženskih iz Hercegovine (Popovo polje) i Šipana kod Dubrovnika. — God. 1886.
82. *Pavlinović* Mihovio: neko 1500 junačkih i ženskih pjesama, sabirane od god. 1860.—1875. u Dalmaciji, Bosni i Hercegovini. — God. 1876.
Pavlović Josip, vidi: Zbornik nar. pjes. raznih sabirača.
83. *Peričić* Božo: 52 junačke i ženske pjesme iz Sukošana kod Zadra u Dalmaciji. — God. 1880.
84. *Peternek* Dragutin: 676 ženskih pjesama iz Slavonije (Vinkovci, Komletinci, Privlaka, Otok, Nuštar, Morović, Gundinci i Županja), sabrane god. 1864.—1866. i god. 1885. — God. 1887.
85. *Petričević* Marko: 859 ženskih i ponešto junačkih pjesama (u dva zbornika) iz Starih Mikanovaca (kotar vinkovački) u Slavoniji. — God. 1888.
Pihlerović Lujo, vidi: Zbornik nar. pjes. raznih sabirača.
86. *Pjesme hrvatske narodne*, što se pjevaju u Istri i na Kvarnerskim otocima. Iz „Naše Sloge“ preštampano god. 1880. Za „Maticu Hrvatsku“ kao rukopis. — God. 1880.
87. *Plenar* Slavoljub: 33 ženske pjesme iz Hrv. Zagorja. — God. 1885.
88. *Pletikosić* Martin: 68 junačkih i ženskih pjesama iz kotara trogirskoga i spljetskoga, i s otoka Brača u Dalmaciji. — God. 1889.

89. *Popijevke slovinske*: 89 bugarštica, zabilježene u Dubrovniku god. 1758. Iz knjižnice manastira Male Braće u Dubrovniku.
90. *Popović* Dušan: 36 junačkih i ženskih pjesama iz Bosne (Zenica i Bišće). Zabilježio je i 5 nar. pripovijedaka. — God. 1890.
Premužić Mirko, vidi: Zbornik nar. pjes. raznih sabirača.
91. *Primorac:* 30 ženskih pjesama iz Hrv. Primorja. — God. 1886.
Projić Mato, vidi: Klerici bosanski.
92. *Radica* Vjekoslav: 74 pjesme, junačke i ženske, iz Velikoga Varoša u Spljetu. — God. 1889.
93. *Rajić* Ivo: 14 junačkih pjesama iz Dračeva kod Metkovića u Hercegovini. — God. 1885.
94. *Rakovac* Dragutin: 134 pjesme, junačke i ženske, sabrane oko god. 1845. u senjskoj okolini i Gornjoj Krajini. — God. 1877.
95. *Rožić* Vatroslav: 127 ženskih pjesama iz sv. Jane kod Jaske u Hrvatskoj. — God. 1881.
96. *Ruževič* Petar: 75 ženskih pjesama, sabirao ih je od god. 1878.—1881. na otoku Hvaru. — God. 1891.
97. *Saridža* Mijat: 47 junačkih i ženskih pjesama iz Bosne (Derventa, Prnjavor i Dubočac). — God. 1887.—1890.
98. *Smičiklas* Tadija: 93 junačke i ženske pjesme, sabrane oko god. 1860. u Žumberku. —God. 1877.
99. *Stipac* Ivan: 147 junačkih i ženskih pjesama, zabilježene u Smiljanu, Skočaju kod Zavalja i oko Gospića. — God. 1879.
100. *Strohal* Rudolf: 296 junačkih i ženskih pjesama iz Stativa kod Karlovca i iz okoline grada Rijeke. — God. 1883.
101. *Svilokos* Andrija: 22 junačke pjesme iz okoline dubrovačke. — G. 1884.
Šajnić Martin, vidi: Zbornik nar. pjesama raznih sabirača.
Šarić Dobroslav, vidi: Klerici bosanski.
102. *Šenoa* August: 117 ženskih pjesama iz Hrv. Primorja. — God. 1882.
103. *Šestić* Mirko: 29 junačkih pjesama iz Bosne (Vareš, Potočani, Kriščanovo, Derventa, Plehan i Tešanj). — God. 1889.
104. *Štanfel* Andre: 68 ženskih pjesama iz zapadnog dijela općine sv. Ivan-Žabno u Hrvatskoj. — God. 1882.
105. *Štuk* Niko: 14 junačkih i ženskih pjesama s otoka Pelješca u Dalmaciji. — God. 1886.
106. *Šurmin* Djuro: 15 junačkih pjesama, i to 10 iz Banjaluke, a 5 iz Korjenova u županiji bjelovarskoj. — God. 1890.
107. *Tommaseo* Nikola: do 300 junačkih i ženskih pjesama, zabilježene oko god. 1840. po Dalmaciji, većinom u šibeničkom kraju. — God. 1877.
108. *Tomašić* Ivan: 3 junačke i 197 ženskih pjesama iz novogradiškog kraja u Slavoniji. — God. 1890.
Tonković Fran, vidi: Zbornik nar. pjesama raznih sabirača.
109. *Tordinac* Nikola: 55 ženskih pjesama i 20 pripovijedaka iz Pečuha u Ugarskoj i okoline uz opis narodnih običaja Hrvata oko Pečuha u Ugarskoj. — God. 1885.
Tripalo Djuro, vidi: Zbornik nar. pjes. raznih sabirača.
110. *Trnski* Ivan: 18 junačkih pjesama iz Banske i Gornje Krajine u Hrvatskoj. — God. 1890.

111. *Ugarković* Stjepan: 140 junačkih i ženskih pjesama iz Gornje Krajine u Hrvatskoj (Brinj, Sinac i Drežnica). — God. 1885.
112. *Vidaković* Josip: 324 ženske pjesmice iz Garčina u brodskom kotaru u Slavoniji. — God. 1886.
113. *Vijolić* Djuro: 94 junačke pjesme iz dubrovačke okoline. — God 1887.
114. *Vodopić* Vice: 15 junačkih pjesama iz Dubrovnika. — God. 1893.
115. *Volčić* Jakov: 311 ženskih pjesama iz Istre. Ima i pripovijedaka, sabrano god. 1851. — God. 1877.
116. *Vrbanić* Fran: 40 junačkih pjesama iz Gospića u Hrvatskoj, sabrane god. 1866. — God. 1878.
Vučković Martin, vidi: Klerici bosanski.
117. *Vukelić* Joso: 40 junačkih pjesama iz Drežnika u Hrvatskoj. — God. 1885.
Weiss J. M., vidi: Zbornik nar. pjes. raznih sabirača.
118. *Zbornik nar. pjesama muhamedovskih:* 302 junačke pjesme (243.196 stihova) od ovih pjevača Muhamedovaca:
1. *Ahmedović* Vele (ciganin) iz Dubrava kod Bos. Gradiške: 31 pjesma (6.403 st.);
2. *Čaušević* Ahmed od Ostrošca (uznik u Lepoglavi, kasnije u Zenici): 8 pjesama (23.006 st.);
3. *Dervišević* Ibro iz Bišća: 5 pjesama (4.100 st.);
4. *Islamović* Bećir iz Spaića kod Bišća: 26 pjesama (20.270 st.);
5. *Karabegović* Ibro iz Kamengrada: 7 pjesama (8.221 st.);
6. *Kolak-Kolaković* Mehmed iz Orašca kraj Kulen-Vakufa: 68 pjesama (49.926 st.);
7. *Kunić* Hamid iz sela Sahabašića kraj Foče: 7 pjesama (3.752 st.);
8. *Majetić* Hasan iz Dubrava kod Bos. Gradiške (rodom Krajišnik): 8 pjesama (8.549 st.);
9. *Prošić-Babić* Alija iz Ostrošca: 3 pjesme (5.883 st.);
10. *Topić* Ibro iz Bos. Gradiške (starinom iz Cazina): 35 pjesama (31.596 st.);
11. *Vojniković-Pezić* Salko iz Dubrava kod Bos. Gradiške: 104 pjesme (81.490 st.).
Sve su ove pjesme, osim Kunićevih, koje je zabilježio u Sarajevu god. 1894. prof. Djuro Šurmin, zabilježene god. 1887. i 1888. uz nadzor i po uputi prof. dra. Luke Marjanovića.
119. *Zbornik nar. pjesama raznih sabirača*: neko 300 ženskih i nekoliko junačkih pjesama. Sabirači: *Batušić* Ante (21 žen. pjes. iz Cvetkovića kod Jaske u Hrvatskoj); *Bauzer* Roman (16 žen. pjes. iz Hrv. Primorja); *Blagović* Andrija (6 jun. pjes. iz Skočaja kod Zavalja); *Bogović* Petar (7 žen. pjes. iz Dubašnice na otoku Krku); *Fritz* Katarina (25 žen. pjes. iz Drežnice i Dol. Švarče u Hrv.); *Godler* Aleksandar (5 žen. pjes. iz Grdenaca kraj Krapine); *Justić* Ivan (22 žen. i jun. pjesme iz Kraljevice); *Kapić* Juraj (18 jun. i žen. pjes. iz Spljeta i Makarskog Primorja); *Kivošević* Filip (13 žen. pjes. iz Iloka u Slavoniji); *Klarić* Petar (28 žen. pjes. iz Dervente u Bosni); *Kopsa* Nikola (15 žen. pjes. iz Krapine); *Košćerić* Vjekoslav (4 žen. pjes. iz Palanjka kraj Siska); *Liporščak* Josip (20 žen. pjes. iz Duge rese kod Karlovca); *Matijaca* Bartuo (2 žen. pjesm. iz Kaštela u Dalmaciji); *Matizović* Dragutin (20 žen. pjes. i 74 „poskočnice“ iz

Tovarnika u Slavoniji); *Mažina* Zdravko (9 žen. pjes. s otoka Krka); *Padarić* Tomislav (25 žen. pjes. iz Rijeke); *Pajnić* Martin (4 žen. pjes. iz Novigrada kraj Koprivnice u Hrv.); *Pavlović* Josip (15 žen. pjes. iz Rijeke); *Pihlerović* Lujo (13 žen. pjes. iz Turopolja u Hrv.); *Premužić* Mirko (23 žen. pjes. iz Sarajeva); *Šajnić* Martin (4 žen. pjes. iz Novigrada kraj Koprivnice u Hrv.); *Tonković* Fran (10 jun. i žen. pjes. iz Hrv. Primorja); *Tripalo* Djuro (10 žen. pjesama iz Spljeta); *Weiss* J. M. (2 jun. i 2 žen. pjes. iz okoline križevačke; 2 nar. pripov. i članak o ruhu posavačkih Hrvatica) i *Zec* Miloš (4 žen. pjes. iz Banske Krajine). — God. 1877.—1890.

120. *Zdjelarović* Mato: 158 pjesama, većinom ženske, sabrane u Sibinju i Odvorcima u kotaru brodskom u Slavoniji. — God. 1886.

Zec Miloš, vidi: Zbornik nar. pjes. raznih sabirača.

121. *Zorko* Ivan: 1000 ženskih pjesama iz Bosne i Hercegovine. — God. 1893.

122. *Žurela* Ivan: 10 junačkih pjesama iz Vele Luke na otoku Korčuli. — God. 1892.

* * *

Mjeseca studenoga g. 1888., kad je odbor „Matice Hrvatske“ mislio, da je u poslu sabiranja narodnih pjesama učinjeno sve, što se željelo i moglo učiniti, počelo se vijećati u samom odboru i sa stručnjacima izvan odbora, kako će se narodne pjesme uredjivati i izdavati. Iza mnogih vijećanja, što ih je bilježio od god. 1885. odbornik „Matičin“ mladi profesor zagrebačke velike gimnazije dr. Ivan Broz, zaključeno je, da „Matičino“ izdanje hrvatskih narodnih pjesama treba da bude udešeno prema namjeni, za koju ga odredjuje „Matica Hrvatska“, a ta je namjena: podati narodu hrvatskomu lijepu knjigu, kojom će se moći koristovati i učeni svijet.

„Matica Hrvatska“ nije mogla uslišiti želju nekih prevrijednih sabirača, da se pojedini zbornici nar. pjesama štampaju u cjelini — svaki za se — kako su poslani, jer je držala, da to ne bi bilo dostojno njezina imena. Nije se mogao poslušati ni prijateljski savjet nekih naših književnika, da se u varijantama pored gradje iz „Matičinih“ rukopisa iscrpu i sve doslije štampane zbirke, da to izdanje bude potpun „corpus“ naše narodne pjesme. Ovu posljednju osnovu nije bilo moguće izvesti pored mnogih drugih velikih teškoća i zbog toga, jer je valjalo što prije početi s izdavanjem narodnih pjesama, a ovaki bi posao izdanje silno zategnuo. Zato je „Matica Hrvatska“ odlučila podati u osobitoj redakciji kritički uredjeno izdanje hrvatskih narodnih pjesama samo iz svih svojih rukopisnih zbornika. Za taj posao odredio je „Matičin“ odbor u glavnom ovo:

1. „Matica Hrvatska“ treba da izda samo izabrane narodne pjesme iz svojih zbornika.
2. Razbirajući za taj posao narodne pjesme, „Matica Hrvatska“ će se držati ovih pravila:
   a) kakogod što ne će pristati u „Matičino“ izdanje one pjesme, za koje se može s razlogom sumnjati, da ih nije spjevao prosti narodni pjevač, tako isto ne će pristati u „Matičino“ izdanje ni one pjesme, koje su, istina, po postanju svome narodne pjesme, ali se ima pravo misliti, da je u njih sakupljač unosio što iz svoje glave;
   b) u „Matičino“ izdanje ući će pored boljih pjesama i one narodne pjesme, koje su slabije, ali su inače znatne ili za shvatanje i razumijevanje duha narodnoga ili za historiju narodnu ili za jezik narodni;
   c) od tako odabranih narodnih pjesama „Matica Hrvatska“ ne će izdavati onih pjesama, što su već izdane u kojemu štampanom zborniku (izuzima se zbornik narodnih pjesama iz „Naše Sloge“, što ga „Matica Hrvatska“ smije upotrebljavati kao svoj rukopis), već ako se pokaže:
   d) da je „Matičina“ pjesma varijanta izdane u kojemu zborniku pjesme, i to znatnija varijanta, koja bi u ostalom sama sobom bila vrijedna da se izda;
   e) tako isto treba da u „Matičino“ izdanje dodju i varijante „Matičinim“ pjesmama iz „Matičinih“ zbornika, i to u „dodatku,“ kako kad zatreba: ili čitave pjesme ili samo dijelovi od pjesama. Ono od pjesme, što se ne će štampati, treba da se kratko u prozi ispripovijeda.
3. Sve pjesme treba da se poredjaju u tri odjela: junačke, ženske i muhamedovske pjesme, i to po doslije u nauci običajnom redu.
4. Vrstajući pjesme u knjige treba paziti, koliko se najviše može, da bude svaka knjiga kao jedna cijelost.
5. Natpis pjesmama neka bude što kraći i prema sadržaju pjesme. — Ženske pjesme, što se pjevaju na pr. o svadbi, uza zdravice itd. mogu i više njih imati zajednički natpis.
6. Tekst narodnih pjesama treba da se izdaje po pravilima kritičnim savim vjerno, kako ga je sabirač od pjevača zabilježio.
7. Uz svaku pjesmu treba da se kaže, iz kojega je zbornika (tko ju je zabilježio), tko ju je kazivao ili pjevao, i gdje je zabilježena ili odakle je pjevač ili pjevačica, što su je pjevali ili kazivali.
8. U svakoj knjizi treba da se zapišu:
   a) pjesme po natpisima svojim;
   b) imena sakupljača ili sakupljačica s dodatkom, koje su pjesme iz njihovih zbornika; — i
   c) imena mjestima ili krajevima, iz kojih su pjesme, s dodatkom, koja je pjesma iz ovoga ili onoga kraja ili mjesta.

Redakciju povjerila je „Matica Hrvatska“ koncem god. 1888. svojemu odborniku prof. dr. Ivanu Brozu sa zaključkom, da se iznajprije izdadu junačke pjesme. On se odmah savjesno latio svojega posla, te je marljivo proučavao „Matičine“ zbornike. U

ovim zbornicima ima narodnih pjesama iz sviju krajeva i u svijem narječjima hrvatskoga jezika, koja su još slabo ili nikako ispitana. Zato je prof. Broz iza duljega proučavanja „Matičinih zbornika — premda je bio posve filološki spreman za svoj posao — živo zaželio, da prije svršetka redakcije po mogućnosti ogleda cijelo područje našega narodnoga govora, odakle su „Matičini" zbornici narodnih pjesama. Poznavajući Hrvatsku, gdje se rodio, i Slavoniju, u kojoj je bio do tri godine učitelj, zaputi početkom g. 1890. Bosnom, Hercegovinom, Dalmacijom i Crnom gorom proučavajući narod i narodni govor. Kad se u jesen god. 1890. vratio u Zagreb, prihvatio se odmah marljivo posla, da što prije izide prva knjiga narodnih pjesama.

Odbor „Matice Hrvatske" pratio je pomnjivo od prvoga početka rad svojega urednika narodnih pjesama i znao je dobro, kako je mučan posao, dok se „Matičini" zbornici narodnih pjesama pročitaju, pjesme po sadržaju ispišu i po vrijednosti svojoj obilježe. Kako su uz to neprestano pritjecali novi zbornici, uvjerio se odbor, da bi bilo dobro, da se uredniku dade za taj veliki posao još koji vrstan i valjan pomagač. Na molbu „Matice Hrvatske" dadoše se na taj posao gosp. gimnazijski profesori Josip Pasarić i Djuro Šurmin, te su oni u drugoj polovini g. 1892. i u prvoj polovini g. 1893. pročitali junačke pjesme iz 52 „Matičina" zbornika, zabilježili im sadržaj i vrijednost označili.

Kad su se ovako svi „Matičini" zbornici junačkih pjesama pregledali i pjesme po prilici za prve dvije knjige iz originalnih rukopisa prepisale, stane urednik dr. Broz napokon pjesme priredjivati za štampu. Koncem mjeseca rujna g. 1893. predade odboru „Matice Hrvatske" rukopis prvih araka prve knjige narodnih pjesama na ogled i za štampu. Kako je imao u glavi ili u svojim bilješkama sve, što ima unići u prvu knjigu, čvrsto se nadao, da će po prilici do nove godine 1894. svršiti redakciju i doštampati čitavu prvu knjigu. Ali nesudjeni „Matičin" urednik iza Svih Svetih oboli i ne bješe mu dano, da ugleda prvi resultat svojega truda od mnogo godina, jer nam ga nemila smrt ugrabi u mladim godinama na sam Božić g. 1893.

„Matici Hrvatskoj" valjalo je sada potražiti novoga urednika narodnih pjesama, da nastavi Brozov posao. Trebalo je naći mladjega čovjeka, koji će biti i toliko spreman u nauci i toliko požrtvovan, da ovomu poslu posveti mnogo radnih godina svojega života. Dr. Broz je „Matici" ostavio zaisto lijepu osnovu, kako

treba izdati narodne pjesme, ali svoj posao i dalje osnove na žalost nije tako pobilježio, da bi po njegovim bilješkama mogao tko drugi posao odmah nastaviti. Polovinom god. 1894. predobi napokon odbor „Matice Hrvatske“ za taj posao mladoga učitelja zagrebačke gimnazije dr. Stjepana Bosanca. Čim je novi urednik pomnjivo pregledao i „Matičine“ zbornike nar. pjesama i bilješke, što ih je ostavio pokojni dr. Broz, izvijestio je odboru „Matice“ izmedju ostaloga ovo:

„Ja sam pregledao sve „Matičine“ zbornike nar. pjesama i točno proučio bilješke, što ih je ostavio pokojni profesor dr. Broz. Medju njegovim bilješkama našao sam samo ovih 20 pjesama priredjenih za štampu:

1. Krštenje Isusovo (1*); 2. Marija i Židovi (2); 3. Sviba i gloginja (3); 4. Marija i ladjari (4); 5. Sveci dare dijele (5); 6. Zemlja Indija (7); 7. Bog kuša Marka (8); 8. Sestra svetoga Lovrenca (9); 9. Dijete pred rajskim vratima (24); 10. Pokora nejaka čeda (25); 11. Majčini zavjeti vraćaju mrtvoga sina (27); 12. Braća i sestra (29); 13. Mrtvi pohodjani (30); 14. Bogati Gavan (31); 15. Zmaj mladoženja (32); 16. Zmija mladoženja (33); 17. Ženidba guje šarovite (34); 18. Ćuprija na Drini (36); 19. Nezahvalni sin (37); 20. Nezahvalni sinovi (38).

Ove pjesme, može se reći, posve su priredjene za štampu (tekst i dodatak), premda sam opazio, da treba i njima u dodatku često bilježiti varijante iz onih zbornika, što ih prof. dr. Broz još nije upotrebio. Sve druge bilješke sastavio je pokojni profesor dr. Broz samo za svoju porabu. Njemu su bile dragocjene, ali ja ih ne razumijem i ne mogu ih upotrebiti, već pripadom, dok sam ne proučim sve zbornike. Zato nema druge već latiti se posla upravo od početka. Redom treba da čitam zbornike i sastavljam bilješke iz pjesama prema osnovi, kako je za ovo izdanje zamišljena, imajući svedjer na umu cijelo „Matičino“ izdanje junačkih pjesama, a ne samo prvu knjigu.

Kod toga posla, čitajući pojedine pjesme, stao sam redjati zajedno pjesme o istim junacima i iste ili slične motive iz različitih pjesama, da imam sve zajedno, što je potrebno za redakciju prema odredjenoj osnovi. Kad na ovaki način obradim sve zbornike, onda ću tek imati valjanu podlogu za pravu redakciju. U ovom velikom i mučnom poslu pomoći će mi uz Brozove bilješke i točni ekscerpti, što su ih za pokojnoga urednika prof. dr. Broza priredili gosp. profesori Josip Pasarić i Djuro Šurmin.

* Brojevi iza natpisa znače, gdje je pjesma u ovoj knjizi štampana.

Ako se uzme na um velika množina pjesama u pisanim zbornicima i ako pomislimo, da čitanje narodnih pjesama monotonošću svojom upravo umara, onda je jasno, kako je to velik i mučan posao, za koji se hoće mnogo vremena i ustrpljenja. To su iskusili svi dojakošnji radnici oko „Matičinih" zbornika, a tko ne vjeruje, neka kuša s kraja na kraj čitati ma koju našu veću zbirku narodnih pjesama! A ipak su ondje štampane najizabranije pjesme našega naroda, dok u „Matičinim" rukopisnim zbornicima nahodimo svakojakih pjesama, kako ih je već „Matica" dobivala. Mislim, da je put, kojim sam pošao, valjan. Ovu svoju osnovu rada i postupanja oko uredjivanja narodnih pjesama priopćio sam i gosp. prof. dru. V. Jagiću i on mi je izmedju ostaloga odgovorio: „S Vašim načinom zamišljene edicije onoga materijala posve sam zadovoljan. Upravo tako i nikako drukčije, valjalo se latiti posla, koji, priznajem, nije odveć zanimljiv."

Odbor „Matice Hrvatske" odobrio je ovaki rad svoga novoga urednika, te je dr. Bosanac mjeseca listopada god. 1894. stao u tom smjeru raditi, i mjeseca travnja god. 1896. predao je „Matici Hrvatskoj" gotov rukopis za prvu knjigu uz ovo pismo:

„Predajem ovdje prvu knjigu prvoga odjela hrv. narodnih pjesama, u kojoj su junačke pjesme najstarije. Pjesme o Kraljeviću Marku nijesam uvrstio u ovu prvu knjigu, jer je za njih odredjena druga knjiga. Sprijed uzeo sam u tekst 82 narodne pjesme (17.450 st.), a u „dodatku" priopćio sam 120 pjesama cijelih (1.198 st.), 223 u izvatku, a 87 sam samo spomenuo, držeći se u tom poslu odredjenih načela. Osim pjesama priopćio sam u „dodatku" i 10 pripovijedaka iz „Matičinih" zbornika, u kojima ima jednakih ili sličnih motiva s priopćenim pjesmama. Sedam pripovijedaka priopćeno je u cjelini, a tri su priopćene samo u izvatku.

Kako se vidi iz dodanih popisa sabirača, upotrebljene su za ovu knjigu pjesme od 83 sabirača, a iz popisa mjesta ili krajeva može se razabrati, da se već u ovoj knjizi ogleda narodna pjesma našega naroda iz sviju krajeva, gdje žive Hrvati. Sprijed je u tekst uzeto najviše pjesama iz Glavićeva zbornika: 12 pjesama; od Vijolića 7 pj., od Pavlinovića i Strohala po 6 pj., od Palunka 4 pj., od Klotilde Kučere, Murata, Obradovića, Tommasea i Vodopića po 3 pj., od Dežlića, Marjanovića, Rakovca, Ugarkovića i Volčića po 2 pj.; a od Alačevića, Bogdešića, Duića,

Ilića, Ivaniševića, Klerika bosanskih, Kovačevića, Ljubidraga, Lucijanovića, Mažuranića, Mikuličića, Milićevića, Mostahinića, Nedića, Ostojića, Pajića, Pletikosića, Popovića, Stipca, Šenoe, Štuka i Vukelića po 1 pjesma.

Osim predgovora o historiji sabiranja i uredjivanja narodnih pjesama „Matice Hrvatske“ i popisa sabirača i. krajeva, iz kojih su pjesme u ovoj knjizi, ne mislim, da bi što drugo imalo ući u ovu prvu knjigu „Matičinoga“ izdanja. Oveći predgovor o samim pjesmama i o vrijednosti „Matičinih“ zbornika može se posve temeljito napisati samo onda, kad se svrši cijelo izdanje. Napokon spominjem, da sam u pjesmama svagdje pisao znak *dj*, jer se iz rukopisa naših često ne može pouzdano razabrati, valja li čitati *gj* ili *dj*, a zbog dosljednosti pisan je isti znak u cijeloj knjizi (u predgovoru, u prozom pisanim izvacima iz pjesama i u popisima sabirača i krajeva), jer ga i onako svagda upotrebljavaju pisci „Matičinih“ knjiga.“

* * *

Predavajući „Matica Hrvatska“ narodu i nauci na ruke ovu prvu knjigu svojega izdanja: „Hrv. nar. pjesama“ uvjerena je, da je prema odredjenoj osnovi, da „narodu hrvatskomu poda lijepu knjigu, kojom će se moći koristovati i učeni svijet“, svoju dužnost, kolikogod je mogla, pošteno i časno izvršila. Ona je sve učinila, da bude ova knjiga, koja ima da prikaže u jednoj cjelini savkolik hrvatski narod bez razlike vjerovanja, mišljenja i dijalektičnoga govora, ujedno dostojan i častan narodni spomenik!

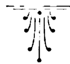
„Matica Hrvatska“ sad vraća i poklanja svomu hrvatskomu narodu ovo njegovo blago s onom istom ljubavi, koja ju je ponukala i bodrila, da ga pribere i u knjizi ovjekovječi, pak zato vruće želi, da ga njegova pjesma, koja ga ni u najtežim časovima prošloga života nije ostavila, i opet razblaži, osokoli i za budući rad novom snagom opaše!

U Zagrebu, mjeseca prosinca god. 1896.

M. H.

JUNAČKE PJESME.

KNJIGA PRVA.

1.

Krštenje Isusovo.

Šetnju šeta divica Marija
Pokraj grada a Jerusolima,
Pokraj rike vode Jordanije;
Gospodina u naramku nosi
Na desnici svetoj ruci svojoj,
Gospodina, dragog sina svoga.
Susrita je Krstitelj-Ivane,
Božju joj je pomoć nazovnuo:
„Božja pomoć, divice Marijo!“
„„Da si zdravo, Krstitelj-Ivane!““
„Dokle hoćeš, divice Marijo?“
„„Ja do tebe, Krstitelj-Ivane;
Da mi krstiš gospodina moga.““
Besidi joj Krstitelj-Ivane:
„Prodji me se, divice Marijo!
Ne smim od strâ u njeg pogledati,
A kamo li smidem prikrstiti
Od strahote Boga velikoga!“
Besidi mu divica Marija:
„„Krsti, Ivo, od Boga su riči!““
Bože mili, na daru ti hvala!
Tute nema kuma nikakvoga,
Nego leti ptica krstaš-orle,
Gledala ga divica Marija,
Gledajuć ga ter ga dozivala:

„„Lipa ptico, krstašiću orle,
Pridrži mi na kršćenju sina!““
Posluša je ptica krstaš-orle
I doleti divici Mariji.
Tute nema nigdi kapi vode,
Nego sama Jordan voda hladna:
Ona teče kroz devet planina,
Pokraj grada a Jerusolima;
Sve planine u planinu sklapa;
Sve planina planinu dozivlje,
Sve poliće od gorice lišće
A od huke vode Jordanije.
Bože mili, na daru ti hvala!
Nije l' majka rodila junaka
I sestrica odgojila brata
Na čistome divojačkom krilu,
I čistim ga podvezala zlatom,
A muškim ga opasala pasom,
I junačkim dozivala glasom,
Da ugrabi vode iz Jordana,
I polije po sinu Marije?
Nahodi se ptica krstaš-orle,
Devet se je puta zaletio,
Dok devetim vode ugrabio
Poda svojim desnijem krilašcem,
Pak polije po sinu Marije.
Al besedi Krstitelju Ivo:
„Dušo moja, divice Marijo,
Kako ću mu nadivati ime?“
Progovara divica Marija:
„„Dušo moja, Krstitelj-Ivane,
Lipo ćeš mu nadivati ime,
David-Isus ime plemenito!““
I tako mu ime nadivaše,
Isusom ga imenom nazvaše.
Bože mili, velika ti hvala!
Lipo ti je ime Isusovo,
Isusovo i Marije majke!
Oni nami u pomoći bili,
Svim kršćanim braći na okolo,

Svim kršćanim i sestram kršćankam!
Lipo vami darovali zdravlje;
Jer od zdravlja lipšeg dara nema,
Od spasenja višeg blaga nema!

Pavlinović Mihovio, II. br. 1. *Iz Hercegovine.*

2.

Marija i Židovi.

Setom se je šetala
Sveta deva Marija
Po 'nom polju kraj mora;
Ona nosi detešce,
Dete malo Isusa:
S knjigama ga zavila,
Svetim križom prekrila.
Sastala ju Nedelja,
Prestraši se Marija,
Sproblednula od straha.
Govori joj Nedelja:
„Ne straši se, Marija,
Ja sam mlada Nedelja!
Kamo ideš, Marija,
Kamo nosiš sineka,
Dete malo Isusa,
U knjige ga zavila,
Svetim križom prekrila?
Hodi nazad, Marija,
Sastat će te Židovi,
Sina te ti uzeti,
Dete malo Isusa!“
Progovori Marija:
„Ne te bome, Nedelja!
Ja bum Žide varala,
Da ja nosin jabuku
Na 'nu goru visoku,

Kud mornari broduju
I putnici putuju;
Undi ću ju saditi,
Di te uni sediti
I jabuke trgati,
S njima žedju gasiti,
Za me Boga moliti!"
Putem ide Marija,
Sastadu ju Židovi,
Upitaju Židovi:
„Kamo ideš, ti ženo,
Nepoznana ti ženo,
Što s' u knjige zavila,
Što li križom prekrila?"
Odgovara Marija:
„Othajajte, Židovi,
Klete majke sinovi!
Ja si nosim jabuku
Na 'nu goru visoku,
Kud mornari broduju
I putnici putuju;
Undi ću ju saditi,
Di ćete vi sediti
I jabuke trgati,
S njima žedju gasiti,
Za me Boga moliti!"
Progovore Židovi:
„Kaži, ženo, jabuku,
Nepoznana ti ženo!
Ako nam se dopade,
Od tebe ju kupimo,
Što ju budeš cenila,
Skupo ti ju platimo!"
Progovori Marija:
„Othajajte Židovi,
Klete majke sinovi!
Ja je ne ću prodati,
Nit je hoću kazati.
Jabuka je prelipa,
Vi bite ju urekli!

Ne bi tela roditi,
Zlatne grane spustiti!“
Progovore Židovi:
„Kaži, ženo, jabuku,
Ako ne ćeš kazati,
S dobre volje davati,
Jabuku ti uzmemo,
Na muku te denemo,
S noži tebe paramo!“
Prestraši se Marija,
Dete malo kazala,
Dete malo odvila,
Suzam ga je zalila;
Židovi ga uzeli,
Krivo su mu sudili,
Nad njim nože brusili,
Sveto lice pljuvali.

Strohal Rudolfo, II., br. 29. *Od slijepca putnika na Sušaku kod Rijeke.*

3.

Sviba i gloginja.

Vezak vezla divica Marija
Baš u bašči pod ružom rumenom,
K njoj dolaze dva mlada andjela.
Al govore dva mlada andjela:
„Boraj tebi, divice Marijo,
Bacaj vezak u ružu rumenu,
A iglicu u travu zelenu,
Pa ti ajde kroz goru zelenu!“
Podiže se divica Marija
Pa otide kroz goru zelenu.
Kad je bila u gori zelenoj,
Svako joj se drvo uklanjalo,
Samo nije sviba i gloginja.
Vrlo kune divica Marija:
„Bog ubio, svibo i gloginjo!

Nikakime plodom ne rodila,
Ako l' kakim rodom i urodiš,
Nikaka te vira ne zobala
Ni ptičica, ni mala dičica!“

Ivanišević Ivan, br. 50. *Iz Svinjara u Slavoniji.*

4.

Marija i ladjari.

Šetala se Marija
Gore dole vuz morje,
Sastala je ladvare:
„Bog pomagaj, ladvari!
Preveste me vi
Za milega Ježuša,
Za dragega Kristuša!“
„„Ne vozimo mi
Za milega Ježuša,
Za dragega Krištuša,
Već vozimo mi
Se za bele peneze.““
Prisukala Marija
Svoje sveto krilce,
Zagazila vu morje:
Pred njom se je razlilo,
Za njom se je zalilo.
Puhnuli su vetri tri,
Nit veliki, nit mali:
Potope se ladvari.
Kriču, viču ladvari:
„„Pomozi nam, Marija,
Za milega Ježuša,
Za dragega Kristuša!““
Al govori Marija:
„Neka vami pomogu
Vaši beli penezi!“

Kovačević Marijana, br. 58. *Od Roze Brozović iz Severina na Kupi.*

5.

Sveci dare dijele.

ili Bože, na svemu ti vala!
Ali grmi, al se zemlja trese?
Al udara more o bedenje?
Al pucaju jasnice lubarde?
Tolika se sila učinila!
Niti grmi, nit se zemlja trese,
Nit udara more o bedenje,
Nit pucaju jasnice lubarde,
Već svi sveci na zemljici bili,
Na zemljici pod'jeliše darje,
Svoje darje a i svoje blago,
Što mi koga zapanuti more.
Bogu dadoš' nebesne visine,
Svetom Djurdju zelene dubrave,
Svetom Petru od raja ključeve,
A Iliji munje i gromove,
Panteliji u ljetu vrućine,
A Jovanu kumovska krštenja,
A sestrici, Ognjenoj Mariji,
Indjiju joj zemlju dodadoše,
A Nikoli snijeg i studeni.
Kada oni pod'jelili darje,
Svakome je to za volju bilo,
Do jedine Ognjene Marije.
Ona ide u zemlju Indjiju,
Da obidje dobro darje svoje,
Pa da vidi, što joj dopanulo.
Kada ona u Indjiju došla,
Na golemo udarila čudo.
Mili Bože, na svemu ti vala!
Od strahote slušat se ne more,
Od sramote gledat se ne more,
Koliko je na gorici lista,
Toliko je na zemlji naroda,
Izrodilo, pa se posililo:

Ne poznadu Boga jedinoga,
Ne mole se Bogu jedinome,
Ne poznadu nikakova sveca,
Sve potiru po zemljici svece,
Za najvećma Ognjenu Mariju,
Štono ih je u sreći zapala.
Ne poznaje mladji starijega,
Ni kum kuma ni malo ne znade,
Ni sestrica brata jedinoga,
Djever snaši o sramoti radi.
Nigdje njima svete crkve nema,
Ni u crkvi svetoga oltara.
Kad to vidje Ognjena Marija,
Ona ciknu kao zmija ljuta.
A suzami lica obljevala,
Pa se brže natrag povratila,
Miloj svojoj braći dolazila,
Pa Iliji pade na krioce,
Ona plače, što se more jače.
Nju mi pita svetitelj Ilija:
„Šta je tebi, Ognjena Marija?
Kakva ti je nužda i nevolja,
Kad si brže nami dopanula,
A ti cviliš ka i zmija ljuta?“
Kroz plač sestra njemu odgovara:
„Vala, mila braćo od rodjenja,
Na svačem vam, mila braćo, vala,
Al ne vala na mom darivanju!
S najgorim me darom darovali,
Sa nesretnom, sa zemljom Indjijom,
Jere u njoj nikad sreće nema.
Koliko je na gorici lista,
Toliko je u njojzi naroda,
Izrodilo, pa se posililo:
Ne poznadu Boga jedinoga,
Sve potiru na zemljici svece,
Za najviše Ognjenu Mariju,
Štono sam ih u sreći zapala,
Dobro bi me morali poznavat
I meni se, braćo, poklanjati,

I desnici ruci polećeti;
Niko mene tamo i ne znade,
Toli bi se meni poklonili,
Toli meni polećeli ruci,
Tol' primili mene gospodara!
Ne poznaje mladji starijega,
Ni kum kuma kumom ne poziva,
Sestra brata ne priznaje svoga,
Djever snaši o sramoti radi.
To ja, brate, trpiti ne mogu!
A ja, jadna, kako plakat ne ću,
Čemu ću se, braćo, veseljeti?"
Kad razumi svetitelj Ilija,
Onda bratac sestru razgovara:
„Muči, sejo, Ognjena Marijo!
Ti ustavljaj suze od očiju,
A utari b'jelo svoje lice!
Mi ćemo se, sestro, sastanuti
I mi ćemo narod pomoriti,
Sila ćemo njega pomoriti,
Malo ćemo njega ostaviti,
Ne bi l' narod sreći okrenuo!"
Sestra brata poslušala svoga,
Ustavila suze od očiju,
B'jelo svoje utirala lice.
A diže se bratu sa krioca,
Onda sjede krajem brata svoga.
Al poziva svetitelj Ilija,
On doziva brata Panteliju,
I doziva svetitelja Petra:
„Bogom vami, braćo moja draga!
Daj vijeću da mi učinimo,
Što li ćemo od zemlje Indjije,
Kaku b' stravu na nju učinili?
Kako bi ih sila pomorili?
Kako bi ih malo ostanulo?
Ne bi li se sreći okrenuli!"
Sveti Petar njemu izgovara:
„A moj brate, svetitelj-Ilija,
Da pustimo mi kugu moriju!"

Pa pustiše kugu umoriju.
Ona mori nedjeljicu dana,
Ništa ona učinit ne može;
Što naroda iza nje ostalo,
Još se gore oni posiliše,
Još je gore nego prije bilo.
Tad pustiše bolju srdobolju.
Ona mori nedjeljicu dana,
Po petera sastaju s' nosila
A u groblju, gdje se kopa narod;
Jope s' oni da sjetuju ne će.
Gromom tuče gromovit Ilija,
Gromom tuče nedjeljicu dana.
Jope s' oni da sjetuju ne će.
Ognjem pali Ognjena Marija,
Ognjem pali nedjeljicu dana:
Jope s' oni da sjetuju ne će.
Koliko se sila učinila,
Opet oni v'jeću učiniše.
Sveti Ile njima govoraše:
„Bogom vami, draga braćo moja!
Bi li vami to za volju bilo?
Ja se jesam nešto domislio,
Najveća bi strava za njih bila!
Najviše bi njih se pomorilo,
Da odemo Bogu jedinome
Zaprositi od nebesa ključe,
Zaključati od kiše oblake,
Da ne ide na zemlju Indjiju,
A crna će zemlja ispucati
Od vrućine svetog Pantelije,
A od vatre Ognjene Marije:
Neka kapi od zakletve nema,
Nek padaju konji do samara,
A junaci do svilena pasa,
Najbolje bi to ih sjetovalo:
Ljuta suša i preteška žedja,
A sila bi pomrlo naroda
A od suše i od teške žedje."
To je njima svim za volju bilo,

Pa s' digoše na noge lagane,
I odoše Bogu jedinome,
Pa su njemu polećeli ruci:
„Mili Bože, na svemu ti vala!
Dodaj de nam od nebesa ključe,
Da zaključam' od kiše oblake,
Da ne damo kiši na zemljicu,
Po imenu na zemlju Indjiju,
Jer se sila rodilo naroda,
Izrodilo, pa se posililo:
Ne poznaju tebe na nebesih,
Ne poznaju naske na zemljici.
Mi činili stravu svakojaku,
Oni s' ope da sjetuju ne će;
Sve se sile većma nego prije.
A mi smo se tome domislili,
Da b' najviše sušom pomorili."
Bog se odmah na njih smilovao,
Dodade im od nebesa ključe.
Zaključaše od kiše oblake
I odoše na zemljicu crnu.
Kiše nema za tri godinice:
Crna zemlja ispucala jako,
Propadaju konji do samara,
A junaci do svilena pasa;
Sila ih se tada pogubilo:
Tri su tala pomrla od žedje,
Samo jedan na zemlji ostao.
Kad vidješe, da oni pomreše,
I oni se sebi prepadoše,
I oni se tome domisliše,
Da su jako Bogu sagr'ješili,
Gdje ne znaju Boga jedinoga,
Ni svetaca na zemljici crnoj;
Da su od njih kišu zaključali,
Ne bi li ih suša pomorila.
Onda s' oni bili sastanuli,
Dobru v'jeću sretnu učiniše,
Jedinom se Bogu pokoriše:
„Mili Bože, na svemu ti vala!

Spušćaj kišu na zemljicu crnu!
Ako živa još ostane glava,
Tebe ćemo zapoznati l'jepo,
Primit ćemo za Boga miloga;
Još i svece na zemljici crnoj,
Što ih godji po zemlji imade,
Po imenu svetitelja Djurdja,
I onoga Petra svetitelja,
I trećega svetoga Iliju,
I njegova brata Panteliju,
I onoga svetoga Jovana,
I onoga svetoga Nikolu,
Za najviše Ognjenu Mariju,
Što će nami biti, gospodaru!"
Bogu s' mole, Bogu ruke dižu,
A crnoj se zemlji poklanjaju,
Do crne se zemlje saginjaše,
Sve mi ljube u zemljicu crnu,
Od milenja, ne bi l' kiše bilo,
Ne bi li se oni napojili,
Ne bi li se zemlja sastanula,
Da se more hodati po njojzi,
I sijati šenica bjelica.
Tada sveci reči razabrali,
To je njima vrlo drago bilo,
Gdje je narod sreći okrenuo,
Zapoznao Boga jedinoga,
I sve svece na zemljici crnoj,
Za najviše Ognjenu Mariju.
Pa odoše gore na nebesa,
Otključaše od kiše oblake,
Puste kišu na crnu zemljicu,
Po imenu u zemlju Indjiju.
Kiša ide tri bijela dana
I tri tavne noći bez prestanja;
Kad četvrti osvanuo danak,
I zarano ogranulo sunce,
Onda stade kiša iz oblaka.
Mili Bože, na svemu ti vala!
Što ne bilo kiše tri godine,

Sve nakisnu za tri b'jela dana,
Za tri tavne noći bez prestanja:
I narod se napio vodice,
I crna se zemlja sastavila.
Oni oru šenicu bjelicu,
A mole se Bogu po zakonu;
Zapoznade mladji starijega;
I svetačke ispraviše crkve,
Pogradiše svetačke oltare,
Službu čine svake nedjeljice,
U nju nose svete leturdjije;
Zapoznaše Ognjenu Mariju.
To je njojzi vrlo drago bilo,
Ona ljubi milu braću svoju.
Eto pjesme, što je davno bilo,
Davno bilo i u vreme staro!

Obradović Milan, br. 1. *Iz Krupe u Bosni.*

6.

Djakon Stevan.

Rano rani djakone Stevane,
Uranio s plugom i volovi,
Da on ore široke dolove,
Da on sije šenicu belicu.
Gledao ga sam Bog iz nebesa,
Pa on šalje dva andjela sveta.
Božju su mu pomoć nazivali:
„Božja pomoć, djakone Stevane,
Koja ti je golema nevolja,
Da si danas tako uranio,
Uranio s plugom i volovi,
Da ti oreš široke dolove,
Da ti siješ šenicu bjelicu.“
Odgovara djakone Stevane:
„Boga vama, dva andjela sveta,
Jako mi je golema nevolja,

U mene je osam nijemaca,
I još k tomu devet slijepaca,
Sve to treba hljeba bijeloga."
Oni idu dvoru bijelomu,
Pa nalaze Stevanovu ljubu.
Božiju joj pomoć nazivaše:
„Božja pomoć, ljubo djakonova,
Šta si tako rano uranila,
Što ti rediš šenicu bjelicu,
Prvo sunca u nedjelju mladu,
Ne dela se u nedjelju svetu."
Odgovara ljuba djakonova:
„Boga vama, dva andjela sveta,
Ja ne svetim ni nedjelje svete,
U mene je osam nijemaca,
I još k tomu devet slijepaca,
Sve to treba hljeba bijeloga."
Kad to čula dva andjela sveta,
Govorila dva andjela sveta:
„Oj Boga ti, ljubo djakonova,
Imaš koje od poroda čedo,
Je l' ti zdravo od poroda čedo,
Da od njega obed siguramo?"
Odgovara ljuba djakonova:
„Srce moje, dva andjela sveta,
Srce moje, ah neka vam bude."
Kolju čedo kano janje mlado,
Pa od njega krvcu ufatiše,
Zaljevaše osam nijemaca,
Umivaše devet slijepaca,
Progovara osam nijemaca,
Progledava devet slijepaca.
Mili Bože, čudnoga veselja,
Što učini djakone Stevane!
Svetio je on nedjelju svetu,
A štovao Boga jedinoga.

Kučera Klotilda, br. 209. *Iz vinkovačkoga kotara u Slavoniji.*

7.

Zemlja Indija.

ino pila dva božja andjela,
Jedno Petar, a drugo Nikola;
Služi vino arandjel Mijajlo
Zlatnom čašom i desnicom rukom.
Prvu čašu svetom Petru dava,
A Nikoli Petar nazdraviva;
Desna mu se potresala ruka,
Zlatna mu se omaknula čaša,
Pa preda nje na dolinu pala:
Nit se razbi, nit se proli vino.
Medju sobom oni govorahu:
„Bože mio, čuda i ovogaj!
Kad s' ne razbi, što s' ne proli vino?“
Kad eto ti blažene Marije
Iz proklete iz zemlje Indije,
Roni suze niz bijelo lišce.
Kad vidjoše božji ugodnici,
Pred Mariju na koljena pali,
A Mariji jesu govorili:
„O Marijo, Jezusova majko,
Tko je tebe rezil učinio,
Koji li je tebe ucvilio?“
A da veli blažena Marija:
„Nemojte me, ugodnici božji!
Ja sam bila u zemlji prokletom,
U prokletom zemljici Indiji,
Gdje s' ne mole Bogu jedinome,
Vet se mole Bogu imbenome.
Tu ne sluša mladji starijega,
A ni oni porod roditelja;
Drže braća sestre za robinje;
Pa veće su Bogu dodijali;
Prosjest će se sve Indije ravne.“
A da vele božji ugodnici:
„O Marijo, Jezusova majko,

U mene je osam nijemaca,
I još k tomu devet slijepaca,
Sve to treba hljeba bijeloga."
Oni idu dvoru bijelomu,
Pa nalaze Stevanovu ljubu,
Božiju joj pomoć nazivaše:
„Božja pomoć, ljubo djakonova,
Šta si tako rano uranila,
Što ti rediš šenicu bjelicu,
Prvo sunca u nedjelju mladu,
Ne dela se u nedjelju svetu."
Odgovara ljuba djakonova:
„Boga vama, dva andjela sveta,
Ja ne svetim ni nedjelje svete,
U mene je osam nijemaca,
I još k tomu devet slijepaca,
Sve to treba hljeba bijeloga."
Kad to čula dva andjela sveta,
Govorila dva andjela sveta:
„Oj Boga ti, ljubo djakonova,
Imaš koje od poroda čedo,
Je l' ti zdravo od poroda čedo,
Da od njega obed siguramo?"
Odgovara ljuba djakonova:
„Srce moje, dva andjela sveta,
Srce moje, ah neka vam bude."
Kolju čedo kano janje mlado,
Pa od njega krvcu ufatiše,
Zaljevaše osam nijemaca,
Umivaše devet slijepaca,
Progovara osam nijemaca,
Progledava devet slijepaca.
Mili Bože, čudnoga veselja,
Što učini djakone Stevane!
Svetio je on nedjelju svetu,
A štovao Boga jedinoga.

Kučera Klotilda, br. 209. *Iz vinkovačkoga kotara u Slavoniji.*

7.

Zemlja Indija.

ino pila dva božja andjela,
Jedno Petar, a drugo Nikola;
Služi vino arandjel Mijajlo
Zlatnom čašom i desnicom rukom.
Prvu čašu svetom Petru dava,
A Nikoli Petar nazdraviva;
Desna mu se potresala ruka,
Zlatna mu se omaknula čaša,
Pa preda nje na dolinu pala:
Nit se razbi, nit se proli vino.
Medju sobom oni govorahu:
„Bože mió, čuda i ovogaj!
Kad s' ne razbi, što s' ne proli vino?“
Kad eto ti blažene Marije
Iz proklete iz zemlje Indije,
Roni suze niz bijelo lišce.
Kad vidjoše božji ugodnici,
Pred Mariju na koljena pali,
A Mariji jesu govorili:
„O Marijo, Jezusova majko,
Tko je tebe rezil učinio,
Koji li je tebe ucvilio?“
A da veli blažena Marija:
„Nemojte me, ugodnici božji!
Ja sam bila u zemlji prokletom,
U prokletom zemljici Indiji,
Gdje s' ne mole Bogu jedinome,
Vet se mole Bogu imbenome.
Tu ne sluša mladji starijega,
A ni oni porod roditelja;
Drže braća sestre za robinje;
Pa veće su Bogu dodijali;
Prosjest će se sve Indije ravne.“
A da vele božji ugodnici:
„O Marijo, Jezusova majko,

A ti moli Boga jedinoga
I Jezusa, sina pridragoga,
Da se ne bi prosjele Indije;
Nek im pušti muku i pedepsu;
Nek im pušti u nebo vedrinu,
A u zemlju veliku žestinu;
Nek ih more mukom i pedepsom,
O Marijo, tri godine dana,
Ne će li se Bogu okrenuti:
Ako s' oni Bogu ne okrenu,
A ti moli Boga jedinoga
I Jezusa, sina pridragoga,
Nek im pušti tri biča bolesti:
Jedno bolest: kraste i ospice,
Drugo bolest: srdobolju ljutu.
Trećo bolest: kugu, bolest tešku."
Kad to čula prečista Marija,
Ona moli Boga jedinoga
I Jezusa, sina pridragoga,
Da se ne bi prosjele Indije,
Nek im pušti muku i pedepsu,
Nek im pušti u nebo vedrinu,
A u zemlju veliku žestinu,
Nek ih mori mukom i pedepsom.
Morila ih tri godine dana,
Oni s' Bogu da okrenu ne će.
Ona s' moli Bogu jedinome
I Jezusu, sinu pridragome;
Nek im pušti tri biča bolesti:
Jedno bolest: kraste i ospice,
Drugo bolest: srdobolju ljutu,
Trećo bolest: kugu, bolest tešku.
Molila se, pa se umolila.
Bog im pušti tri biča bolesti:
Jedno bolest: kraste i ospice,
Pa morila pet godina dana,
Umorila i staro i mlado,
Rastavljala i milo i drago.
Kud dolaze kraste i ospice,
Sve ostaje kljestvo i sakato.

Pa im pušta drugu bolest tešku,
Bog im pušta srdobolju ljutu,
Pa morila sedam godin dana:
Oni s' Bogu da okrenu ne će.
Bog im pušta kugu, bolest tešku,
Pa morila devet godin dana,
Dok veliku silu pomorila.
Kad je njima muka pritužila,
Onda s' oni Bogu okretahu,
Ne mole se Bogu imbenomu,
Već se mole Bogu jedinomu.
Bog im pušti i rod u Indiju,
Pa im radja bijela šenica,
Sve po triput njima na godinu,
A iz neba medna rosa pada.

Palunko Vice, br. 133.

Od Šimuna Zeka s Belenića u Hercegovini.

8.

Bog kuša Marka.

Knjigu piše sam Bog iz nebesa,
Pa je šalje Marku priko mora,
Da mu spravlja gospodsku večeru,
Da ne kolje janjac' ni telaca,
Već da kolje nejaka Stipana,
Ma Stipana od sedam godina.
Kad je Marku knjiga dolazila,
Knjigu štije Marko priko mora,
Gledao ga nejaki Stipane,
Pitao ga nejaki Stipane:
„Boga tebi, moj rodjeni babo!
Oklen knjiga, od koga li grada?“
Tijo njemu Marko govorio:
„O Stipane, moj sine jedini!
Ovo j' knjiga od Boga jedinog:
Knjigu piše sam Bog iz nebesa,
Da mu spravljam gospodsku večeru,
Da ne koljem janjac' ni telaca,

*

Veće tebe nejaka Stipana.“
Ali veli nejaki Stipane:
„Boga tebi, moj rodjeni babo!
Bolje j' mene mlada pogubiti.
A jedinom Bogu ugoditi;
Već ti ajde, moj rodjeni babo,
Već ti ajde u dolnje dućane,
Pa uzimlji zelena gajtana,
I saveži bile ruke moje.
Da te ne bih mladjan ogrebao,
Da se ne bi o te ogrišio.
Još uzimlji dva svilena rupca,
Jednim veži crne oči moje,
Da te ne bih ružno pogledao
I o te se mladjan ogrišio;
Drugim veži bila usta moja,
Da ti ne bih ružno govorio
I o te se mladjan ogrišio.“
To posluša Marko priko mora,
I on ide u dolnje dućane,
Pa uzimlje zelenog gajtana
I uzimlje dva svilena rupca,
Jednim veže crne oči sinu,
Drugim veže bila usta njemu,
A gajtanom ruke savezao,
Pa se vata noža okovata,
Ćide zaklat nejaka Stipana.
Na njega se crn oblak namače,
Iz oblaka nešto progovara:
„Boga tebi, Marko priko mora,
Ti ne kolji nejaka Stipana;
Tebe j' Bože samo iskušao,
Bi li njemu volju ispunio.
Ti ne misli Marko priko mora,
Ti ne misli misli svakojakih,
Ti si Bogu volju ispunio.“
Al govori sam Bog sa nebesa:
„Podji amo, Marko priko mora,
Podji amo u nebeske dvore!“

Marjanović Luka, br. 55. *Iz Gornje Krajine u Hrvatskoj.*

-⁂-

9.

Sestra svetoga Lovrenca.

Blažen bio Lovrenac,
Divu Mariju je služil,
Služio je devet let.'
Kad deseto nastalo,
Ide doma Lovrenac.
Još mu veli Marija:
„Ostaj s Bogom, Lovrenac,
I svi drugi kršćani!
Kada dojdeš domaka,
Ti pozdravi majčicu
I svoju milu sestricu,
Po imenu Anicu."
Dojde doma Lovrenac,
On pozdravi majčicu,
A majčica Lovrenca.
Još mi pita Lovrenac:
„Mila moja majčice,
Di je moja sestrica,
Po imenu Anica?"
Njemu veli majčica:
„Moje dite Lovrenac,
Ni ti doma sestrice.
Slala sam ju na vodu
U kvaternu nedilju,
Ni me htila slušati,
Stala se je češljati.
Ljuto sam ju proklela
S onom mrzlom vodicom:
Da u vodi plivala
Kaj plovuća ribica
Sve do suda božjega.
Na vodu je otišla,
Nikad nije ni došla."
Još govori Lovrenac:

„Moja mila majčice,
Idem iskat sestricu,
Po imenu Anicu.“
On je iskal sedam let
Svoju milu sestricu,
Po imenu Anicu;
Nigdi nije našal je.
Ide sveti Lovrenac
Kroz pustinju golicu,
Dino ljudi ne dojdu,
Van tičice branbore.
Ide sveti Lovrenac,
Najde vode studenac;
Side, malo počine,
Da se vode napije.
Dojde Lovri ribica,
Zamuti mu vodicu;
Trže Lovre sabljicu
Da će posić ribicu.
Ribica mu govori:
„Nemoj, brate Lovrenac,
Nemoj mene posići!
Ja sam tvoja sestrica,
Po imenu Anica.
Mene majka proklela
S ovom mrzlom vodicom,
A plovućom ribicom.
Slala mene na vodu
U kvaternu nedilju.
Nisam htila slušati.
Ljuto mene proklela
S ovom mrzlom vodicom,
A plovućom ribicom:
Da u vodi plivala
Sve do suda božjega.“
Još govori Lovrenac:
„Moja mila sestrice,
Bi l' te mogal škapulat
Od te mrzle vodice?“
Njemu reče sestrica:

„Ne bi, brate Lovrenac.“
Još govori sestrica,
Po imenu Anica:
„Nego, brate Lovrenac,
Kada dojdeš domaka,
Pozdravi mi majčicu.
Ono moga ruvašca,
Što ja jesam sticala,
Da podili sirotam;
Ono srebra i zlata
Majki božjoj trsatskoj,
Ne bi l' Bog se smiloval,
Ne bi li me izbavil
Ove mrzle vodice.“
Još mu reče sestrica:
„Ostaj s Bogom, Lovrenac!“
Pa zapliva niz brdo
Kaj plovuća ribica.
Osta tužan Lovrenac,
Pa otide domaka.
Kad je došal domaka,
On pozdravi majčicu,
Što je rekla sestrica,
Po imenu Anica.
Ljuto plače majčica,
Pa podili sirotam
Ono njena ruvašca;
Ono srebra i zlata
Majki božjoj trsatskoj,
Za nju popi da maše,
Ne bi l' Bog se smiloval,
Ne bi li ju izbavil
One mrzle vodice.

Ugarković Stjepan, br. 140. *Iz Starigrada kod Jablanca u Gornjoj Krajini.*

10.

Sv. Nikola i hudoba.

Dva su se digla andjela,
Budila svetog Nikolu:
„Ustani, sveti Nikola,
I jami bradvu željeza,
Pos'jeci bora zelenog,
Razatri bora na troje:
Od jednog gradi Očenaš,
Od drugog Zdravu Mariju,
Od trećeg bile rumije,
U čem se hoće voziti,
Voziti diva Marija."
A veli sveti Nikola:
„A vi božiji andjeli!
Danas je sveta Nedjelja,
Ne valja ništa djelati
Jako za čedo bešiku,
I to sa strahom božijem."
A vele božji andjeli:
„Ustani, sveti Nikola,
I jami bradvu željeza,
Pos'jeci bora zelenog,
Razatri njega na troje:
Od jednog gradi Očenaš,
Od drugog Zdravu Mariju,
Od trećeg bile rumije.
Ako je svetac Nedjelja,
Danas je teška nevolja,
Jerbo se ima voziti,
Voziti diva Marija."
Ustade sveti Nikola,
I jami bradvu željeza,
Pos'ječe bora zelenog,
Razatre njega na troje:
Od jednog gradi Očenaš,
Od drugog Zdravu Mariju,

Od trećeg bile rumije,
U čem se hoće voziti,
Voziti diva Marija.“
Zaveze se niz more,
Susrela ih huda stvar.
Pa da veli Nikola:
„Ti otkle ćeš, huda stvar?“
Pa da veli huda stvar:
„A vjere mi, Nikola,
Ja nijesam huda stvar,
Vet od Boga poslana.“
Pa da veli Nikola:
„Kad nijesi huda stvar,
Vet od Boga poslana,
Da nu reci Očenaš,
I ovu Zdravu Mariju!“
Pa da veli huda stvar:
„A vjere mi, Nikola,
Zla gospara dvorila,
U goreg skulu učila;
Ne umijem Očenaša
Ni te Zdrave Marije.“
Kad to čuo Nikola,
Jamio je za kose,
Turio je niz more.
Kudno ona dopire,
Onud vatra posiplje.

Palunko Vice, br. 139.

Od Šimuna Zeka s Belenića u Hercegovini.

11.

Drijem sv. Nikole.

onu stranu raja bijeloga,
U njoj sveci krsno ime služe:
Sveti Petar i Nikola sveti,
Svet' Ilija i svet' Pantelija,
S njima sestra Ognjena Marija.

Sveti Niko redom čaše daje.
Izmače se puna čaša vina
Te udari o stolicu zlatnu:
Nit se čaša o stolicu razbi,
Nit iz čaše rujno proli vino.
Njemu veli Ognjena Marija:
„O moj brate, sveti Nikolaja!
Ti se jesi jako istrudio.
Evo ima do tri tavne noći
I tri danka b'jela bez prestanka,
Kako slaviš svoje krsno ime,
Pa se jesi jako istrudio,
Pa se tebi, brate, zadr'jemalo,
Pa s' izmače puna čaša vina,
Pa udari o stolicu zlatnu:
Nit se čaša razbi o stolicu,
Nit iz čaše rujno proli vino.
Spust' se brate, pa malo počivaj!"
Al govori sveti Nikolaja:
„Mila sestro, Ognjena Marijo!
Što s' izmače puna čaša vina,
I udari o stolicu zlatnu:
Nit se čaša razbi o stolicu,
Nit iz čaše rujno proli vino,
To se meni nije zadr'jemalo,
Neg s' uveze devet kaludjera
I deseti oče igumane,
Uvezli se u to sinje more,
Pobiše se po nebu oblaci,
A po zemlji veliki vjetrovi.
A po moru dalge i talasi,
Da potope devet kaludjera
I desetog igumana starog.
Moliše se Bogu jedinomu,
Spominjaše sve u Boga svece,
I mene su oni spomenuli.
I ja odoh, pa njima pomogoh.
Izvadih ih iz mora na suvo."

Milićević Milan A., br. 7. *Iz okolice čagličke kraj Lipika u Slavoniji.*

12.

Sv. Antun i sotona.

Kad se Anton porodil,
Tri ga bajle bajlile;
Prva ga je bajlila,
Druga ga je dojila,
Treća ga je školala.
Kad je jimal šesnajst let,
Sedamnajstog jedan dan,
Sastal ga je Isus sam.
Pa ga pita Isus sam:
„Kamo ideš, Antone?“
Još govori Antone:
„Idem službe tražiti“.
Al eto ti sotone!
Pa govori sotona:
„O Antone, Antone,
Hodi k meni služiti.
Ne ćeš ništa delati,
Nego vodu nositi
I u kotal slivati,
Grišne duše paziti.“
Pojde Anton k sotoni.
Pasalo je leto dan,
Pitala je sotona:
„O Antone, Antone,
Ča ti tražiš za plaću?“
Još govori Antone:
„Ja ne tražim za plaću
Niti zlata ni slebra,
Nego ono u kotlu.“
Tri su duše u kotlu:
Prva krivo vagala,
Druga krivo prisegla,
Treća s kumom zgrišila.

Ugarković Stjepan, br. 24. *Od Anice Javor iz Brinja.*

13.

Hrist i grješnik.

Vozila se, vozila
Oj presveta Marija
Na pisani barčici
Svojin sinon Isuson.
Pokraj mora stazica,
Po njoj šeće grešnik sam,
Upita ga Isus sam:
„Kud se šećeš, grešnik moj?“
Odgovara grešnik sam:
„Ne pitaj me, Isus moj!
Ja ti idem sveti Rim,
Da prošćenje zadobim,
Svetom Petru i Pavlu,
I Mikuli andjelu!“
Progovori Isus sam:
„Kaži meni, grešnik moj,
Što si grešnik učinil?“
Odgovara grešnik sam:
„Ne pitaj me, Isus moj,
Što sam greha učinil!
Oca, majku ubil sam;
Dva sam druga razdružil;
Dvi sam sestre utopil;
Dvi sam kume obljubil!“
Odgovara Isus sam:
„Ajme meni, grešnik moj!
Za se bin ti oprostil,
Oca, majku što ubil,
Što dva druga razdružil,
Što dvi sestre utopil,
Za se bin ti oprostil;
Samo toga ne možem,
Toga greha jednoga,
Što dvi kume obljubil,
Jer je kumstvo rodbinstvo

Do deveta kolena.
Kud je kuma hodila,
Tud je zemlja gorila,
Devet klaftri dumboko,
A široko na osam.
Toga prostit ne mogu!“
Zavapila Marija,
Stade ona plakati,
Svoga sina moliti:
„Sine mili, sine drag,
Ne daj duše Lucifer,
Neg joj dadi pokoru,
Krutu, jako veliku!“
Odgovara Isus sam:
„Aj, Boga ti, grešnik moj!
Hodi, grešnik, u goru,
Naći hoćeš crikvicu,
Za crikvicom siv kamen,
Na njem kleči devet let,
I deseto jedan dan,
Doć će k tebi Isus sam,
Od greha te spovedit,
Svetom krvju napojit,
Svetim telom nahranit!“
Ode grešnik u goru,
I našao crikvicu,
Za crikvicom siv kamen;
Na njem kleči devet let
I deseto jedan dan.
K njemu dojde Isus sam,
Pa mu veli Isus sam:
„Ustani se, grešnik moj,
Pokoru si izvršil,
Leta su ti istekla!“
Odgovara grešnik sam:
„Ajme meni, Isus moj,
Kako ću se ustati!
Žile su mi usnule,
Kamenu se privile.
Meso mi je otpalo,

Osušile kosti su!“
Kad to vidi Isus sam,
Lepo ga je spovedal
Od griha ga odvezal,
Svetom krvju napojil,
Svetim telom nahranil.
Isus ga je potrknil
Svojun svetun desnicun.
Telo se je trhnulo,
Telo ide sunčen sad,
A dušica svetli raj,
Kojega nan sin Bog daj!

Strohal Rudolfo, II. br. 31.

Od slijepca putnika na Sušaku kod Rijeke.

14.

Duša na sudu.

Kad se duša s telom dili,
Al nemilo, gorko cvili;
K njoj mi pride anjel dragi,
Koga j' poslal sam Bog pravi:
„Što se, dušo, ne razdiliš?“
„„Rada bim se razdiliti,
Al se bojim straha djavla,
Straha djavla paklenoga.““
„Ne boj se ga, dušo draga,
Ja ću tebi drugovati,
Do rajskih vrat sprovajati.“
Kada dojde k vratam raja,
Vrata bihu otvorena.
Veselo se poklonila,
A Bog side na polače
Ter dušici govoraše:
„Ah ti dušo, ah nemila!
Kad si skupa s telom bila,

Smrtno jesi sagrišila:
Kad si jila, kad si pila,
Nikad Bogu zahvalila;
Ni molila, nit postila,
Niti k maši rad hodila,
Ni bolnoga pohodila,
Nit mrtvoga sprovodila.
Oganj, sumpor, postilj tvoja,
Glad i žeja hrana tvoja!
Idi, dušo, velim putem,
Velim putem, malom stazom,
Priti hoćeš pokraj crikve,
Pokraj crikve friški grob tvoj,
Ter zazivlji mrtvo tilo,
Što već leži v zemlji gnjilo:
„„Poslal me je kralj nebeski,
On, ki nosi križ priteški,
Da se imaš gori stati,
Da greš Bogu račun dati.““
Za to telo niš ne haje,
Duša viče, duša plače,
Majku božju zazivaše:
„O Marijo, majko mila,
Primite me vaše ruke,
Zbavite me pakla muke!“
Prijela ju mat Marija
Ter ju nosi k Mihovilu:
„Vagni, Miho, ovu dušu,
Da vidimo, ke će vage,
Ke će vage zadobiti.“
Miho vagne ovu 'dušu:
Duši vage pomanjkale,
Koliko su tri kamena,
Tri kamena malinova.
Mar'ja pusti tri suzice,
Tri suzice vrh dušice.
Pokraj bihu tri sotone,
Jako mrske, nespodobne,
Ter Mariji govorahu:
„Ča si, Mar'jo, učinila?

Našu dušu pridobila!“
Marija im odgovara:
„Odlazite, tri sotone,
Jako mrske, nespodobne!
Ovo j' duša prava naša.
Tri je petka zapostila
I tri mlade subotice.
Meni ih je naručila
I Isusu sinu momu.“
Sinu božji, budi hvaljen,
I s Marijom na vik, Amen!

Šenoa August, br. 111. *Iz hrvatskoga Primorja.*

15.

Božji sud.

Visoko je drvo jablan,
Al je više modro nebo,
I na njemu pr'jestolj božji.
Na pr'jestolju Bog nebeski
I do Boga sveti Mihalj,
Sveti Mihalj i svet' Gavro.
Sveti Mihalj duše važe,
Sveti Gavro rovaš briše,
Na desetu jedna božja!
Al govori Bog s pr'jestolja:
„Duše tebi, sveti Mihalj,
Duše tebi, sveti Gavro,
Ili jeste nepravedni,
Il ste srca kamenoga,
Tako duha opornoga,
Gdje marite malo za me
I radite slabo po me.“
Al govori sveti Mihalj:
„Nemoj, Bože, koriti me,
Verek nisam tak oporan,

Niti srca kamenoga,
Da ne marim za te Boga.
Što ja važem slabo po te.
Na desetu jednu tebi,
Skoro da sam nepravedan,
Jer i ta te išla ne bi.
Pravi račun na hiljadu,
Na hiljadu jedna tvoja!“
Još govori sveti Gavro:
„Neka, Bože, gledj na rovaš,
Pa ćeš vidjet, tko te služi!
Brišem, pišem, što se dade,
Al premalo teb' ostade.
Same zloće zarezane,
Ništa dobra urezano.
Sve se duše odmetnule,
Same su te ostavile,
Ja da mogu, što ne mogu,
Sve bi ti ih dopeljao,
Bi zaista tebe radi
I svu zemlju donjeo ti.“

Deželić Djuro, br. 143. *Iz Obreške kraj Kloštra Ivanića.*

16.

Nikola i Ilija prevoze duše.

Raslo drvo srid raja,
Pod njim sidi Nikola.
K njem dolazi Ilija:
„Ajde, oče Nikola,
Da dilamo korablje,
Da vozimo dušice
S onog svita na ovaj!“
Sve su duše privezli,
Samo triju ne mogu,
Jer su vrlo grišile:

Prva duša grišila,
Jer divojku pokudi;
Druga duša grišila,
Jerbo medju preora;
Treća duša grišila,
Jerbo rod svoj pogaži.

Ilić Luka, I. br. 390. *Iz Velike u Slavoniji.*

17.

Pokora vodi u nebo.

Jezuš moj ljubljeni!
Vrtek ograjeni:
Na njem je rožmarin,
A na njem sedele
Tri dušice grešne.
Prva odletela
Na okolo sveta;
Ona doletela
Pred nebeska vrata.
„Povedj ti, dušica,
Kakva si grešnica?"
„„Ja sem ti grešnica,
Kriva krčmarica.""
„Tebi je, dušica,
Vu pekel stezica."
Druga odletela
Na okolo sveta;
Ona doletela
Pred nebeska vrata.
„Povedj ti, dušica,
Kakva si grešnica?"
„„Ja sem ti grešnica,
Kriva pekarica.""
„Tebi je, dušica,
Vu pekel stezica."

Trejta obletela
Sve na okol sveta;
Ona doletela
Pred nebeska vrata.
„Povedj ti, dušica,
Kakva si grešnica?“
„„Ja sem ti grešnica,
Prava pokornica.““
„Tebi je, dušica,
Vu nebo stezica.“

Deželić Djuro, br. 238. *Iz Dolnjega Zagorja u Hrvatskoj.*

18.

Kako je u paklu.

Šetala se Hrista Boga majka
A od raja do paklenskih vrata,
I s njome su dva božja andjela.
Pa govori Hrista Boga majka:
„Otvor' vrata, pakleni vrataru,
Da se i mi pakla nagledamo!“
Bili u paklu tri bijela dana,
Kad u paklu tri dušice gore:
Jednoj gore noge do koljena;
Drugoj gore ruke do lakata;
Trećoj gori lišce do očiju.
Kojoj gore noge do koljena.
I pravo je, da mu izgorjele!
Jer je tudje medje preorava.
Kojoj gore ruke do lakata,
I pravo je, da mu izgorjele,
Jer je tuka svoje roditelje:
Starca babu i staricu nanu.
Kojoj gori do očiju lišce,
I pravo je, da mu izgorjelo!
Taj ljubio na vjeri djevojku,
Ljubio je, pak je ostavio,

Opravio za nemila druga:
Za udovca s troje siročadi.
Najprvo je jutro osvanulo,
Jedno mi je hljeba zapitalo:
„Daj mi, majko, hljeba bijeloga.“
Ne daje mu hljeba bijeloga,
Neg mu dade te zemljice crne.
Kad je drugo jutro osvanulo,
Drugo mi je vode zapitalo:
„Napoj de me, mila moja majko,
Napoj de me hladjene vodice!“
Ne poji ga hladjenom vodicom,
Neg onijem od zmije ijedom.
A kad treće jutro osvanulo
Treće d'jete njojzi govorilo:
„Opaš' de me, mila moja majko,
Opaši me svilenijem pasom!“
Ne paše ga svilenijem pasom,
Nego onom zmijom šarovitom.
Bog joj dade veliku kaštigu:
Šaru zmiju, da joj oči pije,
Oči pije, u kose se krije.

Pavlinović Mihovio, II. br. 1306. *Iz Bukovice u Dalmaciji.*

19.

Kako je u raju i paklu.

Šetali se tri božji anjeli
Okol dvora smiljene Marije:
„Smiluj nan se, Isus i Marija,
Spodajte nan sve kluče od raja,
Gremo vidit, kako je va raju.“
Mili Bože! al je v raju lipo!
Na sred raja sede tri mlade divojke:
Jedna češa žute kite svoje,

Druga pere bila lišca svoja,
Treta šije bilo ruho svoje.
Ka j' česala žute kite svoje,
Ta j' sirote lipo očesala,
S tin je mlada raja zaslužila.
Ka je prala bila lišca svoja,
Ta j' sirote lipo umivala,
S tin je mlada raja zaslužila.
Ka je šila bilo ruho svoje,
Ta j' sirote lipo obukala,
S tin je mlada raja zaslužila.
Šetali se tri božji anjeli
Okol dvora smiljene Marije:
„Smiluj nan se, Isus i Marijo
Spodajte nan sve kluče od pakla."
Spodal jin je sve kluče od pakla,
Šli su vidit, kako je va paklu.
Mili Bože, al je v paklu grdo!
V paklu gore tri mladi junaci,
Jedan gori noge do kolena,
Drugi gori ruke do ramena,
Treti gori telo do očima.
Koj je goril noge do kolena,
Oni da je tuje uzimao;
'Noga kunu njegovi susedi,
Da bi njemu raja poželiti
I da bi mu va pakle goriti.
Ta ki gori ruke do ramena,
On je tukal oca i majčicu.
Oni jesu njega proklinjali;
Da bi mu ruke raja poželile
I da bi mu va pakle gorile:
Kad bi pravo, da bi izgorile.
Koji gori telo do ramena,
On je ljubil na veri divojke
I po veri ih je ostavio.
Ostale su male sirotice,
One jesu njega proklinjale:
Ki je njin kriv, da po svitu hode,
Da b' mu tilo raja poželilo,

Da bi njemu na paklu gorelo,
Ko bi pravo, da bi izgorelo.
U polju je jena lipa crikvica,
Lipa crikva, lipo zazidana,
Bolje b' storil, da crikvu razori,
Neg divojki da viru prelomi,
Crikva bi se druga sagradila,
Trikrat liplja neg je prvo bila,
A divojki nikdar vera povrnila.

Volčić Jakov, br. 121. *Iz Istre.*

20.

Maćeha u paklu.

Sveti Antun u raju pjevaše,
Udovica u paklu plakaše,
Iz raja je Antun zovijaše:
„Što je tebi, udovice mlada,
Te ti plačeš u paklu veliku?
Kakav jesi grijeh učinila?“
Udovica njemu govoraše:
„Nemoj mene, iz raja Antune!
Ja imala troje pastorčadi:
Jedno mi se bilo razboljelo,
Pa maćeji meni govorilo:
„„Daj ti meni malo hljeba, majko!““
A ja njemu jesam govorila:
„Koliko ti i ja majka bila,
Toliko ti i ja hljeba dala!
Koliko ti i ja hljeba dala,
Toliko mi i ti živo bilo!“
Pa pastorče umorila gladom.
Drugo mi se razboljelo bilo,
Pa maćeji meni govorilo,
Ne veli mi: moja maćejice,

Vet me zove: mila materice!
„„Daj ti meni malo vode, majko!““
A ja njemu jesam govorila:
„Koliko ti i ja majka bila,
Toliko ti i ja vode dala!
Koliko ti i ja vode dala,
Toliko mi i ti živo bilo!“
Pa pastorče umorila žedjom.
Treće mi se razboljelo bilo,
Pa to zimi u nevakat bilo,
A maćeji meni govorilo,
Ne veli mi: moja maćejice!
Vet me zove: mila materice!
„„A prikri me bilim runcem, majko!““
A ja njemu jesam govorila:
„Koliko ti i ja majka bila,
Toliko te i prikrila runom!
Koliko te ja prikrila runom,
Toliko mi i ti živo bilo!“
Pa pastorče ledom umorila,
Pa sam svoju dušu utopila.“

Palanko Vice, br. 137. *Od Ivane Šimunović Pera Lučića u Ravnomu u Poporu polju.*

21.

Majka svetoga Petra.

Kad preminu sveta Petra majka,
U Boga joj milosrdja nema,
Neg u paklu boravište nadje.
Glas dopade do njezina sina,
Do onoga Petra svetitelja.
Glas mu dodje, a žao mu bilo,
Pa on moli Boga velikoga,
Moli Boga i umolio ga,
Da iz pakla vadi svoju majku.

Eto Petra na pakljena vrata,
Od pakla je vrata rastvorio,
Pa sastavlja od ladja konopa,
Sve nameće ladje preko ladja,
A puštava paklu preko vrata.
Spuštio ga Petre do dno pakla,
Za nj mu se je uhvatila majka.
Stade Petre teglit svoju majku,
Ali na nju mnoge grešne duše
Prelećele, uz nju prionule.
Tegli Petre iz dna pakla majku,
A i s njome silne grešne duše,
Tegli Petre, sve mu jedno biva.
Nu kada je pod vrh doteglio,
Koliko je oholita majka,
Oholita i zavidna stara,
S' sebe stresa one grešne duše.
Uzvratice otpadaju duše,
U pakljene upadaju muke.
To žô bilo Bogu milosnomu,
Da je ona tako oholita,
Da se kod nje niko ne sahrani,
Nego ona da bi sama bila;
Pa pošalje andjela svojega,
Da je kori i da joj govori:
„Nije dosta, što s' na sv'jetu bila,
Trgovala, nepravo činila,
I u brašno pepela miješala,
I u vino vodu uljevala,
A za istu c'jenu cijenila;
I za to se jesi osudila,
I za to si u dno pakla pošla.
Neg si i sad huda i ohola,
Sama hoćeš da se ti sahraniš,
Iz nevolje da se ti izbaviš,
A drugijem dušama zavidiš,
Pa sa sebe u pako ih stresaš!
S t'jem si Bogu puno omrznula,
I sama si sebe izgubila:
Poći hoćeš, gdje si dosad bila!“

To izreče božiji andjele,
To izreče, ladje presiječe,
U dno pakla opet ona pade.

Glavić Baldo Melkov, sv. CXVI. br. 68. *Od Anice Begin iz Luke na Šipanu kraj Dubrovnika.*

22.

Majka svetoga Petra.

(Malo drukčije.)

Sveti Petar u raj grede,
Za njim majka tekon teče.
Majka Petru govoraše:
„Počekaj me, Petre sinko,
Da ja s tobon u raj greden!“
Petar majki govoraše:
„Ne ćeš raja ti viditi,
Zač ga nisi zaslužila;
Aš nis' žejna napojila,
Ni gladnoga nasitila,
Ni nagoga preobukla,
Za dušu niš proskrbela,
Va ime božje niš dilila,
Ko ne jedno povesance.
Za njega si požalila,
Da će ti se pometati
Po petlarskih torbetinah.“
Za to majka niš ne haje,
Neg za Petron brže teče.
Kadar Petar pokraj mosta,
Došla j' majka nasred mosta:
Most se j' stančal kako dlaka,
Pala j' majka na dno pakla.
Onda Petar govoraše:
„O Isuse, meštar dragi!
Kako bin ja učinio,
Da bin majku 'z pakla rešil?

Isus njemu govoraše:
„Hodi, Petre, v ravno polje,
Onde najt ćeš jednu crikvu,
I pogledaj na oltarak,
Ondje najt ćeš povesance,
Ko ti j' majka podililа.“
Kako Isus govoraše,
Tako Petar učinjaše:
Vezal łakno za łakance,
Pelal majku 'z pakla vanka.
Kada majka povrh pakla,
Ona j' bila va šubice,
Vsaka dlaka je imela
Po dve po tri dušice,
A vlasići po četiri.
Majka Petru govorila:
„Ah vah mane, Petre sinko!
Ča si ti sad učinio?
Vas pakal si ispraznio.
A raj hoćeš utesniti,
Mane hoće tesno biti!
Nego stresi povesancen,
Da s' otresu ove duše.“
Petar strese povesancen,
Duše su se virišile,
Okol Petra uhitile,
A mat pade na dno pakla.
„Sada, majko, tu prebivaj:
Za te bolje ni prositi,
Ni prositi, ni moliti,
Jer si bila vik navidna,
Kako jesi i dan danas.“

Volčić Jakov, br. 120. — *Iz Istre.*

23.

Od raja djevojka.

Cvilila je od raja djevojka.
Tud se šeću tri andjela mlada,
Pa govore mladjanoj djevojci:
„Što je tebi, od raja djevojko,
Da ti tute grozne suze liješ?“
Progovara mladjana djevojka:
„Sinoć mi je preminula majka;
U raju je ugledat ne mogu,
A paklenska zatvorena vrata.“
Progovara mladjana djevojka:
„Vi hodite Bogu jedinome,
Pa pred njega na noge padnite,
I skrušeno njemu s' pomolite,
Da vam dade paklenske ključeve.“
Otidoše tri mlada andjela,
I pred Boga na noge padoše
I skrušeno njemu s' pomoliše.
Bog im dade paklenske ključeve.
Otidoše tri mlada andjela,
Otvoriše ta paklenska vrata,
Pa govore mladjanoj djevojci:
„Ajde vidi, je l' ti odje majka!“
Nadviri se mladjana djevojka
I ugleda na dno pakla majku.
Govorila mladjana djevojka:
„Je l' te, majko, u paka zapalo?
Kamo su ti maše i molitve,
Kamo li ti tvoja dobra djela
Što si živa na zemlji činila?“
„Sve sam, kćerce, to živa činila,
Al sam težak grijeh učinila,
Koga meni da oproste ne će:

Svatove sam od cure vratila.
Momak ode za goru na vodu,
I tuj se je mladjan utopio,
A djevojka u more skočila."

Stipac Ivan, br. 1. *Iz Smiljana u Gornjoj Krajini.*

24.

Dijete pred rajskim vratima.

Sinoć se je čedo narodilo,
U zoru je svitli raj šetalo.
Kada dojde pred 'na rajska vrata,
Prične dite zvati svetog Petra:
„Sveti Petar, otvori mi vrata!"
Al govori sam presveti Petar:
„Ne ću, bome, čedo premaljano!
Još mi nisi raja zaslužilo,
Ni platilo muke materine.
Već ti odi na 'no polje ravno,
Ti naberi pune nadra rožic,
Pak nakinčaj svitlu raju vrata,
Ote ti se otvoriti sama!"
Ide čedo na 'no polje ravno,
Nabralo je pune nadra rožic,
Se je rože putem pogubilo.
Kada dojde pred 'na rajska vrata,
Prične dite zvati svetog Petra:
„Sveti Petar, otvori mi vrata!"
Al govori sam presveti Petar:
„Ne ću, bome, čedo premaljano!
Još mi nisi raja zaslužilo,
Ni platilo muke materine.
Već ti odi na 'nu goru črnu,
Ti donesi studena lajena,
Pak operi svitlu raju vrata,
Ote ti se otvoriti sama!"

Ide čedo na 'nu goru črnu,
Pak zavati studena lajena.
Vas se studen puten razlijao.
Kada dojde pred 'na rajska vrata,
Prične dite zvati svetog Petra:
„Sveti Petar, otvori mi vrata!“
Al govori sam presveti Petar:
„Ne ću, bome, čedo premaljano!
Još mi nisi raja zaslužilo,
Ni platilo muke materine.
Već ti odi na 'nu goru črnu,
Kadi s' mane drvo ob drvace,
Ti se mani devet godin danov!“
Cvilji, plače čedo premaljano:
„Da nevirna saka majka bila,
Ka zakopa čedo prez pojasa,
Prez pojasa, prez zlata prstena!“

Strohal Rudolfo, I. br. 5. *Iz Stativa kod Karlovca.*

25.

Pokora nejaka čeda.

Sinoć majka čedo porodila,
A jutros ga k raju otpremila.
Kad je čedo k raju dolazilo,
Od raja se vrata zatvorila;
Pred njim sjedi od raja Mihajlo,
Pa govori čedo prenejako:
„Otvor' vrata, od raja Mihajlo!“
A govori od raja Mihajlo:
„Hod' otole, čedo prenejako!
Ti si jutros majku obranilo,
A jutros je vrlo ojadilo.
Dok ne podješ, čedo prenejako,
I ti uzmeš dva kondira zlatna,
Pa ti podješ za gore zelene,
I doneseš dva kondira vode,

Pa s' umiješ studenom vodicom.
Kada dodješ do prvog bunara:
U prvomu ti se umi čedo;
U drugomu ti se napij vode:
U trećemu ti zahiti vode
I donesi vode iza gore,
I po raju ti napoji mrtve."
Kad je čedo njega razumjelo,
Uzimalo dva kondira zlatna,
Pa mi ide za gore na vode.
Prvi bunar čedo nalazilo,
Prignulo se, umi lice svoje;
Pa je drugi bunar nalazilo,
Iz njega se vodice napilo;
Pa je treći bunar nalazilo,
U njemu je zahitilo vode.
Težak kondir, a nejake ruke,
Niti može nosit ni ostavit.
Pa da vidiš čeda prenejaka!
Nosi vodu tri bijela dana,
Dok je čedo k raju dolazilo
Pa po raju mrtve napojilo.

Vijolić Djuro, br. 27.

Ivan Ćurčija iz Orašca kod Dubrovnika.

26.

Žalost za sinom.

Jedin' Jovo umrije u majke,
Mlado d'jete od godine dana.
Ne će mati daleko kopati,
Već pod pendžer u zelenu bašču,
Kako će ga često oblaziti,
Jutrom rano, a večerom kasno.
Žali majka sina jedinoga,
Ona žali godinicu dana,
U godini svakoga mjeseca,

U mjesecu svake nedjeljice,
U nedjelji svakog b'jelog dana;
I u dani plače i u noći,
Ona ljeva suze niz obraze,
Za svojijem, za sinom jedinim.
To dočula dva andjela mlada,
Pa gledaju, štono majka radi.
I to njima vrlo žao bilo,
Gdje se stara tako kinji majka
Za svojijem, za sinom jedinim.
Pa već oto trpiti ne mogli,
Oni idu Bogu jedinome.
Tako Bogu po istini kažu:
„Mili Bože, na svemu ti vala!
Na zemljici j' samohrana baka,
Ona plače, ima godinica,
Ona plače, što se more jače,
Ljuto cvili ka i jadna majka
Za svojijem sinom jedinijem.
Imala je od godine sina,
Pa je d'jete svijet prominulo;
A zemana godinica dana,
Suze roni, a lice obljeva.
Već je stara izludila baka,
Pa mi stare podn'jet ne moremo.
Sudi Bože, što ćeš joj suditi!"
Onda Bože njima odgovara:
„Dva andjela, dvije sluge moje!
Vi oblač'te prosjačke haljine,
Uzmit' šljake u ruke desnice,
Pretvor'te se kano prosijaci,
Da se ne bi narod osjetio
Na zemljici, da ste svetitelji,
Već nek misle, da ste prosijaci.
Vi otid'te u njezinu bašču,
Iskopajte d'jete iz zemljice,
Na njga meć'te mokru košuljicu,
A u ruke sv'jeće utrnute;
Uzmite ga na bijele ruke,
Ja ću u njeg poslati dušicu,

Na rukam će d'jete oživiti,
Nos'te d'jete u dvore bijele.
Kad dodjete do dječinje majke,
Vi mi muč'te, ništa ne divan'te,
A d'jete će s majkom divaniti,
Kazat će joj, štono bude za nju.
Kad se d'jete izdivani s majkom,
Pa joj d'jete po istini kaže,
Iz njega ću opet uzet dušu
I meni će na nebesa doći,
A vi s t'jelom u zelenu bašču,
Zakopajte njega u zemljicu
Na 'no mjesto, gdje i prvlje bilo!
Meni onda na nebesa dodj'te,
A ostat će na zemljici majka
U bijelom, u svojemu dvoru,
Veće nigda zaplakati ne će,
Svojom dušom uzdahnuti ne će,
Groznih suza ispuštiti ne će."
To andjeli teško dočekali.
Digoše se na noge lagane,
Pa oblače prosjačke haljine,
Uzmu šljake u desnice ruke
I odoše na zemljicu crnu,
A do dvora ostarile bake.
I udjoše u zelenu bašču,
Pa nadjoše groba od djeteta.
Iskopaše iz zemljice d'jete,
Na njga meću mokru košuljicu,
A u ruke utrnute sv'jeće;
Uzeše ga na bijele ruke.
Ne pasalo ni po ure sata,
Na rukami d'jete oživilo.
Njega nose dva andjela mlada
Staroj majci u bijele dvore.
Kad se blizu vrata prikučiše,
To ugleda samohrana baka.
Ona skoči na noge lagane,
Ona nagnu u polje iz dvora,
Jer se bila sebi prepanula.

Da se njojzi jeste prividjelo.
Al zavika sine Jovadine:
„Stara bako, po rodjenju majko!
Što me žališ, kad bježiš od mene?“
Pozna majka po riječi ranka,
Još se brže njemu povratila;
Ćede d'jete uzeti na ruke,
Ona ćede, al joj d'jete ne će.
Stara njemu divanila baka:
„A moj sine, iza gore sunce!
Tvoja tebe sahranila majka,
Sahranila i već ožalila,
Evo ima godinica dana.
Ja otkad te sahranila majka,
Vav'jek plačem ka i kukavica,
Ljuto cvilim kano jadna majka;
Nije li se i Bog smilovao,
A i naši sveti svetitelji,
Nisam li se Bogu domolila,
I sa svojim licem doplakala,
Nisu l' oni mene požalili,
Tebe opet meni podignuli
A i tebe meni opravili.
Ne bi l' mene smrti dohranio,
Ne bi li me, sine, sahranio?“
Onda njojzi Jovo govorio:
„To nēš mila dočekati majko!“
Onda njemu govorila majka:
„A moj sine, jedini u majke!
Što j' na tebi mokra košuljica,
U rukami utrnute sv'jeće?“
Onda Jovo odgovara majci:
„Za Bogom ti, moja stara majko!
Ne čudi se mojoj košuljici!
Što na meni mokra košuljica:
To su tvoje suze pomokrile;
A u rukam utrnute sv'jeće:
Utrnulo tvoje uzdisanje.
Što ti plačeš, moja stara majko,
Što ti plačeš na Boga miloga?

Bog me dao, a Bog me uzeo.
To se tebi čini od koristi,
Al je meni od vel'ke pakosti.
Moja duša kod Boga bivala,
A t'jelo mi u zemljici bilo;
Mojoj duši vrlo l'jepo bilo,
A još ljepše u zemljici t'jelu.
Evo muke i nevolje teške!
Ti si moja na zemljici žalost,
Gdje ti plačeš u dvoru bijelu:
Meni ne daš u zemljici mira,
Mojoj duši kod Boga jedinog.
Nije šala godinica dana!
Vav'jek plačeš na zemljici, majko!
Kadgod lice obliješ suzami,
One kvase na meni košulju;
Kad uzdahneš ti od srca svoga,
Potrneš mi u rukami sv'jeće.
Bogom tebi, moja stara majko!
Ja ću opet svijet prominuti,
Moja duša na nebo otići.
Stegni, majko, srce u tijelu,
Otimaj se, ne daj srcu jada,
Ti ne roni suza niz obraze,
Ti ne kvasi bijeloga lica,
Ne mokri mi na meni košulju,
Ne uzdiši, ako Boga znadeš,
Ne trni mi u rukami sv'jećâ.
U zemljici užeć će se sv'jeće,
Na meni se kóša osušiti.
To se tebi čini od koristi,
A meni je od vel'ke pakosti;
I tebi je od gorega, majko:
Da ti nije ništa, stara majko,
Ti vid gubiš od očiju, majko!
Meni ne daš u zemljici mira,
Pa se i Bog na te rasrdio,
Gdje me žališ godinicu dana,
Pa sad mene tebi opravio,
Da ti mučiš, da ne plačeš, majko!

Bog proklinje svakog roditelja.
Koji žali svoga umrloga,
Kad mu pasa četrdeset dana.
Što ne žališ bolna na postelji
I ne žališ nužna u nevolji?
Bolje bi mu od koristi bilo!“
To je d'jete govorilo majci,
Iz sebe je dušu ispustilo.
Ode duša Bogu na nebesa,
Na 'no mjesto, gdje i prvlje bila.
Dva andjela odniješe t'jelo,
Na 'no mjesto, gdje i prije bilo;
Zakopaše u zemljicu crnu.
Osta majka samohrana sama,
A u svome, u b'jelome dvoru,
A misleći u dvoru bijelu,
A misleći. što će i kako će,
Ko će majku smrti dohraniti,
Ko li će ju staru sahraniti.
A odoše dva andjela mlada,
Oni idu Bogu jedinome,
Pa sve Bogu po istini kažu.
Osta jadna samohrana majka,
Svoje srce sustegnula majka,
Svome srcu nije dala jada.
Nigdar suzâ već puštila nije,
S draga srca uzdahnula nije,
B'jelog lica pokvasila nije.

Obradović Milan, br. 2. *Iz Krupe u Bosni.*

27.

Majčini zavjeti vraćaju mrtva sina.

Procvalo je cviće ljubičica,
U cviće se dica podignula;
Medju njima Bože, dite malo.
Do podne im dobra sreća biše,
Mal od podne i krupa udrila.
Sama dica doma dobigoše,
Samo nije Bože, dite malo;
Traži majka i dva i tri danka,
Mal ga jadna naći nije mogla.
Bože majci u san dohodio,
Da je Bože u ravnoj planini,
Da je onde jedan smetaj krupe,
Da je u njem Bože, dite malo.
Jedva majka bile zore čeka.
Netom pukla bijela zorica,
Ona idje u ravnu planinu
I nalazi jedan smetaj krupe;
Bilim ga je rukam odgrtala,
U njem mrtva Božu nahodila,
Na kolina svoja pokliknula,
Pak je milom Bogu zahvalila:
„Mili Bože, na daru ti hvala!
Pošlji meni tijog božjeg duha,
Postit hoću tri godine dana
Suhu kruhu i studenoj vodi.
Hoću poći na Olovu Gospi
I kupit ću devetere sviće,
Duplim bile, koliko je Bože!“
Na to se je Bogu smilovalo
I on šalje do tri ptice male.
Prva pala Boži na srdašce:
U Boži se srce razigralo;
Druga pala Boži na okace:
Bože svojim očim progledao;
Treća pala Boži na ustašca:

Bože svojim ustim progovara:
„Majko moja, ne bila prokleta!
Zašto si me rajom rastavila?"
Bože majku do smrti hranio
I oda zla svakoga branio.
Lipo majka zavit izvršila,
Postila je tri godine dana
Suhu kruhu i studenoj vodi.
I otidje na Olovo Gospi
I kupila devetere sviće,
Duplim bile, koliko je Bože.

Pavlinović Mihovio, II. br. 10. *Iz Makarske.*

28.

Maćeha i majka.

Poslušajte vi ljudi,
Kak žene tak i muži,
Što se jeste zgodilo,
U 'noj zemlji Madžarskoj.
Jedna mati umrla,
Sirote su ostale,
Otac njin se oženil,
Sebe ženu pripeljal,
A dečican maćehu.
Deca milo plakaše,
Brez milosti jokaše,
Maćehu kruh prašaše.
Što učini maćeha?
Uzela je zdelicu,
Ulila je vodicu,
A rastukla ciglicu,
Pa nosila dečici:
„Aj dečica, dečica,
To je vaša hrančica!"
Deca milo plakaše,

Brez milosti jokaše,
Maćehi si rekoše:
„Aj mamica, mamica,
Tužna naša hrančica!“
Maćeha se rasrdi,
Uzela je šibicu,
Počme decu šibati,
Prebijati nemilo.
Kad ih ona sprebija,
Se ih krvca polija.
Deca idu po svetu,
Ter dojdoše zvonaru,
Pa rekoše zvonaru:
„Dobro jutro, mlad zvonar!“
Odgovara njin zvonar:
„Bog daj, Bog daj, dečica,
Kuda ćete dečica?“
Odgovore dečica:
„Ne pitaj nas, mlad zvonar,
Imali smo svoju mat,
A tudju smo dobili,
Tudja mati ni dobra,
Ne htjede nan kruha dat,
Neg nas bije i kara
I po svetu proganja.
Aj Boga ti, mlad zvonar,
Mi naprida ne znamo,
A nazada ne smimo.
Molimo te, mlad zvonar,
Kaži nan ti majčin grob!“
Deca mu se miliše,
Ter ih pelje v cimiter,
Još im veli mlad zvonar:
„Oj dečica, dečica,
To je vaše majke grob!“
Deca na grob kleknuše:
„Aj mamica, mamica,
Ustan'te se vi gori,
Oćete nan kruha dat!“
Mrtva mati ustade,

Ter dušici govori:
„Aj dečica, dečica,
Ne mogu van kruha dat.
Moja kuća preškura,
Škura, tamna i glimboka,
Na koj nema obloka!“
Odgovore dečica:
„Aj mamica, mamica,
Komu ste nas pustili,
Ste l' ocu al' maćehi
Ali komu drugomu?“
Odgovara mamica:
„Aj dečica, dečica,
Ja vas nisan pustila
Ni ocu nit maćehi,
Niti komu drugomu,
Već san vas ja pustila
Majki božjoj na Trsat.
Na Trsat vi hodite,
Majku božju molite,
Nemojte se zamerit,
Ono, deca, vaša mat,
Koja će vas milovat
I vami će kruha dat.“
Mrtva mat se zatvori
Kak je prvo i bila.
Puten idu dvi sirote
Majki božjoj na Trsat,
Ter ju lepo moliše:
„Majka božja smili se!“
Dva anjela k njin posla,
Ter ih dušon razdile,
Telo ide sunčen sad,
A dušica svetli raj,
A prokleta maćeha
Na dno muke propala
Sporad one dečice.
S tog velimo: Bud' hvala
Dragom Bogu navik vik!

Strohal Rudolfo, II. br. 32.

Od slijepca putnika na Sušaku kod Rijeke.

—⁂—

29.

Braća i sestra.

Ah, moj Bože, na daru ti hvala!
Lipo ti je pogledati bilo,
Pogledati kneza Milutina
I njegovih do devet sinova
Kano devet sivih sokolova!
Medju njima seka jedinica,
Po imenu jedinica Mare.
Svako jutro ranila je mlada,
Ranila je na vodicu hladnu
Prije zore i bijela danka.
Jedno jutro podranila mlada
Prije zore i bijela danka,
Za sobom je mlada pogledala,
Za sobom je svate ugledala;
Ona se je povratila k dvoru,
Pak je svojoj povidila majci:
„Oj starice, mila majko moja!
Evo idje lipa kita svata.
Svati jesu, ma divojke nije.“
Starica joj besidila majka:
„Ne budali, moja kćerce draga!
To su svati iz Indije ravne,
Idju po te, moje dite drago!
Hoćeš poći u Indiju ravnu?“
„Ne ću, majko, u Indiju ravnu!
Indija je misto podaleko,
Ne ću vidit starca babu moga
Niti devet mile braće moje.“
U to dojde lipa kita svata.
Kad su svati u dvor dolazili,
Bila jesu oblazili dvora,
Pak su knezu tiho besidili:
„Da ti bora, Milutine kneže!
Hoš li dati jedinicu Maru,
Tvoju Maru u Indije ravne?“

Al besidi Milutine kneže:
„Da vam bora, lipa kita svata!
Upitajte do devet sinova,
Kano devet sivih sokolova,
Bi li braća prigorila seku.“
Svih je osam zemlju pogledalo,
Ali nije Trator, dite mlado,
Već je Trator tijo besidio:
„Da ti bora, moja seko draga!
A ti pojdi u Indiju ravnu:
Često će te braća oblaziti:
Oblaziti svake godinice,
U godini svakoga miseca,
U misecu svake nediljice,
U nedilji do svakoga danka.“
Ali nije Bogu zahvalio,
Pak Bog šalje kugu i koleru,
Ter pomete kneza Milutina
I njegovih do devet sinova,
Kano devet sivih sokolova:
Od nikoga ne ostade niko,
Nego sama ostarila majka,
Koja osta u dvoru cvileći.
Starica je sobom govorila:
„Mili Bože, na svemu ti hvala!
Bor te ubi, Trator-dite moje!
Što mi dade jedinicu Maru,
Što je dade u Indiju ravnu!
U nevolji sad bi sa mnom bila,
Sa mnom bila i sa mnom cvilila!“
Ona moli Boga velikoga,
Boga moli i njegovu majku,
Da bi joj se smilovala majci,
Da bi joj se podigao sine,
Trator sine iz zemljice crne.
Kad je ona Boga domolila,
Gospe joj se biše smilovala,
Ter joj šalje dva svoja andjela,
Da ustane Trator, dite mlado.
Od zemlje mu konja učiniše,

Malo sedlo od zelene trave,
Pak on pojde u Indiju ravnu
Da dovede dragu seku svoju.
I on pojde u zemlju Indiju.
Kako ga je ugledala seka,
Ona k njemu pritrčala mlada,
Konja prima, za zdravlje ga pita:
„Jes' li zdravo, moj rodjeni brate?
Je l' mi zdravo osam braće moje?
Jesu li se oženila braća?
Jesu l' neve ugodile majci?“
Odgovara Trator, dite mlado:
„Da ti bora, draga seko moja!
Zdravo ti je osam braće tvoje,
Braća ti se jesu oženila,
Neve jesu ugodile majci.“
Za stol ga je seka postavljala:
Ništa momče ni ide ni pije.
Mare bratu tiho besidila:
„Da ti bora, moj rodjeni brate!
Jer si, brate, tako ublidio,
Ko da s' brate, u zemljici bio?“
Al je bratac seki besidio:
„Da ti bora, draga seko moja!
Nisam bio u zemljici crnoj,
Al je mene umorila vibra.“
Tad je seka bratu govorila:
„Čekaj mene, moj rodjeni brate!
Evo idjem na nove pazare
Da ja kupim svakom bratu momu,
Svakom bratu po tanku košulju,
Uz košulju vezenu maramu,
Svakoj nevi prsten i jabuku.“
Otolem se zdravo podigoše.
Kad su bili kroz goru zelenu,
Golubica ptica propivala:
„Ah, moj Bože, na daru ti hvala!
Mrtav braco živu seku vodi!“
Otolen se dalje odmaknuli,
Drugim putem zapivala ptica:

„Ah moj Bože, na daru ti hvala,
Mrtav braco živu seku vodi!“
Seka braci besidila mlada:
„Nu poslušaj, moj rodjeni brate!
Štono veli ptica golubica:
„„Mrtav braco živu seku vodi!““
Al joj bratac tiho besidio:
„Ne budali, moja seko draga!
Nije ono ptica golubica
Već je ono blažena Divica!“
I s tim dojdu do bijela dvora.
U kraj dvora mala crkva biše.
Kad su bili blizu bila dvora,
Bratac seki tiho besidio:
„Čekaj mene, moja seko draga!
Bogu ću se pomoliti momu
I svetom se pokloniti križu.“
Čekala ga i dvi i tri ure:
Ne bi njega, ni od njega glasa!
Ona idje dvoru bijelomu,
Isprid dvora dozivala majku:
„Otvor' vrata, moja stara majko!“
A iz kule progovara majka:
„Id' otolem, kugo i mećavo!
Ti si moje umorila sine:
Devet sina, devet sokolova,
I desetog Milutina kneza.
Ali misliš umorit i mene?
Mali ne ćeš, vira ti je moja!“
Drugim putem progovara mlada:
„Otvor' vrata, moja mila majko!
Nije ovde kuga ni mećava,
Već je Mare iz Indije ravne.“
Iz kule je besidila majka:
„Nije Mare iz Indije ravne,
Jerbo mlada i ne znade pute!“
Trećim putem velila joj Mare:
„Otvor' vrata, moja stara majko!
Po mene je dolazio braco,
Mili braco Trator, dite mlado!“

Kad je stara riči razumila,
Tad je Mari vrata otvorila.
Tu se one i grle i ljube,
Jedna drugu tužno gledajući;
Obedvi se razdilile dušom!
Njima pokoj, nami zdravlje lipo!

Alačević Miroslav, II. br. 89. *Od Jozice Alačević rodj. Vulinović iz Podgore.*

30.

Mrtvi pohodjani.

Koliko je Duvno i Lijevno,
Koliko je dugo i široko,
Kopčića je sama polovica.
Nema kule ni lipše ni više
Ko je kula Todorović Janka.
U kuli mu do devet sinova
Kano devet zlatnih paunova
I deseta kćerca jedinica,
Miličica, jedna mizimica.
Prosili je svati sa svih strana:
Jedni prose od Gabele stare,
A drugi su od Mostara bila,
A treći su od Bosne ponosne,
A četvrti od prve komšije;
Peti prose šera Sarajeva,
A šesti su od ravne Indije.
Babo daje šeru Sarajevu;
Majka daje za prvu komšiju;
Braća daju u ravnu Indiju,
Za junaka Karamfil-Ivana;
Dvori su mu od suvoga zlata,
A avlija od sama mramora.
Pa su braća seki besidila:
„Hajde, seko, u Indije ravne!

Mi ćemo te, seko, oblaziti,
Oblaziti svake godinice,
U godini svake polovine,
Polovini svakoga miseca,
U misecu svake nedeljice,
U nedelji svakog bila dana.“
Ode Mila u Indije ravne
Za junaka Karamfil-Ivana.
Malo vrime za tim postojalo,
Malo vrime, nediljica dana,
Iza toga kuga udarila:
Kuga mori po Lijevnu bilu,
Po Lijevnu, po turskomu gradu;
Kuga mori i staro i mlado,
I rastavlja i milo i drago,
I umori Miličinu braću:
Devet braće, devet sokolova,
I desetog ostarila babu.
Iza toga postojalo vrime,
Malo vrime: po godine dana,
Jetrve su Milu pozlobile:
„O Milice, naša nevistice!
Da si bila svome rodu draga,
Kogod bi ti i od roda doša,
Kogod bi ti doša i obaša!“
To je Mili vrlo mučno bilo.
Boga moli Milica gospoja,
Boga moli devet godin dana,
Posti mlada petak i subotu,
Da njoj kogod i od roda dodje.
Boga moli, Boga domolila:
Bog spremio s neba dva andjela,
Dva andjela, do dvi svoje sluge,
Do Ružice, do bijele crkve,
Pa je njima tiho besidio:
„Da vam bora, dva moja andjela,
Dva andjela, do dvi moje sluge!
Vi hajdete s neba na zemljicu
U kočijam od suvoga zlata
Do Ružice, do bijele crkve.

Gdi nadjete devet dobrih greblja,
Svih je devet takih i jednakih,
Devet dobrih otvorite greba.
Od mrtvih ih učinite žive,
Od pokrova skrojite haljine.
Od zemljice skuvajte pogaču.
A od mraka podajte njim konja,
Od slamčice pusat i oružje.
Mahovine dajte njim odilo.
Neka podju do ravne Indije,
Nek obadju dragu svoju seku.“
Kad to vide dva božja andjela,
Sahodiše s neba na zemljicu
U kočijam od suvoga zlata
I dodjoše do Ružice crkve.
Otvoriše devet dobrih greba,
Od mrtvih ih učiniše žive,
Od pokrova skrojiše haljine,
Od zemljice skuvaše pogače,
Mahovine dadoše odilo.
Od mraka njim učiniše konje,
Od slamčice pusat i oružje.
Podiglo se devet braće mile,
Devet braće, devet sokolova,
Na 'no devet konja paunova:
Oni idju do ravne Indije,
Da obadju dragu svoju seku.
Kad su došli do ravne Indije,
Lipo ih je seka dočekala
I prid braćom konje uhvatila.
Konje prima, za zdravlje ih pita.
Vodi braću u visoku kulu.
Za pune ih postavila stole.
Tu su bili tri nedilje dana:
Niti braća jidu niti piju.
Besidio najstariji brate:
„Nu hajdemo, moja braćo draga,
Mi hajdemo našem sentu bilom!“
Kad to vide osam braće mile,
Poslušaju brata rodjenoga.

Oni idju niz polje zeleno,
Ostavljaju dragu seku svoju,
Ona im se ustavit ne dade,
I odoše priko polja ravna.
Vazdan piva ptica lastavica:
„Bože mili, velika ti hvala!
Gdi živ isan s mrtvim hodijaše!“
Kad su došli do Ružice crkve,
Pa su braća seki besidila:
„O Milice, draga seko naša,
A ti hajde čuvat naše konje:
Pričela se misa govoriti,
Mi idemo misu otpivati.“
Kad to vidi mladjena Milica,
Čuvala im do podneva konje,
Po podnevu nestade njoj konja.
Pak mi idje u bijelu crkvu,
Kad u crkvu, nigdi nikog nema,
Nego same slike i prilike,
I nahodi devet dobrih greba,
Svih su devet taki i jednaki,
Na svih devet po devet ružica.
A kad vidi mladjena Milica,
Ona hode bilu dvoru svome;
A kad bila dvoru na pogledu,
Svi su dvori crnim pokriveni.
Na avliji majku nahodila,
Sva je crna kao crna čavka,
Pa se vrati seka unatrage
Do Ružice, do bijele crkve,
Ona kleče na gola kolina,
Pa je svetu pozdravila Gospu,
Ne bi li njoj grihe oprostila.
Jezus reče, na kolina kleče,
I priminu, pokojna joj duša!
Greblje njoj se samo otvorilo,
U greb se je sama ukopala.

Pavlinović Mihovio, II. br. 35 *Iz Ljutoga Dolca u Hercegovini.*

31.

Bogati Gavan.

Prošal Isus po svitu
Kako čela po cvitu
S dvimi trimi anjeli,
Svetin Petron i Pavlon
I sa svetim Mikulon.
Isus njima govori:
„O presveti anjeli,
Hodimo mi po svitu,
Ćemo malo viditi,
Kako se svit barata.“
Šli su boži anjeli
Tamo dugo po zemlji,
Našli jesu dvorove
Bogatoga Gavana
I velike palače
Te bogate Gavanke.
Anjeli ju zamole
I Gavanki govore:
„Aj, Boga ti, Gavanko,
Poznaš li ti va Boga
I va majku Mariju
I va svete nedilje
I va dneve delavne?
Ćeš nan ti ča podilit
V ime Boga i Marije,
Da ti bude za dušu?“
Gavanka njin govori:
„Odlazite, prnjavci!
Ča su vaši bogovi
I te vaše Marije,
Ki vas petljat pošilju,
Ki vas hranit ne moru!
Ja ne poznan va Boga
Ni va majku Mariju
Ni va svete nedilje

Ni va dneve delavne,
Zač ja iman za Boga
Bogatoga Gavana,
Ki mi ima svačesa:
Suha srebra i zlata,
Na planini čobana,
Ki mi pase sto ovac.
Za vas nosin kus kruha.
Mesnu sredu mešeni,
Va sobotu pečeni,
Va nedilju diljeni.“
Kad to rekla Gavanka,
Dala jin je kus kruha:
Ni njin v ruke podala,
Na tla jin je bacila,
S nogun ga je rinula.
Za nj se je pokajala,
Da ga ni pson hitila,
Da bi joj bolje za to
Bile grade čuvali.
Anjeli joj zahvale:
„Lipa hvala, Gavanko,
Po imenu Jelena
Al ohola gospoja!“
Pošli jesu naprida,
Usretili Stipana,
Gavanova čobana.
„Oj Stipane čobane!
Poznaš li ti va Boga
I va majku Mariju
I va svete nedilje
I va dneve delavne?
Ćeš li nan ča podilit
V ime Boga i Marije,
Da ti bude za dušu?“
Stipan njima govori:
„Lipa hvala, anjeli!
Ja van poznan va Boga
I va majku Mariju
I va svete nedilje

I va dneve delavne.
Neg san, brižan, sirota,
Služil san ja Gavana,
Prokletoga pogana,
I Jelenu Gavanku,
Tu prokletu poganku,
Devet let i jedan dan.
Ništar mi ni dilila
Za to moje mitašce,
Nego jednu ovčicu
I to jedno janješce."
Mikula mu govori:
„Oj Stipane, sirota,
Ćeš li nan ti janješce
Dobre volje spodati,
Da ti bude za dušu?"
„„Dobre volje, Mikula!
Da bi, Bože, tu bilo,
Nego mi je daleko
Pod 'nun gorun visokun
Na planine široke.""
Još ni Stipan ne zreče,
Da janješce priteče.
Skupa su ga odrli,
Skupa povečerali
I kosti razmetali.
Kad u jutro drugi dan,
Kuliko v janjcu košćic,
Tuliko v dvoru ovčic.
Šli su boži anjeli
Tamo gori na nebo.
Kada dojdu na nebo,
Marija jin govori:
„O presveti anjeli,
Kako j' tamo na zemlji?"
Anjeli joj govore:
„O presveta Marija,
Tako j' tamo na zemlji:
Ta, ki ima, ta ne da,
Ta, ki bi dal, nima ča."

Marija jin govori:
„O presveti anjeli.
Kade ste prebivali?“
Anjeli joj govore:
„O presveta Marija,
Pul bogata Gavana,
Prokletoga pogana
I Jelene Gavanke,
Te proklete poganke;
Pul uboga Stipana.
Gavanka nan podala
Komad kruha pečena,
Mesnu sridu mešeni,
Va sobotu pečeni,
Va nedilju diljeni.
Ni nan ga v ruke dala,
Na tla nan ga bacila,
S nogun ga zarinula.
Za nj se je pokajala,
Da ga ni pson hitila.
Da bi njoj bolje za to
Bile grade čuvali.
Stipan nan je podilil
Ono malo janješce,
Ko je brižan prislužil
Pul bogata Gavana,
Pul bogate Gavanke
Devet let i jedan dan.
Stipan nan je podilil
Ono malo janješce,
Više bi bil udilil,
Da bi, Bože, bil imel.“
Marija jin govori:
„O presveti anjeli,
Hod'te tamo k Iliji,
Da sakupi oblake
I s oblaki grmavce
I s grmavci vragove
I s vragovi hudobe
I s hudobam strelove

Na bogata Gavana,
Na Jelenu Gavanku,
Na njegove palače,
Na njegove dvorove,
Da mu ognjen zgorili,
S jezeron poplavili!“
Vratili se nazada:
Začelo je grmiti,
Gradovi se rušiti
I sa ognjen goriti
I s jezeron plavati.
Jelena je yapila
Se Boga zazivala:
„Pomozi nan, dragi Bog,
I ti sveta Marija
I te svete nedilje
I ti dnevi delavni,
Da se srebro ne topi,
Da se Gavan ne gubi,
Ni njegovi dvorovi,
Ni njegove palače!“
Onda pride dragi Bog
I Gavanki govori:
„Aj bogata Gavanka,
Ča zazivaš va Boga
I va majku Mariju
I va svete nedilje
I va dneve delavne?
Kasno si se stajala,
Za zazivat va Boga!
Taj ti imaš za Boga
Bogatoga Gavana,
Ki ti ima svačega,
Suha srebra i zlata.
Zazovi ti Gavana,
Da ti oganj potrne,
Da ti splava jezero,
Da ti srebro ne topi,
Da ti s' Gavan ne gubi.“
Ni bilo ča zazivat,

Ni Boga ni Gavana:
Se Gavanki zgorilo,
Jezeron poplavalo,
Ništa joj ni ostalo,
Nego Gavan sirota.
On je prošal po svitu
Komad kruha prositi
Kako druge sirote,
Da se jadan prehrani,
Dokle može hoditi.
Kad ni mogal hoditi,
Vratil se je nazada
Na te svoje mirine,
A sada ruševine,
Gdi ga črvi rastoče.
Očuvaj nas, dragi Bog,
I ta sveta Marija
I te svete nedilje
I ti dnevi delavni
Take smrti prehude!

Strohal Rudolfo, I. br. 57. *Iz Trsata kraj Rijeke.*

32.

Zmaj mladoženja.

Leti soko poviše Budima,
Krilim leti, kljunom progovara.
Ovako je soko govorio:
„A l'jep ti je od Budima kralju,
Još je ljevša njegova ljubovca!
Ma zaludu sva njima ljepota,
Kad nemadu od srca poroda,
Niti će ga imat nikadara.
Ma da znade kralju i kraljica,
Bi kupili svilu po terzijam,
A iglice mlad'jem po veziljam.

Bi sapleli jedne mreže male,
Bacili je pod Budim u vode;
Da uhiti ribe plemenite,
Da je kuha, od nje meso ije,
Bi rodila sina zlamenita."
To ne čuje kralju ni kraljica,
Neg to čuje kraljeva robinja.
Gospodjici svojoj pošetala,
Gospodjici svojoj govorila:
„O kraljice, moja gospodjice!
Oli ne znaš, ol za to ne haješ?
Soko leti poviše Budima,
Krilim leti, kljunom progovara.
Ovako je soko govorio:
„A l'jep ti je od Budima kralju,
Još je ljevša ljubovca njegova!
Ma zaludu sva njima ljepota,
Kad nemadu od srca poroda,
Niti će ga imat nikadara.
Ma da, moja, znadeš, gospodjice,
Bi kupila svilu po terzijam,
A iglice mlad'jem po veziljam,
Bi saplela jedne mreže male,
Bacila je pod Budim u vodu,
Uhitila ribu plemenitu,
Kuhala je, od nje vodu pila,
Rodila bi sina zlamenita."
Kad to čula budimska kraljica,
Kupila je svilu po terzijam,
A iglice mlad'jem po veziljam,
Saplela je jedne mreže male,
Bacila je pod Budim u vodu,
Uhitila ribu plemenitu,
Kuhala je, od nje vodu pila,
A robinja od nje meso ije:
Obe dvije u čedo zapale.
Kad im br'jeme od poroda dodje,
Čedo radja kraljeva robinja,
Čedo malo, ma je muška glava.
To je čedo puno zlamenito:

Zlatne su mu ruke do ramena
I zlaćene noge do koljena;
Na glavi mu od krune zlamenje,
Na prsima zvijezde danice.
Čedo radja budimska kraljica,
Ona ljuta zmaja porodila.
Netom zmaja porodila majka,
Podje zmaje u mire od grada.
Ljuta zmaja b'jele goje vile,
Gojile ga petnaest godina.
Kad izide petnaest godina,
Ljuti zmaje svojoj ide majci,
Ljuti zmaje majci govorio:
„O kraljice, mila moja majko!
Majko moja, prosi mi djevojke
Čak daleko Mlecim bijelijem
U onoga od Mletaka dužda.
Ima dužde devet ćeri svoj'jeh,
Devet ćeri, devet djevojaka.
Prosi, majko, za mene najmladju,
A koja je u majke najljevša.“
Ljutu zmaju govorila majka:
„Ljuti zmaje, moj jadan porode,
Koja će te uzeti djevojka!“
Ljuti zmaje govorio majci:
„Majko moja, budimska kraljice!
Majko moja, ti se resi l'jepo,
Podji, majko, Mlecim bijelijem
U sv'jetloga od Mletaka dužda.
A on dužde devet ćeri ima,
Devet ćeri, devet djevojaka,
Prosi, majko, za mene najmladje,
Po imenu mlade Mandaljene,
A koja je u majke najljevša.“
Ljuti zmaje majci dodijao,
Kraljica se l'jepo uresila,
Pa mi ide Mlecim bijelijem.
Zdravo Mlecim bijelijem dodje,
Zdravo dodje, b'jeli pred dvor pade.
Vidio je dužde od Mletaka,

B'jele joj je dvore otvorio,
Dužde joj se l'jepo poklonio
I vodi je u bijele dvore,
Iznese joj stola zlaćenoga.
Sjede mlada u stole od zlata,
Kraljici je dužde govorio:
„O kraljice, moja gospodjice!
Koja te je dovela nevolja,
Kad si došla Mlecim bijelijem,
Dvor na b'jeli od Mletaka dužda?“
Govori mu budimska kraljica:
„Gospodare, dužde od Mletaka!
Evo me je dovela nevolja,
Gospodare, Mlecim bijelijem,
Dvor na b'jeli dužda od Mletaka.
Pošlje mene zmaje d'jete moje,
Da ja prosim drage ćeri tvoje,
Po imenu mlade Mandaljene,
Ćerca tvoja uzet hoće li ga?“
Kad kraljicu dužde razumio,
Mandaljene ćeri dozivao:
„Mandaljeno, draga ćeri moja!
Prosi tebe kraljica budimska
A za zmaja, mila sina svoga,
Ćerce moja, uzet hoćeš li ga?“
Nasm'jeje se mlada Mandaljena
I govori budimskoj kraljici:
„O kraljice, prevedra danice!
Ti pozdravi zmaja sina tvoga,
Ja da sam ga pozdravila mlada,
U pozdravlju zmaju poručila,
Da ću njega uzeti djevojka,
Kadar nove on sagradi pute
Od Mletaka do Budima grada!“
Kad to čula budimska kraljica,
Otole se zdravo otpravila,
Ona ide b'jela put Budima.
Kad kraljica b'jel u Budim dodje,
Ljuti zmaje govorio majci:
„Dobra došla, mila moja majko!

Jesi li mi isprosila drago,
Ćerce drage dužda mletaškoga,
Po imenu mlade Mandaljene,
Majko moja, uzet hoće li me?“
Ljutu zmaju govorila majka:
„Ljuti zmaje, moj jadan porode!
Koja će te uzeti djevojka,
Ljuta zmaja zvati gospodarom?
Djevojka je tebe pozdravila,
U pozdravlju jest ti poručila,
Da će tebe uzeti djevojka,
Kadar nove ti sagradiš pute
Od Mletaka do Budima grada.“
Kad je zmaju svoje čuo majke,
On joj dava od zlata jabuke
I svojoj je govorio majci:
„Hajde, majko, Mlecim bijelijem,
Dvor na b'jeli od Mletaka dužda.
Kadar duždu b'jeli pred dvor dodješ,
Metni, majko, zlaćene jabuke
U duždeve dvore u bijele,
Triput za se, a triput preda se.
Puti će se sami sagraditi
Od Mletaka do Budima grada.“
Kad to čula budimska kraljica,
Ona uzme od zlata jabuke,
Pa mi ide Mlecim bijelijem,
Dvor na b'jeli dužda od Mletaka.
Kad kraljica b'jeli pred dvor dodje,
U vrata mu udrila jabukom,
Ona zlatnu bacala jabuku,
Triput za se, a triput preda se.
Sami su se puti sagradili
Od Mletaka do Budima grada.
Pa kraljica u dvor ušetala.
Od Mletaka duždu govorila:
„Gospodare, dužde od Mletaka!
Ti izvedi svoje Mandaljene,
Da je pitam budimska kraljica,
Hoće l' zmaja uzeti djevojka?

On je pute sagradio nove
Od Mletaka do Budima grada.“
Kad kraljicu dužde razumio,
Mandaljene ćeri dozivao:
„Mandaljeno, draga ćerce moja!
Zmaje ti je pute sagradio
Od Mletaka do Budima grada,
Kud će tebe voditi nevjestom.
Ćerce moja, uzet hoćeš li ga?“
Al govori mlada Mandaljena:
„O kraljice, moja gospodjice!
Ne ću uzet zmaja sina tvoga,
Dokle pute ne kadrma zlatom
Od Mletaka do Budima grada.“
Kad to čula budimska kraljica,
Ona podje duždeva iz dvora.
Ljuti zmaje dočekao majke:
„Dobra došla, mila moja majko!
Jesi li mi isprosila drago,
Po imenu mlade Mandaljene?“
Ljutu zmaju govorila majka:
„Ljuti zmaje, moj jadan porode!
Koja će te uzeti djevojka?
Pozdravi te mlada Mandaljena,
U pozdravlju poručila ti je,
Da te ne će uzeti djevojka,
Dokle pute ne kadrmaš zlatom
Od Mletaka do Budima grada.“
Kad je zmaje svoje čuo majke,
Majci dava od zlata jabuke:
„Na ti, majko, od zlata jabuke,
Pa ti hajde Mlecim bijelijem.
Hodi, majko, ma se ne obrći.
Kadar duždu b'jeli pred dvor dodješ.
Udri zlatnom u vrata jabukom,
Pa s' obrni put Budima grada,
Vidjet hoćeš, mila moja majko,
Nove pute kadrmane zlatom.
Pa ti šetaj u dvore duždeve
I ti reci mojoj Mandaljeni,

Ja da sam joj pute kadrmao
Od Mletaka do Budima grada.
Majko moja, uzet hoće li me?“
Kad kraljica ljuta čuje zmaja,
Ona uzme od zlata jabuke,
Pa Mlecima podje bijelijem.
Kad je duždu b'jeli pred dvor došla,
Udre zlatnom u vrata jabukom,
Obrne se put Budima grada,
To su puti zlatom kadrmani.
Kad vidjela budimska kraljica,
U b'jele je dvore ušetala,
Mandaljeni šeta na kamare,
Mandaljeni mladoj govorila:
„Mandaljeno, draga ćerce moja,
Nerodjena kolik i rodjena!
Zmaje ti je pute kadrmao
Od Mletaka do Budima grada.
Ćerce moja, uzet hoćeš li ga?“
Kad to čula mlada Mandaljena,
Na visoki prozor išetala,
Vidi zlatom pute kadrmane!
Grohotom se nasm'jeje djevojka
I govori budimskoj kraljici:
„O kraljice, prevedra danice!
Ti pozdravi zmaja sina svoga.
Ja da sam ga mlada pozdravila,
U pozdravlju njemu poručila,
Da ga ne ću uzeti djevojka,
Dok ne usadi žut'jeh naranača
S jednu stranu, pa i s drugu puta
Od Mletaka do Budima grada;
Kad me budu vodili nevjestom,
Da mi ne bi sunce naudilo.“
Kad to čula budimska kraljica,
Ona ide bijelom Budimu.
Zmaje svoju dočekao majku,
Ljuti zmaje govorio majci:
„Dobra došla, mila moja majko!
Jesi li mi isprosila drago

Po imenu mlade Mandaljene.
Majko moja, uzet hoće li me?“
Ljutu zmaju govorila majka:
„Ljuti zmaje, moj jadan porode!
Koja će te uzeti djevojka?
Pozdravi te mlada Mandaljena,
U pozdravlju tebi poručila,
Da te ne će uzeti djevojka,
Dokle njome ne nasadiš mladoj,
Ne nasadiš žut'jeh naranača
S jednu stranu, pa i s drugu puta
Od Mletaka do Budima grada;
Kad je budu voditi nevjestom,
Da djevojci ne naudi sunce.“
Kad je zmaje svoje čuo majke,
Dava majci od zlata naranču:
„Na ti, majko, zlaćene naranče!
I ti hajde Mlecim bijelijem
Dvor na b'jeli dužda od Mletaka.
Kadar duždu b'jeli pred dvor dodješ,
Bacaj, majko, zlaćene naranče
S jednu stranu, pa i s drugu puta;
Pa s' obrni put Budima grada,
Pa ti podji duždeve u dvore.
I ti pitaj mlade Mandaljene,
Majko moja, uzet hoće li me?“
Kad kraljica ljuta čuje zmaja,
Ona primi od zlata naranču,
Pa mi ide Mlecim bijelijem,
Dvor na b'jeli dužda mletaškoga.
Kad je duždu b'jeli na dvor došla,
Ona meće zlaćene naranče
S jednu stranu, pa i s drugu puta,
Pa s' obrne put Budima grada.
To podraslo žut'jeh naranača
S jednu stranu pa i s drugu puta
Od Mletaka do Budima grada!
Pa mi šeta duždeve u dvore
Mandaljeni b'jele u kamare.
Mandaljeni mladoj govorila:

„Mandaljeno, draga ćerce moja!
Ljuti te je pozdravio zmaje,
U pozdravlju tebi poručio:
On posadi žut'jeh naranača
S jednu stranu, pa i s drugu puta,
Od Mletaka do Budima grada.
Ćerce moja, uzet hoćeš li ga?“
Kad to čula mlada Mandaljena,
Na visoki prozor išetala.
Kad djevojka čudo ugledala,
Narančam se puti okitili!
Tad govori kraljici budimskoj:
„O kraljice, prevedra danice!
A ti podji bijelom Budimu
I sakupi gospodu svatove.
Dodji po me, kadgod ti je drago.“
Pa kraljica b'jel u Budim podje.
Ljuti zmaje dočekao majku,
Ljuti zmaje majci govorio:
„Dobra došla, mila moja majko!
Jesi li mi isprosila drago,
Po imenu mlade Mandaljene?“
Ljutu zmaju govorila majka:
„Ljuti zmaje, moj jadan porode!
Ja sam tebi drago isprosila,
Po imenu mlade Mandaljene.
Pozdravi te mlada Mandaljena,
U pozdravlju tebi poručila,
Da ja kupim kićene svatove,
I da svatim idem po djevojku,
Ljuti zmaje, kadgod mi je drago!“
Ljuti zmaje govorio majci:
„Kupi, majko, kićene svatove
I ti hodi svatim po djevojke.“
Kad kraljica ljuta čuje zmaja,
Ona kupi gospodu svatove
Po Budimu i njega okolo,
Svate pošlje mlade po djevojke.
L'jepo dužde svate pričekao
I dade im mlade Mandaljene;

Zdravo svati doveli djevojku
Dvor na b'jeli kralja budimskoga.
Kad je večer do večera bilo,
Ide neve b'jele u kamare,
Cmili mlada i suze prol'jeva.
Tažila je budimska kraljica,
Djevojci je mladoj govorila:
„Ti ne cmili, draga ćerce moja!
Zmaj ti ništa učiniti ne će."
S tez'jem mlada podje u kamare,
Dodje zmaje iz mira od grada,
Ide zmaje nevi u kamaru.
A kad b'jelu u kamaru dodje,
Svlači s' sebe od zmaja od'jelo,
Osta momče kako sunce žarko,
On s djevojkom leže u dušeke.
Kad je sutra b'jeloj zori bilo,
Ustane se iz dušeka zmaje,
On oblači od zmaja od'jelo.
Podje zmaje u mire od grada,
Kad evo ti ljuta zmaja majke
Na kamaru svoje neve drage.
Jutro joj je dobro nazivala:
„Dobro jutro, draga moja neve!
Kako s' noćas nojcu noćevala
S ljut'jem zmajem, mil'jem sinom moj'jem?"
Govori joj mlada Mandaljena:
„Došla dobra, mila moja majko,
Nerodjena, kolik i rodjena.
Ja sam dobro nojcu noćevala
S ljut'jem zmajem, mil'jem tvoj'jem sinom.
Kad je zmaje došo u kamaru,
Svlači s' sebe od zmaja od'jelo,
Osta junak kako sunce žarko!
Neg te molim, mila moja majko,
Kadar večer bude do večera,
Kadar zmaju u kamaru dodje,
Svuć će s' sebe od zmaja od'jelo,
Leć će sa mnom meke u dušeke.
Kadar noći polovica bude,

Hoće zmaje sanak uhititi.
A ti dodji, mila moja majko,
A ti dodji b'jelu u kamaru,
Ti mu digni od zmaja od'jelo.
Majko moja, baci ga na oganj;
Ti izgori od zmaja od'jelo,
Da ne straši ni tebe ni mene."
Kako rekli, tako učinili.
Kad je večer do večera bilo,
Ljuti zmaje ide u kamaru,
Kad on b'jelu dodje u kamaru,
S' sebe svlači od zmaja od'jelo,
Leže zmaje u dušeke meke.
Kad je noći polovicu bilo,
Ljuti zmaje sanak uhitio.
Kad evo ti ljuta zmaja majke,
Diže njemu od zmaja od'jelo
I ona ga na oganj bacila.
Kad se zmaje od sna probudio,
On se jadan ni krenut ne može.
Ljubovci je svojoj govorio:
„Mandaljeno, draga ljubi moja,
Što učiniš, da od Boga nadješ!
Što si moje izgorjela ruho?
Mene b'jele gojile su vile.
Jošter nema, moja Mandaljeno,
Meni roka, neg petnaest dana,
Digli bi mi od zmaja od'jelo
I mene bi u Budim poslali,
Za kralja bi bio postanuo,
Ti bi bila budimska kraljica,
A sadar si crna udovica!"
Još bi bio zmaje govorio,
Ma je ljuti zmaje preminuo.

Murat Andro, br. 35.

Od Kate Murat iz Luke na Šipanu kod Dubrovnika.

33.

Zmija mladoženja.

Šetala se do tri pobratima
Po Budimu gradu bijelome.
Jedno ti je Kraljeviću Marku.
A drugo je od Sibinja Janko,
A treće je Relja Bošnjanine.
Kad se pobri šedbe našetali
I Budima grada nagledali,
Medju sobom pobri govorili:
„Mili Bože, na svemu ti hvala!
L'jepa ti je budimska kraljica,
Još je ljepši od Budima kralju,
Al zaludu njihova ljepota.
Kad nemaju od srca poroda,
Nemaju ga, a imat ga ne će.
A da znadu kralju i kraljica,
Su čijem bi roda porodili?
Da pokupe svilu po terzijam,
Ibrišima po mlad'jem veziljam,
I da spletu mrežu plemenitu,
Da je bace u to more sinje,
Pregledaju za petnaest dana.
Da bi njima Bog i sreća dala
Da ulove ribu šestokrilu,
Šesto desno da otkinu krilo,
I donesu b'jelu dvoru svome,
Da kraljica sa ribljega krila
Vodu pije za četerest dana.
Zanago bi teška ostanula,
Rodila bi čedo zlamenito,
Malo čedo, ali mušku glavu,
Sam bi kazo, da će junak biti.“
Sve to misle do tri pobratima,
Da ih niko odnikle ne sluša.

Slušala ih tanena robinja,
Robinjica kralja i kraljice
Sa pendžera dvora bijeloga,
Gdje češljala žutu kosu svoju.
Kad robinja glase razumjela,
Oko glave kosu savijala,
Preko b'jela dvora potrčala
Do kraljice svoje gospodjice.
Robinja joj riječ govorila:
„U Bogu ti, gospodjice moja!
Neka tebi jedno čudo kažem:
Tri delije po gradu šetaju,
Šetajuć se tebe spominjaju,
Da si l'jepa, gospodjice moja,
A još ljepši kralju gospodare.
Al zaludu sva ljepota vaša,
Kad nemate od srca poroda,
Nemate ga, imat ga ne ćete.
A da znadeš, moja gospodjice,
Su čijem bi roda porodila?
Da pokupiš svilu po terzijam,
Ibrišima po mlad'jem veziljam,
Pa da pleteš mrežu plemenitu,
Da je bacaš u to more sinje
I pregledaš za petnaest dana,
A da bi ti Bog i sreća dala,
Da uloviš ribu šestokrilu,
Šesto desno da otkineš krilo
I doneseš b'jelu dvoru svome,
A da piješ sa krila vodicu,
Da je piješ četerest danaka,
Ti bi brzo teška ostanula,
Rodila bi čedo plemenito,
Bi ti čedo muška glava bilo
I čedo bi zlamenito bilo,
Kazalo bi, da će junak biti.“
Kad kraljice razumi robinju,
Ovako joj bila besjedila:
„O robinjo, po Bogu sestrice!
Evo tebi spenze nebrojene,

Pa ti hajde po gradu Budimu
I pokupuj svilu po terzijam,
A ibrišim po mlad'jem veziljam,
Pa odnesi Pletikosi Pavlu,
Nek mi plete mrežu plemenitu,
Nek je baca u to more sinje
I pregleda za petnaest dana,
Da bi njemu Bog i sreća dala,
Da ulovi ribu šestokrilu,
Šesto desno da otkine krilo,
Nek donese b'jelu dvoru mome,
Dobro hoću darovati Pavla,
Uz koljeno naše postaviti."
Kad robinja riječ razumjela,
Nebrojene spenze prihvatila.
Evo ti je po Budimu gradu,
Pokupila svilu po terzijam,
A ibrišilj po mlad'jem veziljam.
Pa potraži Pletikosu Pavla
I ovako njemu besjedila:
„Bog na pomoć, Pletikosa Pavle!
Pozdravi te budimska kraljica,
Spremi tebi svile, ibrišima,
Da joj pleteš mrežu plemenitu,
Da je bacaš u to more sinje,
I pregledaš za petnaest dana.
Da bi tebi Bog i sreća dala,
Da uloviš ribu šestokrilu,
Šesto desno da otkineš krilo
I doneseš budimskoj kraljici,
Čestita će tebe učiniti,
Uz koljeno svoje postaviti."
Al joj reče Pletikosa Pavle:
„A na vjeru, tanena robinjo!
Šta će sv'jetloj budimskoj kraljici,
Šta će krilo ribe šestokrile?"
Kad robinja razumjela Pavla,
Izdade se, šinula je guja!
Pa sve Pavlu po istini kaže.
A kada je razumio Pavle,

On to junak i u Boga pita,
Rod da bi mu ljubi porodila,
Ni on nema od srca poroda.
Pa da vidiš Pletikose Pavla!
Brže plete mrežu plemenitu,
Gotova je za tri nedjeljice.
Evo Pavla pr'o Budima grada,
Pravo zdravo na Dunaj na vodu.
U vodu je ladju porinuo,
Pa se ladjom zaveze u vodu.
Mrežu meće Pletikosa Pavle,
Mrežu meće, a mrežu pregleda.
Pregleda je jutrom i večerom,
Jutrom rano, a večerom kasno.
Ne izidje ni nedjelja dana,
A Pavle je ribu ulovio,
Oba krila ribi oblomio,
Pa se Pavle kraju dovozio,
A na suho ladju istegnuo.
Dodje Pavle b'jelu dvoru svome,
Desno krilo ljubi ostavio,
A lijevo ponese kraljici.
Kad kraljica krilo ugledala,
Pletikosu dobro darovala,
A riblje je krilo prihvatila.
Sa krilašca ladnu vodu pije,
Kako ona, tako Pavlovica:
Isti danak teške ostanule.
Mili Bože, na svemu ti hvala!
Kad se devet ispuni mjeseca,
Čedo radja mlada Pavlovica,
Čedo malo, al je muška glava.
To je čedo čudo zlamenito,
Na čelu mu zvijezda danica,
Na prsima sjajna mjesečina,
A na bedri sablja urezana;
A svijetla budimska kraljica
Ona ljutu zmiju porodila.
Glas ti puče po Budimu gradu,
Da kraljica zmiju porodila,

Ljubi mlada Pletikosa Pavla
Da porodi sina zlamenita.
Kad začuje od Budima kralju,
To je njemu vrlo mučno bilo,
Evo ti ga k ljubi u odaju
I ovako besjedio kralje:
„Je l' istina, vjenčana ljubovca,
Je l' istina, da od Boga nadješ!
Da porodi zmiju šarovitu,
A ljubovca Pletikose Pavla
Ona rodi sina zlamenita?“
Kada li ga ljubi razumjela,
Muči jadna, ne govori ništa.
A da vidiš od Budima kralje!
Koliko se bio rasrdio,
Od bedre je sablju povadio,
Da pos'ječe zmiju i ljubovcu.
Al da vidiš čuda nevidjena!
Šarovita zmija progovara:
„Sebi ruke, od Budima kralju,
Još me n'jesi ni očim vidio,
A oćeš me sada da pogubiš?
Neg ču li me, od Budima kralju!
Kada sam ti tako omrznula,
Jami mene u naručje tvoje,
Iznesi me iz bijela dvora,
Pušti mene gradu u duvara,
Ne pregledaj za petnaest godina.
Kad s' ispuni petnaest godina,
Dodji k meni, kralju, na duvara,
Ja ću s tobom nešto divaniti.“
Kadar kralje zmiju razumio,
Velik'jem se čudom začudio,
Što 'no veli zmija šarovita,
Pa je jami u naručje svoje,
Iznese je iz bijela dvora
I pušti je gradu u duvara.
On se vrne dvoru bijelome,
Gdje prebiva Pletikosa Pavle.
Pletikosu Pavla privatio

I njegovu vjenčanu ljubovcu
I njihovo čedo zlamenito.
Pa ih vodi u svoje dvorove,
Postavi ih uz koljeno svoje.
L'jepo kralju čedo njegovao,
Nosio ga bio na krštenje,
Divno mu je ime postavio
Kakono mu i babu bijaše.
Goji kralje nejakoga Pavla
U svom dvoru petnaest godina;
Al je kralju zmiju pozabio
Pri ljubavi nejakoga Pavla.
Kad nastane šestnaesta godina,
Jedan večer kralje na večeri,
Uz krilo mu nejaki je Pavle;
Pokraj Pavla njegova je majka,
A pokraj nje Pletikosa babo
I još tužna budimska kraljica.
Al se kralju poslušati dalo:
Stoji zviska ispred dvora b'jela,
Kad evo ti zmije šarovite,
Evo ti je dvoru uz duvare.
Dokle zmija do pendžera dodje,
Čeljupi je svoje raširila,
Iz zuba joj živa vatra skače.
Kad gospoda zmiju ugledaše,
Od zmije se teško poplašiše,
Pobjegoše iza sv'jetle sopre,
Ali zmija iza glasa viče:
„O moj babo, od Budima kralje!
Čemu si se mene poplašio?
Nu ti sjedi za svijetlu sopru,
Imam s tobom nešto divaniti.
Koliko ti moje govorenje:
Kad s' ispuni petnaest godina,
Da ti dodješ k meni u duvara,
Da ja imam s tobom divaniti.
A ti si me pozaboravio
Od ljubavi nejakoga Pavla!
Zdravo meni na ramenu glava!“

Kada li je kralje razumio,
Nije tio, s manje nije mogo,
Neg se vrne za svijetlu sopru,
Do njega je zmija dolazila
I ovako njemu besjedila:
„Sv'jetla kruno, moj milosan babo!
Ti ćeš meni hajter učiniti
I s milosti tvojom poslušati:
Od večeras do tri b'jela dana,
Tvojega ćeš pojahat djogina,
Ti ćeš poći Mletku širokomu
Sve do dvora dužde mletačkoga.
U njega su do tri šćeri mlade,
U dužda ćeš prositi djevojku,
A za mene zmiju šarovitu.
Da bi tamo tebi zabavili,
Nemoj mi se, babo, naljutiti,
Pazi dobro, što će besjediti.
Ti se vrni do Budima tvoga,
Ja ću k tebi, babo, dolaziti,
Oćeš meni pravo kazivati,
Što su tamo tebi besjedili."
Kad je zmija riječ ispuštila,
Vrnula se na pendžer od dvora,
Pa poleti gradu na duvara.
A da vidiš kralja budimskoga,
Gdje se kralje čudom začudio
I teško se bio zamislio,
Kakono će do Mletaka poći
Prosit mladu u dužda djevojku,
Da oženi zmiju šarovitu!
Nije tio, s manje nije mogo,
Već valjalo zmiju poslušati.
Kadano je treći danak bio,
Jest se kralju l'jepo napravio,
Mladješine konja prepraviše,
Pa on svoga pojaše djogina.
Ode kralju zdravo iz Budima.
Kud god idje, b'jelu Mletku sidje
Sve do dvora dužde mletačkoga.

L'jepo kralja tamo pričekaše,
Glavom ga je pričekao dužde.
Za desne se uvatiše ruke,
Za junačko uspitaše zdravlje,
Za krajine i tamo i amo,
Pa ga stavi za svijetlu sopru.
Dokle kralju malo počinuo
I ladna se vina ponapio,
Poče kralje duždi besjediti:
„Ču li mene, dužde pobratime!
Do tebe se jesam zamučio,
Jer sam čuo, reče, od drugoga,
Da ti imaš do tri šćeri tvoje,
Oćeš li mi jednu pokloniti,
Da oženim zmiju šarovitu,
Štono mi je ljubi porodila,
Jest zemana petnaest godin dana.
Zmija me je k tebi opremila,
Da ja prosim u tebe djevojku?"
Kadar dužde kralja razumio,
Jest se dužde čudom začudio
I ovako kralju besjedio:
„Sv'jetla kruno, od Budima kralje!
Ja ne mogu s manje učiniti,
Što ti ne ću poklonit djevojku,
Al što reku tri djevojke mlade!"
Tada dužde na noge skočio
U odaju k šćercam dolazio
I ovako njima besjedio:
„Čujte mene, do tri šćeri moje!
Evo dodje dobar mušterija
Glavom sv'jetli od Budima kralje:
Koja oće od vas odlaziti,
Da oženi zmiju šarovitu?
Vi lijepo lišce naresite
I šećite za svijetle sopre,
Zabavite kralju budimskome."
Kada li ga šćerce razumiše,
Brže svoje lišce napraviše,
Za svijetlu došetaše sopru,

Lijepo se kralju pokloniše,
U b'jele ga ruke celivaše.
Najstarija kralju besjedila:
„Sv'jetla kruno, od Budima kralju!
Da bih mlada ja za zmiju došla,
Zmija bi mi crne oči pila.
Hvala tebi, sv'jetla kruno moja!“
Tad je srednja kralju besjedila:
„Da bih mlada ja za zmiju došla,
Meni bi se oko grla vila,
Zmija bi me mladu udavila.
Hvala tebi od Budima kralju!“
Al najmladja kralju prestupila
I ovako njemu govorila:
„Sv'jetla kruno, od Budima kralju!
Ti pozdravi zmiju šarovitu,
A da sam je mlada pozdravila,
U pozdravlju da sam poručila:
Ako može zmija šarovita
Od Budima do Mletaka grada
Sve puteve zlatom pozlatiti,
Krajem puta cv'jeće posaditi,
Svakog cv'jeta od ovoga sv'jeta.
I ako li može napraviti.
Sred Budima pred tvojim dvorima
Do tri žive vode navrnuti,
Kad ja dodjem u Budima grada,
U bijele u dvorove tvoje,
Iz jedne ću cv'jeće poljevati,
Iz druge ću lišće umivati,
A iz treće ladne vode piti:
Tad ću zmiji biti za ljubovcu.“
Djevojke se kralju pokloniše,
Pa odoše u odaju svoju.
A on kralju na noge skočio.
Jest se s duždom divno pozdravio.
Evo kralja iz bijela dvora.
B'jesna se je konja dobavio,
Ode kralju do Budima svoga.
Kadar kralju b'jelu dvoru dodje,

Teke bio malo počinuo,
Kad evo ti zmije šarovite,
Pa je zmija babu besjedila:
„O moj babo, od Budima kralju!
Je si l' bio Mletku širokomu
Do onoga duždа od Mletaka?
Jesu li te dobro pričekali
I djevojku jesu l' obećali,
Oli su ti, babo, zabavili?“
Ali kralje zmiji progovara:
„Va istinu, zmijo šarovita!
Meni tamo n'jesu zabavili,
Vet djevojku obećali jesu
Od sv'jeh triju najmladju, najljepšu.
Pozdravi te Mletkinja gospodja,
Da će tebi biti za ljubovcu,
Ako gadj ti napraviti možeš:
Od Budima do grada Mletaka
Sve puteve zlatom pozlatiti,
Pokraj puta cv'jeće nasaditi,
Svakog cv'jeta od ovoga sv'jeta.
I ako ti budeš napraviti
Pred našijem dvorom bijelijem
Do tri žive vode navrnuti.
Kadar dodje Mletkinja gospodja,
S jedne vode cv'jeće poljevat će,
S druge vode lišce umivat će,
A s treće će ladne vode piti.
Tad će tebi biti za ljubovcu.“
Kadar zmija baba razumjela,
Ovako je njemu govorila:
„O moj babo, od Budima kralju!
Evo tebi zlaćene jabuke,
Ti počini za nedjelju dana,
Pa tad prvi kad osvane danak,
Ti poklopi vrana konja tvoga,
Ajde, babo, do grada Mletaka.
Kada dodješ do duvar od grada,
Ti uzvrni konja na tragove,
Pa privati zlaćenu jabuku,

Preko sebe udari jabukom,
Pa se, babo, vrni na tragove.
Al te kumim Bogom velikijem,
I suviše sv'jetlom krunom tvojom,
Nemoj mi se obazirat na se,
Pravo dodji do Budima našeg.
Sve će, babo, biti napravljeno,
Što naredi lijepa djevojka.“
Ode zmija iz bijela dvora,
Ona ode gradu u duvare.
Dan po danak i nedjelja dana.
Prvi danak kad je osvanuo,
Kralje se je l'jepo napravio,
Prihvatio zlaćenu jabuku,
Evo ti ga niz bijele dvore,
Bacio se konju na ramena,
Ode zdravo do grada Mletaka.
Kad je došo pod duvar od grada,
Na tragove uzvrne djogina,
Preko sebe udari jabukom.
Bog mu dade i sreća od Boga,
U duvara pogodi jabukom.
Pa on goni konja na tragove,
Nigdje mi se ne uzvrće na se,
Pravo dodje do Budima svoga.
Kad je došo pred bijele dvore,
On naodi pred dvorom svojijem
Gdje provrele do tri žive vode.
Jest se kralju čudom začudio,
U bijele dvore ulazio,
Ter je sio za svijetlu sopru,
Počinuo i kavu popio.
Kad evo ti zmije šarovite,
Zove baba ispred b'jela dvora:
„Brže, babo, od Budima kralju!
Brže za me izvedi djogina,
A mi hòmo prema svatovima,
Evo idje dužde od Mletaka,
Vode svati lijepu djevojku!“
Kad je kralju razumio glase,

Brže sadje niz dvore bijele.
Mladješine konje izvodiše,
Pa da vidiš zmije šarovite,
Gdje se svije konju u sedlašce,
Preko sedla glavu naslonila.
Jeste zmija hrělje raširila,
Iz usta joj modri plamen skače,
Pa zaigra drumom širokijem,
A za njome od Budima kralju
U susretu na pogled od svata.
Kad su svati zmiju sagledali
I sam glavom duždc od Mletaka,
Svi se jesu teško poplašili,
Svi pobjegnu Mletku na tragove,
Sam' ostaše tri djevojke mlade,
Ostadoše na drumu široku.
Ali seke seki govoriše:
„Seko mila, u Bogu ti bilo!
Kamo poć' će l'jepa mladost tvoja?
Nu pogledaj zmiju šarovitu,
A kakva je, odn'jeli je djavli,
Sv'jeh nas hoće sada proždrijeti!“
Progovara lijepa djevojka:
„Ne ludite, dvije seke moje!
Nije ono zmija šarovita,
Nego junak ko na gori sunce,
Blago majci, koja ga rodila!
Blago meni, za kijem ću poći!“
Al kada je seke razumiše,
Od zmije se teško poplašiše,
Baš i one natrag pobjegoše.
U to zmija do djevojke dodje,
Za b'jele se privatiše ruke,
Medenijem ustim celivaše,
Pa je tegli na konja uza se,
I zdravo se vrne na tragove.
U to sretu kralja od Budima,
I kralje se natrag povrnuo.
Kada dodju Budimu b'jelome
Pred kraljeve pred dvore bijele,

Pričeka ih budimska gospoda.
Pod djevojkom konja privatiše,
Baš ne vide zmiju šarovitu.
Kad dovede pred dvore djevojku,
Ona podje gradu u duvare,
A niko je ni vidio nije.
U dvorove uvedu djevojku.
Čini kralju veliko veselje
U svojemu dvoru bijelome.
Kako da je oženio sina.
Kad je veče do večera bilo,
Gospoda se bila razmetnula,
Svaki ode b'jelu dvoru svome.
A svijetla budimska kraljica
Do nevjeste svoje dolazila.
Pa je hvati za bijelu ruku,
Odvede je do odaje svoje,
Što su za nju bili prepravili,
Pa kraljica nevi progovara:
„Nevo moja, rumena jabuka!
Evo tebi mekana dušeka,
Ti počivaj, dokle tebi drago.“
Ode ona iz odaje tanke,
Od odaje vrata zatvorila.
Kad je bilo noći polovinu,
Eto idje zmija šarovita,
Eto ti je uz duvar od dvora.
Kada zmija na pendžera dodje,
Ugleda je lijepa djevojka;
Brže ti se na noge skočila,
Pa pendžera bila rastvorila.
Udje zmija u odaju tanku,
S' sebe svlači od zmije košulju.
Osta junak ko na gori sunce;
Djevojku je za ruku hvatio
I s njome se l'jepo pozdravio,
Pa je sio, ter joj govorio:
„Ču li mene, moja dušo draga!
Petnaest sam ljeta prevalio,
A kadara svršim osamnaest,

Ja ću smetnut od zmije košulju
I ostavit gradu u duvaru.
Tada ću se babu kaživati
Baš delijom kako sam i sada.
Oće kralje učinit veselje,
Mene babo oće pokrstiti,
Vjenčanje ću s tobom učiniti,
Tad ćeš biti moja ljubi prava."
A da vidiš momka i djevojke,
Gdjeno vode slatke razgovore,
Dok u jutru saba zora bila.
Tad se junak na noge skočio,
Na se meće od zmije košulju,
Evo ti ga na pendžer od dvora,
Zdravo ode gradu u duvare.
Kad je jutro rasvanulo bilo,
Žarko dobro ogranulo sunce,
Podranila budimska kraljica
Nevi svojoj na odaju tanku,
Pa nevjesti „dobro jutro" viče:
„Nevo moja, rumena jabuko!
Pohvali se, moja dušo draga,
Kako ti je noćas zmijom bilo?"
Al kraljici neve progovara:
„Gospodjice, mila moja majko!
Nerodjena kolik i rodjena,
Kad me pitaš, da ti pravo kažem:
Nije ono zmija šarovita,
Nego junak ko na gori sunce.
Kadar k meni u odaju dodje,
S' sebe zbaci od zmije košulju,
Tad sjedimo, pa mi divanimo
I vodimo slatke razgovore
Sve u jutru do prve zorice.
A kakav je momak plemeniti,
Da ti ga se očim nagledati!"
Kad kraljica nevu razumjela,
Jest ovako nevi besjedila:
„Nevo moja, rumena jabuko!
Kad do veče k tebi zmija dodje.

Gledaj dobro, moja nevo draga,
Ne bi li je mogla prevariti,
A da bi je sanak osvojio.
Ako bi je sanak privatio,
Izmakni se, moja nevo draga,
I privati od zmije košulju.
Donesi je meni u odaju,
A ja ću joj sakriti košulju,
Ne bi l' sina u kipu vidjela."
Kraljica joj grube svjete dade
I ko šćercu milovati stade.
Dok je veče u večeri bilo,
Odvede je u odaje tanke,
Pa se vrne u svoju odaju.
Kad je bilo noći polovinu,
Dolazila zmija šarovita
Na pendžere dvoru bijelome.
Kad uljeze u odaju tanku,
S' sebe zbaci od zmije košulju,
Pa s djevojkom vodi razgovore.
A kada je neko doba bilo,
Junaka je sanak privatio.
Izmakne se lijepa djevojka,
Pa privati od zmije košulju,
Odnese je budimskoj kraljici.
Kad kraljica privati košulju,
S njom potrči uz visoke dvore.
Do ognjišta bila dopadnula,
Pa na vatri sažeže košulju.
Kad košulja dogorjela bila,
Junak se je od sna razbudio,
On se skoči ko da se pomami,
Pa on traži po odaji tankoj,
On mi traži od zmije košulju.
Kad je junak nije naodio,
Jest ga teška jěka uvatila,
Kako ječi, sva odaja zveči.
Sve po dvoru bio uzmamio,
Svi po dvoru na noge skočiše,
U odaju k njemu dolaziše.

Junak ječi, iza glasa viče:
„Jao, dušo, što si uradila!
Zašt' od zmije ukrade košulju,
Nije dugo tri godine dana,
Što bi mene bila pričekala!"
Al povikne lijepa djevojka:
„Srce živo, mladi kraljeviću!
Tvoja me je naučila majka
I ona ti izgori košulju."
Još da vidiš mladoga junaka,
Gdje je starcu babu besjedio:
„Ostaj s Bogom, moj milosni babo!
Ti mi njeguj Mletkinju gospodju."
Još bi štogod bio besjedio,
Al je u to dušu ispuštio.
Kad to vidje kralju od Budima,
Da je njemu sine preminuo,
Tešku žalost jeste napravio
I svojega pokopao sina.
Ni to dugo za vele ne bilo,
Ni godina niti polovina.
Sv'jetli kralju bio sadružio
Mladog Pavla s gospodjom Mletkinjom
I vjenčanje njima napravio;
Sastavio veliko veselje,
Pa ih rani uz koljeno svoje
Sred Budima u b'jelome dvoru.

Glavić Baldo Melkov, sv. XXVII. i XXVIII. br. 86.

Od Rada Šiševića iz Trnove kraj Stona.

34.

Ženidba guje šarovite.

Boga moli ljuba Ivanova,
Boga moli devet godin dana,
Da joj dade od srca poroda,
Taman da bi guju šarovitu.
Boga moli, Boga domolila,

Bog joj dade od srca poroda
Taman onu guju šarovitu.
Stala guja u bijelu dvoru,
Nit nedilju, niti polovinu,
Pa je guja besidila majci:
„O starice, mila moja majko!
Ti me nosi na krštenje, majko,
Poškropi me vodicom krštenom,
Jer me, majko, još krstila nisi."
Al je majka guji besidila:
„Muči, ćeri, mukom zamuknula!
Tko će krstit guju šarovitu?"
Opet guja besidila majci:
„O starice, mila majko moja!
Ako li me ti krstiti ne ćeš,
Odlisti ću u goru zelenu,
Sakrit ću se u studenu stinu.
Tkogod bude mimo prolaziti,
Svakoga ću ujidati, majko,
A tebe ću živu proždirati."
Tad se stara u nevolji nadje,
Ona nosi guju na krštenje,
Poškrapa ju vodicom krštenom.
Kad se guja sa krštenja vrati,
Opet ona majci besidila:
„O starice, moja mila majko!
Ti me ženi, a gdi tebi drago."
Al je majka guji besidila:
„Muči, ćeri, mukom zamuknula,
Tko će poći za guju šarulju?"
Opet guja majci besidila:
„O starice, moja mila majko!
Ti mi hajde kralju Konstantinu,
U njeg kažu ćercu jedinicu,
A u tebe ja sinak jedini,
Nu ti podji prositi divojku,
Ne bi li ju meni poklonio,
Jal na drago jal na silen-volju."
Tad se majka u nevolji nadje,
Ona idje kralju Konstantinu,

Pa mu prosi ćercu jedinicu,
A za svoga sina jedinoga.
Ona prosi, a kralj joj obeća.
Malo jesu roka ostavili,
Malo roka nediljicu dana.
Tad se stara u veselju nadje,
Ona idje guji šarovitoj:
„Bora tebi, gujo šarovita!
Kupi svate, hajde po divojku,
U nedilju, koja prva dodje.“
Kad je guja riči razumila,
Ona lize priko bilog grada,
Ona skupi lipu kitu svata,
Od hiljade manje nijednoga.
Sve junaka mladih neženjenih
I konjica prvo nesedlanih.
Nu šta radi guja šarovita?
Savila se konju oko vrata,
Pa odoše do kraljeva dvora.
Kad su svati obid obidvali,
Pa ovako diver progovara:
„Naše vrime da mi putujemo.
Tko je pišac, nek pripne opanke,
Tko je sedlac, nek osedla konja.“
Kad to čuje kralju Konstantine,
Hvata ćercu za bijelu ruku,
Pa dozivlje kuma i divera:
„Bora vami, kume i divere!
Evo vami ćerca jedinica,
Al nek vidim mladog djuvegliju,
Neka znadem, za koga ju dajem.“
Što mu vele kume i divere:
„Bora tebi, kralju gospodaru!
Nu ti hajde od konja do konja,
Naći hoćeš mladog djuvegliju,
Gdi se svio konju oko vrata.“
Kad je kralju riči razumio,
On otidje od konja do konja,
Nalazio mladog djuvegliju,
Gdi se svio konju oko vrata.

Kad to vidi kralju Konstantine,
Hvata ćercu za bijelu ruku.
Pa ju vodi u bijelu kulu.
Nu da vidiš, mili pobratime!
Spustili se veliki oblaci,
Iz oblaka munje i gromovi.
Dok su kralju razorili dvore.
Samo nisu tananu kamaru,
U kojoj je gizdava divojka.
Tada kralj se u nevolji nadje.
Hvata ćercu za bijelu ruku.
Pa doziva kuma i divera:
„Bora vami, kume i divere!
Evo vami ćerca jedinica,
Vodite ju Ivanovu dvoru,
Dadite ju Ivanovoj ljubi,
Na poštenje, da ju njojzi dajem.“
Primiše se kume i divere,
Primiše se gizdave divojke.
Rukovaše gizdavu divojku,
A sa onom gujom šarovitom.
Svo je društvo zdravo i veselo,
Samo nije gizdava divojka;
Kad je bilo večer za večerom,
Svak večera, malo i golemo.
Samo ne će gizdava divojka,
Nego sila i suze prolije.
Tišila ju guja šarovita:
„Ne cvili mi, virna ljubo moja!
Ti ćeš noćas sa mnom noćevati.“
Tad zacvili kićena divojka,
Kako cvili i Bogu je milo:
„Ajmo meni, stara moja majko!
S kim ću noćas noćcu noćevati,
Da bi s kime, ne bi ni žalila,
Nego onom gujom šarovitom.“
Kad je bilo vrime od liganja,
Prva liga guja šarovita.
Prva liga na meke dušeke,
A po za njom gizdava divojka.

Kad je bilo noći od ponoći,
Besidila guja šarovita:
„Dušo zlato, virna ljubo moja!
Kad se svane i sunašce grane,
Kad s' ustane kume i divere,
Ti im kaži, virna ljubo moja,
Da j' utekla guja šarovita
Dol niz barsu pod žutu naranču.“
Kad se svane i sunašce grane
Ustanu se kume i divere,
Pa dozivlju nevisticu mladu:
„Ustani se, nevistice mlada!
Nisi mogla sinoć gujom leći,
Od mila se sad ne moš ustati.“
Nevistica tužno odgovara:
„Prodj'te me se, kume i divere!
Nije sa mnom guja šarovita.
Do ponoći guja mirovala,
Od ponoći na dvor ishodila,
Ovako mi guja besidila:
Da vam kažem kume i divere,
Da j' otišla niz barsu zelenu,
Da j' otišla pod žutu naranču.“
Kad to čuju kume i divere,
Uzimali divojku za ruku,
Pa odoše pod žutu naranču.
Kad su oni pod naranču došli,
Nalazili neznanu deliju.
Na glavi mu kruna savijena,
Na čelu mu zvizda prihodnica,
Na prsima žareno sunašce,
Na ruci mu alem-kamen dragi,
Na kostima sjajna misečina.
Kad to vidi mlada nevistica,
Besidila kumu i diveru:
„Pogledajte, kume i divere!
Pogledajte neznanu deliju.
Blago majci, koja ga rodila,
I divojci, kojoj sudjen bude!“
Kad to čuje mladi djuveglija,

On se skače na noge junačke,
Ter se hvata njojzi oko vrata:
„Dušo zlato, virna ljubo moja!
Sinoć bila guja šarovita,
A jutros sam mladi djuveglija.“
Pa on skida alem-kamen dragi,
Natače ga divojci na ruku,
Pa ju ljubi, vesela mu majka!

Ostojić Mato, II. br. 212. ***Od Mare Roščić iz Grabovca na Hvaru.***

35.

Soko mladoženja.

tkako je svijet postanuo,
Nije bolji cv'jetak procavtio,
Nit se bolja rodila djevojka,
Što u gradu Stambulu b'jelomu
Draga kćeri od Stambula kralja.
Prose mu ju odasvud junaci,
Al je kralju ne će da udava,
Neg joj tvrde sagradi dvorove,
Da k njom nitko odnikud ne može,
Neg sam babo, koj' ju je rodio.
Tu je stala lijepa djevojka.
Niti vidi sunca nit mjeseca,
B'jela dana ni mlada junaka.
Kada jedno jutro rano bilo,
Dolijeće sokol ptica siva,
Razbija joj vrata od prozora
I ul'jeće u bijele dvore.
Smeće s' sebe sitne perušine,
Osta junak ko na gori sunce.
I on ljubi lijepe djevojke.
Otole se sokol uputio,
I govori lijepoj djevojci:
„Ostaj s Bogom, draga dušo moja!
Ako bi se ljubav obaznala,

Piši meni listak knjige tanke,
Pošlji mi je gori sokolovoj.“
Mal po malo njoj se obaznalo,
Starac joj je obaznao babo,
Nit je bije, a niti je kara,
Neg s nje svlači svilene kavade,
Oblači je u vlaške bjeljače,
Svlači njome žute štopelice,
Oblači joj čobanske opanke.
Postavi joj lake brašnenice
I stavi joj torbe strunjavice,
Pa joj dava drenove toljage.
Izvede je pred bijele dvore.
Pa je babo govorio njome:
„Ajde s Bogom, drago d'jete moje!
Ajde tamo po svijetu mlada.
Ajde išti vjerenika tvoga,
Vjerenika, ljubio koj' te je;
Ako bi se vratila na dvore,
Mojom rukom odsjeć ću ti glave.“
Kad to čula lijepa djevojka,
Teško cvili i suze proljeva.
Misli jadna, kud će i kako će,
Jer nikuda puta ne umije.
Obrnula putem stramputice,
Dokle nadje gore bukovine.
Tu nalazi od gore čobana,
Božju mu je pomoć nazivala:
„Bog pomogo, od gore čobane!
Ako bi te umoliti mogla,
Kaži meni gore sokolove.“
Oholo joj čoban odgovara:
„Hod otole, vlaška čarobnice!
Ja ne znadem gore sokolove.“
Cvileći mu mlada odgovara:
„Oj čobane, od zlata jabuko!
Ja nijesam vlaška čarobnica,
Nego kćeri kralja od Stambula.
Stari me je poturio babo,
Da ja tražim vjerenika moga,

Vjerenika, koj' me je ljubio.
A nikuda puta ne umijem."
Kada čuo od gore čobane,
Njome se je čoban smilovao,
Pa joj kaže gore sokolove:
„Ti otidi malo ponapr'jeda,
Pa kad prodješ gore bukovine,
Pa ćeš naći gore orahove,
Jest ta gora duga i široka:
Ima hoda sedam, osam dana.
Pa kad prodješ gore orahove,
Pa ćeš naći zelene livade.
Livada je duga i široka.
Dobru konju i dobru junaku.
U tri bi je dana pripješio,
Tebi mladoj ima i šest dana.
Kada prodješ zelene livade,
Ti ćeš naći Save vode hladne.
Leti Sava mutna i krvava,
Ona nosi konje osedlane,
A junake mlade oružane.
Na vodi je djumlugdžija vila,
Koja ima djumluk uzimati:
Vranu konju sve četiri noge,
Junacima sa ramena glave,
A tebi će, lijepa djevojko,
Tebi hoće crne oči tvoje.
Svud ćeš proći, ali tuda ne ćeš.
E da bi ti Bog i sreća dala,
Da bi vila na vodi zaspala,
Ti izvadi sa noge opanke,
I ti skoči u vode studene,
I pregazi Save vode hladne.
Pa ti hajde malo naprijeda,
Pa ćeš naći gore sokolove,
A u gori žuticu narančü,
A u njome sivoga sokola,
Po imenu vjerenika tvoga."
Kad to čula lijepa djevojka,
Tad čobanu l'jepo zahvalila.

Ona podje gorom naprijeda.
Cvili jadna kao guja ljuta,
U susretu ne sreta nikoga,
U sustigu ne stiže nikoga.
Gdjeno bi ju danak ostavio,
Tu bi mrtva zaskočila noćca,
Tu bi ona noćcu noćevala.
Ali njome Bog i sreća dala,
Zdravo prodje gore bukovine
I zelene gore orahove,
Dokle nadje zelene livade.
U to dodje k Savi vodi hladnoj,
Tu se jadna teško pripanula,
Tu nahodi vile djumlugdžije,
Na kamen je glavu naslonila.
Kad to vidje lijepa djevojka,
Ona svlači sa noge opanke,
Brzo gazi Save vode hladne.
Ma je njome Bog i sreća dala,
Da je vila još na vodi spala.
Ona nadje gore sokolove,
A u gori žutice naranče,
U naranči sivoga sokola,
Pa zazivlje vjerenika svoga:
„Oj sokole, draga dušo moja,
Evo tebi vjerenice tvoje!“
Oholo joj sokol odgovara:
„Hod' otole, vlaška čarobnice!
Aj ti n'jesi vjerenica moja,
Ja ti junak vjerenicu imam,
Ja je imam, ali je daleko,
U Stambulu gradu bijelomu,
Dragu kćercu od Stambula kralja.“
Kad to čula lijepa djevojka,
Opet ona njemu progovara:
„Oj sokole, draga dušo moja!
Ja sam mlada vjerenica tvoja.
Meni se je ljubav obaznala.
Starac mi je babo obaznao,
Pa je babo poturio mene,

Da ja tražim vjerenika moga,
Vjerenika, koj' me je ljubio,
Ja sam prošla gore bukovine,
I prošla sam gore orahove,
Dok sam našla zelene livade,
Prigazila Save vode hladne."
Kad to čuo moj sivi sokole,
Krilim treptne, iz naranče sl'jeće,
Pa zagrli vjerenice svoje.
Tu je junak grli i cjeliva
I ovako njome progovara:
„Oj djevojko, draga dušo moja!
Ovdi n'jesu b'jeli dvori moji,
Neg se vrati brže natrag mlada,
Ako bi ti Bog i sreća dala,
Da bi vila još na vodi spala,
Ti pregazi Save vode hladne,
Pa ćeš naći b'jele dvore moje,
Lasno mi ih poznavati hoćeš.
Moji dvori jesu ponajviši,
Ponajviši, a i ponajbolji.
U dvoru je mila moja majka,
L'jepo hoće tebe pričekati.
Kada noći polovina bude,
Ja ću doći na bijele dvore."
Kad to čula mladjahna djevojka,
Ona mi se natrag povratila,
Pa pregazi Save vode hladne
I nahodi dvore sokolove.
Kucala je alkom na vratima.
Odzivlje se sokolova majka:
„Tko mi kuca alkom na vratima,
Danas mu se o glavu razbila,
Kako hoće, ako doli dodjem."
Al govori mladjahna djevojka:
„Otvor' dvore, sokolova majko!
Evo tebi nevjestice tvoje,
Vjerenice sivoga sokola."
Kad to čula sokolova majka,
Brzo joj je dvore rastvorila.

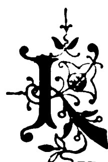
Ruke šire, u lice se ljube.
Vruće joj je kave pripravila.
Tad je stavlja na meke dušeke
I ovako njome govorila:
„Sad počini, lijepa djevojko!
Jerbo veće trajati ne možeš.“
Još ne bilo ni dv'je ure noćce,
Kad eto ti sivoga sokola,
I on ide spavati s djevojkom.
Njegova je uranila majka,
Uranila na b'jele kamare,
Ukrala mu sitne perušine,
Na živi ih oganj naložila,
Da on više u goru ne može.
Ustane se on sivi sokole,
A da ide polećet u goru.
Kad mu nema sitne perušine,
Stane svoje proklinjati majke,
Zašto mu ih na oganj bacila.
Al je njemu majka govorila:
„Ah ne luduj, drago d'jete moje!
Što će tebi sitne perušine,
Što će tebi gora sokolova?
Ti uživaj b'jele dvore tvoje
I u dvoru mile majke svoje,
Mile majke i gospodje Fajke.“

Mostahinić Antun, br. 14. *Od Kate Matković iz cavtatske okolice.*

36.

Ćuprija na Drini.

njigu piše paša Sokolović,
Pa je sprema Mitru neimaru.
„Ču li mene, Mitre neimare!
Hoćeš gradit na Drini ćupriju?“
A Mitre mu knjigu otkitio:

„Gospodaru paša Sokolović,
Od tog nema vakta ni zemana,
Dok ne dodje ljeto Djurdjev danak.“
Dan po danak dodje Djurdjev danak,
A da vidiš Mitra neimara,
On mi ide u tople podrume,
Pa izvodi debela vrančića,
Izvodi ga na mermer avliju,
A vranina od sedam godina,
Ni kovana, ni prije jahana,
Stade Mitre njega potkivati:
Nijednoga ne zavraća čavla.
Na nj udari djuzel djeisiju,
Pa mi Mitre preklopi vranina.
Ode Mitre uhoditi Drinu.
Kad je došo nasred vode Drine,
Stade vranac, ni maknut ne more.
A da vidiš Mitra neimara,
On ga bije čizmom i mamuzom,
Oko uš'ju trostrukom kandžijom:
„Šta, vraninu, crn ti obraz bio!
Zar ćeš meni izgubiti glavu?
Zašto sam ja tebe preranio,
Preranio sedam godinica?
Ranio te zobim i sijenom,
U sundjer ti ja vodu kupio?“
A vranac je životu kidiso,
Iznese ga na kraj vode Drine.
A kad vrancu oko prv'jeh noga
Zavila se vila vodenica,
A Mitar je potegnuo ćordu,
A da vili osiječe glavu.
Zavikala prembijela vila:
„Ne udaraj, Mitre neimare,
Ne udaraj, moj po Bogu brate!
Ako, Mitre, ti mene pogubiš,
Ne ćeš nikad sagradit ćupriju,
Jer ja imam mojih drugarica.
Vet ču li me, Mitre neimare!
Ti uzjaši na tvog dobra vranca,

Te se hiti glavom po svijetu,
Pa ti traži dvoje djece malo,
Jedno Stoju, a drugo Stojana,
Pa ih Mitre gradi u ćupriju.
Ako, Mitre, ti djece ne metneš,
Ti je nikad načiniti ne ćeš.“
Pa se Mitre hiti na vranina,
Pa se hiti glavom po svijetu.
A tako mu dobra sreća bila,
Brzo nadje dvoje djece malo
Igraju se u zelenoj bašči.
A veli im Mitre neimare:
„Aj bora vam, dvoje djece malo!
Kako vami bješe ime, djeco?“
A nejaka djeca povidješe:
„Jedno Stoja, a drugo Stojane.“
Skoči Mitar u bašču zelenu,
Pa on jami dvoje djece malo,
Pa ih sveza za se na konjica,
Pa stanuo graditi ćupriju.
Oboje ih Mitar ugradio,
Ostala mu na Drini ćuprija.

Palunko Vice, br. 80. *Iz Popova u Hercegovini.*

37.

Nezahvalni sin.

Hrani majka devet kćeri mladih
I desetog nejaka Stjepana,
Sve preslicom i rukom desnicom.
Kada ih je majka othranila,
Sve je kćeri za gospodu dala.
Sam ostade nejačak Stjepane.
Kad je Stipo ženidbe dorasto,
On govori svojoj miloj majki:
„Ajde, majko, ženi mene mlada,
Ajd mi prosi britkinju djevojku!“

Al govori stara mila majka:
„Sve su kučke britkinje djevojke.
Ne uzimaj, svjetuje te majka,
Ona će te rastaviti s majkom.“
Al to Stipo ne slušao majke,
Već on prosi britkinju djevojku,
Isprosio i u dvor doveo.
Nije prošlo ni godinu dana,
Ni godina niti polovina,
Po dvoru se l'jepa ljuba šeće.
Al govori nejaki Stjepane:
„Srce moje, Andjelijo ljubo!
Ili su ti dvori u nevolji,
Ili ti je svila pomrčala,
Ili ti je dodijala majka,
Pa se tužna po dvorovih šećeš?“
Progovara Andjelija ljuba:
„Davor jesi, gospodar-Stjepane!
Da su meni u nevolji dvori,
Mi bi druge dvore sagradili.
Da je meni svila pomrčala,
Mi bi drugu svilu nabavili.
Al je meni majka u nevolji,
Oj Stjepane, dragi gospodare!
Ako ne ćeš pogubiti majku,
Ja ću mlada sebe pogubiti.
Pogubiti ili utopiti,
Ne ću biti tvoja vjerna ljuba.“
To se Stipi ino ne mogaše.
Mislio je misli svakojake,
Najposlije na jednu smislio.
Poslušo je Andjeliju ljubu.
On uzima staru milu majku,
Pa je njoje tiho govorio:
„Oj starice, stara mila majko!
Ljuto mene zabolila glava.
Hajdmo, majko, u goru zelenu
Meni brati trave i l'jekove,
Pa ću moju izl'ječiti glavu.“
To je majka poslušala sina.

Uze Stipo svoju milu majku,
Uze majku za desnicu ruku,
Pak se šeće u goru zelenu.
On se krije od jele do jele,
Da ga majka nejaka ne vidi.
Osta majka u gori zelenoj
Kukajući kano kukavica
I prevrćuć kano lastavica.
On se šeće dvoru bijelomu,
Nij' mu moglo srce odoliti,
Da pogubi staru milu majku.
Kad je došo blizu b'jelog dvora,
Pred njega se išetala ljuba.
Pa govori Andjelija ljuba:
„Oj Stjepane, dragi gospodare!
Ne ću tebi vjerovati mlada,
Da si smako svoju milu majku,
Dok ne vidim majkina srdašca,
Ta na tvomu maču poganomu.“
Kad je Stjepan r'ječi razumio
Nesretnice Andjelije ljube,
On se vraća tragom unatrage,
Pa se krije od jele do jele,
Da ga majka nejaka ne vidi.
Kad ugleda staru milu majku,
Al mu majka s lista vodu pije.
Stade Stjepan za jelu zelenu
I uzima nože od pojasa.
Zakla majku kao mlado janje,
Vadi Stjepan srce materino,
Zamota ga u svilnu maramu,
Pa ga meće u svoja njedarca,
Pak se šeće dvoru b'jelome.
Kad je došo dvoru na kapiju,
Potepe se nejaki Stjepane
I upade na noge lagane.
Probudi se srce materino,
Iz njedara Stipi progovara:
„Ubi l' mi se, drago d'jete moje?
Oj Stjepane, moje radovanje!

Ja sam tebe l'jepo svjetovala:
Ne uzimaj britkinje djevojke,
Jer će tebe s majkom rastaviti.
Al ti, Stipo, ne posluša majke.
Nêš se d'jete gr'jeha oprostiti,
Nego idi u goru zelenu,
Gdje si svoju majku pogubio,
Ondje zidji crkve i oltare,
I darivaj sl'jepe i kljakave.
Metni srce mjesto sakramenta,
Pred oltarom devet godin kleči,
Dok iz srca b'jeli liljan nikne.
Na oltaru neka srce bude,
Dok od tebe otaj gr'jeh ne projde."
Kad je Stjepan taj glas razumio,
Da je srce mrtvo govorilo,
Onda se je Stjepan promislio,
Da je jako smrtno sagr'ješio.
Kad je došo u gornje čardake,
On uzima sablju sa čivije,
Pa udara Andjeliju ljubu,
Udara ju po svilenom pasu.
Moli njega Andjelija ljuba:
„Ne udri me, mili gospodaru,
Čedo mi je pod svilnim pojasom!"
Al govori nejaki Stjepane:
„Od zla roda nek ni ni poroda,
Od zle kučke nek ni ni štenaca!"
Kada ju je Stjepan sasjekao,
Onda ide u goru zelenu,
Gdje je staru pogubio majku.
Ondje zidje crkve i oltare
I daruje sl'jepe i kljakave.
Na oltar je srce postavio,
Devet godin pred njim je klečao,
Dok se nije gr'jeha oprostio.
Kad iz srca b'jeli liljan niče,
Onda Stjepan božju milost steče.
Kada se je gr'jeha oprostio,
On se šeće dvoru bijelomu,

Pak se junak s boljom oženio
I s njom l'jepi porod izrodio.
Sve sinove ženi od gospode.
Davno bilo, sad se spominjalo.

Bogdešić Petar, br. 77. *Iz Dragovaca kraj Oriovca u Slavoniji.*

38.

Nezahvalni sinovi.

Hrani majka devet sinov jadna
Na palici i desnici ruki,
Lipe jim je zemlje pokupila,
Lipe jim je dvore napravila,
Sih je devet oženila jadna.
Kad je ona poženila sine,
Onda su joj govorili sini:
„Oj starice, stara naša majka!
Noge imaš, hoditi ne moreš,
Ruke imaš, raditi ne moreš,
Oči imaš, gledati ne moreš,
Sad nam, majka, od koristi nisi,
Sada hodi, kuda tebi drago!"
Kad to čuje sirotice stara,
Popala je kljuke v obe ruke,
Ona projde va 'nu goru črnu,
Da ju ote vuki al ubit hajduki.
Nutri bila devet godin dana,
Travu jila, rosicu je pila,
Ni vidila vuka ni hajduka.
Kad pasalo devet godin dana,
Došli jesu dva angeli sveti.
To je došal Petar i Mikula,
Pak joj vele dva angeli sveti:
„Kaj tu delaš, sirotice stara!
Kaj tu delaš na toj gori črnoj?"
Veli njima sirotice stara:

„Aj ja nisam sirotice stara.
Kad ja imam devet sinov mladih,
Sih sam devet oženila jadna.
Kada jesam poženila sine,
Meni jesu govorili sini:
„„Oj starice, stara naša majka!
Noge imaš, hoditi ne moreš,
Ruke imaš, raditi ne moreš,
Oči imaš, gledati ne moreš.
Sad nam, majko, od koristi nisi,
Sada hodi, kuda tebi drago!““
Prošla jesam va 'vu goru črnu,
Da me ote vuki al ubit hajduki.
Nit je vuka niti je hajduka.
Ja se mučim va 'voj gori črnoj,
Travu jedem i rosicu pijem.“
Još govore dva angeli sveti:
„Hodi s nami, sirotice stara!
Pak ti hodi svojim belim dvorum,
Da ti vidiš, kaj ti sini rade.“
Kada dojde svojim belim dvorum,
Devet sinov kot devet kamenov,
Devet snaha, devet zmija ljutih.
Splakala se sirotice stara:
„Gdo me oće smrti doraniti
I u črnu zemlju sahraniti?“
Još govore dva angeli sveti:
„Ne plači se, sirotice stara!
Koga ćeš ti ponajraše sina?“
Veli njima sirotice stara:
„Najraše bi najmlajega sina,
Najmlajega sina i snašicu,
S njimi jesam ponajmanje bila.“
Još govore dva angeli sveti:
„Da se digni taj najmlaji sine,
Najmlaj' sine, najmlaja snašice!“
Digli su se sinak i snašica,
Pak su majku smrti dodvorili
I u črnu zemlju sahranili.

Strohal Rudolfo, I. br. 2 — *Iz Stativa kraj Karlovca.*

39.

Prokleti Duka Šetković.

oji majka jedihnoga sina,
Jerbo mu je babo preminuo,
Nejak osto u bešljici maloj,
Po imenu Duka Šetkoviću.
Jadna ga je milovala majka
Ko u glavi oba oka svoja,
Krojila mu dugo i široko,
Sterala mu meko i visoko.
Više Duka u godinu raste,
Nego drugi u tri godinice.
Kad mu bilo šesnaest godina,
Mlada Duku oženila majka
S jednom curom puno plemenitom,
Plemenitom, ali oholitom,
Pred kojom je majku potisnuo,
Iz bijela dvora isplašio.
Podade joj kral'ješa krstača
I u ruku drenovu toljagu.
Podje jadna u goru zelenu,
Travu ije, a vodicu pije,
Svoje t'jelo teškim bičim bije.
Iza toga do godinu dana
Duci ljuba porodila sina,
Pa s' otpravi Duka Šetkoviću,
Otpravi se u lov u planinu,
Da bi dobra lova ulovio,
Što bi svoga kuma pogostio,
Kadar krsti sina malahnoga.
Lovi lovak gori po zelenoj,
Lovio ga ljetni dan do podne;
Nije Duka ništa ulovio,
Al se bio teško umorio.
Udri konja zelenom goricom.
Kad izadje drumu nasred puta,

Suproć njemu jadna majka svoja
Kakor zvijer iz gore zelene.
Kad vidjela Duku, sina svoga,
Hitala se konju za dizgine,
Pa je Duci sinu govorila:
„Dobar došo, moj milosni sinko!
Jesi li mi zdravo i veselo,
Je l' ti zdrava na domu ljubovca,
Je l' ti čedo porodila malo?“
A kada je Duka sagledao,
Ovako joj bio govorio:
„Hod' otole, jedna ukosnice,
Ukosnice, od gore vještice!
Gdje si sina ovdje ugledala?
Al je taka moja mila majka,
Majka moja u dvoru gospoja?
Služe mi je po devet robinja!“
A kad ga je majka razumjela,
Pa je majka Duku zaklinjala:
„A moj Duka, moje d'jete drago!
A moj Duka, moj jedini sine!
Tako tebi neba visokoga,
A na nebu Boga istinoga,
Istinoga, da i pravednoga,
I mojega ml'jeka bijeloga,
Čijem sam te odgojila majka,
Vodi mene dvoru bijelome!
Hrani mene, gdje i konja tvoga,
Davaj meni, što i konju tvome!
Jerbo se je meni dodijalo
Hodit, sine, po gori zelenoj,
Travu jesti, hladnu vodu piti,
Obijati drvlje i kamenje,
I tražiti, čijem se hraniti,
I nemile zv'jeri obraniti!“
A kada je Duka razumio,
Pa da vidiš sina nemiloga,
Maše rukom (da bi usahnula!)
I poteže gvozdene kandžije,
Majku svoju po rukama bije,

Da se pušti konju od dizgina.
Pa da vidiš djavola i sina,
Još mu ni to dosta ne bijaše.
Nego rukom i kandžijom maše
(Da Bog da mu pusta ostanula!)
I udara gvozdenom kandžijom
Preko čela jadne majke svoje.
Oba joj je oka osl'jepio,
Sl'jepa pade na studene st'jene!
I to njemu dosta ne bijaše,
Na nju lovske hrte naplašio.
Bili bi je jadnu raskinuli
I razn'jeli po gori zelenoj,
Da ne ima drenovu toljagu
U sl'jepijem rukam nejakijem.
Branila se drenovom toljagom,
Pa na st'jeni svoga sina klela:
„O moj Duka, moje d'jete drago!
Prije nego došo dvoru b'jelom,
Po putu te teška bolest stigla
I ne mogo b'jelu dvoru doći,
Ni ljubovcu očima vidjeti.
Ne ostalo od tebe poroda,
Brzo ti ga ljuba poželjela.
Nemila te bolest dopadnula;
Bolovao dana i godina,
Dan po danak devet godinica,
Na teb' zdrava ne ostalo mesa.
A što ljuta bolest ne trgala,
Od kosti ti meso otpadalo,
Kroz kosti ti trava pronicala,
Kroz nokte ti mravi prolazili,
Krvcu pili, meso raznosili,
A na oči muhe napadale
I svake ti jade zadavale,
Pa ne mogo umr'jet ni preboljet
Za zemana devet godin dana!
Kadar umreš, moj nesrećni sine!
Crna zemlja, kojoj dugujemo,
Ne bila ti laka ni malahna,

Nego teška i preteška, sine!
Tebe ona držati ne mogla,
Metala te iz sebe nada se.
O tebi se čudo kazivalo,
Kupilo se malo i veliko
I u strahu k tebi dolazilo.
S tobom mi se namučili ljudi,
Kaludjeri, fratri i dijaci.
Obijali tamo i ovamo,
Metali te u more debelo.
Ni more te održat ne šćelo.
Vet pod tobom silno uzavrelo.
Pa i ono tebe izmetalo
I metalo u visoke st'jene!
Mučio se tri bijela dana,
Obijao tamo i ovamo,
Dok nadodju vranje i orlenje
I odnesu jadne kosti tvoje
I prospu ih po goram izvanjsk'jem,
Kamo ljudska stopa ne dopire!“
Osta jadna na st'jeni studenoj
Proklinjući sina prokletoga,
Sve ga kune i u kamen tuče.
Duka ode gorom naprijeda,
Goni vrana konja niz planinu,
Od majke se malo odmaknuo.
U putu ga glava zaboljela.
Ni konja se držati ne može,
Niti može b'jelu dvoru poći.
Jedva sadje u polje Petrovo,
Gdje je bilo tridest manastira,
A u njima šest sto kaludjerâ,
Tri stotine fratra golovrata,
A toliko mladijeh dijaka.
Jedva dodje k prvom manastiru,
Na manastir fra Ilije fratra.
Za vratima Duka zakucao,
Ozivlje se fra Ilija fratre:
„Ko to meni kuca za vratima?“
Jadan Duka jedva progovara:

„Ja sam, oče, dragi gospodine!
Teško me je zaboljela glava,
Putovati ne mogu napr'jeda
Od bolesti ruse glave moje.
Na konak me primi za večeras,
Dragi oče, u ćelije tvoje,
Da li bi mi sjutra bolje bilo!“
A kad čuje fra Ilija fratre,
Manastiru otvorio vrata.
Prima Duku i dava mu ruku
I vodi ga u ćelije svoje.
Kako leže Duka Šetkoviću,
Kako leže, ne diže se veće.
Teška ga je bolest obrvala,
S dana na dan jače posvajala.
Od kosti mu meso otpadalo,
A kroz kosti trava udarala,
A kroz nokte mravi prolazili,
A na oči muhe napadale,
Dan po danak devet godin dana.
Kad mu danak od umrća dodje,
Božija se rasrdila pravda.
Uzavrelo more na valove,
Na valove modre i krvave,
O mrk'jente razbija valove,
Od kapalja živi oganj skače.
Kad to vidje oče igumane,
Teško se je oče prepadnuo.
Pa pokupi fratre i dijake,
Pa je njima oče besjedio:
„Djeco moja, fratri i dijaci!
Medju nama njeka velika je,
Kad se božja rasrdila pravda!
Da molitvu tešku učinimo,
Milosnoga Boga zamolimo
I djevicu Jezusovu majku,
Da b' se sinje more umirilo,
A božija utažila pravda.“
Poklekoše, Bogu se moliše
I prečistoj Jezusovoj majci.

Kad se dobro Bogu pomolili,
A izadje otac igumane
Pod manastir na polje zeleno.
Pa u sinje pogledao more,
Je l' se sinje more umirilo.
Al se more umirilo nije,
Ni božija pravda utažila,
Neg se more pomamilo gore.
Sve krvave proljeva valove,
Polu ravna polja potopilo.
Kad to vidje otac igumane,
Vratio se k svetu manastiru.
Kad na vrata manastira dodje,
Pada oče na koljena svoja,
Uz koljeno zavraća mantiju,
Pa se gol'jem po koljenim vuče,
A od vrata svetog manastira,
Dokle oče do oltara dodje,
Na kojemu propet Jezus staše.
Boga moli, grozne suze roni.
Da b' se božja utažila pravda,
A sinje se more umirilo.
Kad se oče Bogu pomolio,
Na crkvena vrata ishodio,
Pa pogleda niz to more sinje,
Je li mu se more umirilo?
Al se more umirit ne more,
A božja se ne utaži pravda.
Kad vidio otac igumane,
Pa pošeta niz polje Petrovo
Na manastir fra Ilije fratra,
Pa ga starac dozivat stanuo:
„Ah, moj brate, fra Ilija fratre!
Da ti koga u ćeliji nejmaš,
Kakvu mladu ne držiš djevojku,
Da s njom fratri grijeh ne činite?
Božija se rasrdila pravda,
Uzavrelo more na valove,
Na valove modre i krvave.
Ravno će nam polje potopiti,

Manastire svete oboriti,
Teški jesu gr'jesi medju nama."
Govori mu fra Ilija fratre:
„A moj brate, otac igumane!
Ja ne imam nikakve djevojke,
Da je držim u ćeliji mojoj,
Neg jednoga bolesna junaka,
Po imenu Duku Šetkovića,
Koj' boluje u mojoj ćeliji
Evo ima devet godin dana.
Da ga vidiš, oče igumane!
Od jada ga ne bi razgledao."
Kad to čuje otac igumane,
U ćeliju starac zagazio.
Kada vidje Duku Šetkovića,
S obe ruke oči preklopio
I govori otac igumane:
„Velik ti si grijeh učinio,
Kad si tako Bogu omrznuo!
Ol je čiji uzdah odletio
I visoko nebo prolomio,
Dopao se Bogu do pr'jestola.
Ol te čija kletva dostignula?
Zaklinjem te, bolana delijo!
Zaklinjem te Bogom pravednijem,
Pravednijem Bogom ranjenijem,
Ispovjed' se, bolani junače!"
Kada ga je Duka razumio,
Stade Duka, pa se ispov'jeda.
Kad mu svoje gr'jehe pripov'jeda
I kako je potisnuo majku,
Što je svojoj majci učinio,
Otplašio u goru zelenu,
Travu jela i vodicu pila,
Svoje t'jelo teškim bičim bila,
Kad lovio, kako je vidio,
Kako ga je mati pozdravila.
A nemilo bio odvratio
I kandžijom ruke nagrdio
I još oba oka osl'jepio,

Na nju svoje hrte naplašio,
Pa da ga je teško proklinjala . . ."
To izusti Duka Šetkoviću,
To izusti i dušu ispusti.
Kad vidio fra Ilija fratre,
L'jepo ga je bio ukopao
Uz op'jelo i molitvu svetu,
Kakono je zakon u fratara.
Zaludu ga bio ukopao,
Kad ga zemlja držat nije mogla:
Zemlja ga je crna izmetnula.
A kad vidje fra Ilija fratre,
Uzme oče dišipline teške,
Pa je svoje t'jelo udarao,
Da po Duci crna krvca pada.
Još ga fratar zaklinjat stanuo.
Pa da vidiš, što n'jesi vidio!
Mrtav Duka ko živ progovara:
„Ne muči se, fra Ilija fratre!
Tvoje t'jelo ne udaraj za me,
Nit se muči, nit me ukopavaj;
Ovake su kletve moje majke.
Za tri dana ovako će biti,
Dok nadodju vranje i orlenje
I odnesu jadne kosti moje."
Kad to čuo fra Ilija fratre,
Prekrsti se i odijeli se,
Al ostali ne će kaludjeri,
Ni on starac oče igumane.
Jamiše se kuke i motike,
Pa mu drugo greblje iskopaše,
Triput dublje, neg je prvo bilo.
U nj polože mrtvo Duke t'jelo
Uz molitvu i sveto op'jelo.
Al da vidiš čuda golemoga!
Ne prodjoše ni četiri sata,
Zaludu im molitva i muka,
Opet na dvor izašao Duka.
Tu se kupi malo i veliko,
S njim obiju tamo i ovamo

I muče se i čude se ljudi,
Kaludjeri, dijaci i fratri.
Neko veli: „Da ga ostavimo.“
Neko veli: „Da ga ukopamo.“
Dok ne reče starac igumane:
„Što će muka, kad je proklet Duka!
Neg jamite, u more bacite.“
Jamiše ga i uvališe ga,
Neka bi ga more radovalo,
Kad ga zemlja da usprimi ne će.
Ali Duku baš ni more ne će,
Neg mu t'jelo u mrk'jente meće.
Tu se kupi vranje i orlenje,
Zalijeće u strmeno st'jenje.
Ne lijeću, da se čude zv'jeri,
Ni da žale nesretnoga Duku,
Vet gladinju da utaže muku,
Pa mu grabe i raznose meso.
No da vidiš čuda golemoga!
Kolika se četa sakupila,
Grabljivoga skota perjatoga,
Da bi Duka triput veći bio,
Ni ručka im ne bi napravio.
U brzo mu nestanulo mesa,
Pa se tice viju put nebesa.
Grakće vranje, kliješti orlenje,
Jer se pusto nasitilo nije,
Pa se vrće opet u stijene,
Gdje je t'jelo Duke nesretnoga.
Pa kad nije u što kljun zabosti,
Juriš čine i na gole kosti.
Svak ih čupa i po njima tuče,
Svak ih drpi i u kljunu vuče,
I raznosi, kud je komu drago.
Kad mu bili kosti raznijeli
I prosuli u izvanjske gore,
Teke tada umiri se more
I božija utaži se pravda.
O večeri mirni kaludjeri
I on starče oče igumane.

Fra Ilije na večeri nije,
On je zaran nešto brčuknuo
I zalio nekoliko puta,
Pa mi spava, ni o čem ne sanja
U ćeliji, na krevetu svome,
Jer on sjutra hoće da ustane
Nešto prije nego jutro svane,
Da na dernek ide na Doljane.
A prokleti Duka Šetkoviću
S vragom bio, pa ga i odnio!

Glavić Baldo Melkov, sv. LVIII. br. 166. *Od Balda Murata iz Luke na Šipanu.*

40.

Kraljević Marko i sv. Nedjelja.

Podranio Kraljeviću Marko,
Podranio u nedjelju svetu
Prije zore i bijela dana,
Podranio u lov u planine.
Nit se krsti, nit se Bogu moli,
Već on ide u lov u planine.
A kad dodje u lov u planine,
Lovi lova po gori zelenoj;
Ništa mu se ulovit ne dalo.
Sjede Marko pod jele zelene,
Vedro bilo, pa se naoblači,
Iz oblaka tiha rosa pada.
Iz oblaka tiha rosa pada,
A u rosi zmija šarovita,
Pade ona Marku na grlašce,
Pa se Marku oko grla vije,
Uz obraz mu glavu naslonila.
Kad to vidi Kraljeviću Marko,
Pripade se, kako nikad nije.
Hoće Marko da je skine s vrata,
Al se zmija ni krenuti ne da.
Kad to vidi Kraljeviću Marko,

Još se gore junak pripanuo,
Pa prihvati debela šarina
I njemu se baca na ramena,
Te poćera dvoru bijelome.
A kad dodje pred bijele dvore,
Bijeli mu dvori zatvoreni.
Viče Marko iza svega glasa:
„Otvor' dvore, stara majko moja!“
A kad li ga majka razumjela,
Išetala na prozor od dvora.
Kad vidjela svoga sina Marka
I na njemu zmiju šarovitu,
Teško se je stara pripanula,
Pa pobježe u bijele dvore.
Kad to vidi Kraljeviću Marko,
Da je njemu majka pobjegnula,
Da mu dvore otvoriti ne će,
On je svoje ljubi dozivao:
„O Jelice, draga ljubi moja!
Otvori mi dvora bijeloga,
Ali sada, ali već nikada.
Sada ću se dijeliti dušom.“
A kad li ga ljubi razumjela,
Išetala na prozor od dvora.
Kad ugleda gospodara Marka
I na njemu zmije šarovite,
Teško se je mlada pripanule.
Pa zatvori prozora od dvora
I pobježe u kamare male.
Kad to vidi Kraljeviću Marko,
Da je njeg'va ljubi pobjegnula,
Cmili Marko iza svega glasa
I dozivlje sele Andjelije:
„Andjelijo, draga moja sele!
Ako spavaš u dušeku mlada.
Skoči mlada na noge lagane,
Otvori mi dvora bijeloga
Oli sada ol veće nikada.
Evo ću se dijeliti dušom.“
A kad ga je mlada razumjela,

Još je ona u dušeku bila.
Hitro skoči na noge lagane,
Pa otvori prozora od dvora.
Kad sagleda svoga brata Marka,
Što mu se je jutros dogodilo,
Od žalosti jadna pocmililа
I ona se teško pripanula.
A Marko je seli govorio:
„Andjelijo, draga moja sele!
Uzmi, sele, sa grla mahrame,
Pa omotaj desne tvoje ruke,
Diži meni zmiju šarovitu.
Evo ću ti preminuti sada.“
A kad li ga sele razumjela,
Pa pošeta niz bijele dvore.
Od dvora je vrata otvorila,
Diže ona sa grla mahram e,
Pa je desnu ruku omotala
I ona je zmiji govorila:
„Zaklinjem te, zmijo šarovita!
Što se jesi na Marka uspela?
Ol si, zmijo, od Boga poslana,
Ol si došla iz zelene trave?“
Tiho njome zmija odgovara:
„Andjelijo, Markova sestrice!
Što me pitaš, pravo ću ti reći:
Ja nijesam iz zelene trave,
Niti stojim u travi zelenoj,
Nego jesam od Boga poslana.
Ja nijesam zmija šarovita,
Nego jesam sveta Nedjeljica.
Zašto junak Kraljeviću Marko,
— Silan junak, nikog se ne boji —
On je jutros rano podranio,
Nit se krsti, nit se Bogu moli,
Nego ide u lov u planine,
Da bi Marko lova ulovio.
Da se Marko nije pripanuo
I vratio dvoru bijelome,
Smrti bi ga umorila bila!“

Pa je zmija Marku govorila:
„Hajde bolan Kraljeviću Marko!
Ti odskoči šarca konja tvoga,
A prelomi sjajna džeferdara,
Pa ne rani u nedjelju svetu.
Ti ne rani u lov u planine,
Neg se krsti i Bogu se moli!“
To izreče zmija šarovita,
Pa se Marku sa grlašca digne,
Pade ona u zelenu travu.
Kad to vidi Kraljeviću Marko,
On se skoči sa konja svojega.
Sele mu je šarca prihvatila,
Pa ga vodi u konjske podrume.
Uzme Marko sjajna džeferdara,
Pa ga lomi na dvoje i troje,
Pa se vrati u bijele dvore.
On se krsti i Bogu se moli,
Posti Marko svetu nedjeljicu:
On ne pije vina crvenoga,
Niti ije mesa debeloga,
Neg fjelicu kruha ječmenice
I kupicu studene vodice.
Tako junak Kraljeviću Marko,
Tako Marko teško zapostio
Do starosti i do smrti svoje.

Vijolić Djuro, br. 13. *Od Ane Vijolić iz Orašca kraj Dubrovnika.*

41.

Bog nikomu dužan ne ostaje.

Rasla jesu dva bora zelena,
Medju njima jela izvijena.
Ono nisu dva bora zelena,
Neg ono su dva brata milena,
Medju njima seka Mandalina.
Lipo braća seku milovali,

Od mila njoj ime pridivali,
Drugo ime Ljiljanka divojka.
Kud god hode, za ruku je vode,
Gdi god side, na krilu je drže,
A iz ruke šećer-kafom poje.
Od mila njoj nože sakovali,
Sa sobom je i u love vode.
Što bi godir braća ulovila,
Za njimam bi seka pokupila,
Pa bi bilu dvoru donosila.
To njoj nitko mani ne bijaše,
Već nevista Ivanova ljuba.
Skočila se na noge lagane
I' uzimlje nože okovane
I zakolje na grani sokola.
Gospodaru svome povidila:
„O Ivane, mili gospodare!
U zâ čas si seku pomilova,
Zaklala ti na grani sokola.“
Za to Ive haje i ne haje.
Na seku se grotno nasmijeje,
Pa je 'vako ljubi besidio:
„Bože zdravlje, virna moja ljubo!
Bože zdravlje i meni i tebi,
I Ljiljanki, dragoj seki mojoj.
Dok je mene, kupit ću sokola.
Majke nemam, da mi rodi seke.“
Mili Bože, velika ti hvala!
Hode Ive u novu čaršiju.
Skočila se Ivanova ljuba
I uzimlje nože okovane.
Ona idje u nove podrume,
Pa mu zakla pritila dorina,
Pa mi idje dvoru bijelome.
U ta doba Ive gospodare,
Side junak na morsku skemliju,
Ljiljan-seki šećer-kafu dava.
Ma besidi Ivanova ljuba.:
„O Ivane, mili gospodare!
U zâ čas si seku pomilova,

Zaklala ti u podrumu konja.“
Teško mu se seka kunijaše:
„Nisam, brate, života mi moga,
Života mi i moga i tvoga!
Nisam, brate, na to pomislila,
A kamo li jesam učinila.“
Kad je Ivan riči razumio,
Na seku se grotno nasmijeje:
„Bože zdravlje, virna ljubo moja!
Bože zdravlje i meni i tebi
I Ljiljanki, dragoj seki mojoj.
Dok je mene, kupit hoću konja,
Majke nemam, da mi rodi seku.“
Opet hode u novu čaršiju.
Skočila se Ivanova ljuba,
I uzimlje nože okovane.
Ona idje u zelen-livadu,
U livadu pod žutu naranču.
I nahodi vitku bedeviju,
Pa je zakla pod žutom narančom,
U to doba Ive gospodare,
Side junak na morsku skemliju.
Ljiljan-seki šećer-kafu dava,
Pa je Ivi ljuba besidila:
„O Ivane, mili gospodare!
U zâ čas si seku milovao,
Zaklala ti vitku bedeviju.“
„„Bože zdravlje, virna ljubo moja!
Bože zdravlje i meni i tebi,
I Ljiljanki, dragoj seki mojoj.
Dok je mene, kup'ću bedeviju,
Nemam majke, da mi rodi seke.““
Opet braća seku milovala,
Pa hodoše u goru zelenu,
Sobom vode Ljiljan-seku svoju.
Što su braća ob dan ulovili,
Večer seka jesti pokupila
I bijelu dvoru donosila.
Kad je večer za večerom bilo,
Kad je vrime od liganja bilo,

Onda braća seki besidila:
„O Ljiljanko, draga seko naša!
Hajde ligat u meke dušeke.“
Hode ligat u meke dušeke,
Krstila se i Bogu molila;
Zaspa mlada kano i zaklana.
Kad je bilo u to doba gluho,
Skočila se Ivanova ljuba,
Ukrala njoj nože ispod glave.
Ona zakla u bešici sina,
Matijaša od sedam godina.
Kad je bilo osvanulo jutro,
Ona cvili kano zmija ljuta,
Dozivala Ivu gospodara:
„O Ivane, mili gospodare!
A da vidiš seku nevirnicu.
Zaklala nam u bešici sina,
Živu želju od sedam godina.“
Mili Bože, velika ti hvala!
Idje bratac seki na dušeke.
Opet bratac seku milovao
I Jelini ljubi besidio:
„Bože zdravlje, virna ljubo moja!
Bože zdravlje i meni i tebi,
I Ljiljanki, dragoj seki mojoj.
Dok je mene, rodit ćemo sina,
Nemam majke, da mi rodi seke.“
Hode junak u novu čaršiju.
Kad je bila po podnevu ura,
Skočila se Ivanova ljuba,
Pa uzimlje nože okovane.
Ona hode u mermer komoru,
Pa mi zakla najmladjeg divera,
Marijana od petnaest godina.
Gospodaru svome govorila:
„Gospodaru, milo dobro moje!
Zaklala ti seka nevirnica,
Zaklala ti brata rodjenoga.“
Ma kad Ive ljubu razumio,
Pa on idje na dušeke seki,
Pod glavom njoj nože nahodio,

Svi su oni krvlju naštrapani.
Pa je svojoj seki besidio:
„Da ti bora, draga seko moja!
Jer mi zakla brata rodjenoga,
Brata moga, a i tvoga seko?“
Tada mu je seka besidila:
„Nisam, brate, života mi moga,
Života mi i moga i tvoga!“
Al mu veli ljuba nevirnica:
„Ne viruj njoj, Ive gospodare!
I tebe će mlada pogubiti.“
Ali brate seki ne vjeruje,
Već on sluša ljubu nevirnicu.
Seku vodi u goru zelenu.
A kad dodje u goru zelenu,
Crne oke seki iskopao,
Pa je Ivo seki besidio:
„O Ljiljanko, draga seko moja!
Ako, seko, ti mi kriva budeš,
Izili te orli i gavrani!
Ako li mi, seko, prava budeš,
Da Bog da, ti očim progledala!“
Hode Ive svome dvoru bilu.
Nije bio junak na po puta,
U gori mu seka progledala,
Pa se vraća doma unatrage.
Bože mili, velika ti hvala!
Razboli se Ivanova ljuba
I boluje devet godin dana.
Kroz dva oka dva bora joj nikla,
A kroz usta trava čemerika.
Kroz dvi ruke dvi tanke jelike,
Kroz dvi noge drače trnovače.
Pa kad vidi Ive gospodare,
Ćordom mahnu, odsiče njoj glavu.
Pade glava po zelenoj travi,
Leteći njoj glava progovara:
„Tako bilo svakoj drugi mojoj,
Koja bratu seku omrazila!“

Pavlinović Mihovio, II. br. 32. *Iz Blagaja u Hercegovini.*

— ✻ —

42.

Bog nikomu dužan ne ostaje.

(Malo drukčije.)

A moj Bože, na svemu ti hvala!
Vezak vezla Jugovića Jela,
Vezak vezla na gornjem tavanu,
A uz vezak pjesmu zapjevala:
„Sunce moje, ljepša sam od tebe,
Bratu momu draža od ljubovce!“
Misli jadna, da nitko ne čuje,
Al je čuje dilber-Andjelija.
Sve se misli dilber-Andjelija,
Kako brata sekom zavaditi.
Sve mislila, na jednu smislila.
Kad je bila noćca od liganja
I još, brate, noći po ponoći,
Ona idje na dušeke k Jeli,
Ukrade joj nože ispod glave,
Pak mi kolje sivoga sokola.
Nože meće, gdje ih je i našla.
Kad je s jutra jutro osvanulo,
Ciknu Andja kao ljuta zmija,
Te dozivlje Petra Jugovića:
„A moj Petre, moj očinji vide!
U zô čas si seku milovao,
Od mila joj nože sakovao,
Zaklala ti sivoga sokola!“
Kad je Petar ljubu razumio,
Na noge se junačke skočio.
Pa on idje na dušeke k Jeli,
Pa je njojzi tiho besjedio:
„Seko Jele, tri t' ubila jada!
Jer mi zakla sivoga sokola?“
Jela mu se pravo kunijaše:
„N'jesam brate, moj očinji vide!
Ako jesam, moj brate rodjeni,
A ja moje sreće ne imala!“

Opet Petar seku milovao,
Od mila joj nože sakovao.
Kad to čula dilber-Andjelija,
Nikako se umirit ne može.
Sve se misli dilber-Andjelija,
Kako brata sekom zavaditi.
Sve mislila, na jednu smislila:
Ukrade se noćom ko i prvo.
Ona idje na dušeke k Jeli,
Ukrade joj nože ispod glave,
Pa mi zakla doru pelivana,
Pelivana, doru od megdana.
Krvave je nože iznosila,
Pod glavu ih Jeli donosila.
Kad je s jutra jutro osvanulo,
Ciknu Andja kao ljuta guja,
Pa dozivlje Petra Jugovića:
„A moj Petre, moj očinji vide!
U zô čas si seku milovao,
Od mila joj nože sakovao,
Zaklala ti doru pelivana.“
Kad je Petar ljubu razumio,
Na noge je junačke skočio,
Pak on idje na dušeke k Jeli.
Pak je seki tiho besjedio:
„Seko Jele, tri t' ubila jada!
Jer mi zakla doru pelivana,
Pelivana, doru od megdana?“
Jela mu se kune i preklinje:
„N'jesam, brate, života mi moga,
Života mi i moga i tvoga!
Ako jesam, brate moj rodjeni,
A ja moje sreće ne imala.“
Opet Petar seku milovao,
Milovao, pobre, ko i prvo.
Kad to čula l'jepa Andjelija,
Nikako se umirit ne može.
Sve se misli dilber-Andjelija,
Kako brata sekom zavaditi.
Sve mislila, na jednu smislila:

Kad je bilo noći za liganje.
Ona ne će u krevete meke,
Već mi idje na dušeke k Jeli,
Ukrade joj nože ispod glave.
Tada idje do svoje kol'jevke,
Pak mi kolje svog jedina sina,
Po imenu malena Stjepana,
Komu biše po godine dana.
Krvave je nože iznosila,
Pod glavu ih Jeli donosila.
Kad u jutro jutro osvanulo,
Tad se skače dilber-Andjelija,
Te dozivlje Petra Jugovića:
„A moj Petre, moj očinji vide!
U zô čas si seku milovao,
Od mila joj nože sakovao.
Zaklala ti sivoga sokola,
Zaklala ti doru pelivana,
Pelivana, doru od megdana,
I još Petre tvog jedina sina,
Po imenu malena Stjepana,
Komu biše pô godine dana!“
Tad se skače Petre Jugoviću,
Te on idje na dušeke k Jeli,
Pak je Jeli tiho besjedio:
„Seko Jele, tri t' ubila jada!
Bud mi zakla sivoga sokola,
Bud mi zakla doru pelivana,
Jer mi zakla čedo u bešici?“
Jela mu se kune i preklinje:
„N'jesam, brate, očinjeg mi vida!
N'jesam, brate, života mi moga,
Života mi i moga i tvoga;
Ako jesam, sreće ne imala.
Ako l' mi se vjerovati ne ćeš
Ti me vodi na raskršće puta,
Pak me veži konjma za repove,
Te me kidaj na četiri pole.
Pa pokupi sve četiri pole,
Pa ih meći na četiri grane:

Ako budem, brate, tomu kriva,
Doletit će orli i gavrani,
Mojim će se nasititi mesom.
Ako, brate, tomu n'jesam kriva,
Doletit će ptica golubica,
Baš s nebesa blažena Djevica,
Pak će skupit sve četiri pole:
Tilo živo ko i prvo bilo!“
To je Petar seku poslušao,
Uhvati ju za bijelu ruku,
Pak je vodi na raskršće puta.
Veziva je konjma za repove,
Pa je kida na četiri pole.
Pa pokupi sve četiri pole,
Pa ih meće na četiri grane.
Otole se Petar uputio,
Al je malo puta odmakao,
Pak mi se je Petar obazdrio.
To ti leti ptica golubica,
Baš s nebesa blažena Djevica.
Ona kupi sve četiri pole,
Pak sastavi tilo ko je bilo.
Tad se Petar seki povratio,
Uze seku za bijelu ruku,
Ter je vodi k svom bijelu dvoru.
Kad je došo pred bijele dvore,
Tu nalazi kuju Andjeliju,
Ona pjeva, ovako prip'jeva:
„Neka, neka, momu Bogu hvala,
Kad zavadi brata i sestricu.
Žao mi je sivoga sokola,
Žao mi je pretila dorina,
Žao mi je mog sina jedina.
Ma ni to mi ništa žao nije,
Jer imamo suviše čobana,
Sokola će siva uhvatiti.
I imamo dosta pusta blaga,
Kupit ćemo, vjera ti je moja,
Kupit ćemo još boljega konja.
Oboje smo mladi i zeleni,

Bog će dati, poroda će biti.“
Misli jadna, da nitko ne čuje,
Al je čuje Petre Jugoviću.
Pa se skače na noge junačke,
Te on idje na gornje tavane.
Do ljubovce on je dohodio,
Do ljubovce, dilber-Andjelije.
Uze ljubu za bijelu ruku,
Pak je vodi na raskršće puta.
Ter je trga na četiri pole,
Pa pokupi sve četiri pole,
Te ih viša na četiri grane.
Otole se Petar uputio,
Al je malo puta učinio,
Pa mi se je Petre obazdrio,
A da vidi, što s' od ljube radi.
No da vidiš čuda, pobratime!
Tu ti lete orli i gavrani,
Njezinim se nahraniše mesom.
Svakomu se tako dogodilo,
Tko zavadja brata sa sestricom!

Pletikosić Martin, br. 51. *Iz okoline trogirske.*

43.

Bog nikomu dužan ne ostaje.

(Malo drukčije.)

Dva su brata seku milovala,
A dva brata, dva Jakšića mlada,
Jakšić Mitre i Jakšić Stjepane.
Kako su je braća milovala,
Sve joj režu dugo i široko,
A ljubama i usko i kratko.
Pa najposli braća sakovala
Svojoj seki nože i sindžire,
Sve od srebra i suvoga zlata.
Ruža meće nože pod jastuke.

To ne može kučka priboljeti.
Kučka jedna, mlada Mitrovica,
Veće traži bilja od omraze,
Da omrazi braću sa sestricom.
Al ne može braću omraziti,
Jer Ružica njihova sestrica
Nabrala je bilja od omilja.
Najposli se kučka domislila,
Tere jednu veče okasnila
I ukrala nože Ružičine,
Pa otidje u podrume ravne,
Od podruma vrata otvorila
I zaklala hrta i sokola,
Pa se natrag tada povratila,
Pod jastuke nože podmetnula.
Kad je bilo prid zoricu ranu,
Mitre viče nesretnicu ljubu:
„Ustan' gori, moja vjerna ljubo!
Ter ti idi u podrume ravne,
Dovedi mi hrta i sokola,
Da ja idem u lov u planinu.“
Usta ljuba na noge lagane,
Ona idje u podrume ravne,
Od podruma vrata otvorila,
Do koljena u krv ugazila.
Natrag se je kučka povratila,
Pa govori gospodaru Mitru:
„U zô čas si seku zamilovo,
Od srebra joj nože sakovao,
Zaklala ti hrta i sokola.“
A kad čuo to Jakšiću Mitre,
Mitre idje od noža do noža:
Svačji noži sjajni i oprani,
Seke Ruže modri i krvavi.
Mitre zbori svojoj vjernoj ljubi:
„Muči, ljubo, ne govori ništa,
Nabavit ću hrta i sokola.“
To je ljubi vrlo mučno bilo.
Kad je opet druga noćca došla,
Opet idje u podrume ravne,

Ona kolje konja najboljega.
Kad svanulo i sunce granulo,
Šalje ljubu Mitre u podrume,
Da dovede konja najboljega,
Da on idje u lov u planinu.
Šeta ljuba u dolnje podrume,
Od podruma vrata otvorila,
Do koljena u krv ugazila.
Pa se natrag kučka povratila,
Gospodaru Mitru govorila:
„U zô čas si seku zamilovo,
Od mila joj nože sakovao,
Zaklala ti konja najboljega.“
Odgovara tad Jakšiću Mitre:
„Muči, ljubo, ne govori ništa!
Nabavit ću hrta i sokola,
Nabavit ću konja najboljega.“
Kad to vidje kučka Mitrovica,
Da ne može sestru omraziti,
Tada nove jade izmislila.
Kad se tamna noćca uhvatila,
Krade nože Ruži ispod glave,
Pa si kolje sina jedinoga
U kol'jevci od godinu dana.
Kad je rana zab'jelila zora,
Stade vika po bijeloj kuli,
Stade vriska mlade Mitrovice.
Ona leti do Jakšića Mitra:
„Jakšić Mitre, mili gospodaru!
Na zlo si ga seku milovao,
Svoju seku, Ružicu djevojku:
Zaklala ti sina jedinoga.“
Usta Mitre na noge lagane.
Kad ugleda sina jedinoga,
Mrtvo čedo u bešici leži,
Sve u krvi, žalosna mu majka!
Kamen bi se tvrdac raspanuo,
Kamo l' ne bi srce u Jakšića!
Planu Jakšić kano vatra živa,
Pa odleti svojoj miloj seki.

Jakšić Mitre seki govorio:
„Boga tebi, moja mila seko!
Bud mi zakla hrta i sokola,
Bud mi zakla konja najboljega,
Što mi zakla sina jedinoga?“
Seka se je bratu zaklinjala:
„N'jesam, brate, života mi moga
Života mi i moga i tvoga!
Ako mi se, brate, ne vjeruješ.
Vodi mene putu na raskršće,
Ras'jeci me na četiri strane,
Objesi me o četiri grane.
Ako budem ja zaklala, brate,
Iz mene će crna krvca teći,
Doletjet će crne vranetine.
Ako l', brate, ne budem zaklala,
Iz mene će b'jelo ml'jeko teći,
Doletjet će tice zlatokrile.“
Al se Mitre sestri ne vjeruje,
Već je uze za bijelu ruku,
Odvede je putu na raskršće,
Ras'ječe je na četiri strane,
Objesi je o četiri grane.
Ne teče joj krvca ispod vrata,
Već joj teče nevinosti ml'jeko;
Ne dol'jeću crne vranetine,
Već dol'jeću ptice zlatokrile.
Vidje bratac, da je prava seka,
Pa sagradi prebijelu crkvu
I sahrani sestricu Ružicu,
Nadi ime „Ružičina crkva.“
Suze proli, kući se povrati.
Kad se Mitre kući povratio,
Al se ljuba bolom razbolila,
Bolovala devet godin dana.
Kad je Mitru ljuba dodijala,
Uze ljubu na pleća bijela,
Te je daje zelenu jezeru.
Al jezero primiti je ne će,
Već je baca zelenoj obali.

Opet Mitre uzimao ljubu,
Pa je nosi u goru zelenu,
Da je jedu zv'jeri iz gorice.
Al ni zv'jeri ne htješe je jesti.
Najposli je Mitre zakopao
Svoju ljubu u zemljicu crnu.
Al se tresu brda i ravnine,
Jer zemljica primiti je ne će,
Dokle svoje ne oplače grihe
I Ružice dobije prošćenje.
Tada Mitru ljuba govorila:
„Nosi mene u Ružicu crkvu.
Da od Ruže išćem oprošćenje.
Ja sam, Mitre, vrlo sagr'ješila,
Tvoju seku vrlo uvr'jedila,
Sa tobom je, Mitre, zavadila,
Sa životom tužnu rastavila.
Zaklala sam hrta i sokola,
Zaklala sam konja najboljega,
Zaklala sam sina jedinoga.“
Uze Mitre nesretnicu ljubu,
Pak je nosi u Ružicu crkvu.
Kleče ona na mala koljena,
Suzno prosi od zâve prošćenje:
„Prosti meni, moja mila zâvo,
Jer sam tebe vrlo uvr'jedila,
Sa tvojom te braćom zavadila
I životom tvojim rastavila.“
Ružičina slika progovara:
„Bog nek prosti, moja nevo draga!
A ja sam ti oprostila, nevo,
Idi, nevo, dvoru bijelomu.“
Mitrovica odma ozdravila
I dvoru se odma povratila.
I Mitre je njojzi oprostio.
Posli toga živili su mnogo:
Mitre žaleć milu svoju seku,
Ljuba kajuć zâvu uvr'jedjenu.

Klerici bosanski, I. br. 30. *Iz Kreševa u Bosni.*

44.

Kumovanje Grčića Manojla.

Dvije druge skupa drugovale.
Jedna bila tanana Vlainja,
A druga je premudra Latinka.
Obe skupa čedo zadobile,
Jednoga su kuma okumile,
Jednog kuma Grčića Manojlu.
U Latinke žensko čedo bilo,
U Vlainje muško čedo bilo.
A kad stale na kršćenje čedo,
Luda bila premudra Latinka,
Potajno je kumu govorila:
„O moj kume, Grčiću Manojlo!
Prom'jeni mi na kršćenju čedo,
Dat ću tebi košulju od zlata
I još k tomu stotinu dukata.“
Kada došla na kršćenje čedu,
Kum prom'jeni na kršćenju čedo.
Zove kuma tanana Vlainja:
„Odi, kume, sa mnom na užinu.“
Odgovara Grčiću Manojlo:
„Hvala tebi, tanana Vlainjo!
Tamo sam se prije obećao.“
L'jepo kúma kûma darovala:
Daje njemu tananu košulju,
Na košulju svilenu maramu.
A kum kumi ne daruje ništa,
Ni iz ruke zelene jabuke,
Već on ide premudroj Latinki.
Kad su došli dvoru bijelomu,
Razmotava tanana Vlainja,
Razmotava svoje čedo malo.
Kad opazi tanana Vlainja,
Da je k njojzi žensko čedo došlo,
Zacvilila tanana Vlainja,
Pa pozivlje Grčića Manojlu:

„O moj kume, Grčiću Manojlo!
Ti si meni prom'jenio čedo.
Što učini, da od Boga vidiš?
U mene je muško čedo bilo,
A sada se žensko čedo nadje."
Al se kume kumi kunijaše
I krivo se junak prisizaše:
„Nisam, kumo, tanana Vlainjo,
Ja tako mi Boga jedinoga!
Ako li mi, kumo, ne vjeruješ,
Imam sina od sedam godina,
Po imenu maloga Stevana,
Pečena ga u neznani jeo.
Ako sam ti prom'jenio čedo."
Tada ga se kuma okanila,
Cvileći je u dvor ulazila.
Kad kod kume užinu užina,
On se skače konju na sedalce.
Pa on ide svom bijelom dvoru.
A kad biše nasred polja ravna,
Sretalo ga jedno janje malo,
Pa je njemu pute prelećalo
I konju mu noge sapletalo.
Odbija ga Grčiću Manojlo,
Al se janje odbiti ne dade,
Već se skače konju u sedalce.
Lati nože Grčiću Manojlo,
Pa ti kolje jedno janje malo.
Silni mu je oganj naložio,
Pak ispeče jedno janje malo.
Svega ga je sam junak sjužio,
Samo jedno pleće ostavio,
Pak ga meće konju u ankesu,
Da će dati malome Stevanu.
A kad došo blizu dvora svoga,
Sl'jetala ga Andjelija ljuba
Cvijeleći i suze roneći:
„Gospodaru, Grčiću Manojlo!
Jesi l' sreo maloga Stevana?
Stvorio se u janješce malo,

Odletio niz to polje ravno."
Kad Manojlo razumio glase,
Još i čuo, što mu ljuba kaže:
„A joj meni, huda srećo moja!
Kad sam bio usred polja ravna,
Tu me srelo šareno janješce,
Konju mi je noge sapletalo,
Samo mi je u sedlo skakalo.
Zakla jesam jedno janje šaro,
Silnu jesam vatru naložio,
Ispeka sam jedno janje malo,
U slast jeo jedno janje malo.
Jedno mi je pleće ostanulo,
Metnuo sam konju u ankesu,
Da ga dadem malome Stevanu,
Da se d'jete s njime pozabavi."
Kad vidjeti, što je u ankesi,
To ne biše pleće od janjeta,
Već to bila ruka od Stevana.
„Sad ti kažem, moja vjerna ljubo,
Naopako na kumstvo sam pošo.
Ja prom'jenih na kršćenju čedo·
Molila me premudra Latinka,
Da joj dadem ono muško čedo,
Da će dati košulju od zlata
I još k tomu stotinu dukata.
Kuma se je odma dosjetila,
Pak je mene živo zaklinjala,
A ja sam se krivo proklinjao
I na svom se sinu zaklinjao."
Pa on trže nože oda pasa,
Pa udara sebe usred pasa
Medju puca, gdje mu srce kuca.
Mrtav junak crnoj zemlji pao.
Zacvililа Andjelija ljuba:
„Dvori moji, tko će vas dvoriti,
A imanje, tko će vas užiti?"
Pa uzima nože okovane,
Pa udara sebe u srdašce.

Kučera Klotilda, br. 192. *Iz okoline vinkovačke.*

45.

Carević Jovan i nemila majka.

Kad je bilo pod grčk'jem zakonom,
Zaljubi se care i carica
U bijelu gradu Carigradu.
To za malo vr'jeme postanulo,
Carica mu porodila sina.
L'jepo ime Jova malahnoga.
Miluje ga kak i oči svoje;
Dokle imo tri godine dana,
Carica se s carem zavadila,
Ter se grubo njemu premrazila,
Pa se care da pomiri ne će.
Al u cara milosrdja nema,
Neg joj hoće da os'ječe glavu.
Moli mu se carica gospodja:
„Nemoj, care, oba oka moja!
Pušti mene do sedam godina,
Dok podgojim Jova malahnoga!“
Na Jova se care smilovao,
Neka bi ga kučka podgojila,
I pušti je za sedam godina.
Al u cara pogovora nema.
Kad izadje sedma godinica,
On pošilje tri svoja dželata,
Da pos'jeku gospodju caricu.
Kad vidjela carica gospodja,
Polećela kuli niz skaline,
A pred cara pade na koljena:
„Nemoj, care, ogrijano sunce!
Smiluj mi se na Jovana tvoga.
Još me pušti za osam godina,
Nek se svrše petnaest godina,
Da bih Jova uputila majka,
Svakojake skule naučila!“
Na Jova se care smilovao

I pušti je za osam godina.
Vr'jeme leti, dan za danom m'jenja,
Istekoše petnaest godina,
A u cara pogovora nema.
Niko mu se moliti ne može,
Da caricu ne pogubi care,
Neg pošilje tri svoja dželata,
Da pogube gospodje carice.
Kadar vidi carica gospodja,
Da dodjoše tri dželata mlada,
Moli cara, svoga gospodara:
„Nemoj, care, crne oči moje!
Popušti me jedno dva sahata,
Da ja podjem gornje na čardake,
Pomolim se Bogu po zakonu,
Kad ja imam poginuti brzo!“
I to joj je care pogodio,
Puštio je u gornje čardake.
Al da vidiš carice gospodje!
Ne moli se Bogu po zakonu,
Po zakonu svome ni drugome,
Vet k Jovanu potrčala sinu.
Zagrli ga desnom i lijevom,
Celiva ga lišce u bijelo:
„Ostan' s Bogom, Jovo d'jete moje!
Evo će ti poginuti majka,
E dodjoše tri mlada dželata,
Brzo će mi sudnji danak doći.“
Kad je Jovo majku razumio,
Na njoj srca milostiva bio.
Skače Jovo na noge junačke,
Trkom trči niz bijele kule,
Dobrijema konjma na podrume.
Iz podruma istegli vrančića,
Brzo ga je Jovo opravio,
Na nj sve baca, što je od potrebe,
Pa poleće kule u bijele.
Uzme Jovo spenze nebrojene,
Majku hvati za bijelu ruku,
S njome podje niz bijelu kulu,

Dovodi je do konja svojega,
Majku svoju na vrančića baca.
I sam se je uz majku bacio
I pobježe preko Carigrada
U visoke bukove planine.
Traži Jovo po gori zelenoj,
Bi l' gdje našo kako pristanište,
Gdje bi svojom pristanuo majkom.
Namjera ga nanijela bila,
Dobre spile iznadje pećine,
Tu je svojom počinuo majkom.
Majku stavlja u spilu pećinu,
Jovo podje lovit uz planinu,
Što ulovi, to majci donosi.
To za malo vr'jeme postajalo,
Podje Jovo lovit u planine.
Osta majka na spili pećini,
Vrag donese diva iz planine
Na pećinu gospodji carici.
Carici je dive govorio:
„Uzmi mene, carice gospodjo!
Sa mnom će ti svako dobro biti.
Ništa gore neg da si kod cara!“
Govori mu carica gospodja:
„Ajde s vragom, dive od planine!
Gdje ću tebe primiti kod mene,
Kad ja imam Jova, moga sina!“
Govori joj dive od planine:
„A ču li me, gospodjo carice!
Ako mene poslušati hoćeš ,
Ja ću tebi pokazati l'jepo
Kako Jova pogubiti tvoga.
Kad ti Jovo iz planine dodje,
Ti saveži u mahrame glave,
Pa uzljujaj po spili pećini,
Teško ječi, nek pećina breči.
Pitat će te Jovo d'jete tvoje:
„„Što je tebi, mila moja majko?
Poć hoću li do mora sinjega
I dovesti sa mora medika,

Da ti gleda bolest, koja ti je,
Od medika donijet ponuda?""
A ti reci, gospodjo carice:
„„Ajme, Jovo, moje d'jete drago!
Teško ti me glava zaboljela,
A od muke i srce i glava.
Ti ne vodi sa mora medika,
Od medika ne ću ti ponude.
Malo sam ti sanka prihvatila,
U bolesti preklapilo mi se,
Da je tamo gori u zelenoj,
U Orlici, planini visokoj,
Da je u njoj zelena jabuka,
A na njojzi rumen'jeh jabuka.
Da li bi se brzan junak našo,
Da on podje Orlici planini,
Da iznadje zelenu jabuku,
Pripenje se njojzi u vrhove,
Tri jabuke utrgne rumene
I metne ih b'jela u njedarca
I donese kojem bolesniku,
Da okusi rumene jabuke,
Od svega bi bola prebolio.""
Ako Jovo podje, d'jete tvoje,
Malo dalje zelene jabuke,
Ondje ima jama bezdanica,
A u jami nemila haždaja,
Koja kolje konje i junake."
U to Jovo iz gore zelene,
Opaziše Jova i vrančića.
Bježi dive u goru zelenu,
A carica savezala glave.
Gorko kučka brez nevolje ječi,
Premeće se tamo i ovamo,
Kako ječi, sva pećina breči.
Iz daleka začuo je Jovo,
Bolje plaši pod sobom vrančića.
A kad Jovo pred pećinu dodje,
Hitro skoči sa konja vrančića,
Trkom trče u spilu pećinu,

Pa je svojoj majci govorio:
„A što ti je, mila moja majko!
Ja ću poći do mora sinjega,
Dovesti ću sa mora medika,
Da ti vidi bolest, koja ti je,
Od medika don'jet ću ponude.“
Ali njemu kučka odgovara:
„Gdje si, Jovo, moje d'jete drago!
Nemoj hodit do mora sinjega,
Ni sa mora ne vodi medika,
Od medika ne nosi ponuda.
U bolesti malo usnuh sanka,
E me teško zaboljela glava,
A od muke i glava i srce.
U tomu se meni preklapilo,
Da je tamo gori u zelenoj,
U Orlici, visokoj planini,
Da je jedna zelena jabuka,
A na njojzi rumen'jeh jabuka.
Koji bi se brzan junak našo,
Da on podje Orlici planini,
Da potraži zelenu jabuku,
Pripenje se njojzi u vrhove,
Tri rumene utrgne jabuke,
Da ih baci svoja u njedarca,
Donese ih kojem bolesniku,
Da okusi rumene jabuke,
Od svega bi bola prebolio.“
Jovo kušci majci vjerovao,
Na njoj srca milostiva bio,
Pa izadje iz spile pećine,
A za dizdin uhvati vrančića,
Meće mu se Jovo na ramena,
S njim otide u gore zelene.
Ide Jovo tamo i ovamo,
A k Orlici, visokoj planini;
Traži Jovo zelene jabuke,
Dokle je je Jovo opazio,
S konjem Jovo pod jabuku dodje,
S vrančića se na jabuku penje.

Pripenje se Jovo u vrhove,
Dv'je jabuke utrgne rumene,
Treća mu se utrgnut ne dade.
On se vere tamo i ovamo,
Jedva treću utrgne jabuku,
A izadje nemila haždaja
A iz one jame bezdanice.
Stade klati konja Jovanova,
Zvižde dorin, zove gospodara,
I klati se haždaji ne dade.
Zubim grize, a kopitim bije.
Gleda Jovo s jabuke zelene,
Pa se Jovo niz jabuku snima
I povadi okovanu ćordu.
Al je Jovu Bog i sreća dala,
Ne boji se ognjene haždaje.
Ima Jovo moći od pomoći,
Na haždaju naglo udario,
Pres'ječe je u dvoje u troje,
I meće se konju na ramena,
Okrene ga Orlicom planinom.
Tako Jovo malo niz planinu,
Kad za njime skvika niz planinu,
A pristade na vrančiću Jovo,
Obrće se uz goru zelenu,
Što je za njim skvika niz planinu?
Kad ispade dvoje haždajica,
Haždajice, dvije zvjerke male,
Dvije zvjerke, dvoje siročadi,
Dostignuli konja pod Jovanom,
Stali gristi konja Jovanova,
Al mu ništa naudit ne mogu.
Nejako je dvoje haždajenja,
Dobru konju nauditi ne će.
Kad to vidi carević-Jovane,
Skoči Jovo sa konja vrančića
I pohvaća dvoje haždajica,
Pa ih konju u zobnicu baca.
Odnese ih na spilu pećinu,
Pred pećinom konja ustavio,

U pećini od planine dive,
U zelenu goru pobjegnuo.
Jovo ide u spile pećine,
Meće ruke b'jela u njedarca,
Tri rumene izvadi jabuke,
Pa ih dava kušci majci svojoj:
„Evo majci rumen'jeh jabuka!“
Netom ih je kučka prihitila,
Pomrliše rumenu jabuku,
On čas kučka na noge skočila,
Kako da joj ništa bilo nije;
Nigda ništa nije joj ni bilo.
Jovo goji dvije zvjerke male,
Nauči ih svake mušterije,
Pored s njime po gori zelenoj
Love lova svoj'jem gospodarom.
Jedan danak u lovak otide
Čak daleko u goru zelenu,
Dive dodje na spilu pećinu
I govori Jovanovoj majci:
„Smakni Jova, mila sina tvoga,
Mene uzmi diva od planine,
Sa mnom će ti svako dobro biti,
Mnogo bolje puno neg za carem.“
Govori mu prokleta carica:
„Hodi tamo, od planine dive!
Nije lasno Jova pogubiti.“
Govori joj dive od planine:
„A počuj me, gospodjo carice!
Ako hoćeš, evo lako možeš.
Kad ti Jovo na pećinu dodje,
Pokaži mu laži za istine:
Da je tamo u gori zelenoj,
U visokoj likovoj planini,
Da je u njoj jedna potpećina,
Iz nje teče Dunaj voda hladna,
Ukraj vode rumena ružica,
Zimi, ljeti, vazda puna cv'jeća,
Sve po sedam na kiti zajedno.
Ta se ruža trgati ne smije,

E čuvaju divi od planine,
Po trideset, kadgod i po više;
Kogod dodje, povratit se ne će.
Razdrpe ga divi od planine.
Ti polaži Jovu sinu tvomu,
Da on podje likovoj planini.
A iznadje rumenu ružicu,
Da utrgne kitu od ružice,
Donese je na spilu pećinu,
Da mrlišeš rumenu ružicu;
Ako podje, veće doći ne će.“
Tako oni u riječi bili,
Evo Jovo niz goru zelenu
Na vrančiću, svomu konju dobru,
A pred njime do dvije haždaje:
„Bježi, dive, iz spile pećine,
Ev' odovud Jova sina moga!“
Dive bježi u goru zelenu,
Ona kučka savezala glave,
Stade ječat u spili pećini.
U to Jovo pred pećinu dodje,
Kada čuje, da mu ječi majka,
Brzo skače sa konja na trave,
Pa ulazi u spilu pećinu,
Pa je Jovo majci govorio:
„Što je tebi, mila moja majko!
Hoću l' poći do mora sinjega
I dovesti sa mora medika,
Da ti vidi bolest, koja ti je?“
Ali mu je kučka govorila:
(Teško laže, da od Boga nadje!)
„Ajme Jovo, moje d'jete drago!
Teško ti me glava zaboljela,
A od muke i srce i glava.
Ti ne hodi do kraj sinja mora
I ne traži sa mora medika.
Ja sam čula od mojijeh star'jeh,
Dok sam bila u dvoru majčinu,
Da je tamo gori u zelenoj,
U visokoj likovoj planini,

Da je u njoj jedna potpećina.
Iz nje teče studena vodica
I pokraj nje rumena ružica,
Zimi, ljeti, vazda puna cv'jeća,
Sve po sedam na kiti zajedno.
Koji bi se dobar junak našo,
Da otide likovoj planini,
Da potraži te spile pećine
I u spili rumene ružice,
Da utrgne kite od ružice,
I metne je b'jela u njedarca.
Donese je kojem bolesniku,
Da rumene mrliše ružice,
Od svoga će bola preboljeti.
Bi l' ti pošo, Jovo, d'jete moje?"
A kada je Jovo razumio,
Na njoj kušci srca milostiva,
Pa izadje iz spile pećine,
Pa okroči svoga konja dobra
I otide goricom zelenom,
A pred njime dvije zvjerke male.
Dodje Jovo likovoj planini,
Lomi konja tamo i ovamo,
Dok iznadje te spile pećine.
A kad Jovo pred pećinu dodje,
To ugleda studenu vodicu,
Gdje istječe iz spile pećine,
Ukraj vode rumena ružica,
Sva je pusta cv'jeća nakićena,
Sve po sedam na kiti zajedno,
A oko nje za tridesti diva.
Kada ih je Jovo razgledao,
Pušti Jovo dvije zvjerke svoje,
E je njemu Bog i sreća dala,
Da spavaju divi od planine.
Dvije zvjerke u pećinu pušti,
Kolju zvjerke dive od planine
I pokolju svijeh do jednoga.
Da mi Jovu ni potreba nije
Svoje britke mrcinavit ćorde,

Neg se skoči niz konja vrančića
I uhodi u spilu pećinu
I tri kite utrga ružice
I baca ih svoja u njedarca.
Pa izide iz spile pećine
I baca se konju na ramena.
Ide Jovo zdravo i veselo
Niz zelene likove planine.
Kad je bio goricom zelenom,
Čuje Jovo zuku niz planinu:
To je bilo diva tri stotine.
Jovo svoga ustavi dorina,
Gleda Jovo tamo i ovamo,
Što je ono goricom zelenom,
Što će izać drumu nasred puta.
To su bili divi od planine,
Oni vode pod v'jencem nevjeste,
Gorko cvili kako zmija ljuta.
Kad uzdahne pod v'jencem nevjesta,
Odgovara likova planina.
A kada je Jovo razgledao,
On poteže okovane ćorde,
A naplaši dv'je haždaje svoje.
Pod sobom je konja pomamio,
A u dive juriš učinio.
S'ječe Jovo, štogod bolje može,
Jovo s'ječe, a kolju haždaje;
Sve pogubi, nitko ne ostade,
Konja udre do djevojke mlade.
Mlada cvili, svoje kune majke,
Kojano je lijepu rodila
I toliko largo udomila,
Dosad bila diva od planine,
A odsada ne zna ni čija će!
Ali joj je Jovo govorio:
„Bogom sestro, pod v'jencem nevjesto!
Zašto cviliš i uzdišeš gorko?
Ali nemaš nikoga do Boga
Od tvojega roda i plemena?
Kaži meni po istini pravo,

Od kuda si, od koje krajine,
Kojega si roda i plemena
I od koje vjere i zakona?“
Govori mu pod v'jencem nevjesta:
„Bogom brate, delijo neznana!
Ja sam dobra roda i plemena,
Od lijepe zemlje i krajine,
A pobolje vjere i zakona.
Ja sam jadna od Budima grada.
Ćerca draga od Budima kralja,
Po imenu Andjelija mlada.
Moj me babo udomio largo,
Čak daleko Misiru b'jelome,
Za sv'jetloga kralja misirskoga.
Daleko je bilo putovanje,
Dočekali divi od planine,
Svu posjekli gospodu svatove
I samoga djuvegliju mladog,
Drago moje, kralja od Misira.
Zaklinjem te, delijo neznana,
Zaklinjem te Bogom i zakonom:
Kaži pravo, bio tako zdravo!
Neka znadem, ko me je oteo,
Od koje si vjere i zakona,
A od koga grada i krajine,
Po imenu zoveš kako li se?“
Ali joj je Jovo govorio:
„Bogom sestro, budimska kraljice!
Ja sam dobre vjere i zakona,
Povišega roda i plemena.
Ja sam, dušo, iz Stambola grada,
Po imenu careviću Jovo,
Ja sam d'jete cara stambolskoga.“
Kad to čula Andjelija mlada,
Od veselja grozne suze ljeva.
Zagrli ga desnom i lijevom,
Celiva ga lišce uz junačko
I govori kraljica budimska:
„Bogu hvala i božijoj majci,
Kad me sreća na te nanijela!

Sedar čini, štogod ti je drago:
Ol me vodi Stambolu b'jelome,
Oli mome babu na tragove;
Primit hoćeš velike darove."
Ali joj je Jovo govorio:
„Andjelijo, moja posestrimo!
Sada ćemo vjeru uhvatiti,
Da ćeš biti moja posestrima,
Da b' nas koja nevolja zapala
Do života, dok budemo živi,
Jedan ćemo drugog pohoditi,
U pomoći da ćemo mu biti."
Pa je pod njom konje uhvatio
I ovako Jovo govorio:
„Hodi sa mnom, moja posestrimo!
Amo malo na spilu pećinu,
Jer bolesne moje imam majke.
Kad se s' spile vratimo pećine,
Vodit ću te Budimu b'jelome,
Pridat ću te kralju, babu tvome."
Tez'jem dodju do spile pećine.
Čula ga je kučka majka svoja,
Čula konje niz goru zelenu,
Al se Jovu ne nadali biše.
Pa izidje iz spile pećine
I sagleda zelenom goricom.
Tad vidjela Jova i djevojku.
Pa zaviče tanko glasovito:
„Bježi, dive, jesi poginuo!
Ev' odovud Jova, sina moga.
Vodi sobom lijepu djevojku,
L'jepa ti je, tri je jada bila!"
Tad pobježe dive iz pećine,
Sakrije se zelene u gore;
Ona kučka povezala glave,
Stade ječat po spili pećini.
Kako ječi, sva pećina breči,
Brez nevolje, da od Boga nadje!
Skače Jovo niz konja na trave
I ulazi u spilu pećinu

I govori kušci majci svojoj:
„Evo, majko, rumen'jeh ružica!“
Pa povadi ruže iz njedara,
Pa ih kušci mrlisati dade.
Netom ti je ružu mrlisala,
On čas kuja na noge skočila,
Kako da joj ništa nije bilo.
(A nikad joj ništa bilo nije.)
Tad je Jovo majci govorio:
„Ostan' s Bogom, mila moja majko!
Dok ja dodjem od Budima grada
I odvedem moju posestrimu,
Pridadem je kralju, babu svome,
Ne ću doći za tri b'jela danka.“
Ali mu je majka govorila:
„Podji s Bogom, Jovo, d'jete moje!“
On otide Budima put grada
I odvede Andjelije mlade.
Zdravo gradu na kapiju dodje,
Tu je straža budimskoga kralja.
Teškijem se čudom začudiše,
Kad vidjeli Andjelije mlade,
Skočiše se, pa se pokloniše,
Čudiše se, gdje su joj svatovi,
Gdje li sv'jetli kralju od Misira.
Kad su bili preko b'jela grada,
Sve izašlo malo i veliko,
Da gledaju Andjelije mlade,
Gdje je prati careviću Jovo,
Oko njega dvoje haždajenja.
Kad su došli pred dvore kraljeve,
Tu skočili momci i dvorani,
Pod njim dobre uhitiše konje,
Njih primaju sa konja na ruke,
Uveli ih u dvore kraljeve.
Pričeka ih kralju i kraljica,
Teškijem se čudom začudili.
Kad je kralju sv'jetal razumio
Tega jada, što se je zgodilo,
Pa je Jovu kralju govorio:

„Moj Jovane, oba oka moja!
Ako n'jesi vjeren ni oženjen,
Evo ti je, da t' je darovana,
Jer je pravo, ti si je dobio.“
Al mu Jovo puno zahvaljuje:
„Hvala tebi, sv'jetla kruno moja!
N'jesam Jovo vjeren ni oženjen.
Ona se je sa mnom pobratila,
Dok smo gori u zelenoj bili,
A ja sam je Bogom posestrio.
Tri smo puta vjeru uhitili,
Da će biti moja posestrima,
A ja njojzi dragi pobratime
Do života, dok budemo živi.
Da b' nas koja zapala nevolja,
Jedan drugog da ćemo pohodit,
U nevolju da ćemo mu biti.“
Ter ga kralju darivao l'jepo,
Otpravlja se dvora iz bijela.
Još ga prate kraljeve delije,
Preko grada gradu na kapije
Do čehera od Budima grada.
Tad se momci na se povratiše,
Jovo podje zdravo i veselo.
Kučka majka u spili pećini
S prokletijem divom od planine.
Nju svjetuje od planine dive:
„A ču li me, gospodjo carice!
Kad ti Jovo u pećinu sadje,
Dočekaj ga, gospodjo carice,
I ti reci Jovu sinu tvome:
„„Dobar došo, Jovo, d'jete moje!
Jesi li mi zdravo i veselo?
Blago meni miloj majci tvojoj:
Čini mi se u srcu mojemu,
Da sam krutna rodila junaka,
Junačkijem pasom opasala.
Da nu mi daj dvije ruke tvoje,
Da ih vežem tvrdijem konopom,
Bi li, Jovo, rastrgnuti mogo?““

Te rastrgne tvrdoga konopa,
Tad ti reci Jovu sinu tvome:
„„Aferim ti, Jovo, d'jete moje!
Jesi junak, baš sam te rodila.
Sada mi daj žute kose tvoje,
Da ti s njima b'jele ruke vežem,
Da ja vidim, Jovo. d'jete moje,
Jesi l' junak, koliko se kažeš?““
Ako tebi žute kose dade,
Ter mu s njima b'jele ruke vežeš,
U kosam mu moći od pomoći,
Pogazi ih nogama tvojijem
I ugrabi moći od pomoći.
Tad će Jova krepost izgubiti,
Oće pasti trave na zelene,
Ja ću skočit, Jova osl'jepit ću,
Pa ću njega hvatiti za ruke,
Uvalit ga u vodu studenu.“
Tako oni u riječi bili,
Eto Jovo niz goru zelenu.
Zle nesreće Jova carevića!
Da ostavi dvije zvjerke svoje,
Da mu love po gori zelenoj,
On poprije konja uplašio.
Da on prije kušci majci dodje,
A dive se u goru sakrije.
Pred pećinom dočeka ga majka
I govori Jovu, sinu svome:
„Dobar došo, Jovo, d'jete moje!
Jesi li mi zdravo i veselo?“
Al je Jovo majci govorio:
„Jesam zdravo, mila moja majko!
Je li zdravo tebi glava tvoja?“
Al mu kučka odgovara majka:
„Zdravo sam ti, Jovo, d'jete moje!
Čini mi se u srcu mojemu,
Da sam krutna rodila junaka.
Daj mi Jovo dvije ruke tvoje,
Nek ih vežem tvrdijem konopom,
Da ja vidim, drago d'jete moje,

Jesi l' junak, da ćeš raskinuti!“
Misli Jovo, da se šali majka.
On se Jovo grohotom nasm'jeje!
Veselo joj dvije ruke daje.
Vezala ih tvrdijem konopom.
Jovo kreće b'jelijem rukama,
Što bi rukom o ruku udrio,
Tvrdi Jovo konop rastrgnuo.
Kad vidjela carica nemila,
Pokuca ga po ramenu rukom:
„Aferim ti, Jovo, d'jete moje!
Sad mi pušti žute kose tvoje,
Da ti s njima b'jele ruke vežem.
Hoćeš tvoje kose rastrgnuti.
Tad ću r'jeti, da si dobar junak,
Da nad tebe junaka ne ima!“
A kada je Jovo razumio,
Prevari se, zmija ga ujede!
Jer se nije Jovo spomenuo,
Da su njemu moći od pomoći
U perčinu, žutijem kosama.
Pušti kose kušci majci svojoj,
S njima mu je ruke savezala.
Stade Jovo rastresat rukama,
Ispale mu moći od pomoći,
Pale su mu trave na zelene,
Pa zaviče tanko iza glasa:
„Ajme meni, mila moja majko!
Pale su mi moći od pomoći,
Mila moja dohiti ih majko.“
Al ih kučka nogam pogazila
I sa trave u ruke uzela.
Netom ih je kučka ugrabila,
Jadan Jovo krepost izgubio.
Pade Jovo trave na zelene,
A preskoči dive od planine,
Oslijepi oči Jovanove,
Pa ga hvati za bijele ruke,
Pa ga vuče dalje od pećine,
Uvali ga u vode studene.

Voda dosta u duboko bila,
Nema vele vode u visine.
Jovo jadan po vodi studenoj
Cvili jadan kako zmija ljuta.
Čule su ga dvije zvjerke svoje.
Obijaju tamo i ovamo.
Kad evo ti konja Jovanova,
I on trči oko vode hladne,
Zvižde dorat oko vode hladne.
Stoji zvižda konja Jovanova,
Stoji skvika dvije zvjerke male,
Da bi ćele pomoć gospodara,
Al ga jadne izvadit ne mogu.
Kad je veće oko podne bilo,
Gorom idu misirski trgovci,
Koji vode svoje trgovine.
Čuli skviku na vodi studenoj,
Čudili se, pa su govorili:
„Što je ono na vodi studenoj?
Da mi jedni pričuvajmo blago,
Kogod podji na vodu studenu.“
Neki podju na vodu studenu.
Kad dodjoše studene na vode,
Ugledaše konja Jovanova,
A i ono dvoje haždajica.
Poplaše se misirski trgovci,
Da ih ne bi zvjerke raskinule.
Ćeli su se na se povratiti,
U to jadan Jovo pocvilio:
„Jadan ti sam, Boga do miloga!
Je l' gdje koga, Boga za miloga!
Koji bi me jadna izvadio?“
Kad to čuli misirski trgovci,
Prestupili vodu na studenu,
U hladnu se vodu zagledali,
Iz tanahna glasa zavikali:
„Bogom brate, delijo neznana!
Kako jesi u vodu padnuo,
Ali te je kogod uvalio?“
Kad je Jovo začuo glasove,

On zaviče tanko iza glasa:
„O putnjici, mila braćo moja!
Zaklinjem vas Bogom pravednijem
I vašijem vidom očinjijem,
Tvrdom vjerom, Bogom i zakonom,
Da iz vode izvadite mene,
Na moga me konja tovarite,
Do Budima grada odvedite,
Dvor na b'jeli od Budima kralja,
L'jepe ćete primiti darove
U Budimu, gradu bijelome.“
Govore mu misirski trgovci:
„Tak' ti vjere, delijo neznana!
Nama puta put Budima nema,
Mi k Misiru gradu putujemo.“
Ali im je Jovo govorio:
„Bogom braćo, misirski trgovci!
Iz vode me hladne izvadite,
Dovedite do više Budima,
U zelene od Budima luge,
Da bi Bog dô i božija majka,
Da se kogod u lovu iznadje
Od momaka budimskoga kralja.“
Kad to čuli misirski trgovci,
Iz vode ga hladne izvadili,
Na dobra ga konja postaviše
I podjoše zelenom goricom.
Idu dvije zvjerke za Jovanom..
Kad su bili poviše Budima
U zelene od Budima luge,
Al se vidi Budim b'jeli grade.
Tu počinu misirski trgovci,
Počinuše jele pod zelene
I sa konja digoše Jovana,
Ter sjedoše, blagovat stadoše,
Blagovaše i Jovanu daše.
Da ko vidi konja Jovanova,
Gdje pobježe put Budima grada
I za njime dvije zvjerke male.
Kad su bili kralju niz livade,

Vidjela ih Andjelija mlada,
Ćerca draga od Budima kralja.
Dobro pozna konja Jovanova,
A pobolje dvije zvjerke male.
Zove kralja, mila baba svoga:
„Ajme, babo, milo dobro moje!
Ev' odovud konja Jovanova,
Dobra konja pobratima moga
I njegove dvije zvjerke male!
Oli mi je Jovo poginuo,
Oli mi je u nevolji teškoj?"
To izreče Andjelija mlada,
A poleti kuli niz skaline.
Evo ti je dvore pred bijele,
Pričekala konja Jovanova,
Pa ga hita Andjelija mlada
I ovako Andje govorila:
„Gdje si vrančić moga pobratima?
Gdje ostavi tvoga gospodara?
Oli mi je jadan poginuo,
Ol je kakvoj u nevolji teškoj?"
Da ko vidi konja Jovanova,
Kako zvižde i glavu uzdiže
I pogleda gori u lugove;
A da vidiš dvije zvjerke male,
Gdje obl'jeću tamo i ovamo
Naokolo mlade Andjelije,
Potežu joj svilene kavade,
Pogledaju zelene u gore.
Domisli se mlada Andjelija,
Da je Jovan u nevolji teškoj
Tamo negdje u gori zelenoj,
Pa dozivlje kralja, baba svoga:
„Sv'jetli kralju, babo, moje dobro!
Jovo mi je u nevolji teškoj.
Ol ga teška bolest obrvala,
Ol ga smrtna rana dopadala?
Daj mi, babo, prebrze kovčije,
Tvoje momke i tvoje dvorane,
Da ja idem u goru zelenu,

Da potražim pobratima moga."
Sve što pita Andjelija mlada,
Sve joj kralju udilj poklonio.
On joj dade prebrze kovčije
Za stotinu i više momaka.
Brzo ode Andjelija mlada,
Brzo ode, a brzo mi dodje
U lugove poviše Budima
I pred njima zvjerke Jovanove.
Još nahode pod jelom trgovce,
A pokraj njih sl'jepoga Jovana,
Gdje on cvili kano zmija ljuta
Od bolesti oba oka svoja.
Kad to vidi Andjelija mlada,
Iz kovčije iskoči djevojka,
Poklanja se misirsk'jem trgovcem,
A Jovana zagrli rukama,
Grozne suze niz lišce proljeva:
„Što t' je, Jovo, moj po Bogu brate!
Ol te teška bolest obrvala,
Ol te smrtna rana dopadala?"
Kad je Jovo čuo Andjeliju,
Cikne jadan kano zmija ljuta:
„Evo Andje, Bogom sestro moja!
Nij' me Božja nemoć dostignula,
Neg izdaja kučke majke moje.
Osl'jepljena oba oka moja,
Umr'jet ću ti, Bogom sestro moja,
Od bolesti oba oka moja!
Koliko sam u Boga prosio,
Prije neg se odijelim sv'jetom,
Da bi tebe očima vidio,
Moje jade tebi pokazao,
Neka kažeš, neka pripov'jedaš
Sv'jetlu caru, milu babu mome."
Kad to čula Andjelija mlada,
Zahvaljiva misirsk'jem trgovcem.
L'jepo ih je mlada darovala,
I njima se pokloni lijepo,
Pa Jovana u kovčiju baca.

Kad su došli Budimu b'jelome,
Otegli ga Budimu b'jelome.
Začudi se kralju i kraljica,
Pa mi jame carević-Jovana,
Izvade ga iz kovčije tanke,
Uveli ga u dvore kraljeve,
U odaje Andjelije mlade.
Brzo šalju vjerne sluge svoje,
Te pokupe mlade medikare
Po Budimu, okolo Budima,
U dvor b'jeli kralja budimskoga;
Pa gledaju oči Jovanove,
Jesu li mu oči za vidanja.
Medju sobom v'jeće učiniše,
Da medika u Budimu nema,
U Budimu, ni njega okolo,
Da izvida oči Jovanove.
Svi govore mladi medikari,
Da se Jovo izvidat ne može.
Kad to vidje Andjelija mlada,
Mnogo mlada obećaje blago,
Da je majka rodila junaka,
Je li koga sv'jetu na ovome,
Koji bi joj glase dokazao,
Č'jem bi Jovu oči izvidala,
Silna bi ga blaga dobavila.
Tako ona u riječi bila,
A doleti od planine vila.
Svila krila, na prozor padnula,
I govori kraljici budimskoj:
„Andjelijo, budimska kraljice!
Nemoj mlogo obećivat blaga,
Jer na sv'jetu junaka ne ima,
Niti će ga poroditi majka,
Da izvida oči Jovanove.
Neg kraljice, moja gospodjice,
Same vode sa r'jeke Jordane,
Da umiješ oči Jovanove,
Vjera tvrda, bi ti prebolio."
Kad to čula Andjelija mlada,

Sto govori vila planinkinja,
Oko vile Andje se uvija,
B'jelu vilu grli i celiva,
Pa je b'jeloj vili govorila:
„S tobom ću se posestriti, vilo!
Gledat ću te kolik majku moju·
Podji vilo na vodu Jordanu,
Ti poleti, moja posestrimo,
Dones' vode sa r'jeke Jordane!"
Al joj b'jela vila odgovara:
„Andjelijo, draga dušo moja!
Ja bih pošla na vodu Jordanu,
Al ti znadeš, moja posestrimo,
Da ću moja opaliti krila,
Hoću li se ja vratiti živa?"
Opet reče Andjelija mlada:
„Vilo, podji, moja posestrimo!
Eda Bog da, da se vratiš zdravo,
Ja bih tebe milovala l'jepo
Kak u glavi crne oči moje!"
Pa joj dava srebrna kondira,
Da joj nosi vode sa Jordane.
Primi vila srebrna kondira,
Jer se vili s manje ne mogaše;
Pa se vila l'jepo poklonila.
Pušti krila, pa je polećela,
Letom leti na r'jeku Jordanu.
Sedam se je puta nagonila,
Sva je vila krila opalila,
Jedva hladnu vodu zagazila.
I doleti Budimu b'jelome
Na prozore kraljice budimske,
Te joj vodu sa Jordane dava.
Kada Andje hladnu vodu primi,
Njom umiva oči Jovanove,
Umiva ih tri bijela dana.
Dobra sreća kraljici budimskoj,
Da izvida oči Jovanove.
Tu se čini veliko veselje
U kraljevu dvoru bijelome.

Kralj veliki objed učinio
I na objed poziva gospodu,
Za Jovana učini veselje,
S grada baca ognjene topove,
Gdje izvida oči Jovanove.
U Budimu ostavit ga hoće,
Pa se s njime po Budimu šeta,
Ali Jovo da ostane ne će,
Neg je sv'jetlu kralju govorio:
„Sv'jetli kralju, po Bogu babajko,
Da bih osto u Budimu s tobom,
Ja imadem moju babovinu,
U Stambolu carstvo baba moga,
Gdje me želi moj mili babajko,
Danom, noći govori o meni,
Želi znati, gdje sam i kako sam.
A čujte me, sva gospoda redom!
Želim poći zelene u gore,
Žudim moje pozdraviti majke.“
A govori Andjelija mlada:
„Bogom brate, carević-Jovane!
Ostavi se želje od planine,
A pohoda od nemile majke.“
Za to Jovan haje i ne haje,
Nego noge na junačke skače,
Poklanja se kralju od Budima,
A za kraljem svoj gospodi redom.
Poljubi se s mladom Andjelijom,
Isprati ga dvore pred bijele
I pušti mu dvije zvjerke male.
Metnuo se konja na svojega,
Još mu viče Andjelija mlada:
„Ajde s Bogom, moj po Bogu brate!
Ti se čuvaj kučke majke tvoje,
Tri su tebe dopale nevolje,
Da četvrta još te ne dopade,
Da te rusom glavom ne rastave!“
Otole se Jovo otpravio,
Zdravo pravo budimskom planinom.
Zdravo prodje gorice zelene,

Pred njim idu dvije zvjerke svoje,
Pravo ide na spile pećine.
Al se Jovu niko ne nadao.
Dodje Jovo pred spilu pećinu.
Po polako na konju vrančiću,
Dvije zvjerke okole pećinu.
Kad to vidi od planine dive,
Jer s caricom u pećini bio,
Skoči dive iz spile pećine,
Ali misli, da će pobjegnuti.
Okole ga zvjerke Jovanove,
Ne dadu mu naprijeda ići.
A on Jovo sabljom priletio,
Mahnu sabljom i rukom desnicom,
Po ramenu sabljom udrio ga.
Kako ga je srdno udario,
U dvije ga pole rastavio.
Pa uhodi u spilu pećinu,
Tu je svoju majku nahodio,
Al je Jovo da pogubi ne će,
Neg je baca na konja uza se,
Pa s njom ide put Stambola grada.
A pred njima dvije zvjerke male.
Kada dodje Stambolu b'jelome,
Na dvor b'jeli starca baba svoga,
Baba svoga, cara stambolskoga,
Predava je caru, babu svome:
„Eto t', babo, nemile ljubovce,
Teb' nemile, a meni i gore."
Pa mu stade svoje kazat jade,
Što je bilo, što mu se zgodilo:
Dok je s njome u planini bio,
Vele ti je jada pretrpio,
A za malo nije poginuo,
Da ne prodju misirski trgovci.
Pa da ne bi njeg've posestrime:
„Sad evo je, moj milovan babo!
Ja je n'jesam pogubiti htio
U planini, gdje ne vidi niko,
Nego sam je Stambolu doveo

I predao gospodstvu tvojemu,
Ti je sudi po tvome zakonu."
Kad je care Jova razumio,
Te nevolje razmislio gorke,
Od žalosti grozne suze ljeva,
Jer mu Jovo puno mio bio.
Tad dozove četiri dželata,
Pa im care zapovijed dava,
Da izvedu četir dobra konja.
U mladjega pogovora nema,
R'jet ne smije, da li poći ne će,
Neg podjoše u konjske podrume,
Pa izvode četir dobra konja,
I pred cara konje dovedoše.
Pa im sv'jetli zapov'jeda care,
Da uhite caricu gospodju,
I dobrijem konjma za repove
Da upletu i noge i ruke.
Sv'jetla cara sluge poslušale,
Privezaše caricu gospodju,
Noge i ruke pri četiri konja.
Ondar dobre konje rasplašiše,
Razlete se tamo i ovamo,
Rastrgaše gospodju caricu,
U četvero te je raznijeŝe,
Sve na oči cara gospodara
I Jovana sina jedinoga
I ostale gospode stambolske:
Nek se čude, nek se pripov'jeda,
Kako care pedepsa ljubovcu
Sa nevjere i izdaje hude.
Zlo živjela, gore poginula,
A mi braćo zdravo i veselo!

Glavić Baldo Melkor,
sv. XLIII. i XLIV. br. 135.

Od Anice Begin iz Luke na Šipanu.

46.

Vila zavadja braću.

Rani majka dva sina malena,
Sve preslicom i rukom desnicom.
Kada ih je majka othranila,
Jednake im konje nabavila,
Jednake im haljine skrojila,
Jednake im puške namistila,
Pa ih šalje hitar lov loviti.
Idu braća priko polja ravna,
Tude su ih vile ugledale,
Govorila vila starješnica:
„Ko bi onu braću zavadio,
Ja bi njemu starješinstvo dala
Brez promjene za devet godina.“
Sve su vile zemlji pogledale,
Al ne gleda vila Magdalena,
Već govori svojoj starješnici:
„Hoćeš dati svoje starješinstvo
Brez promjene za devet godina,
Ja ću onu braću zavaditi.“
Skočila se vila Magdalena,
Od kamenja ovce pogradila,
A od sebe čobanicu mladu.
Kada su je braća ugledala,
Tude su se mlada posvadila.
Pejo veli: „Moja je djevojka.“
Niko veli: „Moja je djevojka.“
Uze Pejo nože okovane,
Udri Niku po svilenu pasu.
Kako ga je lako udario,
Na nožu mu srce izvadio.
Pade Niko u zelenu travu,
Uze Pejo čobanicu mladu,
Pa ju meće za se na djogata,
Pa on ide svome b'jelom dvoru.

Kad je bilo na pol b'jela puta,
To je njemu nešto na um palo,
Pa pogleda za se na djogata.
Al mu nema čobanice mlade.
A on se je natrag povratio
Pa on pita svog brata Nikole:
„Mili brate, moreš priboliti,
Da ti nosim svakakve meleme?"
„„Mogu znati, priboliti ne ću
Ajde majci, pa je razgovori.""
Kad je Pejo r'ječi razumio,
Šta mu bratac iz trave govori.
On uzima nože okovane,
Pa udara sebe u srdašce,
Mrtav pade u zelenu travu.
To se čudo na daleko čulo,
Zato im je mila majka čula,
Tude im je groblje postavila,
Oko njih je cv'jeće posadila,
Visok borić i rumenu ružu.
Majka kuka do svojega v'jeka.

Pajić Matija, br. 4. *Iz Bosne.*

47.

Nahod Simion.

Pije vino mali car-Stjepane
U Budimu, gradu bijelome,
Služi mu ga sestra Andjelija.
Kad se Stjepan napojio vina,
Popi Andje jednu čašu vina.
Koliko je dimna i ugledna,
Gleda joj se kroz gr'oce vino.
Stjepan joj je tako besjedio:
„O Andjušo, moja mila sele!
Da mi nije od Boga gr'jehota,
Ja bi tvoje obljubio lice."

No mu tako Andje besjedila:
„Mili brate, mali car-Stjepane!
Ljubi lice, ne gledaj grjehotu,
Bog će nama oprostit gr'jehove."
Stjepan joj je obljubio lice.
Ono doba malo postanulo,
Doba malo po godine dana,
Zadjeba se čedo u djevojki.
Nosila ga tri godine dana.
Tri godine kad se napunile,
A djevojka bila na rodjenje,
U nje se je čedo najavilo,
Čedo malo bješe muška glava.
Od čeda se Stjepan uzmučio,
Pa od srebra kopčeg dohvatio,
U njeg baci ono čedo ludo,
Pa ga nosi moru širokome
I taj kopčeg nasred mora baci.
Ono doba malo postajalo,
Doba malo pô godine dana,
A podjoše budimske delije,
Te odoše moru širokome,
Te mi love ribu Mostarkinju.
Kada su se natrag povratili,
Kad dodjoše moru na krajove,
Tu srebrni kopčeg naodiše,
Evo kopčeg otvorit ne mogu,
No ga nose u toj gori svetoj,
U namastir providura starca.
Providure kopčeg otključaje,
U njem živo čedo nahodjaše,
Ovo čedo bješe muška glava.
Providur ga dimno dohvatio,
Dohvatio, pa ga pokrstio,
Svojijem ga duhom zahuknuo,
Te mu dimno ime napravio,
Dimno ime Simione djače,
Al ga hrani, dokle ga pothrani.
Dok se njemu napuni godina,
Više bješe od godine dana,

Nego drugi od sedam godina.
Kad se njemu sedam ispuniše,
Privati se konja i oružja,
No mu tako starac govorio:
„Sinko mili, Simione djače!
U Budim se Stjepan prestavio,
Carstvo mu je pusto ostanulo,
No dovati konja i oružje,
Te otidi ti Budimu gradu,
I dovati konja i oružje,
Te se njemu baci u ramena,
Pa ga igraj zelenom planinom.“
Simione ide do Budima.
Dokle dodje u Budimu gradu,
I tu nadje budimske delije,
Oko carstva gdje se poganjahu
Kojega će dopanuti carstvo,
Al careva sestra za ljubovcu.
Simion im tako besjedio:
„Boga vami, budimske delije!
Da bacimo krunu u oblake,
Na kojega pane kruna zlatna,
Eto njemu i kruna i carstvo,
I careva sestra za ljubovcu.“
Oni bace krunu u oblake,
Simionu pade na ramena.
Delijama dobro žalost bila,
Simiona živa uhvatiše,
Zatvore ga u bijelu crkvu.
Opet krunu bace u oblake,
Pade kruna na bijelu crkvu,
A bijelu crkvu polomila,
Simionu pade na ramena.
Od druge im biti ne mogaše,
No mu daše i krunu i carstvo,
I carevu sestru za ljubovcu.
Simion je konja dohvatio,
Pa se konju na ramena baci,
A za sobom majku Andjelinu.
Od Budima do te gore svete

Tri puta joj obljubio lice.
A kad dodju u toj gori svetoj,
Susrete ga starac providure
I tako mu riječ govoraše:
„Sinko mili, Simione djače!
Da li tebe ne dopade carstvo?“
Simione tako govoraše:
„Da ti kažem, oče providure!
Evo me je dopanulo carstvo
I careva sestra za ljubovcu.
Od Budima do te gore svete,
Triput sam joj obljubio lice.“
No mu tako starac besjedio:
„Zlo jutro ti, Simione djače!
Nu pogledaj, što ti knjiga piše.“
Vidje momče, što mu knjiga kaže
I grozne ga suze popadoše.
Providur ga živa uhvatio,
Pa ga metnu u lednu tamnicu;
Tu tamnova tri godine dana.
Tri godine kad se napuniše,
Ali starac otvori tamnicu:
Simion se djače prestavio,
Kod njega su tri božja andjela,
Sveti Petar i sveti Nikola,
I presveta blažena Marija.
Zadjeha se čedo u djevojke,
Nosila ga po godine dana.
Po godine kad se napunilo,
A djevojka bila na rodjenje,
U nje se je čedo najavilo.
Čedo ovo bješe muška glava,
Muška glava bješe sveti Sava.

Mažuranić Antun, br. 22. *Iz Gornje Krajine.*

48.

Dva brata.

Vino pije trideset junaka
U Trebavi, visokoj planini,
Vino pili pod jelom zelenom.
Kada su se vinca ponapili,
Pa im vince udari u lice,
A rakija eglen otvorila,
Počeše se hvaliti junaci:
Njeki bratom, a njeki sestricom,
Njeki, brate, previjernom ljubom,
Njeki konjem, a njeki oružjem,
Njeki dvorom, a drugi timarom,
Njeki puškom, njeki desnom rukom.
Kad je rednja, brate, dolazila,
Na uboga malog Marijana,
Njemu suza pade niz obraze,
Jer se junak nejma čijem hvalit,
Nit imade brata ni sestrice,
Niti, brate, previjerne ljube,
A ni konja, ni sv'jetla oružja,
Niti dvora nit novih timara.
Ima samo u Gradačcu kulu
I u kuli ostarilu majku,
Majka stara, a kula traljava,
Oko kule šikarje poraslo,
A na kuli ptice viju gn'jezdo.
To je njemu srcu teško bilo,
On se skoči na noge lahgane,
Pak družini „s Bogom“ podvikuje.
Hode momak svojoj staroj majci,
Najde staru u gornjih hodaja,
Kudjeljicu prela uz preslicu.
Kad je stara sina zapazila,
Misli baba misli svakojake,
Čudila se sinu Marijanu,

Što je tako rano podranio
I družinu svoju ostavio.
Starica je prid njeg izlazila,
Pa kad smotri suzu na obrazu,
Starica se jako uplašila,
Progovara ostarila majka:
„Marijane, moje oči vrane!
Što ti se je dogodilo, sine?
I dosad si išo u Trebavu,
A med društvo pod jelu zelenu,
Pa se nisi nikad žalostio?
Da se nisi, sinko, razbolio,
Ili s kim god u društvu svadio,
Ili možda, sinko, i pobio?“
Progovara mali Marijane:
„Nisam, majko, života mi moga!
Nit svadio niti se pobio,
Nikom svadnja valjda nije draga.
Pa ni meni, ostarila majko!
Drugo mi je, majko, dodijalo,
Danas bijah u Trebavi, majko!
S tridest druga pod jelom zelenom.
Kad se društvo ponapilo vina,
Rujno vino eglen otvorilo,
Sva družina redom se hvalila,
Njetko bratom, njetko sekom dragom,
Njeki ljubom, previjernim drugom,
Njeki dvorom, njeki tovnim dorom.
Kad je rednja na me dolazila,
Sve je društvo na me pogledalo,
Meni, majko, srcu teško bilo,
Što se nejmam čijem pohvaliti,
Nit ja imam brata nit rodjaka,
Niti seke, niti vjerne ljube,
Niti konja, ni sv'jetla oružja,
Niti dvora, a niti timara.
Imam samo zavečanu kulu
I u kuli tebe, staru majku,
Oko kule šikarje poraslo,
U šikarju vuci i bauci.

Ti ćeš, majko, skoro umrijeti,
Srušit će se kula zavečana,
A ja ostat ko na brdu jela,
Vita jela granja okresana.
To je meni danas teško bilo,
Pa mi se je ne htijuć plakalo.
Kad to čula ostarila majka,
Svomu sinu stara progovara:
„Ne budali, moje d'jete drago!
Ta i ja sam rodila junaka,
Tvoga brata arambašu Ivu,
Koji tridest godin ajdukuje
Po Trebavi i Ozrenu ravnu.
Kad si bio od petnaest dana,
On imade petnaest godina,
Pak mu babu ulovište Turci,
Ulovište, pa ga objesiše.
Našu kulu porobiše Turci,
Odvedoše konje i paripe,
Odnesoše tri tovara blaga,
Odagnaše stotinu volova,
A ovaca ni broja se ne zna.
Samo osta djogo u podrumu
I ostade svijetlo oružje,
I od'jelo tvoga babe, sine!
Kako onda, tako sve do sada.
Pa je Ivi teško duši bilo,
Što mu Turci babu umoriše,
Što mu vitu kulu porobiše.
Pa se odbi momak u ajduke,
U ajduke u goru zelenu,
L'jepu četu Ivo je sabrao,
Pa je četi Ivo arambaša,
Hoće Ivo da osveti babu.
Tovan djogo eno u podrumu,
Kroz podrum je voda navedena,
Zopcu zoblje, hladnu vodu pije,
Niti vidi sunca ni mjeseca,
Nit bijela u podrumu dana,
A ja majka za njeg ti ne kazah,

Da me ne bi i ti ostavio.
Da ne b' i ti u goru umako
Četovati i ajdukovati.“
Kad to čuo mali Marijane,
Od radosti suze je ronio,
Svojoj staroj govorio majci:
„Stara majko, očinjeg ti vida!
Kuhaj meni sitne brašljenice,
Iznesi mi svijetlo oružje,
Izvedi mi pretila djogina
I najbolje babino od'jelo,
Da ja idem u goru zelenu
Potražiti moga brata Ivu,
Ne će l' Bog dat i sreća od Boga,
Da ja najdem moga brata Ivu,
Da ga vidim, majko, za života.“
Marijanu majka odgovara:
„Nejdi, sine, ako Boga znadeš,
U gori su vuci i ajduci,
U gori su klanci jadikovci,
Gdjeno mnoga jadikuje majka
Oplakujuć sina jedinoga,
Vjerna ljuba druga vjenčanoga,
Ili seka dragog brata svoga.
U gori je arambaša Ivo
I njegovih trideset drugova,
Spazit će te arambaša Ivo,
Spazit će te, poznavat te ne će,
Pa ćeš ludo izgubiti glavu.“
Al Marijan za to i ne haje,
Već on moli svoju staru majku,
Da mu kuha sitne brašljenice,
Da mu dade pretila djogina
I svijetlo babino oružje
I zlatali babino hod'jelo,
Pa da ide brata potražiti.
Kad se staroj na ino ne može,
Ona sinu hljeba zamijesi,
Iznese mu zlatali haljine
I svijetlo babino oružje,

I dade mu od podruma ključe,
Gdino djogo godine boravi,
Od dan do dan petnaest godina,
Gdi je sama ulazila baka,
Timarila gojenog djogata,
I prala ga mletačkim sapunom
I rakijom triput pripjecanom.
L'jepo stara sina svjetovala:
„Eto, sine, babino od'jelo,
Eto, sine, babino oružje
I eto ti pretila djogina,
Pojdi, sine, u sto dobrih časa.
Kada, sine, u Trebavu dojdeš,
Nemoj, dušo, kroz goru pjevati,
Jerbo gora nikad nije sama,
Il brez vuka ili brez hajduka.
Začuo b' te arambaša Ivo
I njegovih trideset drugova,
Ne će tebe poznavati Ivo,
Već će mislit, da si Ture b'jesno,
Pak ti more duši biti t'jesno.
Ako tebe sretne gdigod Ivo,
Tebe ne zna, al će poznat djogu
Po njegovoj biljezi na nozi,
Pa će tebe Ivo ustaviti
I pitati, otklem tebi djogo,
A ti, sine, sve mu pravo kaži."
Marijan se lijepo obuče
I pripasa svijetlo oružje,
On izvede mamena djogina,
Staroj majci poljubi desnicu,
Majka njega medju oči vrane.
Pa on svojoj progovara majki:
„S Bogom ostaj, mila moja majko!
Nadaj mi se do nedilju dana,
Ili meni, ili bratu momu,
Ili, majko, jednom i drugomu.
Ne bude l' me za nedilju dana,
Ne nadaj se, majko, nijednomu."
To kad reče, b'jesan djogo kleče,

Marijan mu u sedlo se baci.
Bože mili, čuda golemoga!
Da bi stati komu, pa gledati
Što bijesan parip sad poradi:
Svu kaldrmu nogom pogrutao,
Iz kaldrme živi oganj s'jeva,
Tovan djogo žvalje razvalio
Ko aždaja svetoga Juraja;
Djogat skače na same kolače,
Po dva hvata nebu pod oblake,
A četiri zemljom po ćenaru;
Iz usta mu golubovi lete,
Njekad b'jeli, a njekad krvavi,
Svega momka pjenom zabacao,
Dokle ga je iz dvora pomako.
Hode djogat preko polja ravna
Kao zv'jezda preko neba plava,
Za njim gleda ostarila baka,
Pa je stara u seb' govorila:
„Bože mili, lijepa paripa,
A još boljeg na njemu junaka!“
Mamen djogo brzo putovao,
Prije sunca u Trebavu dojde,
Svu Trebavu zdravo momak projde,
Al ne najde milog brata svoga.
Pod Trebavom pijana mehana,
U mehani krčmarica Mara.
Marijan se u mehanu svrati,
Da odmori sebe i djogina,
Al mu veli krčmarica Mara:
„Bora tebi, neznani junače!
Otkud li si, od koga li grada,
Iz koje li zemlje zavičaja?“
Krčmarici momak odgovara:
„Što me pitaš, krčmarice mlada!
Otkud jesam, od koga li grada?
Ja ne tražim mladih djevojaka,
Jer se ženit namislio nisam,
Nego hodam zemljom po ćenaru,
Da se b'jela ja nagledam sv'jeta.“

Njemu veli krčmarica Mara:
„Ne pitam te za ženidbu, momče,
Već bi tebi l'jepo svjetovala,
Da ne odaš po Trebavi kletoj,
Jer Trebava nikad nije sama
Brez ajduka ili gorskog vuka.
Po njoj hoda arambaša Ivo
I njegovih trideset drugova,
Ima tomu petnaest godina;
Pa te more uočiti Ivo,
Pa ti more duši krivo biti,
Jerbo Ivo za šalu ne znade."
Govori joj mladi Marijane:
„Bora tebi, krčmarice Maro!
Kaži pravo, tako bila zdravo!
Gdi je sada arambaša Ivo,
Jesi li ga skoro uočila
Il u goru ili u mehani?"
Veli njemu krčmarica Mara:
„Evo ima jur petnaest dana,
Otkad Ivo Trebavu ostavi
I on hode u Ozren zeleni,
A sa svojih trideset drugara.
Zasjeo je klance jadikovce
I busije popenjao ljute,
Pa on čeka starog Mulamuju,
I njegova sina Ibrahima
I njegovih do trista svatova,
Jer je Mujo dužan mu ostao,
Kad je skoro ovud prolazio,
Nije Ture ucjene platilo
Niti Ivi nit njegovu društvu.
Misli, da će na džaba mu proći,
I djevojku da će provoditi,
Mulamujo još se pohvalio,
Da s' ne boji arambaše Ive
I njegovih trideset drugova.
Pa to čuo arambaša Ivo,
Pa je njemu vrlo krivo bilo."
Kad to čuo mladi Marijane,

On poskoči na noge lahgane,
Pa pojaši pretila djogina.
„S Bogom“ — viče krčmarici Mari,
„Nadaj mi se, krčmarico Maro!
Nadaj mi se do nedilju dana,
Spremi meni crvenike vina
I spremi mi janjetine mlade.
Ak' ne dojdem do nedilju dana,
Pokoj reci mojoj duši, Maro!“
Momak hode, a Mara ostade,
Hode momak u Ozren-planinu,
Potražiti brata jedinoga,
Po imenu Ivu arambašu.
Kad je bio usred gore ravne,
On zapjeva iza svega glasa:
„Oj gorico, po Bogu sestrico!
Kaži meni, oj goro zelena!
Je li tude arambaša Ivo
I njegovih trideset drugova?
Da li Ivo jošter pije pivo,
I jede li ovnovinu meso?“
Hode jeka od brda do brda,
Hode jeka kroz goru zelenu,
Dojde jeka do tijesna klanca,
Do tijesna klanca jadikovca.
Tud se trefi arambaša Ivo.
To je njemu vrlo bilo krivo,
Da tko pjeva kroz goru zelenu,
Dok je Ivi na ramenih glava.
Pa on posla tri najbolja druga,
Da uhode klance jadikovce,
Da izajdu putu na raskršće
Pak da vide, tko gorom zap'jeva,
Tko li Ivu u pjesmi spominja,
Neka njega sa konjem rastave,
Da ga mrtva sa zemljom sastave.
U mladjega pogovora nejma.
Ustadoše tri krvna ajduka,
Potprašiše puške tučenikom
I hodoše putu na raskršće,

Zasjedoše tri busije ljute.
U to doba, braćo moja draga!
Malo bilo, za dugo ne bilo,
Ugleda se bijesan djogine
I na njemu mali Marijane.
Učan djogo klancu jadikovcu
I u klancu stavljenim busijam,
U nos frče, a ušima striže,
Opazio u klancu ajduke,
Reć bi htio malom Marijanu:
„Tude nam je ginut, gospodare!
Ili meni ili tebi, dragi,
Ili možda jednom i drugomu."
U to doba, braćo moja draga!
Iz busije tri puške pukoše,
Na djogatu grivu zapališe,
Al junaka mlada ne trefiše,
Pa on zdravo kroz busiju projde,
Hode dalje kroz goru zelenu.
Arambaši to je krivo bilo,
Pa on šalje tri druga ajduka,
Da ubiju mladjana putnika.
Tri ajduka busiju staviše,
Tri šešane svoje ispališe,
Ali one ostadoše puste,
Samo momku čelenku skidoše
I perčina malo zapališe.
I to Ivi vrlo krivo bilo,
Pa se momak mamom pomamio,
On poskoči na noge lagane,
Dovini se svoje puške šarke,
Pa ju hvata, brate, po srijedi,
Svoju šarku ovak' razgovara:
„Šarko moja, sve moje uzdanje!
Nikad mene nisi ti izdala,
Nemoj izdat ni danas me, šarko!
Ja ću tebe srebrom okovati,
Suhim zlatom svu ću te navesti."
Hode junak od jele do jele,
Pa zasjede za samicu jelu,

Kojano je pokraj puta rasla.
On uoči malog Marijana
Izmed jela i jelova granja,
Na čelu mu nišan sastavio,
Na tabanu vatru zapalio,
Puče puška i ne osta pusta,
Pa pogodi malog Marijana
Med dva oka u čelo junačko.
Momak jeknu, a gora odjeknu,
Pa se sruši u zelenu travu.
Zemlji pade, kraj njeg djogo stade.
Pa on crnu zemlju nogam tuče.
Otud Ivo k družini se vrati,
Pa on poče piti rujno vino
Zalažuć se ovnovinom mesom.
Ali, brate, za dugo ne bilo,
Ljuto njega glava zabolila,
Malo posli i srce i glava,
Pa on svomu društvu progovara:
„Braćo moja i družino draga!
Bog bi dao, da bi dobro bilo,
Teško me je glava zaboljela,
Malo posli i srce i glava.
Otijdite, braćo moja draga!
Otijdite putu na raskršće,
Pa vidite. koga sam ubio,
Da se nisam junak ogr'ješio,
Pa putnika pravedna ubio,
Nije l' Bog dô, da on još ter žive.
Da ga pitam, tko je, otklem li je.
Od koje je zemlje zavičaja."
U mladjega pogovora nejma.
Brzo momci na raskršće došli
I htjedoše k Marijanu doći,
Al im djogat ni blizu ne dade,
Nogam bije, a zubima grize,
Čuva jadan svoga gospodara.
Kad vidješe gorske aramije.
Da im djogo ni blizu ne dade,
Osim da bi i njeg pogubili,

Vratiše se, Ivi dojaviše,
Da im djogat ni blizu ne dade.
Arambaši to je čudno bilo,
Čudno, brate, pa i žalovito.
On se junak na noge podigo,
Pa on ide putu na raskršće.
Da on vidi ranjena junaka
I njegova mamena djogina.
Kad je Ivo djogu uočio,
Odmah ga je brate upoznao
Po njegovoj biljezi na nozi,
On se plesnu po bedri junačkoj,
Pa on djogi ovak' progovara:
„Jao, djogo, moga babe dobro!
Moga babe, pa i moje, djogo,
Otklem tebe vile donesoše,
Da mi znadeš kazat, moj djogate!
Koga skide s tebe šara moja,
Bratom bi te svojim ja nazvao."
Arambaša konja zagrlio,
Pa ga ljubi u čelo med oči.
Kad to vidje ranjen Marijane.
On obori suze niz obraze,
Al mu veli Ivo arambaša:
„Bora tebi, neznani putniče!
Otklem jesi, od koga li grada?
Od koje li zemlje zavičaja,
I otkud ti djogat moga babe?"
Progovara ranjen Marijane:
„Oj junače, iz gore ajduče!
Ja sam mladjan iz Gradačca grada,
Ja sam jadan jedini u majke.
Po imenu mali Marijane.
Kada bijah od petnaest dana.
Imah brata od petnaest ljeta.
Po imenu Ivu arambašu,
Pa nam Turci oca pogubiše,
Našu kulu, brate, porobiše.
To je Ivi vrlo krivo bilo,
Pa on sabra trideset drugova.

Hode Ivo u goru zelenu
Prisjedati klance jadikovce
I busije metat uz drumove,
Da osveti našega babajka.
Pa ja pojdoh brata potražiti,
Da ga vidim za života moga,
Za života moga i njegova.
Al me danas loša sreća najde,
Loša sreća ovde u planini,
Jer nabasah na busije ljute,
Iz busija puške zapucaše,
Dva puta me sreća poslužila,
Treći puta loša sreća bila,
Jer me jedna puška potrefila,
Pa sam smrtnu ranu zadobio."
Kad to čuo arambaša Ivo,
On zaplaka kao malo d'jete:
„Jao meni, do bora miloga!
Gdi pogubih brata jedinoga.
Marijane, moj brate jedini!
Moreš li mi ranu preboljeti,
Da ja tražim ljekovite trave
I meleme od smrtnihje rana?"
Marijan mu po istini kaže:
„O moj brate, arambaša Ivo!
Ja ne mogu ranu preboljeti,
Ne pati se i ne traži trava,
Nit melema od smrtnihje rana."
To izusti, pak dušicu pusti.
Kad to vidje arambaša Ivo,
Od žalosti bješe zan'jemio,
Pa on društvu svomu progovori:
„Braćo moja, trideset drugova!
Četovasmo petnaest godina,
Saletismo dosti tvrda blaga
I od'jela nova i polovna,
Ispismo se crvenike vina,
Dojde vr'jeme, da se rastajemo.
Dv'je grobnice ovdi iskopajte,
Jednu meni, drugu bratu momu,

Pa nas, braćo, l'jepo sahranite,
Dva zelena bora usadite,
Medju njima spomen podignite
I na njemu ovo napišite:
„Ovdi leže dva brata rodjena,
Po imenu mali Marijane
I bratac mu arambaša Ivo.
Otijdite i do moje kule,
I u kuli stare moje majke,
Pa mi majku, braćo, dohranite,
A za moje nebrojeno blago."
To izusti, pak dušicu pusti.

Nedić Dobroslav, br. 3. *Iz Brčkoga u Bosni.*

49.

Dva brata.

(Malo drukčije.)

Konja kuje Markić Senjanine,
A proklinje staru svoju majku:
„O prokleta stara majko moja,
Što mi n'jesi brata porodila,
Oli brata, oliti sestricu?
Da si meni brata porodila,
Brate bi mi konja pridržao,
Tako bih ga lako potkovao;
Da si meni sestru porodila,
Sestra bi mi čavle dodavala,
Mojega bih potkovo djogina."
Al Markiću majka progovara:
„O Markiću, moje d'jete drago!
Ti ne kuni staru majku tvoju,
Ja sam tebi brata porodila
Po imenu Nika Senjanina;
Tebi bilo dv'je godine dana,
A Nikoli šesnaest godina.

Porodih ti dvije sestre mile,
Obe su mi jednom preminule,
A tvoj brate Senjanine Niko,
On ti podje u hajdukovanje
U Ivanju visoku planinu,
S njim odvede do trideset druga.
Evo tebi šesnaest godina,
Otkad sam te sinko, porodila,
Tri put Niko dvoru dolazio."
Kada Markić majku razumio,
Ovako joj riječ progovara:
„Skuhaj meni laku brašenicu,
Ja ću poći potražit Nikolu.
Ako bih ga junak naodio,
Ja ću ostat s njegovom družinom,
Nikolu ću dvoru opremiti."
Kada ga je razumjela majka,
Skuha njemu laku brašenicu,
Stavi mu je stara u torbicu.
A da vidiš Markić-Senjanina,
Gdje prepaše svijetlo oružje,
A uzjaše b'jesna konja svoga!
Ode junak iz Senja b'jeloga,
Ode junak brdim i dolinam.
Kudgod idje, na Ivanju sidje,
Na Ivanju pokraj vode ladne,
Pa razjaše vrana konja svoga,
Pušti konja krajem vode ladne,
Da mu pase travu djetelinu.
A on sjede pod jelu zelenu,
Pa pregriza lake brašenice,
A prepija studene vodice.
Tu Markiću loša sreća bila,
Teški ga je ajduk ugledao
Iz Ivanje, visoke planine,
Pa je ajduk društvo dozivao
I ovako njima govorio:
„Braćo moja, trideset ajduka!
Eno dolje na vodi studenoj,
Eno dolje golema junaka,

U njega je svijetlo oružje
I on ima vrana konja svoga.
Poletite deset, dvanest druga,
Otmite mu konja i oružje,
Ni ruse mu ne štedite glave.“
Kada ga je društvo razumjelo,
Sve mu društvo od posluha bilo.
Polećeše deset, dvanest druga
I spadoše blizu vode ladne,
Pa se kriju krajem vode ladne,
Da uvate Markić-Senjanina.
Nije lako k njemu prestupiti
Ni Markića živa uvatiti.
Čini im se velika grehota
Pogubiti na vodi junaka,
Neg se oni natrag povrnuše,
Arambaši svome besjediše:
„Arambašo, naša poglavice!
Nije lako k njemu prestupiti,
A i njega živa uvatiti.
Grehota je njega pogubiti,
Sva je tvoja slika i prilika,
Stoprva mu pronicaju brci,
A crni su ko i u tebe su,
Crne oči ko i u tebe su,
Crni prčin ko i u tebe je;
Grehota je njega pogubiti,
Sva je tvoja slika i prilika.“
Kadar ih je ajduk razumio,
Teško se je bio rasrdio.
Zubim škripnu, a brcima mignu,
Pa povikne, što mu grlo dava:
„O ajduci, da vas Bog ubije!
Plašite se jednoga junaka,
Da bi meni do nevolje bilo,
Kako bih se u vas pouzdao?
Vi spanite na vodu studenu,
Pogubite onoga junaka,
Dones'te mi njegovo oružje,
Doved'te mi njegova djogina.“

Kada li ga društvo razumjelo,
Arambaše svog se poplašilo,
Pa spadoše na vodu studenu,
Okoliše Markić-Senjanina.
Al ih Markić bio oćutio,
U vodici ugleda ajduke,
Pa se skoči na noge lagane
I potegne svoga jatagana,
Oko vode rašćera ajduke.
Sve to gleda mladi arambaša
Iz Ivanje, visoke planine,
Štono junak na vodici radi,
Pa da vidiš mladog arambaše,
Gdje na noge natuče opanke,
A prepaše svijetlo oružje
I poleti do vode studene.
Stade ajduk za studenu st'jenu,
Preko st'jene pušku naslonio,
Pred obraz je bio preslonio,
Na čardaku gvoždje rastvorio,
Na Markiću lišanj napravio.
Pukne puška, ostala mu pusta!
Al pogodi Markić-Senjanina,
Više pasa, da ne pušti glasa,
Pade momče na glavu u travu.
Kad Markića rana dopanula,
Za ranu se rukom uvatio
I u sebi snagu prekupio,
Pa još jadan Markić progovara
I povikne, što mu grlo dava:
„Udri dobro, od gore ajduče!
Udri dobro, rodila te majka.
I ja imam u ovoj planini
I ja imam brata rodjenoga,
Po imenu Nika Senjanina,
Da bi Bog dô i sreća od Boga,
Da bi mene brate osvetio!“
Kad to čuje golemi ajduče,
Da je njemu svoj brate milosni,
Baci pušku o tvrdu dolinu,

Pa poleti pokraj vode ladne,
Pak je k bratu svome dopadnuo,
Pa mi brata grli i celiva
I ovako njemu progovara:
„O Markiću, ljuta rano moja!
Je li tebi rana od umrća,
Oli ti je rana od vidanja?
Ako ti je rana od vidanja,
Prodat hoću svijetlo oružje,
Ispod sebe b'jesna konja moga,
Ja ću tebi ranu izvidati.“
Al mu brate jedva progovara:
„O Nikola, brate od matere!
Ne muči se, ne vidaj mi rane,
Jer ti junak preboljeti ne ću;
Već ti ajde b'jelu dvoru našem
I sarani našu staru majku;
I ti reci našoj miloj majci,
Da sam osto ja na mjesto tvoje
U Ivanji, visokoj planini.
Sa trideset tvojijeh ajduka,
Da sam tebe dvoru opremio.“
Još bi junak tio besjediti,
Jednom reče: „Ostaj s Bogom, brate!“
Drugom reče: „Pozdravi mi majku!“
Trećom reče: „Primi, Bože, dušu!“
Izustio, dušicu puštio
Na desnici brata rodjenoga.
A da vidiš Nika Senjanina!
Kad vidio, što je uradio,
I kada se ajduk razmislio,
Da pogubi brata rodjenoga,
Iza pasa pušku potegnuo,
Ispali je u srce junaško,
Mrtav pade više brata svoga.
Mili Bože, na svemu ti hvala!
Sve gledaju trideset ajduka,
Štono rade dva brata rodjena.
Ma ajduci za Boga hajaše,
Potegoše svoje jatagane,

Usjekoše drva bukovoga,
Napraviše do dvoje nosila,
Na nosila braću postaviše,
Odn'ješe ih Senju na Krajinu,
Don'ješe ih pred bijelu kulu.
Svoja ih je majka ugledala,
Do djece je svoje dolazila,
Pa no djecu grli i celiva,
Pa zakuka iza svega glasa:
„U Bogu vam, do dva sina moja!
Oba sam vas na put opremila,
Djavoljega pričekala n'jesam."
Koliko se stara ražalila,
Od tuge joj živo srce puče,
Mrtva djeci na krilašce pane.
Kad vidjeli to braća Senjani,
Tešku žalost oni učiniše,
Dobaviše oce kaludjere,
Ukopaše sve troje zajedno,
Da ne žali jedan na drugoga.

Glavić Baldo Melkor, sv. XV. br. 46. *Od Antuna Kurtovića iz imotskoga Zagrozda u Dalmaciji.*

50.

Čobanica mučenica.

ili Bože, na daru ti hvala!
Kolika je Vinarić-planina,
Soko krilim priletit ne može,
Deleli će junak prihoditi.
Prihodi je Ešper-čobanica,
Čobanica Anica divojka
I progoni svoje ovce bile:
Devet hiljad i devet stotina.
I prid ovcam ovna devetaka,
Na njem zvono od suvoga zlata
I u njemu devet jezičaka,

Svaki valja po devet gradova.
I na njima tri kamena draga,
Svaki valja pola Carigrada.
I deseto zrno djindjerevo,
Ono valja tri Stambola bila.
U njemu je srce divojačko,
Ono valja svih bilih Mletaka.
Sidi mlada nasrid Vinarića,
Vinarića, visoke planine,
Ona sidi pod jelom zelenom,
Na djerdjefu sitan vezak veze,
Sitan vezak, vezenu maramu,
Više zlata nego bila platna.
Po njoj jesu burme i prstenje,
Medju njima dragi kamenovi,
Spored njima sjajni misecovi.
Uza vezak pismu zapivala:
„Bože mili, velika ti hvala!
Da ja smidem od cara sultana,
Sve bi bile rasprodala ovce,
Gradila bi crkve i otare,
Kupovala križe i kaleže
I kandele od suvoga zlata;
Pozlatila crkvu Mandalinu,
Svaki danak k misi dohodila,
Pa na otar po dukat mećala,
U nedilju i po dva dukata."
Od sunca se štitom zaštićaše,
Od planine granom veslidjenom,
Od junaka rukom i rukavom.
Mlide mlada, da ne sluša niko,
Slušale je dvi sluge careve:
Jedna sluga mladi Useine,
Druga sluga mali Milutine.
Kad su sluge riči razumile,
Otišle su caru povidititi:
„Divan care, mili gospodare!
Da ti znadeš, mili gospodare,
Kolika je Vinarić-planina,
Soko krilim priletit ne može,

Deleli će junak prihoditi.
Prohodi je Ešper-čobanica,
Čobanica Anica divojka
I progoni svoje ovce bile:
Devet hiljad i devet stotina.
I prid ovcam ovna devetaka,
Na njem zvono od suvoga zlata
I u njemu devet jezičaka,
Svaki valja po devet gradova.
I na njima tri kamena draga,
Svaki valja pola Carigrada.
I deseto zrno djindjerevo,
Ono valja tri Stambola bila.
U njemu je srce divojačko,
Ono valja svih bilih Mletaka.
Sidi mlada nasrid Vinarića,
Vinarića, visoke planine,
Ona sidi pod jelom zelenom,
Na djerdjefu sitan vezak veze,
Sitan vezak, vezenu maramu,
Više zlata nego bila platna.
Po njoj jesu burme i prstenje,
Medju njima dragi kamenovi,
Spored njima sjajni misecovi.
Uza vezak pismu zapivala:
„„Bože mili, velika ti hvala!
Da ja smidem od cara sultana,
Sve bih bile rasprodala ovce,
Gradila bi crkve i otare,
Kupovala križe i kaleže
I kandele od suvoga žlata;
Pozlatila crkvu Mandalinu,
Svaki danak k misi dohodila,
Pa na otar po dukat mećala,
U nedilju i po dva dukata.““
Od sunca se štitom zaštićaše,
Od planine granom veslidjena,
Od junaka rukom i rukavom.“
Kad je care sluge razumio,
Pak je slugam tiho besidio:

„Da vam bora, do dvi moje sluge!
Vi vazmite oštro mače malo
I onoga plemića goluba.
Podajte mu kite od bisera,
Sedlajte ga sedlom pozlaćenim,
Zauzdajte uzdom od miseca,
Pa hajdete u Vinar-planinu.
Ako vami Bog i srića dade,
Da nadjete Anicu divojku,
Uhitite za bile je ruke,
Pa mirite kose Aničine.
Ako budu kolik mače malo,
Vodite je bilu Carigradu,
Da mi bude u dvoru kaduna,
Jali moja carica gospoja.
Lipo ću vas darovati care:
Dat ću vami tri tovara blaga
I kočije od suvoga zlata.“
Kad su sluge riči razumile,
Poslušaše cara gospodara,
Pa hodoše Vinarić-planini.
Kad su bili nasrid Vinarića,
Gledala ih Anica divojka.
Kada ih je mlada ugledala,
Odmah se je jadu domislila,
Pa mi biži uz Vinar-planinu
Kano zvizda preko vedra neba.
Za njom trče mladi Useine,
Trčući joj riči besidio:
„Nemoj bižat, mladjena divojko!
Tvrda vira i besida moja,
Ništa tebi učinit ne ćemo.
Spremio nas care sa divana,
Da uhitiš ovna devetaka.“
Mudra Ane lude svite prima,
Privari se, šinula je guja!
Ter uhiti ovna devetaka.
Ne će Uso, ni gleda na ovna,
Već divojku za bijelu ruku.
Bože mili, velika ti hvala!

Ah kakva je Anica divojka!
Mamila bi po nebu oblake,
Kamo l' ne bi po zemlji junake.
Pa njoj trznu ridu Stamboliju,
Spored njome od zlata čaktiju.
Ona pade na zelenu travu,
Sinu lice kano žarko sunce,
A grioce kano misečina.
Mili Bože, na daru ti hvala!
Lipe l' su njoj kose pletenice,
Niz pleća njoj dvadest i četiri,
Sve su klete ko junačke ruke.
Po njima su od zlata šiveti,
Potkićeni mletačkim cekinim,
A ispod njih sićene rubije.
Prihvatiše oštro mače malo,
Izmiriše Aničine kose.
Tako mire tri četiri puta,
Nit su kose više nit su manje:
Kolika je Anica divojka,
On'like je kose odgojila,
Na miru ji' odgojila mlada.
Kad to vide dvi careve sluge,
Vazimlju je po svilenu pasu,
Pa je bace za se na konjica.
Triput su je svilom opasali
I četvrtim od zlata kajasom,
Da se ne bi mlada ukinula
I bijela lica nagrdila.
Za njom bleje ovce razbludnice,
Žarkomu ih suncu priporuči,
Žarkom suncu i sjajnom misecu,
I sestrici, božijoj danici:
„Žarko sunce, čuvaj ovce moje,
A misiče, ti mi ih pribrajaj,
Sjajna zvizdo, ti mi ih napoji.“
Bože mili, velika ti hvala!
Za njom trče ovca razbludnica
I ostale sve bijele ovce.
Kad to vidi mladi Useine,

Povadio oštro mače malo,
Posiče joj stotinu ovaca.
Kad to vidi Anica divojka,
Ona jesti Usi govorila:
„Useine, od kuje kopile!
Što mi sičeš bile ovce moje?
Dosta jesam mučice vidila
U 'vo mojih dvadeset godina,
Dok su mi se hiljadile ovce
I suviše od ovaca janjci.“
Ostaše joj ovce u planini,
Ona hode caru čestitome.
Kad su bili uz polje zeleno,
To je gleda care sa divana,
Sa divana kroz drago kamenje,
Pak sahodi na mermer-avliju.
Pa on idje u zlatne kočije,
A sa svojim do dvanaest sluga,
Dvan'est sluga, turskih poglavica.
Oni idju nasrid polja ravna,
A pod onu žuticu narandu.
Kad je care curu ugledao,
Pak je curi tiho besidio:
„Da ti bora, mladjena divojko!
Hoćeš li se poturčiti mlada,
Pa mi biti u dvoru kaduna,
Ali moja carica gospoja?
Kitit ću ti dukat pram dukatu,
Nizat ću ti biser pram biseru,
Ne ćeš ništa, mlada Ane, radit,
Nego sidit u visokoj kuli,
A u kuli u šikli-hodaji,
U šiltetu medju jastucima,
U hodaji medju anumami.
Kitit ću ti po čelu rubije,
A po vratu krupne mahmudije
I po njima od zlata ruspije.“
A kad Ane riči razumila,
Triput se je zemlji poklonila,
Dok carevu skutu pristupila,

Pa mi caru uz kolino sida,
Pak je njemu tiho besidila:
„Divan care, mili gospodare,
Iza gore žarko sunce moje!
Ja se mlada poturčiti ne ću,
Ni ostavit Boga velikoga
I privatit cara nečistoga;
Ne ću gazit viru Isusovu,
Nit ću primit sebi tursku viru.
Glava moja, oštra ćorda tvoja,
Osici mi pri ramenu glavu,
Ol me baci u vodu Dunavu.
Volim biti vodi utopnica,
Nego turska biti poturica;
Da ne budem ni mrtva prikorna!“
Ja kad care riči razumio,
Od mila je pogubit ne more.
Trojstrukim je suzam oborio,
Pa dozivlje slugu Useina:
„Useine, virna slugo moja!
Eto tebi Anica divojka,
I uzimlji od tamnice ključe,
Pa je baci u tamnicu tamnu.
Neka tamni devet godin dana,
Nek ne vidi sunca ni miseca,
Gdino jesti voda do kolina,
Gdino ljudska žalost do ramena,
Gdino lizu zmije i mramori,
Zmije kolju, a mramori grizu,
Nit njoj daji jisti niti piti.“
A kad vidi sluga Useine,
On uzimlje od tamnice ključe
I Anicu za bijelu ruku,
Pa je vodi tamnici na vrata.
Al Anici Bog i srića dala,
Na tamnici stina od mramora.
Lipa je je Gospa dočekala,
U ruke njoj očenaše dala,
Očenaše i knjižice svete.
Ono nije tamna tamničica

*

Nego žraka božje kuće,
Jer je u njoj divičica.
Tamnica je ko danica,
A Anica ko sunašce.
Kroz tamnicu voda teče,
Oko vode cviće reste,
Lipo cmilje i ružica,
Dva ljiljana Isusova.
Boga moli devet godin dana.
Kad nastala godina deseta,
Pošetalo devet Aničića,
Devet mladih Aničine braće.
Devet braće, devet sokolova
Na 'no devet konja paunova.
Oni idju uz polje zeleno.
Kad su bili nasrid polja ravna,
Ugleda ih care sa divana.
Kada ih je care ugledao,
Odmah se je jadan pripanuo,
Pa je slugam tiho besidio:
„Eno ozdol do devet junaka
Kano devet sivih sokolova,
A na devet konja paunova,
Bit će ono Aničina braća.
Što ću sada od života moga?
Misle, da se poturčila mlada,
Njoj se sada ni za kosti ne zna."
Kad su došli do careva dvora,
Ali njim je Bog i srića dala,
Od avlije otvorena vrata.
Odsidoše svoje vrane konje.
Pa je care slugam besidio:
„Da vam bora, do dv'je moje sluge!
Vi hajdete na mermer-avliju,
Vež'te konje za žute naranče,
Zob im dajte bilice pšenice,
Za napoja vina crljenoga,
A nji' vod'te na visoku kulu."
Kad su sluge riči razumile,
Poslušaše cara gospodara,

Sadjoše se na mermera vliju,
Vežu konje za žute naranče.
Zob im daše bilice pšenice,
Za napoja vina crljenoga,
A junake poveše na kulu.
Care ih je lipo dočekao,
Za pune ih stole posidao.
Kad je večer za večerom bilo,
Sve večera malo i veliko,
Samo ne će mali Nikolica.
Suzam caru noge umivao,
Pak je njemu tiho besidio:
„Divan care, mili gospodare!
Je li testir malo zapivati?“
„„Testir jesti, koliko ti drago.““
On tad jami diple i šargije,
Sitno kuca, a jasno popiva,
To je momka poslušati lipo:
„Bože mili, velika ti hvala!
Gdi je Ane, gdi je seka moja?
Evo ima devet godin dana,
Da se jesti poturčila mlada,
Da j' u dvoru carevu kaduna,
A u kuli carica gospoja.
Ako se je poturčila mlada,
Ta nije se kletvom zaklinjala,
Da nas ne će upitat za zdravlje
I za našeg miloga babajka
I za našu primilenu majku
I za naše raspušćene ovce.“
Kad je care riči razumio,
Niz obraz je suzam oborio,
Pak je Niki tiho besidio:
„Nikolica, drago dite moje!
Kad me pitaš, da ti pravo kažem:
Nije ti se seka poturčila,
Nit je moja u dvoru kaduna,
Ni u kuli carica gospoja,
Neg eno je u tamnici tamnoj.
Ona tamni devet godin dana,

Niti vidi sunca ni miseca,
Jila ne jide, a piva ne pije.“
Kad to čuje mali Nikolica,
Pak je caru tiho besidio:
„Divan care, mili gospodare!
Daj ti meni od tamnice ključe,
Da ja idjem u tamnicu tamnu,
Da pokupim kosti seke moje,
Da ih nosim nasrid polja ravna,
Da ih grije misec i sunašce.“
To se caru na ino ne može,
Pa mu daje od tamnice ključe,
Pa on idje tamnici na vrata.
Kad se malo bliže primaknuo,
Ono nije tamna tamničica,
Nego jesti crkva Mandalina.
Crkva jesti od suvoga zlata,
Latenice od živoga srebra,
A saliži od sitna bisera;
Kandele su od dragog kamenja,
Križ i kalež od suvoga zlata.
Tu mi ona misu govorila.
Dvan'est andjel, dvan'est apostola,
Oni su njoj misu opivali
I četiri sveta vandjelišta:
Ivan, Luka, Marko i Matija.
Gospa joj je uz kolino bila,
Ona njoj je sviću pridržala.
Bože mili, velika ti hvala!
Lipa ti je Anica divojka.
Na desnoj njoj ruci paramenta,
Na glavi njoj zlatna kruna,
Na čelu njoj sjajna zvizda,
Na grlu njoj sjajan misec.
Na prsima žarko sunce,
U ruci njoj bile knjige.
A kad Niko seku ugledao,
Tada ga je sunce obasjalo,
U njemu se srce razigralo,
Na nju se je grotno nasmijao,

Pa je jami za bijelu ruku,
Pa je vodi prid bijelu crkvu,
Pa je Ani tiho besidio:
„Da ti bora, draga seko moja,
Jesi li mi zdravo i veselo?
Jesi li se Boga namolila?
Jesi li se posta napostila?"
„„Jesam, brate, milom Bogu hvala!
Kako mi je moj mili babajko?
I kako li mila moja majka?
I kako mi ono osam braće?
Kako li mi bile moje ovce?""
„Dobro zdravo, mila moja seko,
Dobro zdravo, milom Bogu hvala!"
Opet brate seki besidio:
„O Anice, draga seko moja!
Tko je tebe kruhom nahranio?
Tko je tebe vinom napojio?
Tko li te je suncem ogrijao?"
Progovara Anica divojka:
„Kad me pitaš, da ti pravo kažem:
Gospe me je kruhom nahranila,
Isus me je vinom napojio,
Bog i andjel sunca nagrijali."
Jezus, reče, na kolina kleče,
I priminu, pokojna njoj duša!
Misli Niko, da se prinemaga,
Al se ona dušom razdilila.
Pa dozivlje ono osam braće,
Donesoše tanehna nosila
I svome je dvoru odnesoše
I kod dvora lipo ukopaše
I lipu joj crkvu sagradiše:
Sagradiše crkvu Katarinu.
Posli Ane sveto tilo biše.
Onda bilo, sad se spominjalo
A mi braćo zdravo i veselo.

Pavlinović Mihovio, II. br. 18. — *Iz Hercegovine.*

51.

Kralj Vukašin i vila Mandalina.

Lov lovio Vukašine kralju,
Lov lovio tri bijela dana;
Kad četvrto jutro osvitalo,
Sjede kralju na studenu st'jenu.
Kraj st'jene mu kopje udareno,
Za kopje je konja privezao,
Pa se svojim konjem razgovara:
„Nu nesrećni Vukašine kralju,
Ne da mi se ptica ni viditi,
A kamo li danas uloviti.
Ja gladujem i žedjom i gladom."
Al je kralju dozivala vila:
„Mudar jesi, al govoriš ludo.
Niže tebe jezero zeleno,
Kod jezera vila Mandalina,
Kazat će ti, kako ćeš loviti,
Ali tešku uzimala plaću,
Od junaka ruku i mišice."
A kad čuje Vukašine kralju,
On posjeda dobra konja svoga,
Idje kralju kroz goru zelenu.
Dobra ga je sreća namjerila
U zelenoj gori kod jezera,
Kod jezera vila Mandalina.
Al je vilu sanak prevario,
Privuče se Vukašine kralju,
Ukrade joj krunu i košulju,
Ode kralju b'jelom dvoru svome.
Kad se vila od sna razabrala,
Tužna vila u zlu se vidila,
Jer ne ima krune ni košulje.

Leti ona kroz goru zelenu,
Sretala je Vukašina kralja,
Pa je kralju tiho besjedila:
„Daj mi, kralju, krunu i košulju,
Čestita ću tebe učiniti.“
Odgovori Vukašine kralju:
„Ne ću, vilo, nijednoga dara,
Neg ako ćeš meni ljuba biti.“
Tužna vila u zlu se vidila,
Ide za njim b'jelom njeg'vom dvoru,
Vjenča vilu Vukašine kralju.
Dva je njemu porodila sina,
Prvoga je Kraljevića Marka,
A drugoga Andriju nejaka.
A kad bilo devetn'est godina,
Ženi Marka Vukašine kralju,
Pred dvorom mu divno kolo igra.
Al govori vila Mandalina:
„Daj mi krunu, Vukašine kralju!
Otić ću ti razigrati kolo.“
Prevari se Vukašine kralju,
Pa joj dade krunu i košulju.
Ode vila kolo razigrati,
Dvaput se u kolu okrenula,
A treći put u oblake skače,
Iz oblaka vila podvikiva:
„Ostaj s Bogom, Vukašine kralju!
Mož' me čuti, al ne ćeš me vidit.“
Tad govori Vukašine kralju:
„Vrati mi se, vilo Mandalino!
Kom ostavi Andriju nejaka,
Ludo mlado od pol godinice?“
Odgovori vila Mandalina:
„Ne brini se, Vukašine kralju!
Andriju će odgojiti majka,
Jutrom rano i večeri kasno.“
Pa odleti visokoj planini.
Nazad se je često povraćala,
Jutrom rano, a večeri kasno.
Andriju je othranila majka,

Hranila ga jedan'est godina.
Ne vidi je Vukašine kralju,
Nit je vidi Kraljeviću Marko,
Neg Andrija i ljuba Markova.

Tommaseo Nikola, br. 158. *Iz Dalmacije.*

52.

Car Arapin i Momčilo vojvoda.

Knjigu piše care Arapine
Iz Jedrene, grada bijeloga,
Pa je šalje do Osika bila,
A na ruke vojvodi Momčilu:
„Vaj Momčilo, duko od Osika!
Čuo jesam, da si s' oženio
Drugom ljubom, lipom Vidosavom
Od Kruševca grada bijeloga,
Ama s ćeri Jugović-Bogdana,
Da je ljepše na svijetu nema.
Pošalj' de mi ljubu na ložnicu;
Ako li je ti poslati ne ćeš,
Ti izlazi na megdan junački
Pod Osikom na polje široko:
Rok nedilja, megdan ponediljak.“
Kad Momčilu taka knjiga dodje,
Knjigu gleda Momčilo vojvoda,
Knjigu gleda, u ljubu pogleda,
Veli njemu ljuba Vidosava:
„O moj dragi Momčilo vojvoda!
Oklen knjiga, što li zapovida?
Morda j' knjiga od Kruševca grada
Od starijeh mojih roditelja?“
Tad Momčilo ljubi govorio:
„Vidosavo, virna ljubo moja,
Što si lipa, ti da si mi slipa!
Nije knjiga od Kruševca grada

Od starijeh tvojih roditelja,
Van je knjiga od Jedrene bile,
Od onoga cara arapskoga.
Knjigu piše care Arapine,
Da mu šaljem tebe na ložnicu.
Ako li te ja poslati ne ću,
Da mu idem na megdan junački.
Sad me svituj, što ću učiniti,
Bi li tebe caru opravio,
Al bi njemu na megdan hodio?“
Vidosava njemu govorila:
„Aj Momčilo, duko od Osika!
Ako ’š dragi mene poslušati,
Bolje ti je mene opraviti,
Ja ću biti i opet ću doći;
Ti ak’ odeš na megdan junački,
Ti bi mogo časom poginuti,
Na megdanu glavu izgubiti.“
Tad Momčilo ljubi govorio:
„Vidosavo, virna ljubo moja!
Neg da znadeš, vjeru ti zadajem,
Dok je moje na ramenu glave,
Leći ne ćeš s crnim ciganinom,
Niti će te Arap poljubiti
Ja za žive Momčilove glave.“
Pa uzimlje divit i kalema
I list knjige bile nepisate,
I uzimlje pero od jazije,
Knjigu piše Momčilo vojvoda:
„Čuješ li me, care Arapine!
Dok je moje na ramenu glave,
Nêš ljubiti moje Vidosave,
Ja ti volim na megdan izaći,
Nego ljubu na ložnicu dati.“
Kad je bilu knjigu napravio,
Opravi je u Jedrenu bilu,
A na ruke caru Arapinu.
Kad Arapin tu knjigu vidio,
Namah drugu rukom napravio
I šalje je kamenu Osiku,

A na ruke ljubi Momčilovoj.
U knjizi joj lipo govorio,
Vidosavu mladu pozdravio:
„Vidosavo, Momčilova ljubo!
Sad ako ćeš mene poslušati,
Kad Momčilo baš na megdan podje,
Ukrad' de mu moći od pomoći,
Iz perčina dva kamena draga,
Upali mu krilo pod gavranom,
Obrani mu vranca vilenoga
Sve četiri noge u kičici.
Nek ne znade, na koju mu ramlje.
Ne napoj ga vinom ni rakijom,
Van uzmlači ledena bunara.
Mlakom vodom napoj konja vrana."
Kada ljubi bila knjiga dodje,
Knjigu štije, a na nju se smije,
Momčilo joj tiho govorio:
„Vidosavo, virna ljubo moja!
Oklen knjiga, od senta kojeg je,
Što li knjiga bila zapovida,
Kad je štiješ, a na nju se smiješ?"
Ali njemu ljuba odgovara:
„Moj dragane, vojvodo Momčilo!
Evo knjige od Kruševca grada
Od mog babe Jugović-Bogdana.
Babo meni bilu knjigu piše
I pozdravlja i mene i tebe.
Jer on čini za dvoje veselje,
Sina ženi, ćer svoju udaje,
Tebe zove šure u svatove,
Mene zove da sestru opremam.
U kom satu bilu knjigu primim,
Da u tome umah polazimo,
Da idemo bijelu Kruševcu,
Jer bi mogli, dragi, zakasniti."
Al Momčilo ljubi govorio:
„Vidosavo, virna ljubo moja!
Ja ne mogu tamo polaziti,
Jer u jutro moram odlaziti

Ja na megdan caru Arapinu.
Ako zdravo sa megdana dodjem,
Onda idem šuri u svatove,
Ako svoju ja izgubim glavu,
A ti ajde baš kako ti drago."
Tute oni noćcu dočekali
I skupa su večer večerali,
Po večeri u ložnicu išli,
Skupa legli na meke dušeke.
San prevari Momčila vojvodu,
Svu noć spava duka od Osika,
Al ne spava ljuba Vidosava,
U velike misli udarila.
Kad u jutro jutro osvanulo,
Podranila lipa Vidosava
I ukrade Momčilu vojvodi,
Ukrade mu moći od pomoći,
Iz perčina dva kamena draga.
U snu njega zabolila glava,
Od sna se je junak probudio
I namah mu zlo na um panulo,
Vidosavi ljubi govorio:
„Vidosavo, virna ljubo moja!
Ajde sadji u alvat-podruma,
Timar čini vrana od megdana,
Čul mu snimi, pa konja operi,
Uzmi, lipa, rakili sapuna,
Pa operi konja vranca moga.
Osedlaj ga sedlom tatarijom,
Obuzdaj ga uzdom kitalijom,
Pokrij njega puli-abajijom,
Poruši ga mrkom medjedinom,
Utegni ga sedmeri kolani,
Pripni njemu pirinč-uzengije.
Kad siguraš konja vrana moga,
Onda ulij tri mezane vina
I četvrtu žežene rakije,
Napoj moga na jaslah gavrana,
Kad izadjem na polje široko,
Neka mi je pomamniji vranac."

Kad to čula lipa Vidosava,
Poletila u podrum gavranu,
Čul svalila s konja vilenoga,
Ne pere ga rakili-sapunom,
Van ga pere ledenim bunarom,
Osedla ga sedlom tatarijom
I zauzda uzdom kitalijom.
Pokri njega puli-abajijom,
Poruši ga mrkom medjedinom,
Uteže ga sedmeri kolani,
Pripe njemu pirinč-uzengije,
Al ne da mu vina ni rakije,
Van uzmlači ledena bunara,
Mlake vode konja napojila,
Pa užeže sviću vidilicu
I upali krila pod gavranom,
I uzela noža okovana,
Obrani mu vranca vilenoga
Sve četiri noge u kičici,
Da ne znade baš na koju ramlje.
Kad je ona konja naredila,
U to doba iz kule Momčilo.
Ona driši vranca sa jasala,
Izvede ga u b'jelu avliju.
Podside ga Momčilo vojvoda,
Odbi konja iz svoje avlije,
Goni njega kroz Osik kameni.
Kad je bio na poli Osika,
Stade vriska vilena gavrana.
Al ne vrišti, što se pomamio,
Van je njemu muka dodijala
I grdne mu rane na nogami.
A Momčilo vrancu govorio:
„Hodi, vranče, sam te Bog ubio!
Što si mi se tako pomamio,
Što nikada još poda mnom nisi?“
Zavrištao vileni gavrane:
„Hoće l' biti prima tvojoj glavi,
Prima tvojoj, ali prima mojoj?“
Ajvan vranac ne zna divaniti.

Nogom kopa, a ušima striže.
Progna njega kroz Osik kameni,
Izagna ga na polje široko,
Goni vranca preko polja ravna.
Kad je bio nasred polja ravna,
On pogleda do Jedrene grada
I do one jedrenske planine.
Kad izašo care Arapine
Pod planinu na polje široko
I pod gorom šator razapeo,
Opravio brata Arapina,
Da on ide na megdan za njega.
Ugledo je Momčilo vojvoda
Preko polja samo konjanika,
Gdje on goni vilena alata,
Momče samo preko polja ravna.
Duka misli na gavranu svome:
„Mili Bože, čuda golemoga!
Ko će biti na konju alatu,
Je li care taj moj megdandžija,
Al je neki drugi jabandžija?“
Jedan drugom dobre konje gone.
Sve s' poznaju na polju junaci.
Poznaju se, poznat se ne mogu,
Van kada se na polju sretoše,
Jedan drugom božju pomoć daje,
Jedan drugom Boga otprimio.
Tad Momčilo Arapu velide:
„Bora tebi, momče Arapine!
Bi li meni znao kazivati,
Hoće l' car mi na megdan izaći,
Ali će me danas prevariti?“
Tad Arapin s alata divani:
„Od otolen, duko od Osika!
Ja sam tebi glavni megdandžija;
Al s' ukloni, al mi se pokloni.“
Onda njemu duka govorio:
„Ne budali, crni ciganine!
Strašljiv junak uklanja se s puta.
Vlaška s' mlada na putu poklanja,

Ja ću s tobom megdan učiniti."
Dok to reče Momčilo vojvoda,
Jedan drugom konja potirao,
Konji im se prsi udarili,
A junaci s' ćorda premetnuli,
Za britke se ćorde pojagmili.
Obadva se hitra dogodila,
Oba skupa ćorde povadili,
Jedan drugom da će odsić glavu.
Više glave srile im se ćorde,
Jedna drugu ćorda pogodila,
Momčilu se po poli prebila.
I brani se s ono pola ćorde
Od u jutro litnji dan do podne.
Al kad mu je muka dodijala
I krvav ga znoj još poduzeo
Braneći se crnu Arapinu,
Onda veli Momčilo vojvoda:
„Čuješ, momče, crni Arapine!
Pogledaj de nasred neba vedra,
Nasred neba na 'no sunce žarko,
Kako j' stalo i nami se čudi,
Jedan drugog da srušit ne more."
Prevara se crni Arapine,
Prevara se, ujede ga zmija,
I pogleda na žarano sunce.
Pripade mu Momčilo vojvoda,
Udari ga s ono pola ćorde,
S pola ćorde po svilenu pasu.
Kako ga je lako udario,
Još mu nije rane grdne dao,
Dvi ga pole oko ćorde pale,
Pola njega u travu otpade,
A pola ga na konju ostade.
Namah alat niz polje okrenu
I donese pola Arapina
Do čadora cara gospodina.
Kad car vidje krvava alata
I na njemu polovicu brata,
Car se skoči na noge lagane,

Baci brata sa konja alata,
On podside na konja krvava,
Sobom diže trideset delija,
Pa on tira uz polje široko
Na gavranu Momčila vojvodu.
Bježi duka, što se brže more
I ujagmi kamenu Osiku,
Tira vranca kuli i avliji,
Utira ga u avliju bilu.
Kad dotira do kulskijeh vrata,
Al od kule vrata zaključata.
Namah njemu zlo na umi bilo,
Pa on zove sestru Jerosimu;
„Jerosimo, mila seko moja!
Span' de doli, otvori mi vrata,
Jere eto cara Arapina.
Ni njega se ne bi bojo sama,
Al s njim ide trideset delija.“
Kad to čula lipa Jerosima,
Poletila niz kulu kamenu,
Za njom trči snaha Vidosava.
Taman lipa kad do vrata dodje,
Ufati je snaha Vidosava,
Privuče je stupu kamenome.
Na dvoje joj perčin razdvojila,
Za stupac je kamen privezala,
Pa iz vrata ključe izvadila
I vrže ih sebi u džepove,
Odnese ih uz kulu kamenu.
A Momčilo sestri govorio:
„Jerosimo, mila seko moja!
Jesi li se na me rasrdila,
Kad mi ne ćeš da otvoriš vrata?
Ev' Arapa veće u po grada!“
Al velide lipa Jerosima:
„Ja bi tebi vrata otvorila,
Ali mi je snaha privezala
Kosu moju za mramor-kamena,
Ja ne mogu ni okom maknuti,
A kamo li vrata otvoriti.“

Al Momčilo sestri govorio:
„Bora tebi, seko Jerosimo!
Ti kindiši srcu divojkinu,
Glavom trgni, pa kosu otrgni,
Bog će dati, kosa će narasti.
Ak' izgubiš mene brata svoga,
Nigda brata veće steći ne ćeš.“
Kad to čula lipa Jerosima,
Kindisala srcu divojkinu,
Glavom trže i kosu otrže,
Iz glave je krvca polijala,
Pa se krvca njoj u oči sliva,
Lipa tare rukom i rukavom.
Kad je lipa k vratim doletila,
Al joj snaha ključe odnijela.
Onda svome bratu govorila:
„O moj brate, Momčilo vojvoda!
Snaha mi je ključe odnijela,
Goni vranca pod kulskog pendžera,
A ja idem na kulu kamenu,
Pružit ću ti jednu krpu platna,
Nosit ću te na kulskog pendžera.“
Ode ona uz kulu kamenu,
A Momčilo s vrancom pod pendžera.
Kad izašla navrh kule bile,
Otvorila sandukli čekmedžu,
Izvadila jednu krpu platna,
Na pendžer je niz kulu spustila
Do svog brata na konju gavranu:
„Drž' se, brate, za tanahno platno!“
Za platno se junak ufatio, ·
Nosi njega lipa Jerosima.
Kula j' grdna od deset bojeva,
Donese ga taman do pendžera,
Al joj dodje snaha Vidosava,
U ruci joj srebrne makaze,
Do ruke joj platno odrezala.
Pade junak pod kulu kamenu,
Na kaldrmu kraj konja gavrana,
Satro desnu u ramenu ruku,

Prebi livu nogu po kolinu.
U to doba care Arapine
Odsiče mu od ramena glavu,
Pa on uze lipu Vidosavu,
Odvede je do šatora svoga,
S njome jednu noćcu prenoćio.
Kad u jutro jutro osvanulo,
Podranio crni Arapine,
Pa uhvati lipu Vidosavu,
Živoj joj je oči izvadio,
Pa prokleti jezik prorizao,
Na vilicu donju nataknuo
I obe joj dojke prorizao,
Kroz njih joj je ruke prometnuo,
Opravi je u polje široko:
„Ajde tamo, ljubo Momčilova!
Kako s' virna ti Momčilu bila,
Ti b' i meni tako učinila.“
Ode vira po polju bazajuć
Prez očiju i jezika svoga.
Jerosima u kuli ostala
Sa dva sina Momčila vojvode
Od prve mu ljube Andjelije.
Nejaka su dica ostanula,
Stariji je od sedam godina,
A mladjemu četiri godine.
Tetka hrani dva bratova sina
Sve u kuli za devet godina.
Pak je ona dicu othranila,
Da su mogli dobre konje jati,
Konje jati i ćorde pasati.
I njoj rusa kosa ponarasla,
Narasla joj ko i prije bila.
I na nju je mjera namjerila,
Namjerila Vukašina kralja.
Isprosi je Vukašine kralju,
Isprosio i prstenovao,
I s lipom se kralju oženio,
Dica tetku lipo opravila.
Kralj je s njome porod izrodio,

Rodi sina mlada Jandrijaša
I brata mu Kraljevića Marka,
Kakva ne bi na zemlji junaka,
Njima rodi sestricu Jelicu.

Marjanović Luka, br. 1. *Iz Gornje Krajine u Hrvatskoj.*

53.

Cvijet pozlaćeni.

Još ni zora nije zab'jelila,
Ni danica lišcom pomoljela,
Ni vlašići nebo pripješili,
Tica pjevac krilom udario,
Prilipu se otvoriše vrata,
Iz Prilipa bilo izlazilo,
Izlazilo dva dobra junaka:
Jedan ti je Kraljeviću Marko,
A drugi je sestrić-Marijane.
Marko jaše bijesna šarina,
Maro jaše Markova zekana.
Odu oni u lov u planinu.
Kad dodjoše u Kunar-planinu,
Oni lovu ljetni dan do podne,
Ma se ništa ulovit ne daše.
Marijanu loša sreća bila,
Pusta ga je žedja osvojila.
Marijane dajku progovara:
„A moj dajko, Kraljeviću Marko!
Ti si, Marko, ovud prolazio,
I ti jesi ovud četovao,
Znadeš, Marko, kond'jer vodu hladnu
U drvetu ili u kamenu?“
Māli Marko riječ progovara:
„Marijane, moj mio sestriću!

Ovud, sinko, jesam prolazio,
Ovud, sinko, jesam četovao,
Ne znam, sinko, kond'jer vodu hladnu
Ni u drvu, niti u kamenu."
Mili Bože, na svemu ti fala!
Teška žedja Mara ti obrve,
Pa razjaše b'jesna konja svoga.
Pa potegne noža iza pasa,
Da zakolje b'jesna konja svoga,
Da bi mu se krvce napojio.
Al povikne Kraljeviću Marko:
„Marijane, ruka t' usanula!
Ti ne kolji tvojega djogina,
Takog drugog dobaviti ne ćeš.
Potrpi se, moj mio sestriću!
A mi hodmo do grada Krojana,
Sve do dvora bana krojanskoga,
Ondje ćeš se, sinko, napojiti
I tvoju ćeš žedju zagasiti."
Kadar čuje djetić-Marijane,
Daidjiju Marka poslušao,
Pa se baci konju u ramena,
Pa poćera jedan za drugijem.
Brzo sadju u polje krojansko,
A iz polja do bijela grada.
Gonu konja oni kroz čaršiju
Sve do dvora bana krojanskoga.
Ugleda ih bane gospodare,
Pa prida njih mladje opremio.
Dodju mladji, konje prihvatiše,
Vodu konje u konjske podrume,
Dva junaka u bijele dvore.
Pričeka ih bane gospodare,
B'jelijem se rukam zagrliše,
Medn'jem ustim oni celivaše,
Za junačko zdravlje upitaše,
Za krajine tamo i ovamo.
Ma da vidiš bana krojanskoga,
Posadi ih za svijetle sopre,
Mrkle kafe njima iznosiše,

Iza kafe žežene rakije.
Kad junaci malo počinuše,
U to vr'jeme od večere bješe,
Iznosu im gosposke večere.
Po večeri sabor učiniše,
Sabor činu, hladno vino piju.
Ma da vidiš bana krojanskoga,
Gdje se diže iza sopre sv'jetle,
Evo ti ga do odaje tanke,
Gdje pribiva šćerca jedinica,
Pa je bane šćeri besjedio:
„Šćeri moja, lijepa Zlatijo!
Ti napravi plemenito lišce,
Pa ti šeći do svijetle sopre,
Da ti služiš vino crveniku,
Da ti služiš dva dobra junaka."
Kad li ga je šćerca razumjela,
Odma ti je lišce napravila,
Pa ti s babom do sopre dolazi.
Sjede bane za sopru svijetlu,
A Zlatija čašu prihvatila,
Punu ti je vina natočila,
Pokloni je Kraljeviću Marku.
Al je Marko čašu prihvatio,
Prihvatio, banu nazdravio.
Čašu popi, a djevojci vrnu.
Al djevojka drugu natočila,
Pa je dava djetić-Marijanu,
Ne će junak da na čašu gleda,
Već djevojku medju oči crne.
I ovako junak besjedio:
„Moj daidja, Kraljeviću Marko!
Prosi meni u bana Zlatiju,
A za moju pravu zaručnicu."
Šuti Marko kolik da ne čuje
I drugi mu volat besjedio:
„Moj daidja, Kraljeviću Marko!
Prosi meni u bana Zlatiju,
A za moju pravu zaručnicu."
Šuti Marko kolik da ne čuje.

Kad to vidje djetić Marijane,
Da ga Marko poslušati ne će,
Ovako je dajku besjedio:
„Bre djidijo, Kraljeviću Marko!
Ak' mi ne ćeš isprosit djevojku.
Sabljom mojom odsjeć ću ti glavu.“
Kad to čuje od Krojana bane,
Ponizno mu bane progovara:
„Bre polašnje, djetić Marijane!
Kad si taka teška 'ogunjica,
Nu ti sjedi, neka tebi kažem:
Ako te je porodila majka,
Al sestrica tebe uzgojila
Na čistomu krilu djevojačkom.
Sutra rano, ako Bog da zdravo.
Ti pojaši tvojega djogina,
Ajde zdravo iz grada Krojana,
Ti se hvaćaj brda i dolina,
Ti progazi četiri planine:
Bukovicu i Orahovicu.
I progazi Jabuku planinu
I ti spani u Vukov-planinu,
I ti sadji na vodu Vukovu,
Baš u vodu naćeraj djogina.
Ti priplivaj jezer-vodu hladnu
S ovu bandu, a na onu stranu,
Pa se penji u crvene st'jene,
U pećinu cv'jeća pozlaćena,
Ti otrgni cv'jeća pozlaćena,
Pa se vrni do grada Krojana,
I hoćeš ga meni darovati,
Ja ću tebi Zlatiju djevojku,
Da je vodiš, da se ženiš s njome.“
Kad to čuje djetić Marijane,
Do bana je djetić dolazio,
Desnu mu je ruku uhvatio
A baš banu tvrdu vjeru dava,
I ovako banu progovara:
„Ču li mene, od Krojana bane,
Kurva bio, ko ti se poreko!

Kad donesem cv'jeća pozlaćena,
I tebi ga ja darujem, bane!
Ne moj meni u bah udariti,
Da mi ne ćeš Zlat'ju pokloniti.“
Tad zaviče Kraljeviću Marko:
„Nu mani se, mio moj sestriću!
Ti ćeš svoju izgubiti glavu,
Tvoja hoće zakukati majka,
Hoće mene proklinjati Marka!
Lako ti je, sinko, progaziti
Bukovicu i Orahovicu
I Jabuku, visoku planinu,
Māli nije Vukovu planinu.
Da ti vidiš, moj mili sestriću!
A kakva je Vukova planina:
Jesu bukve puta priklopile,
Ne zna im se puta ni raskršća;
Tu se svako nakotilo zv'jerje,
Vuci viju na st'jeni studenom,
Gavran' graju na bukvi zelenom,
Medjedi ti, moj mio sestriću!
Baš priskaču tamo i ovamo,
Ne ćeš, sinko, lako progaziti,
Neg se mani vraga i belava!“
Šuti Marjan, ništa ne divani,
Nego sjede hladno vino piti.
Kad se momci vina nakrasiše,
Odoše ti sanka boraviti.
Svi u dvoru sanka boraviše,
Māl ne spava djetić-Marijane.
Kad je noći polovinu bilo,
Iz dušeka s' junak izmaknuo,
Pa na sebe udari od'jelo,
Pa niza se pusat objesio,
Tiho ide niz bijele dvore,
Od dvora je vrata otvorio,
Iz podruma konja prihvatio,
Pa se bači njemu u ramena.
Evo ti ga u polje krojansko.
Dobro se je junak odmaknuo,

Gotovo se bilo zasvanuti,
Razbudi se Kraljeviću Marko,
Kad mu nema kod njega sestrića.
Skoči Marko, ko da se pomami,
Pa na sebe udari od'jelo,
A niza se pusat objesio,
Pa izadje iz bijela dvora.
Iz podruma šara prihvatio,
Pa se njemu bači u ramena,
Za sestrićem u poćer udrio.
Dobar šarac Kraljevića Marka,
Brže ti je polje pripješio,
Na kraj polja dostignu sestrića,
Pa je Marko riječ besjedio:
„Marijane, moj mili sestriću!
Ti se mani vraga i belava,
I Zlatije, lijepe djevojke.
Baš u sv'jetu ima djevojaka,
Hoće dajko tebe oženiti.
A ti ne ćeš lako progaziti,
Progaziti Vukovom planinom,
Da ti imaš sokolova krila,
Tako bi je junak priletio."
Ma mu veli djetić-Marijane:
„Moj daidja, Kraljeviću Marko!
Ja ću poći, znat mi i ne doći,
Ja se hoću Zlat'jom oženiti,
Oli s njome, oli zemljom crnom."
Kad to vidje Kraljeviću Marko,
Da je junak naumio poći,
Ovako je njemu besjedio:
„Marijane, moj mili sestriću!
Kad si tamo naumio poći,
Evo tebi mojega šarina,
Jer te ne bi zekan iznosio,
Onud šarac prije polazio,
A inač'je prolaziti ne ćeš!"
A da vidiš djetić-Marijana,
Gdje odjaše njegova zekana,
A poklopi Markova šarina,

Tu se oni dimno pozdraviše.
Ode Marjan brdim i dolinam,
A on Marko na se u Krojana.
Dobro gazi djetić-Marijane,
Tri planine zdravo progazio,
U četvrtu Vukovu dolaz'jo.
Kadar dodje Vukovom planini,
A kakva je, vatrom izgorjela!
I kadar je junak razgledao,
Gotovo se junak poplašio,
Pa no srcu gaireta dade.
Pa se nap'je iz ploske rakije,
Dobro goni pod sobom šarina.
Mili Bože, čuda velikoga!
Gdje medjedi pusti navališe,
Sa sve bande i četiri strane,
Baš medjedi i pusti vukovi.
Ma da vidiš djetić-Marijana,
Gdje potegne sablju od bedrice,
Pa ti s'ječe vuke i medjede;
Dosta bi ih šarac pogazio,
Lomi šarac kroz Vukov-planinu.
Marijanu Bog i sreća dade,
Gdje progazi Vukovu planinu,
Dobar ga je šarac iznosio,
Zdravo pane na vodu Vukovu.
Kadar djetić pokraj vode dodje,
Teško se je bio umorio,
Pa razjaše bijesna šarina.
On je sio, malo počinuo,
I tu njemu loša sreća bila,
Ugleda ga baš čolaska vila,
K Marijanu vila dolazila:
„Zdravo bio, neznana delijo!
Otkle jesi, od koje si zemlje?
Kako li se po imenu vičeš?
Otkle tebi debeli šarine?
Poznam vila ja tega šarina.“
Kadar li je djetić razumio,
Pa je tako njome besjedio:

„Da si zdravo, vilo planinkinjo!
Kad me pitaš, ni lagati ne ću.
Ja sam junak iz daleka mjesta,
Baš 'no junak iz grada Prilipa,
A ja jesam roda gosposkoga,
Gosposkoga, pa i junačkoga,
Imam dajka Kraljevića Marka,
To je šarac Kraljevića Marka.“
Kadar li ga vila razumjela,
Za desnu ga ruku uhvatila
I ovako njemu besjedila:
„Zdravo bio, djetić-Marijane!“
Pa još njemu vila besjedila:
„Kako mi je, starac Kraljevića?
A može li više vojevati?
A može li dobro vina piti,
A i turske odasjecat glave?“
Al joj reče djetić-Marijane:
„Dobar ti je starac Kraljevića,
On vojuje i na megdan ide,
Dobro pije crveniku vino,
Dobro s'ječe, a baš turske glave.
On me čeka u gradu Krojanu,
Dok se junak sa vodice vratim.“
Sve jom junak po istini kaže,
Što je došo na vodu Vukovu,
Da prepliva vodicu Vukovu,
Za utrgnut cv'jeta pozlaćena.
Kad li ga je vila razumjela,
Ovako je njemu besjedila:
„Marijane, moj sivi sokole!
Nije lako jezer preplivati.
Koliko je u godini dana,
Toliko je proždrla junaka,
Troje duplo ucv'jeli majaka.“
Kad to čuje djetić-Marijane,
On ti vilu poslušati ne će,
Neg se bači šarcu u ramena,
Zaćera ga u pusto jezero,
Dozivlje ga vila čolaskinja:

„Bre počuj me, djetić-Marijane!
Kad si tamo naumio poći,
Tiho goni jezer-vodom hladnom,
Ti pritegni uzdu i jendjiju,
Ti pritegni sve četir kolane,
Tako hoćeš jezer preplivati.
Kad se budeš natrag povrćati,
Brže goni jezer-vodom hladnom,
Ti popušti uzdu i jendjiju,
Ti popušti sve četir kolane,
Da b' se šarcu noge zaputile.
Ti potegni sablju od bedrice,
Pa ti s'jeci vodu oko sebe,
Ne bi l' tebe sreća iznosila."
Dobro junak vilu poslušao,
Kako ga je vila svjetovala,
On prepliva jezer-vodu hladnu.
S ovu stranu, a na onu bandu;
Pa se penje u crljene st'jene,
I on dodje do kamen-pećine,
Pa utrgne cv'jeta pozlaćena,
Turi cv'jeta u džep od dolame,
Pa se skine niz crljene st'jene,
Pa se bači šarcu na ramena,
Zaćera ga u jezero vodu.
Brže goni jezer-vodom hladnom,
Popušti mu uzdu i jendjiju,
Popušti mu sve četir kolane.
Kad je bio nasred vode hladne,
Jezer se je voda uzmutila
Na valove modre i krvave,
Šarcu su se noge zaputile,
Stade tonit šarac od megdana,
Još se šarac po jezeru rve,
Pa da vidiš djetić-Marijana,
Gdje potrže sablju od bedrice,
S'ječe vodu s obe dvije strane.
Tu pomoći njemu ne bijaše,
Dobar mu je šarac potonuo,
Baš potone djetić-Marijane,

Zanese ga baš pusto jezero.
Marijanu dobra sreća bila.
Obazre se vila čolaskinja,
Obazre se u pusta jezera.
Kadar nema momka na šarinu,
Svemu se je jadu domislila.
A da vidiš vile čolaskinje,
Gdje ispušti iz ramena krila,
Pa poleti Vukovom planinom,
Viče vila iza svega glasa:
„Gdje ste, vile, tridest posestrima,
Ne vidite l', s njima ne vidjele?
U jezeru jest se utopila,
Utopila golema delija,
A baš sestrić Kraljevića Marka,
A i šarac Kraljevića Marka.
Ak' obazna Kraljeviću Marko,
A da su se oni utopili,
Hoće doći Vukovom planini,
Hoće puštit hrte i sokole,
Hoće hrti vile išćerati,
A sokoli hoće uhvatiti,
S Markom ćemo na čudo udriti.
Trijest vila let'te u jezero,
Trijest vila šarca izvadite,
Ja ću sama Markova sestrića."
Kad su ti je vile razumjele,
Polećeše u pusta jezera:
Tridest vila šarca izvadiše.
Kad su ti ga na kraj isteglili,
Iz šarca su vodu isc'jedili,
Ali šarca hukom zahuknuše,
Skoči šarac ka i prije bio.
Stoji hrška bijesna šarina,
Stoji hrška oko jezer pusta,
Ište šarac gospodara svoga.
U to doba vila iz jezera
Za perčina dotegli Marjana.
Da ko vidi vilu planinkinju,
Gdje se muči s mlad'jem Marijanom,

Mučila se tamo i ovamo,
Dok iz njega vodu isc'jedila,
Triput ga je hukom zahuknula.
Skoči junak ko i prije bio.
Pa je vila njemu besjedila:
„A sad, reče, djetić Marijane,
Hajde s mirom Vukovom planinom,
Niko tebi nauditi ne će.
Kadar dodješ do grada Krojana,
Pozdravi mi starca Kraljevića,
Da sam jošter u životu vila,
Da ja čuvam na jezeru stražu.
Da sam desnu izgubila ruku
Čuvajući na jezeru stražu.“
Potpuno jom momče zahvaljiva
I s vilom se dimno pozdravio,
Pa se bači šarcu u ramena.
Ode junak zdravo i veselo.
On progazi Vukovu planinu,
Više nema vuka ni medjeda,
Zdravo prodje a sve tri planine,
Zdravo spane u polje krojansko.
Kad je bio u polju široku,
Al se njemu pogledati dalo,
On ti vidi golema junaka
Na kobili ko na gorskoj vili.
Pozna junak, poznat ga ne može.
Kadar su se bliže primaknuli,
Kad ti glavom Musa Arbanase,
Mal mu Musa iza glasa viče:
„Kopilane, djetić-Marijane!
Oli ćemo cv'jeta pod'jeliti,
Ol junački megdan prokušati?“
Povika mu djetić Marijane:
„Ne budali, Musa Arbanase!
Eto brka, a eto junaka,
A pod tobom hitre bedevije.
Naćeraj je brdim i dolinam,
Ti progazi četiri planine,
I zaplivaj u Vukovu vodu

Pa utrgni cv'jeta pozlaćena,
Pa se zdravo vrni do Krojana,
Pa ti daruj gospodara tvoga,
Ne dam moga, jer mi nije drago.“
Srdan Musa, rodila ga majka!
Na Marjana nagoni kobilu,
A od bedre sablje povadio,
Isto tako djetić-Marijane.
Pa se oni sabljam udariše,
Puste sablje oni izlomiše,
Jedan drugom rane ne zadade.
Baš barčaka u travu turiše,
Baš se konji prsim udariše,
A junaci za grla skopaše,
A niz dobre konje poskakaše,
Na junačk'jem nogam ostadoše,
Rvaju se po pustom dolini,
Rvaše se puna dva sahata.
Ma da vidiš čuda velikoga,
Marijan se teško umorio,
Jest b'jelijem balam zabalio,
Jest b'jelijem i polu krvav'jem,
Nije Musa još ter ni b'jelijem.
Vidi Marjan, gdje će poginuti,
Pa povikne, što mu grlo dava:
„O ti Musa, zlo ti jutro bilo!
Ol ne vidiš, s njima ne vidio,
Da se vedro nebo prolomilo,
Leti munja iz neba visoka,
Ubit hoće i mene i tebe.“
Mudar bio Musa Arbanase,
Mudar bio, al se prevario,
Dignu glavu k nebu visokomu.
Što je Musa glavu podignuo,
Marijana malo popuštio,
Marijan ti njega postisnuo,
Obrnu ga s desne na lijevu,
S njim ti udre o tvrdu dolinu,
Koljenim mu na prsi skočio,
Nema kadar nožić povaditi,

Već mu zubim grkljan prekosio.
S njega svuče bijesno od'jelo,
S njega svuče, a na se obuče.
Pa uzimlje ulomak od ćorde,
Musovu je glavu okinuo,
Na bojno je koplje nataknuo.
On poklopi Musovu kobilu,
A za sobom povede šarina,
Pa ga evo poljem širokijem.
Na pendžeru od Krojana bane,
Iz durbina u polje gledaše,
Pa ugleda golema junaka,
Pa dozivlje Kraljevića Marka:
„Evo, Marko, Muse Arbanasa,
A za njime tvojega šarina,
A na koplju Marjanova glava.“
Kad to čuje Kraljeviću Marko,
U svomu se srcu uzmućuje,
Do bana je bio dolazio,
Pa iz ruku durbin prihvatio,
Pa on gleda u polju junaka,
Dobro pozna svojega sestrića.
Na to mi se Marko posmjehuje
I ovako banu besjedio:
„Ol ne vidiš, bane od Krojana,
Ol ne vidiš, šinula te guja!
Ono ti je djetić-Marijane,
Na njemu je Musovo od'jelo,
I on jaše Musovu kobilu,
A na koplje nataknuo glavu.
Kadar dodje djetić-Marijane,
Pod njim ćemo konja prihvatiti,
Nemoj njemu ništa divaniti,
Već izvedi lijepu Zlatiju,
Jer je junak trudan i umoran,
Da ti ne bi zametnuo kavgu
U Krojanu, gradu bijelomu.“
U to spane djetić-Marijane,
U to spane u rosnu livadu.
Priskoči mu i bane i Marko,

Pa pod njime prihvatu kobilu.
U to djetić razjaše kobilu,
Iz džepa je cv'jeta izvadio,
Daruje ga banu krojanskomu.
Al mu veli od Krojana bane:
„Aferum ti, djetić-Marijane!
A baš si je s mukom zadobio.
Ajde s mirom do Prilipa tvoga,
Pa dobavi kuma i djevera
I ti skupi kićene svatove,
Pa ti dodji po mladu djevojku.“
Al mu reče djetić-Marijane:
„Ču li mene, od Krojana bane!
Ja s' odovle ni maknuti ne ću.
Što će meni kumi i djeveri?
Što će meni kićeni svatovi?
Eto kuma Kraljevića Marka,
A djevera poda mnom djogina,
Ja sam, bane, kita i svatovi.
Već mi vodi lijepu djevojku,
Jerbo sam je trudno zadobio,
A baš junak trudno i umorno.
Ako li je izvesti ti ne ćeš,
Sabljo moja, rusa glava tvoja.“
Kadar li ga bane razumio,
On ti ode u bijele dvore,
Pa izvede lijepu djevojku
I njezino prem bijelo ruho.
Marjanova konja izvodiše,
Pa mu s' Marjan baci u ramena,
A za ruku prihvati djevojku,
Pa je baci za se na djogina,
On ne haje za ruho djevojke.
Tu se s njima dimno pozdravio.
Otole se oni opremiše,
Odoše ti iz grada Krojana.
Kudgod idju, do Prilipa sidju.
Počinuli nekoliko br'jeme,
L'jepe Marko svate pokupio
I dobavi oca kaludjera,

A odoše kod crkve Ružice;
Pokrstiše lijepu djevojku,
Ružica jom ime iznosiše,
Oženiše momka i djevojku.

Ljubidrag Niko, br. 30. *Iz Dubrovnika.*

54.

Zmaj ognjeni i gospodja Milica.

Ljepo ti je podranit ranije,
Kako rani Kruševac-Lazare!
Rano rani u ramne Kotare
Pored s njime Milica gospodja.
Oni idu u ramne Kotare
Ka Ružici ka crkvi božijom.
I tu su se Bogu pomolili,
Pomolili Bogu po zakonu.
Kada su se Bogu pomolili,
Izidjoše iz bijele crkve,
Izidjoše u polje široko,
Pa mi sjedu u trave zelene.
Gledala ih kotarska gospoda,
Pa su oni sobom govorili:
„Mili Bože, čuda velikoga!
L'jepa ti je Milica gospodja:
U struku je tanka i visoka,
A u licu b'jela i rumena,
Ma je njome lice potamnjelo.
Ol je kogodj b'jelu dvoru kori,
Da ne ima od srca poroda,
Ol je ljubi koji drugi junak?“
To ne čuje gospodja Milica,
Nego čuo Lazar-gospodare,
Pa mi idu dvoru bijelome.
Kad su došli dvoru bijelome,
Tu su oni sjeli počinuti,
Al je Lazar ljubi govorio:

„O Milice, moja ljubi draga!
Što te pitam, hoj mi kazat pravo?
Kaži meni, moja ljubi draga!
Od šta ti je lice potamnjelo?
Kunem ti se i vjeru ti davam,
Da ti ništa učiniti ne ću."
Kad Milica njega razumjela.
Gospodaru Lazu govorila:
„U Bogu ti, dragi gospodare!
Što me pitaš, rijet ću ti pravo,
Od šta mi je lice potamnjelo.
Kad ja mlada u čardake podjem,
K men' doleti ognjeviti zmaje,
On doleti iz Prolog-planine,
On mi ljubi lica bijeloga.
Al te molim, gospodare Lazo!
Uzmi sablju, ods'jeci mi glavu,
Liberaj me ognjevita zmaja."
Al je Lazar ljubi govorio:
„Ljubi moja, milo dobro moje!
Kad do večer podješ u čardake,
Kad ti dodje ognjeviti zmaje,
Ti ga pitaj, moja ljubi draga!
Koga bi se poginut strašio."
Kad je ono po večeri bilo,
Ona ide gospodja Milica,
Ona mlada ide u čardake.
Bijeli je prozor otvorila,
A na prozor iznosila glavu,
Pa pogleda uz Prolog-planinu.
Sva planina suncem zasjajala
Od prokleta ognjevita zmaja.
On podvije krila ispod sebe,
Pa mi k njome leti u čardake.
Kolika je božja noćca bila,
Svu noć jom je lice priljubio.
Kad je sjutra b'jela zora bila,
Ma govori gospodja Milica:
„Gospodare, ognjeviti zmaje!
Što te pitam, hoj mi rijet pravo,

Koga bi se poginut strašio?“
Kad je čuo ognjeviti zmaje,
Omlati jom tešku zaušnicu.
Kako mi je lako udario,
Dva jom zdrava zuba izvadio,
A četiri s mjesta pomaknuo,
Niz lišce je krvca polijeva.
Al je ona njemu govorila:
„Gospodare, ognjeviti zmaje!
Zašto si me tako udario,
Kad ti ništa učinila n'jesam?“
Al je zmaje njome govorio:
„O Milice, moja ljubi draga!
Što si mene upitati došla,
Koga bi se poginut strašio?
Ol ćeš kazat gospodaru tvomu?“
Al je ona njemu govorila:
„Tvrda vjera, ognjeviti zmaje,
Tvrda vjera, ne pomogla mene!
Da nikomu kazivati ne ću.
Da mi nisi momu srcu mio,
Ne bi ovdi mlada dolazila,
Dolazila mlada u čardake.
I još žalim, dragi gospodare!
Gdje se jutros jesi odocnio,
Kada budeš lećet u planinu,
Da te kogod u putu ne srete.“
Ali jom je zmaje govorio:
„Čuješ mene, moja ljubi draga!
Kad me pitaš, rijet ću ti pravo,
Koga bi se poginut strašio:
Koliko je sve ravno Kruševo
I u njemu mladijeh junaka,
I junaka i britkih sabalja,
Nikoga se pripanuo ne bi,
Niti bi me iko pogubio,
Nego samo jedan ima junak,
Po imenu Andjelića Vuče,
Jer on ima tešku topuzinu,
Gdje udara, u dvoje rastavlja.

Jednom sam mu na megdanu bio,
Da mu zmaje n'jesam ubjegnuo,
Bio bi mi glavu otkinuo."
Pa podvije krila ispod sebe
I poleti uz Prolog-planinu.
A da vidiš Milice gospodje!
Skočila se na noge lagane,
Gospodaru ide u kamare
I ona je njemu govorila:
„Gospodare, Kruševac-Lazare!
Jedva mi je ognjeviti zmaje,
On je jedva meni kazivao,
Koga bi se poginut strašio,
I ovako meni govorio:
Koliko je sve ravno Kruševo,
I u njemu mladijeh junaka,
I junaka i britkih sabalja,
Da ga niko ne bi pogubio,
Niti bi se koga pripanuo,
Neg junaka Andjelića Vuka.
Da je Vuče u megdanu dobar,
Da on ima teške topuzine,
Gdje udara, u dvoje rastavlja.
Da mu jednom na megdanu bio,
Da mu zmaje nije ubjegnuo,
Bio bi mu glavu otkinuo."
Kad to čuje Kruševac-Lazare,
To je njemu jako milo bilo.
Brzo kiti listak knjige male,
A na ruke Andjelića Vuka.
Ovako mu u tom knjizi malom:
„Prijatelju, Andjeliću Vuče!
Da si brzo u dvoru u mene!"
Kada njemu mala knjiga dodje,
Knjigu lego Andjeliću Vuče.
Kad vidio, što mu knjiga kaže,
On je svoga konja napravio
I uzimlje tešku topuzinu,
Pa on ide u ravno Kruševo.
Kad je došo u ravno Kruševo,

A prid dvore Kruševca Lazara,
Prema njemu Lazar išetao
I pod njime konja isprimao.
Konja vodi u rosne livade,
Njega vodi na kule visoke,
Pa ga stavi za svijetle sofre,
Pa mu dade blagovat lijepo.
Kad su oni blagovali l'jepo,
Onda njemu Lazo govorio:
„Prijatelju Andjeliću Vuče!
N'jesi došo b'jelu dvoru mome,
Da ti piješ crveniku vino,
Neg da zgubiš ognjevita zmaja,
Što mi ljubi moje ljubi drage.“
Ma je njemu Vuče govorio:
„Prijatelju, Kruševac-Lazare!
Da sam znao, Andjelića Vuče!
Ne bi ti se bio pomaknuo,
Niti došo u ravno Kruševo,
Jer je trudno, Kruševac-Lazare!
Jer je trudno zmaja pogubiti.
Ma kad sam se dovle zamučio,
Evo ću ga danas pogubiti.“
Kad je ono po večeri bilo,
Svak mi ide u svoje odaje,
Ali mlada gospodja Milica,
Ona mlada u čardake ide,
A za njome Andjelića Vuče.
On mi Vuče za vratim ostane,
Pa je b'jeli prozor otvorio,
A na prozor glavu iznosio.
Kad se njemu pogledati dalo,
Pogledati uz Prolog planinu:
Sva planina suncem zasjajala
Od prokleta ognjevita zmaja.
On podvije krila ispod sebe,
Pa mi zmaje leti u čardake.
A kad zmaje u čardake dodje,
Kad ugleda Andjelića Vuka,
Ovako je njemu govorio:

„Kudgod idem ognjeviti zmaje,
Tuda i ti, Andjeliću Vuče!“
A da vidiš Andjelića Vuka!
On podigne tešku topuzinu,
Pa udari ognjevita zmaja.
I Vuku je dobra sreća bila,
Po sr'jedi je njega uhitio,
U dvije ga pole rastavio.
Kolika je kula Lazareva,
Sva je kula krvim potonula
Od prokleta ognjevita zmaja.
Pa je Vuče govorio njome:
„Ne straši se, moja gospodjice!
To je krvca ognjevita zmaja.“
Pa udari Andjelića Vuče
Topuzinom gospodju Milicu.
A kako je lako udario,
Tri zmajića iz nje ispanula.
A zavika Kruševac-Lazare:
„Bog t' ubio, Andjeliću Vuče!
Što učini moja ljubi draga,
Da si mi je tako obranio?“
A govori Andjeliću Vuče:
„A ne boj se, Kruševac-Lazare!
Tvojom ljubi ništa biti ne će.
Ti dovedi tri dobra l'ječnika,
Oni će ti izvidat Milicu.“
Kad to čuo Kruševac-Lazare,
On dobavi tri dobra l'ječnika,
Pa vidaše Milicu gospodju.
Brzo mlada rane preboljela.
A on junak Andjeliću Vuče,
On uzimlje tri mala zmajića,
Pa ih baci nebu pod oblake,
Na topuz ih teški dočekuje,
Da od vraga ne ostaje traga.
A govori Kruševac Lazare,
On govori Andjeliću Vuku:
„Prijatelju, Andjeliću Vuče!
Eto tebi u dvoru u mene,

Uzmi blaga, koliko ti drago,
I ti uzmi dobra konja moga."
Al je njemu Vuče govorio:
„Što će meni, Kruševac-Lazare!
Što će meni silno tvoje blago,
Kad ja imam blaga i odviše?"
Pa on ode dvoru bijelome,
A ostane ognjeviti zmaje,
On ostane u Laza na kuli.

Vijolić Djuro, br. 41. *Od Ive Hajduka iz Orašca kod Dubrovnika.*

55.

Zmaj ognjeni i Višnjevića Jele.

(Malo drukčije.)

Konja kuje Višnjević-Lazare,
Ukraj njega Jele ljubi svoja,
Iz skuta mu čavle dodavala,
U nje bl'jedo od umrća lice,
Na nju Lazo često pogledjuje,
Pa je svojoj ljubi govorio:
„O Jelice, moja ljubi draga!
Što je tvoje lice tako b'jelo,
Ali ti je što do mene, Jele,
Ol do vile, dobra konja moga,
Ali štogod do dva brata moja,
Al do dvije drage sestre moje?"
Odgovara Jele Lazareva:
„Gospodare Višnjević-Lazare!
Što j' ovako moje lice bl'jedo,
Gospodare, nije mi do tebe,
Ni do vile dobra konja tvoga,
Niti do dva mila brata tvoja,
Ni do dvije drage sestre tvoje,
Neg je meni do Boga nevolja,
Ma je tebi kazati ne smijem,

Jer je meni teško zapr'ješeno,
Da bih kome ovo pokazala,
Ja bih moje oči izgubila,
A ti, Lazo, sa ramena glavu."
Kad to čuje Višnjević-Lazare,
Plane Lazar kako oganj živi,
Pa potegne sablju okovanu,
U desnici drži posjeklicu
I govori Jelici ljubovci:
„Kaži, Jele, što li kazat ne ćeš,
Evo ću ti odasjeći glavu!"
Kad to čuje Jele Lazareva,
Od britke se prepadnula ćorde,
Pa zaviče tanko iza glasa:
„Ne udaraj, dragi gospodare!
Evo ću ti kazati pravedno:
Kad ti podješ u lov u planinu,
Kada noćiš u gori zelenoj,
Iz gore se ljuti zmaje vuče,
Dovuče se u našu livadu,
Pa se vije kulu uz bijelu
Na prozore naše, gospodare!
Sa prozora u kulu se svali,
Pa se svije na meke dušeke.
Kad ja, mili gospodare, dodjem,
Sine junak ko na gori sunce,
Mene ljubi u meku dušeku.
I meni je težko zapr'jetio,
Da nikomu za njega ne kažem,
Niti tebi, dragi gospodare.
Pa još hoće, nosili ga djavli!
Da me zove: Poluljubi moja!
A ja njega: Polugospodare!"
Kad to čuje Višnjević-Lazare,
Udara se rukom uz koljeno,
Na koljenu dobra čoha puče,
I govori Višnjević-Lazare:
„O Jelice, draga ljubi moja!
Kadar moga potkujem dorina,
Iznesi mi pivo i jedivo

I svijetlo moje oružije,
Ja ću poći u lov u planinu,
Ostat hoću u gori zelenoj.
Ako li ti ljuti zmaje dodje,
Upitaj ga, Jele, ljubi moja!
Boji li se na sv'jetu junaka,
U Turcima ol u Latinima.
Dobro slušaj, Jele ljubi moja,
Što će tebi ljuti zmaje r'jeti."
U to Lazar konja potkovao,
Jele nosi pivo i jedivo
I oružje sv'jetlo Lazarevo,
Pa se Lazar na konja metnuo
I otide u goru zelenu.
Zdravo Lazar u planinu dodje,
Lova lovi gori po zelenoj,
Sve dok bilo na zapadu sunce.
Tad počine pod jelu zelenu,
Konju dade zoba od šenice
I on Lazar blagovat stanuo.
U to s' hvati mrkla sutorina,
A zmaj ide iz gore zelene,
Pa se vuče u rosnu livadu,
Pod tanahnu kulu Lazarevu,
Pa se kulu vije uz visoku,
Izvije se kuli na prozoře,
Pa se svali kulu u tanahnu,
Pa se meke meće na dušeke.
Dokle Jele Lazareva dodje,
Sinu tada ko na gori sunce.
Govori mu Lazareva Jele:
„Ljuti zmaje, polugospodare!
Što te pitam, hoćeš kazat pravo?"
Ali joj je zmaje govorio:
„Nu upitaj, Lazareva Jele!
Neka čujem, što ćeš govoriti?"
Ali mu je Jele govorila:
„Ljuti zmaje, polugospodare!
Bojiš li se na sv'jetu ikoga
Od Turaka ali od Latina?"

To je zmaju muka čuti bilo,
Pa je zmaje njojzi govorio:
„Kučko Jele, poluljubi moja!
O nevjero, što me za to pitaš,
Al si kome povidjela za me,
Oli tvojim dragim djeverima,
Ol Lazaru, tvome gospodaru?
Da ja znadem, Lazareva Jele!
Da si kome povidjela za me,
Oba bih ti oka povadio,
A Lazaru osjekao glavu,
Pogubio dva djevera tvoja.“
Oklinje se Jele Lazareva,
Oklinje se i krivo se kune:
„Ljuti zmaje, polugospodare!
Ja nikome n'jesam povidjela
Za u glavi oba oka moja.
Ako li sam komu povidjela,
Na nebu se oblak zametnuo,
Iz oblaka udarile str'jele,
Ne udrile drva ni kamena,
Nego mene Jele Lazareve,
Razn'jele mi i kosti i meso!
Neg te pitam ja iz glave moje,
Neka vidim Jele Lazareva,
Da li ljubim golema junaka,
Jesi l' bolji od moga Lazara?“
Tad joj ljuti zmaje odgovara:
„Kad je vjera, Lazareva Jele!
Da nikome n'jesi povidjela,
Neka da znaš, draga dušo moja!
Da ti ljubiš plemića junaka
Triput boljeg od tvoga Lazara.
A kad želiš znati, dušo moja!
Ne bojim se na sv'jetu junaka
Od Turaka, niti od Latina,
Nešto malo od Prilipa Marka,
Ma ne bih se Marka uzbojao,
Neg pod njime šarina dorina
I njegove puške čeferdala,

Što mu b'jela vila darovala,
A što bije pod oblakom ždrala.
Dobar bi me dorat dostignuo,
I sprednjijem nogam pogazio,
Marko bi me puškom udario,
Tako bih ti lasno poginuo.“
Kad je zora zab'jeljela b'jela,
Skače zmaje iz meka dušeka,
Ide zmaje kuli na prozore,
Pa se svije kulu niz bijelu,
Evo ti ga rosnu niz livadu
U Jastrebić visoku planinu.
A kada je oko podne bilo,
Evo k dvoru Višnjević-Lazara,
Igra dobra niz livadu konja,
Vidjela ga Jele sa prozora,
Leti Jele niz kule bijele,
A pred dvorom pričeka Lazara,
Konja prima, za zdravlje ga pita:
„Jesi l' zdravo, dragi gospodare!
Jesi li se gorom umorio?“
Odgovara Višnjević-Lazare:
„O Jelice, draga ljubi moja!
Zdravo jesam, al veselo n'jesam.
Ja se n'jesam gorom umorio.
Jer je mene dobar konj nosio.
Neg mi kaži, Jele ljubi moja!
Je li zmaje noćas dohodio,
Jesi li ga štogod upitala?“
Ali mu je Jele govorila:
„Gospodare Višnjević-Lazare!
Zmaje ti je ljuti dohodio
I u noćas mene pohodio,
Ja sam ljuta zmaja upitala.
Krutan junak, mio gospodare!
Da s' ne boji na sv'jetu nikoga
U turskome, ni u latinskome,
Nego nešto od Prilipa Marka.
Ma ne bi se njega uzbojao,
Neg šarina njegova djogina,

I njegove puške čeferdala,
Štono mu ga vila darovala,
A što bije pod oblakom ždrala.
Dobar bi ga dorat dostigao
I prvijem nogam pogazio,
Marko bi ga puškom udario,
Da bi tako lasno poginuo;
Da ja ljubim plemića junaka
Triput boljeg od tebe Lazara.“
Kad to čuje Višnjević-Lazare,
Leti Lazar kulu u bijelu,
Nema kadar da će blagovati,
Nego uzme divit i artije,
Brzo Lazar b'jelu knjigu piše
I pozdravlja Kraljevića Marka:
„Pobratime, Kraljeviću Marko!
Da si brzo mojoj kuli tankoj.
Ti dovedi šarina djogina,
Ne ostavi pušku čeferdala,
Što ti b'jela vila darovala,
A što bije pod oblakom ždrala,
Jer je meni do Boga nevolja,
Ti ćeš meni u nevolji valjat.“
Kad je b'jelu knjigu napravio,
Pod nju nadje brza knjigonošu,
Podaspe ga spenzom nebrojenom,
Da otide Prilipu b'jelome,
Da nikome ne da knjige male,
Neg u ruke od Prilipa Marku.
Kad to vidi knjigonoša mladi,
Da ga dobro bio darovao,
Rusom mu se glavom poklonio,
U b'jelu ga ruku poljubio,
Turi knjigu u džep od dolame,
Pa otide zdravo i veselo.
Kudgod podje, ka Prilipu dodje,
Pod bijelu kulu Kraljevića.
To pred kulom Kraljeviću Marko,
Marko dugi čibuk zapalio,
Pa se šeće tamo i ovamo.

Kad ga vidi momak knjigonoša
Kapu skida, pod pazuho tura,
Lijepo se Marku poklonio,
Pa povadi knjigu šarovitu,
Dava mu je u bijelu ruku.
Kad se Marko knjige dobavio,
On čas na njoj pečat razlomio,
Pred oči je knjigu rastvorio.
Kadar vidi, što je napisano,
Hvati momka za bijelu ruku,
Pa ga vodi uz visoku kulu,
Za sv'jetlu ga sopru postavio,
Pa zaviče tanko iza glasa:
„Mandaljeno, moja sestro draga!
Nosi bolje piva i jediva.“
Kad to čula Mandaljena mlada,
U mladjega pogovora nema,
Skače mlada niz kulu bijelu,
Nosi odma piva i jediva,
Mlado momče blagovat stanulo.
Kad blagovo momak knjigonoša,
Tad se noge na lagane skače
I klanja se Kraljeviću Marku
I ljubi ga u bijelu ruku.
Njega Marko dariva lijepo,
Dade njemu dvadesti dukata
I govori Kraljeviću Marko:
„Ajde s Bogom, momak knjigonoša!
I pozdravi Višnjević-Lazara.
Neka mi se prije podne nada.“
Otole se momak otpravio,
Marko side niz bijelu kulu,
Iz podruma istegne šarina,
Lijepo ga Marko opravio,
Da mu zoba bijele šenice,
Te se vrati u kulu bijelu.
Pa otide u b'jelu odaju,
Pa se Marko resiti stanuo.
A kada se naresio bio,
Tad prehiti svijetlo oružje,

I svijetlu pušku čeferdala,
Štono mu je b'jela vila dala,
A što gadja pod oblakom ždrala.
Kad se Marko otpravio bio,
Pa zaviče tanko glasovito:
„Ostan' s Bogom, sestrice rodjena!
Evo idem do Višnjice grada
B'jeloj kuli Višnjević-Lazara,
Bog će dati, da će dobro biti.“
To žô bilo Mandaljeni mladoj,
Niz obraz je suzom udarila,
Pa je Marku bratu govorila:
„Kud ćeš, brate, kome na megdane?
Ti ne hodi, gdje ćeš poginuti.“
Kad to čuje Kraljeviću Marko,
Za to junak ništa i ne haje,
Neg izide kuli niz skaline,
Pa se konju na ramena baca,
Udre konja gvozdenom kandžijom,
Kudgod podje, u Višnjice dodje.
Kad je bio kuli na poglede,
Daleko ga Lazar ugledao,
Prama njemu largo išetao,
Konja prima, za zdravlje ga pita.
Kad je Marko konja oskočio,
Bijel'jem se rukam zagrliše,
Ljubiše se lišca u junačka,
Vodi Marka dvore u bijele.
Sluge dobra konja odvedoše,
Staviše ga u tople podrume,
Dadoše mu, što je od potrebe.
Marko sjede za svijetlu sopru,
Pa mi Marko blagovat stanuo,
Pored s njime Višnjević-Lazare.
A kada je po objedu bilo,
Skočiše se na noge lagane,
Pripasaše svijetlo oružje,
Izadjoše iz bijele kule,
Momci su im konje otpravili,
Metaše se konjim na ramena,

Okrenuše niz rosnu livadu,
Otidoše zelenu u goru.
Love lova gori po zelenoj,
Dok se mrkla nojca uhvatila,
Počinuli jelu pod zelenu,
Dobr'jem konjim zoba podadoše,
A dva pobra blagovat stadoše.
Kad evo ti zmaja iz planine,
On se smuče goricom zelenom
Do livade rosne Lazareve,
Pa se rosnu u livadu vuče,
Dokle dodje pod kulu bijelu,
Tad se vije uz visoku kulu,
Dokle kuli na pendžere dodje,
Pa se svali u kulu tanahnu
I meke se svije na dušeke.
Dokle Jele Lazareva dodje,
Onda sinu junak kako sunce,
Ljubi zmaje Jelu Lazarevu.
Kad je noći u ponoća bilo,
Eto k dvoru Višnjević-Lazara,
S njime pobra Kraljevića Marka,
U livadu rosnu počinuše
I čekaju zmaja ognjenoga.
Kad je zora zab'jeljela bila,
Eto zmaja kuli niz prozore,
Pa se vije niz bijelu kulu,
Svalio se trave na zelene,
Pa se vuče niz rosnu livadu,
Suproć njemu Kraljeviću Marko
Na šarinu, dobru konju svome.
A kada je Marka ugledao
Bježi zmaje uz rosnu livadu,
Jere misli, da će pobjegnuti.
Ma ga stiže šarin Kraljevića,
Sprednijem ga nogam pogazio,
A Marko ga puškom udario,
Oba mu je oka osl'jepio.
Tad zaviče Višnjević-Lazare:
„Brate Marko, os'jeci mu glavu!"

Viče zmaje glasovito tanko:
„Ne udaraj, od Prilipa Marko,
Ne udaraj, Boga za miloga!
N'jesam zmaje gore od zelene,
Nego d'jete kralja budimskoga.
Nema babo neg mene jednoga,
Za mene bi svoju krunu dao
I što ima zlata i dukata,
Majka moja oba oka svoja!
Evo ima devet godin' dana,
Da su mene zatravile vile
U planini, u gori zelenoj,
I ljutim me zmajem učinile.
Nego, Marko, Bogom pobratime!
Ti ne slušaj Višnjević-Lazara,
Moje ruse ne os'jecaj glave,
Ti ćeš punu milost zadobiti
Od mog baba, budimskoga kralja,
Moje majke, budimske kraljice,
Primit hoćeš plemenite dare.“
Kad to čuje Kraljeviću Marko,
Uzboja se kralja budimskoga,
Drži sablju u ruci junačkoj.
Jadan Marko u razmisli stane,
A poviče Višnjević-Lazare:
„Ne vjeruj mu, Bogom pobratime!
Nego vragu osijeci glavu.“
Zmaje viče glasovito tanko:
„Kraljeviću, ne s'jeci me, Marko!
Evo tebi tvrda vjera moja,
Ne manjka mi petnaest danaka,
Svuć ću s' sebe zmajeve haljine,
Ja ću ostat ko na gori sunce,
Vas u svili i u suhu zlatu,
Vodit ćeš me Budimu b'jelome,
Darovat me kralju, babu mome,
On će tebi plemenite dare,
Ti ćeš biti djendjil za života.“
Tad mu reče Kraljeviću Marko:
„Ljuti zmaje, moj po Bogu brate!

Kad sam tebi oči osl'jepio,
Kud ću tebe voditi slijepa?“
Ali mu je zmaje besjedio:
„Pobratime, Kraljeviću Marko!
Imaš brzna pod tobom dorina,
Udri konja na Dunaj na vodu,
A kad vodu na studenu dodješ,
Ti poviči tanko iza glasa:
„„Koja j' ovdje vila Nadanojla,
Kojano je sv'jem vilam gospodja,
Koja drži zmaja ognjenoga,
Mila sina kralja budimskoga?
Neka leti rosnu na livadu,
U livadu Višnjević-Lazara,
Zmaja su joj ljuto nagrdili,
Obadva mu oka osl'jepili.““
Kadar čuje vila Nadanojla,
Dolećet će rosnu na livadu,
Hoće vila izvidati mene.“
Kad to čuje Kraljeviću Marko,
Udre konja niz rosnu livadu,
Udre šara na Dunaj na vodu,
Brzo Marko na Dunaj dopade,
Pa zaviče tanko glasovito:
„Gdje je ovdje vila Nadanojla,
B'jela vila sv'jem vilam gospodja?
Da je brže u rosnu livadu,
U livadu Višnjević-Lazara,
Vidat oči zmaja ognjenoga,
Mila sina kralja budimskoga,
Jer sam ti ga krutno nagrdio,
Oba sam mu oka osl'jepio.“
Kad to čula vila Nadanojla,
Brže vila krilim polećela
Na livadu Višnjević-Lazara,
A za njom mi Kraljeviću Marko.
Prije vila u livadu dodje,
Prije vila, jer je nose krila,
Nego Marko na šarinu svome.
Al ako je nije dostignuo,

Ni s oka je nije izgubio,
Vila zmaju crne oči vida.
U to doba Kraljeviću Marko
Na šarinu vilinjega traga.
Govori mu vila Nadanojla:
„Čekaj, pobro, Kraljeviću Marko!
Dokle prodju petnaest danaka,
Da izvidam oči ljuta zmaja,
S njega svučem zmajinu haljinu,
Pridat ću ga k tebi na šarina,
Da ga vodiš Budimu b'jelome,
Pridat ćeš ga kralju budimskome,
Dat će tebi, štogod ti je drago.“
Čeka Marko vilu od planine
Tu dan po dan petnaest danaka.
Vila zmaju oči izvidala,
S njega svlači zmajinu haljinu,
Sine junak ko na gori sunce
Vas u svili i u suhu zlatu,
Pa ga dava Kraljeviću Marku:
„Pobratime Kraljeviću Marko!
Sad ga vodi Budimu b'jelome,
Pa ga predaj kralju budimskome
I gospodji kraljici budimskoj.
Kad budete preko b'jela grada,
A vas vide dva junaka mlada,
Koliko je tamo djevojaka,
Bog da znade, hoće l' ostat koja?
Pomamit se hoće svekolike
I na vas će jurišati mlade,
Udarat će djevojke Budimke
Sa kitama cv'jeća madjijana.
Ne daj, sivi moj sokole Marko!
Njem' u ruke da primi nijednu,
Vet ih bacaj trave na zelene.“
Kad je Marko vilu razumio,
Otole se junak otpravio,
Baca kralja na konja preda se,
S njime ide Budimu b'jelome,
Zdravo gradu na kapiju dodje.

Dočeka ih na vratima straža.
Teškijem se čudom začudili,
Pozna straža Kraljevića Marka,
Ne poznaje uz Marka junaka,
Medju sobom oni govoriše:
„Mili Bože, na svemu ti hvala!
Ko je ovo s Kraljevićem Markom?
Je li ovo od majke rodjeno,
Al ljepotom od Boga stvoreno?“
Tijem prodju gradu kroz kapiju.
Kad su bili preko b'jela grada.
A glas leti po cijelu gradu,
Da je došo Kraljeviću Marko
I doveo ljepotu junaka.
Mili Bože, na svemu ti hvala!
Kad se čulo po Budimu gradu,
Što je godje u majke djevojke
Za udaje i ašikovanja,
Sve to skače na noge lagane.
Sve buknule Budimke djevojke,
Gotovo se pomamile mlade;
Svi prozori i tamo i amo
Okite se glavam djevojačkim,
A čaršiju protisle djevojke,
Kud prolazi šarine djogine
I na njemu dva dobra junaka.
Pa da vidiš čudo i djevojke,
Medju sobom govorile mlade:
„Evo ovud Kraljevića Marka,
Vodi l'jepa kod sebe junaka,
Brzo kite cv'jeća napravimo
I u cv'jeće madjije bacimo,
Pa na njega kitam udarimo.“
Kako šaro tapa naprijeda,
Onako mi na njeg napadaju
Sa prozora bijelijeh dvora
Puste kite djevojačkog cv'jeća,
Čim gadjaju na konju junaka.
Al je Marka naučila vila,
Pa on znade, što djevojke rade.

Ne da Marko l'jepome junaku,
Da bi čiju kitu usprimio,
Vet padaju kite po sokaku,
A šaro ih tari kopitima.
Tako prodju preko b'jela grada
Sve do dvora budimskoga kralja.
Vidili ih kralju i kraljica,
Šalju momke pred bijele dvore,
Da pod Markom uhvate šarina.
Kad je Marko sa konja skočio,
Primi kralja na ruke bijele,
Pa ga vodi u dvore kraljeve.
Suproć njima kralju i kraljica,
A govori kralju od Budima:
„Dobar došo, Kraljeviću Marko!
Gdje si b'jelu vilu ulovio,
Pa je vodiš u dvore za ruku?“
Govori mu Kraljeviću Marko:
„Sv'jetli kralju, mili gospodare!
Nije ovo vila od planine,
Nego Ivo, tvoje d'jete drago,
Kojega si u Boga prosio,
A koga si izgubio bio,
Izgubio i zaboravio.“
Kad to čula kraljica gospodja,
Obe dvije raskrilila ruke,
Da se Ivu vije oko vrata,
Da ga grli i da ljubi majka.
Al je prije na tavan padnula,
Pridiže je Kraljeviću Marko
I on Ivo svoje d'jete drago,
Odn'jeli je meke na dušeke,
Izišla su dobra dva sahata,
Dokle se je bila razabrala.
Tad da vidiš od Budima kralja,
Gdje on čini veliko veselje
U svojemu u dvoru b'jelome,
Kakvo nije učinio kralju,
Kada se je krunom okrunio.
Kad veselje dovršilo bilo,

Ide kralju da dariva Marka,
Da mu dava po kraljevstva svoga.
Al mu Marko puno zahvaljiva:
„Hvala tebi, sv'jetla kruno moja!
Gospodar sam u Prilipu mome,
Pa većega gospodstva ne tražim,
A blaga mi od potrebe nije:
Dok imadem posestrimu vilu
I pod sobom šarina djogina,
Bit će blaga u junaka Marka,
Ako mnogom ni biti ga ne će."
Kada vidi od Budima kralju,
Da mu Marko uzet ne će blaga,
Dava njemu kolanu od zlata
I križ na njoj od kamena draga.
Na križu je kraljevo zlamenje,
Nek se znade, ko je Marku dade,
Da je nosi oko b'jela vrata
Sve za diku i svoje poštenje,
Što je njega kralju darovao.

Glavić Baldo Melkor, sv. LXVI. br. 188. *Od Anice Begin iz Luke na Šipanu.*

56.

Banović Strahinja.

Pije vino Banović Strahinja
U Jugovcu, gradu bijelome,
U svog tasta Jugović-Bogdana
S devet šura, devet Jugovića,
Dan po danak tri nedjelje dana.
Kad je prošlo tri nedjelje dana,
Eto banu b'jela knjiga dodje
Od gospodje stare majke svoje,
Ta mu knjiga teško ružno kaže,
Da ga kune mila majka svoja:
„O moj sine, Banović Strahinja!

U zô čas si pošo u Jugovac,
U gore se tamo okasnio,
Još u gore hladno vince pio,
Na grdne ti rane udarilo!
Ali ne znaš, što se je zgodilo
Na tanahnoj b'jeloj kuli našoj?
Turčin dodje silan Blagajlija,
Pogazi ti l'jepu banovinu,
Porobi ti b'jele dvore tvoje,
Odvede ti konje i volove,
Zapl'jeni ti ovce svekolike,
Iznese ti svekoliko blago,
Odvede ti ljubu Andjeliju,
Mene tvoju potisnuo majku,
Dobrijem me konjem pogazio."
Kada bane b'jelu knjigu primi,
Knjigu štije jutrom na uranku.
Kad on vidi, što mu knjiga kaže,
Vas se bane on preobrazio,
A nemilo čelo namrdio,
A ponisko brke objesio.
Kod njega se ne namjeri niko
Nego starac Jugović-Bogdane.
Pa na njega Bogdan pogledjuje,
Pa je Bogdan njemu besjedio:
„Bog mi s tobom, zete, dobro moje!
Što je tebi jutros na uranku,
Ter se jesi vas preobrazio,
Tako kruto čelo namrdio,
A ponisko brke objesio?
Ali si se teško naljutio,
A na devet vjern'jeh šura tvoj'jeh
Jugovića, devet sina moj'jeh,
Da te n'jesu dobro poštovali?"
Odgovara Banović Strahinja:
„O moj taste, Jug-Bogdane stari!
Kad me pitaš, da ti pravo kažem,
Što sam jutros teško neveselo,
Da ti kažem po istini pravo:
Ja se n'jesam teško rasrdio,

A na devet vjern'jeh šura moj'jeh
Jugovića, devet sina tvoj'jeh,
N'jesam zato čela namrdio,
Ni ponisko brke objesio,
Neg mi majka b'jelu knjigu šalje,
Ta mi knjiga teško grdno kaže,
Da je moja kula porobljena,
A iz kule izneseno blago,
Zapl'jenjeni konji i volovi,
I bijele sa planina ovce,
Odvedena Andje ljubi moja,
Majka moja konjem pogažena.
Neg moj taste Jugović-Bogdane!
Da mi dadeš devet sina tvoj'jeh,
Sina tvoj'jeh, devet šura moj'jeh,
Da idemo potražit Turčina,
Da povratim blago i ljubovcu,
Da pregledam staru majku moju!"
Kad ga čuje Jugović-Bogdane,
Planu Juže ko i oganj živi,
Reče Juže banu Strahiniću:
„Znadeš, zete, ne znali te ljudi!
Kad vlahinja obljubi Turčina,
Voli njemu više nego tebi.
Ti ne hodi tražiti Turčina,
Moju djecu tamo ne zazivaj,
Jer ti ne dam sina nijednoga,
Da ih Turci s'jeku po planini,
Da ih jedu orli i gavrani,
Lisičine, medjedi i vuci.
Ako ti je kula porobljena,
Ja ću tebi kulu sagraditi
Pokraj moje, i moja kako je.
Što je tebi izneseno blago,
Ja ću navrć namet na vilajet,
Silno ću ti nakupiti blago.
Što ti staru potiskoše majku
I dobrijem konjem pogaziše:
Stara bila, brzo bi umrla."
Kad to čuje Banović Strahinja,

Plane bane ka i vatra živa,
Pa govori Jugović-Bogdanu:
„O moj taste, Jugović-Bogdane!
Što bi meni kulu sagradio
Ukraj tebe kako i u tebe,
U nju silno blago nakupio
I nameto namet na vilajet,
Ta se kula ne bi moja zvala,
Nego tasta Jugović-Bogdana.
Što bi u nju nakupio blago,
To se ne bi moje blago zvalo,
Neg žalosne suze siromaške,
Gdje kapaju, ploču prokopaju,
Gdje dolaze, svako zlo donose.
Joh ti ga se meni po drugomu.
Teško bonu, što mu drugi dadu,
Meni tužnu, kad ja doma nemam!“
To izreče i na noge skače,
I govori Banović Strahinja:
„Ostan' s Bogom, taste, dobro moje!
A ja odoh tražit blago moje,
Oli natrag uzvrnuti blago
I ljubovcu Andjeliju mladu,
Oli tamo usijati glavu.“
To izreče, niz kulu pobježe.
Kad izadje pod kulu bijelu,
Nadje svoga u podrumu konja.
Iz podruma konja izvadio,
Pa se konju u ramena baca.
Udari ga niz rosne livade,
Za sobom se obazire bane,
Ne bi li se šure presjetili,
Da bi za njim u poćeru došli.
To za banom nikoga ne ima.
Spomenu se Strahiniću bane
O nekakva hrta Karamana,
Gleda bane, kad ni njega nema.
Pa zaviče Strahiniću bane:
„Gdje si meni, malo vižle moje!
I ti si me danas ostavio,

Kamo si se bolan zabavio?"
Pa zazviždo, što mu grlo dava.
Čuo ga je hrte Karamane
U tastovu dvoru bijelome,
Pa izleće kuli niz skaline,
Za njim trče niz rosne livade.
Kako trče hrte Karamane,
Sobom guli djetelinu travu.
Kad dostignu svoga gospodara,
Oko konja u visinu skače,
Veseli se gospodaru svome.
Otole se zdravo podigoše,
Ban na konju, a hrt na nogama,
Pravo bane b'jelu dvoru podje.
Kadar bane pred dvor b'jeli dodje,
To mu dvori ognjem sagorjeni,
A pred dvorom ostarjela majka,
Cvili jadna ka i zmija ljuta.
Kad je bane ugledao majku,
Božiju joj pomoć nazivao:
„Bog na pomoć, mila moja majko!"
Al mu stara jedva izgovara:
„Dobar došo, jadno d'jete moje!
U zô čas si u pohode pošo,
S tvoj'jem šuram ispijati vino."
Govori joj Strahiniću bane:
„Mòš li znati, mila moja majko!
Je l' se Turčin puno odmaknuo,
Bi li njega dostignuti mogo?"
Govori mu mila majka svoja:
„O moj sinko, Strahiniću bane!
Daleko se Turčin odmaknuo.
Ak' ne bude, sinko, konakovo
U planini, u gori zelenoj,
Nego bude Ture putovalo,
Bog će dati, vidiš li ga veće!"
A kad čuje Banović Strahinja,
Svoju staru pokr'jepio majku
I majci je svojoj govorio:
„Ostan' s Bogom, mila moja majko!

Ja ću poći potražit Turčina,
Pa štogodj mi Bog i sreća dade."
Otole se opremio bane,
Pravo zdravo u terzije mlade,
Pa kupuje djendjili od'jelo,
Kako nose Sarajlije mladi,
Sarajlije veliki trgovci,
Pa se konju u ramena baci,
Ode bane zelenom goricom.
Kad je bio visokom planinom,
Vidi bane čobanice mlade,
Božiju im pomoć nazivao:
„Bog na pomoć, čobanice mlade!
Kaž'te pravo, tako bile zdravo!
Je li ovud kogod prolazio,
Je li kakva pl'jena provodio?"
Govore mu čobanice mlade:
„Zdravo bio, neznana delijo!
Kad nas pitaš, da pravo kažemo:
Ovud prodje Turčin Blagajlija,
Goni silno roblje i plijena,
Uz Turčina tanka Latinkinja,
Za glavom joj kita od bisera,
Na obrazu zlatajli mahrama,
Sve bi r'jeti, nije se zakleti,
Da je ona Latinkinja tanka,
Ljuba draga Strahinića bana."
A govori Strahiniću bane:
„Bogom sestre, čobanice mlade!
Što se čini u srcu vašemu,
Bi li mogo dostignuti Turke?"
Govore mu čobanice mlade:
„A počuj nas, mladi Sarajlija!
Ti ćeš moći dostignuti Turke,
Jerbo ti je Ture počinulo
Tamo dalje na vodi studenoj."
Kad to čuje Strahiniću bane,
Maše ruke u džep od dolame
I povadi dvanaest dukata,
I dariva čobanice mlade:

„Na vam ovo, lijepe djevojke!
Da kupite svile za veziva.
Ako Bog da, da se zdravo vratim,
I bolje bih ja vas darovao.“
Otole se bane otisnuo,
Bije konja zelenom goricom.
Tako bane malo naprijeda,
Dok ugleda pod jelom zelenom
Dobr'jeh druga pedeset Turaka,
Gdje posjeli jelom pod zelenom.
Turci jedu hljeba bijeloga
I debela mesa ovnujskoga,
Pripijaju vinca i rakije.
Kad ih vidje Strahiniću bane,
Stane mislit, što bi učinio,
Pa niz obraz suze oborio,
U to jele pod zelene dodje.
Selam im je turski udario,
Bolje su mu Turci usprimili:
„Zdravo bio, mladi Sarajlija!
Što ti cviliš i suze prol'jevaš?“
Govori im Banović Strahinja:
„Prodjite se, Turci, braćo moja!
Evo mi je cviliti nevolja,
Ja sam imo mila kuma moga,
Kuma moga Turčin-Blagajliju,
Eto meni jadan glas dopane,
Da se meni kume pobolio,
Bog sam znade, je li u životu?
Bit će meni kume preminuo.“
Govore mu pedeset Turaka:
„Lud nijesi, momče Sarajlija!
Što ti cviliš i suze prol'jevaš.
Tako žališ mila kuma tvoga,
Kad ti kume nije preminuo,
Niti ti se kume pobolio;
Evo ti ga na vodi studenoj,
Pod njegov'jem svilen'jem šatorom,
Ukraj njega banica gospodja,
Ljubi draga Banović-Strahinje.

Neg osjedi vrana konja tvoga,
Sjedi ovdje, da mi blagujemo.“
Kad to čuje Banović Strahinja,
Skoči bane sa konja na trave,
Sjede bane jele pod zelene,
Stade s Turcim blagovati bane
I sam sobom Bogu zahvaljuje:
„Bože mili, na svemu ti hvala!
Kad s' i ovdje moga truda nadje,
U planini, u gori zelenoj.“
Kad se Turci teško izopiše,
Pust'jem vincem Banović-Strahinje
I njegovom žeženom rakijom,
Povale se travi po zelenoj,
Da će Turci počivat malašno.
Al ne spava Banović Strahinja,
Neg povadi okovanu ćordu,
S'ječe bane ispod jele Turke.
Kada ih je svijeh pogubio,
On se meće konju na ramena,
Goni konja na vodu studenu
Do šatora Turčin-Blagajlije.
To ti Ture tihi sanak spava,
(Jer je taki u Turaka adet)
Na skutašcu Andjelije mlade,
Drži njemu na skutašcu glave,
Ona njemu tvrde čuva straže.
Kad vidjela svoga gospodara,
Ispod desne ruke pogledjuje
I pogleda na mlada junaka,
Dobro pozna Banović-Strahinju
I pod njime debela dorina,
I za njime hrta Karamana
I banova oba mrka brka.
Bolje budi silna Blagajliju:
„Ustani se, zô sanak zaspao!
Evo ovud Strahinića bana,
Kako se je kurvić preobuko!
Oli misli, da ga ne poznadem?
Poznam dobro, vjera moja mu je.“

Govori joj silan Blagajlija:
„Muči, Andje, na čudo udrila!
Teško li te uplašio bane?
Kad ti sa mnom mojoj zemlji dodješ
I amo ćeš bojati se njega.“
A kad čula Andjelija mlada.
Uz obraz ga rukom udarila.
„Ustani se, jer ćeš poginuti!
I prepaši bukagli pojasa,
I prepaši svijetlo oružje.“
Kad to čuje silen Blagajlija,
Skoči Ture ko da se pomami.
I prepaše bukagli pojasa,
Oko sebe oružje svijetlo,
A niz bedro okovanu ćordu,
I u ruku koplje ubojito,
Pa prehvati za dizgin kobilu.
Pa se njojzi u ramena baca,
Nosi bojno koplje na ramenu.
A na bana udari kobilu.
Još ne pozna Strahinića bana,
Neg govori Andjeliji mladoj:
„Andje mlada, na čudo udrila!
Gdje ti vidje Strahinića bana,
Da pogubim pravedna junaka?
Ovo nije Strahiniću bane,
Već ovo je mladi Sarajlija.“
Al govori tanka Andjelija:
„Ostavi se, jadan gospodare!
To je bane, tri ga jada bila!
Poznam dobro starog gospodara.
Dobro poznam čelo, kakvo mu je,
Podno čela vučije obrve,
I poznam mu oba mrka brka
I njegova konja od megdana
I njegova hrta Karamana.
Udri kopljem, dok ti je na vr'jeme.“
Kad to čuje silen Blagajlija.
Nagonio na bana kobilu,
Svoje koplje bojno položio.

Da ko vidi Strahinića bana,
Pod njim vilu konja od megdana,
Kako gleda silna Blagajliju,
Kad će koplje ispuštit iz ruke,
Tad trbusim o tle udario,
A na zadnje ključe pokleknuo,
Preko njega koplje prelećelo,
Dočeko ga Strahiniću bane.
Desnom ga je rukom prehvatio,
Lomi mu ga na dvoje, na troje,
Pa ga baca na zelene trave.
Pa povadi bojno koplje svoje,
Na Turčina koplje položio,
Pod Turčinom vita bedevija,
Ona bila stara megdandžija,
Svakome se boju priučila,
Položi se travi po zelenoj,
A on Ture njojzi po sedlacu,
Iza njega koplje nalećelo,
A Turčin se junak nagodio,
Bojno mu je koplje pričekao,
U desnu ga ruku prehitio,
Izlomi ga u dvoje, u troje,
Pa ga baca u trave zelene.
Tada svoje razigraše konje,
Britke svoje povadiše ćorde,
Britkijem se ćordam udariše
I Turčin se junak nagodio,
Obe dvije ulomiše ćorde
Do balčaka i do desne ruke.
Dobri konji prsim se udrili,
A junaci pod ruke hvatili,
Pa se nose u gori zelenoj
Oko vode tamo i ovamo,
Rvali se četiri sahata,
Da se ne zna, čij će megdan biti.
A kad prošla četiri sahata
Ban Strahinja pjenom zapjenio,
On mi bane b'jele pjene baca,
A on Ture b'jele i krvave;

A kad bane b'jele i krvave,
Turčin baca modre i krvave.
Turčinu se dodijalo bilo,
Pa poviknu glasovito tanko:
„Gdje si Andje, Strahinića ljubo!
Evo sam se teško umorio,
Pomoz' meni oli gospodaru,
Da me prije pogubiti može.“
A kad čula Andjelija mlada,
Bolje skače na noge lagahne
I pošeta malo naprijeda,
Polu britke uzimala ćorde,
Uvija je svilen'jem jaglukom,
Da bijele ne nagrdi ruke,
Pa evo je k dva dobra junaka.
Uvija se okolo junaka,
Ne udara, da od Boga nadje!
Ne udara silna Blagajliju,
Nego bana svoga gospodara,
Udari ga po desnu ramenu,
Nagrdi mu u ramenu ruku.
A zaviče Strahiniću bane:
„Andje moja, da od Boga nadješ!
Ali si se jadna prepoznala,
Ne udaraš silna Blagajliju,
Nego bana tvoga gospodara?“
Za to kučka ništa ne hajala,
Po drugi ga put je udarala
Preko čela Banović-Strahinje,
Grdnu mu je ranu napravila,
Niz oči ga crna krv polila.
Viče bane glasovito tanko
I dozivlje hrta Karamana:
„A gdje si mi, hrte brez biljega!
Brani danas gospodara svoga,
A od Andje nesretne gospodje.“
Kad Karaman čuje gospodara,
Kako leti travom djetelinom,
Na Andjušu juriš učinio,
Nogama joj na prsi skočio;

Bio bi joj grlo prekosio,
Da mu nije gospodjica bila,
Neg je drži gospodaru svome.
A on jadan Strahiniću bane
Velikome Bogu zavapio.
Zapre bane i desnom i l'jevom,
Kleče Ture na trave zelene,
A bane mu žedan krvi bio,
Koljenim mu na prsi skočio,
Na njemu je malo počinuo,
Pa povadi noža iza pasa,
Kolje vraga ispod b'jela vrata.
Kad vidjela Andjelija mlada,
Bježat stala zelene u gore,
Dozivlje je Banović Strahinja:
„Vrat' se, Andje, draga ljubi moja!
Evo tebi tvrda vjera moja,
Da ti ne ću učiniti ništa,
Pomozi mi natovarit blago."
Kad to čula Andjelija mlada,
Ona se je natrag povrnula,
Pomože mu natovarit blago.
Goni blago Strahiniću bane
Pravo svomu dvoru bijelome.
Kad je bio zelenom goricom,
Nadje bane čobanice mlade,
Gdje bijele zauzbija ovce,
Uhvati je za bijele ruke,
Odvede je goricom zelenom
Zdravo svomu dvoru izgorjenu.
Tu je bane ostavio blaga,
A uz blago staru svoju majku
I uza nju čobanicu mladu,
I govori Strahiniću bane:
„Gledaj blago, draga dušo moja!
A i moju ostarjelu majku;
Dok se vratim zdravo od ovamo,
Ne ćeš više zauzbijat ovce."
Bane podje Jugovcu b'jelome.
Vodi sobom Andjeliju mladu,

Vezana mu u ramenu ruka,
A junačko u mahrami čelo.
Gleda bana stari Jug-Bogdane,
Gledaju ga devet Jugovića
I ovako oni govorahu:
„Evo ovud Strahinića bana,
Ljuto su ga Turci nagrdili,
Vezana mu u mahrami glava,
A bijela u ramenu ruka.“
Tad izadje devet Jugovića
I pred njima Jug-Bogdane stari.
Kad vidjeli Banović-Strahinju,
Tad se s njime podrugivat stali.
Reče prvi Jug-Bogdane stari:
„Nu ti bana, mila zeta moga,
Kako su ga nagrdili Turci!“
A govori Strahiniću bane:
„O moj taste, Jug-Bogdane stari!
N'jesu mene nagrdili Turci,
Nego pitaj Andjeliju mladu,
Ko j' ovako nagrdio mene?“
Tad govori Jug-Bogdane stari:
„Andjelijo, moja šćeri draga!“
Devet braće: „Naša sestro draga!
Ko obrani tvoga gospodara?“
Andjelija mlada odgovara:
„Čuj me, babo, Jug-Bogdane stari,
I sve devet mile braće moje!
Ko obrani moga gospodara,
Usahla mu i desna i l'jeva,
Kada bolje udarila nije!“
Kad to čuje Jug-Bogdane stari,
Pa zaviče, što mu grlo dava:
„Na noge se, devet djeti moje!
Povadite devet jatagana,
Kučku sestru vašu is'jecite.“
Al ne dade Banović-Strahinja,
Da je tako s'jeku na komade.
A kad vidi najstariji brate,
Udari je nožem jataganom.

Rusu joj je glavu odsjekao,
Pa je nosi na svijetlu sopru
I govori Jugoviću Božo:
„Ne bi danas objedovo s mirom,
Kad joj ne bih ja glavu vidio,
Mrtvu glavu na sopri svijetloj.“
Tada podje Strahiniću bane,
Podje bane iz b'jela Jugovca
I otide dvoru izgorjenu,
Oženi se mladom čobanicom
I ogradi b'jele dvore svoje.
Za malahno vr'jeme postojalo,
Strahiniću preminula majka,
Bane svoje žalovao majke,
Miluje se s vjenčanom ljubovcom.

Glavić Baldo Melkov, sv. LXXIII. br. 203. — *Od Anice Begin iz Luke na Šipanu.*

57.

Bog prepisuje carstvo.

Prva riječ: „Pomozi nas Bože!“
Druga riječ: „Oće, ako Bog da.“
Vino piju svi božji andjeli,
Medju njima sveti Mikaelo.
Vedro biše, pa se naoblači,
Iz oblaka bila knjiga pade
I dopade svetom Mikaelu.
Knjigu gleda sveti Mikaelo,
Knjigu gleda, proučit ne može,
I dade je svima andjelima;
Gledaše je, proštit je ne mogu.
Sakupiše do trista popova,
Knjigu štiju do trista popova,
Knjigu štiju, a proštit ne mogu.
Sakupiše trista djakončadi,

Knjigu štiju trista djakončadi,
Knjigu štiju, a proštit ne mogu.
Sakupiše trista kaludjera,
Medju njima Jovan-kaludjera,
Knjigu štiju trista kaludjera,
Knjigu štiju, proštit je ne mogu.
Knjigu daju Jovan-kaludjeru,
On prouči lijest knjige bile,
Ter govori Jovan-kaludjere:
„Da bi vami krivo kazivao,
Izgubit ću svoju grešnu dušu;
Da bi pravo, izgubit ću glavu.
Ja ću pravo, pa štogod Bog dao:
Ovo Bože prepisuje carstvo
Sa Srbije na Otmanoviće."
Ufatiše Jovan-kaludjera,
Naopako savezaše ruke,
Sagradiše Lučevu ćeliju,
U ćeliju Jovan-kaludjera,
Zapališe sa četiri strane,
Sva izgori Lučeva ćelija,
Ali osta Jovan-kaludjere.
Kad vidiše svi božji andjeli,
Da je pravo knjigu proučio,
Uzeše ga na bijele ruke,
Pa ga nose Bogu velikome.

Duić Mato, br. 5. *Od Sime Krakića iz Vrhovina kraj Travnika.*

58.

Boj na Kosovu.

Do dva cara naporedo staše
I za jedno goniše se carstvo.
Jedan veli: „Moje bit će carstvo!"
Drugi veli: „Moje biti carstvo!"
To car Murat u svom Carigradu,

I car Lazo u svom namastiru.
Sami sebi ne mogu suditi,
Koji će ih stalno carevati,
Pa moraju zato ratovati.
Te car Murat u svom Carigradu,
I on b'jelu knjigu napisao,
Caru Lazi šalje k namastiru
I u knjigi Lazu pozdravljao:
„Care Lazo u svom namastiru!
Ne stoji nam u našem zakonu,
Niti kažu knjige ni vandjelja,
Da dva cara mogu carevati.
Što sudjeno nije na nebesih,
To ni zemlja držati ne može,
Mi moramo dijeliti carstvo.
Kupi vojsku, vodi na Kosovo,
Ondje oću tebe dočekati,
Ondje ćemo carstvo dijeliti:
Ko izgubi, tome biti ne će,
Ko dobije, tome je sudjeno."
Kad je Lazo knjigu zadobio,
Što je njemu Murat otpravio,
Ma iz svoga grada Carigrada,
Lazo se je odma podigao,
Jer on želi ratovati s njime,
Da se znade, u koga je carstvo.
Pa on njemu knjigu povratio
I u knjigi njega pozdravio:
„Car Murate u svom Carigradu!
Kupi vojsku, vodi na Kosovo,
Ja ću doći tebe pooditi,
Vidit ćemo, u koga je carstvo."
Kad je Murat knjigu zadobio,
Razumio, što mu knjiga kaže;
Piše knjigu na devet krajeva,
Na svojijeh devet dukajlija,
Na desetu svoju carevinu,
Pašajlija dvaest i četiri.
Pašajlija svaka snažna bila
I mogla je vojsku podignuti:

Tri hiljade to čista askera.
Dukajlija svaka snažna bila:
Tri hiljade regulate vojske
Moglo j' caru na Kosovo poći.
Dukajlije knjige zadobiše.
Mili pozdrav od cara Murata:
Kako ih je care pozdravio,
Da mu vode vojsku na Kosovo,
Da će s Lazom dijeliti carstvo,
Ko dobije, tome će ostati,
Ko izgubi, taj imati ne će.
Dukajlije vojsku podigoše
I sam care svoje pašaldžije,
Vodiše je na Kosovo bojno.
I car Lazo svoje knjige piše,
Pa ih šalje po svojim državam.
Jednu šalje Vukašinu kralju:
„Vukašine svoje kraljevine!
Ti uzdiži svoje kraljeviće,
Kogodj može pušku podignuti,
Neka ide na Kosovo bojno,
Ondje ćemo dijeliti carstvo.“
Drugu šalje duždi mljetačkome
I u knjigi duždu pozdravio:
„Dužda, kneže od svoje države!
Ti podigni svu svoju Mljetačku,
Kogodj može pušku podignuti,
Neka ide na Kosovo bojno,
Ondje ćemo dijeliti carstvo,
Može biti da ga dobijemo.“
Pa je treću knjigu napisao,
Pa je šalje do Krojana grada,
Ma na ruke starom Jug-Bogdanu,
I Bogdana starog pozdravio:
„Jug Bogdane od Krojana grada!
Ti podiži svoje Krojančane,
Kogodj može pušku podignuti,
Neka ide na Kosovo bojno,
Ondje ćemo dijeliti carstvo.
I povedi svoje Jugoviće,

Od njih devet nikog ne ostavljaj,
Nek svi podju s tobom na Kosovo.
Na Kosovu dobijemo l' carstvo,
Niko ne će biti brez dijela."
Četvrtu je knjigu napisao,
Pa je šalje zetu Brankoviću:
„Vaj moj zete, Brankoviću Vuče!
Sve podigni svoje Brankoviće,
Pa ih vodi meni na Kosovo,
Ondje ćemo dijeliti carstvo,
Može biti da ga dobijemo
I ti oćeš biti u dijelu."
Pa je petu knjigu napisao,
Milošu je šalje u Pocerje
I Miloša Lazo pozdravio:
„Ti moj zete, Miloš u Pocerju!
Ti uzdiži sve svoje Pocerje,
Kogodj može pušku podignuti,
Ići ćemo na Kosovo bojno,
Ondje ćemo dijeliti carstvo,
Može biti da ga dobijemo,
Ne ću tebi krivo učiniti.
Povedi mi Zemljića Stjepana,
Da se dičim s vami na Kosovu.
Nemoj meni njega ostaviti,
Uzimljem ga sebi u miloštu
Ko i zeta Miloš' od Pocerja."
Kralj Vukašin kupi kraljeviće,
Dužda kupi po svojoj MIjetačkoj.
Stari Bogdan po svome Krojanu.
A Branković svoju branjevinu,
Silni Miloš po svome Pocerju,
Pa ih vode Lazi k namastiru.
Kogodj mogo pušku podignuti,
Svak je rado poša ratovati,
Ne bi l' Lazo zadobio carstvo.
I car Lazo po svom namastiru
Tri iljade sakupio vojske,
Svaki duka vodi po toliko.
Tu se sila k namastiru zbila,

Te podjoše na Kosovo bojno.
Kad su bili na prvom konaku
I car Lazo sida za večeru,
Dukajlije do njega sjedoše,
I prvi mu sjedi uz koljeno
S desne strane Brankoviću Vuče,
A s lijeve Miloš-Obiliću.
Jali Vuče caru dokazuje,
Dokazuje, što istina nije,
Na Miloša laži nabacuje.
Od Laze se Miloš oženio.
S njegovom se ćeri zaljubio.
I Branković caru govorio:
„Oj moj babo, ti care Lazare!
Ti se čuvaj Obilić-Miloša,
Nemoj njemu svašta vjerovati,
Jer je Miloš od drugog zakona,
On se uči vav'jek trgovati,
Pa mu nemoj kriposti davati,
Jer će s tvojom trgovati vojskom,
Na Kosovu prodati Muratu,
Pa ćeš kroz to izgubiti carstvo,
Ni glava ti ostati ne more.
Ništa njemu nemoj vjerovati,
Što se kune i što se proklinje,
Po Kosovu da će sjeći Turke,
Da će tebi on dobiti carstvo."
Kad je Lazo r'ječi razumio,
Što Branković njemu pripov'jeda.
On natoči punu čašu vina,
Pa je svima redom nazdravio,
Svakom svoju slavu proslavio.
Kad je slava došla do Miloša,
On Milošu zdravicu nazdravlja:
„Zdravo, zete, Miloš od Pocerja!
Zdravo, zete, vjero i nevjero!
Konja jašim, a na konju dr'jemam.
U dr'jemu sam kratak san usnio,
Da ćeš meni ti izdati vojsku,
Da ću s tobom izgubiti carstvo."

Kad je Miloš r'ječi razumio
I Miloš se na noge skočio,
Škrinu zubom, a pomače brkom;
Drugu sebi čašu natočio
I s carom se Lazom pozdravio,
I Miloš je Lazi govorio:
„Care Lazo, moj mili babajko!
Od koga je nevjera postala?
Od Jelice, sestre despotove,
Koja rodi Vuka Brankovića,
Nevjera ti sjedi uz koljeno,
Koji će ti svu izdati vojsku.
A sjutra će jutro osvanuti
I svetoga Vida dugovanje,
Vidov danak oto se nazivlje,
Vidit ćemo, moj care Lazare!
Ko l' je vjera, ko li je nevjera."
I car Murat sakupio vojsku,
K njemu dodje devet dukajlija,
I Murat se pred njih išetao,
I oni se caru prestaviše:
„Vaj naš care, mili gospodare!
Ti se nemoj ništa prepadati,
Da ćeš svoje izgubiti carstvo.
Naske ima devet dukajlija,
Svaki ima po devet iljada,
Više, care, neg si govorio.
Ići ćemo s tobom na Kosovo,
Braniti se dinskom dušmaninu.
Ne bi l' naše sačuvali carstvo."
Oto caru vrlo milo bilo,
Pa im vojsku meće u tabore,
Dukajlije vodi u odaje,
Pa im toči žeženu rakiju,
I prvom se čašom obrediše,
Ali idu silne pašajlije,
Oni vode vojsku k Carigradu,
Preda nje se care išetao,
I oni se njemu prestaviše:
„Oj naš care, mili gospodare!

Ti se nemoj ništa prepadati,
Da ćeš svoje izgubiti carstvo:
Naske ima dvaest i četiri,
Svaki ima po sedam iljada,
Sve askera regulate vojske,
Više. care, nego si mislio,
Ići ćemo s tobom na Kosovo,
Braniti se dinskom dušmaninu.
Da našega ne dobije carstva."
I to caru vrlo milo bilo,
Pa ih vodi u tople odaje,
Pa im toči žeženu rakiju,
Pomiješa paše s dukajlijam:
„Svi sjedajte jedan do drugoga!
Svi ste moji dobri prijatelji,
Kad ste mene jutros poodili,
Ma ni svoji niste vi dušmani:
Svoje ćete sačuvati carstvo."
Malo piše žežene rakije,
Car je Murat njima govorio:
„Ajmo, braćo, na Kosovo bojno!
Lazo će nam polje ujagmiti,
Pa ne ćemo moći taboriti.
Ako prije Laze mi dodjemo,
Na Kosovu polje ujagmimo,
Tamo ćemo tabor učiniti,
Kako ćemo njega dočekati."
Oto oni jedva dočekaše,
Svi se oni na noge skočiše,
Svaki svoga konja zajanje,
Svaki svoju vojsku podiguje,
Po ordiji paše podvikuju:
„Ko se klanja svecu Muamedu,
Neka ide brzo na Kosovo,
Ne bi l' prije polje ujagmili,
Nego Lazo sa svojom Srbijom."
Ȍčê Turci kano mrki vuci,
Konji vrište, a Turci ilaču:
„Hajde, hajde na Kosovo bojno!"
Kad dodjoše na Kosovo bojno,

Koliko je polje na Kosovu,
Ne bi njega prekasali vuci,
Nit bi silni orle preletio,
Svega su ga pretisnuli Turci:
Konj do konja, Turčin do Turčina,
Ne može se sila pregledati,
Da kamo li s njome ratovati.
I Lazo se Kosovu primaka,
Na Kosovu opazio Turke,
Ispod njega tabor učinio,
U taboru Lazo govorio:
„Sve delije, moje dukajlije!
Koji ste mi pomoć podignuli
Na Kosovo ratovati s Turcim,
Ne bi l' njima preoteli carstvo,
Fala vami jednom i drugome,
Koj' je danas sa mnom u saboru!
Ma još veća onome junaku,
Koji ode do Kosova bojnog
I pregleda na Kosovu Turke,
I pregleda staze i progaze,
Oklem ćemo na njih udariti.
Koliko je na Kosovu vojske,
Smijemo li na njih udariti?
Koji meni otim putem podje
I on meni istinu dokaže,
L'jepim ću ga darom darovati,
Bit će meni prvi uz koljeno.
Ako Bog da i sreća junačka,
Da mi tursko dobijemo carstvo,
I njemu ću jedno darovati."
Svi junaci mukom zamukoše
I u crnu zemlju pogledaše,
Ne pogleda Miloš od Pocerja,
I Miloš je 'vako govorio:
„O moj babo, moj care Lazare!
Od tebe se jesam oženio,
Jal se nisi u me zavjerio,
Neg vjeruješ Vuku Brankoviću,
Koji će ti svu izdati vojsku.

Kad ti jesi njemu povjerova,
Neka podje tebi na Kosovo,
Neka vidi na Kosovu Turke,
Koliko je na Kosovu vojske,
On će tebi pravo kazivati,
Najbolje ćeš njemu vjerovati.“
Muči Vuče, ništa ne govori,
Van u zemlju oči oborio.
Opet Miloš poče govoriti:
„Idem, care, na Kosovo bojno,
Tursku vojsku oću pregledati,
Po sredini vojsku pregaziti,
U sredini cara nalaziti,
S njime oću r'ječi govoriti,
Kod njega ću zametnuti kalgu.
Nogom ću mu glavu otkinuti,
A ti udri po krajevim vojske
Sa svojijem Vukom Brankovićem.
Vidit ćemo, moj care Lazare!
Što sam reka, da poreći ne ću.
Jer si mene sinoć uvr'jedio
S petljanijom Vuka Brankovića.
Kad si meni čašu nazdravio,
Da sam tebi vjera i nevjera.
I podaj mi Zemljića Stjepana.
Nas dva druga, da ga drugujemo:
Jednog mogu pogubiti Turci,
Drugi more za njega kazati,
Što mi se je s njime dogodilo.“
Nije ništa dalje govorio,
Neg se dobra ždrala privatio,
Pa ga goni na Kosovo bojno,
Za njim jaši Zemljiću Stjepane.
Na krajinu vojske udariše,
Dukajlije prid njih izlaziše,
Dukajlije njima govoriše:
„Šta oćete, dvi srpske vojvode?
Jesi l' pošo da se bojem braniš,
Jal si poša da se lebom raniš,
Jali tursku pregledati vojsku,

Caru Lazi dokazati svome,
Koliko je na Kosovu vojske,
Smijete li na nas udariti?
Naske ima dosta na Kosovu
I čekamo tvog cara Lazara,
Da se znade, u koga je carstvo."
Stjepan znade turski govoriti,
Pa on s njima turski govorio:
„Nit sam poša da se bojem branim,
Nit sam poša da se lebom ranim,
Već smo čuli za cara Murata,
Da je glavom doša na Kosovo.
Mi bi rado s njime besjediti,
Kad bi ćio s nami govoriti,
Bit ćemo mu, što mu nitko nije.
Van mi kaži, dukajlija dragi!
Gdje je šator cara čestitoga,
Da ja znadem k njemu dogaziti?"
Dukajlija po istini kaže:
„Šator mu je nasred polja ravna,
U ordiji, u sredini vojske;
Svi su drugi od bijelog platna,
A carev je od zelene svile,
Najveći je na Kosovu bojnom.
Više njega željezni endeci,
Po endecim šetaju čauši
I četiri crne Arapine
I gledaju vojski po širini,
Da Srbija ne bi udarila."
Tu se Miloš bio isputio,
U ordiju tursku ugazio,
Za njim gazi Zemljiću Stjepane.
Turci njemu placu otvoraju,
Jere misle, da nije od kalge,
Kad s prvima nije zametnuo.
Miloš carev šator ugledao,
Dobra ždrala k njemu upravio,
Turci njemu placu otvoraju,
Do šatora Miloš dogazio,
Arapi se u njeg zagledali

I Miloš je njima govorio:
„Što gledate, careve delije?
I mi jesmo glavom od Srbije.
Pa se nami krivo učinilo,
Pa bi rado s carom besjediti
I od njega službu poiskati,
Da on nami službovanje dade,
Bit ćemo mu, što mu niko nije.“
Arapi mu šator otvoriše
I u šator Miloš ulazio,
Muratu se caru prestavio:
„Dobro jutro, care pod šatorom!
Ja bi rada s tobom govoriti,
Pruži ruku, da te u nju ljubim,
Onda oću s tobom govoriti.“
Care leži na meku dušeku,
Pa on ne će ništa da govori,
Već na nogi podiže čizmicu,
Da ga Miloš ljubi u čizmicu.
Miloš mu se noge privatio,
A drugu mu svojom pričepio,
U križima cara rastavio,
Prislonja mu noge uz lubinu.
Stade dreka cara pod šatorom.
Kad je Miloš cara razgulio,
Iz šatora konju poitio,
Više cara šator prevalio
I Arapi na zemlju padoše.
I Miloš se konja privatio,
Ma i svoje brijetkinje ćorde.
Zametnu se na Kosovom kalga,
Uzmele se silne pašaldžije,
Na svezate konje uzjauju,
Uzmeli se kano i ždralovi,
Gdje s' u mjestu zametnula kalga.
Miloš s'ječe desno i lijevo,
Dobra ždrala kraju upravio.
Što Milošu bilo ostajalo,
Za njim kupi Zemljiću Stjepane.
Za njima se placa otvorila.

Ka žetari kad kroz žito prodju.
Oni kraju vojsku izgaziše,
Da nikakve rane ne dobiše.
Kad su kraju vojski izgazili,
Onda se je Miloš osjetio:
Što je reka, nije učinio,
Nije nogom cara pričepio,
Pa se Miloš natrag povratio,
Pa po drugom kraju udario,
Po drugome, po cjelini vojske.
Do šatora Miloš dogazio
I on cara nogom pričepio,
Što je reka, to nije poreka,
Pa po trećem kraju udario,
Turci njemu placu otvoraju.
Kad je do pô dogazio vojske,
Tu se trevi jedna bula stara,
Malodobna od trista godina,
Koja j' dosta ratova vidila
I vidila, što junaci rade,
Pa zavika jedna bula stara:
„Jala Turci, kuja vas kotila!
Na Kosovu ostalo vam pusto!
Dogodi se velika sramota,
Da b' od vojske, ne bi ni žalili,
Neg od dvije ugarske katane,
Koji vama cara pogubiše,
Po Kosovu vojske pogaziše,
Vidite li, da su oklopnici?
Ne more ih sablja ni olovo,
Svoja koplja zemlji udarajte,
Pa na koplja konje nagonite,
Na koplja će konji posrtati,
Katane će s konja popadati,
Pa udrite konje po kičici,
A junake mlade po mišici.“
Kad te Turci glase razumiše,
Oštra koplja u zemlju metnuše,
Pa na koplja konje nagoniše,
Dobri konji po zemlji padoše

I junaci sa konja padoše.
I oko njih Turci oklopiše,
Pogubiše Zemljića Stjepana,
A Miloš se na nogami brani
Britkom sabljom, teškim buzdovanom,
I njega su obranili Turci.
Čuo Lazo na Kosovom kalgu,
U to doba i on pristigao,
Pa udara po sredini vojske.
Brankovića šalje po krajevim,
Da iz gore udari na Turke,
Već da misle na Kosovu Turci,
Da je gora živa od Srbije.
Te Branković ode u planinu,
Da ni puške nije opalio,
A Kosova nije ni vidio.
I Miloša savladaše Turci,
I grdne mu rane zadavaše,
I s Lazom se zametnula kalga.
Tu koražu zadobiše Turci
I Lazinu vojsku oklopiše,
I Miloša živa uvatiše.
I još živ je care pod šatorom,
Pa ga vode caru pod šatore,
Da on njemu sudbinu osudi,
Kakvom će ga smrti pogubiti.
Ispod cara ranjena legoše,
Pašajlije caru kazivaše:
„Evo care, ugarske katane,
Tko je tebe glavom rastavio.“
Car je njima ranjen govorio:
„Neka leži ugarska katana,
Vi se bor'te sa carem Lazarom,
Ne bi li ga uvatili živa;
Doved'te ga k meni do šatora,
Nas dva cara da se ogledamo,
Zašto jesmo izgubili glave.“
Pašajlije nazad poitiše,
Lazarovu vojsku razgoniše.
Da je kome stati pa gledati,

Žestokoga rata na Kosovu!
Izginulo na obadve strane,
Ma još više od Srbije slavne,
Jer ih izda Brankoviću Vuče.
Doline se krvi natopiše,
A brda se glavam nakitiše.
Cara Lazu Turci uvatiše,
Sam uteče stari Jug-Bogdane,
I uteče dužda od Mljetaka,
I uteče Uglješ-vojevoda.
Da j' viditi goleme žalosti!
Kada podje stari Jug-Bogdane,
I on vodi devet pustih konja,
I na njima sina nijednoga,
Sve devet ih osta na Kosovu;
Da si tvrdji od studene st'jene,
Ti bi mora suzu otpuštiti
Gledajući Jug-Bogdana stara.
Vode paše Lazu do šatora,
Svome caru njega dovedoše
I vrlo su njega obranili,
Bliže rane smrti neg života.
Te dva cara legu naporedo
I ispod njih Miloš od Pocerja.
Kune Lazo Brankovića Vuka:
„Jala, Vuče, prokleto ti bilo!
Što rasrdi Miloša junaka,
Pa od jada on izgubi glavu.
Pa ti ni to dosta ne bijaše,
Već odvede vojsku u planinu,
Mene cara pušti u sredinu,
Prokleto ti sve plemeno bilo!
Od plemena zvala ti se raja,
I tražila vav'jek gospodara!"
Te izusti i dušu ispusti.
I danas je Brankovića raja,
Vav'jek traži sebi gospodara,
Te se ne zna, oće li ga naći.
I car Murat Turkom govorio:
„Dukajlije, vi moje delije!

Pašajlije, vi obrambo moja!
Ja ću sada svijet prom'jeniti,
Naporedo dva cara kopajte,
Povr naske Miloša junaka,
Jer je junak nada sviju naske.
Nad Srbije, nad moje ordije."
Govorio, pa se prestavio,
Više nije ništa govorio,
U to vr'jeme svijet prom'jenio.
I Miloša pogubiše Turci,
Učiniše, što je car rekao:
Naporedo dva cara kopaše
I više njih Miloša junaka.
Velika se krvca prolivala
I silna je vojska izginula,
Sirotinja velika ostala.

Vukelić Joso, br. 38. *Od Ilije Gašljerića iz Drežnika u Gornjoj Krajini.*

59.

Boj na Kosovu.

(Malo drukčije.)

Podrasle su rumene ružice
U bijelu dvoru Lazarevu.
Ono n'jesu rumene ružice,
Neg četiri ćeri Lazareve.
Udava ih Lazar za gospodu,
Za gospodu i gospodičiće:
Maru dava Vuku Vrankoviću,
A Jerinu Djuru Crničiću,
Vukosavu Kobilić-Milošu,
A Milicu caru Bajazitu.
Kad izišlo petnaest danaka,
Sve su majci došle u pohode
I dovele sobom gospodare,
Ali nije Milica gospodja,
Jer joj ne da care Bajazite.

Kad su bile pred gospodjom majkom,
Stale hvalit svoje gospodare,
Ali reče Mare Vrankovića:
„Nije majka rodila junaka,
Što je moga Vrankovića Vuka,
On je Vuče plemić od plemića
I desnicom svojom rukom junak “
Tada reče gospodja Jerina:
„Nije majka rodila junaka,
Što je majka Djura Crničića,
Moj je Djure od dv'je banovine.
Ban od Zete i od Gore Crne.“
Ali reče Vukosava mlada:
„Ne hval'te se, obe sestre moje!
Junaci vam n'jesu gospodari.
Nije majka rodila junaka
Nad Miloša, moga gospodara:
On pos'jeca u oklopu konja
I ras'jeca konja i junaka.“
Muči mlada gospodja Jerina,
Al ne hoće Mare Vrankovića,
Neg se noge na lagahne skače.
Pa udari sestru Vukosavu
Uza lišce zamlatnicom ljutom.
Na rukam joj zlaćeni prsteni,
S njima joj je lišce nagrdjela,
Niz obraz je crna krv polila.
„Koga hvališ, boljela te glava!
Da li hvališ Kobilić-Miloša?
Ono nije plemić od plemića,
Nego rdja od rdjakovića,
U gori ga porodi vlahinja,
Od kobile ml'jekom zadoji ga,
Za to ti ga zovu Kobilićem.“
Cvili gorko Vukosava mlada.
U to se je objed primaknuo,
Oko sv'jetle sopre posjedoše,
Posjedoše zeti Lazarevi,
Medju njima i kneže Lazare.
Kod svakoga svoja ljubi stala,

Služi njemu vino preko sopre,
Kod Miloša ne ima nikoga,
Sam je Miloš sobom govorio:
„Bože mili, na svemu ti hvala!
Vukosavi omiljela majka.
Da li sam joj Miloš omrznuo,
Gdje mi ne će služit vino hladno?“
Pa se skoči na noge lagahne
I otide b'jele u komore.
Tu iznadje Vukosavu mladu.
Gdje joj b'jelo nagrdjeno lišce,
Niz lišce je crna krv oblila,
A ukraj nje mila majka svoja.
Kad je vidi Kobilić-Miloše,
Iz tanahna grla pokliknuo:
„O punice, da od Boga nadješ!
Zašto si je tako nagrdjela
I b'jelo joj lišce izranila?
Što te nije str'jela udarila!“
Govori mu Vukosava mlada:
„O Milošu, dragi gospodare!
Nemoj kleti milu majku moju,
Mene majka nije udarila,
Ni bijelo lišce ogrdila,
Nego Mare Vuka Vrankovića,
Kad smo bili pred gospodjom majkom,
Pohvalile svoje gospodare,
A ja tebe hvaliti stanula,
Da nad tebe ne ima junaka.
Da pres'jecaš u oklopu konje,
I pres'jecaš mladjahne junake.
Skoči Mare Vuka Vrankovića,
Udari me ljutom zamlatnicom,
I ovako meni govorila:
„„Koga hvališ, boljela te glava!
Što ti hvališ Kobilić-Miloša?
Nije Miloš plemić od plemića,
Nego rdja od rdjakovića,
U gori ga rodila vlahinja,
Od kobile ml'jekom zadojila,

Za to ti ga zovu Kobilićem.“ “
Kad je Miloš čuo Vukosavu,
Plane Miloš kako oganj živi,
U njemu je srce potreptalo,
Vukosavu za ruku hvatio,
Pa je vodi za svijetlu sopru
Pred koljena Vuka Vrankovića.
Ovako je njemu govorio:
„Prijatelju, Vrankoviću Vuče!
Karaj Maru, dragu ljubi tvoju,
Da ne bije Vukosavu moju,
Viš, kako joj ogrdilo lišce!“
Muči Vuče, ne govori ništa.
Kad je bilo priko sv'jetle sopre,
Starac Lazar čašom natočio,
Pa je drži ruci u bijeloj
I ovako Lazar govorio:
„Da napijem Vuku Vrankoviću,
Žô će biti Djuru Crničiću,
Da napijem Miloš-Kobiliću,
Žô će biti Vuku Vrankoviću,
Al ja znadem, što ću učiniti.
Ja gospodar i u dvoru momu,
Ja ću napit Miloš-Kobiliću:
Zdrav Milošu, vjero i nevjero!
Prva vjero, potonja nevjero,
Koji si me izdat namislio
Kako Juda svoga stvoritelja.“
A kad ga je Miloš razumio,
Čašu mu je iz rukâ primio,
A niz obraz suzam oborio,
Ovako je tastu govorio:
„Taste mili, to istina nije,
O nevjeri ja tebi ne radim,
Nevjera ti sjedi uz koljeno,
Kojino će vojsku ti izdati.
A ja tebi tvrdu vjeru davam:
Pr'je neg b'jela zabijeli zora,
Da ću poći u Kosovo bojno,
Moliti ću careve delije,

Da me pušte caru pod šatore,
Nožem ću ga u srce udriti
I poigrat mojom bedevijom
Po prsima cara čestitoga.“
Tada reče Vuku Vrankoviću:
„Prijatelju, Vrankoviću Vuče!
Izadji mi rosnu na livadu,
Da junaštvo naše ogledamo;
Neka gleda taste sa prozora,
A i naše vjenčane ljubovce.“
Kad to čuje Vrankoviću Vuče,
Iza sopre na noge skočio.
Otidoše kuli niz skaline,
Na dobre se konje uzmetnuše.
Pod Vukom je dobar dorat bio,
Pod Milošem siva bedevija,
Koja mu se u kolače svija.
Udare ih rosne niz livade,
A kakva je siva bedevija,
Nosi glavu spored gospodarom,
Po tri koplja u visinu skače.
Dokle svoje ustavili konje,
Položili bojna koplja svoja,
A govori Kobilić-Miloše:
„Udri prvi, da ti krivo nije.“
Govori mu Vrankoviću Vuče:
„Tvoj je megdan, tvoje je pozvanje.“
Kada ga je Miloš razumio,
Bojno svoje koplje ispuštio,
A pod Vukom dorin od megdana,
Koji znade od boja zanate,
Položi se travi po zelenoj,
Na četiri noge pokleknuo.
Po njemu se Vuče položio,
Preko njega koplje prelećelo,
U crnu se zemlju zakopalo,
Vrankoviću uzimlje ga Vuče,
Prelomi ga na na dvoje na troje.
Jošter misli Vrankoviću Vuče,
Da će Vuče predobit Miloša,

Tad uzimlje bojno koplje svoje,
Na Miloša koplje omjerio.
Pod Milošem siva bedevija,
Ušim striže, grivom uzmahuje,
A na Vuka oči izvaljuje.
Kad je bojno koplje izlećelo
Iz desnice Vrankovića Vuka,
Da ko vidi sive bedevije,
Kako znade od boja zanate,
Trbusima o zemlju udrila,
Položi se travi po zelenoj,
A on Miloš njojzi po seldacu.
Nad njega je koplje nadlećelo,
Dočeka ga Miloš-Kobiliću,
U desnicu usprima ga ruku.
Izlomi ga na dvoje, na troje,
Pa ga baca u zelene trave.
Pa udare konje niz livade.
Da ko vidi sive bedevije,
Gdje obigra konja Vrankovića!
Gole svoje povadili ćorde,
Nagonili konja na drugoga,
Al obl'jeće siva bedevija
Po tri puta Vukova dorina.
Miloš Vuka sabljom udario,
Ne udri ga sabljom sječimice,
Neg ga udre sabljom litimice;
Kako ga je lako udario,
Izvali ga konju iz seldaca,
Svalio se travu na zelenu.
Skoči Miloš, pa mu veže ruke.
I ovako njemu govorio:
„Mogu li te pogubit sadara,
Tvoju ljubi u crno zaviti,
Ali ne ću, jer smo prijatelji,
Da se veće ne hvališ ljubovci,
Da si junak bolji od drugoga.“
Sve to gleda taste i punica
I njihove vjenčane ljubovce,
A i puno kruševske gospode,

Tad podjoše dvore u bijele.
Kad u b'jele dvore uljegoše,
Miloš sjede piti vino hladno,
Pa je čaše vina natočio,
Iz sagrije izvadio ćordu,
Na sv'jetlu je sopru položio,
Na nju desnu ruku prekrižio,
A više nje vino prolijeva.
Zove tasta od Kruševca kneza:
„Vidi, taste, od Kruševca kneže!
Tvrda vjera, taste, dobro moje!
Ovako se moja krv prolila,
Kada bi te ja izdao kneže!
Ja ću poći u Kosovo bojno,
U svijetla cara pod šatore."
To izreče, grozne suze lije,
Pa se noge na junačke skače,
Pa iznadje svoga pobratima,
Po imenu Toplicu Milana:
„Pobratime, Toplica Milane!
Ajde sa mnom u Kosovo bojno
Uhoditi vojsku Muratovu,
Je l' velika sila u Turaka?"
Kad to čuje Toplica Milane,
Skočio se na noge junačke,
Svoje dobre otpremiše konje,
Pa podjoše obadva zajedno.
Zdravo došli u Kosovo bojno
Blizu vojske cara čestitoga,
Ima Miloš turačko od'jelo,
Pa Milošu Milan govorio:
„Ja ću obuć tursko odijelo,
Ja umijem turski i arapski,
Ja ću s Turcim turski govoriti,
Uhodit ću svu silu carevu,
Koliko je u polju Turaka,
Može li se s njima bojak biti."
Ali mu je Miloš govorio:
„Čini, Milan, štogod ti je drago,
Gledaj, brate, ne izgubit glave.

Ako Bog dâ, da se zdravo vratiš,
Ja ću poći caru do šatora,
Javit ću se caru pod šatoru."
Tad se Milan uresi lijepo
U lijepe stambolske haljine,
Kako da je careva katana,
I otide u vojske careve,
S njima zbori turski i arapski,
Svu ordiju tursku uhodio.
Otud se je zdravo povrnuo,
Ali ga je Miloš dočekao,
Sve mu Milan po istini kaže:
„O Miloše, moj po Bogu brate!
Velika je sila od Turaka,
Sve su polje Turci pritisnuli.
Nije dobra, niti mu se nadaj.
Da imamo u ramenu krila
Kako sivi soko iz planine,
Ne bi krila glavu iznosila,
Ni carevu vojsku nadlećela."
Za to Miloš ništa i ne haje,
Neg ovako njemu govorio:
„O Milane, moj po Bogu brate!
Tastu sam se tvrdo oklinjao
Preko sablje desnom rukom mojom,
Hladn'jem sam je vinom pol'jevao,
Da b' se tako moja krv prolila,
Da ću poći caru pod šatore."
Pa se Miloš na kobilu baca,
Udari je Kosovo niz polje,
Okole ga careve delije,
Laže dobro Kobilić-Miloše:
„Puštite me, careve delije!
Pod šatore cara čestitoga,
Evo vama tvrdu vjeru davam,
Izdat hoću vojsku Lazarevu."
Vjeruju mu careve delije,
Puštiše ga caru do šatora.
Kadar Miloš prid šatore dodje,
On okrači sive bedevije,

Evo ti ga k caru pod šatore.
A kad ga je Murat ugledao,
Pruži care desnu nogu svoju,
Da ga Miloš ljubi u pašmagu.
Kad to vidi Kobilić-Milošu,
U Miloša srce od plemića,
Jer je Miloš roda gospodskoga,
A viteška srca junačkoga.
U njemu je srce poigralo,
Potegnuo noža jatagana,
Murat-cara u srce udrio,
Pa pobježe k svojoj bedeviji.
Meće joj se Miloš na ramena,
Stade bježat niz Kosovo bojno,
Odmaknu se od šatora largo,
Spomenu se, žalosna mu majka!
Što se svomu tastu zahvalio,
Da ć' kobilom poigrat po caru,
Po prsima kopitim pogazit,
Povrati se, žalosna mu majka!
Pa poigra sivom bedevijom
Kopitima caru po prsima.
Stade bježat caru od šatora,
Ali su ga ugledali Turci,
Da poginu turski car-Murate,
Za njime se potoč otisnuo,
Sa svijeh ga strana okoliše.
Hitro leti siva bedevija,
Miloš bije okovanom ćordom,
Tu padaju Turci na smetove,
Kako da je posječeno borje;
Kud kobilom Miloš prohodio,
Za njim potoč krvi tecijaše.
Zle nesreće Miloš-Kobilića,
Da zavika baba Urisava
Iz planine, iz gore zelene,
I dozivlje careve delije:
„Zlo vam jutro, careve delije!
Prije ćete pogubiti glave,
Nego ćete dobiti Miloša.

Pod njime je siva bedevija,
Koja mu je hoda vilinskoga.
Nego, Turci, (jadna vaša majka!)
Vaše britke ćorde raspašite,
Iz sagrije pa ih povadite,
Po zelenoj travi položite,
A oštrulje nebu okrenite.
Da bi vama dobrom srećom bilo,
Kadar prodje vita bedevija
Da bi svoje noge podrezala,
Pod Milošem na travu padnula,
Tad skočite, pa ga okolite,
Na britke ga sablje raznesite."
Kad to čuli u Kosovu Turci,
Što to baba Urisava viče
Iz planine, iz gore zelene,
Brzo britke raspasali ćorde,
Iz sagrije ćorde povadiše,
Sve oštrulje k nebu okrenuše,
Kudar prodje Kobilić-Miloše.
Leti dobro siva bedevija,
Dok četiri noge podrezala,
Pod Milošem na travu padnula.
Kad to vide u Kosovu Turci,
Sa sv'jeh strana njega okolíše,
Al se Miloš njima ne predaje,
Nego turske osijeca glave.
Velika je sila u Turaka,
Grdijeh mu napraviše rana,
Pa mu l'jevu osjekoše ruku.
Viknu Miloš tanko glasovito:
„Gdje si, taste, od Kruševa kneže!
Evo sam ti u nevolji teškoj,
Turci će me raznijet na sablje."
Čuje starac gori u zelenoj,
Čuje jadan, al ne razumije,
Neg nevjeru pita pokraj sebe,
Po imenu Vrankovića Vuka:
„O moj zete, Vrankoviću Vuče!
Štono viče vojsci u carevoj,

Da 'no nije grlo Miloševo?"
Laže Vuče, da od Boga nadje:
„O moj taste, milo dobro moje!
Nije ono grlo Miloševo,
Tursko vižle vojsci u carevoj."
Al Miloša Turci obl'jećaše,
Pa mu desnu nogu osjekoše.
Viknu Miloš tanko glasovito:
„Gdje si, taste, od Kruševa kneže!
Gdje si, taste, okamenio se!
Evo sam ti jadan poginuo."
Čuje Lazar u gori zelenoj,
Dobro čuje, al ne razumije,
Pa nevjeru pita pokraj sebe,
Nesretnoga Vrankovića Vuka:
„O moj zete, Vrankoviću Vuče!
Što je vika vojsci u carevoj,
Da 'no nije grlo Miloševo?"
Laže Vuče, da od Boga nadje:
„Nije ono grlo Miloševo,
Tursko vižle u vojsci carevoj."
Na Miloša navališe Turci
I l'jevu mu nogu osjekoše,
Viče Miloš sve što više može:
„Gdje si, taste, Boga za miloga!
Turci će me razn'jeti na sablje."
Čuje starac, dobro razumije,
Da je ono grlo Miloševo,
Pa govori Vuku Vrankoviću:
„Ja ću poći, zete, dobro moje!
I udarit na vojsku carevu,
Evo tebi silna vojska moja,
Sve po izbor najboljih junaka,
Sve konjika da i oklopnika
Za pedeset hiljada junaka.
Kad se počme krvca prol'jevati,
Po Kosovu priganjat se Turci,
Ti, moj zete, udri izazada,
Udarite lasni na umorne,
Pa s'jecite Turke iznenada."

Tijem podje knez-care Lazare,
A Miloša pogubiše Turci.
Kad se dvije vojske sastanule,
Sastaše se, pa se udariše,
Donekle ih Srblji priganjaše,
Al velika sila od Turaka,
Ko će turskoj sili odoljeti,
Ko l' nebeske zv'jezde prebrojiti,
Pa je turska sila odoljela.
Sve to gleda Vrankoviću Vuče
Iz planine, iz gore zelene,
Svome tastu pomoći ne dade.
Svi su oni jadni poginuli
Po izdaji Vrankovića Vuka,
Božija ga pogubila ruka.
Glas otide u Kruševac ravni,
Netom zora zab'jeljela b'jela,
Polećela danica krvava
Od istoka preko vedra neba,
A za njome dvije pristojnice.
Nije ono zvijezda danica,
Ni za njome dvije pristojnice,
Neg je ono Milica carica,
A za njome dvije ćeri svoje.
Jest Jerina Djura Crničića,
Vukosava Miloš-Kobilića,
Idu jadne u Kosovo bojno.
Jedna nosi u kond'jeru vina,
Druga nosi u imbriku vode,
Treća nosi hljeba bijeloga.
Kad su došle u Kosovo bojno,
Gaze jadne krvi od junaka,
Prevraćaju mrtve telesine,
Namjera ih nanijela bila
Na jednoga ranjena junaka,
Obrću ga s desne na lijevu.
To je bio sluga Golubane,
Poznala ga Milica gospodja,
Golubanu slugi govorila:
„Golubane, jadna slugo moja!

A znadeš li štogod za Lazara.
Gospodara i tvoga i moga,
I za jadna Djura Crničića,
I jadnoga Kobilić-Miloša?“
Progovara sluga Golubane:
„O Milice, moja gospodjice!
Umij mene vodom iz imbrika.
Založi me hljebom bijelijem.
A zalij me vinom crljenijem,
Pričesti me, moja gospodjice!
Po zakonu kako rišćanina.
U životu ako li ostanem,
Kazat ću ti štogod za Lazara.“
Kad to čuje Milica gospodja,
Umije ga vodom iz imbrika,
Založi ga hljebom bijelijem,
A zalije vinom crljenijem.
Govori joj sluga Golubane:
„O Milice, moja gospodjice!
Ajde tako uz Kosovo bojno,
Dokle dodješ do crkve Petrove,
Puna j' crkva ranjenih junaka.
Malo dalje, moja gospodjice!
Nać ćeš greblje u crnoj zemljici.
Tu j' ukopan turski car-Murate,
A kod njega drugo greblje ima.
Tu zakopan care je Lazare,
Oba cara jedan kon drugoga,
Podno nogâ Kobilić-Miloše,
Pokraj njega Crničiću Djure,
Malo dalje Toplica Milane.
To su jadne sve vojvode srpske.“
To izusti sluga Golubane,
To izusti, a dušu ispusti.
Požali ga Milica gospodja,
I niz obraz grozne suze l'jeva.
Otidoše uz Kosovo bojno
Malo dalje od crkve Petrove.
Tu junačka greblja razgledale,
Groznijem ih suzam pol'jevale.

Crnu zemlju ustim celivale,
Svakomu je pismo nakon glave,
Sve se znade, gdje koji ležaše.
Tu se jadne jada napunile
I otišle u crkvu Petrovu,
Tu je jauk ranjen'jeh junaka.
Kad vidjela Milica gospodja
Punu crkvu jadn'jeh ranjenijeh.
Umiva ih studenom vodicom,
A zalaga hljebom bijelijem
I zal'jeva vinom crljenijem.
Govore joj jadni ranjenici:
„A ču li nas, Milica gospodja!
Nemoj čekat u Kosovu bojnu.
Da ti zadje u Kosovu sunce,
Jer će izać iz gore zvjerenje
Da 'no jede mrtve telesine,
Da ne biste i vi poginule,
Da vas ne bi razdrpili vuci,
Lisičine, vrane i medjedi,
I orlovi od gore zelene,
Nego bjež'te u Kruševac ravni!"
Kad to čula Milica gospodja,
Zaran bježi iz Kosova bojna,
Cvileći mi u Kruševac dodju,
B'jele dvore crn'jem zagrnule,
A one se u crno zavile.

Glavić Baldo Melkor, XLI br. 131. — *Od Anice Begin iz Luke na Šipanu.*

60.

Car Lazar i Sekula.

Sinule su do dvi magle sinje:
Jedna pala kraj mora sinjega,
Druga pala kraj vode Sitnice.
To ne bile do dvi magle sinje,
Već to bile do dvi vojske silne:

Jedno turska, drugo je kaurska.
Turci piju ladjenu vodicu,
A kauri vino i rakiju.
Kada im je ponestalo vina,
Rujna vina, studene rakije,
Pa dodija žedja caru Lazi,
Al govori care, ta l' Lazare:
„Bre, družbino, moja braćo draga!
Je li koga porodila mama
I sestrica na krilu odnila,
I muškim ga opasala pasom,
I junačkim nazivala glasom?
Koj' bi mene vode napojio,
Dao bi mu dva mača zelena,
I dao bi tri tovara blaga.“
Svi junaci nikom ponikoše
I u crnu zemlju pogledaše,
Al ne niče Sekula dijete,
Već govori Sekula dijete:
„Ta mene je porodila mama
I sestrica na krilu odnila,
I muškim me opasala pasom,
Junačkim me glasom podviknula
I tebi je u vojsku poslala.
Ja ću tebe vode napojiti,
Ne iščem ti dva mača zelena,
Niti iščem tri tovara blaga,
Ja ću tebe vode napojiti.“
On uzima dvi kupe od zlata,
Pa on ide na vodu Sitnicu,
Pa zagrabi ladjane vodice.
Kad se junak natrag povrnuo,
Al su njega Turci opazili,
Pa mi njega Turci ufatiše,
Savezaše i noge i ruke,
Pa ga vode caru Muratinu.
Al govore Udvinjani Turci:
„Gospodaru, care Muratine!
Evo tebi zelena jabuka
Od kaura, Sekula-dijete!“

Al govori care Muratine:
„Aj Sekulo, moj rodjeni sine!
Pravo kaži, što ću te pitati,
Koji ono na mladu doratu?
On mi moju razgonuje vojsku.“
Al govori Sekula dijete:
„Kad me pitaš, pravo ću ti kazat.
Al ono je moj ujko Lazare;
On mi jaše na mladu doratu,
On mi tvoju razgonuje vojsku,
Po trojicu na koplje nabada,
Preko sebe u Sitnicu baca.“
Al besedi care Muratine:
„Oj Sekulo, moj rodjeni sine!
Kaži pravo, što ću te pitati.
Koji ono na mladu vrančiću?
Griva mu je pala po kopitah,
Na uzdi mu tristo trepetljika.
Kad podune vitar sa planine,
Griva krije konja i junaka,
Na uzdi mu trepetljike zveče.
On mi moju svu razgoni vojsku,
Po trojicu na koplje nabada,
Priko sebe u Sitnicu baca.
Od junaštva on ostavlja koplje,
Pak poteže okovanu ćordu,
Siče Turke na obadve ruke,
Prida mnom mi šatora posiče
I mojega posiče vezira,
U malo sam i ja izmakao,
I meni bi osikao glavu.“
Al govori Sekula dijete:
„Ja sam bio na mladu vrančiću,
Ja sam tvoju razgonio vojsku,
Po trojicu na koplje nabado,
Priko sebe u Sitnicu baco,
Od junaštva ja ostavljo koplje,
Pa istrgo okovanu ćordu,
Siko Turke na obadvi ruke,
Prid tobom ti posiko šatora

I tvojega posiko vezira.
Da sam tebe mogo ufatiti,
Svezo bi ti ruke naopako,
Dao bi ti konja odmetnuta,
Koji veće za megdane nije,
I dao bih izrdjanu ćordu,
Pa za tobom stotinu katana,
Di t' ufate, da osiku glavu."
Al govori care Muratine:
„Oj Sekulo, da te Bog ubije!
Sad mi kaži, što ću te pitati:
Kakom voliš smrću poginuti?
Ili voliš, da na vatri goriš?
Ili voliš, da u vodu skočiš?
Ili voliš, da na grani visiš?"
Al govori Sekula dijete:
„Nisam drvo, da na vatri gorim,
Nit sam riba, da u vodu skočim,
Nit sam lopov, da na grani visim,
Već sam junak, da junački ginem.
Sveži meni ruke naopako
I daj meni konja odmetnuta,
Koji veće za megdane nije,
I daj meni izrdjanu ćordu,
Šalji za mnom stotinu Turaka
I svojega sina Silistara,
Di ufate, da m' osiku glavu."
Saveza mu ruke naopako
I dade mu konja odmetnuta,
Koji veće za megdane nije,
I dade mu izrdjanu ćordu,
Šalje za njim stotinu Turaka
I svojega sina Silistara.
Biži dete glavom brez obzira.
Kad je došo na polak Kosova,
On s' obazri s liva, ta l' na desno:
„Mili Bože i mila Marijo!
Bi l' ja ovdi sad pravio roblje,
Silno roblje, od Turaka groblje?"
Pa podviknu u grlo junačko:

„Sveti Luka! odveži mi ruke,
Sveta Petko, naoštri mi ćordu,
Bela vilo, razigraj mi ćordu!“
Detetu se razvezaše ruke,
Sinu ćorda kano iz megdana,
Skače djogo, kan' da se pomami.
Pa pociknu Sekula dijete,
Pa potira po Kosovu Turke,
Svima im je poodsico glave.
Kad ufati sina Silistara,
Na njem pravi devet muških rana,
Svaka rana od tri muška pedlja,
Pa ga šalje dvoru bijelome,
Nek se fali, što je zadobio
Od Sekule, kaurina mlada.
On do zore uju napojio.
Piše knjigu care Muratine,
Na kolino ta l' caru Lazaru:
„Komorate, ta l' care Lazare!
Evo tebi polak carevine,
Daj ti meni tvojega Sekulu,
Dat ću tebi sina Silistara!“
Al govori care, ta l' Lazare:
„Komorate, care Muratine!
Ne dam tebi mojega Sekule,
Jer Sekula moje desno krilo,
Pa je mene vode napojio.“
Di je bila prova za pšenicu,
Da i Turčin za kaura mlada?

Tommaseo Nikola, br. 111. — *Iz Dalmacije.*

61.

Glas o Kosovu.

Platno bilu Mostarke divojke
Pod Mostarom, pod bijelim gradom,
Do podne im bistra voda tekla,
Iza podne mutna i krvava.
Voda mrtve pronosila glave,

Pa pronila ranjena junaka.
Sve divojke srca milostiva,
Milostiva i bogabojeća,
Al ne kako sele Ivanova.
Zagazila u Dunaj u vode,
Bijelo mu platno dodavala,
Dokle ga je kraja dobavila,
Pa ga sa svim kletvam zaklinjala,
Da li bi im pravo kazivao,
Je li sinoć na Kosovu bio,
Na komu je megdan ostanuo.
Bolan junak jedva progovara:
„Bora vama, na vodi divojke!
Ja sam junak Draškovića Božo,
Ja sam sinoć na Kosovu bio,
Na Turcima mejdan ostanuo.
Meća sam se u Dunaj u vode,
U vodi me rane dopanule,
Ma vas molim na vodi divojke,
Sad ću vam se s dušom razdiliti,
Raspaš'te mi pasa svionoga,
Nać hoćete stotinu dukata,
Meju njima prsten dijamanat,
Što ga nosim mojoj virenici,
Lipoj sestri Tanković-Osmana.
To uzmite, to vam na dar dajem,
Ma nemojte kape samurlije,
Bacite je ukraj vode hladne.
Kad mi sele na vodicu doje
I s njom bude moja virenica,
Lipa sele Tanković-Osmana,
Ugledat će kape samurlije,
Znati hoće, da sam poginuo.
Ma vas molim, na vodi divojke!
Da vi mene lipo ukopate,
Ukopate pokraj vode hladne,
Nametnete drvje i kamenje,
Da me ne bi Turci iskopali,
Mrtvima se kostim primećali."
To izusti i dušicu pusti.

Lipo su ga mlade ukopale,
Ukopale pokraj vode hladne,
Na nj nameću drvje i kamenje.
Da ga ne bi Turci iskopali,
Mrtvima se kostim primećali.
Bacu kapu ukraj vode hladne.
Kada sutra bila zora doje,
Podranila Draškovića sele,
S njome bila svoja mila neve.
Zaupila Draškovića sele:
„Ajmeh meni, moja mila neve!
Eno pusta kapa samurlija,
Eno kapa pokraj vode hladne,
Ono mi je preminuo braje,
Bit će nam ga Turci pogubili.“

Stuk Nikola, br. 5. *Od Marije Štuk iz Kućišta na Pelješcu.*

62.

Smrt Relje od Budima.

Šetale se tri gospoje stare,
To ne bile tri gospoje stare,
Već to bile tri junačke majke:
Jedno majka Kraljevića Marka,
Drugo majka Miloša vojvode,
Treće majka Relje od Budima.
Pa se one med sobom divane,
Al se fali Miloševa majka:
„Nije majka rodila junaka,
Košto majka Miloša vojvodu.“
Al se fali Jerosima majka:
„Nije majka rodila junaka,
Košto majka Kraljevića Marka.“
A Reljina ništa ne divani.
Ljuta zmija na strani slušala,
Ljuta zmija Kraljeviću Marko.

On proklinje svoju staru majku:
„Ne fali se, stara moja majko!
Nit se fali, Miloševa majko.
Nije majka rodila junaka,
Košto majka Relju od Budima.
Je l' ti znadeš, dobro pametuješ,
Kad smo pošli Kustur porobiti,
Na Kusturu vrata odbijati?
Onda su nas Turci potjerali,
Tjeraše nas Prelog-vodi ladnoj.
Al je Relja dobar junak bio,
On je Prelog vodu preskočio,
Marko osta s Milošem na br'jegu.
Al podvikne Kraljeviću Marko:
„„Brate Relja, poginut će Marko!
Jesi li nam l'jepo govorio,
Da idemo Kustur porobiti
I na njemu vrata obijati,
Ak' budemo na t'jesnom sokaku,
Jednak' ćemo izgubiti glave,
N'jedan n'jednog snevjeriti ne će;
Kod tebe je nevjera ostala.““
Kad se Relja junak dosjetio,
Da kod njega nevjera ostala,
I on skoči i Prelog preskoči,
Prime Marka pod desno pazuvo,
A Miloša pod l'jevo pazuvo,
A konjiće na pleća junačka.
Kad je Prelog vodu preskočio,
Bojno si je koplje prelomio.
Gledala ga vila sa planina,
Aramzadu Relju od Budima,
Gdje prenese dva dobra junaka,
Na ramenu dva dobra konjića:
„„Okreni de b'jelo lice svoje,
Da ja vidim b'jelo lice tvoje.
Takvo lice baš u brata moga:
Čini mi se, da si roda moga.““
Prevari se Relja od Budima
I okrene b'jelo lice svoje,

Trgne vila str'jelu od pojasa,
Str'jelja vila Relju od Budima.
U zlo ga je mjesto pogodila,
Sva tri mu je srca obranila,
Mrtav pade na zemljicu crnu.
Relja pade, Marko mu dopade,
I dopade Milošu vojvoda,
Nosiše ga u goru zelenu.
L'jepo njemu mjesto izbiraše,
Pokraj druma Relju zakopaše,
Kud prolaze snaše i djevojke."
Zemljo crna, ne budi mu teška,
Kukavico ti ne kukaj rano,
Relja trudan neka se počine,
Slavuj tica l'jepo mu zap'jevaj,
Mlad je Relja, pjesme su mu drage!

Kukorac Dragutin, br. 95. *Iz Gornje Krajine u Hrvatskoj (?).*

63.

Ženidba Banović-Stjepana.

Sedbu šeta od Budima kralje
Po Budimu gradu bijelome,
S njim se šeta Banović-Stjepane.
Ma je kralju njemu govorio:
„Slugo moja. Banović-Stjepane!
Da ja znadem, od Budima kralje,
Da ti n'jesi vjeren ni oženjen,
Ni djevojci tvrde vjere davo,
Dô bi tebi Mare ćeri moje."
A njemu je Stjepan govorio:
„Gospodare, od Budima kralje!
Ja nijesam vjeren ni oženjen,
Ni djevojci tvrdu vjeru davo;
Ma ću danas u Budimu gradu

Za Marije, drage ćeri tvoje.“
Metne ruku u džep od dolame,
Pa izvadi dijamanat prsten,
Pa ga dava od Budima kralju:
„Na to tebi, sv'jetla kruno moja!
Odnesi ga dragom ćeri tvojom,
Da ga stavi na desnicu ruku;
Ako bi je ko prositi došo,
Da pogleda na desnicu ruku
U spomenu, da je obećana.
Dok ja Stjepan b'jelu dvoru dodjem
I sakupim gospodu svatove,
Ona mlada ruho i darove.“
S tijem Stjepan b'jelu dvoru podje,
A on kralje dvoru bijelome;
Mari ćeri šeta na kamare.
A kad ga je ugledala Mare,
Od baba se pristrašila svoga,
Pa je s veskom o tle udarila
I babu je svomu govorila:
„Velike su, babo, dobro moje!
Velike su tebe donijele,
Donijele k meni u kamare.“
Ma je babo ćeri govorio:
„O Marija, drago d'jete moje!
Evo tebi dijamanat prsten,
Pošlje ti ga Banović-Stjepane,
Da ga metneš na desnicu ruku,
Ako bi te ko prositi došo,
U spomenu, da si obećana.“
Danak po dan i nedjelja dana,
Kada kralju mala knjiga dodje
Sa Kosova polja širokoga,
Da on kralje na Kosovo dodje.
Ako kralje doći ne bi htio,
Rusa glava da ga minut ne će.
Ide kralje na polje Kosovo,
Mari ćeri šeta na kamare:
„O Marijo, drago d'jete moje!
Ja ti idem na Kosovo polje,

U dvoru je mila majka tvoja,
Hoće tvoje pričekat svatove."
S tijem kralje iz dvora otidje,
U susretu nikoga ne sreta,
Nego zeta Banović-Stjepana
Su njegovom gospodom svatova.
Ma je kralju Stjepan besjedio:
„A gdje ideš, taste, dobro moje?
Ko će moje pričekat svatove,
Još i tvoje otpremiti Mare?"
Ali mu je kralje govorio:
„Ja ti idem na ravno Kosovo.
U dvoru je draga ljubi moja,
Hoće tvoje pričekat svatove,
Još i Mare otpraviti moje.
Ma te molim, zete, dobro moje!
Kad budete Budimu na pogled,
Udarite bubnje i svirale,
Išetat će budimska gospoda
I oni će govoriti sobom:
„„Mili Bože, čuda velikoga!
Otkadar je Budim grad sagradjen,
N'jesu ljepši svati dolazili,
Što su svati Banović-Stjepana
Po Marije, gospodjice naše.""
Kada dodješ pred bijele dvore,
Išetat će vjerne sluge moje,
Pitat će vam konja i oružje;
Konja dajte, oružje ne dajte.
Pod oružjem šetajte u dvore,
Pod oružjem za sofru sjedajte,
A da ne bi prijevare bilo,
Kad nij' danas u Budimu mene."
S tijem kralje na Kosovo podje,
A on Stjepan ka Budimu gradu.
Kad su bili Budimu na pogled,
Udarili bubnje i svirale,
Išetala gospoda budimska
I oni su sobom govorili:
„Mili Bože, čuda velikoga!

Otkada je Budim grad sagradjen,
N'jesu ljepši svati dolazili,
Što su svati Banović-Stjepana
Po Marije, gospodjice naše."
U to svati pred bijele dvore.
Išetale od dvora dvorkinje,
Pitaju im konje i oružje.
Konje dadu, oružje ne dadu,
Pod oružjem šetaju u dvore
I pod njime sjedaju za sofre.
Kad ga vidi budimska kraljica,
Ona se je mamom pomamila,
K Mari ćeri šeta u kamare
I ona je govorila njome:
„O Marija, drago d'jete moje!
Evo meni mala knjiga dodje,
Da je tebi babo poginuo
Na Kosovu, polju širokomu.
Gospoda će okruniti kralja,
Tebe mladu udavati hoće;
Ja ću mlada poći za Stjepana."
Pa kamari zatvorila vrata,
Pa Ivana slugu dozivala:
„O Ivane, vjerna moja slugo!
Dosad sam te za slugu gledala,
A odsad ću za brata mojega.
Ja se hoću uresiti l'jepo,
U čemu sam kralju dovedena.
Kada vr'jeme po objedu bude,
Pokrit ću se po licu mahramom,
Vodi, slugo, priko dvora mene,
I ti meni davaj blagosove
Kako majka svojom ćeri dragom.
Hoće pitat svi svatovi redom:
„„Gdje je Mari mila majka svoja?
Što ne dava njome blagosove
Kako majka dragom ćeri svojom?""
A ti reci, vjerna moja slugo:
„„Mari majka u kamari cmili,
Ona žali drage ćeri svoje.""

Kad je br'jeme po objedu bilo,
Ona se je uresila l'jepo,
Pokrila se po licu mahramom.
On je sluga vodi priko dvora
I on njome dava blagosove
Kako majka svojom ćeri dragom.
Pitaju ga svi svatovi redom:
„Gdje je Mari mila majka svoja?
Što ne dava njome blagosove,
Kako majka svojom ćeri dragom?“
Ma je sluga njima govorio:
„Mari majka cvili u kamari,
Ona žali svoje ćeri Mare.“
S tijem svati otišli iz dvora.
Mare brzo knjigu nakitila,
Pa Ivana slugu dozivala:
„O Ivane, vjerna moja slugo!
Ti pošetaj u konjske podrume,
Izaberi konja najboljega,
I evo ti listak knjige male,
Odnesi ga babu na Kosovo,
I ti reci starom babu momu:
Da se kučka majka pomamila,
Da je ona pošla za Stjepana,
Da j' u dvoru mene ostavila;
Trgam kose, grdim svoje lice
I spominjem mila baba moga.
Ma te molim, vjerna moja slugo!
Ti ne hodi putem za svatima,
Da te kučka ne bi poznavala,
Nego hajde putem stramputice.“
A kad li je sluga razumio,
On prifati listak knjige male
I pošeta u konjske podrume,
Najboljeg je konja osedlao,
Pa on brzo na Kosovo ide.
On ne ide putem za svatima,
Nego ide putem stramputice.
Brzo sluga na Kosovo dodje.
Iz larga ga kralje ugledao,

I po konju njega poznavao,
Supre njemu brzo išetao,
Udrio se po koljenu rukom:
„Ajme meni, vjerna moja slugo!
Što se momu dvoru dogodilo?“
Ma je njemu sluga govorio:
„Gospodine, od Budima kralje!
Evo tebi listak knjige male
Od Marije, tvoje ćeri drage,
Da se kučka majka pomamila,
Da je ona pošla za Stjepana,
A nju mladu dvoru ostavila;
Kose trga, grdi svoje lice
I spominje mila baba tebe.“
A njemu je kralje govorio:
„O Ivane, vjerna moja slugo!
Dosad sam te za slugu gledao,
A odsad ću za brata mojega.
Ti ostani na Kosovu za me,
Dok ja kralju b'jelu dvoru podjem.“
S tijem kralje b'jelu dvoru podje,
U susretu nikoga ne sreta,
Nego sama Banović-Stjepana
Sa njegovom gospodom svatova.
Pa je njemu kralje govorio:
„Je li testir, zete, dobro moje!
Da ja vidim moje ćeri Mare?
Nek je vidim za života, babo!“
A kralju je Stjepan govorio:
„Testir tebi, taste, dobro moje!
Da ti vidiš tvoje ćeri Mare.“
A kad li ga kralje razumio,
Do djevojke konja nagonio,
Pa jom diže sa lica mahrame,
Pa ovako njemu govorio:
„Ovo nije, zete, dobro moje!
Ovo nije moja ćeri Mare,
Neg je ovo huda ljubi moja,
U dvoru je prijevara bila,
Kad nij' danas u Budimu mene.

Neg ti vraćaj gospodu svatove,
Da ti dadem Mare ćeri moje.“
A kad li ga Stjepan razumio.
On se natrag vrati svatovima.
Šeta kralje u bijele dvore,
Mari ćeri šeta na kamare.
Pa se Mare naresi lijepo,
Pa je kralje vodi priko dvora
Otkrivena lica bijeloga.
I on njome blagosove dava
Kako babo svojom ćeri dragom.
Iz b'jela je dvora otpravio,
Pa uhiti svoje ljubi drage,
Zatvori je u kamare male.
Al jom hudom dosta bilo nije,
Milutina slugu dozivala:
„Milutine, vjerna moja slugo!
Obuci se u kožu od vuka
I pristavi zube jejenove,
Pa rašćeraj po gori svatove.“
A kad li je sluga razumio,
Obuče se u kožu od vuka
I pristavi zube od jejena,
Pa on podje u gore zelene
I rašćera po gori svatove.
Svatima je Mare govorila:
„Ne bojte se, mila moja braćo!
Ovo nije ognjeviti vuče,
Nego sluga mile majke moje!“
Tri je dana u gorici stala,
Dok je svoje svate sakupila.
Ona babu malu knjigu piše:
„O moj babo, od Budima kralje!
Još jom hudoj miloj majci mojoj,
Još jom hudoj dosta bilo nije,
Neg poslala slugu Milutina,
Da s' obuče u kožu od vuka,
I pristavi zube jejenove
I rašćera po gori svatove.
Tri sam dana, babo, dobro moje!

Tri sam dana u gorici stala,
Dok sam moje svate sakupila,
A sad idem dvoru bijelome.
Ti pogubi mile majke moje,
Pogubi je, oženi se drugom."
A kad kralju mala knjiga dodje,
Kad vidio, što j' u knjizi malom,
Svojom ljubi šeta na kamare
S golom ćordom u desnici ruci,
Za žute je kose uhitio,
Pa jom rusu odsiječe glavu.

Vijolić Djuro, br. 26.

Od Ane Beran iz Orašca kod Dubrovnika.

64.

Bolani Dojčilo i crni Arapin.

Crni Arap pod Solun dopade
I raspenje svilena šatora,
Pod Solunom zatočnika ište,
Da bi njemu na megdan izišo.
Ali njemu zatočnika nema
U Solunu, ni okolo njega.
Da bi Toma, al ga nije doma,
Da bi Luka, al ga boli ruka,
A Marko je pošo u djevojke,
Dojčilo se jadan pobolio
Od groznice, bola prokletoga.
Kada vidi crni Arapine,
Da ne ima sebi zatočnika,
Koji bi mu na megdan izišo,
Solunu je mito zaiskao:
Na dan ovcu, a na noć djevojku.
Vas se Solun redom izredio,
Red dopade ljubi Dojčilovu.

Cmili ona, suze prolijeva
Nakon glave gospodara svoga.
Jedna joj se suza otrgnula
I Dojčilu na lišce padnula,
Oprli ga kako ognja iskra.
Dojčilo se oda sna prenuo
I ljubi je svojoj govorio:
„O Jelice, draga ljubi moja!
Što me vrelom vodom polijevaš?
Ali sam ti jadan omrznuo,
Ali moja nemoć dodijala?“
Ali Jele gospodaru reče:
„O Dojčilo, dragi gospodare!
Nijesi mi jadan omrznuo,
Ni nemoć mi tvoja dodijala,
Ja te vrelom vodom ne pol'jevam,
Neg iz oči grozn'jem suzam mojim,
Cmilim jadna, jer mi je nevolja.
Crni Arap pod Solun dopade
I raspenje svilena šatora,
Pod Solunom ište zatočnika,
Ko će njemu na megdan izaći?
Da bi Toma, al ga nije doma,
Da bi Luka, al ga boli ruka,
A Marko je pošo u djevojke,
A ti si se jadan pobolio.
A kad vidi crni Arapine,
Da ne ima sebi zatočnika,
Koji bi mu na megdan izišo,
Od Soluna mito zaiskao:
Na dan ovcu, a na noć djevojku.
Vas se Solun redom obredio,
Red dopada mene, gospodare!
Od danaske do tri b'jela dana.
Pa ja cmilim, jer mi je nevolja,
Ne znam jadna, što bih učinila
Nevoljnoga od života moga?
Voljela bi s' utopit u vodu,
Neg Arapu poći pod šatore.“
Kad Dojčilo ljubi razumio,

On je svojoj ljubi govorio:
„O Jelice, draga ljubi moja!
Šetaj ljubi u konjske podrume
I izvodi konja najboljega,
I ti podji Tatariji ramnoj
U mog pobra Kovačine Rama,
Da potkuje dobra konja moga,
Potkuje ga pločam tatarskijem,
A udari čavlim njemačkijem.“
Kad Dojčila ljubi razumjela,
Ode ljubi u konjske podrume,
Pa izvede konja najboljega,
Oselda ga seldom srebrnijem,
Zauzda ga uzdom pozlaćenom,
Pa se baca konju u seldace,
Ona podje Tatariji ramnoj
Do dućana Kovačine Rama.
Kada Ramu pred dućane dodje,
To dućanu zatvorena vrata,
Pa mu kuca alkom na vratima.
Iz dućana Ramo ozivlje se:
„Ko mi kuca alkom na vratima?
Da bi mu se o glavu razbila!“
Ispred dvora Jele ozivlje se
I govori Kovačini Ramu:
„Nemoj kleti, Kovačina Ramo!
Ja sam Jele, ljubi Dojčilova,
Ja sam došla, jer mi je nevolja.“
Kad je Ramo Jelu razumio,
Na prozor je glavu iznosio,
Pa govori Jeli Dojčilovoj:
„Što si došla, Dojčilova Jele?
Koja ti je velika nevolja,
Da si došla moje na dućane?“
Ali njemu Jele odgovara:
„Ja sam došla, Kovačina Ramo!
Dojčilo je tebe pozdravio,
U pozdravju tebi poručio,
Da mu dobra potkuješ dorina,
Potkuješ ga pločam tatarskijem

A udaraš čavlim njemačkijem.
Dojčilo mi nedji poći ima,
Da bi mu se Bog dô vratit zdravo,
Platit će ti ploče i kovanje."
A kad li je Ramo razumio,
On govori Jeli Dojčilovoj:
„Šetaj, Jele, moje u dućane,
Da ti ljubim b'jela lišca tvoga,
Potkovat ću dobra konja tvoga."
A kada ga Jele razumjela,
Teško se je na njeg rasrdila
I ovako njemu govorila:
„Zulumćare, Kovačina Ramo!
Teb' je, Ramo, do tvoje ob'jesti,
A meni je do moje nevolje.
Neg potkuji dobra konja moga."
Al joj opet Ramo govorio:
„Šetaj, Jele, u moje dućane,
Da ja ljubim b'jela lišca tvoga."
Opet Ramu Jele odgovara:
„Zulumćare, Kovačina Ramo!
Teb' je Ramo do tvoje ob'jesti,
A meni je do moje nevolje.
Neg te molim, Kovačina Ramo!
Potkuji mi dobra konja moga."
I trećom joj Ramo govorio:
„Šetaj, Jele, u moje dućane,
Da ja ljubim b'jela lišca tvoga."
A kad ga je Jele razumjela,
Na njega se teško rasrdila
I nazad je konjem uzvrnula.
Al je zove Kovačina Ramo:
„Vrat' se amo, Dojčilova Jele!
Da potkivam dobra konja tvoga."
Muči Jele i ne ozivlje se,
Muči Jele kolik da ne čuje,
Jer se veće nije vratit ćela.
Kada Jele b'jelu dvoru dodje,
Gospodaru na odaju šeta,
Sve Dojčilu po istini kaže,

Kakono je Ramo pričekao.
Kad Dojčilo ljubi razumio,
Dojčilo se teško rasrdio,
Pa ljubovci svojoj govorio:
„O Jelice, draga ljubi moja!
Šetaj, ljubi, na tavane gornje,
I otvoraj sićana sanduka,
Izvadi mi pasa svilenoga,
Postisni me, draga ljubi moja!
Od bedara do vitn'jeh lebara
I donesi britku sablju moju,
Sa majstora skorom donesenu,
Još junačkom krvi nepojenu,
I ostalo od boja oružje,
Pa me vodi bijele pred dvore,
Pomozi mi na konja uzaći.
Ja ću poći Tatariji ravnoj
Platit Ramu ploče i kovanje."
Kad je ljubi gospodara čula,
Ona šeta na tavane gornje
I otvora sićana sanduka,
I uzimlje pasa svilenoga,
Pa postisne svoga gospodara
Od bedara do vitn'jeh lebara,
Donese mu sablju okovanu,
Sa majstora skorom donesenu,
I ostalo od boja oružje,
Pa ga vodi bijele pred dvore,
Pomogne mu na konja uzaći.
Dojčilo se bolan otpravio,
Ode pravo Tatariji ramnoj
Na dućane Kovačini Ramu.
Kad Dojčilo Tatariji dodje,
Kovačinu u dućanu nadje,
Pa mi njega dozivati stade:
„Pobratime, Kovačino Ramo!
Izid' amo pred dućane, Ramo!
Da ti platim ploče i kovanje."
Kad to čuje Kovačina Ramo,
Teško se je jadan prepadnuo,

Bat mu pade iz ruke desnice,
A iz l'jeve kl'ješta od mazije,
Ne će Ramo da na dvor izadje.
A kada je Dojčilo vidio,
Da mu Ramo izać na dvor ne će,
On u dućan poćera dorina,
Pa od bedre povadio ćordu,
Kovačini odas'ječe glavu.
Dojčilo se natrag povratio,
On ne ide b'jelu dvoru svome,
Nego ide solunsko na polje
Do šatora crnog Arapina.
Kad ga vidi crni Arapine,
Ovako je njemu govorio:
„Što si došo, jedan kopilane!
Što si došo do šatora moga?
Al si došo sa mnom vino piti?
Al si došo, da ti s'ječem glavu?"
Al Arapu govori Dojčilo:
„N'jesam došo, crna Arapino!
N'jesam došo s tobom vino piti,
Neg sam došo, crna Arapino!
Da mi dodješ na megdan junački."
Kad to čuje crni Arapine,
S Dojčilom se šaliti stanuo,
Pa ovako Arap govorio:
„Ne budali, jedan kopilane!
Ali ti se živjet dodijalo,
Kad si došo sa mnom megdan d'jelit?"
A kada ga razumi Dojčilo,
Srdito je njemu govorio:
„Ne šali se, crna Arapino!
Nego idi na megdan junački."
Kad to čuje crni Arapine,
Pod šatorom skoči se na noge,
Bojno koplje uzima u ruke,
Pa Dojčilu na megdan izadje.
Bojnijem se kopljim udarili
I bojna su koplja izm'jenili,
Polomili, u travu bacili,

Jedan drugom rane ne zadali;
Na britke se sablje uhitili,
Dojčilu je sreća priskočila,
Arapu se sablja prelomila.
A Dojčilo dobar junak bio,
Na Arapa konja nagonio,
Zamahnuo desnicom i ćordom,
Glavu srubi crnom Arapinu.
Pa da vidiš bolnoga Dojčila,
Sa megdana odma dvoru idje,
Pred dvorom ga ljubi dočekala
I pod njime konja usprimila,
A Dojčilo ljubi govorio:
„Teško sam se, ljubi, izmorio,
Do dva vraga dok sam pogubio:
Jednog vraga, Kovačinu Rama,
Drugog vraga, Arapa crnoga.
Ni maknuti ne mogu se s konja.
Nego, ljubi, ako Boga znadeš,
Nosi mene meke na dušeke,
Otpaši mi pasa svilenoga,
Da mi se je s dušom razd'jeliti!“
A kad ga je ljubi razumjela,
Uzme njega u svoje naručje
Kako majka čedo od godine,
Pa ga nosi u bijele dvore,
Nosi Jele gospodara svoga
I stavlja ga na dušeke meke,
Otpaše mu pasa svilenoga.
Al Dojčilo ljubi progovara:
„O Jelice, draga ljubi moja!
Evo ću ti bolan preminuti!
Još si, ljubi, mlada i zelena,
Ti se opet udomiti hoćeš.
Ako bi se, Jele, udomila,
Udomi se, ljubi, za boljega,
Za boljega, a ne za gorega,
Jer ćeš u zlu mene spominjati,
A u dobru pozaboraviti.“
Još bi bio s njome govorio,

Ali se je s dušom rastavio.
A Jelica, ljubi Dojčilova,
Cmili jadna, suze prolijeva,
Žali jadna gospodara svoga.
Žali jadna, jer ima i koga.

Glavić Baldo Melkor, sv. XVIII. br. 57. *Od Nike Murat iz Luke na Šipanu.*

65.

Ženidba Djura Smederovca.

dignu se Smederovac Djuro
Iz široke zemlje Smederove,
Pa pojaše vrana konja svoga,
Ide tamo uz duge planine,
Dokle dodje ka Ledjanu gradu
U junaka od Ledjana bana;
Pred kulom mu oskoči djogina,
Pa ulazi u bijele dvore.
Lijepo ga bane pričekao,
Postavi ga za sopre svijetle,
Pa mu dava blaga blagovati.
Vino pije Smederovac Djuro,
Vino pije, a blago blaguje.
Pa kad mi se ponapio bio,
Pro koljena nogu prestavio,
Pa mi banu govorit stanuo:
„Sv'jetli bane od Ledjana grada!
Čuo jesam, bane gospodine,
Da si divan cvijet odgojio,
Divan cvijet, tvoju ćeru dragu,
Bi li mi ga u'trgnuo, bane,
Utrgnuo, ter ga poklonio,
A za moju vjenčanu ljubovcu,
Da mi resi dvora bijeloga,

Da budemo tvrdi prijatelji,
Pak da ide jedan u drugoga,
Da ne žali jedan na drugoga?“
A govori od Ledjana bane:
„Sve istina, dobri prijatelju!
Ali valja upitat djevojku,
I poslušat, što djevojka kaže.“
Pa se diže od Ledjana bane
Na odaju svojoj ćeri dragoj,
Pa je babo ćeri govorio:
„Andjelijo, dite drago moje!
U dvoru ti dobar mušterija,
Po imenu Smederovac Djuro,
Iz široke zemlje Smederove,
On te, sinko, u meneka prosi,
Oću li te, sinko, obećati?“
Kad djevojka baba saslušala,
To djevojci teško milo bilo,
Pa je svome babu besjedila:
„Davaj, babo, za koga ti drago,
Baš junaku Smederovcu Djuru!“
Ide bane k Smederovcu Djuru,
Ter junaku obeća djevojku:
„Ajde, Djuro, i sreća ti bila!
Ajde, Djuro, i kupi svatove,
Ajde, Djuro, idi po djevojku
I vodi je kudagodj ti drago!“
Kad je Djuro bana saslušao,
Veseo se svome srcu nadje,
Pa s' otole Jure podignuo
Tere slazi pred bijelu kulu,
Da poklopi vranca od megdana.
Oskočio, pa ga poklopio,
Sa vrančića bana dozivao:
„U Bogu ti, bane gospodine!
Nu izvedi tvoje ćeri drage,
Tvoju ćercu, moju zaručnicu,
A da mi je očima vidjeti!
Jer kad zemlji Smederiji dodjem,
Pitat će me majka i družina,

Kaku jesam curu isprosio,
Da im kažem, a da im ne lažem.“
A kad čuo od Ledjana bane,
Ide bane k ćeri na odaje,
Andjelije ćeri dozivao:
„U Bogu ti, Andje, ćeri moja!
Oblač’ na se lijepo od’jelo,
Pa ti sadji pred bijelu kulu,
Jer te žudi Smederovac Djuro,
Jer te žudi očima vidjeti.“
To djevojci teško milo bilo,
Otvorila pengana sanduka,
U kojem je odijelo svoje,
Iz sanduka meće na dušeka
Tri kavada, sva od svile b’jahu:
Jedan crni do zemljice crne,
Drugi zelen do trave zelene,
Treći mali, nek se momci mame.
A o grlo tri zlatna djerdana:
Jedan bješe od krmez-merdžana,
Taj djevojci do pojasa bješe;
A drugi je od drobna bisera,
A djevojci ponarasle dojke,
Pa se biser medju dojke siplje;
A treći je od suhoga zlata,
Djevojci se oko grla vije
Kako zmija oko drva suha.
A na noge žute štopelice,
A na glavu svilenu maramu,
A u ruku vezena jagluka.
Pa pošeta kuli niz skalina,
Pa izlazi pred kulu na vrata,
Pa ugleda Djura na djoginu.
Ostidi se plemena djevojka,
Pa je b’jelo lišce sakrivala,
Ali reče Djuro sa vrančića:
„U Bogu ti, lijepa djevojko!
Digni s lišca svilenu maramu,
Neka vidim lišce djevojačko!
Jer kad zemlji Smederiji sadjem,

Pitat će me majka i družina,
Kakvu jesam curu isprosio,
Nek im kažem, a da im ne lažem!“
Ostidi se plemena djevojka,
Pa mi slimi sa glave maramu:
Sinu lišce ko na goru sunce!
A kad vidje Smederovac Djuro,
Turi ruku u džep od dolame,
Pa izvadi dvanaest prstena,
Trinaestu zlaćenu jabuku,
Pa dariva plemenu djevojku:
„Na djevojko, moja dušo draga!
Pa se hvali medju drugaricam,
Kakva jesi stekla vjerenika,
Vjerenika, ak' sudjeni bude!“
Al svom srcu odoljet ne može,
Neg mi skače na zelenu travu,
Te se hvata za djevojku mladu,
Zagrlio, ter je poljubio,
Poljubio i dva i tri puta,
Da je brojit, bi se zabrojio,
Do stotinu puta poljubio.
Ostidi se lijepa djevojka,
Pa no veli Smederovcu Djuru:
„Da junače, Smederovče Djuro!
Ja sam čula mlada po drugome,
Da ti imaš tvoju vjerenicu
Po imenu Anu Indičkinju.
Moreš znati, moreš pametovat,
Da je Ane vilovna djevojka,
Pak će nateć strilu na tetivu,
Pak će tebe pogubit junaka.
Majka nema neg tebe jednoga,
I bez tebe ostat će jednoga,
Pa će kleti a mene djevojku,
Da si s mene glavu izgubio.“
A tad reče Smederovac Djuro:
„Sve istina, lijepa djevojko!
Sve istina, što ti drugi kažu,
Al ja n'jesam znao ni poznao,

Da je Ane vilovna djevojka.
A ja sam se Bogu zaklinjao,
Da se ne ću nigda oženiti,
Baš vilovnom curom nikadara,
A tebe sam bolju naodio.
Nema smrti do sudnjega danka,
A junaka, dok ne rodi majka!“
A to reče, pak na vranca skače.
Pa kad ti je vranca zakročio,
Okrenu ga poljem niz širine,
Popušti mi uzdu niz jabuku,
I poleće poljem niz širine
Kako soko gori uz planine.
A dok dodje u dno polja ramna,
Bijeli ga ostavio danak,
A mrkla ga privatila nojca,
Konačio pod jelom zelenom,
Dok bijela zora započela.
Al se junak sankom razabrao,
Pa mi kleče na oba koljena,
Pa uzimlje imbrik vode ladne,
Pa se krsti i lišce umiva,
Pa se tada Bogu pomolio.
Pa uzjaše na vrančića svoga,
Pa mi jaše pravom niz planinu,
Evo ti ga kod Indije grada.
Ugleda ga od Indije Ane,
Pa nategla strilu za tetivu,
A da gadja Djura na djoginu.
„Nu ti — reče — dušmanina moga!
On je bio u djevojke mlade,
On se druge mlade dobavio,
A mene je Anu ostavio.
Sad ću njega pogubit junaka!“
Al ne dadu mlade drugarice.
„Muči — reku — Ane, drugo naša!
Ti ne gubi sreću u junaku.
Kad vidimo, kad istina bude.
Vazda ćeš ga lasno pogubiti!“
Tad je Djuro zdravo prolazio.

Smederovu svome dolazio,
A pred svoje dvore nalazio.
Pred dvorom je majku naodio,
Božju joj je pomoć nazivao.
Lijepo mu mati privatila:
„Zdravo bio i veselo, sinko!
Dje si tako largo odlazio,
Pa pod sobom konja oznojio,
Umorio sebe i vrančića?“
Djuro svojoj majci govorio:
„Jesam, majko, put Ledjana grada;
Isprosio lijepu djevojku,
Sebi ljubu, tebi odmjenicu,
Koja će te staru odmjenjivat,
U kondijer vodu donosivat.“
A kada ga razumjela majka,
Djurici je sinu govorila:
„O moj Djuro, moj jedini sine!
A kome ćeš Anu ostaviti?“
Al je Djuro majci besjedio:
„Poču li me, moja mila majko!
Ja sam čuo, drugi meni kažu,
Da je Ane vilovna djevojka,
A ja sam se Bogu oklinjao,
Da se nikad oženiti ne ću,
Baš nikada vilovnom djevojkom,
Pa sam, majko, bolju naodio,
Šćercu dragu od Ledjana bana.
Pa ako sam Indičkinju Anu,
Ako sam je bio zaprosio,
Nijesam joj lišce obljubio.
Već ja idem na tavan od kule,
Da m' je sjesti, malo počinuti.
Donesi mi malo kave vruće,
Da s' napijem i počinem malo!“
Majka sinu od posluha bila,
Donese mu imbrik kave vruće.
A kada se Djuro ponapio,
Čibuk puši, kavu prisrkuje,
Pak uzimlje pero i artiju,

Pa mi sitnu knjigu nakitio,
Pa je šalje Bosnoj, zemlji ramnoj,
A na ruke Relji i Milošu,
Ovako mi u toj knjizi piše:
„U Bogu vi, oba prijatelja!
Evo vi se ženim u nedjelju,
U nedjelju do petnaest dana,
Od Ledjana, bijeloga grada,
Da ste meni oba u svatove,
Vodite mi iljadu svatova.“
Pa kada je knjigu otpravio,
Brže Djuro drugu knjigu piše,
Pa je šalje u ramne Kotare,
A na ruke Janković-Stojanu.
Ovako mu u toj knjizi kaže:
„O Stojane, mio pobratime!
Evo ti se ženim, pobratime!
U nedjelju do petnaest dana,
Dodji, pobre, meni u svatove,
I dovedi iljadu svatova,
Jer imamo put Ledjana poći.“
Pa mi treću knjigu nakitio,
Pa je šalje Senjaninu Ivu:
„O Ivane, mio pobratime!
Evo ti se ženim u nedjelju,
U nedjelju do petnaest dana,
Od Ledjana bijeloga grada,
Dodji meni, Ivo, u svatove,
I dovedi iljadu svatova!“
Pa četvrtu knjigu nakitio,
Pa je šalje ka Prilipu gradu,
A na ruke Kraljeviću Marku,
I ovako u knjizi kitio:
„Pobratime, Kraljeviću Marko!
Evo ti se ženim u nedjelju,
U nedjelju do petnaest dana,
Od Ledjana, bijeloga grada,
I budi mi djever uz djevojku,
I dovedi iljadu svatova.“
A kada je opravio knjige,

Skoči Djuro na noge lagane.
Pa mi šeta zemlji Smederovoj,
Po Smederu i okolo njega,
Dokle silne svate sakupio.
Dan po danak evo nedjeljice,
Dok evo ti jeke iz prijeke.
Bože mio, ko bi ovo bio?
Da ko ti je? Relja i Milošu.
Dok evo ih do bijele kule,
A za njima iljadu svatova,
A iljada i pet sto i više.
Dok evo ti Janković-Stojana
I za njime iljadu svatova,
I iljadu i pet stotin' više.
A evo ti Iva Senjanina
I za njime iljadu svatova,
A iljadu i pet stotin' više.
Dok evo ti Kraljevića Marka
I za njime iljadu svatova,
A iljadu i pet stotin' više.
A kakav je Kraljeviću Marko!
Sjaju mu se toke kroz brkove
Kako mjesec kroz jelove grane.
Stade Jure brojiti svatove,
A što ih je junak sakupio,
Dvadest iljad i dvijesti više.
Tu se rujna ponapiše vina,
Pa zavika svatski starješina:
„Azurala kićeni svatovi!
Da idemo, pa da putujemo,
Kad se zdravo otuda vratimo,
Tada ćemo sjesti piti vino."
Otole se svati podignuše,
Dobrim konjma pritegnu kolane.
Al se svati redom izrediše:
Sve barjaci kako i oblaci,
Bojna koplja kako gora crna.
Da bi nebo na zemlju panulo,
Svatska bi ga sila uzdržala
Na glavama i na barjacima,

I na svojim bojnim kopljevima.
Dok žavika Djuričina majka
I dozivlje Kraljevića Marka:
„Ajde s Bogom, Kraljeviću Marko!
Na putu ti dobra sreća bila,
Al čuvaj mi Djuru, sina moga!“
Al govori Kraljeviću Marko!
„Al ne boj se, Djuričina majko!
Dok mi zdrava na ramenu glava,
A ne boj se sinu Djuru tvomu!“
Otole se zdravo uputiše
Pjevajući, konje igrajući,
A evo ih 'spod Indije grada,
A vidje ih od Indije Ane,
Pa nategla strilu na tetivu,
Da ubije Djura na djoginu.
Al je vidje vila baždarkinja,
Pa joj ne da, da bije junaka:
„Ne ćeš njega sada pogubiti!
Od Boga je velika grehota
Razmetati onake svatove.
Kad se otud sa djevojkom vrate,
Tad ćeš njega pogubiti, Ane!
Nek ostane lijepa djevojka
Ni ljubljena, a ni milovana,
Nek se natrag staroj majci vrne.“
Tad su zdravo svati prolazili,
Ka Ledjanu gradu salaziše
Do banove prebijele kule.
Pred kulom mu velika livada,
A pred kulom i okolo kule,
A svu su je svati preklopili,
Preklopili konji i svatovi.
Starješine u bijela dvora
Piju vino tri bijela danka,
Dok zavika svatski starješina
„Azurala kićeni svatovi!
Zeman došo i vrijeme mu je,
Da dodjemo i opet podjemo.
Pritegnite na konje kolane.

Azur, bane, konja i djevojku!“
Otole se svati podigoše
Konj do konja, junak do junaka.
Dok evo ti djevojčine majke,
Pa ti vodi konja i djevojku,
Pa je dava Kraljeviću Marku
I ovako majka govorila:
„U Bogu ti, Kraljeviću Marko!
Predavam ti konja i djevojku,
Pa je čuvaj kako oči svoje.
Ti si danas junak na svijetu,
Ti s' ne bojiš nikoga do Boga,
Ti se nemoj, Marko, prepanuti.“
Otole se svati uputiše,
Svi svatovi konje razigraše,
Svi svatovi šeno i veselo,
A najzadnji Marko ostanuo,
A niz prsi brke objesio,
A nad oči kapu naturio,
I teško se junak zamislio,
Dok se vrnu mladi djuveglija,
Pa dozivlje Marka pobratima:
„U Bogu ti, pobratime Marko!
Što si tako šeno neveselo,
Pa mi zadnji ideš u svatove?“
A govori Kraljeviću Marko:
„Pobratime, djuveglija Djuro!
Kako ne ću neveselo biti,
Kad mi danas poginut imadeš,
Ubit će te Indičkinja Ane?
Vet ako ćeš mene poslušati,
Lako ćemo prolaziti Anu.
Ti zazovi Janković-Stojana,
Daj ti Janku tvojega vrančića,
A on tebi svojega labuda,
Dobrijem se konjma mijenite;
Dat ću tebi bugar-kabanicu,
Obuci je svrh odila tvoga,
I ti zadnji idji u svatima,
Da te kuja ne poznade Ane.

Tako ćemo divno prevariti
I Indiju zdravo prolaziti.
Posluša ga Smederovac Djuro,
Pa dozivlje Janković-Stojana,
Dobrijem se konjma mijeniše,
Dava Marko bugar-kabanicu,
Oblači je poviše odila,
Pa ti zadnji ide u svatovma.
Svi svatovi konje igrajući,
I pucaju bome iz pušaka,
Kad evo ih 'spod Indije grada!
U junaku srce razigralo
I ovako Djuro besjedio:
„O životu, djavle i junaštvo!
Što si meni tako omilio?
Evo danas mladi djuveglija,
Pa ti zadnji u svatove idem!“
Pa mi slimi bugar-kabanicu,
Pa obode bijesna labuda,
A dogoni k Janković-Stojanu:
„Daj ti meni mojega vrančića,
Evo tebi tvojega labuda.“
Kad se Jure dobavi vrančića,
Po gorici razigra djogina,
Dok ugleda od Indije Ane,
Pa napela strilu na tetivu,
Pa pogadja Djura na djoginu,
Mrtav pade na glavu u travu.
Viknu Marko: „Ajme njemu majko!
Poginu nam djuveglija Djuro!“
Pak on ide k Relji i Milošu:
„U Bogu vam, Relja i Milošu!
A što ćemo sade, kako ćemo?“
Muči Relja, a muči Milošu.
Ide Marko k Janković-Stojanu:
„O Stojane, Bogom pobratime!
Poginu nam djuveglija Djuro!
A što ćemo sade, kako ćemo?“
Muči Janko, ništa ne govori.
Ide Marko k Ivu Senjaninu:

„O Ivane, Bogom pobratime,
Poginu nam djuveglija Djuro!
A što ćemo sade, kako ćemo?“
Ali viče Ivo Senjanine:
„Ne boj mi se, pobratime Marko!
Ja imadem iljadu svatova,
A iljadu pet stotina više,
Da bih znao glavu izgubiti
I iljadu i pet stotin' svata,
Osvetimo našeg djuvegliju!“
A kad čuje Kraljeviću Marko,
Pa pomami pod sobom djogina,
U Indiju ugoni ga grada.
Kako mu se šarac uznamio,
Ispod nogâ sve kaldrma skače,
Pa po gradu razlama dućane
I razgoni mlade bazardjane,
Dokle banu a na vrata dodje,
Ali pusta bješe zatvorena.
Lako ti je otvorio Marko,
Nogom ti je udrio u vrata,
Uput su se pusta rastvorila,
Pa mi trči kuli uz skaline
U odaju od Indije Ani,
Nadje mi ju na dušeku meku,
Niz odar je nogu objesila,
A niz prsi pletenice žute,
A u ruci od srebra iglica,
U iglici jesu žice zlatne,
Veze babu od zlata košulju.
Kada li je Marko dolazio,
Uvati joj pletenice žute,
Pa je svali niz dušeka meka
I ovako njojzi govorio:
„Kujo jedna, od Indije Ane!
Povrati mi onoga junaka.
Ako mi ga povratiti ne ćeš,
Ja imadem dvadest iljad' svata,
Da bih znao svate izgubiti,
A i moju na ramenu glavu,

A tebi ću oči izvaditi,
I tvojega uvatiti baba,
Njegovu ću odasjeći glavu!“
Ali reče od Indije Ane:
„Ne bojim se tebe ni svatova!
Ali ću ti povratiti Djura,
A za ljubav Djuričine majke.“
Dovede je do jadnoga Djura,
Ali veli od Indije Ane:
„Pušti mene, Kraljeviću Marko!
Pušti mene u goru zelenu,
Da naberem trava od madjija,
Su čijem ću povratiti Djura!“
Mislio se Kraljeviću Marko,
Sve mislio, na jednu smislio,
Pak je pušti u goru zelenu.
Al imade dvije zmije ljute,
Pa mi pušti zmije u planinu,
Išćeraše vilu iz planine.
Zalatila skuce i rukave,
Pak poleće k nebu u oblake.
Ima Marko dva siva sokola,
Popušti mi sokolove sive,
A da gone vilu iz oblaka,
Saćeraše u Dunaj u vodu,
A za njome Marko na šarinu.
Kad je šarac nasred vode došo,
Nikud mu se maknuti ne može,
Tu se Marko u nevolji nadje,
Pa mi zove Relju i Miloša:
„U Bogu vi, oba pobratima,
Ugrab'te me jezer-vodi ladnoj!“
Kad to čuje Relja i Milošu,
Zajedno se u vodu mi skaču,
A kada su nasred vode došli,
Nikuda se maknuti ne mogu.
Tu se oba u nevolji nadju,
Pa dozivlju Janković-Stojana:
„U Bogu ti, pobratime Janko!
Ugrabi nas jezer-vodi ladnoj!“

Kad to čuje Janković-Stojane,
Skače Janko u Dunaj u vodu,
Al kada je nasred vode bio,
Nikuda se maknuti ne može.
I on mi se u nevolji nadje,
Pa mi zove Iva Senjanina:
„U Bogu ti, pobratime Ivo!
Ugrabi nas jezer-vodi ladnoj!“
Al kad ga je Ive razumio,
Ne šće Ivo u vodicu skakat,
Nego spasa svilenoga pasa,
Pa mi meće Kraljeviću Marku.
Za kraj Marko privatio pasa,
A za drugi Ivo pridržao,
Potegnu ga iz vode Dunaja,
Kraljevića na šarinu svome,
I još s njime Relju i Miloša,
I još pobru Janković-Stojana,
I iznese vilu iz Dunaja,
Kosama im bila zaputila
Dobr'jem konjma sve četiri noge.
Kad se Marko suva dobavio,
Za kose je vilu uvatio,
Pa je goni Kraljeviću Marko
I kucuka dvostrukom kandžijom,
Da mu ide vratit djuvegliju:
„Idi — reče — vrati mi junaka,
Dok ne vidiš i gorega vraga.“
Dovuče je do jadnoga Djura,
Pa da vidiš vilovne djevojke!
Jednom ga je mašom udarila,
Uput Djuro stade sobom kretat;
Drugom ga je mašom udarila,
Uput svoje oči otvorio;
Trećom ga je mašom udarila,
Skoči Jure na noge lagane,
Poskočio i progovorio:
„Hvala Bogu, hvala velikomu!
A gdje sam se vinom izopio,
Pa je mene konjic izbačio,

A ja tvrda sanka privatio?"
Pa mi skače na konja viteza,
A on Marko na šarina svoga.
Živoj vili oči izvadio,
Po ramenu posiječe ruke,
Pa je metnu u posat od grada.
Otale se oni podignuše,
Zdravo došli zemlji Smederiji,
Piju vino za nedjelju dana,
Pije Marko i dvije nedjelje.
Tu se Djuro oženio bio
Andjelijom, lijepom djevojkom,
Šćeri dragom od Ledjana bana.
Lijepi je rodak porodio:
Dvije šćeri, a četiri sina.
Umriješe, ne prikoriše se.
Tamo raslo klenje i jasenje,
Nami Bog dô zdravlje i veselje!

Glavić Baldo Melkov, sv. XXXIV. i XXXV. br. 110. *Od Kate Ćurlin iz Blata na Korčuli.*

66.

Djurdjeva Jerina.

Nije ljepši cvijet procvjetao,
Što je sada na novu godinu,
U onemu Smederovu gradu,
A u one zendjil udovice,
Udovice Djurdjeve Jerine.
U nje se je ćeri porodila,
Po imenu kitna Andjelija.
Jošte Andji ni zemana nema,
Nema njome ni petnaest ljeta,
Da je take u Turčina nema,
U Turčina ni u kaurina.

*

To se čudo podaleko čulo,
Po krajinam i po kraljevinam,
To začuo Filip-Begoviću,
U Zagorju, polju širokome,
Pa prosio kitnu Andjeliju
I njemu je cura zabavila,
Ne će ona Filip-Begovića.
Najposlije Andju zaprosile,
Zaprosile paše i veziri,
Svijem im je ona zafalila,
Andje od njih nijednoga ne će.
Najposlije Andju zaprosio,
Zaprosio beže Ljuboviću,
Nevesinja polja širokoga,
Ne će ona bega Ljubovića.
Najposlije curu zaprosio,
Zaprosi je travnički vezire,
I njemu je mlada zabavila.
Zaprosi je Kraljeviću Marko,
Ne će ona Kraljevića Marka.
Najposlije nju su zaprosili,
Zaprosili dvan'est kapetana,
Od Lisika devet djenerala.
Najposlije Andju zaprosio,
Zaprosio sultan-Imbrajime,
Od Stambola, od bijela grada.
Ne će ona sultan-Imbrajima.
Najposlije Andju zaprosila,
Zaprosi je kruna ćesarova,
A od Beča, grada bijeloga.
Ne će ona krune ćesarove.
Ni to vr'jeme dugo ne bijaše,
Izlazila i godina dana,
A nijedne nema mušterije.
Još da vidiš zendjil udovice,
Ode ona u kavez odaju,
Gdjeno sjedi kitna Andjelija,
Udovica kćeri govorila:
„Andjelije, moja kćeri draga!
Što se, dušo, udavati ne ćeš?

Ako hoćeš golema junaka,
Evo tebi bega Ljubovića.
Ako ne ćeš bega Ljubovića,
Evo tebi silna kaurina,
Kaurina Filip-Begovića,
Od Zagorja, polja širokoga.
Ako ne ćeš Filip-Begovića,
Eto silna tebi gospodara,
Od Travnika travnički vezire.
Ako ne ćeš travničkog vezira,
Eto tebi sultan-Imbrajima,
Od Stambola, od bijela grada.
Pa ćeš biti ti carica mlada,
Zapov'jedat s butum carevinom,
Pa ćeš biti sultanija mlada.“
Misli ona, ne čuje je niko,
Ma je čuje Jure providure,
Udovici tiho odgovara,
„Gospodjice, zendjil udovice!
Što ćeš dati Andju za Turčina,
Je li nema boljijeh junaka?
Ako hoće golema junaka,
Eto njome Kraljevića Marka;
Ako ne će Kraljevića Marka,
Eto njome dvan'est kapetana;
Ako ne će dvan'est kapetana,
Eto njome devet djenerala;
Ako ne će devet djenerala,
Eto njome krune ćesarove,
Pa će biti ćesarica mlada,
Zapov'jedat sa svom carevinom.“
Kad to čula zendjil udovica,
Jako mi se ona najedila,
Pa mu jednu dala zaušnicu.
Kako ga je lako udarila,
Pukoše mu obje jagodice.
Muči Jure, ništa ne govori.
Udovica b'jelu knjigu piše
Ka Stambolu, ka bijelu gradu,
Ovako mi u toj knjizi piše:

„O moj zete, sultan-Imbrajime!
Moreš znati, moreš zapaziti,
Nije davno godinica dana,
Da si pito moju ćeri dragu,
Tad još nije od udaje bila.
Sad djevojka uzgojila lice,
Uzgoji za golema junaka.
Ako ti je ona omiljela,
Ona tvoja, a ti si mi njezin,
Kupi svate, ajde po djevojku.
Ti iskupi hiljadu svatova,
Toliko ih mogu pričekati.“
Kad je knjigu nakitila bila,
Nakitila, pa je otpremila.
Kada caru sitna knjiga dodje,
Na knjizi je pečat prolomio,
A po njome oči oborio.
Knjigu štije, a smije se na nju,
Odma kupi hiljadu svatova,
Konjanika, nijednog pješaka,
Kudgod ide, Smederovu side,
A do kule zendjil udovice.
Lijepo ih ona pričekala,
Sve svatove ispod b'jele kule,
Poglavara na bijelu kulu,
Pa no sjedu okolo trpeze,
Temenat im lijep učinila.
Tu su noćcu prenoćili bili.
Dok je sutra jutro osvanulo.
Osvanulo i sunce granulo,
Zavikoše kićeni čauši:
„Azurala kita i svatovi!
Hômo svati da no putujemo,
Daleko je, da ne zamrknemo,
Kratki danci, a dugi konaci,
Da po noći mi ne izginemo.“
Svati su se na noge skočili,
Pa konjima hitaju kolane,
Udovica s darim ishodila,
Pa darova kitu i svatove,

Caru dade konja pod opravom.
Otolen su svati odlazili
Pjevajući, konje igrajući
I mećući iz malih pušaka.
Ni to njome nije vele bilo.
Izlazila godinica dana,
Još da vidiš zendjil udovice,
Gdje dozivlje do dva sina svoja,
A na ime Grga i Nikolu:
„Gdje su meni do dva sina moja,
Do dva sina, dva Despotovića?“
Ovako im ona besjedila:
„Da ste s dvora kučku otpremili,
A kamo li svoju sestru dragu,
U vrijeme od godine dana,
Pošli bi i njome u pohode.“
To su djeca jedva i čekala,
Pa su hitre konje napravili,
Dobre jesu konje poklopili,
Pa odoše ka Stambolu gradu.
Po tom djeca odlazila bila,
Još da vidiš kučetinu majku,
Sjede ona, b'jelu knjigu piše,
Pa je piše sultan-Imbrajimu,
Ovako mu u toj knjizi piše:
„O moj zete, sultan-Imbrajime!
Eto k tebi do dva sina moja,
Do dva sina, do dv'je tvoje šure,
Drž' ih tamo, ne puštaj ih amo;
Ako bi ih ti puštao amo,
Nije dobra, niti mu se nadaj.“
Pa je knjigu otpremila stara,
Prije djece knjiga salazila,
A na kuli cara ne imade,
Nego Andje, careva ljubovca.
Ona mi je knjigu uzimala
I po knjizi slova proučila.
Kad vidjela, što ta knjiga kaže,
Od otale na noge skočila,
Pa se šeće preko b'jele kule,

Često gleda na prozorje mlada,
Na prozorje u polje zeleno,
Hoće li gdje braću upaziti?
Dok upazi do dva brata svoja,
Pa od kule vrata otvorila,
Pa pred braću išetala bila,
Pod njima je konje prihitila,
Konje prima, za zdravlje ih pita,
Najviše za kučetinu majku.
Vodi konje u tople podrume,
Oba brata na bijelu kulu,
Uvede ih u šikli odaju,
Polaže im piva i jestiva,
Služi njima gojena sestrica,
M'ješa ona madjiluke teške,
Vina njima od sedam godina,
A rakije od dvan'est godina,
Dokle braću opjanila bila.
Gdje su stali, tu su i zaspali,
A zaspali kano i zaklani.
Kad to vidje careva ljubovca,
Na noge im meće bukagije,
A na ruke dvije lisičine,
A na vrat im alku okovanu,
U alci je sedamdeset oka.
Svaka oka od suhoga zlata.
Dobro braću utvrdila bila,
Pa izlazi na prozor od kule,
Popogleda u polje zeleno,
Dok upazi svoga gospodara,
Gdje se vraća s lova iz planine.
Preda nj mlada išetala bila,
Konja prima, za zdravlje ga pita:
„Jesi li se, care, umorio
I jesi li konja oznojio,
Jesi li mi lova donosio?“
Al govori care gospodare:
„Moja kade, moja ljubi draga!
Ja se, care, n'jesam umorio,
Niti moga konja oznojio,

Niti sam ti lova ulovio."
Al govori carica mu draga:
„Ja sijedim na bijeloj kuli,
Pa sam tebi lova ulovila,
Do dva brata, dva Despotovića.
Oba sam ti, care, zakovala,
Pa im rusu osijeci glavu."
Al govori care gospodare:
„Muči, ljubi, zub te zabolio,
Gdje ćeš tvoju braću izgubiti!"
Ode care na bijelu kulu,
A za njime ljubi pristanula,
Dok dodjoše u šikli odaju,
Probude se dva rodjena brata,
Kaže ljubi caru gospodaru:
„Udri sabljom i desnicom rukom
Grgu brata pro bijela vrata,
Neka vidju, kako žica krvca
U mog brata iz bijela vrata."
Opet njome care govorio:
„Muči, ljubi, da od Boga nadješ,
Gdje ćeš tvoju braću pogubiti?"
Al govori vjenčana ljubovca:
„Udri care, otpala ti ruka!
Moga brata po bijelu vratu,
Neka vidju, kako žica krvca
U mog brata iz bijela vrata."
Ne će care, ode preko kule.
Kad to vidje kučetina ljubi,
Da joj braću pogubiti ne će,
Upade mi u šikli odaju,
Pa uzimlje iglu vezilicu,
Obojici oči izvadila,
Oprosti im i noge i ruke,
Digne s vrata alku okovanu,
Odvede ih niz bijelu kulu,
Na dobre ih konje postavila,
Ćorava je oba otpremila.
Dobri su ih konji odnosili,
Ne nose ih Smederovu gradu,

Nego su ih bili odvodili,
Odvodili na Banjane ravne,
A do kule milog im daidže,
A daidže Koneglića Jure.
Služi Jure krsno ime svoje,
U kuli su sva gospoda redom,
Medju njima Crnojević Ivo,
Pa pogleda na demir pendžeru,
Dok upazi do dva pobratima,
Dok poviknu Crnojević Ivo:
„Sada šućur, milu Bogu fala,
Evo nama do dva pobratima!“
Kad ih vidje Ivo u nevolji,
Preda nje je išetao Ivo,
Pod njima je konje prihitio,
Pa ih vodi na bijelu kulu,
Pa ih stavi za dobru trpezu.
Sjede oni, razgovaraju se.
Sve im Grgo po istini kaže,
Sve im svoje jade izjadio,
A poviknu Crnojević Ivo:
„O moj pobre, Despotović-Grgo!
Da nu, pobre, da te oženimo.“
Al govori Despotović Grgo:
„O moj, pobre, Crnojević-Ivo,
Ko će, pobre, za ćorava poći?“
Kad je Ivo glase razumio,
Od otale na noge skočio,
Pa no ode k b'jeloj kuli svojoj,
Pa no nadje svoju sestru dragu,
Pa je sestri tiho besjedio:
„Andjelije, moja sestro draga!
Da nu, Andje, da te udomimo
Za mojega pobratima draga,
Pobratima Despotović-Grga.“
„„A ne luduj, brate od matere!
Ko će brate za ćorava poći?““
Kad je Ivo tega razumio,
Svoju sestru i ne pita više,
Neg poleće na gornje tavane,

Pa ulazi u kavez odaju,
Gdjeno mladja sjedi mu sestrica,
A na ime Anica djevojka,
Pa Anici brate besjedio:
„Moja sestro, Anice djevojko!
Hoćeš, sestro, da te udomimo
Za mojega pobratima draga,
Pobratima Despotović-Grga?“
Al govori Anica djevojka:
„O moj brate, Crnojević-Ivo!
Pitaj moju stariju sestricu,
Neka pusti blagosove sestra,
Pa za Grga ja ću poći mlada.“
Još da vidiš Crnojević-Iva,
Uzme sestru za bijelu ruku,
Pa je vodi niz bijelu kulu,
Konegliću na bijelu kulu,
Dobaviše popa redovnika,
Pa Ančicu za Grga vjenčali;
Na dobre ih konje postavili,
Smederovu gradu otpremili.
Kudgod su mi oni odlazili,
Smederovu gradu salazili,
A pred kulu zendjil udovice,
Udovice Djurdjeve Jerine,
Uz kulu su izlazili bili.
Ni to vr'jeme ni za vele bilo,
Ispunilo devet se mjeseci,
Čedo radja Grgova ljubovca,
Malo čedo, ma je muška glava,
Zlamenito, čedo plemenito.
Na čelu mu zvijezda danica,
Na prsima sjajna mjesečina,
A na ruci upisana ćorda.
To vidjela zendjil udovica,
Vidjela je čedo plemenito,
Plemenito, pa i znamenito.
Sjede ona, b'jelu knjige piše,
Pa je piše sultan-Imbrajimu:
„O moj zete, sultan-Imbrajime!

Grga ti se šura oženio,
Ljubi mu je čedo porodila,
Malo čedo, ma je muška glava,
Znamenito čedo, plemenito:
Na čelu mu zvijezda danica,
Na prsima sjajna mjesečina,
A na ruci upisana ćorda.
Nu poslušaj, o moj zete dragi!
Ti podigni butum carevinu,
Kreći vojsku Smederovu gradu,
Sve pos'jeci malo i veliko,
I pos'jeci oba sina moja,
I do njih mi mog unuka malog,
Pa porobi prebijelu kulu,
Vodi mene ka Stambolu gradu."
Kadno dodje knjiga šarovita,
A na ruke sultan-Imbrajima,
Knjigu štije i smije se na nju.
Za to care ništa i ne haje.
Izlazilo po godine dana,
Nema cara ni od cara glasa.
Kad to vidje zendjil udovica,
Da joj care salaziti ne će,
Razboli se bez bolesti stara.
K njom dohodi nevjestica mlada,
Nevjestica, Grgova ljubovca,
Pa je njome govorit stanula:
„Što je tebi, mila majko moja!
Nerodjena kolik i rodjena."
Odgovara nevjesti svekrva:
„Prodji me se, nevjestice draga!
Umr'jet hoću, preboljeti ne ću,
Čini mi se na srdašcu mome,
Da kad podješ Zagorju na vodu,
Doneseš mi kondir vode hladne,
Da bih i ja preboljela stara."
Nevjestica srca milostiva
Odlazila Zagorju na vodu.
Kad je ona odlazila bila,
Onda stara na noge skočila,

Pa uljeze u šikli odaju,
Gdjeno mali Jurica spavaše,
Ukra d'jete iz bešike stara.
Pa ga nosi niz tančicu kulu,
Misli ona, ne vidi je niko,
Ma je gleda Jure providure,
Sustopice za njom udario.
Nosi d'jete moru debelome,
Baci Juru u more debelo,
Ali Jure po moru plutaše.
Kad to vidje Jure providure,
On se baca u more debelo,
Pa uhiti nejaka Juricu,
Na suho je njega iznosio,
Gospodaru svome odnosio,
Sve 'no Grgu po istini kaže,
Al besjedi Despotović Grgo:
„Moja slugo, Jure providure!
Uzmi meni mog Juricu sina,
Odnesi ga mome milom šuri,
Mome šuri na Banjane ravne,
Neka goji mog Juricu sina.“
Gospodara Jure razumio,
Pa Juricu on je odnosio,
Odnosio na Banjane ravne,
A do kule Crnojević-Iva.
Jure kaže, što je i kako je.
Kad je Ivo tega razumio,
Juricu je gojit on stanuo.
Viši Jure od godine dana,
Nego drugi od dvije godine;
Viši Jure od dvije godine,
Nego drugi od četr godine;
Viši Jure od četr godine,
Nego drugi od osam godina;
Viši Jure od dvan'est godina,
Nego drugi od dvaest godina.
Kad Jurici dvan'est godin' bilo,
Odvede ga svoj mio daidža,
Odvede ga lovit u planinu

I četovat po dugim planinam.
Jedno mi je jutro uranio,
U planinu na studenu st'jenu,
Na st'jeni je noge prekrstio,
Preko noge pušku premetnuo!
Cmili Jure, grozne suze lije,
Misli Jure, ne vidi ga niko,
Ma ga gleda svoj mio daidža,
Pa je Juri tiho besjedio:
„Moj Jurica, moje desno krilo!
Koja ti je cmiliti nevolja,
Jal ti nemaš žutijeh cekina,
Jali si se junak uželio,
Uželio mladih djevojaka?"
Odgovara Despotović Jure:
„Moj daidža, Crnojević-Ivo!
Prenestalo mi nije cekina,
Nit sam željan mladih djevojaka.
Evo ima trin'est godinica,
Da me gojiš na bijeloj kuli,
A ne znadem ni oca ni majke,
Kako mi se po imenu zove."
Al besjedi Crnojević Ivo:
„Moj sestriću, Despotović-Jure!
Babo ti je Despotović Grgo,
A majka ti moja je sestrica."
Sve mu kaže, što je i kako je,
Odgovara Despotović Jure:
„Moj daidža, Crnojević-Ivo!
Ja ću poći Smederovu gradu
Pohoditi mila baba moga
I staricu moju milu majku."
Odgovara Crnojević Ivo:
„Moj sestriću, Despotović-Jure!
Hômo i mi na Banjane ravne,
Sa Banjana na Nove Pazare,
Kupit ću ti hata četvrtaka,
Od'jelo ti novo sakrojiti,
Novo ću ti oružje kupiti,
Pa ti ajde Smederovu gradu."

Pa sidjoše na Nove Pazare,
Pa mu kupi hata četvrtaka,
I kupi mu on novo od'jelo,
I kupi mu on novo oružje,
Nasuo mu džepove cekina.
Otole je konja poklopio,
Svog daidžu s Bogom ostavio.
Kudgod mi je junak odlazio,
Na granicu tursku i kaursku,
Tu je junak konja sagonio,
Kud se svrće ka Stambolu gradu,
Kud se svrće b'jelu Smederovu.
Pa u misli junak udario,
Što li hoće od života svoga?
Da bi sišo Smederovu gradu,
Vidjet će ga star otac i majka.
Da bi junak pošo ka Stambolu,
Lako bi on mogo poginuti:
„Žalio bi i otac i majka,
Ako bi ja junak poginuo.
Hoću poći ka Stambolu gradu,
Ako bi ja junak poginuo,
Ne zna za me ni otac ni majka.“
Pa na dizgin okrenu dorina,
Ode junak ka Stambolu gradu,
Pred kulu je caru dolazio,
Od kule su vrata zatvorena.
Pred kulom je konja osjednuo,
Pa udari uz carevu kulu.
Kad na kulu caru izlazio,
U carevu upade odaju,
Nadje cara na meku dušeku,
Nadje junak cara i caricu,
Pa ih zakla kano janjče mlado,
Pa on nadje dva careva sina,
Pa ih baci preko b'jele kule,
Obama je glavu otkinuo.
Sadje junak niz bijelu kulu,
Pa poklopi hata četvrtaka,
Pleći dade, a bjegati stade.

Kudgod mi je junak dolazio,
Pravo zdravo bio salazio,
A pred kulu mile majke svoje,
Gospodjicu pred kulom našao,
Pa je njome Jure govorio:
„Oj Boga ti, tanka gospodjice!
Gdje je kula Despotović-Grga."
Al govori tanka gospodjica:
„Što me pitaš za bijelu kulu,
A za kulu Despotović-Grga?
Ovo kula Despotović-Grga,
A ja jesam njegova ljubovca."
Kad to čuo Despotović Juro,
Pa udari uz bijelu kulu,
Pa on nadje na bijeloj kuli,
Svoga baba Despotović-Grga
I daidžu Despotović-Nika,
Od oči je suze oborio,
Pa ih oba grli i celiva,
Viju mu se oni oko vrata:
„Gdje si, Juro, sve naše uzdarje?"
Kad to čula Grgova ljubovca,
Pa je sina dočekala bila,
Pa se vije njemu oko vrata,
Pa mi ljubi svog Juricu sina
I tu mi se ona prenemogla.
To vidjela zendjil udovica,
Pa unuku ona poskočila,
Da poljubi u bijelu ruku,
Al je Jure od sebe otisne,
Pa od bedre sablju povadio,
U srce je Jure udario,
Na sablji joj srce iznosio.
Uhiti je za noge i ruke,
Odrine je niz bijelu kulu,
A u bašču pod žutu naranču.
Tu je Jure i nju zakopao,
Pa izadje na bijelu kulu,
Na prozor je iznosio glavu,
Pa pogleda pod žutu naranču.

Kad je zemlja izmetnula bila,
On ubije kučku šarovitu,
Zakopa je s' zendjil udovicom,
A u bašču pod žutu naranču.
Ode Jure na tančicu kulu,
Pa na prozor iznosio glavu,
Pa pogleda pod žutu naranču.
Kad je zemlja opet izmetnula,
On uzimlje babetinu staru,
Pa je nosi moru debelome,
Bacio je u to sinje more.
Nije staru ni more primilo,
Neg na suho nju je izmetnulo.

Vodopić Vice, br. 14. *Od Nikole Vlahovića iz Smokovljana kod Stona.*

67.

Izbor Matijaša za budimskoga kralja.

Knjigu pišu budimska gospoda
I šalju ju vojevodi Janku:
„Neka da znaš, vojevoda Janko!
Zovu tebe budimska gospoda,
Da ti gredeš u Budin na viće.
Ote vićat budimska gospoda,
Da koga te kraljen učiniti,
Zač se oni pogodit ne moru,
Koga ote kraljen udelati;
A ne zimlji sobon nijednoga,
Zač se dica u viće ne šalju."
Knjigu štije vojevoda Janko.
Kada ju je junak pročitao,
Na dobra je konja uzjahao,
Ide trčeć ka Budimu gradu,
Za njim trči dite Matijašu:

„Počekaj me, moj mili babajko!“
A njemu se s manjin ne mogaše,
Već počeka dite Matijaša
I vrže ga prida se na konja.
Kad je prišal kod Budima grada,
Govore mu budimska gospoda:
„Bora tebi, vojevoda Janko!
Nismo li ti mladi govorili,
Da se dica u viće ne šalju?“
Viće čine budimska gospoda,
Da te itat krunon u visinu,
Pa na koga zlata kruna pade,
Da te njega kraljen učiniti.
Itili su krunon u visinu,
Kruna se je i vila i vila,
I pala je na Jankova sina,
Na Jankova sina Matijaša.
Karahu ga budimska gospoda,
Rasrdi se vojevoda Janko
I udari dite Matijaša.
Kako ga je lasno udario,
Črna ga je krvca zalijala;
Zatvori ga u kulu visoku.
Pa itaju krunu u visinu,
Kruna se je i vila i vila,
Ona pade na kulu visoku,
A kroz kulu na Jankova sina,
Na Jankova sina Matijaša.
A govore budimska gospoda:
„Tvoja j' srića, vojevoda Janko!
I tvojega sina Matijaša;
Nek mu bude kruna i kraljestvo.“

Mikuličić Fran, br. 54. *Iz Hrvatskoga Primorja.*

68.

Ženidba Maksima Crnojevića.

tkadar je postanuo svijet,
Nije ljevši procavtio cvijet,
Što je jedna lijepa djevojka
Čak daleko Mletku širokomu,
Ćerca draga duždа mletaškoga.
To se čudo na daleko čulo
U Žabljaku više Arbanije.
To j' obazno Crnojević Ivo,
A on Ivo l'jepa sina ima,
Po imenu Maksima mladoga,
Da mu para u hiljadi nema.
Pa s' otole zdravo otpravio,
On mi podje Mletku širokomu,
Njemu duždа obeća djevojke.
Ljepotu je vele pofalio
I obećo Crnojević Ivo,
Da će imat hiljadu svatova,
A on duždа pet stotin' vojnika.
Duždu se je Ivo pofalio,
Ako nadje boljega junaka
Od Maksima, Ivanova sina,
Da mu digne sa ramena glavu.
Tamo stoji petnaest danaka
I ispija rakiju i vino.
Gdje će sreća, gdje li će nesreća!
U zemanu danaka petnaest.
Maksima su dopanule šeše,
Maksimu su izgrdjele lice.
Kad Maksimo šeše prebolio,
A babo mu iz Mletaka dodje,
Kad je bio na pogled od dvora,
Ljubi ga je ugledala svoja.
Maksimu je majka govorila:
„O Maksime, moje d'jete drago!

Evo baba Crnojević-Iva,
Živa srca veseloga svoga,
Uzmi, sinko, s' stola pozlaćena
U desnicu kupu vina rujna,
Nosi, sinko, pred dvor na livade,
Pa ti reci milu babu tvomu:
„„Odmori se i vina napij se!““
A Maksimo od posluha bio,
Brzo ide dvore pred bijele,
Pa pred dvore rosne na livade.
Baba svoga l'jepo pričekao
I ovako njemu govorio:
„Dobar došo, babo, dobro moje!
Odmori se i vina napij se!“
Ivu se je pogledati dalo:
Kad Maksima sina sagledao,
U visoku kulu pobjegnuo,
Viče Ivo tanko iza glasa:
„Ko mi dodje, da mi čestituje,
Osjeć ću mu glavu na ramenu.“
Kad to vidi ljubi Ivanova,
Mislit stane, što bi učinila,
Gospodaru svomu govorila:
„Nemoj tako, dragi gospodare!
Neg kitimo jedne knjige male
Naš-nećaku Miloš-Begoviću.“
Al je ljubi svojoj govorio:
„Jadno ti je žensko svjetovanje!
Ma govori, što si namislila.
Pa nakiti jednu knjigu malu,
Pa je pošlji Miloš-Begoviću,
Da ti pošlje brata rodjenoga,
Brata svoga Zabljaku b'jelomu,
I on Obran l'jepo lišce ima.
Kad budete ramn'jem u Mlecima,
Nek se Obran djuveglijom kaže,
A Maksimo ručnijem djeverom,
A ostale, koga ti je drago.“
Pa tad uzme divit i artiju,
Pa nakiti listak knjige male.

Kad Milošu mala knjiga pade,
On dozivlje brata rodjenoga:
„Stani, brate, da te resim l'jepo,
Jer daleko putovati imaš,
Čak daleko Arbaniji ramnoj,
Strini našoj, ljubi Ivanovoj.“
Kad je Obran brata razumio,
Svemu se je tomu domislio,
Pa je bratu svomu govorio:
„Ja ću poći, ma mogu ne hodit!
Ako mene ne daruju l'jepo,
Ne dadu mi od Mletaka dare,
Što mi mlada daruje djevojka,
Ja se ne ću kazat djuveglijom.“
Ali mu je bratac govorio:
„Sad se resi, Arbaniji hajde,
A kad dodješ Arbaniji ramnoj,
Tad se, brate, godi za darove.“
Brat je brata l'jepo uresio,
A sestra mu konja napravila,
Zagrne ga svilom do koljena,
Puštila mu kite do kopita.
Pa se vrati dvore u bijele,
Pa uzimlje štita pozlaćena,
Pa ga bratu u ruku dodava,
I sestra je bratu govorila:
„Na ti štita pozlaćena moga!
Kadar budeš goricom zelenom,
Čijem ćeš se štitit od sunašca,
Da ti lišce ne tamni od sunca.“
Pa se dobra na konja bacio.
Da t' je vidjet Obran-Begovića,
Triput bolji od svake djevojke!
Pa je sestri svojoj govorio:
„Pravo reci, draga sestro moja!
Kad ja tamo u djevojke dodjem,
Hoće li mi zabaviti, sele?“
A sestrica bratu odgovara:
„Ni vile ti ne bi zabavile,
Gdje l' vlahinja Mletkinja djevojka!“

Pa s' otole Obran otpravio,
Zdravo podje Arbaniji ramnoj.
Dundo ga je l'jepo pričekao
I ovako njemu govorio:
„Dobar došo, nerodjeni sinko!
Hoćeš li me poslušati dunda?
Kad sam ram'jem u Mlecima bio,
Maksimu sam djevojku prosio,
Huda me je sreća naučila,
Da ga vele pofalio, sinko,
A sad su ga pogrdjele šeše!
Hoćeš li se kazat djuveglijom,
A Maksima za ručna djevera?
Ostale ti ni brojiti ne ću."
Obran dundu l'jepo odgovara:
„Hoću, dundo, Crnojević-Ivo!
Ma kad dodjem Mletku širokome,
Što me mlada daruje djevojka,
Da su l'jepi za mene darovi,
Ostale ti ni tražiti ne ću.
Prije bi ti, dundo, dobro moje,
Prije bi ti glavu poklonio,
Nego l'jepe od Mletaka dare!"
Ali mu je dundo govorio:
„Neka, sinko, da ti halal bilo!"
Otolen se svati otpravili,
Zdravo došli Mletku širokomu.
Na prozoru Mletkinja djevojka,
A pokraj nje ostarila majka.
Ivo vodi hiljadu svatova,
Dužda spravi pet stotin' vojnika.
Sve mi gleda lijepa djevojka,
Sve mi gleda s jednog na drugoga,
Pa mi staroj majci odgovara:
„O gospodjo, mila moja majko,
Jest istina, mila moja majko!
Da je lijep milo moje drago,
Ma do njega boljega junaka,
Kojega su pogrdjele šeše!
On je, majko, roda gosposkoga,

Oni roda gosposkoga nije.
Ma ja ne ću zametati kagve,
Ma ti reci milu babu momu,
Da boljega u svijetu nema
Od Maksima vjerenika moga."
To joj majci puno milo bilo,
Da se ne bi zametnula kagva.
Trkom trči pred dvore bijele,
Gospodaru svomu govorila:
„A moj dužda, dragi gospodare!
U svijetu boljega ga nema
Od Maksima, djuveglije mlada,
Vodi njega dvore u bijele,
Da mu l'jepe davamo darove,
Pred dvorom ću darivat svatove."
Sve je svate l'jepo darovala,
Sve je svila i žeženo zlato,
A Maksima vodila u dvore,
Dala mu je sa zlatom košulju,
Žica svile, a od zlata dvije,
A na prsim zmija upletena,
A pod grlom glava izvedena:
Dva joj oka, dva kamena draga,
Pred koj'jem bi večerati mogo
U ponoća kako i u podne.
I dvanaest potkovatih konja,
Sve po redu jedan do drugoga,
Dvan'est konja, dvanaest junaka.
Tad izvedu lijepe djevojke
I ostalo blago nebrojeno,
S tez'jem dvore idu pred bijele.
Kad su bili pred b'jelijem dvorom,
Evo starca od Mletaka dužda
I on nešto pod pazuhom vuče,
Pa Maksima djuvegliju zove:
„Gdje s' Maksimo, djuveglijo naša?
Srećan tvojoj u djevojci bio
I srećno je iz dvora vodio!
Na ti ove korde okovane,
Može tebi u nevolji valjat,

A i danas u gori zelenoj.
Vjera tvrda, da te izdat ne će!
Niz nju su ti dva gajtana zlatna,
Svaki valja hiljadu dukata."
S tez'jem podje dvoru bijelomu.
Kad su bili gori u zelenoj,
Često gleda pod v'jencem nevjesta,
Često gleda na Obrana svoga.
Žô to bilo Crnojević-Ivu,
Pa j' ovako nevi govorio:
„Nevo moja, biserova grano!
Nemoj gledat ti toga junaka.
To ti nije milo tvoje drago,
Neg pogledaj tvoga na djevera,
Jesu ti ga pogrdjele šeše,
Ma krivina ništa moja nije."
Kad to čuje pod v'jencem nevjesta,
Tad ovako njemu govorila:
„A komu su od Mletaka dari?"
Ali joj je starac govorio:
„Ti ne misli svoje za darove,
Darovi su Obran-Begoviću."
Tad pocmili iza svega glasa:
„Ajme meni, jadna moja majko!
Ak' ne bude sa zlatom košulja
Na Maksimu, vjereniku momu,
Vratit ću se Mletku širokomu."
Kad to čuje Crnojević Ivo,
Tad govori Obran-Begoviću:
„Daj mi, sinko, sa zlatom košulju,
Da se ne bi zametnula kagva."
Ali mu je Obran govorio:
„Kad mi digneš sa ramena glavu,
Tad mi digni sa zlatom košulju."
Tad pogleda jedan na drugoga
I poleti jedan na drugoga,
Tu se teška zametnula kagva:
Sablje zveče, a junaci ječe,
Jedan pane, a drugi dopane.
Mrtvi s konja padaju junaci,

A konji ih kopitima gnječe.
Da ko vidi boja žestokoga,
Bi rekao i bi se zakleo,
Ne će ostat oka za svjedoka.
Do podne se megdan dijelio,
A kadar je po podnevu bilo,
Pala magla od neba do tala,
Ne bi bratac brata poznavao,
Jedva se je megdan razmetnuo!
Još se ne bi megdan razmetnuo,
Al ga više ko d'jeliti nema,
Izginuli sileni junaci.
Tu pogine Obran-Begovića,
Još se dobro ne zametla kagva.
Pogubi ga Crnojević-Ivo.
Teško ga je Ivo udario
Bojn'jem kopljem u prsi junaške
I s crnom ga zemljom sastavio.
Tu poginu kićeni svatovi,
Svi izginu ne ostane n'jedan,
Samo koji još u krvi ječi,
Hoće l' više svoje majke vidjet?
I proklinje sreće i djevojke,
I njezine sa zlatom košulje,
B'jela dana i gore zelene,
Hude orle i crne gavrane,
Što mu teške pozledjuju rane,
Ne dadu mu preminuti mirno.
A ostane Crnojević-Ivo
I ostane dijete Maksime,
A i ona lijepa djevojka.
Kuku njome! Što će i kako će?
Kad vidio Crnojević Ivo,
Da su njemu svati izginuli,
Kad je čuo, jadna njemu majka!
Kako kunu ranjeni junaci,
Kako graču kroz maglu gavrani,
A orlovi graju sa junaka,
Sa junaka i ispod oblaka,
Od jada mu s' gledati ne dalo,

Od žalosti slušati ne mogo.
Pa on svoga i ne ište sina,
Svoga sina mladoga Maksima,
Već uteče Arbaniji ramnoj
I brez konja i kićen'jeh svata,
Brez djevojke i brez djuveglije
I njegove proklete košulje:
Sve ostalo u gori zelenoj.
A on junak, dijete Maksime,
Osta Maksim u gori zelenoj,
Suze roni, po razboju šeta,
I prevrće po krvi junake,
Bi li djegod svoga baba našo,
Baba svoga Crnojević-Iva,
Njega baba, jal l'jepe djevojke.
Bože mili, na svemu ti fala!
Dvije su se munje ukrstile,
Pokliknula sa oblaka vila:
„Jadan bio, dijete Maksime!
Ti ne traži starca baba tvoga,
Od jada je na dvor pobjegao."
Sluša dobro dijete Maksime!
Dobro sluša, bolje razumije.
On pogleda nebu pod oblake,
Bi li b'jelu sagledao vilu,
Prije b'jela pobjegnula vila.
A kad čula lijepa djevojka,
Da je Maksim osto u životu,
Zakukala kako kukavica,
Ne bi li je Maksimo dočuo.
To začuo dijete Maksimo,
Kroz maglu je Maksim pogledao,
To djevojku jedva razaznao.
Ide Maksim lijepoj djevojci,
Jedva ide, ubila ga tuga!
Sa djevojke oka ne otimlje.
Stoji mlada kako jela vita,
Teško se je mlada prepadnula,
A jošter se gore ucv'jelila.
U lišcu je kolur prom'jenila,

U nje mlado pobl'jędjelo lišce
Kako b'jelo lišce mjendulovo,
A pod njome noge podigrale,
A oko nje crna krv se mrzne,
Prolećaju orli i gavrani
Kako u gori oko vite jele,
Sa junaka raznašaju meso.
Ona mlada crnu krvcu gleda,
Gleda jadna orle i gavrane,
Kako jedu meso sa junaka
I crne im oči ispijaju.
Stoji mlada ko studena st'jena,
Sve bi reko: „Eno će umr'jeti!“
I niz lišce grozne suze lije,
A Maksima ni vidjela nije.
U to Maksim djevojci dopade
I djevojci jedva progovara:
„Gledaj dobro, milo moje zlato!
Gledaj dobro, vidi naše sreće.
Što je bilo kićenijeh svata,
Evo sve je danas izginulo,
Silno blago u gori ostalo
I lijepa sa zlatom košulja,
A sve s mene, a i s tebe, dušo!
I nas, zlato, teško ojadilo.
Gledaj dobro, a promisli bolje.
Kolike će zakukati majke,
Ljubovce u crno se zavit
Pr'je vremena poradi nas, zlato!
Gledaj dobro, draga dušo moja,
Pa mi reci je l' prilika, dušo!
Da te vodim dvoru bijelomu,
Momu dvoru vjernu za ljubovcu,
Da ti slušaš jadne stare majke.
Stare majke i ljubovce mlade,
Gdje kukaju sinje kukavice,
Gdje kukaju i mene proklinju,
Mene jadna, a i tebe, zlato?
Zli bi tebi svanivali dani,
A gore ti noći dolazile

U našemu dvoru bijelomu.
Ne b' imala mira nikadara,
Nit bi bila voljna ni slobodna,
Ni gospodja u dvoru svojemu.
Ti ne žali, draga dušo moja!
Mene mlada vjerenika tvoga,
Već ti hajde babu na tragove,
Neka starac ne žali ni malo.
Jesi l'jepa ko na nebu sunce,
A u baba blago nebrojeno.
Zarko sunce, ti zapasti ne ćeš
U babinu Mletku širokomu,
Dok ne nadješ spram sebi mjeseca,
Ni lijepe sreće izgubiti.
Ti se lasno udomiti hoćeš,
Oči moje, tamo u Mlecima."
To govori dijete Maksime,
Na djevojku mladu pogledjuje,
Muka mu se s njome rastaviti,
Muka njemu, a muka djevojci.
Ona mlada ljepota djevojka
Sluša jadna, ne govori ništa.
Nevolja joj govorit ne dala,
U drago se zagledala mlada,
Ne zna jadna, što će i kako će.
A on Maksim i milo i drago,
Upr'o oči u djevojku dragu.
Da je bilo stati ter gledati,
Kako s' dvoje zagledalo mlad'jeh,
Bi se bio, Bog zna, zaplakao
I da ti je od kamena srce.
Pa govori dijete Maksimo:
„Zaludu je, i srce i dušo!"
I uzimlje listak knjige male,
Stane pisat knjigu na koljenu.
Knjigu piše dijete Maksimo
Njemu starcu, babu djevojčinu.
Sve mu Maksim po istini kiti,
Po istini sve kako je bilo,
Njemu duždu svoje jade kaže,

Njega stara tješio lijepo:
„Sv'jetal dužde, taste nesudjeni!
Ti ne žali, dragi gospodare!
Što ti se je draga ćerca tvoja,
Što ti se je natrag povratila,
Gospodare, tu sramote nema.
Hud je adet u zemljama naš'jem,
Kad u svatim zametne se kagva
I kad crna prolije se krvca
Radi mlade kićene nevjeste,
Da se vrati lijepa djevojka
Ona mlada b'jelu dvoru svomu,
Neljubljena i nemilovana,
Prije nego svomu dragu dodje,
Dragu svomu u bijele dvore.
Ti ne žali, dragi gospodare!
Kad bi došla b'jelu dvoru momu,
Ne b' imala mira nikadara,
Nit bi bila voljna ni slobodna,
Ni gospodja u dvoru svojemu."
Sve to gleda lijepa djevojka.
Kad vidjela ljepota djevojka,
Ona mlada u plač udarila,
Suze lije, oko njeg se vije
Ko vinova oko br'jesta loza,
Vidi jadna, što je i kako je.
Tažio je Maksim svoje drago,
Nju mi taži, b'jelu knjigu piše,
Na nju l'jepu često pogledjuje,
Više na nju ljepotu djevojku,
Neg u tanku knjigu na koljenu.
Nju miluje rukom po obrazu,
U mjedena celiva joj usta,
Nju celiva, grozne suze lije,
Pa uzdiše, sitnu knjigu piše.
A kadar je knjigu nakitio,
Zagrlio lijepu djevojku,
Uz nje usta svoja prislonio,
Poljube se i dva i tri puta,
Da je brojit, stotina bi bilo!

Knjigu dava lijepoj djevojci,
Plače Maksim, plače i djevojka,
Pa s' ustane na noge lagahne,
Da mi ide moru na galije
I da mlade ukrca djevojke.
Kad vidjela ljepota djevojka,
Arbaniji ramnoj pogledala,
Pa pogleda na mrtve junake,
Pa zakuka kako kukavica,
Njoj se mladoj ni s mjesta ne dalo.
Nju mi tješi nesudjen Maksimo,
Kako može i što bolje znade.
A kad se je malo utješila,
S Maksimom se jedva na put dala,
Na Maksima svog se naslonila
Kako na bor u planini jela. •
Idu mladi, ne govore ništa,
Nevolja im govorit ne dala,
Obojici živo srce puca,
Jer se mladi dijelit imadu
I više se vidjet nikadara.
Muči Maksim, muči i djevojka.
Kriomice na nju pogledjuje,
A i ona na svoga Maksima,
Svrću oči sa trave na stranu,
Obojica dišu i uzdišu,
Žalosna su lica i pogleda.
Jest on Maksim dobar junak mladi,
Al mu mlada srcu omilila.
Idu jadni tako ponapr'jeda,
U putu se često ustavljali,
Medju se se muče pogledali.
Malo br'jeme po tom postajalo,
Došli mladi na pogled od mora,
Ugledali duždeve galije,
Niz lišce su suze oborili,
Ne da im se mlad'jem naprijeda,
Po imenu stali su se zvati.
Otole se jedva uputili,
Brzo došli duždu na galije.

Kad vidjeli duždevi brodari,
Teško su se oni začudili
Njemu mladu i l'jepoj djevojci,
Pitali ih, što je i kako je.
Tu je njima Maksim povidio
Po istini sve kako je bilo,
Više plako nego govorio.
Kad im Maksim svoje jade kaže,
Tu postoji tri četiri dana,
Dok je br'jeme od polaska bilo.
Kad je br'jeme od polaska bilo,
Da ko vidi dijete Maksima!
Djevojku im preporuči l'jepo,
Da je vode Mlecim bijelijem
Starcu babu, duždu od Mletaka,
Zaklinjo ih Bogom velikijem:
„U Boga vam, duždevi brodari!
U putu je vi čuvajte dobro,
Starcu babu bolje predajte je,
Ne će ni vas zaboravit dužda.“
Pa se dvoje mlad'jeh zagrlili,
Grlili se i celivali se.
Da ko vidi lijepe djevojke,
Nje lijepe i Maksima mlada!
Diže mlada djerdan s grla svoga
I dava ga svojemu Maksimu.
Maksim diže s ruke dijomanat,
Što mu ga je babo kupovao,
I sileno blago potrošio
I dosta se sv'jetom izmorio.
Dokle mu ga kupio je stari.
Pa ga dava lijepoj djevojci,
A sve u znak, da su se ljubili,
Da s' spominju, da se razgovore.
Nikako se rastavit ne mogli,
Bilo bi im živo srce puklo.
U to vila s oblaka se vila,
Madjijala malu kitu cv'jeća,
Pa je kitu medju nje bacila,
Tako su se jedva rastavili.

A kad su se zdravo rastavili,
Ona mlada lijepa djevojka
Osta mlada moru na galiji,
A on junak dijete Maksimo
Ode tužan goricom zelenom.
Gledala ga s galije djevojka,
Gledala ga, a i plakala ga,
A on junak, dijete Maksimo,
Na galiju s' često ozirao,
Dokle more grabit je počelo.
A kad more grabit je počelo,
Maksim stao, galiju gledao,
I ovako njome govorio:
„Plovi, plovi, duždeva galijo!
Dobra sreća u putu ti bila,
Zdravo došla Mletku širokome
I dovela lijepe djevojke
Njemu duždu, ocu djevojčinu,
Kad jadnomu nije mi sudjena!
O galijo, moj veliki jade!
Brzo idi, brzo Mletku dodji,
Neka moje ne muči se zlato,
Ne vraćaj se veće nikadara.
O galije, da bi vas ne bilo!
Koliko ste puta dolazile,
Kukavica svedj je zakukala,
Vazda koga vi ste ucv'jelile,
Kako danas mene i djevojku,
Odn'jele mi srce iz njedara.“
Još je Maksim u riječi bio,
Al ne stalo duždev'jeh galija,
Galije je more ugrabilo.
Još Maksimu dalje se ne dalo,
Stane Maksim, pa na more gleda,
Ne bi l' gdjegod galije vidio.
Kad vidio, da koristi nije,
Da galije ugledat ne može,
Suze roni, ovako govori:
„O djevojko, milo moje drago,
Živo moje u njedrima srce!

Zdravo došla Mletku širokome,
Tu ti mladoj dobra sreća bila.
Meni jadnu, suho moje zlato,
Što Bog dade i sreća od Boga!“
Još je malo tu Maksimo stao,
Na široko more pogledao,
Pa on zadje za goru zelenu
I ostavi more i valove,
Ne će više Arbaniji ramnoj.
Bi mu teško Arbaniji poći,
Da se s njega ne zameće kagva,
Da prestanu krvi i osvete,
Da ne svete kićen'jeh svatova,
Da se krvca zalud ne prol'jeva,
Kad ga vide brez mlade djevojke,
Brez djevojke i kićen'jeh svata,
Što su s njega jadni izginuli
I ostali gori u zelenoj,
U njoj pustoj, ne zelenila se!
Već pobjegne, da od Boga nadje,
Od nevolje i od teška jada
Put Stambola, bijeloga grada,
Gdje i danas živu Begovići.

Murat Andro, br. 43. *Od Para Murata iz Luke na Šipanu.*

69.

Smrt vojvode Prijezde.

esto knjige idu za knjigama,
Otkud idu, kome li dolaze?
Knjigu piše turski car-Murate,
Pa ju šalje vojvodi Prijezdi:
„O Prijezdo, vojvodo stalaćka!
U teb' kažu do tri dobra tvoja,
Do tri dobra, što u mene nema:

Jedno dobro ždralu, konja tvoga,
Drugo dobro 'sablju novajliju,
Treće dobro vjernu ljubu tvoju.
Jer tvoja se oglasila ljuba
I ljepotom i visinom njenom,
Da te ljube ni u mene nema.
Već Prijezdo, vojvodo stalaćka!
Pošlji meni sva tri dobra tvoja,
Jer ako mi ti poslati ne ćeš,
Sakupit ću mnogu silnu vojsku,
Doć ću tebi pod Stalaća mala,
Bit ću Stalać tri godine dana,
Osvojit ću sva tri dobra tvoja."
Knjigu piše vojvoda Prijezda,
Pak ju šalje turskom car-Muratu:
„Oj Boga ti, turski car-Murate!
Skupi vojske, koliko ti drago,
Udri Stalać i četir godine,
Ne dam tebi dobra nijednoga."
To se caru ne može na ino,
Već on skupi mnogu silnu vojsku,
Pak on ode kod Stalaća mala.
Bio Stalać tri godine dana
I nastade na polak četvrte,
Nit mu odbi drva ni kamena.
Knjige piše vojvoda Prijezda,
Opet šalje turskom car-Muratu:
„Oj Boga ti, turski car-Murate!
Bio s' Stalać tri godine dana
I nastade na polak četvrte,
Nit mu odbi drva ni kamena.
A oćeš ga biti još toliko,
Imam hljeba i vina rujnoga,
Konjma zobi i zelene trave;
Udri Stalać, koliko ti drago,
Ne dam tebi dobra nijednoga."
Kad je care knjigu razgledao,
Kupi vojsku turski car-Murate,
Hoće dvoru svojem bijelome.
Uteče se jedan poturčenik,

Što se junak skoro poturčio
Od zuluma slavnog Despot-Djurdja
od one gospodje Jerine,
Pak besjedi turskom car-Muratu:
„Oj Boga ti, turski car-Murate!
Ne ostavljaj Stalać na sramotu.
Daj kopati duboke lagume,
Kao što smo i Djurdju kopali,
Pak što danju kopaju lagume,
Neka Turci siplju pod šatore,
A što noću kopaju lagume,
Nek sipaju Turci u Moravu.“
Na to s' vrati turski car-Murate,
Pa počeše kopati lagume,
Pa što danju kopaju lagume,
Ono Turci siplju pod šatore,
A što noću kopaju lagume,
Ono Turci siplju u Moravu.
Kad je bilo u jednu subotu,
U subotu, u oči nedjelje,
Izišla je ljuba Prijezdina.
Ona šeta po bedemu gornjem,
Šetajući gledi u Moravu,
Al Morava vrlo mutno teče.
Brže ljuba ode dvoru b'jelom,
Pa besjedi vojvodi Prijezdi:
„O Prijezdo, gospodaru dragi!
Ja ti neko čudno čudo vidih,
Gdje Morava vrlo mutno teče.
Ja se bojim, dragi gospodaru!
Nas će Turci dići na lagume.“
Al Prijezda ništa ne govori.
Kad u jutru osvanu nedjelja
I gospoda izidju iz crkve,
Ali veli vojvoda Prijezda:
„Hod'te, braćo, da se oprostimo,
Oprostimo i blagoslovimo.
Ja sam noćas čudan sanak snio.
Pa se bojim, draga braćo moja!
Nas će Turci dići na lagume.“

Oproste se i blagoslove se,
Pa odoše svaki dvoru svome.
Al besjedi vojvoda Prijezda,
Al besjedi svojoj ljubi vjernoj:
„Idi, ljubo, u pivnice dolnje,
Donesi mi jedan kondir vina,
Da pojemo i da s' napijemo,
Da idemo, kud je kome drago.“
Ode ljuba u pivnice dolnje.
Kad otvori na pivnici vrata,
Al pivnica puna janjičara,
Pašmagama napijaju vino.
Ciknu ljuba kao ljuta zmija,
Pa udari kondirom u vrata
I pobježe u dvore bijele:
„Zlo ti vino, vojvoda Prijezdo!
Zlo ti vino, a gore ti bilo,
Pivnica ti puna janjičara,
Pašmagama napijaju vino.“
Ali djipi vojvoda Prijezda,
Pa izvede ždralu, konja svoga,
I izvede sablju novajliju,
Pak on ždralu odsiječe glavu:
„Davor ždralu, desno krilo moje!
Da tebeka turski car ne jaši
Za života vojvode Prijezde.“
Onda uze sablju novajliju,
Pak je prebi o desno koljeno:
„Davor sabljo, desna ruko moja!
Da tebeka turski car ne paše
Za života vojvode Prijezde.“
Ode onda ljubi svojoj vjernoj:
„O Boga ti, vjerna moja ljubo!
Volíš sa mnom skočit u Moravu
Ili turskom caru ljuba biti?“
Al besjedi ljuba Prijezdina:
„Gospodaru, vojvoda Prijezdo!
Morava nas voda othranila,
Nek Morava voda i sahrani.“
Uzeše se oboje po ruku.

Pa skočiše u Moravu mutnu.
Malo po tom vr'jeme postajalo,
Car osvoji malena Stalaća,
Al u njemu dobra nijednoga.
Ljuto kune turski car-Murate:
„O Stalaću, da te Bog ubije!
U tebi se kurjakovi legli.
Bih te junak tri godine dana
I nastade na polak četvrte,
Al ne nadjoh dobra nijednoga."

Rakovac Dragutin, br. 67. *Iz Gornje Krajine (?).*

70.

Ženidba Sibinjanina Janka.

Ženio se od Sibinja Janko,
Iz daleka prosio divojku,
Iz daleka, iz zemlje latinske,
Uze kćeru latinskoga kralja.
Al govori Sibinjanin Janko:
„Oj bora ti, stara mila majko!
Peci meni trista peći leba
I kolji mi trista jalovica
I zazovi trista kuvačica.
Ja sam ti se junak oženio
Iz daleka, iz zemlje latinske,
Uzeh kćeru latinskoga kralja."
Ništ' ne stade Sibinjanin Janko,
Već se minu pod sunac ishoda,
Pa on ide starcu Čidovinu,
Al govori Sibinjanin Janko:
„Oj babajko, stari Čidovina!
Ja sam ti se junak oženio
Iz daleka, iz zemlje latinske.
Uzeh kćeru latinskoga kralja,
Bi l' mi junak mogo u svatove?

Pa povedi za trista svatova.“
Al govori stari Čidovina:
„O moj sine, Sibinjanin Janko!
Ne mogu ti u svatove doći,
Doro mi je vrlo oromio,
Oromio i omatorio.
Vrlo sam ti s Markom u zavadi.
Bog bi dao, da bi dobro bilo.“
Ništ' ne stade Sibinjanin Janko.
Već se minu pod pô bila dana,
Pa on ide k Muse arambaše.
Kad je došo k Muse arambaše,
Al govori Sibinjanin Janko:
„Oj babajko, Musa arambaša!
Ja sam ti se junak oženio
Iz daleka, iz zemlje latinske,
Uzeh kćeru latinskoga kralja.
Bi l' mi mogo junak u svatove?
I povedi za trista svatova.“
Al govori Musa arambaša:
„O moj sine, Sibinjanin Janko!
Ne mogu ti u svatove doći.
Vranac mi je vrlo oromio
Oromio i omatorio.
Vrlo sam ti s Markom u zavadi,
Bog bi dao, da bi dobro bilo!“
Ništ' ne stade Sibinjanin Janko,
Pa on ide trage unatrage,
Pa se iti pod sunac zaoda,
Pa on ide Kraljeviću Marku.
Kad je došo Kraljeviću Marku,
Al govori Sibinjanin Janko:
„Oj babajko, Kraljeviću Marko!
Ja sam ti se junak oženio
Iz daleka, iz zemlje latinske.
Uzeh kćeru latinskoga kralja,
Bi l' mi mogo u svatove doći?
I povedi za trista svatova.“
Al govori Kraljeviću Marko:
„O moj sine, Sibinjanin Janko!

Ne mogu ti u svatove doći.
Šaro mi je vrlo oromio,
Oromio i omatorio.
Vrlo sam ti s Musom u zavadi,
Bog bi dao, da bi dobro bilo.“
Ništ' ne stade od Sibinja Janko,
Već on ide trage unatrage.
Pa on ide staroj miloj majki,
Al govori Sibinjanin Janko:
„Oj starice, stara mila majko!
Tko će pojest trista peći leba?
Tko će platit trista jalovica?
Tko će platit trista kuvačica?
Nigdi nikog u svatove nema.“
Zabrinu se stara mila majka.
Kad je sutra danak osvanuo,
Navuko se crni oblačina,
Navuko se od sunac ishoda.
To ne bio crni oblačina,
Već to bio stari Čidovina,
Ide Čide k Janku u svatove
I on vodi za trista svatova.
Navuko se drugi oblačina,
Navuko se od pô bila dana,
Al to ne bi crni oblačina,
Već to bio Musa arambaša.
On mi ide k Janku u svatove
I on vodi za trista svatova.
Navuko se treći oblačina,
Navuko se od sunac zaoda.
To ne bio crni oblačina,
Već to bio Kraljeviću Marko.
Marko ide, a nikog ne vodi.
A kad su se svati sakupili,
Al govori Kraljeviću Marko:
„O moj sine, od Sibinja Janko!
Jesi l' zvao svog sestrića Nina,
Jesi l' zvao k sebi u svatove?“
Progovara Sibinjanin Janko:
„Nisam njega zvao u svatove,

Jer je mene kralju pozdravio,
Da ne vodim svog sestrića Nina:
U piću je silni pijandžija,
A u kavgi silni kavgadžija,
Opit će se, zametnut će kavgu,
Pak je teško dževap dati kavgi."
To izreče, podiže svatove.
Kad to čula stara mila majka,
Ona piše sitnu knjigu lista,
Pa je daje itroj knjigonoši,
Da je nosi u Kozar-planinu,
Da je dade čobaninu Ninu.
Odnese je itra knjigonoša,
Pa je dade čobaninu Ninu.
Al govori čobanine Nine:
„Oj kozari, moja braćo draga!
Eto vama mojih sto ovaca,
Sto ovaca i sto jaganjaca,
Sad ja idem dvoru materinom.
Ako l' meni koje janje fali,
Kolik ima u gorici jela,
Za svakom ću ja vas ogledati."
Kad on dodje dvoru bijelome,
Al govori stara mila majka:
„Dragi sine, čobanine Nine!
Što se s tobom ujko zamrazio,
Pa te nije zvao u svatove?"
Al govori čobanine Nine:
„Ta Boga mi, stara mila majko!
Nisam ujku na žô učinio,
Već Latini njega privarili,
Pa će rusu izgubiti glavu."
Al govori stara mila majka:
„Da moj sine, čobanine Nine!
Ti ćeš ići nezvan za ujakom,
Ako njemu bude do nevolje,
Da se njemu u nevolji nadješ.
Evo ima vranca osedlana,
Znade, ujko, da se oždribio,
Al ga jošte nije ni vidio.

I evo ti buger-kabanica,
Znade ujko, da se je kupila,
Ali ne zna, da je sašivena.“
To je Nine jedva dočekao,
Pa oblači buger-kabanicu,
Pa on side vrancu u sedalce
I uzimlje laka buzdovana,
Salivena od čistoga tuča,
A težak je od šezdeset oka.
Malo mu se to vidlo oružja.
Još uzima i suvoga drena,
Pa on ide u svatove ujku.
Lipo ga je svitovala majka:
„Dragi sine, čobanine Nine!
Ti ne pusti baš na volju vrancu,
Jer ćeš sastić ti odma ujaka.“
Na to dite aje i ne aje,
Dok izide na polje iz dvora,
Taki leže i zaspa na konju.
A kad mi se dijete protrglo,
Al on mi se s ujkom barabari.
Progovara Kraljeviću Marko:
„Oj Boga ti, Sibinjanin Janko!
Kaki je to Arapine crni?“
Odgovara od Sibinja Janko:
„O moj brate, Kraljeviću Marko!
Mani, brate, Arapina crna
U svatovih, nek ima svakakih.“
Kad dodjoše u zemlju latinsku,
Latini ih dočekali lipo.
Od sviju su konje isprimali,
Samo ne će čobanina Nina,
Jerbo Nine zazvan bio nije.
Svim svatov'ma stolice dadoše,
Sam ne dobi čobanine Nine.
Nine sam se sjede za trpezu.
Piše, ješe tri bijela dana.
Pa govori primudri Latine:
„Dragi zete, od Sibinja Janko!
Evo tebi na koplju jabuka,

Ako mi je mladjan ne ustreliš.
Ili ti mi, il tvoji svatovi.
Nit ćeš izvest lijepu Latinku,
Nit odneti svoju rusu glavu,
Niti ti mi, nit tvoji svatovi."
Svi svatovi gledaju u Janka,
A u kog će od Sibinja Janko?
A u kog će, žalosna mu majka!
Janko gledi u svojega kuma,
U svog kuma, starca Čidovinu,
A kum gledi u svoga prikumka,
U prikumka Musu arambašu,
Al prikumak u svoga divera,
U divera Kraljevića Marka.
Diver gleda po svima svatov'ma.
Svi svatovi nikom ponikoše,
Ter u crnu zemlju pogledaše.
Oni glede, kako trava raste,
Trava raste, kako guska pase.
Sam ne niče čobanine Nine,
Sam ne niče, već u grlo viče:
„Oj diveru, Kraljeviću Marko!
Je li testir meni ustriliti?"
„„Testir ti je, al pristalo nije!""
Ništ ne stade čobanine Nine,
Već uzimlje svoju pušku šarku:
„Mili Bože i mila Marijo!
Kad sam bio od sedam godina,
Pa sam bio malen kod ovaca,
Ja ustrilim u zraku komarca,
Kamo l' ne bi sa koplja jabuku."
Puca puška, živi oganj daje
I rastepe na koplju jabuku.
Piše, ješe tri bijela dana,
Dok Latini mudrinu izneše,
Pa govori primudri Latine:
„Dragi zete, od Sibinja Janko!
Evo tebi devet vranih konja
I deseti vrani, osedlani.
Ako vrane konje ne priskočiš

I desetom u sedlo ne sidneš.
Ili ti mi, il tvoji svatovi,
Nit ćeš izvest lijepu Latinku,
Nit odneti svoju rusu glavu,
Niti ti mi, nit tvoji svatovi.“
Svi svatovi gledaju u Janka,
A u kog će od Sibinja Janko?
A u kog će, žalosna mu majka!
Janko gledi u svojega kuma,
U svog kuma, starca Čidovinu,
A kum gledi u svoga prikumka,
U prikumka Musu arambašu,
Al prikumak u svoga divera,
U divera Kraljevića Marka.
Diver gleda po svima svatov'ma.
Svi svatovi nikom ponikoše,
Ter u crnu zemlju pogledaše.
Oni glede, kako trava raste,
Trava raste, kad kišica pade,
Kano dojke u mlade divojke.
Sam ne niče čobanine Nine,
Sam ne niče, već u grlo viče:
„Oj diveru, Kraljeviću Marko!
Je li testir meni priskakati?“
Progovara Kraljeviću Marko:
„Testir ti je, al prilika nije.“
Ništ' ne stade čobanine Nine,
Već on skače na noge lagane:
Mili Bože i mila Marijo!
Kad sam bio od sedam godina,
Pa sam bio mladjan kod ovaca,
S planine sam na planinu skako.
Preskočio za devet planina,
A u šale Dunav preskočio,
A što ne bi devet vranih konja
I desetom sio u sedalce.“
Zaigra se skoka junačkoga,
Pa se iti konju na unkaše.
Sto je fati u vis poskočio,
A trista je u dalj odskočio.

I priskoči devet vranih konja,
(Još bi devet konja priskočio!)
I desetom side u sedalce.
Piše, ješe tri bijela dana,
Dok Latini mudrinu izneše.
Al govori primudri Latine:
„Dragi zete, od Sibinja Janko!
Još ću jednu zagatku zagatat:
Sad evo ti devet divojaka,
Med njima je i tvoja divojka,
A sve jedne slike i nalike,
Ko da jedna rodila ih majka.
Ako ne znaš, koja ti je ljuba,
Ili ti mi, il tvoji svatovi,
Nit ćeš izvest lijepu Latinku,
Nit odneti svoju rusu glavu,
Niti ti mi, nit tvoji svatovi.“
Al govori od Sibinja Janko:
„Mili Bože i mila Marijo!
Kako ću je junak poznavati,
Kad je nigda ni vidio nisam?“
Svi svatovi gledaju u Janka,
A u kog će od Sibinja Janko?
A u kog će, žalosna mu majka!
Janko gledi u svojega kuma,
U svog kuma, starca Čidovinu.
A kum gledi u svoga prikumka,
U prikumka Musu arambašu,
Al prikumak svoga divera,
U divera Kraljevića Marka.
Diver gleda po svima svatov'ma.
Svi svatovi nikom poniknuše,
Ter u crnu zemlju pogledaše.
Oni glede, kako trava raste,
Trava raste, kad kišica pade,
A ne raste, kad junaci glede.
Ne poniče čobanine Nine,
Ne poniče, već u grlo viče:
„Oj diveru, Kraljeviću Marko!
Je l' mi testir ljubu poznavati?“

Jal govori Kraljevića Marko:
„Testir ti je, al pristalo nije.“
Ništ' ne stade čobanine Nine,
Pa on skače na noge lagane,
Pa on stere buger-kabanicu,
Pa on siplje groše i dukate,
I prstenje i drago kamenje,
Zasukuje ruke do lakata,
Pa istrže mača poganoga.
Pa govori čobanine Nine:
„Mili Bože i mila Marijo!
Kad sam bio mladjan kod ovaca,
U men' ima stotinu ovaca,
Sto ovaca i sto jaganjaca,
Kadgod koje moje jagnje blekne,
A ja znadem, koje mu je majka,
Što ne b' znao moga uje ljubu?
Ja je znadem u oči, u glavu,
Pa nek s' sagne i nek grabi blago,
Neka grabi groše i dukate,
I prstenje i drago kamenje.
Koja mi se druga maši kurva,
Odsić ću joj pri ramenu ruke,
Pri ramenu, otkle su izrasle.
Još joj kažem, koja ljuba nije,
Nek ne pruža svojijeh nokata,
Odsić ću joj ruke do lakata.“
Privari se lijepa Latinka,
Ona stade blago sabirati,
Pa pokupi groše i dukate,
I prstenje i drago kamenje.
Al se Nine privarit ne dade,
Uvati je za desnicu ruku,
Pa je meće za se na konjica.
Triput ju je opasao pasom,
A četvrti od sablje kajasom.
Pa povika čobanine Nine:
„Ajde, kume, ti diži svatove!
Evo vama gizdava divojka.“
Kad rekoše, odmah potekoše,

Povedoše gizdavu Latinku.
Kad su bili malo iza grada,
Al eto ti Lizanka Planinka,
Što otima lijepu Latinku.
Pa govori Lizanka Planinka:
„Oj Boga ti, bane od Latina!
Hoćeš mene dati svoju kćerku?
Devet sam je otimao puta,
Još deseti sad ako je otmem,
Oćeš dati, da mi bude ljuba?“
Al govori bane od Latina:
„Dat ću ti je, nek ti bude ljuba,
I dat ću ti polak banovine.“
Ništ' ne stade Lizanka Planinka,
Već oblači kožu od kurjaka
I navlači kožu od medveda,
Pa za njima ide u potragu.
Kad su njega strašna ugledali,
Ugledali kićeni svatovi,
Razbigli se širom po gorici,
A najstražnji čobanine Nine,
Pa govori čobanine Nine:
„Mili Bože i mila Marijo!
Ako bude Latina potera,
Svih Latina, ja ih se ne bojim.
Ako l' bude od Boga straota,
Ondak jadan ja uteć ne mogu.“
Al eto ti Lizanka Planinka,
Poznade ga čobanine Nine,
Pa govori čobanine Nine:
„Pobratime Lizanko Planinko!
Ne bojim se ni živa kurjaka,
A kamo li kože od kurjaka,
Ne bojim se ni živa medveda,
A kamo li kože od medveda.
Znadeš, pobro, kad smo bili mladi,
Kako sam ja planine preskako,
U šale sam Dunav preskočio,
A ti, pobro, ni do polak nisi.
Znadeš, pobro, da ni mene bilo.

Da bi pobro bio utonuo."
Progovara Lizanka Planinka:
„Pobratime, čobanine Nine!
Ajde, pobro, da se poljubimo!"
„„Ne mogu se ja s tobom poljubit,
Sapalit ćeš moje mrke brke.""
Natenta ga Lizanka Planinka,
Pa se oni poljubiše mladi,
Sapali mu oba mrka brka.
Razljuti se čobanine Nine,
Pa ga uze za prsa junačka,
Udari ga o zelenu jelu.
Kako ga je lako udario,
Na zatiljak oči ispuznule.
Pa on uze lijepu Latinku,
Odvede je dvoru bijelome.
Kada dodje dvoru bijelome,
Pa govori čobanine Nine:
„Oj Boga ti, moj mio ujače!
Evo tebe moja mila ujna,
Moja ujna, tvoja virna ljuba."
Začudi se Sibinjanin Janko:
„Mili Bože i mila Marijo!
Mili Bože, na svemu ti fala!"
Nine ode u goru zelenu.

Tommaseo Nikola, br. 116. *Iz Dalmacije.*

71.

Ženidba Mata Srijemca.

Prosi drago od Srijema Mato,
Na daleko zaprosio drago
U Ledjanu, gradu bijelome,
A Ledjanku lijepu djevojku,
Dragu ćercu od Ledjana bana.

Dosta Mato blaga potratio,
Dok na drago prsten postavio,
Prsten dava, svajbu ugovara:
„Svajba ova za godinu dana,
Dokle Mato sakupim svatove,
A djevojka sakroji darove.“
To mi reče, na konja se meće,
Pa on podje bijelu Srijemu.
To vrijeme malahno postalo,
Ni godina, ni nje polovina,
Al je Matu knjiga dopanula
Od punice, djevojčine majke,
Ovako mu u toj knjizi piše:
„A moj zete, od Srijema Mato!
Kupi svate sve što prije možeš,
Kupi svate, hodi po djevojku,
Al ne vodi dva tvoja sestrića,
Dva sestrića, dva Vojinovića,
Jer sam, zete, čula od drugoga,
Po čuvenju, al po junačkome,
Da s' u vinu teške pjanidžije,
A u kavgi teške kavgadžije,
Opit će se, zametnut će kavgu
U Ledjanu, bijelome gradu.“
Kad je Matu knjiga dopanula,
Knjigu gleda, suze prolijeva:
„Ajmeh, reče, dva moja sestrića!
Dva sestrića, dva Vojinovića,
Ko je mene s vama omrazio?
Ja ću poći mladu po djevojku,
Ne znam zakon gradu ledjanskome,
Ni Ledjanci, lijepoj djevojci.
Hoću moju izgubiti glavu
I ostalu svu moju družinu.“
Misli Mato, ne sluša ga niko,
Al ga sluša svoja sele draga
Sa prozorja od bijela dvora,
Pa se skače na noge lagahne,
Pa dozivlje do dva svoja sina:
„Djeco moja, dva Vojinovića!

Sjutra vam se dragi ženi dundo,
Ne zove vas dundo u svatove,
Neko vas je s njime omrazio.
Dragi će vam dundo poginuti
U Ledjanu, gradu bijelome,
Ne zna zakon gradu ledjanskome,
Ni Ledjanci, lijepoj djevojci.
Djeco moja, dva Vojinovića!
Vi imate brata i trećega,
Po imenu Miloš-čobanina.
Evo ima devet godin' dana,
Da on pase u planini ovce,
A za njega dragi ne zna dundo;
Pišite mu listak knjige male,
Da je brže na bijele dvore.
Lažno njemu knjigu nakitite,
Da sam stara na umrću majka,
Da se dodje oprostiti sa mnom."
Kad to čula do dva njena sina,
Do dva sina, dva Vojinovića,
Skočiše se na noge lagahne,
Nakitiše listak knjige male,
Svome bratu Miloš-čobaninu:
„O naš brate, Miloš-čobanine!
Ali ne znaš, ali i ne haješ,
Da je naša na umrću majka?
Ti se dodji oprostiti s njome."
Kad Milošu mala knjiga dodje,
Knjigu štije, suze prolijeva.
Gledala ga svoja družinica,
Pa Milošu oni govorili:
„O Milošu, naša harambašo!
Otkle tebi mala knjiga dodje,
Te je štiješ, suze prolijevaš?
Bor ubio, ko ti je kitio,
I krajinu, od koje je došla!"
Kad je društvo Miloš razumio,
Pa je njima junak govorio:
„O družino, mila braćo moja!
Evo meni mala knjiga dodje,

Od dva brata, dva Vojinovića,
Da je naša na umrću majka,
Da sam brže na bijele dvore,
Da se s majkom oprostiti dodjem.
Vi družino, mila braćo moja!
Vi čuvajte b'jele ovce moje
Od hajduka i od mrka vuka."
Al družina njemu govorila:
„Hajde, Miloš, naša harambašo!
Čuvat ćemo b'jele ovce tvoje,
Ovce tvoje kakono i svoje."
Kad je Miloš družbu razumio,
Skočio se na noge lagahne,
Prihitio dobra konja svoga
Pa se njemu meće na ramena.
Koliko je od gore zelene
Do bijela dvora Miloševa
Lošu konju, a lošu junaku,
Ne bi došo za tri ljetna dana,
A on dodje Miloš-čobanine,
A on dodje ljetni dan do podne.
Kad on dodje na bijele dvore,
On nahodi stare majke svoje,
Dje se stara ispred dvora šeta.
Kad to vidi Miloš-čobanine,
On osjede dobra konja svoga
I on hita mile majke svoje,
On je hita za bijele ruke,
A ljubi je u bijelo lišce
I proklinje do dva brata svoja:
„A prokleta do dva brata moja!
Što mi lažnu knjigu nakitiste,
Da je moja na umrću majka."
Al Milošu majka govorila:
„O Milošu, moje d'jete drago!
Ti ne kuni do dva brata svoja,
Ja sam tako naredila majka,
Da što prije b'jelu dvoru dodješ,
A da tebi, sine, povijedam:
Danas vam se dragi ženi dundo,

Dragi dundo od Srijema Mato,
Ne zove vas, djeco, u svatove,
Neko vas je s njime omrazio,
On omrzo Bogu pravednome!
Već, Milošu, drago d'jete moje!
Dragi će vam dundo poginuti
U Ledjanu, gradu bijelome.
Ne zna zakon gradu ledjanskome,
Ni Ledjanci, lijepoj djevojci.
On ne ima u svatim junaka,
Koji bi mu u pomoći bio,
U potrebi njega izbavio.
A vas dundo u svate ne zove,
A nezvani pristat ne smijete,
Već, Milošu, drago d'jete moje!
Za te dragi tvoj ne znade dundo,
Ako znade, ali ne poznade,
Jer evo su devet godin' dana,
Da ti paseš u planini ovce.
Već, Milošu, moje d'jete drago!
Ti se junak naresi lijepo,
Sve u srmu i u suho zlato,
Meći na se toke pozlaćene,
Koje sjaju kako sunce žarko,
I cijela gospodska od'jela,
Pa pristani brže za svatima,
Kad bi dundu od potrebe bilo,
A da si mu u pomoći, sine!"
Kad je Miloš majku razumio,
On potrči u dvore bijele,
Pa se junak resiti stanuo,
Sve u srmu i u suho zlato.
Meće na se toke pozlaćene,
Koje sjaju kako sunce žarko,
Zagrće se zelenom dolamom,
Uz dolamu puce udarene,
Na dolami četrdesti puca,
U svakoj je čista litra zlata.
Koju Miloš penje oko vrata,
U toj jesu dvije litre zlata.

S jedne strane od te puce zlatne,
S jedne strane kucaju sahati,
S druge strane vino piju Turci.
A na ruke svoje na bijele
Stavlja Miloš alem kamen dragi,
Pri kome bi mogo večerati
I dvanaest konja osedlati
U ponoće kolik usred podne.
A na glave samur kape male,
A za kapu do tri perjanice,
Ma kako su puste plemenite,
Sve mu perje o perje udara.
Jedna mu se vije pod oblake,
Druga bije konja po sapima,
Treća bije njega po plećima.
Kad se bješe l'jepo naresio,
Tad na sebe Miloš postavio
Svrhu svega ugarske haljine,
Kako da je crni Ugarine,
A na pleći torbu strunjavicu,
A u torbu laku brašenicu
I kašiku, što će pilav jesti,
I bokaru, što će piti vino.
Kad se bješe l'jepo naresio,
On se meće konju na ramena
I otide gorom za svatima,
Ubrzo je svate dostignuo.
Vidio ga od Srijema Mato,
Pa je njemu junak govorio:
„Od' otole, crni Ugarine!
Što si pristo za svatim mojijem,
Ne sramoti mene ni svatova,
Neg se vrati brže na tragove.“
Miloš za to ništa i ne haje,
Nego ide za njim nazorice.
Kad su bili poljem širokijem,
Svatima se bilo dodijalo
Pogledati crna Ugarina,
Pa se nadje jedan od svatova,
Od družine, te se odijeli,

Da pogubi crna Ugarina.
Kad to vidi crni Ugarine,
On uhiti onoga junaka,
Uhiti ga po svilenu pasu,
Pa je s njime o tle udario.
Puklo mu je čelo na četvero,
A živo mu srce na petero.
Al svatovi idu naprijeda,
A za njima Miloš-čobanine.
Sl'jedi svate Miloš nazorice
Ka Ledjanu, gradu bijelome.
Al besjedi od Srijema Mato:
„O svatovi, mila braćo moja!
Poginu nam jedan od družine,
Neka ide crni Ugarine,
Može nama valjat u nevolji."
Kad su došli kod vrata od grada,
Viknu straža sa Ledjana grada:
„Ko je zete od Srijema Mato,
Nek strijeli na kupi jabuku
I popije kupu vina rujna,
Popije je, a ne prolije je;
Ako li je ne bi ustr'jelio,
Jal str'jelio al vino prolio,
Ne će poći ni glavu odn'jeti,
Ni povesti druga nijednoga,
A kamo li lijepu djevojku
Iz Ledjana, grada bijeloga."
Kad to čuje od Srijema Mato,
Uz obraz se rukom udario:
„Ajmeh meni, dva moja sestrića!
Dva sestrića, dva Vojinovića!
Evo ću vam dundo poginuti
U Ledjanu, gradu bijelome."
Al mu veli crni Ugarine:
„Je li test'jer, od Srijema Mato!
Da strijelim na kupi jabuku,
Da strijelim i vino popijem?"
Al mu veli od Srijema Mato:
„Testijer ti, crni Ugarine!

Testijer ti, koliko ti drago."
Kad to vidje crni Ugarine,
On strijeli na kupi jabuku
I popije kupu vina rujna,
I popije, al je ne prolije.
Drugom viknu sa Ledjana straža:
„Ko je zete od Srijema Mato,
Nek preskoči dvanaest konjica,
Trinaestom u sedlu ostane;
Ako li ga ne bi doskočio,
Ne bi pošo ni glave ponio,
Ni poveo druga nijednoga,
A kamo li lijepu djevojku."
Kad to čuje od Srijema Mato,
Uz obraz se rukom udario
I ovako junak govorio:
„Ajmeh meni, dva moja sestrića,
Dva sestrića, dva Vojinovića!
Evo ću vam dundo poginuti
U Ledjanu, gradu bijelome,
Ne znam zakon gradu ledjanskome."
Al mu veli crni Ugarine:
„Je li test'jer, od Srijema Mato!
Da preskočim dvanaest konjica,
Trinaestom u sedlu ostanem?"
Al mu veli od Srijema Mato:
„Testijer ti, crni Ugarine!
Testijer ti, koliko ti drago."
Kad to čuje crni Ugarine,
On se skače na noge lagahne,
Pa govori od konja čobanim:
„Bora vama, od konja čobani!
Drž'te dobro konje uporedo,
Da se ne bi koji pomaknuo.
Ako bi se koji pomaknuo,
Pošla bi vam sa ramena glava."
Kad to čuše od konja čobani,
Stisli dobro konje uporedo.
Tad da vidiš crnog Ugarina,
On potrči, kopljem otisne se,

I poskoči skokom junačkijem,
I preskoči dvanaest konjica,
Trinaestom u sedlu ostane.
Trećom viknu straža sa Ledjana:
„Ev' izvode tridest djevojaka,
Sve istoga stasa i uzrasta,
I na njima ruha tanahnoga.
Ko je zete od Srijema Mato,
Nek poznava svoju vjerenicu.
Ako bi se druge prihitio,
Ne bi pošo ni odnio glave,
Ni odveo druga nijednoga,
Ni Ledjanke, lijepe djevojke."
Tad pocmilje od Srijema Mato:
„Ajme meni, dva moja sestrića,
Dva sestrića, dva Vojinovića!
Evo ću vam dundo poginuti
U Ledjanu, gradu bijelome."
Al mu veli crni Ugarine:
„Jeli test'jer, od Srijema Mato!
Da poznavam tvoju vjerenicu?"
Al mu veli od Srijema Mato:
„A ne ludi, crni Ugarine!
Ja sam mladoj i u dvoru bio
I dosta sam blaga potrošio,
Dok sam na nju prsten postavio,
Al je očim n'jesam ni vidio,
A nego li ti da je poznadeš,
Što si stopro ka Ledjanu došo."
Al mu veli crni Ugarine:
„Bora tebi, od Srijema Mato!
Nu daj meni zlaćenu jabuku,
U jabuci devet prstenaka,
Ja ću poznat tvoju vjerenicu."
Kad to čuje od Srijema Mato,
Ne tijaše, s manje ne mogaše,
On mu dava zlaćenu jabuku,
U jabuci devet prstenaka.
On je uze crni Ugarine,
Svlači s' sebe ugarske haljine,

Pa ih meće na zemljice crne.
On ostade kako žarko sunce.
Svlači s' sebe zelene dolame,
Pa ih stere na trave zelene,
Na nju stavi zlaćene jabuke
I govori Ledjankam djevojkam:
„Bora vama, Ledjanke djevojke!
Kojano je vjerenica mlada.
Nek se prigne i uzme prstene.
I stavlja ih na bijele ruke.
Ako bi se druga prihitila.
Kunem vam se. a vjeru vam davam,
Pošla bi joj iz ramena ruka."
Kad to čule Ledjanke djevojke,
Sve su mlade dvoru pobjegnule,
Ama nije vjerenica mlada,
Ćerca draga bana od Ledjana,
Neg se prignu i uze prstene,
I stavlja ih na bijele ruke.
A kad vidje Miloš-čobanine,
On je uze za desnice ruke.
Pa je stavi na konja uza se,
Te on ide pro Ledjana grada,
A za njime kićeni svatovi.
Gledala ga ledjanska gospoda,
Medju sobom oni govorili:
„Kakva ima od Srijema Mato!
Kakva ima u svatim junaka
I pod njime konja od megdana,
Da ih tak'jeh u Ledjanu nema,
U Ledjanu, ni oko Ledjana!"
Ali veli crnom Ugarinu,
Al mu veli od Srijema Mato:
„Tak' ti vjere, neznan dobar junak!
Vrati meni lijepu djevojku,
Na dar tebi zlaćena jabuka,
Sram je mene hodit prez djevojke
Pro Ledjana, bijeloga grada."
Za to Miloš ništa i ne haje,
Neg s djevojkom ide naprijeda.

Kad su bili goricom zelenom,
Tu mi nadju jezer-vodu hladnu
I trinaest oca kaludjera,
Božju im je pomoć nazivao:
„Bog na pomoć, oci kaludjeri!
Što činite na vodi studenoj,
Kog čekate, komu se nadate?“
Al mu vele oci kaludjeri:
„Dobar došo, neznan dobar junak!
Kad nas pitaš, kazat ćemo pravo:
Mi čekamo od Srijema Mata
I njegove kićene svatove,
Mi hoćemo njega pogubiti
I njegove kićene svatove,
A ugrabit lijepe djevojke.“
Misle hudi planinski čobani,
Harambaša da ih ne poznade,
Kak' i oni njega ne poznadu.
Al ih Miloš vrlo dobro znade,
Vrlo dobro znade i poznade,
Pa im veli Miloš čobanine:
„A Boga vam, oci kaludjeri!
Evo ide od Srijema Mato
I njegovi kićeni svatovi,
Al ne ide lijepa djevojka,
Jer se ona bolom poboljela,
Od groznice, nemoći proklete,
Bog da znade i ostat hoće li.“
To govori Miloš čobanine,
To govori, a ćordu izvadi
I pogubi oce kaludjere,
Trinaest je glava okinuo,
Poredao na trin'est kamena.
Kad su tude svati prohodili,
Sami sobom oni govorili:
„Mili Bože, golema junaka,
Gdje pogubi oce kaludjere!“
Kad su bili na pogled od Sr'jema,
Miloš svoga dunda pričekao,
Tad mu reče od Srijema Mato:

„Tak' ti vjere, neznan dobar junak!
Što te pitam, kaži meni pravo.
Od koga si roda i plemena,
Čigova si dvora bijeloga?“
Ma da vidiš Miloš-čobanina,
On uzvrnu konja od megdana
I skoči se na zemljicu crnu,
A usprimi lijepu djevojku,
Pa je hita za bijelu ruku
I dava je dragu dundu svome.
Davao je te je govorio:
„A bora ti, dundo, dobro moje,
Dragi dundo, od Srijema Mato!
Ja sam junak Miloš-čobanine,
Koji ima devet godin' dana,
Da ja pasem u planini ovce.
Na dar meni zlaćenu jabuku,
A ja tebi lijepu djevojku.
Ako ti je na jabuku žao,
Na dar tebi cura i jabuka.“
Kada ga je dundo razumio,
Niz obraz je suze oborio,
Pa ga grli rukam bijelijem,
A celiva ustim rumenijem,
I ovako Mato progovara:
„Eto tebi, moj mili nepute!
Eto tebi lijepe djevojke,
Na junaštvu ti si je dobio.“
Kad li ga je Miloš razumio,
Pa je njemu junak govorio:
„A ne ludi, dundo, dobro moje!
Od Boga je velika grehota,
A od ljudi još viša sramota
Svome dundu ugrabit djevojku.“
Predade mu lijepu djevojku,
Pa mi idu Sr'jemu bijelome.
Tu svatove l'jepo pričekali
I pod njima konje usprimali,
Al Milošu dundo govorio:
„O Milošu, moj mili nepute!

Ti ne idi k ovcam u planinu,
Ja ću tebi kulu sagraditi,
Sagraditi pokraj kule moje,
Ženit ću te lijepom djevojkom
I dat ću ti za do volje blaga."
Na svemu mu Miloš zahvalio,
Sa svojim se dundom oprostio,
U planinu k ovcam se vratio.

Glavić Baldo Melkov, sv. VI. br. 13. — *Od Agučića Gusta iz Luke na Šipanu.*

72.

Banović Sekula i Jugovići.

Prosi drago Banović-Sekule,
Sestru dragu devet Jugovića.
Zabave mu braća djevojčina:
„Što si došo, Banović-Sekule!
Što si došo prosit sestru našu?
Naša sestra nije za hurjata,
Neg za koga od gospodičića."
Kad to čuje Banović-Sekule,
To je njemu puno žao bilo,
Neveselo dvoru vratio se.
Sestra ga je u putu susrela
I bratu je svomu govorila:
„O moj brate, Banović-Sekule!
Što s' u licu kolur prom'jenuo.
Kao zemlja crna pocrnuo?"
Odgovara Banović-Sekule:
„Prodji me se, draga sestro moja!
Prosih sestru devet Jugovića,
Zabave mi braća djevojčina,
Da im sestra za hurjata nije,
Neg za koga od gospodičića.
U meni će puknut srce živo

Za ljepotom sestrom Jugovića."
Al je sestra bratu govorila:
„Ništa zato, rodjeni moj brate!
Ja ću tebi dobavit djevojke.
Stoji sa mnom b'jeloj u kamari,
O moj brate, po godine dane,
Gojit ću ti i kose i lice,
Pa ću tebe resiti lijepo,
Kako da si mlada dijevojka."
Kada Sekul sestru razumio,
Zatvori se b'jelu u kamaru,
K njemu sestra često dohodila,
Bijelim ga ml'jekom umivala
I plela mu žute pletenice.
Stoji Sekul tri mjeseca dana,
Više mu se stati dodijalo,
Pa je Ruži sestri govorio:
„Više mi se stati dodijalo,
Resi mene, draga sestro moja!"
Ona s manje učinit ne može,
Neg ga stane resiti lijepo,
Kako da je tanahna robinja,
Pa mi s njime ide na pazare.
Tu djevojka platila telala,
Da telali tamo i ovamo,
Ko će mladu kupiti robinju.
To je čuo Jugovića Pero
I on mladu kupio robinju
Za stotinu žutijeh cekina,
Pa je vodi dvoru bijelome,
Te on zove Maru, sestru svoju:
„Eto sam ti kupio robinju,
Da te dvori do života svoga."
Pa je vodi sestri u kamare,
Gledala je tri četiri puta,
I bratu je svomu govorila:
„Robinja je mila i ugodna."
Tu ostanu b'jeloj u kamari.
A kad vr'jeme od večere bilo,
Robinjica donaša večere,

U kamaru gospodjici svojoj.
I tu one razgovarale se,
Ali reče Banović-Sekule:
„L'jepa Mare, gospodjica moja!
Kakve imaš u potaji nože?
Jesu li ti kova mletačkoga,
Ili su ti kova stambulskoga,
Gospodjice, kako i u mene?"
Vadi Mare iz potaje nože,
Pa ih kaže Banović-Sekulu.
Kad je Sekul noža dobavio,
Brzo ih je niz prozor bacio,
Marinih se ruka uhitio,
Pa joj ljubi lica bijeloga.
Sutra jutro rano uranio
I uzimlje srebrna kond'jera,
Ide junak studenu na vodu.
Kad je bio b'jela priko grada,
Susreta ga Jugovića Pero,
Progovara tanahnoj robinji:
„Što si tako rano uranila?
Kod nas nije raniti potreba."
Govori mu Banović-Sekule:
„Gospodare, Jugovića Pero!
Nevolja mi uraniti rano,
Jerbo Maru gospodjicu svoju,
Svu noć ju je glava priboljela,
A ja jesam rano uranila,
Da joj hladne donesem vodice."
S tijem podje studene na vode,
Tu nahodi Ružu, sestru svoju,
Donese mu ruho i oružje.
Baci Sekul od robinje ruho,
A svoje je na se oblačio,
Pa se šarkom puškom primetnuo.
Dvoru dodje Jugovića Pero,
Šeta Mari sestri u kamare:
„Što je tebi, draga sestro naša?"
Cmili Mare kao zmija ljuta
I kroz suze bratu progovara:

„Kakvu si mi kupio robinju?
To je junak, da vas bor ubije!
On je lišce moje obljubio,
Pak iz dvora našeg pobjegnuo.“
Kad to čuje Jugovića Pero,
Kako viknu, po dvoru se čuje:
„Ono ti je Banović-Sekule,
Na noge se, osam braće moje!
Da idemo iskati Sekula.“
A kad su ga braća razumjela,
Što bi rukom o ruku udrio,
Svi na noge devet Jugovića.
Evo ti ih studene na vode,
Tu ti nadju Banović-Sekula,
Gdje se Sekul oko vode šeta,
Šarkom svojom na ramenu puškom.
Gleda Sekul u vodu studenu,
Da ugleda utvu zlatokrilu.
Skoče hitro braća Jugovići
I vežu mu ruke obadvije.
Progovara Banović-Sekule:
„Što činite, devet Jugovića!
Tužit ću se milom dundu mome,
Dundu mome, djeneralu Janku,
Ja sam jutros rano uranio
I prošo sam b'jela priko grada,
Vi pitajte gospodu od grada,
Je li pravo, kako vam govorim.“
Kad to čuo Jugović-Bogdane,
On otidje b'jela priko grada
I on pita od grada gospodu,
Je li kogod Sekula vidio
Jutros rano na ramenu puškom?
Njekoliko reknu od gospode,
Da je u lov prošo priko grada,
Jutros rano pr'je ishoda sunca.
Kad to čuo Jugović-Bogdane,
Ide Ruži, sestri Sekulovom.
Pak je Bogdan ispred dvora zove:
„O Ružice, sestro Sekulova!

Gdje je bratac Banović-Sekule."
Ozivlje se iz dvora djevojka:
„U dvoru mi moga brata nije.
Jutros mi je rano uranio,
On je pošo u lov na jezera,
Gospodske mu pripravljam objede,
Jer se bratu ja na objed nadam."
Kad to čuo Jugović-Bogdane,
Čudnim se je čudom začudio,
Neveselo na vodu se vrati,
Braći svojoj pravo povidio.
Sekulu su oprostili ruke,
Pa s' upute jedan za drugijem,
N'jedan putem ne govori ništa.
To je malo vr'jeme postajalo,
Čedo radja sestra Jugovića,
Čedo malo ženska glava bila.
Kad to vide braća Jugovići,
Pošlju čedo utopit na vodu,
Čedo malo n'jesu utopili,
Neg ga na kraj vode ostavili.
Sve to gledo kralju od Budima,
Kad je s momcim on u lovu bio,
Pa je momcim svojim govorio:
„Počujte me, vjerne sluge moje!
Vi uzmite ovo čedo malo,
Nosite ga Budimu b'jelomu."
Kralju l'jepo to čedo gojio,
L'jepo goji, bolje milovao.
Kad imalo devet godin' dana,
Kralj u dvoru objed učinio,
Svu gospodu na objed pozvao.
On pozove djenerala Janka
I Sekula, Jankova nećaka,
Još pozove devet Jugovića
I njihovu rodjenu sestricu.
Kad su bili za soprom gospoda,
Oko sopre ta služi djevojka,
Nejaka je od devet godina,
Ali služi, kako je pristojno.

A kada je na objedu bilo,
Progovara od Budima kralju:
„Pogledajte, vi sv'jetla gospodo!
Ovdi danas oko sopre moje,
Komu sliči ta djevojka mlada?“
Svi gledaju tu djevojku mladu,
Pa gospoda jedan na drugoga,
Progovori jedan od gospode:
„Sve bih reko, ne bih se zakleo,
Da j' ljepota sestre Jugovića,
Crne oči Banović-Sekula.“
Ali reče od Budima kralju:
„Neka bude jedan za drugoga
Danas ovdi u dvoru mojemu:
Sestra Mare devet Jugovića
Za junaka Banović-Sekula.“
Kad to čuju devet Jugovića
Svi poskaču na noge junačke,
Da ubiju Banović-Sekula,
Ali ne da od Budima kralju
I ostala sva redom gospoda,
Neg poviču ko iz jednog glasa,
Nek se ženi Sekul sa djevojkom.
I tu s manje učinit ne mogu,
Nego dadu rodjenu sestricu
Za junaka Banović-Sekula,
Vjenčaju se u dvoru kraljevu.

Lucijanović Melko, br. 28. *Iz Lastova kod Dubrovnika.*

73.

Ženidba kralja budimskoga.

Kupi vojsku od Budima kralju,
Ide s vojskom na Kosovo bojno
I on vodi Banović-Sekula.
Sekul sestri svojoj govorio:
„L'jepa Mare, draga sestro moja!

Idem, sestro, u boj na Kosovo.
Čuvaj, sestro, b'jele dvore moje
I u dvoru silnovito blago.
Ti nikomu ne otvoraj dvore,
Dok ne vidiš mila brata tvoga
I njegova zlaćena prstena
I na njemu l'jepa dva imena:
Ime jedno „Banović-Sekule,“
Drugo ime, draga sestro moja:
„L'jepa Mare, sestra Sekulova.“
Sve to misli Banović-Sekule,
Da ga niko odnikle ne čuje.
Sve to sluša od Budima kralju,
On je kralju na zlo promislio
I djevojke ljubit namislio.
Kadar čuo od Budima kralju,
Što govori Banović-Sekule,
Podje kralju na Kosovo bojno.
Kadar bojno na Kosovo dodje,
Tu svilena raspeo šatora,
Kad evo ti Banović-Sekula!
Kad je Sekul na Kosovo došo,
On svilena raspeo šatora,
Pije rujno pod šatorom vino.
Mâl ne pije od Budima kralju,
Neg se šeta bojnu po Kosovu
Kralju svoga srca nevesela.
Govori mu Banović-Sekule:
„Sv'jetal kralju, dragi gospodaru!
Što ne piješ vino i rakiju,
Neg se šetaš po Kosovu bojnu,
Sv'jetal kralju, srca nevesela?
Oli si se, kralju, prepadnuo,
A od vojske cara nevjernoga?
Ne straši se, kralju gospodare!
Uzdajmo se u božije ruke,
Lasno ćemo predobiti Turke.“
Sv'jetal mu je kralju govorio:
„O Sekule, prava moja slugo!
Ja sam srca moga nevesela,

Ne strašim se kralju od Turaka.
Ako Bog da i božija majka,
Bogom ćemo predobiti Turke,
Neg sam moga srca nevesela.
Velika se meni dogodila.
Ostali mi ključi od riznice
A u mojoj bijeloj kamari
Pod jastukom na meku dušeku.
U dvoru mi momci i momkinje,
Hoće moga prostirat dušeka,
Naći će mi ključe od riznice
I moje će pokupiti blago,
Iz b'jela će dvora pobjegnuti.
Neg te molim, prava moja slugo!
Mogu li se u te pouzdati,
A ja u te kolik i sam u se,
Da mi vojsku na Kosovu čuvaš,
Da ja podjem momu dvoru b'jelu,
Da ja uzmem ključe od riznice?"
Govori mu Banović-Sekule:
„Hajde, kralju, dragi gospodaru!
Ti se u me pouzdati možeš,
Al ti u me kolik i sam u se.
Čuvat ću ti vojsku na Kosovu."
A kad ga je kralju razumio,
Od zemlje je na noge skočio,
Pa se dobra na konja bacio.
Udre kralju pod sobom dorina,
Konj poleti kako b'jela vila,
A kurviću od Budima kralju
Ostavio Kosovo i vojsku,
Zalud došo, brez koristi pošo,
Ma ne ide Budimu b'jelomu,
Neg na dućan mladoga zlatara.
Kadar njemu na dućane dodje,
Zlataru je kralju govorio:
„O zlatare, moj po Bogu brate!
Sakuji mi zlaćena prstena,
Na nj mi baci dva l'jepa imena:
Ime jedno „Banović-Sekule",

Drugo ime, sivi moj sokole:
„L'jepa Mare, sestra Sekulova";
Bog zna, ću te darovati l'jepo."
A kad ga je zlatar razumio,
On mu zlatna sakuje prstena,
Na nj mi baca dva l'jepa imena:
Ime jedno „Banović Sekule",
Drugo ime „sestra Sekulova".
Kad je kralju prsten sakovao,
L'jepo ga je kralju darovao.
Prsten baci desnicu na ruku,
Pa s' otole kralju otpravio,
Pod sobom je konja udario
Na bijele dvore Sekulove.
Ponoća mu b'jeli na dvor dodje,
U ponoća, doba u neznano.
Kuca kralju za vratima s alkom
dozivlje sestre Sekulove:
„L'jepa Mare, draga sestro moja!
Sestro moja, otvori mi dvore.
Kako si me, draga sestro moja!
Kako si me iz dvora spravila,
Kad mi n'jesi ljute str'jele dala?
Sestro moja, otvori mi vrata,
Da ja uzmem ljute str'jele moje,
Ja brez str'jele ne ću na Kosovo;
Junak biti, str'jele ne nositi,
Nije bilo, niti može biti.
Da brez str'jele na Kosovo dodjem,
Bilo bi mi i rug i sramota;
Bi s' rugalo malo i veliko,
Znadem, sestro, ja bi poginuo."
Govori mu iz kule djevojka:
„Hod' otole, neznana delijo!
Ti me lasno prevariti ne ćeš;
Po svemu si Banović-Sekule,
Mäli grlu n'jesi po tankomu."
Sv'jetal joj je kralju govorio:
„Sestro moja, otvori mi dvore,
Ne čudi se, draga sestro moja!

Što sam moj'jem grlom prom'jenuo,
Plaho sam ti moga konja igro,
Teško sam se junak umorio
I moj'jem sam grlom prom'jenuo.
Ako meni, sestro, ne vjeruješ,
Ti otvori visoka prozora,
Da ti bacim zlaćena prstena,
A na njemu dva naša imena."
Kad to čula lijepa djevojka,
Visoki je prozor otvorila,
Kralj joj prsten kroz prozor bacio.
Prsten mlada primila u ruke,
Vidi mlada zlaćena prstena,
A na njemu dva l'jepa imena:
Ime jedno „Banović Sekule",
Drugo ime „sestra Sekulova".
Kad djevojka prsten ugledala,
Pošetala kuli niz skaline,
Od kule je vrata otvorila,
Sv'jetal kralju u kulu šetao.
Kad vidjela sestra Sekulova,
Kad vidjela mladoga junaka,
Vidi Mare, da joj bratac nije,
Stala bježat kule u visoke,
A za njome kralju od Budima.
Mȁl pokliknu sestra Sekulova
I dozivlje mlade robinjice:
„Dje si, Andje, robinjice moja?
Junak se je jedan odmetnuo,
Pogrdio i čast i poštenje,
S Kosova je s mene utekao
I djevojke mene prevario.
Hoće, Andje, da obljubi mene,
Ne daj mene, moja robinjice!"
Kad to čula mlada robinjica,
Potrčala k njome u kamare.
Kad je kralju robinju vidio,
On joj kralju oštrom pr'jeti kordom:
Žensko bilo, pa se prestrašilo.
Prepade se mlada robinjica

I pobjegla b'jele iz kamare.
Mari kralju lišce obljubio.
Da ko vidi sestre Sekulove!
Cmili Mare i suze prol'jeva,
Grdi mlada b'jelo lišce svoje.
Tažio je od Budima kralju:
„Ne moj cmilit, draga dušo moja!
Ti ne grdi b'jelo lišce tvoje,
Ti ne žali, što sam te ljubio,
Ljubav ti se poznavati ne će.
Nego Boga moli velikoga,
Da dobijem megdan na Kosovu,
Da se zdravo sa Kosova vratim.
Evo tebi tvrdu vjeru davam:
Ja se hoću oženiti za te“
Govori mu lijepa djevojka:
„Tebi borja, sivi moj sokole!
Kad ti meni tvrdu vjeru davaš,
Ti da ćeš se oženiti za me,
Kaži meni pravo po istini,
Ti otkle si, iz kojega grada,
Kojega li roda i plemena?
Da ja znadem, sivi moj sokole!
Da ja znadem lijepa djevojka,
Koji me je junak obljubio.“
Sv'jetal joj je kralju govorio:
„To ti ne ću moja kazat dušo!
I to bi ti, dušo, povidio,
Ma djevojko, i srce i dušo!
Po nesreći da bi poginuo,
Da me, dušo, žalit ne umiješ.“
Tez'jem kralju iz dvora otidje.
Kad je došo na Kosovo bojno,
Tu svilena raspeo šatora.
Pod šatorom pije vino hladno,
Tu počinu do tri b'jela dana.
Kad je treći danak osvanuo,
Tad se silni bojak zametnuo,
Za tri dana, vesela im majka!
Ne znalo se, čiji megdan bio.

Kad četvrti danak osvanuo,
Na Turcima megdan ostanuo,
Oni Turci megdan zadobili.
Al ga ne bi bili zadobili,
Da ne bude Brankovića Vuka,
Prokleto mu ime i koljeno
I bijele u zemljici kosti!
On je izdo na Kosovu vojsku
I odbjego caru prokletomu:
Njemu duša raja ne vidjela!
Tu je silna vojska izginula,
Manje turske nego li kršćanske.
Tu odoru Turci pokupili.
Bježi kralju s vojskom put Budima,
A on junak Banović-Sekule,
Ide Sekul svojoj kuli tankoj.
Kad je bio na pogled od dvora,
Daleko ga sestra ugledala,
Suprot njemu pa je išetala,
Pod Sekulom dobra konja prima
I svomu je bratu govorila:
„Dobar došo, brate, dobro moje!
Jesi li mi zdravo i veselo?
Na Kosovu jes' megdan dobio,
Je li koji junak poginuo
Od sve vojske kralja budimskoga?“
Sekul mrke objesio brke
I sestri je svojoj govorio:
„L'jepa Mare, draga sestro moja!
Zdravo jesam, al veselo n'jesam,
Na Kosovu dobili nas Turci.
Dva su naša kralja predobili,
Naše vojske teško izgrdili.
Što ostalo od silene vojske,
Sestro moja, kralja budimskoga,
To je s kraljem u Budim pobjeglo,
Izranjeno, ljuto umoreno.
Pola ih je putem preminulo,
Dokle jedva do Budima dodju
Sa sv'jetlijem od Budima kraljem.

Ja sam, sestro, jedva pobjegnuo.“
Kad to čuje sestra Sekulova,
Jadna ti se u srdašcu nadje,
Ali bratu ništa ne govori.
Iza toga do malo bremena
Prose Maru, sestru Sekulovu.
Odasvud je prosili junaci,
Ne će mlada n'jednoga da uzme.
Sekul sestri svojoj govorio:
„Sestro moja, što se ne udavaš?
Ja ću ti se oženiti, sestro!
U dvor tebi dovesti nevjeste.“
Sekulu je sestra govorila:
„Ti se ženi, brate, dobro moje!
Ti se ženi, kadgod ti je drago,
Ja se ne ću nigda udavati.
Mȍš li znati al se spominjati,
Kad je bojak na Kosovu bio?
Ja sam mlada zavjet učinila:
Da bi Bog dȏ i božija majka,
Da se vratiš sa Kosova zdravo,
Da se ne ću udat nikadara.“
Kad je Sekul svoju sestru čuo,
Junak se je dobar oženio
I u dvore djevojku doveo.
Da ko vidi ljubi Sekulove!
Kori Mare drage zȏve svoje,
Kori Mare, što se ne udava:
„Zȏva moja, što se ne udavaš?
Ol si mlada ljubljena djevojka
U bratinu dvoru bijelomu,
Kad se ne ćeš udat za nikoga?“
Svoja joj je govorila zȏva:
„Nevo moja, rumena jabuko!
Ja djevojka n'jesam obljubljena.
Ja se ne ću udat za nikoga.
Kad je bojak na Kosovu bio,
Kad mi bratac na Kosovo pošo,
Ja sam velik zavjet učinila:
Ako bi mi megdan zadobio,

Ol s Kosova vratio se zdravo,
Da se ne ću udat nikadara.“
Glas po glasu, junak po junaku,
To obazno od Budima kralju,
Da se mlada da udomi ne će.
Kralj je svojoj govorio majci:
„Majko moja, ti se resi l'jepo,
I ti podji Slovinju b'jelomu
Dvor na b'jeli Banović-Sekula,
Prosi Mare, sestre Sekulove,
Ona mlada uzet hoće li me?“
Kad je kralja stara čula majka,
To je njome puno milo bilo,
Gdje se ženi sirotom djevojkom.
Kraljica se l'jepo uresila,
Ode na dvor Banović-Sekula.
Kad je bila na pogled od dvora,
Vidjela je djevojka s prozora,
Suprot njome pa je išetala,
Kraljici se l'jepo poklonila
S rusom glavom do svilena pasa.
U desnu je poljubila ruku
I vodi je dvore u bijele,
Za sv'jetle je sopre postavila,
Govori joj budimska kraljica:
„Ćerce moja, l'jepe ti si sreće!
Došla sam te u brata prositi
Za svijetla kralja budimskoga,
Sv'jetla kralja, mila sina moga!“
Kad to čula lijepa djevojka,
Suze proli lišce niz rumeno,
Pa mi b'jele podje u kamare
I ogleda b'jelo lišce svoje.
I sama se sobom razgovara:
„L'jepo ti si, b'jelo lišce moje,
A zaludu, kad si obljubljeno!
Bor ubio onoga junaka,
Koji moje lišce obljubio,
Ko je uzrok l'jepoj mojoj sreći,
Njemu duša raja ne vidjela!“

Govori joj budimska kraljica:
„L'jepa Mare, draga moja ćerce,
Nerodjena kolik i rodjena!
Kaži meni po istini pravo,
Ko je lišce tvoje obljubio?“
Govori joj lijepa djevojka:
„Prodji me se, gospodjice moja!
Ja ću tebi pravo povidjeti,
Ako ćeš mi tvrde dati vjere,
Da nikomu povidjeti ne ćeš,
A ni kralju, milu sinu svomu.
Jer da bi mi bratac obaznao,
On bi moju glavu odasjeko.“
Govori joj budimska kraljica:
„Kaži meni, draga ćerce moja!
Evo tebi tvrdu vjeru davam,
Da nikomu povidjeti ne ću,
A ni kralju, milu sinu momu!“
Govori joj lijepa djevojka:
„O kraljice, moja gospodjice!
Möš li znati ol se spominjati,
Kad je bojak na Kosovu bio?
Jedan se je junak odmetnuo,
A od vojske kralja, sina tvoga.
Djevojke je mene prevario
I lišce je moje obljubio.
I on mi je tvrdu vjeru dao,
Kad se vrati sa Kosova bojnog,
On da će se oženiti za me.
Ja mu rečem, kad mi vjeru dava,
On da će se oženiti za me,
Da mi kaže po istini pravo,
On otkle je, iz kojega grada,
Kojega li roda i plemena,
Da ja znadem, ko me je ljubio.
A on meni to ne ćio kazat,
Po nesreći da bi poginuo.
Da ga mlada žalit ne umijem.
Sad ja ne znam, gospodjice moja!
Ja za nj ne znam smrti ni života,

Živ ali je al je poginuo,
Ali se je drugom oženio."
Govori joj budimska kraljica:
„L'jepa Mare, draga moja ćerce!
Je li ti se ljubav poznavala,
Ti jesi li čedo porodila?"
Govori joj lijepa djevojka:
„O kraljice, moja gospodjice!
Ljubav mi se nije poznavala,
N'jesam mlada čedo porodila."
Govori joj budimska kraljica:
„L'jepa Mare, draga ćerce moja!
Nije čeda, nije ni govora,
Uzmi kralja, mila sina moga."
Govori joj lijepa djevojka:
„O kraljice, moja gospodjice!
Bor ubio svakoga junaka,
Koj' ne pozna ljubljene djevojke!
Ja se ne ću udat nikadara.
Neg pozdravi kralja, sina svoga,
Ja da sam ga mlada pozdravila,
U pozdravlju njemu poručila:
N'jesam mlada kralju zabavila,
Nego da sam zavjet učinila,
Još kad boj je na Kosovu bio,
Kad sam u boj brata otpravljala,
Da dobije na Kosovu megdan,
Il da mi se sa Kosova vrati,
Da se ne ću udat nikadara,
Neg ću dvorit brata i nevjestu."
Kad to čula budimska kraljica,
Ona ide Budimu b'jelomu.
Kad je bila b'jela preko grada,
Daleko je kralju ugledao,
Suprot njome kralju išetao
I svojoj je majci govorio:
„Dobro došla, mila moja majko!
Jesi li mi isprosila drago?"
Sv'jetlu kralju govorila majka:
„Sv'jetal kralju, moje d'jete drago!

Tebi n'jesam isprosila drago.
Djevojka je tebe pozdravila,
U pozdravlju tebi poručila,
Da ti mlada nije zabavila,
Nego zavjet da je učinila,
Kad je bojak na Kosovu bio,
Kad je u boj brata otpravljala,
Da se vrati zdravo sa Kosova,
Da se ne će udat nikadara.“
Kad je kralju svoju čuo majku,
Grohotom se kralju nasm'jejao
I svojoj je majci govorio:
„Što je luda, mila moja majko!
Voli dvorit brata i nevjestu,
Neg se mlada udati djevojka
  nazvat se budimska kraljica
I gospodja od svega Budima.“
Kad je kralja stara čula majka,
Ona kralju sinu govorila:
„Sv'jetal kralju, drago d'jete moje!
Ja bi tebi nešto povidjela,
Ako ćeš mi tvrde vjere dati,
Da nikomu pripovidjet ne ćeš,
Ni nje bratu Banović-Sekulu.
Jer da bi joj bratac obaznao,
Bi djevojku mladu pogubio.“
Sv'jetal kralju govorio majci:
„Kaži meni, mila moja majko!
Evo tebi tvrdu vjeru davam,
Tvrdu vjeru i po devet puta,
Da nikomu povidjeti ne ću,
Ni nje bratu Banović-Sekulu.“
A kad kralja stara čula majka,
Sve mu majka po istini kaže,
Što govori sestra Sekulova.
Kad je kralju svoju čuo majku,
Grohotom se kralju nasm'jejao
I svojoj je majci govorio:
„O gospodjo, mila moja majko!
Ja djevojku jesam prevario,

Ja sam njome lišce obljubio.
Uzmi, majko, plemenite dare,
Nosi dare mojoj vjerenici,
Mila moja pozdravi je majko!
Ja da sam je kralju pozdravio,
U pozdravlju njome poručio:
Ja da sam se bio odmetnuo
I djevojku mladu prevario
I lišce joj b'jelo obljubio.
Da se meni i svatima nada
U nedjelju, koja prva dodje."
A kad kralja razumjela majka,
Kićeni je sanduk otvorala,
Po sanduku dare pokupila,
Nosi dare lijepoj djevojci.
Kad je bila na pogled od dvora,
Djevojka je s prozora vidjela,
Suprot njome pa je išetala,
Kraljici se l'jepo poklonila
S rusom glavom do svilena pasa.
U desnu je poljubila ruku,
Kraljici je mlada govorila:
„Dobra došla, gospodjice moja,
Kruno zlatna, prevedra danice!
Ti što si se jopet zamučila
Do mojega dvora bijeloga?"
Govori joj budimska kraljice:
„L'jepa Mare, draga ćerce moja,
Nerodjena kolik i rodjena!
Kraljica se n'jesam zamučila,
Neg ti l'jepe don'jela darove,
A od kralja, mila sina moga.
On je kralju tebe pozdravio,
U pozdravlju tebi poručio:
Da je kralju tebe prevario
I lišce je tvoje obljubio,
Za drugu se nije oženio.
Doć će kralju po te svatovima
U nedjelju, koja prva dodje."
Kad to čula lijepa djevojka,

Suze proli lišce niz bijelo,
Prima mlada plemenite dare.
Dan po danak nedjeljica dana,
Kad evo ti kralja i svatova,
L'jepo su ga tamo pričekali,
Poštovali, djevojke mu dali.

Murat Andro, br. 61.

Od Kate Murat iz Luke na Šipanu.

74.

Sekula se u zmaja pretvorio.

Kupi družbu Banović-Sekule,
Da će s njome u gore zelene,
Pa prikupi konje i junake,
Da će sjutra putovati rano.
Pod kulom su u skupu družina,
A u kuli Sekul sanka spava.
Kad je s jutra b'jelo jutro bilo,
Podranio Banović-Sekule,
A izadje pod kulu tanahnu,
Po družini tain pod'jelio:
Hljeba, mesa, vina i rakije.
Kad evo ti sestre Sekulove,
Pa Sekula brata zaklinjala:
„O Sekule, moj jedihni brate!
Zaklinjem te nebom visokijem,
I na nebu suncem i mjesecom,
I našijem Bogom milosnijem,
I bijel'jem ml'jekom materin'jem,
Da s' ostaviš hoda od planine,
Da ne ideš zelenu u goru!
Što sam noćas u sanu sašnjela,
Zlo sam šnjela, a gore vidjela:
Da si pošo u goru s družinom,
Sva se družba zdrava povratila,
A od tebe ni traga ni glasa,

Nego došo dorat i oružje!“
A Sekul se s njome podruguje:
„N'jesi luda, Mare, sestro moja!
N'jesi luda, što govoriš ludo?
San je sklapa, a Bog je istina,
U san nikad vjerovat ne valja.
Ja ću poći u goru s družinom,
Ja ću poći i opeta doći.“
To govori Banović-Sekule,
Al ne reče Sekul: „Ako Bog da!“
Neg podigne njegovu družinu,
S njima ode niz rosne livade.
Al se sestra da ostavi ne će,
Za njim trči niz rosnu livadu,
Vješa mu se konju oko vrata:
„Vrat' se dvoru, rodjeni moj brate!
Komu hoćeš mene ostaviti,
Koja nemam do Boga nikoga,
Nego tebe brata jedihnoga!
Da ti bi mi jadnoj poginuo,
Uz koga bi mene ostavio?“
A kad vidi Banović-Sekule,
Da s' od konja ostaviti ne će,
On poteže gvozdenu kandžiju,
Svoju sestru po rukama bije,
I govori Banović-Sekule:
„Pušti konja, jadna sestro moja!
Da putujem mojom za družinom.“
Kada njojzi bati dodijali,
B'jele joj je nagrdio ruke,
Od dobra se konja otpuštila,
A od jada na travu padnula.
Sekul udre konja naprijeda
I otide zelenu u goru.
Zdravo dodje u goru zelenu,
A u goru na vodu studenu.
Tu na vodi kolo vila b'jel'jeh.
Kad Sekula ugledala vila
Nagorkinja, koja kolom vlada,
Iz divna se kola ispuštila,

Do Sekula vila dolećela,
Pa Sekulu vila govorila:
„Dobar došo, Banović-Sekule!
Ja sam vila i Boga molila,
Da te vidim gori u zelenoj.“
Govori joj Banović-Sekule:
„Prodj' se mene, od planine vilo,
Otpušti se od mojega konja!
Izvadit ću britku sablju moju,
Hoću, vilo, udariti tebe.“
Al Sekulu vila govorila:
„Jadan bio, Banović-Sekule!
Ne ćeš jadan ni gledati na me,
Ne ćeš više vidjeti Sibinja!“
To izreče vila nagorkinja,
B'jela vila zatravi Sekula,
Od junaka učinila zmaja,
Odvede ga u zelene gore.
Sekul cvili, govori družini:
„Družbo moja, mila braćo moja!
Kad podjete dvoru bijelome,
Pozdravite jadnu sestru moju,
Da me više vidjet nigda ne će,
B'jela me je vila zatravila,
Ljutim me je zmajem učinila.“
Kad to čula družba Sekulova,
Teško su se družba prepadnula,
Pobjegoše dvoru bijelome,
Odvedoše konja Sekulova.
Sam pobježe dorat niz planinu.
Kad vidjela sestra Sekulova,
Trkom trči niz rosnu livadu,
Pa se konju vije oko vrata:
„Gdje si, doro, moja b'jela vilo!
Gdje si brata moga ostavio?“
U to doba družba Sekulova.
A da vidiš lijepu djevojku,
Gdje pred družbom na koljena pade.
Zaklinje ih nebom visokijem,
A na nebu suncem i mjesecom:

„O družino, mila braćo moja,
Biste li mi pravo povidjeli,
Gdje Sekula jeste ostavili,
Gdje je meni Sekul poginuo?“
Govori joj družba Sekulova:
„L'jepa Mare, sestro Sekulova!
Rada bismo kazat dobre glase,
Ma ne ćemo, neg pravo kako je,
Primi glase ove za najbolje:
Kad smo došli u goru zelenu,
A u goru blizu vode hladne,
To na vodi kolo vila b'jel'jeh,
Iz kola se vila ispuštila,
Po imenu vila nagorkinja,
Sekulu se konja uhvatila
I govori vila nagorkinja:
„„Došo dobar, Banović-Sekule!
Ja sam vila i Boga molila,
Da te Bog da u zelenu goru.
Što sam vila u Boga prosila,
Eto vidim, da sam isprosila.““
Pak uhvati konja Sekulova.
Sekul b'jeloj vili govorio:
„„Pušti konja, b'jela vilo moja!
Povadit ću britku ćordu moju,
B'jelu ću te pogubiti, vilo!““
A Sekulu vila odgovara:
„„Jadan bio Banović-Sekule!
Ali ne ćeš ni gledati na me,
A nego li, da pogubiš mene!““
Pa ga b'jela vila zatravila,
Učini ga zmajem ognjenijem,
Odvede ga u zelene gore.
Jadan Sekul iz gorice viče:
„„Hod'te s Bogom, mila braćo moja!
Pozdravite jadnu sestru moju,
Da me više vidjet nikad ne će.““
Kad to čula sestra Sekulova,
Kose kida, grdi lice b'jelo,
I govori sestra Sekulova:

„O moj brate, ljuta rano moja!
Koliko ti govorenje moje,
Prokleto ti neslušanje tvoje,
Da sam jadna čudan san sašnjela,
Jadno šnjela, a gore vidjela,
Eto mi se sanak iskobio!“
Pa potrči kulu u bijelu,
Pa donese zoba i sijena,
Dava dobru konju Sekulovu.
Ide mlada u zelenu goru,
Do studene vode dolazila,
Cvili jadna kako zmija ljuta,
Ište brata oko vode hladne,
Niti ga je, nit od njega glasa.
Ma se mlada da ostavi ne će,
Nego ide po gori zelenoj,
Svaki danak za godinu dana.
Kadar dana godinica prodje,
Dodje mlada u gore zelene,
Teško cvili oko vode hladne
I Sekula brata spominjala:
„O Sekule, ljuta rano moja!
Ja te ne ću vidjet više nikad,
Cvileći ću oči izgubiti,
Od jada će srce uvehnuti!“
Tad je njeko iza vode zove:
„Mare l'jepa, sestro Sekulova!
Ako želiš vidjet brata tvoga,
Ne išti ga oko vode hladne,
Cvilit nemoj, jer ga naći ne ćeš.
B'jela ti ga vila zatravila,
Da ga više naći nikad ne ćeš.
Nego hajde s drugu stranu vode,
Pak pogledaj s onu stranu vode,
Hoćeš vidjet visoka kamena,
Pred kamenom zmiju šarovitu,
A pokraj nje zmajića maloga,
Pokraj njega zmaja velikoga.
Ak' je tebe porodila majka,
Da se možeš pouzdat u srce,

Da otpenješ puce pod grloce,
Da prehitiš desnom i lijevom,
I da ugneš u njedra bijela,
Ono troje u tvoja njedarca,
Pa sapenji puce pod grloce,
A prekriži dvije ruke tvoje,
Dvije ruke preko prsi tvoj'jeh.
Koga putem stigneš ol susretneš,
Nemoj kazat, draga dušo moja!
Dje si bila, ni što si činila,
Ni što nosiš u tvoj'jem njedrima,
Nego hajde u dvore bijele,
Sekulove u b'jele kamare,
Pak otpenji puce pod grloce,
Pak istresi iz tvoj'jeh njedara
Sekulove meke na dušeke,
Pak bijele zatvori kamare.
Kada sjutra b'jela zora bude,
Ti otidi b'jele do kamare."
Kad to čula sestra Sekulova,
Podje mlada s drugu stranu vode,
Visoki je kamen ugledala,
Bliže njega prehodi djevojka
I pogleda pred studenu st'jenu,
Ugledala viline madjije,
Prepala se zmije šarovite.
Pa pobježe lijepa djevojka
I zakuka kako kukavica:
„Ajme meni, jadna moja majko!
Gruba ti je zmija krugatica,
Strah je mene, mila moja majko!
Stavit ljute u njedarca zmije,
Strah je mene zmije krugatice!"
Na se mlada pobjegne djevojka,
Pa se opet na se povratila.
Opet podje s onu stranu vode,
Pak pogleda pri studene st'jene,
Opet gleda zmiju šarovitu.
Kako je je zmija prepanula,
Opet se je na se povrnula,

Iz tanahna grla pocvililа:
„Ajme meni, mila moja majko!
Da ja znadem sestra Sekulova,
Da ću igda vidjet brata moga,
Ljuta zmija zaklala nek bi me!“
Pa se opet trećom povrnula,
Opet dodje pred studene st'jene,
Pa pokleče na svoja koljena
I raspinje puce pod grlocem,
Pa prihiti desnom i lijevom,
Pa uvali u njedarca zmiju,
A za njome zmajića maloga,
Pa za njime zmaja velikoga,
Pa sapinja puce pod grloce,
Još prekriži dvije ruke svoje
Preko prsi, dje su zmije stale,
I pospješno b'jelu dvoru ide.
Koga putem stiže ol susreta,
Nikome mi ništa ne kaživa,
Dje je bila, ni što je činila,
Ni što nosi b'jel'jem u njedrima.
Kadar dvoru bijelome dodje,
U kamare ide Sekulove,
Otpinjala puce pod grloce,
Pa na dušek iskrenula zmije,
Pa zatvori bijele kamare.
U kamare ne ulazi više,
Dokle zora ne zab'jeli b'jela.
Kad je zora b'jela zab'jelila,
Ide Mare, sestra Sekulova,
Na kamare b'jele Sekulove.
Kad otvori od kamare vrata,
Na meki je dušek pogledala,
Što će Mare na dušeku naći?
To ne nadje zmije šarovite,
Nego b'jele nagorkinje vile;
Ne nahodi zmajića maloga,
Neg Sekula, sina malahnoga;
Ne nahodi zmaja velikoga,
Neg Sekula, brata rodjenoga.

Kad vidjela sestra Sekulova,
Grlila ih rukam bijelijem,
Celivala ustim medenijem,
A najviše vilu nagorkinju:
„Dobra došla, mila nevo moja!
Jesi moga brata zatravila.
Hvala tebi, vilo nagorkinjo!
Kada si se meni smilovala,
I na mene i na suze moje,
Moga brata na dvore dovela,
Da ja vidim mila brata moga!“
S b'jelom se je vilom milovala,
U ljubavi s njome počivala,
Kak' i s bratom svoj'jem rodjenijem
I s njegov'jem sinom malenijem.

Glavić Baldo Melkov, sv. L. br. 149. *Od Anice Begin iz Luke na Šipanu.*

75.

Banović Sekula i vila nagorkinja.

Ili grmi, il se zemlja trese,
Il udara more o bregove,
Ili teče kroz Mostar Neretva?
Niti grmi, nit se zemlja trese,
Nit udara more o bregove,
Niti teče kroz Mostar Neretva,
Već su vile kolo uvatile,
Uvatile u gustom oblaku,
U oblaku, u gustome mraku.
Kolo igra devet b'jelih vila,
Prva im je vila Andjelija,
Andjelija, vila starješica,
Pa joj ima sestra ponajmladja,
Ponajmladja vila Andesila.
Kad se vile kola naigrale

I vilinskih pjesan' napjevale,
Onda veli vila starješica:
„Čujete me devet b'jelih vila!
Da je majka rodila junaka,
Seka rekla, da je brata stekla,
Koja bi se vila nalazila,
Pa odavde vila odlazila,
Odlazila do crvenog mora,
Navatala ribe primorkinje,
Očuvala lica bijeloga,
Da joj zmaji lica ne obljube,
Ja bi i nju dobro darovala:
Dala bi joj pancijer-košulju,
Pa bi dala gaće melezlije,
I dala bi krila i okrilje!“
Tu sve vile nikom poniknule,
A od nika zemlji pogledale,
Pa gledaju u zelenu travu,
Kako travke rastu na zavojke
Kano dojke u stavne djevojke.
Ne poniče ponajmladja vila,
Ponajmladja vila Andesila,
Ne poniče, već na noge skače,
Ona veli sestri Andjeliji:
„Sestro moja, dilber-Andjelijo!
Što ostale ti mi pudiš vile,
Dok je sestre tvoje Andesile.
Samo mi daj krila i okrilje,
Ne bojim se zmaja poganoga,
Ne će moga obljubiti lica.
Ja ću otić u Kozar-planinu,
Pa ću naći visokog ljeljana
I tri ljute pod kamenjem guje,
S jednom ću ga gujom obuzdati,
A s drugom ću njega osedlati,
Treća bit će u šakah kandžija.
Pa ću otić do crvenog mora,
Navatat ću ribe primorkinje.
Kad navatam ribe primorkinje,
Izvit ću se u gusta oblaka,

Opet ću te naći u oblaku,
U oblaku, u velikom mraku,
Onda ćemo rujno piti vino,
Vino piti, s ribom mezetiti,
Mezetiti i pjesme pjevati!“
To joj reče, pa na noge skače,
A obuče krila i okrilje,
Pa no ode u Kozar-planinu,
Tamo nadje visokog ljeljana
I tri ljute pod kamenjem guje:
S jednom ga je gujom obuzdala,
A s drugom ga gujom osedlala,
A treća joj u šakah kandžija.
Sad poćera visokog ljeljana,
Poćera ga niz Kozar-planinu
Pravo zdravo do crvenog mora,
Pa na more vila nagazila.
Kada bila nasred sinjeg mora,
Stade ljeljan kano i kamenje.
Ja da vidiš vile nagorkinje!
Udara ga zmijom i kandžijom:
„De ljeljane, ti se skamenio!
Zar si mi se brže zamorio?“
Istom ciknu visoki ljeljane:
„B'jela vilo, šinula te strela!
Ti pogledaj nebu u oblake,
Nuto vidi straha božijega!
Sve od mene živa vatra s'jeva,
Ispred mene more zapaljuje,
Niti mogu, niti smijem dalje.“
Kad pogleda vila nagorkinja,
Kad pogleda nebu i oblaku,
Al iznad nje Banović Sekula,
On se vija na konju gavranu,
Na gavranu, konju krilatome.
Prepade se vila nagorkinja,
Pa u strahu izgubi junaštvo,
Ona spade s visokog ljeljana,
Pa uronu u duboko more.
Za njom rone Banović Sekula,

Gonjaju se za dva puna sata.
Onda vili muka dotužila,
Iz mora se izvi u oblake.
Za njom leti Banović Sekula,
Gonjaju se po pustom oblaku,
Gonjaju se do dva puna sata.
I tu vili muka dotužila,
Pa pobježe iz gusta oblaka,
Pa eto je u Prolog-planini.
Leti vila kroz jelove grane,
Za njom leti Banović Sekula.
I tu vili muka dodijala,
Ona pade u želenu travu,
Pa pobježe gorom ispod lista.
Al je spazi Banović Sekula,
Od Sekule živa vatra s'jeva,
Sve po zemlji travu zapaljuje.
Tu s' prepade vila nagorkinja,
Pa no pade u zelenu travu,
Pade vila kano ovca b'jela.
Ona pade, Sekula dopade,
Pa joj skida krila i okrilje.
Sad da vidiš Banović-Sekule,
Kad pogleda vilu nagorkinju:
„Mili Bože, na svemu ti fala!
L'jepa li je vila nagorkinja,
Dva je s' oka nagledat ne mogu!“
Odmota joj pletenice b'jele,
Pa ih veže sebi oko vrata,
Da mu cura ne ulomi vrata.
Pa se izvi na konju gavranu,
Izvi s' Sekul iz gusta oblaka,
Eto njega do svoga čardaka.
Sad dobavi i popa i kuma,
Pa on krsti vilu nagorkinju,
Pokrsti je, pa je vjenča za se.
S njome bio porod izrodio:
Devet mu je rodila sinova
Kano devet sivih sokolova!
Al da vidiš vile nagorkinje:

Kako koji bude na ženidbu,
Sprema njega u pećine st'jene
Svojoj sestri dilber-Andjeliji,
Pa no spremi sve osam sinova.
Kad devetog opremila sina,
Najmladjega i najmilijega,
Al da vidiš Banović-Sekule!
Jedno jutro rano podranio,
Al mu nema devetoga sina,
Najmladjega i najmilijega.
Al da vidiš Banović-Sekule!
On privati za brijetku ćordu,
Pa govori vili nagorkinji:
„B'jela vilo, šinula te strela!
Šta uradi od evlada moga?
Kam' mojijeh do osam sinova?
Kamo moga devetoga sina,
Najmladjega i najmilijega?
Ja mi kaži za devet sinova,
Ja ću tvoju pogubiti glavu!“
Na njega se vila posmijala,
Pa no skoči na noge lagane,
Vješa mu se oko vrata b'jela,
Pa besjedi Banović-Sekuli:
„Moj Sekula, moje oči vrane!
Da me nješto hoćeš poslušati,
Ja bi tebi rodila sinova.
Da izneseš krila i okrilje,
Da ih metneš pod dušeke meke,
Pa da onda moje lice ljubiš,
Još bi devet rodila sinova
Kano devet sivih sokolova.
Oni bi ti svi airli bili
I tebe bi s mirom poslužili
I do smrti tebe doranili.“
To Sekula teško dočekao.
Evlada je svoga poželio,
Nama nadje krila i okrilje,
Pa ih meće pod dušeke meke,
Onda vili b'jelo lice ljubi.

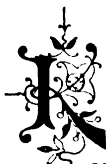
Kada joj se lica naljubio,
Zaspa Sekul kano janje malo,
Sekul spava, a vila ne spava,
Ven uzima krila i okrilje,
Pa se izvi u gusta oblaka,
Osta Sekul kod svoga čardaka.
Kad se prenu Banović Sekula,
Ono nema vile nagorkinje,
Nasmija se Banović Sekula:
„Ajde, vilo, šinula te strela!
Tvoga sam se naljubio lica,
A beli se možeš pofaliti
Kod svojijeh vila nagorkinja,
Da s' ne bojiš zmaja poganoga,
Da ti ne će obljubiti lica.“
Još da vidiš Banović-Sekule!
Tu bijaše kod svoga čardaka,
Dobro bio, dok je poživio.
A onamo vila odlazila,
Ona ode medju b'jele vile
Još onamo medj pećine st'jene,
Gdjeno joj je sve devet sinova
I deseta sestra Andjelija.
Ode vila, izljubljena vila!

Obradović Milan, br. 14. *Iz travničkoga kraja.*

76.

Junaštvo Sekulino.

njigu piše Otmanović-care,
A na ruke od Sibinja Janku,
Ovako mu u toj knjizi piše:
„Kaurine, od Sibinja Janko!
Jesam čuo i ljudi mi kažu,
Da imadeš do tri dobra tvoja:

Prvo dobro, konja krilatoga,
Drugo dobro, okovanu ćordu,
Što prolama pancijera ljuta,
Treće dobro, tvog sestrića draga,
Tvog sestrića Banović-Sekula.
Pošlji meni do tri dobra tvoja:
Prvo dobro, konja krilatoga,
Drugo dobro, okovanu ćordu,
Treće dobro, tvog miloga sestrića,
Tvog sestrića Banović-Sekula.
Njega žude dvije kćeri moje,
Dvije kćeri, sultanije mlade,
Rada bi ga nagledat se mlade
U mojemu carskome divanu.
Ako mi ga ti poslati ne ćeš,
Zaklinjem se i vjeru ti davam,
Kunem ti se na ćitapu mome,
Da ću silnu iskupiti vojsku,
Udarati do Sibinja tvoga,
Robit, palit, o jadu ću radit.
A tebe ću uhititi živa,
Gola ću te kroz vojsku voditi,
Najposlije na m'jehe derati.
Rusu ću ti otkinuti glavu,
Tvog sestrića hoću uhititi,
Dovest ću ga do Stambola moga,
Metat ću ga u mrklu tavnicu,
Nek ga gleda sultanija mlada."
Kad je knjigu bio načinio,
Načinio pa i otpremio,
Kudgod mi je knjiga odlazila,
Ka Sibinju knjiga salazila,
A na ruke od Sibinja Janka.
Kad se Janko knjige dobavio,
Na knjizi je pečat prolomio,
Na koljenu knjigu rastvorio,
A po njome oči oborio.
Knjigu štije, a suze mi lije,
I proklinje danke i godine:
„Vrlo ti sam ja nesretan Janko,

Da odgojit od roda ne mogu
U mojemu dvoru gospodskome.“
Misli Janko, ne vidi ga niko,
Sve ga sluša i gleda ga jadna
Svoj sestriću Banović-Sekule.
Veli njemu od Sibinja Janko:
„Ova meni knjiga šarovita
Od Turčina Otmanović-cara,
Da mu pošljem do tri dobra moja:
Prvo dobro, konja krilatoga,
Drugo dobro, okovanu ćordu,
Treće dobro, mog milog sestrića,
Mog sestrića Banović-Sekula.
Još mi Turčin u toj knjizi piše:
Ako li mu ja poslati ne ću,
Da će i on pokupiti vojsku,
Do Sibinja udarati moga,
Robit, palit a jade zadavat,
A Sibinja zarobiti moga.
Da će mene uhititi živa,
Gola će me kroz vojsku voditi,
Najposlije na m'jehe derati,
Dok me Turčin smrti ne umori
I rusu mi osiječe glavu.
Da će tebe uhititi živa,
Odvest će te do Stambola grada,
Metnut će te u mrklu tavnicu,
Da te gleda sultanija mlada.
Još mi Turčin tvrdu vjeru daje,
Da ti ništa učiniti ne će.
Al su Turci stari nevjernici,
Ja te, sinko, ni poslati ne ću,
Jere nemam neg tebe jednoga,
Jedinoga od mojega roda.
Kad bih tamo tebe otpremio,
Ne bi tebe pričekao dajko.“
Al poviknu dijete Sekule:
„Hoću poći, da i doći ne ću,
Hoću vidjet dvije sultanije.
Ako li me ti poslati ne ćeš,

Kunem ti se i Boga ti dajem,
Da ću uzet dvije puške male,
Pa ću sići u tople podrume,
Pri jaslima konja ubit hoću,
A drugu ću u me okretati,
U srce ću sam se udariti,
Ako mene ti puštiti ne ćeš."
Vidi Janko, ustavit ga ne će,
Pa on pušti izun-testijera.
Ode Sekul u tople podrume,
Od jasala konja otkinuo,
Na avliju konja izvodio,
Pa on stade konja timariti,
Rakli vodom, morskijem sapunom.
U sindžir mu vodu pokupio,
Sve mu dlaku na burmut savija,
Osedla ga sedlom šemarikom,
Založi ga dželmom mletačkome,
A steže mu spone na kolane,
A četiri jedna pod drugome,
A i petu ibrišim-kanicu,
Štono brani konja od kolana.
Ni to momku dosta ne bijaše,
Neg ga pokri mrkom medvjedinom.
Kakva li je mrka medvjedina,
Kakvi li su nokti u medvjeda!
Svi su nokti pozlaćeni bili,
Iz nokata vise mu sindžiri,
Iz sindžira mletački cekini,
Iz cekina pare carevice,
Te kucaju konja po koljenu.
Ni to nije ružno pogledati,
Udari mu silu uz vilice,
A nametnu dizgin na jabuku.
Na avliji konja ostavio,
Po avliji stade se uvadjat
Bez vodjaja i bez kalauza;
Ali jadu tome je naučan.
Ode momak na bijelu kulu,
A na kulu u kavez odaju.

Kadno sidje u kavez odaju,
Pa otvara sićena sanduka,
Pa no vadi od zlata haljine,
Stade mi se junak oresivat,
Ko da ide u kitne svatove.
Više ima pod koljenom zlata,
Neg u koga sve što nad koljenom!
Pa mi zlatne tri toke oblači,
Dvoje nove, a treće polovne,
Dvoje vite, a treće su slite.
O sebi je sablju objesio,
Oko njega oblijeće ćorda
Kano guja oko ljuta trna,
Sjaje junak kano ledenica,
Odgovara prama žarku suncu,
Poljepši je od svake djevojke,
Ljepši junak nego sultanije.
Ter udari niz tančicu kulu,
Pa dolazi konju krilatome,
Pokupi mu četiri kolana,
Jezus reče, na dorata kleče.
A za njime pristanuo dajko,
Pa sestriću besjedio svome:
„Moj sestriću, nejaki Sekule!
Slušaj mene, svjetovat ću tebe,
Kad ćeš tamo odlaziti, sinko!
U Stambolu prijatelja nemam,
Nemam nego posestrimu Maru,
Ova ti je krčmarica mlada.
Kada sidješ ka Stambolu gradu,
Muštulukč'je ti upitaj mlade
Za mehanu krčmarice Mare.
Mehanu će oni kazivati,
Nagonit ćeš konja do mehane,
Nalazit ćeš konja pred mehanom,
A šarina kano gorsku vilu.
U mehani golema junaka,
Neobična oka i pogleda,
Nemoj mi se prepanuti, sinko!
To je glavom Kraljeviću Marko.

Ono ti je silan pobratime
Tvog daidže od Sibinja Janka,
Pa ti veli i besjedi Marku:
Da sam njega pozdravio Janko,
Da te štogod nasvjetuje Marko.
Što li hoćeš i kako ćeš, sinko!
Kad ti budeš konja nagoniti
Ka Stambolu kroz pazar čaršiju,
Ti ga goni i gledaj preda se,
Al ne mami ti konja dorina,
Jer Turkinje sve će na pendžere,
Na demire naslonit će zube,
Mogu tebi ašik učiniti,
Lako moreš izgubiti glavu."
U to dvije sestre Sekulove,
Ka daidži Janku dohodile,
Do triput se one poklonile,
A četvrti Janku prilazile.
Ljubiše ga u skut i u ruku,
Ljubiše ga u bijelo lišce
I dajka su Bogom zaklinjale:
„O naš dajko, od Sibinja Janko!
Nemoj našeg brata puštavati
Ka Stambolu, ka bijelu gradu,
Jer će Sekul namah poginuti.
Kad bi nama, brate, odlazio,
Ostale bi sestre kukajući,
Kukajući na tančici kuli.
Kad se ne bi sestre udomile,
Ko će sestre prehraniti jadne?
Kad budemo i mi preminule,
Ko će mrtve sestre ukopati?
Ako bi nas sreća nahodila,
Ko će s nami veselje d'jeliti?"
Muči Janko ko da i ne čuje,
Niz obraze suze oborio,
A žaleći svog sestrića draga,
Svog sestrića Banović-Sekula.
I opet su one besjedile:
„O naš dajko, od Sibinja Janko!

Nemoj našeg brata puštavati
Do Stambola, do bijela grada.
Al ne znadeš, ostario Janko!
Da imasmo osam braće naše,
Osam braće, osam Banovića,
Sve je care osam pogubio,
A deveti Sekul ostanuo,
Što smo ga mi uzgojile mlade
Na čistome djevojčinu krilu.
Kad bi nama Sekul odlazio,
A on bi nam jadan poginuo,
Što će dvije crne kukavice?
Kukati će od sad do vijeka.“
Muči Janko, ni r'ječi ne reče.
Kad vidješe sestre Sekulove,
Zute su mi kose raspletale,
Pa su bratu prilazile svome,
Za dizgin se konju uhitile.
Ciče ove kao ljute zmije,
Od oči su suze oborile,
Ljube brata u bijele ruke,
Pa mu ruke suzam natapale,
A žutijem kosam utirale.
Ljube konja u grivu zlaćenu,
Najposlije medju oči crne,
Medju oči, a u konjsko čelo.
Pa su bratu besjedit stanule:
„O naš brate, Banović-Sekule!
Nemoj namah ka Stambolu gradu.
Kad bi namah ka Stambolu pošo,
Rusu bi ti izgubio glavu.
Što će tvoje dvije sestre drage,
Ako bi ih sreća nahodila,
Te se sestre udomile mlade,
Ko će sestre tvoje otpraviti,
Otpraviti, veselje činiti?
Da se ne bi sestre udomile,
Ko će tvoje sestre sahraniti,
Da nemadu svog brata zakleta?“
A Sekulu suze dojadile,

Udri konja čizmam i mamuzam,
Dobar dorat iz kolača sinu,
Do tri boja gori u visinu,
A četvrti naprijeda krače.
Obje sestre odbacio bio,
Odbacio po zelenoj travi,
Ostale mi kukajući mlade.
Ode Sekul, odagna dorata,
Konju mladi junak besjedio:
„Ti dorate, moja grivo zlatna!
Ti popušti iz ramena krila,
Pa pokupi četiri potkova,
I poleti poljem zelenijem,
Pa nosi me do Stambola grada,
Do divana cara čestitoga.“
Ajvan bješe, dobro razumješe,
Pa popušti iz ramena krila,
Pa pokupi četiri potkova,
Pa poleti poljem zelenijem,
Pa preleti brda i doline,
A i one visoke planine.
Kudgod mi je dorat odlazio,
Ka Stambolu jest i salazio,
U Stambol je konja nagonio.
On ne sluša mila dajka svoga,
Što ga dajko svjetovao bio,
Neg pomami sebe i dorina.
Dobar dorat do tri boja skače,
Do tri boja gori u visine,
A četvrti naprijeda skače.
Spored s njime iznosio glavu,
Te zaklanja gospodara svoga.
Pod kopitom živa vatra skače,
Iz kadrma izvrće kamenje.
Sve no pobi dućandžije mlade,
A razbija srčali pendžere,
I pobi mi djecu klevetare.
Sve ga kunu djeca klevetari:
„Bog ubio konja i junaka!
Ka Stambolu još ne salazio,

Sve nas pobi djecu klevetare."
Vidjele ga Turkinje djevojke,
Na prozor su iznosile glavu,
Na demire naslonile zube,
Pa gledaju golema junaka.
I one su sabor učinile,
Pa se lome niz demir-pendžere,
Pa gledaju Banović-Sekula,
Gdjeno pita za pjanu mehanu,
Za mehanu krčmarice Mare.
Mustulukč'ja mu je kazivala,
Pa je konja nagonio svoga
Do mehane posestrime Mare.
Pred mehanom konja nalazio,
A šarina kano gorsku vilu,
U mehani golema junaka,
Neobična oka i pogleda.
Bez testira ućera dorina,
A dorina krajima šarina.
Pozna šarac konja od megdana
Pobratima od Sibinja Janka,
A ne pozna binjadžiju mladu,
Ušim striže, a zubima grize,
Kopitima ispod sebe bije,
Ne da šarac nikom blizu sebe.
Kad to vidje dijete Sekule,
Gdje potegnu stostruku kandžiju,
Na kojoj je sedam šibaluka,
Na svakoj je kuršum od olova,
Stade biti šarca od megdana:
„Stani šarac, izjeli te vuci!
Pred džamijom, gdje klanjaju Turci.
Gospara ti objesili Turci."
Kud ga kuca, tud mu koža puca,
I crna ga oblijeva krvca,
Vrišti šarac, ište gospodara.
To začuje u mehani Marko,
Iz mehane skočio je Marko,
Od bedrice sablju povadio,
Te poviknu, što mu grlo daje:

„Sjaši konja, junak sa dorina!
Jer si sada i ti poginuo.
Zar si sluga pobratima moga?
Otkle ti je dorat od megdana?
Ili si ga za pare kupio,
Ili si ga na megdan dobio,
Al od Janka ti je ostanuo?“
Pa poviknu dijete Sekule:
„N'jesam njega za pare kupio,
Nit na megdan sam ga ja dobio,
Neg je dajko meni poklonio.“
Kad to čuje Kraljeviću Marko,
Za b'jele se uhitili ruke,
Ruke krile, u lice se ljube,
Najposlije u čelo junačko,
A u čelo medju oči crne:
„Ti si Sekul, moje desno krilo.“
Pa osjede konja od megdana,
Uvede ga u pjanu mehanu,
Tu mi piju crljeniku vino.
Sjede pobri, razgovaraju se,
Sve mu Sekul po istinu kaže,
Da je njega pozdravio Janko:
„Da me štogod nasvjetuješ, Marko!
Što učinit imam i kako ću.“
Kad to čuje Kraljeviću Marko,
Pa je njemu tiho besjedio:
„Pobratime, dijete Sekule!
Slušaj mene, svjetovat ću tebe,
Drugo tebi ni pomoć ne mogu.
Noćas će se noćca uhititi,
Kadno bude noći polovina,
Pa ti konja poklopi dorina,
Pa ti bježi iz Stambola grada;
Ni da imaš krila sokolova,
Ne bi perje iznosilo meso,
Kamo li ćeš iznositi glavu.“
A poviknu dijete Sekule:
„Moreš znati, moreš zapoznati,
Da me jednom porodila majka.

Jednom mislim i ja umrijeti.
Volim junak časno poginuti,
Neg sramotno na sv'jetu živjeti,
Kad sam se ja junak zamučio,
Hoću tamo do divana sići
I vidjeti sultanije mlade."
I tu su mi noćcu prenoćili.
Dok je sutra jutro osvanulo,
Osvanulo i sunce granulo,
A pogledaj dijete Sekula,
Gdje prifati mesa ovnovine,
Pa no jede ovnovinu meso,
A zal'jeva vinom crvenijem,
Pa miješa vino i rakiju.
Kako hitrom junak pije vino,
Vidi mu se vino kroz grlošce,
A rakija kroz bijelo lišce.
Dokle mi je kuvet uhitio,
Od otale na noge skočio,
Pa spomenu Boga velikoga,
Ko će junak caru na divanu.
A poviknu Kraljeviću Marko:
„O moj pobre, dijete Sekule!
Ti ne idi caru na divanu,
Ti ćeš ludo junak poginuti.
Da si vila, da imadeš krila,
Ne bi ni ti iznosio glavu.
Nego bježi iz Stambola grada,
I bez rana i bez mrtve glave."
Dok poviknu dijete Sekule:
„O moj pobre, lude ti si glave!
Zaludu ti moje govorenje,
Govorenje, tvoje neslušanje,
Da ja volim časno poginuti,
Neg sramotno na sv'jetu živjeti.
Hoću caru na divanu sići,
Evo meni mog konja dorina."
Jezus reče, na dorata kleče.
Kadno vidje Kraljeviću Marko,
Pa šarina svoga poklopio,

Ter dostiže dijete Sekula,
Dostiže i proćera šarina,
Pa eno ga do careve kule,
A pred kulu na rosnu livadu.
Na livadi konje osjedoše,
Na livadi konje ostaviše,
Udariše u tančicu kulu,
Izlazili na tridest skalina.
Tu ih mala straža dočekala,
Mala straža, carevi dvorani,
Propustiše Kraljevića Marka,
Jer poznaju golema junaka,
Samo ne će dijete Sekula,
Ne poznaju golema junaka.
Sve se moli Kraljeviću Marko,
Moli im se do dva do tri puta:
„Pustite ga, carevi dvorani!
Pustite ga caru na divanu.“
Ne da straža ni gledati na se,
Kamo li će njega propuštiti.
Kad to čuje dijete Sekule,
Planu Sekul kano vatra živa,
Pa no viče, što mu grlo daje:
„Boga mi se ni moliti ne ću,
Ako moju sablju ja povadim,
Hoću posjeć careve stražare.“
To sve čuju carevi stražari,
Prepaše se, žalosna im majka!
Pustiše ga u tančicu kulu,
Pa evo ih caru na divanu.
Najprvi je Kraljeviću Marko,
A za njime dijete Sekule.
A kad caru na divan sidjoše,
Nut pogledaj Kraljevića Marka,
Gdje upazi cara na divanu.
Sjedi care na zlaćenom stolu,
Kapu snima, pod pazuhe svija.
Triput mu se do divana zgiblje,
A četvrti caru prilazio,
Pa mu ljubi ruke i koljena,

Pašmagove, čijem care šeće.
Podvi ruke, a ustupi na se,
Sta ga dvorit kano gospodara,
Marko stupi, a Sekul pristupi.
Kapu snima, pod pazuho svija,
Pa se njemu do tri puta zgiblje,
A četvrti caru prilazio,
Pa mu ljubi ruke i koljena,
Pašmagove, čijem zemlju šeće,
Podvi ruke, a udari na se,
Sta ga dvorit kano gospodara,
Dokle care oči iskolači.
„Moja lalo, Kraljeviću Marko!
Otkle tebi kaurska katana,
Dobro ti je skulu naučio,
Te zna meni temenat činiti.“
Al besjedi Kraljeviću Marko:
„O moj care, ogrijano sunce!
Sestrić ovo od Sibinja Janka,
A na ime Banović-Sekule.“
Kad to čuo care gospodare,
Uhiti ga za bijelu ruku,
Postavi ga uz desno koljeno,
Pa je care tiho besjedio:
„Zna se, ko je roda gospodskoga.“
Viče care, što mu grlo daje:
„O Sekule, vesela ti majka!
Poturči se u dvoru mojemu,
Dat ću tebi tri tovara blaga.
Sve no blago žućena cekina,
B'jelu ću ti kulu sagraditi,
Pokraj mene kano i u mene.
Ja imadem dvije ćeri moje,
Dvije ćeri sultanije mlade,
Pa no biraj, koju tebi drago.
Dat ću tebi nad Bosnom vezirstvo
Bez promjene za dvan'est godina.
Ti naplaćuj danke i harače,
Pa ostale te carske esape.“
Kad to čuje dijete Sekule,

Pa je caru riječ besjedio:
„Ne ću, care, života mi moga!
Ne bi tebi vjerom prevrnuo,
Da mi davaš butum carevinu.“
Al je care njemu besjedio:
„Poturči se, Banoviću mladi!
Poturči se, žalosna ti majka!
Dat ću tebi po bijela blaga,
B'jelu ću ti kulu sagraditi,
Pokraj mene, ljepšu neg u mene,
Ženit ću te sultanijom mladom,
Sultanijom, kojom tebi drago,
Dat ću tebi polu carevine,
Bit ćeš vezir nada svih vezira.
Ako li se poturčiti ne ćeš,
Kunem ti se i Boga ti dajem,
Zaklinjem se na ćitapu mome,
Ja ću zvati do osam dželata,
Da ti rusu osijeku glavu,
Il te metnut u mrklu tavnicu,
Morit ću te i gladom i žedjom,
Dok te care smrti i umorim.“
A poviknu dijete Sekule:
„Slušaj, care, ogrijano sunce!
Volio bih junak poginuti,
Neg se tebi, care, poturčiti,
A i mojom vjerom prevjeriti.
Ja ti ne ću sultanije mlade.
Što će meni gotovina blago,
Kad ja imam gotovine blaga?
Da ga zobljem, pozobat ne mogu,
Da ga arčim, poarčit ne mogu.
Što će meni prebijela kula,
Kad ja imam ljepšu neg u tebe?
Ja sam junak roda gospodskoga.
Što će meni tvoja carevina,
Kad imadem ja Sibinja moga.
Kada mogu ja rat zametnuti,
Što mi pr'jetiš sa osam dželata,
Da ćeš meni otkinuti glavu

Ili mene uhititi živa,
Metat mene u mrklu tavnicu!
U tavnici voda do koljena,
A šaver je trava do ramena,
U vodici zmije i jakrepi;
Zmije kolju, jakrepovi pale.
Da ćeš morit gladom me i žedjom,
Dok nemilom smrti me umoriš.
Slušaj care, ogrijano sunce!
Dok je meni na ramenu glava,
A desna mi ruka o ramenu,
A u ruci brijetkinja ćorda,
Ne bojim se od osam dželata,
Posjeć ću ih na divanu tvome,
A ni tebi lako biti ne će.
Kad je taka sila u Turčina,
Podaj meni izun - testijera,
Ja te molim kano gospodara,
Da ja jašem konja od megdana,
Od megdana kroz pazar čaršiju.
Da ja vidim sultanije mlade,
Sultanije jal Turkinje mlade,
Bi l' mi koja srcu omiljela,
Ne bi li me koja privarila,
Da bih i ja vjerom prevjerio
I ostao u Stambolu gradu.“
Kad je care glase razumio,
To je njemu puno milo bilo,
Pa mu dade izun - testijera,
Ode junak u pjanu mehanu.
Kada junak u mehanu sidje,
On mi sjede u pjanoj mehani,
A do njega Kraljeviću Marko.
Vino pijuć besjedio Marko:
„Pobratime, Banović-Sekule!
Kad se bude noćca uhitila,
Kadno bude noći polovina,
Bjež' Sekule iz bijela grada,
Ja ti junak pomoći ne mogu,
Hoćeš ludo izgubiti glavu.“

Kad je Sekul r'ječi razumio,
Koje mu je Marko besjedio,
Stade junak, grohotom se smije:
„O moj pobre, Kraljeviću Marko!
O ti, Marko, lude ti si glave.
Kako vidiš, s njima ne vidio,
Da no tebi ubjegnuti ne ću.“
Tu su noćcu oni prenoćili,
Dok je sutra jutro osvanulo,
Osvanulo i sunce granulo.
Pa se Sekul vina napojio,
Napojio vina i rakije.
Od otale na noge skočio,
Te ga evo do dorata svoga,
Pa pokupi četiri dizgina,
A spomenu Boga velikoga,
Pa se konju baci na ramena,
Udari ga čizmom i mamuzom.
Dobar dorat iz kolača sinu,
Do tri boja u visine skače,
A četvrti naprijed pokrače.
Dorat dobar izdignuo glavu,
Izdignuo spored gospodara,
Te zaklanja gospodara svoga.
Iz kopita živa vatra skače,
Iz kadrme izvrće kamenje,
Pa no bije dućandžije mlade
I razbije srčali pendžere,
I pobi mi djecu klevetare.
Sve ga kunu djeca klevetari:
„Bog ubio konja i junaka,
Sve nas pobi djecu klevetare.“
Po noći su placom i sokakom
Izlazile bule i Turkinje,
I Turkinje lijepe djevojke,
Pa ga biju tunjam i patunjam,
Sve ga biju u pleći junačke
I meću mu bijele jagluke,
I Sekulu besjedile mlade:
„O, Sekule, vesela ti majka!

De pogledaj nas Turkinje mlade,
Bolje smo no čobanice mlade,
Ter izbiraj, koju tebi drago."
Ne će Sekul ni da gleda na nje,
Goni konja i gleda preda se,
Sa dorata njima odgovara:
„Hod' otolem Turkinje djevojke!
Bolje jesu mlade čobanice,
U planini kod b'jelih ovaca,
Neg ste i vi gospodje Turkinje."
Pa poćera on dorina svoga
Do divana cara čestitoga.
Na saraje izlazile mlade,
Vidjoše ga sultanije mlade,
Iz njedara izmetale dojke,
Te Sekulu besjedit stanule:
„O Sekule, naš očinji vide,
Nu pogledaj sultanije mlade!
Da su bolje nego čobanice,
Pa izbiraj, koju tebi drago."
A Sekule ne će ni da gleda,
Nego njima junak besjedio:
„Hod' otolem sultanije mlade!
Bolje jesu mlade čobanice,
U planini kod b'jelih ovaca,
Nego i vi što ćeri careve."
Pa dorina on poćera svoga
Do mehane posestrime Mare.
Pred mehanom konja osjednuo,
U mehanu junak udario,
Pa no sjedne junak naporeda,
Naporeda pobratimom Markom.
Sjede oni, hladno vino piju,
I tu su mi noćcu prenoćili.
Dok je sjutra jutro osvanulo,
Pa se Sekul na noge skočio
I spomenu Boga velikoga,
I poklopi on dorata svoga,
Ter udari kroz pazar čaršiju,
Te pomami sebe i dorina.

Sve mu b'jesan u nebesa djisa,
Do tri boja u visine skače,
A četvrti naprijeda krače,
Pod kopitom živa vatra skače,
Iz kadrma izvrće kamenje.
Sve no bije dućandžije mlade,
A razbija srčali pendžere
I pobi mi djecu klevetare.
Bog ubio konja i junaka,
Ko ga pusti ka Stambolu gradu,
Sve no pobi djecu klevetare.
Izlazile bule i kadune,
I Turkinje, lijepe djevojke,
Pa ga biju tunjam i patunjam,
Sve ga biju u pleći junačke,
I meću mu bijele jagluke,
Te Sekulu besjedile mlade:
„O Sekule, vesela ti majka!
Pogledaj de na demir-pendžere,
Pa ćeš vidjet ti Turkinje mlade,
Pa izbiraj, koju tebi drago.
Bolje jesu Turkinje djevojke,
Djevojke neg čobanice mlade.“
I poviknu dijete Sekule:
„Hod' otolem sultanije mlade!
Bolje jesu mlade čobanice,
Neg ste i vi gospodje Turkinje.“
Pa naprijed poćera dorina
Do divana cara čestitoga,
Vidjoše ga sultanije mlade,
Na saraj su obje išetale,
Iz njedara izmetale dojke,
Zagrnule skuce uz koljeno,
Ukazaše b'jele noge svoje,
I Sekulu besjedit stanule:
„O Sekule, ogrijano sunce!
Ti pogledaj sultanije mlade,
Bolje jesu nego čobanice,
Pa izbiraj, koju tebi drago.“
Ne će junak ni da gleda na nje,

Nego njima tiho odgovara:
„Hod' otolem sultanije mlade!
Bolje jesu mlade čobanice,
Čobanice kod b'jelih ovaca,
Neg ste i vi sultanije mlade.“
Pa oćera konja do mehane,
Do mehane krčmarice Mare,
Ter osjede konja od megdana.
U mehanu junak udario,
Pa no sjede junak naporeda,
Naporeda pobratimom Markom.
Sjede pobri, razgovaraju se.
Kad je bilo noći polovine,
A poviknu Kraljeviću Marko:
„Bjež' Sekule, kukala te majka!
Ka Sibinju, gradu bijelome,
Neg ćeš ludo i ti poginuti.“
Za to junak haje i ne haje,
Nego sjedi u pjanoj mehani,
Sjedi Sekul, ništa ne govori.
Dok je treće jutro osvanulo,
Napije se vina i rakije,
Napio je sebe i dorata,
Od otale na noge skočio,
A krstom se junak prekrstio
  spomenu Boga velikoga.
Do dorata dohodio svoga,
Pritegnu mu četiri kolana,
A i petu ibrišim-kanicu,
Što no brani konja od kolana.
Pa se vrati u pjanu mehanu,
Pa se s Markom za ruku uhiti.
U b'jelo se lice poljubiše,
Najposlije u čelo junačko,
A u čelo medju oči crne,
Gdje se, pobre, sokolovi ljube,
Pa je Marka s Bogom ostavio,
A do njega posestrimu Maru.
Te poklopi konja od megdana,
A udari placom i sokakom,

Pa je sebi sokak napravio.
Izlazile Turkinje djevojke,
Pa ga biju tunjam i patunjam,
I meću mu bijele jagluke,
I Sekulu besjedit stanule:
„O Sekule, oči ti ispale!
De pogledaj Turkinje djevojke,
Pa izbiraj, koju tebi drago.“
Junak muči, ni mukaet ne će,
Te proćera on dorata svoga
Do divana cara čestitoga.
Vidjoše ga sultanije mlade,
Na saraj su one išetale,
Iz njedara izmetnule dojke,
Zagrnule skuce uz koljeno,
Ukazaše b'jele noge svoje,
Pa otkriše l'jepo svoje lice
I Sekulu besjedit stanule:
„O Sekule, kukala te majka!
Ti pogledaj sultanije mlade,
Bolje su neg čobanice mlade,
Pa izbiraj, koju tebi drago.“
Kad to čuje dijete Sekule,
Te mi Sekul oči iskolači,
Te sagleda sultanije mlade,
Sultanijam besjedit stanuo:
„Sultanije, ogrijano sunce!
Vi sadjite na rosnu livadu,
Imam s vama junak besjediti.“
Ali mlade prije i čekale,
Odlećeše na rosnu livadu,
Te ih Sekul dočekao bio,
Te sagleda dvije sultanije,
Pa prifati bolju sultaniju,
Prifati je za desnicu ruku,
Pa je baci za se na dorina,
Triput je nju opasao pasom,
A četvrti od sablje kaišem,
Da je ne bi vjetar ugrabio
Od brzine konja i junaka.

Dok zakuka star'ja sultanija:
„O Sekule, ogrijano sunce!
Al ćeš mene ostaviti ovdi,
Babo će me rezil učiniti,
Vodi mene do Sibinja tvoga,
Nek ti budem u dvoru robinja."
U poćeru za njim udarila.
Sekul udri placom i sokakom,
Pa no sidje na gradsku kapiju,
Tu ga mala dočekala straža,
Mala straža pet stotin' vojaka.
Kad to vidje dijete Sekule,
Mahnu sabljom i desnicom rukom,
Te rašćera careve stražare,
Na polje je konja izgonio.
Pleći dade, a bježati stade,
Te je konju tiho govorio:
„Ti dorate, moja grivo zlatna!
Ti popušti iz ramena krila,
A potkupi četiri potkova,
Pa no leti poljem zelenijem,
Jeda bi me dorat iznosio,
Moj dorate iz turskijeh ruka."
Ajvan bješe, dobro razumješe,
Ter popušti iz ramena krila,
A potkupi četiri potkova,
Dobar dorat, na dvojicu teško!
Pa se Stambol uzbunio bio,
Na Stambolu grmiše topovi,
Dva zajedno, četiri u jedno,
Pa hiljadu jedan za drugijem.
Podiže se malo i veliko,
Sto hiljada brza konjanika,
A pješcu se ni broja ne znade,
Konjanici udariše poljem,
A pješaci visokom planinom.
Al je Sekul dobro odmaknuo,
On mi sidje u Kijevo ravno,
U Kijevo, visoku planinu,
Dokle sidje u tijesne klance,

Gdjeno stare jadikuju majke,
A ljubovce u crno zavite.
Kad se njemu pogledati dalo,
Pogledati u tijesnu klancu,
Koliko je jela ili st'jena,
Iza svake bistar džeferdan je.
Dok poviknu dijete Sekule:
„Avaj meni do Boga miloga,
Gdje ću i ja junak poginuti,
A u klancu kosti ostaviti!
Pa ja junak ne bih ni žalio,
Što ću rusu izgubiti glavu,
Ma ja žalim konja krilatoga
Mog daidže od Sibinja Janka.
Ko će dobra konja uživati?
Moje kosti u crnoj zemljici,
Moje kosti prokleti će dajka."
Sve mislio, na jednu smislio,
Te prifati sultaniju mladu,
A baci je u zelenu travu.
A kapu je na oči navuko,
Od bedrice sablju povadio,
Misli junak udarit u klanac,
Dok poviknu junak mu iz klanca:
„Ne boj mi se, moj sestriću dragi.
Moj sestriću, Banović-Sekule!"
Od oči je suze oborio,
Za glas Jankov kad je razumio,
Ter prifati sultaniju mladu,
Te je dajku dohodio Janku,
Sve mu junak po istini kaže.
Pa poviknu od Sibinja Janko:
„Još Sekule, da od Boga nadješ!
Što nijesi drugu dovodio,
Ja bih Janko i nju udomio,
Ne za goreg od tebe junaka."
Al besjedi dijete Sekule:
„Moj daižda od Sibinja Janko!
Evo tebi lijepe djevojke,
Pa je vodi do Sibinja moga,

A ja ću ti ovdi ostanuti,
Hoću malo Turke pričekati."
Al besjedi od Sibinja Janko:
„Moj sestriću, Banović-Sekule!
Ti uzimlji sultaniju mladu
Do Sibinja, grada bijeloga,
Pa je krsti i ženi se njome.
Kad bi i ti ovdi ostanuo,
Lako bi ti mogo poginuti.
Što će meni sultanija mlada,
Kad ja hoću pričekati Turke?
Ako bih ja Janko poginuo,
Isto jesam junak ostario,
Ostario, megdan ostavio,
Nema koga da će me žaliti."
Kad to čuo dijete Sekule,
Dava dajku konja krilatnoga
I dade mu okovanu ćordu,
Što prolama pancijera ljuta.
A kulaša on poklopi dobra
I odvede sultaniju mladu
Do Sibinja, grada bijeloga.
U to doba siloviti Turci
Navrvili kano mrki vuci,
Udri Janko iz tijesna klanca.
Sa trideset tisuć' oklopnika,
Medju Turke juriš učinio,
S'ječe Turke nemilo i jako,
Dokle Turke poćerali bili,
Poćerali u to polje ravno.
Na sablje mi Turke razniješe,
Do Stambola grada ih goniše,
Od Stambola vrata zatvoriše.
Kad se Janku poslušati dade,
Poslušati za bedem od grada,
Kadno nešto u travici ciči.
A Janko je konja nagonio,
Kad u travi druga sultanija.
Kad to vidje od Sibinja Janko,
Pa odvede sultaniju mladu

Sa dvadeset hiljad' oklopnika,
Pa no dodje do Sibinja grada,
Tu no nadje svog sestrića mlada.
Svog sestrića Banović-Sekula.
Pa je njemu Janko govorio:
„Al aferim, moj sestriću dragi!
Al aferim ko te i rodio,
Tako su ti i stari činili,
Spomen jesi i ti ostavio,
A na sv'jetu, dokle je svijeta,
Vazda ćeš se spominjati, sinko!“

Vodopić Vice, br. 2. *Od Nikole Vlahovića iz Smokovljana kod Stona.*

77.

Sekula u carevoj tamnici.

L'jepo l' ti je podranit ranije!
Kako rani sele Sekulova
Prije zore i bijela dana,
Rani mlada na vodu studenu.
Kad je došla na vodu studenu,
S l'jevom rukom vodu zahitala,
S desnom rukom lice umivala.
Tu dolazi ptica sivi soko,
Božiju jom pomoć nazivala:
„Bog pomogo, sele Sekulova!“
Ona njemu bolje odgovara:
„Dobar došo, ptica siv sokole!
Što te pitam, reci meni pravo:
Jesi l' jutros sa polja Kosova?
Jesu li se vojske udarile,
Jedna turska, a druga kaurska?
Je li koja koju predobila?
Jes' vidio Ugričić-Sekula,

Ugričića, mila brata moga?
Je li mi se dobro podnosio
Medju svojom malom družinicom?“
Ali ptica njome progovara:
„Kad me pitaš, Sekulova sele!
Kad me pitaš, pravo ću ti rijet.
Ja sam jutros sa polja Kosova,
Dvije su se vojske udarile,
Kaurska je tursku predobila.
Vidjela sam mila brata tvoga,
Brata tvoga, Ugričić-Sekula.
On ti se je dobro podnosio
Medju svojom malom družinicom;
Ma se veće bio umorio,
Pa je sio na studeni kamen.
A zapuha vjetar sa planine,
Odnese mu sa glave klobuka,
Zute kose na oči nanio.
Pa uzimlje britke svoje ćorde,
Da obrije žute kose svoje,
Ma se malo mesa zafatio,
Pa je crna krvca ga polila,
Teško se je junak pripanuo.
To vidjeli Turci janjičari,
Pa su njega Turci uhitili,
Odveli ga caru na divane.
A kad ga je care ugledao,
Bacio ga u tamnice male.“
A kad li ga mlada razumjela,
L'jepo mlada njemu zafalila:
„Fala tebi, ptica siv sokole!
Da ti nosiš tanahnu košulju,
I da nosiš zelenu dolamu,
Ja bi ti je mlada darovala.“
Ona ide dvoru bijelome.
Kad je došla dvoru bijelome,
S' sebe svlači žensko odijelo,
A oblači mila brata svoga.
Pa je vrana konja osedlala
I njemu se na ramena baca,

Ona ide caru čestitome.
Kad mu dodje prid bijele dvore,
Pa je svilen šator razapela,
Pod šatorom koplje udarila,
Za koplje je konja veživala.
Pa uzimlje britke ćorde svoje,
Pa se s ćordom mlada razgovara:
„Vjera moja, britka ćordo moja!
Otkad sam te s majstora donio.
Još te n'jesam krvi napojio,
Ni junačkog mesa napitao;
Ali hoću danas, ako Bog da,
Rusom glavom cara čestitoga,
Ak' ne pušti pobratima moga,
Pobra moga, Ugričić-Sekula."
Misli mlada, ne sluša je niko,
Sve slušale dv'je sluge careve,
Pošetale, caru povidjele:
„Danas dodje neznana delija,
On je svilen šator razapeo,
Pod šatorom koplje udario,
On je sio na travu zelenu,
Pa je uzo britku ćordu svoju
I s njome se junak razgovara:
„„Vjera moja, britka ćordo moja!
Otkad sam te s majstora donio,
Još te n'jesam krvi napojio,
Ni junačka mesa napitao;
Ali hoću danas, ako Bog da,
Rusom glavom cara čestitoga,
Ak' ne pušti pobratima moga,
Pobra moga, Ugričić-Sekula.""
A kad ih je care razumio,
On im dava ključe od tamnice:
„Sluge moje, hitro potrčite,
Otvorite vrata od tamnice,
Vi puštite Ugričić-Sekula,
Pošljite ga onomu junaku."
A kad su ga sluge razumjele,
Uzimale ključe od tamnice,

Pošetale tamnici na vrata,
Otvorile vrata od tamnice
I puštile mladoga Sekula,
Poslale ga k onomu junaku.
Kad je brata sele ugledala,
Metnula se na konjica svoga,
Oni idu goricom zelenom,
Pa je bratu sele govorila:
„O Sekule, dragi pobratime!
Hajde, pobro, dvoru bijelome,
A ja idem lugom zelenijem."
A kad li je junak razumio,
On mi ide kroz gore zelene.
Ona mlada s konjem naprijeda
Brzo došla b'jelu dvoru svome,
S' sebe svlači ruho brata svoga,
A oblači žensko odijelo.
U to doba mladjahan Sekule.
Sele ga je svoja ugledala,
Supre njemu mlada išetala,
I njemu je mlada govorila:
„Dobar došo, brate, dobro moje!
Ko je tebe, brate, izbavio,
Iz tamnice cara čestitoga?"
A brate je seli govorio:
„Jedan junak, neznana delija!
Ja ga nikad ni vidio n'jesam,
On je mene, sele, izbavio."
A kad ga je mlada razumjela,
Brzo šeta u bijele dvore,
Pa oblači ruho od junaka
I išeta pred bijele dvore,
Pa je bratu govorila svomu:
„O moj brate, milo dobro moje!
Evo onog neznanog junaka,
Koji te je, brate, izbavio
Iz tamnice cara čestitoga."

Vijolić Djuro, br. 19.

Od Luce Vijolić iz Orašca kraj Dubrovnika.

78.

Smrt Sekulina.

Dvije mi se magle zametnule,
Zametnule u polju Kosovu.
To nijesu dvije magle bile,
Nego dvije ubojite vojske,
Jedno turska, a druga kaurska.
Pred turskom je Otmanović-care,
Pred kaurskom od Sibinja Janko.
Sedam puta care udarao
Na kaura od Sibinja Janka,
Sve ga Janko sedam predobio,
Još mu nije vojske izgubio.
Jedno jutro Janko uranio,
Uranio pod čadora svoga.
Pod čadorom vatru naložio,
Tad pri vatri kafu pristavio,
Čibuk pije, kafu prisrkuje,
A na čador često pogleduje.
Kad se njemu pogledati dalo,
Ugledao vilu prebijelu.
Pa je vila njemu besjedila:
„Jankoviću, zlo ti jutro bilo
A gore ti kafu uzimao!
Sedam ti je puta da udaraš
Na Turčina Otmanović-cara,
Sve ga sedam jesi predobio,
Još mu n'jesi vojsku izgubio.
Hoćeš dati, što ti budem pitat,
Lasno ćeš ti cara predobiti
I njegovu izgubiti vojsku.“
A besjedi od Sibinja Janko:
„Išti, vilo, što je tebi drago.“
Kad je vila razumjela Janka,
Pa je Janku besjedit stanula:
„Dat ćeš meni tisuću dukata,

I dat ćeš mi pancijer-košulju,
U košulji okovanu ćordu,
Što prolama pancijera ljuta,
I dat ćeš mi konja od megdana,
I dat ćeš mi tvog sestrića, Janko!
Tvog sestrića, nejaka Sekula,
Lasno ćeš ti cara predobiti
I njegovu izgubiti vojsku.“
Kad je Janko vilu razumio,
Pa je vili tiho besjedio:
„Hod' otolem, vilo prebijela!
Kunem ti se i Boga ti dajem,
Sl'jedit ću te nebu pod oblake,
A kamo li na čadoru mome.
Sve bih tebi, vilo, poklonio,
A ma ne ću sestrića Sekula,
Pa da ne bih cara predobio,
Ni njegovu izgubio vojsku,
Jer je Sekul desno krilo moje.“
Kad je vila razumjela Janka,
Pa je vila krila mi razvila
I poleti niz Kosovo ravno,
Caru pade na zelen-čadora,
Pa je njemu besjedit stanula:
„O ti, care, zlo ti jutro bilo,
A gore ti kafu uzimao!
Evo tebi sedam puta ima,
Da udaraš na Sibinja Janka,
Sve te sedam predobio Janko,
Još ti nije izgubio vojsku.
Hoćeš dati, što ti budem pitat,
Lako ti ćeš kaura predobit
I njegovu izgubiti vojsku.“
„„Išti, vilo, što je tebi milo.““
Ali caru besjedila vila:
„O ti, care, ogrijano sunce!
Dat ćeš meni hiljadu cekina,
I dat ćeš mi pancijer-košulju,
U košulji okovanu ćordu,
Što prolama pancijera ljuta.

I dat ćeš mi agaz-bedeviju,
I dat ćeš mi tvog sestrića, care!
Tvog sestrića Andjin-Imbrajima.
Lako ćeš ti Janka predobiti
I njegovu izgubiti vojsku."
Kad je care glase razumio,
Sve je vili bio poklonio,
Štono njemu vila je pitala.
Kad se vila toga dobavila,
Pa poleti nebu pod oblake,
Iz oblaka vila progovara:
„O ti, care, ogrijano sunce!
A ne znadeš u Kosovu ravnu,
U Kosovu onu vodu hladnu?
Ti pokreni ubojitu vojsku,
Pa salazi do vodice hladne,
Ne daj vlasim piti vode hladne,
Hladne vode za petnaest dana.
Kad petn'esti izadje ti danak,
S vlasim onda dženjak ti zametni.
Na Kosovu, polju širokome,
Lako ćeš ti vlahe predobiti."
Kad je care glase razumio,
Pa salazi na vodicu hladnu,
Pa zakopa meterize tvrde,
A namješta goleme topove,
Stavi stražu na četiri strane.
Kad izišla nedilica dana,
Pa besjedi od Sibinja Janko
I dozivlje svojega sestrića,
Svog sestrića, dijete Sekule:
„Moj sestriću, dijete Sekule!
Dovedi mi ti konja kulaša,
Jer sam Janko i ja ožednio,
Od žedje ću otpustiti dušu.
Da je konja zaklati mi moga,
Njegove se krvce ponapiti,
Da je Janku žedju ugasiti!"
A besjedi dijete Sekule:
„Moj daidža, od Sibinja Janko!

Ti ne kolji debela kulaša,
More kulaš u nevolji valjat,
Štedi njega za Kosova ravna.
Nu daj meni ti tanke mješine,
Pa ću poći na to polje ravno,
A u polje do vodice hladne,
Vodice ću tebi donositi,
Napojit ću mog milog daidžu,
Napojit ću i tebe i mene.“
A poviknu od Sibinja Janko:
„Moj sestriću, nejaki Sekule!
Do vodice ne ćeš salaziti.
Nije lako na vodicu sići,
Da si vila, da imadeš krila,
Ne bi perje iznijelo meso,
Kamo li bi iznosio glavu.
Kakvi li su konji u Turaka!
Da ih ljute uzde ne pritežu,
Skočili bi gradu na bedeme,
Lako bi ti mogo poginuti.“
A besjedi dijete Sekule:
„Moj daidža od Sibinja Janko!
Hoću poći, da i doći ne ću,
Al ću moju izgubiti glavu.“
Vidi Janko, ustavit ga ne će,
Pa mu dade on tanke mješine.
Ode Sekul, poklopi gavrana,
I on ode niz Kosovo ravno,
Ode Sekul do vode studene.
Kadno Sekul na vodicu side,
A Sekulu loša sreća bila,
Na vodicu junak salazio,
Ne vidi ga niko od Turaka,
Mješine je on nalijevao.
Gdje je sreća, tu je i nesreća!
Ugleda ga neko od Turaka,
A na ime Ćuprilić-vezire,
Dade telal po svoj turskoj vojsci,
A skočili Turci kao vuci,
Udariše drvom i kamenom,

Pa vodicu ogradiše hladnu,
A Sekula uhitiše živa.
Vezaše mu ruke naopako,
Odvedoše caru pod čadore.
Kad su njega caru dovodili,
Postavi ga car uz desno krilo,
Pa je njemu care besjedio:
„O Sekule, rodila te majka!
Kunem ti se na ćitapu mome,
Da ti ne ću izgubiti glavu,
Ma ćeš meni pravo kazivati,
Što te budem i ja care pitat.
Kad smo i mi dženjak zametnuli,
Ko je ono prvi junak bio,
A najprvi junak na kulašu,
Na kulašu ko na gorskoj vili?
Dobar junak, a bolji je kulaš,
Zagalio uz mišice ruke,
Te progoni on po polju Turke
Kano vuče po planini ovce."
A besjedi dijete Sekule:
„To je bio moj mio daidža,
Moj daidža od Sibinja Janko."
Veli njemu Otmanović-care:
„O Sekule, vesela ti majka!
Ko je bio junak na šarinu,
Neobična oka i pogleda,
Pa razgoni po Kosovu Turke
Kano vuče prebijele ovce?"
„„To je bio pobratime dragi!
Pobratim moj Kraljeviću Marko.""
„Koji za njim junak napanuo,
Na golubu, konju od megdana,
S golom sabljom u desnici ruci,
Pa no tere po Kosovu Turke
Kano vuče po planini ovce?"
Al besjedi dijete Sekule:
„To je bio pobratime dragi!
Pobratim moj Relja Bošljanine."
„Koji junak bi ono, Sekule!

Na ždralinu, konju od megdana?
Zagalio uz mišice ruke,
S golom sabljom u desnici ruci,
Pa progoni po Kosovu Turke
Kano vuče prebijele ovce.“
Al besjedi dijete Sekule:
„To je bio vojvoda Miloše,
Na ždralinu, konju od megdana.“
„O Sekule, vesela ti majka!
Ko bi ono na konju gavranu,
Vas u srmi i u čistu zlatu.
Niz pleći mu šipke od čelika,
Te junaku vise preko pasa,
Čuvaju mu bijeloga vrata,
Da ga ne bi sablja porezala
I bijela mesa dofatila,
Poljepši je od svake djevojke.
Medju Turke juriš učinio
Kano soko medju golubove,
Pa razgoni po Kosovu Turke
Kano vuče po planini ovce.
Doćera mi konja do čadora,
Ukinu mi s čadora jabuku,
Stao junak i smije se na me,
Mogo mi je otkinuti glavu.“
A besjedi dijete Sekule:
„Slušaj care, vesela ti majka!
Kad me pitaš, kazat ću ti pravo,
Vidju junak, da sam poginuo.
Ja sam bio to d'jete Sekule,
Mogo sam ti otkinuti glavu,
Ali, care, nijesam hotio,
Neka gledaš jade od Turaka,
Što kauri od njih čine mladi,
A kauri od tvojih Turaka.“
Kad izašlo jedanaest dana,
Dvije mi se udariše vojske,
Poče turska primicati vojska,
A kaurska uzmicati na se.
Kad to vidje dijete Sekule,

Pa je caru besjedit stanuo:
„Slušaj, care, ogrijano sunce!
Ti ustavi ubojitu vojsku,
Hoće Janko ustavit kaure.
Pa mi veži naopako ruke,
A pušti me niz polje Kosovo,
Za mnom pušti tvoju slugu vjernu,
Tvoju slugu Ćuprilić-vezira,
Pa ti mene gledaj iz čadora,
Kako će me vezir raznijeti.“
Kad je care toga razumio,
Prevari se, šinula ga guja!
Pa je svoje ustavio Turke,
A Sekula na gavrana metnu
Svezanijeh naopako rukâ:
Za njim pusti Ćuprilić-vezira
S golom sabljom u desnici ruci.
Pa ga gleda care iz čadora,
Što će činit vezir od Sekula.
Sekul tegnu nogom i životom,
Na rukama prekide ličine,
Od bedrice sablju povadio.
Kud udari Ćuprilić-vezire,
Sve onuda modar plamen s'jeva,
Po balčaku prolijeće ćorda,
Pa no žeže travu djetelinu.
Kud udara dijete Sekule,
A na ime Ćuprilić-vezira,
Sve onuda crna krvca lije,
Na litre mu osijeca mesa,
A na litre i pô litre, pobre!
Vidi vezir, da će poginuti,
Pa se stvori u sokola siva,
Pa poleće nebu pod oblake,
A Sekul u zmiju šarovitu,
Pa no leti za sokolom sivim.
Gdje ga stiže, tu ga i prestiže,
Od krila mu sivo perje diže,
Sve no ciči soko tica mala.
Kad to vidje od Sekula Janko,

Žao njemu sokola sivoga,
Te potegnu bistra džeferdana,
U kojem su dva čelika žuta,
Što no lome pancijera ljuta.
Dok poviknu vila prebijela:
„Jankoviću, žalosna ti majka!
Ti ne gadjaj zmiju šarovitu,
Neg udaraj sivoga sokola,
Ono ti je Ćuprilić-vezire,
A sestriću zmija šarovita.“
A poviknu od Sibinja Janko:
„Hod' otolem, vilo prem bijela!
Prije si mi, vilo, ti lagala.
Nije Sekul roda zmijinoga,
Nego Sekul roda sokolova.“
Te uhiti bistra džeferdana,
A bolje je zmiju pogodio,
Pogodi je po srcu živome.
Mrtav Sekul na zemljicu pade,
Sekul pade, Janko se pripade.
Kad to vidje od Sibinja Janko,
Svog sestrića nejaka Sekula,
Pa zakuka kano kukavica,
Previ Janko ko pustolovica:
„Avaj meni, do Boga miloga!
Nesretna me porodila majka,
Ja izgubih mog sestrića dragog,
S k'jem ću sada u boj na Kosovo.
Još je Sekul u životu bio,
Pa je dajku besjedio Janku:
„Moj daidža, od Sibinja Janko!
Pazi sebe, a ne žali mene,
Neg Sekulu pokoj ti nazivlji,
I brani se od Turaka, dajko!
Nemoj se ti Turkom prodavati.
Ako zdravo ka Sibinju sidješ,
Pozdravi mi milu moju majku,
A izvadi od zlata jabuku,
A jabuku iz džepova mojih,
Pa ti velim, besjedi mi majci:

Kad se stavi od sina svojega,
Neka grli i celiva, dajko!
A celiva od zlata jabuku
Za svog sina, dijete Sekula,
Nek se njemu više i ne nada.“
To izusti, a dušu ispusti.
O Sekule, pokojna ti duša,
Ko će turske os'jecati glave?
Tu Sekula zakopao Janko.
U to doba siloviti Turci
Na djaure snažno udariše,
Te izgibe sva Jankova vojska.
Tri vojvode samo ostanule:
Jedno ti je Obilić-Miloše,
A drugo je Relja Bošljanine,
A treće je Kraljeviću Marko,
A pred njima od Sibinja Janko.
Utekoše dvoru bijelome,
Utekoše bez djavoljeg druga.

Vodopić Vice, br. 3. *Od Nikole Vlahovića iz Smokovljana kod Stona.*

79.

Ispovijest Despotovića Jova.

Bol boluje Despotović Jovo,
Bolovo ga dvanaest godina.
Niti mogo živit ni umriti:
Od živa ga meso otpadalo,
Kroz kosti mu trava pronicala.
A groz grlo grka čemerika.
Kad trin'esta nastala godina,
Dovikno je svoje stare majke.
Dohodi mu ostarjela majka,
Onda Jovo majki govorio:

„Hajde, majko, traži kaludjera,
Da mu se ja ispovjedim, majko!
Ne bi l' Bog dô, svijet prom'jenio.“
Ode majka, traži kaludjera,
Pa sve traži mlada kaludjera,
Ne može mu kaludjera naći.
Onda majka govorila Jovi:
„A moj sine, Despotović-Jovo!
Ne mogu ti naći kaludjera,
Već se meni ispovjedi, sine!“
Pa se Jovo ispov'jeda majki:
„Kad sam bio, moja stara majko!
Kad sam bio od petn'est odina,
Uzeh pušku, odoh u hajduke,
Pa sastavih trideset hajduka.
Četovasmo po planini pustoj,
Sve dan po dan dvanaest godina.
A kad jedno jutro osvanulo,
Udri kiša, udri susnježica,
Smrzoše se duge puške šarke,
Smrzoše se uprtnjače torbe,
Smrzoše se gunji bugarini,
Dodje zima do našega t'jela.
Ja sam otlen društvo podigao,
Pa odosmo, moja stara majko!
Do bijele Ravanice crkve.
Kad sam sašo crkvi Ravanici,
Ne daju mi mirovati djavli,
Ja posjekoh starca igumana
Pred bijelom crkvom Ravanicom,
I posjekoh, moja stara majko!
Pet stotina djece djakončadi,
I isjekoh dvan'est kaludjera,
I razbacah krste i ikone.
I tude se vatre ogrijasmo,
Nakupismo para gotovine,
Pa podjosmo, moja mila majko!
Pa podjosmo poljem zelenijem.
Nešto viče iz bijele crkve
Po imenu Despotović-Jove:

„O čuješ li, Despotović-Jovo!
Kad pos'ječe starca igumana
I pet stotin' djece djakončadi,
I pos'ječe dvan'est kaludjera,
I razbaca krste i ikone,
Što ne ode u gornje bojeve,
Tude ima jedan sanduk blaga.“
Ja se vratih, moja stara majko!
Nama odoh u bojeve gornje,
Za mnom ide trideset hajduka,
U odaji jedan sanduk blaga,
Sve sam redom društvo nagonio,
Da razbiju jedan sanduk blaga.
Sve se redom družtvo izm'jenulo,
Ali društvo razbiti ne može.
A ja skočih od zemlje na noge,
A kad skočih, moja mila majko!
Pa prifatih čelikli nadžaka,
Pa ošinuh i dva i tri puta,
Pa ja razbih jedan sanduk blaga.
To ne bio jedan sanduk blaga,
Već to bila Petka i Nedjelja,
Petka kune, a Nedjelja cvili:
„Bog t' ubio, Despotović-Jovo!
Bolovao dvanaest godina,
Niti mogo živit ni umrti.“
I tude se ispovjedi majki.

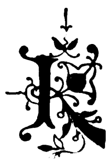
Popović Dušan, br. 22.

Od Djura Zolotića iz Zenice u Bosni.

80.

Ženidba ognjevitoga Vuka.

ad se ženi kralje od Budima,
Nema junak od roda nikoga,
Nego pobru pašu od Novoga.
Njemu kralje malu knjigu piše:
„Dragi pobre, paša od Novoga!

Ženim ti se u prve nedjelje,
U Stambulu, gradu bijelome,
Kćeri dragom bega od Stambula.
Dodji, pobre, meni na veselje."
A kad paši mala knjiga dodje,
Knjigu lega, a na nju se smije.
Sve ga gleda draga svoja sele,
Pa je svomu bratu govorila:
„O moj brate, paša od Novoga!
Otkle tebi mala knjiga dodje,
Da je legaš, a na nju se smiješ?"
Ali paša seli odgovara:
„O Barbara, moja sele draga!
Kad me pitaš, pravo ću ti kazat.
Evo meni mala knjiga dodje
Od mog pobre, kralja od Budima,
Da se ženi u prve nedjelje
U Stambulu, gradu bijelome,
Kćeri dragom bega od Stambula,
Da ja njemu dodjem na veselje."
A kada ga sele razumjela,
Ovako je njemu govorila:
„O moj brate, paša od Novoga!
Piši njemu listak knjige male,
Da bi njemu došo na veselje,
Ma da ne da draga tvoja sele.
Može znati, bolje spominjati,
Kad je kralje u tamnici bio,
U tamnici, u stranam ovijem,
Svak je njega ostavio bio,
Ostavio i zaboravio,
Samo nije draga tvoja sele.
Nego sam ga pohodila često,
Rano jutrom, a docna večerom,
Nosila mu objed i večere.
Svaki danak od vela košulje,
Na nedjelje zelene dolame.
Triput mi je tvrdu vjeru davo,
Ako bi se ikad oženio,
Da se za me oženiti hoće.

Kad je kralje iz tamnice pošo,
Sad se hoće oženit za druge.
Još ti piše listak knjige male,
Da ti njemu na veselje dodješ,
Seli svojoj živo srce rani.
Nego, brate milo dobro moje!
Piši kralju listak knjige male,
Da bi njemu došo na veselje,
Ma da t' ne da draga tvoja sele."
A kad paša sele razumio,
On mi kralju sitnu knjigu piše:
„Dragi pobre, kralje od Budima!
Ja bi došo tebi na veselje,
Ma mi ne da draga moja sele.
Možeš znati, bolje spominjati,
Kad si, kralje, u tamnici bio,
U tamnici, u stranam ovijem,
Svak je tebe ostavio bio,
Ostavio i zaboravio,
Samo nije draga sele moja,
Nego te je često pohodila,
Pohodila jutrom i večerom;
Nosila ti objed i večere,
Svaki danak od vela košulje,
Na nedjelje zelene dolame.
Da si njome tvrdu vjeru davo,
Kad izideš iz tamnice male,
Da se za nju oženiti hoćeš,
A sad si mi male knjige piso,
Da ja tebi na veselje dodjem,
Sad se drugom oženiti hoćeš,
Seli mojoj živo srce raniš."
A kad kralju mala knjiga dodje,
Kad vidio, što mu knjiga kaže,
Pa je brzo drugu nakitio,
A na ruke paši od Novoga:
„Jest istina, dragi pobratime!
Što govori draga tvoja sele,
Bio bih se za nju oženio,
Ma mi ne da babo, dobro moje,

Jer je s njome na kumovstvu bio.
Dodji, pobre, meni na veselje
I dovedi drage tvoje sele,
Ja je hoću udomiti mlade
Za junaka boljega od mene.“
A kad paši mala knjiga dodje,
Knjigu lega, a na nju se smije,
Sve ga gleda draga sele svoja.
Pa je paša seli govorio:
„Sele moja, milo dobro moje!
Evo meni mala knjiga dodje
Od mog pobre, kralja od Budima,
Da ja njemu na veselje dodjem,
Da dovedem tebe, sele moja!
Nego, sele, milo dobro moje!
Ti naresi do dva konja vrana,
Tebi dobra, a meni boljega.
I naresi b'jelo lice svoje,
Da idemo kralju na veselje.“
A kad sele brata razumjela,
Brzo dobre konje naresila,
Pa ih stavi pred bijele dvore.
Ona podje u svoje odaje
I naresi b'jelo lice svoje.
U to se je paša naresio,
Pa su svoje konje uzimali,
Otole se zdravo podignuli.
Zdravo idu goricom zelenom,
Zdravo dodju ka Budimu gradu.
Kad su došli u kralja pred dvore,
Ugleda ih od Budima kralje.
Supre njima kralje išetao,
Lijepo ih kralje pričekao.
Ruke šire, u lice se ljube,
Za junačko pitaju se zdravlje.
Kralj djevojci mladoj govorio:
„Dušo moja, Barbaro djevojko!
Nemoj, dušo, nasrdit se na me,
Što te n'jesam uzo za ljubovce;
Bio bih se oženio za te,

Ma mi ne da babo, dobro moje,
Jer je s tobom na kumovstvu bio.
A ne boj se, draga dušo moja!
Ja ću, dušo, udomiti tebe
Za junaka boljega od mene.
Kada danas na objedu bude,
Na objedu ognjeviti Vuče,
Ja ću zlatne natočiti čaše,
Dušo moja, stavit ću preda te.
Al je mlada ti popiti nemoj,
Uzmi čašu u desnicu ruku,
Pa je stavi pred ognjena Vuka.
On će, dušo, govoriti tebi:
„„Što je, dušo, ti stavljaš preda me,
Kad ja nemam do gola života?
Što sam imo zemlje i gradove,
Sve mi digne kralje od Budima.““
Ja ću dušo govoriti za te.“
S tijem idu u bijele dvore,
Pa sjedaju za svijetle sofre.
Kad je vr'jeme po objedu bilo,
Skočio se kralje od Budima,
Pa je zlatne natočio čaše.
Sve gledaju gospoda svatovi,
U koga će zlatna čaša doći.
Čašu dava Barbari djevojci
I njome je kralje govorio:
„Uzmi, dušo, zlatnu čašu vina.“
Kad to vidi lijepa djevojka,
Uzimala zlatnu čašu s vinom,
Pa je stavlja pred ognjena Vuka,
Al je Vuče govorio njome:
„Što je, dušo, ti stavljaš preda me,
Kad ja nemam do gola života?
Što sam imo zemlje i gradove,
Sve mi digne kralje od Budima.“
Govori mu kralje od Budima:
„Slugo moja, ognjeviti Vuče!
Uzmi čašu lijepe djevojke,
Što ti digne kralje od Budima,

Što ti digne zemlje i gradove,
Što si imo do četiri grada,
Sva četiri povratit će tebi,
Još četiri darovati više.“
Kad je Vuče kralja razumio.
On je zlatne čaše uzimao,
Pa nazdravlja svoj gospodi redom:
„Da ste zdravo, sva gospoda redom!
Ne u zdravlje ni moje ni vaše,
Neg u zdravlje vjerenice moje,
Sele drage paše od Novoga,
Za koju se oženiti hoću,
Ako Bog da do petnaest dana.“
To je kralju puno milo bilo
I junaku paši od Novoga.
Tu su oni vjere utvrdili,
Utvrdili za petnaest dana.
Pa s' otole zdravo podignuli,
Svaki ide b'jelu dvoru svome,
A on Vuče put Novoga grada
Sa Barbarom, svojom vjerenicom.
Kad su došli bijelu Novome,
Onda Vuče malu knjigu piše,
Desnom rukom na koljenu l'jevu,
A na ruke bana od Dunaja.
Ovako mu u toj knjizi piše:
„Pobre dragi, od Dunaja bane!
Ženim ti se, dragi pobratime!
Od danaske do petnaest dana,
U Novome, gradu bijelome,
Selom dragom paše od Novoga.
Dodji, bane, meni na veselje,
Da mi budeš za vjenčana kuma.“
A kad banu mala knjiga dodje,
Kad vidio, što mu knjiga kaže,
Brzo bane drugu nakitio,
A na ruke ognjevita Vuka.
Ovako mu u toj knjizi piše:
„Dragi pobre, ognjeviti Vuče!
Ja ću doći tebi na veselje,

*

Da ti budem za vjenčana kuma.
Donijet ću lijepe darove,
Što ću kume darivati moje,
Donijet ću devet prstenova.
Još ću kume darivati bolje,
Ćemer pojas od suhoga zlata.
Dovesti ću sedam jalovica,
Jalovica mesa debeloga,
I dovesti trista janjičara,
Da nas prate s lijepom djevojkom,
Pola za se, a pola preda se.“
Kada knjiga u Novi dopade,
Na koljeno paše od Novoga,
Kad je paša knjigu proučio,
Ovako je Vuku govorio:
„Šuro moja, ognjeviti Vuče!
Nije sele moja uzgojena
Za junaka bana od Dunaja,
Neg za tebe ognjevita Vuka.
Ti ne čekaj bana u svatove,
Jer će tebi učinit privare.
On će tvoje pogubit svatove,
Još i tebe ognjeviti Vuče,
A odvesti moje sele drage,
Jer će bane dovesti sa sobom,
Trista Turak', mladih janjičara.“
A kad li ga Vuče razumio,
On je svoje skupio svatove
I s njima se zdravo podignuo.
Kad su bili malo naprijeda,
Ma govori ognjeviti Vuče:
„O svatovi, draga braćo moja!
Ostanite u gori zelenoj,
A ja idem malo naprijeda,
Po gorici da razgledam pute,
Da ne udru na privaru Turci.“
S tijem Vuče u gore zelene.
Kad je došo u gore zelene,
Tu nahodi bana od Dunaja
I njegovih trista janjičara.

Kad to vidi ognjeviti Vuče,
Brijetku je ćordu povadio,
Pa na Turke juriš učinio,
Sve pos'ječe, n'jedan ne uteče,
Sam uteče od Dunaja bane
Na kobili kusorepi svojoj.
Za njim viče ognjeviti Vuče:
„Stan' kopile, od Dunaja bane!“
Al uteče kroz gore zelene.
Za njim trči ognjeviti Vuče,
Al ga više ni vidjet ne može,
Pa zaviče iza svega glasa:
„Moli Boga, od Dunaja bane!
Za kobile kusorepe tvoje,
Ne bi pošo, ni odnio glave.“
S tijem Vuče b'jelu dvoru ide.
A kad Vuče b'jelu dvoru dodje,
Od dvora je prozor otvorio,
Na prozor je glavu naslonio
I ugleda gospodu svatove:
Oni idu zdravo i veselo,
Medju njima lijepa djevojka.
Lijepo ih Vuče pričekao,
Vodio ih u bijele dvore,
Stavljao ih za svijetle sofre.
Čini Vuče veliko veselje,
Jer se ženi lijepom djevojkom.
A kada se Vuče oženio,
On napiše listak knjige male
Svomu šuri, paši od Novoga.
Ovako mu u toj knjizi piše:
„Šuro moja, paša od Novoga!
Ja sam zdravo u dvoru mojemu
I sva moja gospoda svatovi,
Al da ne bi svjetovanja tvoga,
Svi b' u gori poginuli bili,
Jer mi bane učini privare.
Što je reko, poreko se nije,
Doveo je trista janjičara,
Dočeka me u gori zelenoj.

Ali mu se n'jesam pripanuo,
Medju nje sam juriš učinio,
Sve pos'ječem, n'jedan ne uteče.
Sam uteče od Dunaja bane
Na kobili kusorepi svojoj."
Kad je Vuče knjigu nakitio,
Malu knjigu šuri otpravio,
Osta Vuče zdravo i veselo
U svom dvoru uz svoju ljubovcu.

Vijolić Djuro, br. 51. *Od Ane Musladin iz Orašca kraj Dubrovnika.*

81.

Dioba braće Begovića.

Rano rani Ivan - Begovica,
Rano rani na bijeloj kuli,
Pa dozivlje Iva gospodara:
„Gospodare, Ivan-Begoviću!
Ti mi kiti knjige šarovite
Tvome bratu Miloš-Begoviću,
Tvome bratu u Duge planine,
Neka ide dvoru bijelome.
Od šta vakat, od toga i vr'jeme;
Došo zeman, da se dijelite.
Već ču li me, dragi gospodare!
Ti dijeli i ti odabiri.
Ako Miloš i zametne kavgu,
Ti pos'jeci tvoga mila brata,
Nek ostane biće i imuće
Men' i tebi, dragi gospodare!"
Kad to čuo Ivan - Begoviću,
On se skoči na noge lagane,
Pa uzimlje knjige bez jazije,
Lako pero od orlova krila,
Pa mi bratu sitnu knjigu kiti,

Svomu bratu u Duge planine.
Ovako mu u knjizi kitio:
„O moj brate, Miloš-Begoviću!
Od šta vakat, od toga i vr'jeme,
Došo zeman, da se dijelimo.
Hodi, brate, dvoru bijelome,
Ti mi goni hiljadu ovaca.“
A tako je knjigu nakitio,
Pa pod knjigu nadje knjigonošu.
Knjiga ode gori uz planinu.
Kad Milošu knjiga dolazila,
U ruci mu kabo ml'jeka bio,
Pa je s kablom o tle udario,
A u ruke knjigu prifatio.
Pa kad Miloš knjigu prifatio,
Na knjizi je pečat razlomio,
Stô je legat knjige šarovite.
Do pola je knjigu proučio,
A od pola suzam potopio.
To ga gleda dvanaest čobana,
Pa Milošu 'vako besjedili:
„O Miloše, dragi gospodare!
I prije su knjige dolazile,
Ma nijesu tako žalostive.
Proklet bio i ko je kitio
I krajina ona, iz koje je!“
A besjedi Miloš-Begoviću:
„Prodj'te me se, dvanaest čobana!
Ovo mi je knjiga dolazila
Od mojega dvora bijeloga,
A od moga brata rodjenoga:
Da ja idem dvoru bijelome,
Da ja gonim hiljadu ovaca,
Došo zeman, da se dijelimo.
Ko je mene s bratom omrazio,
On omrzo Bogu i svijetu!
Pa ču li te, dvanaest čobana!
Ja vam odoh dvoru bijelome,
Vi gonite ovce prebijele,
Gonite ih do dvora mojega.“

Pa da vidiš Miloš-Begovića!
Gdje prifati bijesna djogina
I njemu se na ramena baca,
Pa potjera drumom kroz planinu.
Kudgod ide, svomu dvoru side.
Ugleda ga vijerna ljubovca,
Pred njega je mlada išetala,
Pa pod njime konja uhitila.
Konja prima, a za zdravlje pita:
„A kako si, mili gospodare!“
Konja vodi u tople podrume,
A Miloša na bijele kule.
Tu su oni zajedno noćili.
Kad u jutru saba zora bila,
Rano rani Ivan-Begoviću,
Pa Miloša brata dozivao:
„O Miloše, moj rodjeni brate!
Da idemo, brate, dijeliti.“
Ivan d'jeli, Ivan odabire:
Dava bratu stare zemljetine,
On uzimlje nove podorine.
To Milošu žao ne bijaše.
Pa odoše dvore dijeliti,
Ivan d'jeli, Ivan odabire:
On uzimlje stoprv sagradjene,
Njemu dava stare oborine.
Pa odoše konje dijeliti.
Ivan d'jeli, Ivan odabire:
Dava bratu stare kljusetine,
On uzimlje skoro potkovane.
Ni tu Miloš ne zameće kavge.
Pa dijele sive sokolove,
Pa dijele hrte i sokole.
Ivan d'jeli, Ivan odabire:
Dava bratu stare sokoline,
On uzimlje mlade sokoliće.
Pa odoše dijeliti ovce,
Ivan d'jeli, Ivan odabire:
Dava bratu stare muzenice,
On uzimlje mlade uvodlice,

Što su, borna, dvaput uvodile.
Ni tu Miloš ne zameće kavge.
Ivan uzme ovcu razbludnicu,
Štono Miloš bio razbludio.
Htjede Miloš da zametne kavgu.
Kod njega se ljubi dogodila,
Pa Milošu 'vako besjedila,
„O Miloše, dragi gospodare!
Nemoj, Miloš, zametnuti kavge,
Ti imadeš pet stotin' ovaca,
Lasno hoćeš razbluditi ovcu,
Pa ćeš imat ovcu razbludnicu."
Kad je Miloš ljubi razumio,
'Nadar ide u stare dvorove,
A Ivane u nove palače.
I tu su mi noćcu prenoćili.
Kad je Ivo k ljubi dolazio,
Ljubi mu je 'vako besjedila:
„O Ivane, dragi gospodare!
Što mi brata pogubio n'jesi?"
A veli jom Ivan-Begoviću:
„Vjerna ljubo, da te Bog ubije!
Kako hoću brata pogubiti?
Ja dijeli, ja i odabiraj,
Ne će Miloš da zametne kavgu.
Kako hoćeš, da pogubim brata?"
A veli mu vijerna ljubovca:
„O Ivane, dragi gospodare!
Ti mi sjutra podrani ranije,
Pa ti zovi tvog brata Miloša:
Da se jeste braća razd'jelili,
Da idete u lov u planine.
Pa ču li me, dragi gospodare!
Pušti brata prvog u planinu.
Hrti će vam utve istjerati,
Istjerati utve zlatokrile;
Ti potegni sjajna džeferdara,
Ti ne gledaj utve zlatokrile,
Nego brata posred srca živa.
Tako hoćeš brata pogubiti,

Tad će ostat biće i imuće
Men' i tebi, dragi gospodare!"
I tu su mi noćcu prenoćili.
Kad u jutro saba zora bila,
Rano rani Ivan-Begoviću,
Pa mi zove svog brata Miloša:
„O Miloše, moj rodjeni brate!
Mi se jučer jesmo pod'jelili,
Da idemo u lov u planinu."
Odzivlje se Miloš-Begoviću:
„O moj brate, Ivan-Begoviću!
Pričekaj me, dok siguram djoga,
Dok siguram sebe i djogina."
Pa je momak na noge skočio,
Sigurao sebe i djogina.
Otole su braća odlazila,
Idu braća u lov u planinu.
A govori Ivan-Begoviću:
„O Miloše, brate od matere!
Hajde, brate, prvi uz planinu."
A veli mu Miloš-Begoviću:
„O Ivane, moj brate rodjeni!
Od ljudi je velika sramota,
A od Boga velika grehota,'
Da brat mladji ide pred starijim."
Ne htijaše Ivan-Begoviću,
Ne htijaše, manje ne mogaše:
Ide Ivan prvi uz planinu.
Kad su bili povrh od planine,
A i hrti utve istjeraše,
Istjeraše utve zlatokrile,
A da vidiš Ivan-Begovića!
Gdje mi pušti mladoga sokola,
Da uhiti utve zlatokrile,
Pa mu utva perje polomila.
Stoji cika mladoga sokola.
Kad to vidi Miloš-Begoviću,
On mi pušti staroga sokola,
Pa uhiti utve zlatokrile,
Pa je nosi svomu gospodaru,

A Miloš je utvu prihvatio.
Ali veli Ivan - Begoviću:
„O Miloše, brate od matere!
Mi smo, brate, lova ulovili,
Da idemo dvoru bijelome.
Hajde, brate, prvi niz planinu.“
A veli mu Miloš-Begoviću:
„O Ivane, moj rodjeni brate!
Od ljudi je velika sramota,
A od Boga velika grehota,
Da brat mladji ide pred starijim.
Nego hajde prvi niz planinu.“
Ne htijaše Ivan - Begoviću,
Ne htijaše, manje ne mogaše.
Ide Ivan prvi niz planinu.
Sve to gleda Ivanova ljuba:
Ide Ivan prvi niz planinu,
A za njime Miloš-Begoviću.
To je njome teška muka bila.
Od zmaja je krvi natočila,
A pô kupe vina crvenoga,
Pa je mlada pred njih išetala
I Milošu konja uhitila:
„O Miloše, moj mili djevere!
Jesi li se djever umorio?
Jesi li mi lova donosio?
Ja ću tebi zlatnu kupu vina,
Ti si žedan, da se ponapiješ,
A ti meni utve zlatokrile.“
Kada li je Miloš razumio
Dava njome utve zlatokrile,
Ona prida zlatnu kupu vina.
Ne će Miloš da s' napije vina,
Nego bratu Ivu dokučuje:
„O Ivane, moj rodjeni brate!
Od ljudi je velika sramota,
A od Boga velika grehota:
Da brat mladji pred starijim pije.
Pij, Ivane, moj rodjeni brate!“
A Ivan je čašu prihvatio,

Htio se je Ivan ponapiti,
A zazove Miloševa ljuba,
A zazove sa bijele kule:
„O Ivane, moj mili djevere!
Ovo ti je vino otrovano.
Nemoj, Ivo, ti popiti vino,
Nego prolij, moj mili djevere!
A niz grivu tvojemu vrančiću.
Ako bude vino otrovano,
Sva će vrancu griva otpadnuti.
Ak' ne bude vino otrovano,
Ništa tvomu vrancu biti ne će."
Kad to čuo Ivan-Begoviću,
Proli vino niz grivu vrančiću:
Sva vrančiću griva otpadnula.
Kad je Ivan i to sagledao,
Od bedrice ćordu povadio,
Od ljubovce dvije načinio.
Pa da vidiš dva brata rodjena!
Oni idu u bijelu kulu,
Piju vino za nedjelju dana.
Opeta se braća miješala,
Pa Ivana boljom oženili,
Boljom ljubom neg je prije bila.
Ode Miloš s ovcam u planinu,
Osta Ivan na bijeloj kuli.

Vijolić Djuro, br. 33.

Od Ivana Ćurčije iz Orašca kraj Dubrovnika.

82.

Ženidba Jova od Budima.

ad se ženi Jovo od Budima,
Iz daleka prosio djevojku,
On isprosi Jajačkinju Janju.
Al junaku loša sreća bila.
U koji ju danak isprosio,

U otaj se logom razbolio.
Kad to čuo od Erdelja bane,
On mi prosi Jajačkinju Janju.
U koji ju danak isprosio,
Golemo se čudo dogodilo,
Razboli se od Erdelja bane.
Boga moli Jajačkinja Janja;
„Digni, Bože, Jovu od Budima,
A ne digni od Erdelja bana."
Bog ne sluša, što moli djevojka,
Već on diže od Erdelja bana,
A ne diže Jovu od Budima.
Kupi svate od Erdelja bane,
Pa on vodi Jajačkinju Janju.
Kraj Budima jesu prolazili,
Al govori Jajačkinja Janja:
„Oj Budime, moj bijeli grade!
Nis' mislila kraj tebe prolazit,
Već po tebi sa Jovom šetati."
Tješio ju od Erdelja bane:
„Muč', ne tuguj, Jajačkinjo Janjo!
Ljepši Erdelj od Budima grada,
A ja bolji junak od Jovana."
Ne pasala ni nedjelja dana,
Nit godina, niti polovina,
Vino pili budimski trgovci
I med njima Jovo od Budima.
Pitali ga budimski trgovci:
„Što s' ne ženiš, Jovo od Budima!
Sa Turkinjom ili kaurkinjom,
Il s Latinkom, lijepom djevojkom,
Ili ti je ponestalo spenze,
Il beškota, kruha latinskoga.
Ako ti je ponestalo spenze,
Dajte, braćo, da je sakupimo."
To se Jovi vrlo na žô dalo,
Odgovara budimskim trgovcem:
„Nije meni ponestalo spenze,
Ni beškota, kruha latinskoga,
Već se junak ni ženiti ne ću."

On odlazi svomu b'jelom dvoru,
Pa napravi oraovu ladju,
U nju meće trga svakojaka,
A najviše djerdana od zlata,
Što djevojke nose oko vrata.
Pa on plovi do Erdelja grada.
Gledale ga erdeljske djevojke,
Gledale ga, pa su govorile:
„Oj Boga ti, budimski trgovče!
Prodaj nama trga svakojaka,
A najviše djerdana od zlata,
Što djevojke nose oko vrata.“
Odgovara Jovo od Budima:
„Danaske je sveta nedjeljica,
Mene moja svjetovala majka,
Da ne važem u nedjelju zlata,
Jer što važem, u vodu mi padne,
Već udjite vi u moju ladju,
Pa birajte, što je vama drago.“
To slušala Jajačkinja Janja,
Govorila od Erdelja banu:
„D'jete moje, od Erdelja bane!
Daj ti meni pare i dukata,
Da ja kupim platna svakojaka,
Jer ja nosim čedo pod pojasom.“
Govorio od Erdelja bane:
„Ne budali, Jajačkinjo Janjo!
Evo tebi ključe od dukata,
Pa ti uzmi, koliko ti drago.“
Ona ide budimskom trgovcu,
S njome ide devet djevojaka.
Govorila Jajačkinja Janja:
„Oj Boga ti, budimski trgovče!
Prodaj meni trga svakojaka,
A najviše djerdana od zlata,
Što djevojke nose oko vrata.“
Odgovara Jovo od Budima:
„Danaske je sveta nedjeljica,
Mene moja svjetovala majka,
Da ne važem u nedjelju zlata,

Jer što važem, u vodu mi pade."
Pitala ga Jajačkinja Janja:
„D'jete moje, budimski trgovče!
Poznaješ li Jovu od Budima,
Je li Jovo veće ozdravio?"
„„Ja poznajem Jovu od Budima,
I Jovo je veće ozdravio,
Al se konja nije uhvatio.""
Bijelim se rukam zagrliše
I slatkijem ustma poljubiše.
Tad poviče Jovo od Budima,
On poviče, kan' da jelen riče:
„Zaveslajte devet vesledžija,
Da odvedem devet djevojaka
I med njima Jajačkinju Janju."
Molio ga od Erdelja bane:
„D'jete moje, Jovo od Budima!
Eto tebi devet djevojaka,
Ostavi mi Jajačkinju Janju,
U Janje mi čedo pod pojasom."
Odgovara Jovo od Budima:
„Ne budali, od Erdelja bane!
Imam dosta šenice bjelice,
Ja ću čedo tebi othraniti.
Što je meni devet djevojaka,
Oženit ću devet vesledžija,
Što je meni Jajačkinja Janja,
Uzet ću ju sebi za ljubovcu."

Kučera Klotilda, br. 154.

Od Lucije Lukinac iz Otoka u Slavoniji.

DODATAK.

U ovom „dodatku“ zapisane su one pjesme iz zbornika „Matičinih“, koje pjevaju jednak ili sličan dogadjaj s pjesmama, koje su sprijed priopćene. Ove pjesme — inačice (varijante) — ili su ovdje cijele zapisane ili se iz njih izvadilo samo ono, što je bilo vrijedno zabilježiti. Poredane su pjesme istim redom kao i sprijed.

1.

Krštenje Isusovo.

O krštenju Isusovu mogu se još zabilježiti pjesme: u Deželića br. 261. i 246.; u Jelušić-Štrkova II. br. 132.; u Milićevića br. 191. i u Pavlinovića II. br. 1313.

U Deželića su obje pjesme ženske (iz Dolnjega Zagorja u Hrvatskoj). Pjesma pod br. 261. glasi ovako:

Ivan se šeće po zlatnom mostu.
„Ivane, krsti to malo dete!“
„„Kak bi ga krstil, sam kršćen nesem!““
Ivan se šeće po zlatnom mostu.
„Ivane, krsti to malo dete!“
„„Kak mu hoćemo ime nadeti?““
„Nek mu bu ime taj svetli mesec.“
„„To malo dete nê za to ime.““
Ivan se šeće po zlatnom mostu.
„Ivane, krsti to malo dete!“
„„Kak bi ga krstil, sam kršćen nesem!““
„„Kak mu hoćemo ime nadeti?““
„Nek mu bu ime to žarko sunce.“
„„To malo dete nê za to ime.““
Ivan se šeće po zlatnom mostu.

*

„Ivane, krsti to malo dete!“
„„Kak bi ga krstil, sam kršćen nesem!““
„„Kak mu hoćemo ime nadeti?““
„Nek mu bu ime ta jasna zvezda.“
„„To malo dete nê za to ime.““
Ivan se šeće po zlatnom mostu.
„Ivane, krsti to malo dete!“
„„Kak bi ga krstil, sam kršćen nesem!““
„„Kak mu hoćemo ime nadeti?““
„Nek mu bu ime Jezušek mali.“
„„To malo dete je za to ime.““

(Pripjev: iza svakoga stiha *„Ivan moj! Ivan, zlata koruna!“)*

U pjesmi pod br. 246. (imade st. 15) nema st. 14.—26. ni st. 8., a mjesto st. 3. i 11. pjeva se:

„„Kak bi ga krstil, za ime ne znam.““

U Jelušić-Štrkova (iz Lipe u istočnoj Istri) ima ovaka pjesma:

Kada je Marija
Po svetu hodila,
Do pol dvanajst danak
Svojga draga sinka
Na glave nosila.
Na glave noseći,
Na krilu sedeći,
Još Isus govori:
„O majko Marija!
Nosite me, majko,
V onu črnu goru,
V onu črnu goru,
Na vodu jurdansku.
Onde ćemo, majko!
Pristanišće naći.“
Nosila ga majka
V onu črnu goru,
V onu črnu goru,
Na vodu jurdansku.
Još Isus govori:
„Oj Ive, Ivane!
Hodi me krstiti
Na vodu jurdansku,
Ja ću tebe, Ivan,
Crikve pred untaron.“

Milićević zabilježio je (iz okoline čaglićke kod Lipika) ovu pjesmu:

U Damjana crkva od tamjana,
Oblivena limom i biserom,
Ogradjena dragijem kamenom.
U njoj služe do tri svetitelja:
Sveti Petar i otac Nikolaja,
I još s njima sveti Simeune.
Kad se sveto tajno izvadilo,
Zadr'jemao sveti Simeune,
Zadr'jemao ocu na kriocu,
Zlatna čaša iz ruke ispala,
Nit se razbi, nit se vino proli.
Karao ga otac Nikolaja:
„A moj sinko, sveti Simeune!
Nagrdan si nauk naučio:

Kad se sveto tajno izvadilo,
Dr'jemat ocu na kriocu.
Zlatna čaša iz ruke ispala,
Nit se razbi, nit se vino proli."
Al govori sveti Simeune:
„Ne karaj me, otac Nikolaja!
Malo trenuh, al se brzo prenuh.
U tome sam dobar sanak sanjo,
Da se rodi Hristos sa nebesa.
Dodje knjiga krstitelj-Jovanu,
Da on ide krstiti Hristosa:
Sedmera će zvona udarati,
Devetera vrata otvarati,
Vedro će se nebo otvoriti,
Crna će se gora pokloniti.
Nemoj mi se prepanut, Jovane!"

U Pavlinovića (iz Bukovice u Dalmaciji) glasi pjesma ovako:

Pošetala Prečista,
Boga majka Hristova,
Pokraj vode Jordane,
U njedrih je nosila
Hrista Boga našega,
Sebi zvala Jovana:
„Hodi meni, Jovane!
Preko vode Jordane,
Da krstimo Hristosa,
Hrista Boga našega!"
K njoj dolazi Jovane
Preko vode Jordane.
Jordan voda uzbježe
Sama sebi na vrelo,
Zemljica se potresnu,
Gorica se pokloni,
Vrhom zemlju poljubi.
Prepade se Jovane:
„Kuma moja, Prečista,
Boga majka Hristova!
Što vodica uzbježe
Sama sebi na vrelo?
Što zemljica potresnu?"
„„Sve od straha Hristova,
Jer se na njoj Hristos rodi.
Gorica se pokloni
Od milosti božije,
Jer je ona Hrista vidla,
Pa se Hristu poklonila
I vrhom ga zaklonila.""

S potonjim je stihovima u svezi ovo iz pjesme u Pavlinovića II. br. 1319. (iz Bukovice u Dalmaciji; st. 48):

Kad Marija Hrista rodi,
Hristos pade pa pobježe,
U goricu ubježe;
Trevila ga vita jela,
Jela mu se poklonila
I vrhom ga zaklonila.
Blagosiva lipa Mare:
„Ti blažena vita jela,
Ti se vav'jek zelenila
I u ljeto i u zimu,
Izvila se kano vila,
A upravna kano strila!"
— — — — — — — —

Ispor. pjesmu pod br. 3. na str. 7.

* * *

Sa spomenutim pjesmama u neku su ruku u svezi pjesme o rodjenju Isusovu.

U Banića br. 244. (iz Dolnjega Dolca u Dalmaciji — od Mije Banića; st. 21) kazuje se izmedju ostaloga, kako je Djeva rodila sina:

Majka mu se klanjala,
S desne strane voćak bi,
S live strane konjic bi:
Voćak pokri, konj otkri.
Diva Bogu vapije:
„Oj ti konj, proklet bio,
Nikad se nisi najio!
Voćak blagoslovljen bio,
Uvik si se ti najio!“

U Šenoe br. 115. (iz Hrv. Primorja; st. 66) porodi Djeva sina i položi ga u jasle:

Magarac se poklanjaše,
Volak zimu odganjaše,
Mazag mu se narugaše.
Marija ga zakljinjaše:
„Ni ti ne daj živu biti,
Niti ploda učiniti!“

Sasvijem je drukčije u Deželića br. 183. (iz Obreške kraj Kloštra Ivanića; st. 21). Kad se Isus rodio:

Došle su tri vode, mlačne kakti kropek,
Koje jesu onda Jezuša kupale.
Jožef je naredil z rožicah zibalku,
I došli tri vetri, topli kakti sapa,
Koji jesu onda Jezuša zibali,
Jezuša zibali, malko ga grejali.

U jednoj pjesmi u Kukuljevića II. br. 5. (iz Dolja kod Goljaka u zagrebačkoj županiji; st. 25) Isusa ziblje „drobna tica, siva grlica.“

U Deželića: br. 195. (iz Dolnjega Zagorja u Hrvatskoj) ima ova pjesmica o rodjenju Isusovu:

Majka deva mila
Betlem ophodila,
Nigde stana ne dobila,
Gde bi sinka porodila,
Neg je išla vu štalicu
Na preoštre slamičke,
Te je sinka rodila:
„Digni, Ivo, glavu gore,
Kaj si legel tam na travu?
Naj, prosim te, duže spati,
Neg ovo čudo pogledaj.“
„„Pravo veliš, bratec Blažo!
Ar nam takvo zvezda kažu,
Sineka je rodila Marija,
Hodmo tamo, budemo ga vidli.““

Br. 273. (iz Dolnjega Zagorja u Hrvatskoj; st. 24) ima ova pjesma uspavanka:

Sve tičice lepo poje,
Sve gore zvone,
Gda se rodi dragi Jezuš
V mladu nedelu.

I tako se jednako nastavlja, već što se pjeva, da se Isus kupa, povija, ziba i siše, a pjesma se završuje:

Njega nuna siva grla
S belim golubom:
„Nunaj, nunaj, dragi Jezuš,
Ti si sinek moj!"

U Banića br. 190. (iz Dolnjega Dolca u Dalmaciji — od Mande Banić; st. 13) veli se, da na gori Kalvariji „Gospe knjige drži":

A u njima s' Bogu moli,
Da će sina poroditi,
Ime će mu Isus biti.
Tko bi ovako molio,
Duše bi u raj vodio.
Najpri bi dušu očevu
Pa i dušu materinu,
A tad i svoju dušicu.

Ispor. koledu u Palunka br. 118. (iz Ravnoga u Popovu polju u Hercegovini — od Ivane Lučić):

Bog se rodi na sja večer,
Kako će mu ime biti?
Ime će mu Isus biti.
Č'jem ćemo ga darovati?
Čiste svile u povoje,
Suha zlata u pelene.

(*Pripjev:* iza svakoga stiha naizmjence *„koleda, koleda; veselo, veselo!"*)

U Palunka br. 119. (iz Ravnoga u Popovu polju — od Ivane Lučić; st. 17) sveti Pero konja poji, a Nikola kolo vodi:

A veli mu sveti Pero:
„Lak' polako, brate Niko!
Ev' odovud slavne Gospe,
Nosi čedo u naruču.
Kako će mu ime biti?"
„„Ime će mu Isus biti.""

(*Pripjev:* kao u predjašnjoj pjesmi.)

2.

Marija i Židovi.

Na tu su pjesmu nalik pjesme: u Deželića br. 293. i 355.; u Gabrića br. 4.; u Jelušić-Štrkova II. br. 128.; u Kukuljevića II. br. 2. i 16.; u Pavlinovića II. br. 9.; u Smičiklasa br. 77. i u Strohala br. 229.

U Deželića: br. 293. (iz Dolnjega Zagorja u Hrvatskoj) glasi pjesma ovako:

Išla Mar'ja vu goru,
Stala se je s Nedelju.
Pitala je Nedelja:
„Kam ti ideš, Marija?"
„„Ja si idem vu goru,
Vu tu goru visoku.""
„Nejdi, nejdi, Marija!
Gori su ti Židovi,
Bi ti sinka uzeli."
„„Oj presveta Nedelja,
Naj ti mene vučiti,
Ja sam sama spametna,
Ja je moram vkaniti,
Da ja nosim jabuku.""
Zašla Mar'ja vu goru,
Stala se je s Židovi.
Pitali su Židovi:
„Kaj ti nosiš, Marija?"
„„Ja si nosim jabuku,
Ka je s križom natkrita,
Ka je svilom zavita.""
„Kaži, Mar'ja, jabuku!
Mi hoćemo videti,
Mi hoćemo kupiti,
Jako drago platiti."
„„Nit ja smem pokazati,
Nit je smem ja prodati.""
„Ako ne buš kazala,
Mi te bumo parali."
Pokazala jabuku:
Smilenoga Jezuša.
Išla Mar'ja k Nedelji,
Pitala je Nedelja:
„Kaj je tebi, Marija!
Kaj si milo plakala,
Žuhke suze stekala?"
Rekla Nedelja k Mar'ji:
„Hodi Mar'ja v leskov grm,
Vtrgni tri let šibicu,
Vudri Židove čez glavu."
Židov postal kamenom.

Pjesma br. 355. (iz Dolnjega Zagorja u Hrvatskoj) glasi:

Jezuš je vbodjen v desnu stran,
Krvca mu kaple v kelihu,
Nju mi prijemlju jengeli,
Nju mi nosiju v svetli raj,
Svetloga raja pred Boga.
Išla Marija v kraljestvo,
Stala se z malom grlicom:
„Čuvaj ti meni, grlica,
Moje male detece!"
Zaspala mala grlica,
Došli su hudi Židovi,
Vkrali su male detece.
Došla Marija s kraljestva,
Pitala malu grlicu:
„Gde je moje detece?"
„„Došli su hudi Židovi,
Vkrali su tvoje detece."
Vtrgla Marija šibicu,
Vudrila malu grlicu
Za svoje male detece.

(Pripjev: iza svakoga stiha *„Marija!")*

U Gabrića ima ova pjesma, koja nije dovršena, a kazivao je nekaki Ličanin:

Šećala se Marija
Oko vode Jordana;
Sretoše je Židovi,
Naopaki ljudovi.
Mariju su pitali:
„Daj, Marijo, da vidim,
Što je tebi u nidri,
Il je svila svilena,
Il je veza vezena?"
Al govori Marija:
„Odlast' otle, Židovi,
Naopaki ljudovi!
Nit je svila svilena,
Nit je veza vezena,
Moj je poso današnji!"

U neku ruku pristala bi ovamo i pjesma u Jelušić-Štrkova (iz Lipe u istočnoj Istri):

Nedeljica sveta zgoda se je stala,
Svoje svete ruki z vodun umivala
I govori Marije divice:
„Dobro jutro Bog daj, Marija divica!"
„„Bog daj, Bog daj, Nedeljica sveta!
Ča ste se vi tako zgoda stala,
Svoje svete ruki z vodun umivala?""
„Stanite se i vi, Marija divica,
Da gremo iskat vašega sinka Jezusa!"
„„Kamo ću ga poć iskat,
Kad ga nisan videla
Četrdeset i sedan dan i noći!""
Obrne se Marija divica
Prot božjemu gropčiću:
Tamo jena crekvica.
Sam Bog mašu peje,
Sveti Ivan bukvi drži,
Sveti Šuštar k maše zvoni.
„Ča ću van ja, Nedeljica sveta!
Za mito dati ale obećati?"
„„Zlatni nohti, zlatni vlasi.""
„Još ću van ja više dat:
Saki osmi dan ćete bit
Pomoljena, poprošena!" Amen.

U Kukuljevića br. 2. (sljepačka iz Hrv. Zagorja — od Jane Severove; st. 56) glasi ovako:

Išla Marija vu goru,
Vu goru zelenu.
S njum se sastala Nedela,
Nedela premlada:
„Kam ga ideš, Marija,
Marija presveta?"
„„Jaz ga idem vu goru,
Vu goru zelenu.""
„Nejdi, nejdi, Marija,
Marija presveta!
Tam su ti ga Židovi,
Ti nesrečni hajdovi,
Bi ti zeli detece,
Lublenoga Ježuša!"
Ne Marija slišala,
Ona išla vu goru,
Sobum zela sineka.
Nju sastali Židovi
Aj nesrečni hajdovi.
Jali su nju pitati:
„Kam ga ideš, Marija?"
„„Jaz ga idem vu goru,
Vu goru zelenu.""
„Kaj ti nosiš v rupčeku,
V rupčeku čerlenom?"
„„Jaz ga nosim jabuku,
Jabuku čerlenu.""
„Daj ju nami, Marija,
Marija presveta!"
„„Ne dam vere, Židovi,
Vi nesrečni hajdovi!""
Nju Židovi prijeli,
Oni ju natezali,
Sineka ji vuzeli,
Prelublenog Ježuša.
Oni ga natezali,
Rukice mu vezali.
Marija se plakala,
Ona ih je molila:
„Najte, najte, Židovi,
Vi nesrečni hajdovi!"
— — — — — —

ali Židovi ne mare: pribiju Isusa na križ. — I u pjesmi br. 16. (Iz Hrv. Zagorja; st. 21) odvraća „premlada Nedelja“ Mariju, da ne ide u goru, ali Marija ide, i:

Tam je našla Židove, te neznane ljude.
Pitali su Židovi, ti neznani ljudi:
„Kaj to nosiš, žena ti, žena ti neznana?“
„„Ja si nosim svilu, modru pa čerlenu.““

Židovi joj ne vjeruju i uzmu joj dijete. Marija viče u pomoć Nedjelju, ali zaludu.

U Pavlinovića (iz Kotora; st. 41) glasi pjesma ovako:

Prošeta se Nedilja
I s njom diva Marija,
Susrite ih Ilija:
„Kud ćeš, kud ćeš, Nediljo,
I ti divo Marijo?
Eto otud Džidova,
I s njima su duhovi,
Otet će ti Isusa!“
Nedilja se ne viruje,
Susritaju Džidovi,
I s njima su duhovi:
„Šta j', Nediljo, u nidrima?“
„„Kunećina rukavica,
Mrkom svilom navezena,
Čistim zlatom ispunjena.““
Tu se Džidi ne viruju
Te Nedilju raspasaju,
Verigama opasaju,
Isus pade na zemljicu,
Džidovi ga ujagmiše,
U more ga baciše:
Udri kiša modra i krvava,
I svit od straha poludi.
— — — — — — —

Ostalo je kao molitva i nije ni od kakve osobite vrijednosti.

U Smičiklasa (iz Žumberka) ima ova pjesma:

L'jepa roža Ilija,
Još je ljepša Marija,
Majka božja Bistrička,
Ka je sinka rodila,
U svilu ga zavila,
U pantljike povila,
U krilu ga nosila
Na tu goru visoku.
Sastala je Nedjelja:
„Kamo ideš, Marija?“
„„Ja ti idem na goru,
Na tu goru visoku““.
„Što to nosiš, Marija?“
„„Ja ti nosim Isusa,
Premiloga Kristuša.
Ja ga nosim na goru.““
Još govori Nedjelja,
Ota mlada Nedjelja:
„Ne nos' gore Isusa,
Premiloga Kristuša!
Gore jesu Židovi,
Otet će ti Isusa,
Premiloga Kristuša.“
Al govori Marija,
Majka božja Bistrička:
„Ja ću Žide varati,
Da ja nosim jabuke,
Da ih hoću saditi
Nakraj mora sinjega,
Kud podjedu rumari
Od Marije Bistričke,
Kud budedu sjedali,
Žedju budu gasili.“

Ovdje se može spomenuti i pjesma u Strohala II. br. 163. (iz Stativa kod Karlovca):

Angel budi premilu Mariju:
„Ustani se, premila Marija,
Židovi ti sinka uloviše!“
„„Naj ga love, ulovit ga ne te!
Moj je sinak u višnjoj višini.
Iz glave mu žarko sunce sije,
Iz kolena jasna misečina,
Iz ramena ta danica zvizda.““

* * *

K tim pjesmama može se pridovezati i Banićeva br. 140. (iz Dolnjega Dolca — od Mande Banić) koja glasi:

O Isuse, Bože moj!
Ja te zovem na pomoć
S istom divom Marijom
I s blaženom Nediljom,
S krsnim kumom Ivanom,
Svetim Petrom i Pavlom,
Da mi kažeš prave pute
Kano tebi vode vrute.
Dino teče voda Vrutica,
Onde sidi Gospe divica,
U ruci joj krunica,
A niz krila suze roni:
„Što ti, Gospe, tute ciliš,
I niz krila suze roniš?“
„„Imala sam sina jedina,
Dodjoše nevirni Židovi
I proklete majke sinovi,
Pa mi ga oteše
I na križu ga propeše;
Trnovu krunu postaviše,
A zlatnu s glave skinuše.
Crna krvca polivaše,
Po kamenju popadaše,
Tuda ruže narestaše.
S neba su andjeli slazili
I tu ruže brali,
U kitu ih kitili,
U vince ih nizali,
Na nebesa nosili.
Sam je Bog govorio:
Tko b' ovu molitvu molio
U večer na liganju,
U jutru na ustavanju,
Da bi mu se on prikaza
Nakon trećega dana
Posli njegove smrti
Su tri zdrave Marije,
Primio dušu u raj.““ Amen.

U Tordinca br. 4. (od Pečuha; st. 33) govori Isus andjelima:

Andjeli, braćo draga!
Vi ne dajte suncu zaći,
Jer je teško Boga naći.

To je jasnije u Zdjelarovića br. 8. (iz Odvoraca kraj Oriovca u Slavoniji — od Mare Grgurović-Marijanove; st. 25). Sv. Toma govori andjelima:

Vi andjeli, božji sluge!
Vi ne dajte suncu zajti,
Ja ne mogu Boga najti.
Džidi Boga ukradoše,
Pilatu ga prodadoše
Za dvanaest medenjaka
I trideset srebrenjaka.

U Palunka: br. 125. (iz Ravnoga u Popovu polju — od Ivane Lučić; st. 132) plače Gospa, što su Židovi uhitili predragoga sina njezina:

Svitice mu razdirahu,
Zlatnu krunu skidahu,
A trnovu usticahu,
Vruće čavle pod noktiće,
Pod noktiće Isusove.
Kud čavlići dopirahu,
Sveta krvca prolivaše,
Po kamenu, po drvetu.
Kam se drvo raspadaše,
Andjel s neba letijaše,
Svetu krvcu kupijaše,
U kitice kitijaše.
Na nebesa nosijaše.
Nebesa se tresijahu
Sve od straha božijega.

Br. 141. (s Belenića u Hercegovini — od Šimuna Zeka; st. 41) na pitanje sv. Petra i Nikole odgovara Marija Mandaljena:

Niti spim, niti mnim,
Vetno čudo jedno gledam,
Gdje Židovi Boga vate,
Na muke ga udariše,
Zlatnu krunu skidivau
A trnovu usticau,
Svitice mu razdirau,
Gorke čavle zadivau
Pod noktiće Jezusove.
Crna krvca kapala,
Na kamenje padala,
A kamenje pucalo.
Andjeli se sl'jetaše,
Crnu krvcu kupiše,
Na kitice kitiše.
Na korune vijaše,
Na nebesa digaše.
Nebesa se tresiau,
Na četvero puciau.
Sam Bog govorio:
„Tko bi ove molitvice govorio
Triput ustajući,
Triput liježući,
Dao bi mu Bog raj
Na umrli dan."

Br. 142. (s Belenića u Hercegovini — od Šimuna Zeka; st. 16) govori Bog:

„Tko bi ove molitvice govorio
Petak trikrat,
U subotu peti krat,
U nedjelju devet krat,
Sama bi mu Gospa došla
Prije smrti osam dana,
Sveta vrata otvorila,
Sveta vrata od raja."

Br. 155. (iz Ravnoga u Popovu polju — od Jele Perić; st. 22) veli Gospa:

„Ove moje molitvice
Tko bi reko trijes dana,
Trijes dana korizmice,
Trijes na dan molitvica,
Ja bi mu se prikazala
Prije smrti petn'est dana,
I povela bi ga u raj."

Slično imade i u br. 158. (iz Ravnoga u Popovu polju — od Jele Perić; st. 31).

3.

Sviba i gloginja.

Ta pjesma ne će biti potpuna, te bi po svoj prilici trebalo (prema pjesmama pod br. 2.), da Bogorodica bježi od Židova, koji hoće da joj otmu Isusa. Ispor. pjesmu u Pavlinovića II. br. 1319. (str. 469).

4.

Marija i ladjari.

Za ovu pjesmu veli sakupljačica, da se pjeva kod mrtvaca i karmina.

5.

Sveci dare dijele.

Po različitim motivima svojim pristaju ovamo pjesme: u Andjelinovića br. 39.; u Kukuljevića II. br. 4.; u Lucijanovića br. 11.; u Marjanovića br. 54.; u Mikuličića br. 59.; u Ostojića I. br. 3.; u Pavlinovića II. br. 8.; u Primorca br. 5.; u Rakovca br. 18.; u Strohala II. br. 28.; u Ugarkovića br. 79. i 138.; u Volčića br. 147. i u Vrbanića br. 17.

U Andjelinovića (iz Sućurja na Hvaru; st. 19) dolazi k tri „božićna sveca,“ k Petru, Andriji i Telemiji, djevica Marija sva odrta i krvava iz prokletoga mjesta Indije, gdje se čini svako bezakonje, i hoće da pobije svijet munjom i gromom, ali je odvraća Telemije.

Što je u toj pjesmi Marija sva odrta i krvava, to se donekle objašnjuje pjesmom u Lucijanovića (s otoka Lastova), koja glasi ovako:

Crkvu grade dva božja andjela
S onu bandu raja nebeskoga.
Njima ide blažena Marija:
„Moji djeti, dva božja andjela!
Što činite, što l'jepo gradite?“
Govoru joj dva božja andjela:
„Naša majka, blažena Marija!
Mi gradimo jednu crkvu malu,
Gdje će svete duše dohoditi.
Molimo te, blažena Marija,
Da nam rečeš, blaga majka naša!
Od šta su ti krvava koljena?“
Govori im blažena Marija:
„Klečala sam po oštru kamenju,

Molila se pred mojijem sinkom,
Kad je suša u puku morila.
Crna im je zemlja ispucala,
Slatko im je voće posahnulo,
Jadnim majkam umirala djeca.
Molila sam jedinoga sina,
Da bi njima tiha rosa došla,
Da bi im se zemlja napojila,
Da bi im se voće povratilo,
Da ne b' majkam djeca umirala."

Kukuljevićeva pjesma (kajkavska; st. 30) nalik je na pjesmu u Primorca. — U Marjanovića (iz Gornje Krajine u Hrvatskoj; st. 79) sveci dijele blago:

Petar uze ključe od nebesa,
A Nikola more i brodare,
Sveti Ivan kumstva i krštenje,
A Ilija munje i gromove,
Sveti Juraj zelene dubrave,
Pantelija lita i vrućine.

Bog im dade ključe od nebesa i oni zaključaše osmera nebesa, a u zemlji Indiji nasta nerodica i mnogo drugih nevolja za sedam godina, pa kad se narod ne htjede da pokaje, Bog navali na njih bolju, srdobolju tešku itd. — Pjesma u Mikuličića (iz Hrv. Primorja; st. 28) nalik je na pjesmu u Primorca (iz Hrv. Primorja; st. 45). Obje su pjesme po sadržaju jednake, ali je potonja u boljem obliku i glasi ovako:

Mili Bože, čuda velikoga,
Gdje se zemlja s nebom zavadila!
Crna zemlja nebo dozivala:
„Vedro nebo, da na sud idjemo!
Što me tareš, vedro nebo moje,
Što me tareš zloćom svakojakom:
Od Miholja do Jurjeva dana
Burom, zimom, ledom prevelikim;
Od Jurjeva do Miholja dana
Tučom, gladom, sušom prevelikom.
Uzimlješ mi od voća ružice,
Uzimlješ mi od gorice liste,
Odnosiš mi po polju ljetine,
Uzimlješ mi narodu življenje,
Ostane mi gora nezelena
I po polju narod neveseo;
Truješ mene vihrom otrovanim,
Moriš mene smrćom nepripravnom,
Uzimlješ mi narod u mladosti,
L'jepe momke i mlade djevojke.

Što se tebi narod zamjerio?“
Vedro nebo zemlji odgovara:
„Ti prokleta crna zemljo moja,
Ostavi se neba visokoga!
Kako mi se zamjerila nisi:
Na tebi je zloća prevelika,
Na tebi su kriva svjedočanstva,
A ne sluša mladji starijega,
Ne posluša oca ni matere,
Ne poštuje ni Boga jedinog,
Ni kum kuma u goste zazivlje,
A brat brata na megdan pozivlje.“
— — — — — — — — —

Ostojićeva pjesma (iz Povlja na Braču — od Kate Vrsalović; st. 26) glasi ovako:

Proletila ptica lastavica
Prije zore i biloga dana,
Odletila Mostarki na vrata.
Pitala je Mostarka divojka:
„Otkle letiš, ptico lastavice?“
Govori joj ptica lastavica:
„Aj ti bora, Mostarko divojko!
Kad me pitaš, pravo ću ti kazat:
Ja ti letim iz Indije ravne,
Gdino ljudi vrlo Boga mole,
Gdino sluša mladji starijega,
A stariji Boga velikoga,
Gdino ovce svilna runca nose,
A divojke rakam do kolina.“
Govori joj Mostarka divojka:
„Ja ću s tobom, ptico lastavice!“
— — — — — — — — — — — —
Govori joj ptica lastavica:
„Aj ti bora, Mostarko divojko!
Ja ću doći litnji dan do podne,
A ti ne ćeš za devet godina!“

U Pavlinovića ima ova pjesma (iz Čerigaja u Hercegovini):

Piju vino tri božija sveca,
Pijuć vino dio zametnuše:
Svetom Peri cviće i proliće,
A Nikoli kola i volove,
A Iliji munje i gromove.
I Divici dio ostavili,
Da razvija po nebu oblake,
Da ugadja tiho rosinice.

Izmače se puna čaša vina,
Puna pade na zemljicu crnu,
Za njom idje Gromović Ilija.
Kad na zemlju puna čaša vina,
Kod nje sidi Divica Marija.
Besidi joj Gromović Ilija:
„Šta je tebi, Divice Marijo?“
„„Prodji me se, Gromović Ilija!
Da ti znadeš, što Divica znade!
Svukuda sam po svitu hodila,
U Indiju jesam dohodila,
Niti poste petke ni subote,
U godini četvere kvatere,
Ni još jednog posta zapovidnog;
Sve vazimlje rodijak rodicu,
Brže hoće bratac i sestricu.
Već te molim, Gromović Ilija,
Pusti njima munje i gromove!““
„Haj ne luduj, Divice Marijo!
Šta će njima munje i gromovi?
Ne daj kiše za sedam godina,
Nek pogori bilica pšenica;
Pa će postit i Bogu se molit.“

U Rakovca (iz Omiša u Dalmaciji; st. 35) i Strohala (koji je čuo od putnika slijepca na Sušaku kraj Rijeke; st. 42) kao u Primorca.

Ugarkovićeva pjesma (iz Drežnice u Gornjoj Krajini; st. 115) sasvijem je nejasna. Evo šta smo razabrali iz nje: Pao s neba sveti kamen

Pred Jovanku patrijarku,
A Jovanka ruke sklapa,
Sveti kamen taj rasklapa

i čita, šta piše na kamenu: opominje se narod, kako treba da živi, jer će ih inače stići svakojake nevolje. — Ugarkovićeva pjesma br. 138 (iz Starigrada u Gornjoj Krajini; st. 42) sasvijem je nalik na Primorčevu. — U Volčića je pjesma (iz Istre; st. 41) kao u Primorca. Tako i u Vrbanića (iz Gospića; st. 24), samo što je potonjoj svršetak drukčiji. Nebo odgovara zemlji:

Zemljo moja, u propast propala!
Na tebi se sva čudestva rade,
Djeno mladji starijeg ne sluša,
Na vjeri se i divojke ljube,
A kum s kumom na postelji spava,
I s venčanom i s krštenom kumom.
Med njima se čedo nalazilo,
Čedo je brez krsta umiralo,
Ono bere cviće svakojako,

Cviće bralo, v nidarce metalo,
Iz nidara cviće propadalo.
Ono kune svoje roditelje:
„Bog ubio moje roditelje
I na zemlji i u zemlji,
Što me nisu krstom pokrstili,
Niti su me pasom opasali,
Niti su me med narod mišali."

* * *

Indija kao zemlja prokleta spominje se u jednoj ženskoj pjesmi u Andjelinovića br. 69 (iz Sućurja na Hvaru; st. 35):

Otkada su Mleci sagradjeni,
Nije lipše drivce dojedrilo,
Što je danas od Indija ravnih,
Gdi ne sluša mladji starijega,
A stariji Boga jedinoga,
Gdi brat brata na nože poziva,
Sestra sestru gdi kurvom doziva.

— — — — — — — —

Upravo tako i u Nališa br. 16. (iz Sućurja na Hvaru; st. 35). — U Alačevića II. br. 89. (iz Podgore u Dalmaciji; st. 161) Indija je ravna „misto podaleko" (st. 26.). — U Alačevića II. br. 94. (iz Primorja Makarskog; st. 161) ima pjesma nalik na Andjelinovićevu, ali po njoj Indija nije zemlja prokleta. — U Kačića br. 85. (iz Brista kod Makarske; st. 193) car šalje Ivu u „Indije klete", gdje ga seka čuti ni vidjeti ne će.

6.

Djakon Stevan.

U Mikuličića br. 56. (iz Hrv. Primorja; st. 43) šetala se dva božja andjela „jutro rano u nedilju mladu":

Oni gredu dvoru Radulovu,
Na dvoru je ljubi Radulova,
Ona čisti šenicu bilicu.

Andjeli je zapitaju, zašto čisti pšenicu bjelicu u nedjelju mladu? Ona im odgovori, da joj je za nevolju, jer joj je u kući „sedam slijepaca i još k tomu devet nijemaca." Andjeli je upitaju, što bi dala onomu junaku, koji bi ih izliječio. Ona odgovori, da bi dala čedo, mušku glavu. Andjeli uzmu čedo, zakolju ga i krvlju pomažu slijepcima oči, a nijemcima zube i oni ozdrave. Radulova ljuba lijepo zahvali Bogu:

Kad to čuli dva božja andjela,
Kako milon Bogu zafaljuje,
Oni uzmu čedo, mušku glavu,
I daju ga ljubi Radulovoj,
Trikrat lipše neg je prija bilo.

Po motivu da se djeca kolju i opet ožive, vrijedno je zabilježiti pripovijetku u Tordinca br. 3. (iz okoline grada Pečuha u Ugarskoj — od starca Kerekeša):

Bio grof, pa imao jednog jedinog sina, a vrlo je lip momak bio. On oca uvik molio, da mu napravi ladju sa dvanaest dućana, da bi on mogo priko mora prići i onog drugog grofa kćer privariti i sebi dovesti. A bila ta kći zatvorita u sobi i sunca ne vidila. Otac ga poslušo i pravio mu ladju šest godina na vodi. Kad je ladja gotova bila i dvanaest dućana u ladji, unidje grofov sin u ladju i povede sa sobom slugu, da ga virno služi, dok otidju i dodju. Pošla ladja od kuće. Pet dana i pet noći putovala, dok je došla do drugog grada. Tu ju sustave i zapnu za obalu, pa otvore dućane, a bile u dućanih tako lipe stvari, da se lipše vidile nisu. U tu ladju sav svit iz onog grada ko na čudo dolazio, a vidla i divojka, da svako dite onamo hiti, pa i nju srce vuklo, da i ona ide ogledat, kako je u toj ladji. Molila oca: „Dragi papo! Pusti me samo dva sata, da i ja vidim, kako je tu.“ A otac joj kazo: „„Još ni jedan sat nije ti slobodno.““ Al ona sve želila, da i ona more to vidit, pa i drugi put molila: „Dragi, mili papo! Samo jedan sat me pusti, da mogu vidit.“ „„Ni pô sata nije ti slobodno.““ Opet sklopila ruke, pa molila: „Slatki papo! Samo pô sata me pusti, da i ja morem viditi.“ Onda ju pustio. Kad je pošla u ladju, strkali se njegovi momci pred nju, pa ju uvedoše u ladju. Dok ona udje, krenu ladja, a nju su odvodili iz jednog dućana u drugi, a kad su ju u dvanaesti uveli, ondi bio i grofov sin, pa se š njom šalio i razgovarao i vrlo joj omilio. Već dva sata, kako je u ladji, i sada se sitila, da valja ići doma. Podje, ali joj rekoše: „Ti ne moreš više natrag, jer ladja već dva sata putuje.“ Ona se uplašila i zaplakala, al grofov sin je umio tako lipo govoriti, da se je hitro umirila. Kad je noć stigla, sustave ladju mornari, pa zaspali, a sluga sio da straži. Kad je bilo oko dvanaest sati, al eto doletili dva čevrgara, pa se divanili: „Ovdi ima dva mlada stvorenja, al dok stignu kući, pa budu uzeli vode, da ćeju se umivati, smrti će jim biti A koji ovo čuje, pa komegod izda, taj je do člinka u kamenu.“ Drugu večer, kad je ladja stala i dvanaesti sat udrio, ope doletili dva čevrgara i razgovarali se: „Ovdi ima dva lipa, mlada stvorenja, al dok budu na konja sili i kavu pili, smrti jim mora biti. A koji ovo čuje i izdade, taj je do pasa u kamenu.“ Treću noć, kad je ladja stala, ope su došli čevrgari, pa divanili: „Ovdi ima lipa dva stvorenja. Prvu noć, dok budu noćili, velika će jih napast vrućina i pendžer ćeju otvoriti i smrti jim mora biti; a koji čuje, pa izdade, taj je sav u kamenu.“ Kad su stigli do grofova dvora, al trči služavka, vodu nosi, da ćeju se umivati. Hitro sluga sablju izvadio, pa izbio služavki zdilu iz ruke. Posli dovede stari grof konja, na čem će jih van izvesti iz ladje, al pritrka sluga, pa sidne na konja, a konj pod njim čuda pravio, malo da mu nije smrti učinio. U to sluga izvadio sablju i ubio pod sobom konja, pa upito grofa: „Žalite li vašega konja?“ „„Ne žalim konja, već milujem, što ste sretno doma došli.““ Kad su došli u dvore, al nosi služavka kavu, a sluga ope izbio sabljom služavki čašu iz ruke. Kad bilo prvu noć i oni legli da počivaju, al u sobi bio i sluga. Mladim bude vrlo velika vrućina, pa su otvorili pendžer. Potrajalo malo vrimena, al ide veliki šarkanj sa sedam glava i hoće

da dodje u sobu. Skoči sluga, pa sabljom svaku glavu na sedam strana isiko, a mladi su kruto spavali, pa niti su šta vidili, niti čuli. Kako je sluga siko glave, pade kap šarkanjske krvi mladoj na obraz, a sluga nije smio rukom otrti, već se sagnio, pa joj polizo krv sa obraza; a na to se prenio grof, pa mislio, da je on njegovu ženu poljubio. Vrlo se uznemirio u srcu, pa dao tužbu na slugu, da je njegovu ženu omilovo. Sud osudi slugu na višala. Kad su ga odnili pod višala, onda se molio, da mu dadu vrime, da jim stražnji put ispripovida jednu pripovitku: „Sad mi je sve jedno, umrti moram, ko moram. Ne kažem li, obisit će me, a kažem li, što sam prebavio na ladji, stvorit ću se kamenom.“ I tu on ispripovido sve, kako jih je od smrti branio. Kad je ispripovido, taki se je kamenom stvorio. Grofu vrlo žao bilo, pa dao kamen doniti u njegovu sobu: „Bar nek vidim, kadgod dodjem u sobu, ko je mene virno dvorio.“ Taj kamen sedam godina u sobi bio, a mlada grofica već troje dice imala. Kad je već sedme godine bilo, čuje grof jednu noć, gdi je kamen progovorio: „Gospodare! Koje ti je najmilije dite, ono zakolji i s onom krvlju ovo kamena operi. Ako to učinit ne ćeš, tebi će se smrti dogoditi.“ Mladi grof u jutro usto, pa zapovido, neka mati dicama ručka dade, pak kad su se naručali, onda jim otac kazo: „Draga dico! Kojem ću ja vrata odrezati?“ A dica sve troje trču ocu, da jim siče glavu i sve troje pogubi, pa pokupi krv i opere kamen s onom krvlju, a tilesa njihova odnila mati u more. Kad su oprali kamen, stvorio se sluga, kaki je bio, kad je na ladji putovao, a dičica sve troje biže iz mora k materi.

8.

Bog kuša Marka.

Na tu su pjesmu nalik pjesme: u Gazdovića II. br. 7.; u Ilića I. br. 317.; u Kamenara br. 152.; u Klarića III. br. 9.; u Ivana Kraljevića br. 4.; u Kučere II. br. 59. i VI. br. 7.; u Marka Markovića br. 84.; u Milićevića br. 5.; u Smičiklasa br. 43.; u Stipca br. 2.; u Strohala I. br. 6. i 27.; u Šenoe br. 139. i u Ugarkovića br. 139.

U Gazdovića (iz Komarnice kod Nove Gradiške u Slavoniji; st. 59) Isus piše knjigu Ivi od Primorja. Svezavši sinu Stipi oči, Ivo:

— povadi nože okovane,
Da zakolje sina jedinoga.
To ne biše noži okovani,
Već to biše dvi marinske sviće.

U Ilića (iz Mačkovca u Slavoniji; st. 44) piše Isus knjigu Gorjanu Todoru, da spravi za večeru sina Stjepana, što mu ga Isus poklonio u „trideset i osam godina“. Istom Todor htio da zakolje sina, a javi mu se Isus sa nebesa, neka ne kolje sina jedinoga: on ga je htio samo kušati, bi li mu dao

sina za večeru. — U Kamenara br. 152. (iz Vrhovca kraj Jaske; st. 25) piše Isus iz nebesa knjigu Marku preko mora, neka kolje dijete Štefana:

Zakla Marko Štefan-dite malo,
Večer dojde Isus iz nebesa,
Za njim dojde Štefan, dite malo.

U Klarića (iz Vodostaja kod Karlovca; st. 58) piše Isus knjigu Kraljeviću Marku. Kad je htio Marko da zakolje sina Štefana, pošalje Isus (dva andjela?) iz nebesa te podmaknu Marku janje. — U Iv. Kraljevića (iz Djakova u Slavoniji; st. 29) piše Isus Toši od Primorja za sina njegova Stevana. Pjesma nije dovršena. — U Kučere: II. br. 59. (iz vinkovačkoga kotara; st. 51) piše Isus Marku preko mora, da mu kolje sina Stipana. Već zamahnu Marko nožem:

Ali ide dvanajst apostola
I med njima svetitelju Jurje,
Oni njemu sina izmaknuše,
A mlado mu janje podmaknuše.

U pj. VI. br. 7. (iz Novih Mikanovaca u kotaru vinkovačkom; st. 70) piše Isus Toši preko mora, da mu ugotovi za večeru sina Stipu. Kad Tošo hoće da kolje:

Al doleti andjel sa nebesa:
„Bora tebi, priko mora Tošo!
Nemoj klati nejačkog Stipana,
Ne će Isus na večeru dojti.“

U Markovića (iz Prozora u Gornjoj Krajini; st. 44) šalje Isus dva andjela, da izmaknu Kraljeviću Marku sina Stjepana i namaknu jedno janje. — U Milićevića (iz Čaglića kod Lipika u Slavoniji; st. 19) dobi Todor knjigu od Hrista i htjede da kolje sina Stevu, kad:

Al progovara Hristos sa nebesa:
„Ne budali, mladjani Todore!
Ja sam tebe ćio probovati,
Bi l' ti ćio Boga poslušati.“

U Smičiklasa (iz Žumberka; st. 35) piše Isus knjigu Todoru Moljanu: hoće za objed tijelo kršćansko od sedam godina, a jedino u majke. I već htjede Todor da zakolje svoga sina, kad mu dodje andjeo i reče, da Isus ne će doći na objed. — U Stipca (iz Smiljana u Gornjoj Krajini; st. 31) ište Isus od Marka preko mora, da mu spravi za večeru svoga jedinca Stjepana. Kad je zamahnuo, da posiječe sina, obazre se i vidi rogatoga ovna, a iz neba se začu glas: „Ne sijeci glave, ne griješi duše!“ — U Strohala: I br. 6. (iz Stativa kod Karlovca; st. 26) htjede Kraljević Marko da priredi za objed Isusu sina svoga jedinoga, ali tri andjela podmakoše mu janje i goluba i spasoše jedinca Stjepana. — U br. 27. piše knjigu Marku preko mora sam Bog. Kad se spremio Marko da zakolje jedinca Stjepana, pošalje Bog dvanaest andjela i trinaestoga svetitelja Jurja, te mu oni podmaknu janje. Misleći da je zaklao sina ne htjedne večerati, kad odjednom

po zapovijesti božjoj eto pred njega Stjepana živa. — U Šenoe (iz Hrv. Primorja; st. 38) piše Isus Marku preko mora. Dvanaest apostola, što ih je poslao Isus, odmakoše sina Stipana, i podmakoše janje. — U Ugarkovića (iz Starigrada kraj Jablanca; st. 58) izbaviše smrti Stipana, sina Marku priko mora, dva andjela. (U bilješci spominje sakupljač, da se taka pjesma pjeva i oko Brinja, ali već dosta rdjavo.)

9.

Sestra svetoga Lovrenca.

Takva pjesma ima još: u Kamenara br. 237. (iz okoline vrhovačke kraj Jaske; st. 46); u Klarića III. br. 65. (iz Vodostaja kod Karlovca — od Stjepana Okičića; st. 72); u Marijane Kovačević br. 60. s bilješkom, da se pjeva kod mrtvaca ina karminama (iz Gorice kod Severina na Kupi, — od Tonke Brozović; st. 39); u Kucelića br. 15. (iz okoline metličke; st. 33); u Lovretića br. 122. (iz Otoka u Slavoniji; st. 53); u Rožića br. 100. (iz sv. Jane kod Jaske; st. 37) i u Volčića br. 168. (iz Istre; st. 117) i br. 214. (iz Istre; st. 71). U tima pjesmama nema ništa osobito, što bi trebalo da se zabilježi.

11.

Drijem svetoga Nikole.

Na tu su pjesmu nalik pjesme u Delića br. 11.; u Palunka br. 63 i u Pavlinovića II. br. 1311.

U Delićevoj pjesmi (iz Gornje Krajine; st. 32) car Lazar gradi crkvu na Kosovu kod svetog Trivuna i u njoj služi krsno ime „krsno ime svetog Arandjela“:

Sve je svece sazva na užinu :
U dnu stola Petka i Nedjelja,
Usred stola svetitelj Ilija,
U vrh stola Petar i Nikola.
Kad su sveci službu savršili
I božiju dužnost učinili,
Svi ustaju u slavu božiju,
Ne ustaje svetitelj Nikola.
U ruci mu zlatna kupa vina,
Pade njemu kupica iz ruke,
Kupa pade na trpezu zlatnu,
Nit se razbi, nit se vino proli.
Kara njega Petka i Nedjelja :

„O naš svetac, svetitelj Nikola!
Zlu nauku jesi naučio:
Drijemati u slogu božiju.“
Al govori svetitelj Nikola:
„Božja majko, Petko i Nedjeljo!
Ja nijesam junak zadr'jemao,
Već punuše vjetrovi po nebu,
Poćeraše talasi po moru,
A na moru trista kaludjera,
Rasklopili knjige roždanike,
Pa se mole Bogu jedinome
I spominju mene svetitelja,
Mene sveca, svetoga Nikolu.
Tu se malo jesam zabavio,
Dokle sam ih mora izbavio.“

U Palunka (iz Popova u Hercegovini; st. 12) vino piju dva božja andjela, sv. Petar i sv. Nikola, služi vino arandjel Mihajlo. Nikoli pade čaša na trpezu, a on veli:

Ovo jesu na moru mornari,
Odma ih je vjetar obujao,
Boga mole, a mene spominju.

U Pavlinovića (Pjevačica mu kazivaše, da je ovu pjesmu donio u Bukovicu iz tamnice zadarske neki Kesta, kojoj ga je hrišćanski duhovnik „za bogoljupstvo naučio“.) glasi pjesma ovako:

U Damjana crkva od tamjana,
U njoj sveci rujno piju vince.
Oko stola devet apostola,
Nasr'jed stola Hrista Boga majka.
Služi vino svetitelju Niko,
Malo ga je sanak uhvatio,
Čaša mu se iz ruke izmakla,
Na trpezu čaša dopanula;
Nit se razbi, nit se vino proli.
Kara njega Hrista Boga majka.
„Ne karaj me, Hrista Boga majko!
Malo snio, a čudo vidio,
Da zanjiha zeleno jezero,
Da potopi devet manastira,
Medju njima Ramalija crkva,
Da se danas naše carstvo m'jenja
S Nemanjića na Otmanovića.
Nada nj mi se oblak namaknuo,
Iz oblaka bila knjiga pade.
Ode knjiga od ruke do ruke,
Ne more je nitko da proštije.

Dodje knjiga samouku djaku.
Štije knjigu samouče djače,
Knjigu štije, grozne suze lije.
Pitao ga igumane starče:
„Bogom tebi, samouče djače!
Što ti štiješ, grozne suze liješ?“
„„Ne pitaj me, igumane starče!
Što 'va meni crna knjiga kaže.
Hoćeš li mi vjeru zadavati,
Da mi ništa učiniti ne ćeš?““
„Ja ću tebi vjeru zadavati,
Da ti ništa učiniti ne ću.“
„„Evo ova meni knjiga kaže,
Da se danas naše carstvo m'jenja
S Nemanjića na Otmanovića.““
Pa govori Nemanjiću care:
„Bogom vami, do tri sluge moje!
Uhvatite samouka djaka
I radite drvenu ćeliju,
Pa je maž'te prahom i sumpurom,
U nju meć'te samouka djaka,
Palite je sa sve četri strane.
Ako bude krivo kaživalo,
Izgorit će djače u ćeliji;
Ako bude pravo kaživalo,
Izgorit će drvena ćelija,
A ostat će samouče djače.“
Sluge grade drvenu ćeliju,
U nju meću samouka djaka,
Pa je mažu prahom i sumpurom,
Pa je pale sa sve četri strane.
Izgorila drvena ćelija,
A ostalo samouče djače.
Kad to vidje moj čestiti care:
„Bogom vami, tri dželata moja!
Koljidete šajku bedeviju,
U nju meć'te samouka djaka,
Pa ga voz'te s onu stranu gradu.
Svake će mu ptice doletiti,
O svačem će one divaniti,
Divanit će o carevu blagu.
A ja znadem, što ptice divane.“
Doletiše dva orla krstaša,
Mili Bože, čuda velikoga,
Sile blaga u Janji planini!
Al je tvrda straža postavljena:
Do dva lava od studen-kamena,
Do dvanaest olovnih vukova,

Dva junaka od suhoga zlata,
Dva konjica od suhoga srebra,
A na njima dva siva sokola.
Krilim trepću kol' da polijeću.
Kad to čuo moj čestiti care,
On mi kupi po izbor junake,
Od stotine manje nijednoga:
Sve junake mlade neženjene,
A konjike prije nekovane.
Kad su oni blizu prilazili,
Tada ih je straža potpazila.
Pa zalaja dva lava kamena,
Zavijali od olova vuci,
Zavikali od zlata junaci,
Zahržala dva srebrna konja,
A na njima dva siva sokola,
Krilim trepću kol' da polijeću.
Svi junaci natrag uzbjegoše,
Svi junaci vratak ulomiše,
Ne ulomi moj čestiti care.
Da se nisu dobri dogodili,
I konji bi vratak ulomili
Pod kočija devet bedevija.

12.

Sveti Antun i sotona.

Na tu je pjesmu nalik pjesma u Volčića br. 146. (iz Istre; st. 91). Kad se rodio sveti Antun, sav se svijet razveselio:

Tri ga majke gojile:
Prva ga je zibala,
Druga ga je tekala,
Treta ga je zučila
Za popića malahna.
Kad se Anton naučil,
Da je pošal po svetu
Na tu vodu dimboku,
Na to more široko,
Na 'nu malu barčicu.
Kad je došal na barku,
Učinil je prediku.
Vse ribe su raz mora
Svoje glave zdigale,
Poslušale prediku
Od Antona svetoga.
Vse majčice otročne
Pustile su dičicu,
Šle su slušat prediku
Od Antona svetoga.
Anjelići svi z neba
Doli su dohajali
Poslušati prediku
Od Antona svetoga.
Kad je činil prediku,
Da j' od truda pozaspal.
Kada se je sprobudil,
Sam je Isus pred njin bil,
Ter je njemu govoril:
„O stani se, Antone!

Hodi Bogu služiti."
Sveti Anton se je stal,
On je prošal po polju,
Da gre Bogu služiti.
Usritil je hudobu,
Ona njega upita:
„Ti Antone, kamo greš?"
Sveti Anton govori,
Da gre Boga služiti.
Hudoba mu govori:
„Hodi z mano, Antone!
Leto i još jedan dan.
Tebe ne će slabo bit,
Ne ćeš vode nositi,
Grešne duše mučiti."
Sveti Anton je ž njin šal.
Kad je došal pred pakal,
Z nogon ga je podrknil,
Pakal se je otvoril,
Vse duše su vanka šle,
I okolo svetega
Su se prijle Antona,
Samo tri su ostale,
Ke su smrtno grišile.
Prva duša pisana,
Ka je krivo prisegla;
Druga duša pisana,
Ka je s kumom grišila;
Treta duša pisana,
Ka dečicu morila.
Steklo leto, jedan dan,
Sveti Anton nazad šal.
Kad je došal predu raj,
K njemu dojde Isus sam,
I ga pita: „Kamo greš
Svojon lipon družinon?
Bog te primi i sa ž nju,
I ča pitaš ti za nju?"
Sveti Anton govori,
Da ne pita ništare,
Neg te zlate kamare
I te male crikvice,
Da mi gredu v sveti raj.
Anton se je obrnil,
Da je raja otprl bil.
Vse dušice nutre šle.
Sveti Anton zadobil
Trinajst gracij od Boga
I od majke Marije.
A sada mi prosimo itd.
(Slijedi molitva za zdravlje i sreću.)

13.

Hrist i grješnik.

Po motivima svojim pripadaju ovamo pjesme: u Bišćana br. 140.; u Deželića br. 186. i 237.; u Jelušić-Štrkova II. br. 131.; u Kamenara br. 239.; u Julija Oreškovića br. 16.; u Rožića br. 10.; u Strohala br. 10.; u Šurmina br. 12. i u Volčića pjesma br. 116. i pripovijest br. 16.

U Bišćana (iz okoline karlovačke; st. 27) Isus se vozi po moru, a grješnik šeće po brijegu. Inače kao u Strohala samo na završetku zove Isus dušu grješnikovu na vagu. Prvi put vagnula je na lijevo:

Dušica je plakala,
Satani se smejali.

Drugom vagne na desno:

Dušica se smejala,
Satani se plakali,
Zemlju prkli drapali.

U Deželića: br. 186. (iz Obreške kraj Kloštra Ivanića; st. 41) vozi se po moru Isus sa svojom majkom Marijom. Grješnik šeće po brijegu i veli Mariji, da šeće „v svetli raj“, ali ga ne pušta sv. Petar, jer je oca i majku ubio, brata i sestru utopio, dva draga omrazio i s krsnom kumom sagriješio. Marija ga pouči, neka u crkvici na brijegu kleči na kamenu pred oltarom „devet let i na deseto jeden den“:

Jonda ti dojde Jezuš sam,
Jon te onda tekne kolencem,
Duša ti pojde v svetli raj,
Telce ti pojde v sunčen prah.

U pj. 237. (iz Dolnjega Zagorja u Hrvatskoj; st. 32) govori Isus grješniku, neka u gori pod suhom lipom kleči trideset i pet godina. Tako i učini:

Njegova kolena
Kor'jenje sprepljelo,
Njeg'va žuta brada
Do pojasa zrasla,
Njeg'va rusa glava
Z mehom se zarasla.

U Jelušić-Štrkova (iz Lipe kod Kastva u Istri; st. 21) grješnik ide u pakao:

Marija se varene:
„Hodi grišnik va goru,
Onde klječi sedan let,
Sedan let i sedan dan,
Pa će priti Isus sam.“
Kad je prišlo sedan let,
Sedan let i sedan dan,
Mi je prišal Isus sam:
„Hodi, grišniče, va raj!“
„„Kako ću poć ja va raj,
Kolenca mi zrašćena,
Uha su mi va mahe.““

U Kamenara (iz Vrhovca kod Jaske; st. 24) kleči grješnik na sivom kamenu pred oltarom u crkvici na brijegu devet godina:

Izminulo devet let,
K njemu došel Jesuš sam:
„Stani gori, grišnik moj!“
„„Ne morem se, Jesuš, sam,
Kosti su se prirasle.““
Trknul ga je s palicum.
Njeg'vo t'jelo sunčen prah,
Njeg'va je duša svitli raj.

U Julija Oreškovića (iz Boševca kraj Ozlja — od Jage Zidar) glasi pjesmica ovako:

Jezuš se vozi po morju
Vu jenoj maloj barčici.
Grišnik ga gleda s brigoga:
„Kaj me ti gledaš, grišnik moj?“
„„Rad bi se s tobô voziti.““
„Nisi me vridan gledati,
Ni da bi se z menû voziti.
Poj ti tamo vu goru,
Tam ćeš najti jalvicu,
Pod jalvicu cirkvicu
Drobnega piska zidanu.
Vu ti crikvi svet oltar,
Pred oltarom siv kamen.
Onde kleči devet let,
Desetoga jedan dan,
Dokle dojde Jezuš sam,
Ki te oće suditi.
Tvoje telo sunčen prah
I dušica svetli raj.“

U Rožića (iz sv. Jane kod Jaske; st. 35) trknuo je grješnika Isus:

Telo ti prešlo sunčan prah,
Duša ti prešla svekli raj.

U Strohala (iz Stativa kod Karlovca; st. 71) Isus se vozi po moru, a grješnik ide po suhu. Isus ga zapita, kamo ide, a on odgovori, da ide u sveti Rim svetomu Petru na račun, da ga ispovjedi i oprosti grijeha. Isus mu veli:

„Nij' ti grišnik u Rim put,
Neg je tebi v pakal put.
Kajgod jesi zagrišil,
Se bi tebi oprostil.
Kaj dvi kume obljubil,
To ti ne ću oprostit,
Jer je kumstvo rodbinstvo
Jako kruto veliko.
Kudaj kuma hodila,
Tudaj trava gorila.“
Majka boža molila,
Sinka svoga prosila:
„Sinko mili i dragi!
Ne daj duši u pakal,
Daj grišniku pokoru
Jako kruto veliku.
Grišnik će se spokorit,
Duša će se zveličit,
Naj 'de grišnik u goru,
U gori je crikvica,
U crikvici svet oltar,
U oltaru sveti Antun,
Pred oltarom siv kamen,
Neka grišnik poklekne,
Neka ruke podigne.
— — — — — — —
Tote kleči devet let
I deseto jedan dan,
Došal k njemu Jezuš sam,
Pak govori Jezuš sam:
„Stani gori, grišnik moj!
Dani su se zbrojili,
Leta su se istala,
Pokora se svršila.“
Odgovara grišnik taj:
„Ne morem se, Jezuš, stat,
Zarasla se kolena.
Va 'va siva kamena.“
Stane k njemu Jezuš sam,
Spovidjum ga spovidal,
S pričešćum ga pričestil,
Telo projde sunčen prah,
A dušicasvitli raj,
Kega nam sim Bog daj.

Po motivu o kumstvu spada ovamo i pjesma u Šurmina (iz Siščana kraj Čazme u Hrvatskoj — od Stevana Bugarinovića):

Zla vremena nastala
Cerka majke ne sluša,
Nit sinovi oca svoga,
Nit brat brata rodjenog,*
Nit kum kuma krštenog.
A da znate krstjani,
Čija j' duša najgrešna?
Ona duša najgrešna,
Koja kumi i brati*
Bližnjeg svoga susjeda,
Susjedom se zamrazi,
Kumstvo svoje pogazi,*
Kuma sudu povjede:*
„Ajde na sud, nevjero!
Tamo su ti svjedoki.“*
Svjedok krivo prisiže,
Dušu svoju vragu da,
Dušu svoju izgubi.
Ta je duša najgrešna.
Kud je kuma vodila,
Al je zemlja gorila
Dvanajst fati duboko,
A četiri široko,
Jedan drugom ne prosti,
Već u jalu i pomru.
Pa govori Gospod Bog:

„Oj čovječe, čovječe!
Poštuj kumstvo rodbinstvo,
Jer je kumstvo rodbinstvo
Do devetog koljena.“
Koji kuma ne pazi,
Sv'jetla raja ne vidi,*
Božjeg lica za nigdar.

(Stihovi označeni zvjezdicom (*) opetuju se u pjevanju.)

I u Volčića (iz Istre; st. 73) grješnik kleči devet godina i desete jedan dan. Kad mu Isus veli, neka ustane, odgovara grješnik:

Oj spredragi Isuse!
Ja se stati ne moren,
Travica me zarasla,
Zemljica me zasula,
V uši rastu gubine,
A va usta travica.
Ja se stati ne moren.
Isus ga je dotaknul,
Telo se je zrušilo,
Duša j' pošla v svitli raj,
Kega nam Bog vsima daj.

Pripovijest u Volčića (iz Istre) glasi ovako:

Tiho more kako kal, va njim se vozi zlata plav, va njim je preljubi Bog i preljuba mat Marija. Jedan grešnik vapije s kraja: „Privozite plav na kraj, ćete grišnika spovedat.“ Privozili su plav na kraj. „„O ti, veli grišniče, ča si mene zazival?““ „Da ćete vi mene spovidat.“ „„Kako si Boga vredil?““ „Ubil san majku i oca, ubil san brata i sestru, ubil san kuma i kumu, ubil san suseda i susedu.“ „„O ti, veli grišniče, dalje stani od mane, nisi dostojan s manon govoriti.““ A grišnik se je počel ružno plakat, ime Marijino majkino zazivat: „Oj me, Marijo mati, majko moja, oprostite grehi moji.“ I mat Marija poklekne na svoje gole kolena i počne prositi: „O Isuse, sinko moj, daj grišniku pokoru, grišnik će se spokorit, grišnik će te proslavit i slavu tvoju uživat. On se je za me postil tri mlade sobote o supice kruha, o čašice vodi.“ Isus govori: „O ti veli grišniče, hodi v onu pustu goru stat, nutre ćeš najt eno suho drivo i pod njin ćeš najt eno studenu škrilčicu, na njoj kleči sedan let. I kada steče sedan let, priti će k tebi jedan božji anjel ili jena božja tičica.“ Steklo je sedan let, prišal je jedan božji anjel k njemu i govori: „Stani gori, človiče, stani gori, človiče!“ „„Kako se gori stat, vsa moja kolena su spita do košćic?““ „Stani gori, človiče!“ „„Kako ću se gori stat, moje srce je suho?““ „Stani gori, človiče!“ „„Kako ću se gori stat, vse moje oči su ispite do možgani.““ „Stani gori, človiče, si grihi su tebi oprošćeni.“ Onda se je gori stal, kako da mu ne bi niš bilo. Još se je obazrel na ono suho drivo. Prvo je bilo suho, a sada je zeleno, na njem sedi preljubljeni Bog i diva mat Marija preljubljena, su ga prijeli vsaki va svoju ruku i su šli u diku nebesku.

Po tome, što Gospa klečeći moli Isusa, da prosti grijehe kršćanima, donekle pristaje ovamo i pjesmica u Palunka br. 143. (s Belenića u Hercegovini — od Šimuna Zeke; st. 14). Isus Gospi odgovara:

Otkle ću im grije prostit?
Kolika je godinica,
U godini dana ima,
Oni riječ rijet ne će,
Što se mnome zaklet ne će.
Moje rane pozledjuju,
Iz njih kapi krv i voda.

14. i 15.

Duša na sudu. — Božji sud.

Ovamo pristaju pjesme: u Banića br. 138.; u Deželića br. 193.; u Kukuljevića II. br. 3. i V. br. 36.; u Lucijanovića br. 9. i 10.; u Pera Markovića br. 9.; u Palunka br. 123.; u Pavlinovića II. br. 27.; u Primorca br. 2.; u Tordinca br. 4.; u Volčića br. 80. i u Vrbanića br. 16.

U Banića (iz Dolnjega Dolca u Dalmaciji — od Mande Banić) glasi pjesma ovako:

Sveti Pere crkvu gradi
Ni na nebu, ni na zemlji,
U oblaku, na ogranku.
Jučer ju je sagradio,
Danas ju je posvetio,
Svete riči govorio.
Kod nje čudo puka biše,
Tut su božji pravednici,
Isusovi naslidnici,
I Marija Mandalina,
Koja nije Bogu lina.
Medju njima Isus sidi,
Ter se Isus prigovara
Po milosti božjeg dara.
Tri su duše priminule,
Tri se duše izgubile,
Gospu ljube: „Gospe naša,
Gospe naša, tete naša!
Moli sina gospodina,
Da nam prosti teške grihe.“
Gospe kleče na kolina
Moli sina gospodina:
„Prosti, sinko, ti grišnikom
I majčinim miljenikom.“
„„Od otele, majko draga!
Ne mogu jim prosta dati,
Oni su se teško kleli
Mojim trudom, mojom mukom.
Ti jim reci, da otidu
Dugim putem, t'jesnim klancem,
Skobit će ih duh nečisti,
Duh nečisti, duh nemili,
Pitat će ih duh nečisti:
„Kud ćeš i ti, dušo naša?“
A ti reci: „Nisam vaša,
Već sam duša Boga moga,
Idjem i ja k Bogu momu.“

Donekle pristaje ovamo i Banićeva pjesma br. 191. (iz Dolnjega Dolca u Dalmaciji — od Mande Banić; st. 26). Vere Verunica putovala u veliki petak „dugim putem, tisnim klancim.“ Skobio je duh nečisti i pitao:

„Kuda idješ, dušo naša?“
„„A ja nisam duša vaša,
Već sam Vere Verunica,
A ja jesam uvik govorila
U veliki Petak
Jesus i Marija,
Sto se puta prikrstila,
Sto križa sam učinila,
Jesus, Isus i Marija,
Idjem u raj k Bogu.““

U Deželića (iz Obrešk e kod Kloštra Ivanića) glasi pjesma ovako:

Tica išla pred Boga,
Pred Bogeka dragoga,
Zestala se s' šatanom
I nju pital je šatan:
„Kam ti ideš, tičica?“
„„Ja si idem pred Boga,
Pred Bogeka dragoga.““
„Kaj buš ti tam, tičica?“
„„Ja si budem gledala,
Kak se tam svi vesele.““
„Čekaj mene, tičica!
Idemo mi skupa tam.“
Čekala ga tičica
I onda su skup išli

Pred Bogeka dragoga.
Tam je Mihal duše vagal:
„Vagni, Mihal, još ovu.“
Vagnul ju je šatanu,
Pričel se šatan smejati.
A jengeli plakati.

U Kukuljevića II. br. 3. (iz Zagorja u Hrvatskoj; st. 26) tri su putnika putovala i našla „malo dete Jezušeka.“ Odnesu ga daleko k novoj crkvi. Kako dodjoše blizu:

Sami zvoni zazvonili,
Sama vrata otpirala,
Same orgule zaigrale,
Same sveče vužigale,
Sam je Ježuš mešu služil,
Sam mu ajngel domištruval.

Sve su duše došle na misu, samo je jedna zaostala. Druge je duše upitaju, zašto je zaostala, a ona odgovori, da je andjela pogubila:

Muči, muči, grešna duša!
Ajngelek ti domištruju.

U Kukuljevića V. br. 36. (iz Koprivnice u Hrvatskoj; st. 172) preminula grješna duša i ide pred arkandjela Mihajla, koji će je vagnuti. Sotone stoje s lijeve strane, a andjeli s desne kraj Marije do Mihajla. Sveti Mihajlo vagne dušu na lijevi kraj. Sotone se nasmiju, a andjeli rasplaču. Marija ode k Isusu i zamoli sina svoga, neka ne da duše sotonama u pakao, jer joj je dobra bila: postila se i o pozdravljenju je lijepo pozdravila. Isus zapovjedi svetomu Mihajlu, neka je drugom vagne. Opet je vagne na lijevi kraj. Grješna duša zamoli Mariju, neka se moli sinu svome, da oprosti grijehe. Marija zamoli Isusa i Mihajlo vagne na desni kraj, jer je Marija stala na kraj vagi i tri su joj suze na vagu pale.

U Lucijanovića br. 9. (iz Lastova u Dalmaciji — od Anice Šagor; st. 47) crkva je sagradjena „ni na nebu ni na zemlji, neg pod nebom na ariji“. U toj crkvi pjeva Isus misu. Na misi su sve dušice, samo nijesu tri dušice grješnice. Blaga majka ga pita, jesu li mu bile sve dušice na misi u Petrovoj crkvi maloj. Isus joj odgovori, da nije bilo triju duša grješnica. Majka ga zapita, koje su to duše, da bi i njima oprostio. Isus odgovori, da je jedna vino prodavala i vodu ulijevala. Druga je potor pekla i krivu mjeru činila, a treća se klela svetim trojstvom i jedinstvom „i sa mnome i s tobome“. Kakav bi sudac bio, kad bi svima oprostio:

„A ti mati, blaga mati!
Ako meni ne vjeruješ,
Ti prigrli drvo križa
I prevrti čiste svile,
Ogledat ćeš meni rane,
Kako su me izranili
Od vrh glave do dno pete.“
Kad to čula majka blaga,
Križu drvo prigrlila,
Čiste svile prevrtala,
Sinka rane ugledala,
Kako su ga izranili
Od vrh glave do dno pete.
Tada viče majka blaga:
„Koja bi se duša našla,
Da bi ovu molbu rekla

Petn'est puta na dan dana,
Ja bi njega pohodila
Prije smrti petn'est dana
I još bi mu govorila:
„Veseli se, dušo blaga!
Veseli se i raduj se,
Rajska ti je slava spravna."

Ispor. nejasnu pjesmu u Banića br. 243. (iz Dolnjega Dolca u Dalmaciji — od Mije Banića):

Danas petak dobar dan,
Na nebu je bio raj,
A u raju zlatan stô,
Na njem sidi sami Bog,
Crnom krvcom proliva,
Crnim licem pokriva,
K njem idju dva apoštola,
Sveti Pere i Pava.
Bog njima odgovara:
„Apoštoli vi moji!
Nadjite mi grišnika,
Tko bi ovo molio
Tri krata na liganju,
A tri na ustavanju,
A devet u nedilju,
Ja bi mu lip dao dar
Na njegov umrli dan,
Dao bi mu duši raj."

Lucijanovićeva pjesma br. 10. (iz Lastova u Dalmaciji — od Marije Lucijanović) glasi ovako:

Sveti Petar crkvu gradi
Ni na nebu, ni na zemlji,
Neg na grani maslinovoj.
Koje duše za nju čule,
Sve na misu dohodile,
I Mihajlo arhandio.
On mjerila donosio,
Svete duše primjeriše,
Svete duše u raj pošle,
Do tri duše ne mogoše:
Jedna duša nije mogla,
Koja vino prodavala,
A u nj vodu ul'jevala.
T'jem se nije ofajdila,
Duši rajak izgubila.
Druga duša nije mogla,
Koja tuje mlivo mljela,
Od njega je uzimala,
A pepela pristavljala.
Tim se nije ofajdila,
Duši rajak izgubila.
Treća duša nije mogla,
Koja tuje tkilo tkala,
Od njega je prehitala.
T'jem se nije ofajdila,
Duši rajak izgubila.
Kad to vidi slavna Gospa,
Čidak kamen uzimala,
Svete prsi razvijala,
Molila se sinku svomu:
„Prosti, sinko, ovim dušam,
Nek i oni u raj podju."
„„Ne mogu ti, majko moja!
Jer su tuje prihitali,
A s nami se krivo kleli.""

U Pera Markovića (iz Doljana u Hercegovini; st. 33) sveti Petar gradi crkvu:

Ni na nebu, ni na zemlji,
Pod oblacim na ograncim.

Dodje Isus i govori misu puku:

Sveti Miho dolazaše,
Terezije donošaše.

Samo tri jadne duše ne mogoše Bogu otići:

Jedna zajma ne vraćaše,
Druga tudje prifaćaše,
Treća Boga ne moljaše.

Gospa klekne pred Isusa i zamoli ga, neka oprosti „trimam dušam za Marije majke mliko.“ Isus posluša majku:

Dade njima tanku dlaku,
Nek po dlaci u raj idu.
Kad su bili nasred pakla,
Prekide se tanka dlaka,
Upadoše u dno pakla.

U Palunka (iz Popova u Hercegovini, — od Ivane Lušić-Boškove; st. 24) sv.Petar crkvu gradi „ni na nebu, ni na zemlji, u ogranku pod oblaku“. Isus govori misu u toj novoj crkvi Petrovoj, a sv. Mihovil donosi terezije. Sve se duše premjerile i u raj pošle, samo tri duše ne mogoše: prva duša je vodu u vino ljevala, druga je zemlju preoravala i „mrginje“ prenosila, treća je krivo svjedočila.

U Pavlinovića (iz Podgore u Dalmaciji) glasi pjesma ovako:

Izvir voda izvirala
Po polju se razlivala.
Po njoj pliva zlatna čaša,
Na njoj pije konj zelenko,
Na njemu je novo sedlo
I na sedlu upisano:
„Sveti Petar i Mihovil.“
Sveti Petar crkvu gradi,
Mihovio misu reče,
U ruci mu terezije.
Sve je duše primirio,
Sve su duše Bogu išle,
A tri duše ne mogoše:
Jedna duša ne mogaše,
Oca, majke ne slušaše.
Druga duša ne mogaše,
Često mejaš premicaše.
Treća duša ne mogaše,
Jerbo krivo svidočaše.

Po jednom motivu ide ovamo i pjesma u Ugarkovića br. 4. (iz Brinja u Gornjoj Krajini):

Tekla voda Teklenija,
Niz brdo se šaljivala
U korito javorovo,
Kadi pije konj zelenko,
Na njemu je šaro sedlo,
A na sedlu upisano:
Sveti Petar i Mikula,
I Jivane krstitelju,
Koji krsti svako drvo
I rašljiku trepeljiku,
Ka trepelji zimi i ljetu.

U Primorca (iz Hrv. Primorja) glasi pjesma ovako:

Kad se duša s t'jelom d'jeli,
Sve nemilo gorko cvili,
Rada bi se pod'jeliti,
Al ne more jako od straha
Jako od straha paklenskoga,
Pa joj veli Isus dragi:
„Pod'jeli se, dušo draga!
Andjel će te sprovadjati,
Do raj-vrata dopeljati,
Bit će vrata otvorena.“

A duša je sva vesela,
Sjedi Isus na desnici,
Pa govori grješnoj duši:
„Grješna dušo i nevoljna!
Klekni doli na koljena
Pred Isusa gospodina,
Da t' oprosti tamna djela,
Koja jesi počinila.
Kad si jela, kad si pila,
Nisi Bogu zahvalila.
Nit si žedna napojila,
Nit si gladna nahranila,
Nit si gola zaodjela,
Nit si bosa baš obula,
Nit putna na stan primila.
Glad i žedja hrana tvoja,
Prah i sumpor postelj tvoja.
Sad mi hodi s velim putem,
Velim putem, malom stazom,
Pa ćeš naći velu crkvu
I pred crkvom frižak grobak,
Pa zazivlji mrtvo t'jelo:
„Ustani se, mrtvo t'jelo!
Mene posla kralj nebeski,
Koji nosi križ preteški,
Ja ću Bogu račun dati."
Duša cvili, duša plače
I Mariju zazivaše:
„O Marijo, majko mila!
Sad mi budi u pomoći,
Da ja noćas ne izgorim,
Moje duše ne ispustim."
Marija se smilovala,
Mihovila zazivala:
„Mihovile, slugo draga!
Da vidimo ote vage,
Što će vaga pomanjkati?"
Ota vaga pomanjkala
Tri kamena malinova.
Tute stoje tri sotone,
Jako grdne nespodobe.
Još govore tri sotone:
„O Marijo, majko mila!
Što si od nas učinila,
Našu dušu predobila?"
Još govori majka mila:
„Od' otale, tri sotone,
Jako grdne nespodobe!
Ovo j' mila božja duša,
Ova j' meni post postila,
Sinu mome nam'jenila."

(Sakupljač veli, da je ovu „ponešto nerazumljivu" pjesmu čuo pjevati od nekoga prosjaka, a svi je prosjaci ovako pjevaju.)

U Tordinca (iz Kozara kraj Pečuha — od Marte Gojak) glasi pjesma, koja se upotrebljava i kao večernja molitva, ovako:

Pojdem spati, Boga zvati,
A Mariju milovati,
Jer Marija, božja mati,
Koja sina porodila,
U krilu ga položila,
U nebesa uzdignula.
Nebesa se otvorila,
Svi andjeli poklekali,
Isusu se poklonili.
Tada Isus njima reče:
„O andjeli, braćo draga!
Vi ne dajte suncu zaći,
Jer je teško Boga naći."
Pitlić piva, zora puca,
Andjeli se domisliše,
Svetu crkvu sagradiše,
Na kamenu, na mramoru,
Na studenom, na ledenom.
Ondi Isus misu reče.
Mandalina sviće žegla,
Sveti Petar odgovara,
A Marija misu sluša.
Kad je prošla sveta misa,
Isus majki pregovara:
„O Marijo, mila majko!
Je li kaka moja misa?"
„„O Isuse, sine dragi!
Kako ovaj svit nastao,
Take mise nije bilo
Kano tvoja sveta misa.""
Djavlu silu salomiše
I kršćane otkupiše
Svim dušama na spasenje.

U Volčića (iz Istre; st. 56) rada bi se duša razdijeliti s tijelom, ali se boji pakla. Majka je Marija prati do rajskih vrata:

Sam Bog sedi na palače,
Ter dušice govoraše:
„O ti, dušo, ti nemila!
Kad si skupa s telom bila,
K svetoj maši nis' hodila.
Anjelu se nis' molila,
Ki te j' čuval od tamnosti.
Dokle steku tvoje kosti,
Pune greha prezadosti,
Hodi, dušo, z velin puton,
Z velin puton, malon stazon.
I prit ćeš ti pred crikvicu,
Kade leži tvoje telo."

Duša tako učini i dodje pred crkvicu, gdje leži njezino tijelo. Duša plače i zaziva majku božju, da je izbavi iz pakla.

Marija pristupi i zazove Mihovila:

O ti Miho, Mihovile!
Hodi pezat ovu dušu.
Ova duša bi pezala,
Koliko bi tri kamena.
Tri kamena malinska.
Ona j' vage pridobila,
Svitli raj je zadobila.

Tri sotone govore Mariji, zašto je njihovu dušu predobila, a Marija im odgovara:

Odstupite, tri sotone!
Grde, mrske nespodobe.
Ova j' čista moja duša,
Ka se je postila
Tri mlade petke,
Tri mlade sobotice,
Pak je namenila
Isusu, sinu mojemu.
Budi hvaljen Isus s Marijon
Va vse vike vikov. Amen.

U Vrbanića (iz Gospića u Hrvatskoj; st. 61) ne može se da podijeli duša s tijelom, jer se boji djavola paklenoga. Dolazi andjeo, da je prati i da joj otvori rajska vrata:

Andjeli joj kumpanjaše,
Rajska vrata zatvorena;
Andjeli se pokloniše,
Vrata im se otvoriše.
Tu mi sidi Isus mili:
„Od' otole, grišna dušo!
Dokle jesi s tilom bila,
Ti si smrtno sagrišila.
Kad si ila, kad si pila,
Nisi Boga spominjala,
Nit molila, nit krstila,
Nit si gladna naranila,
Nit si žedna napojila,
Nit si bosa zaobula,
Nit si gola zaodila,
Već dozivlji mrtvo tilo,
Neka Bogu račun daje."

Duša pozove tijelo Bogu na račun. Tijelo ne mari, a duša plače u paklenim mukama i dozivlje majku Mariju, da je primi u svoje svete ruke i izbavi muka paklenih. Marija je izbavi iz pakla i odnese Mihovilu, da je vagne:

Duši vage pomanjkalo
Tri kamena malinova.
Kad vidila mat' Marija,
Utočila tri suzice.

Marija goni tri mrske sotone:

„Od' otole, tri sotone
Jako mrske i spodobne!
Nije ovo duša vaša,
Ovo vam je duša božja.
Tri je petka prepostila
I tri mlade subotice,
Meni ih je naminula.“
Andjeli se pokloniše,
Nebesa se otvoriše
Po sve vike vikov. Amen.

Ovamo ćemo prisloniti pripovijetku o grješnoj duši u Tordinca br. 8. (iz Kozara kraj Pečuha — od Lize Paivanović):

Neki čoek otišo s kolima u šumu, latio sikiru, pa zasiko u javorovo drvo, a iz drveta procurila krv. Onda čoek kazo: „Bože moj, Bože, ja sam i dosad siko, a iz drveta nije krv curila, što to more biti?“ Al progovori iz drveta duša: „„Nemoj me, nemoj!““ „A što si ti?“ „„Ja sam duša već sedam godina u ovim drvetu.““ „A zašto si ti u drvetu?“ „„Ja sam uzela posta, da ću postiti, pa sam prekršila, već ako bi me mogo iskupiti, blago bi meni, a i tebi bilo. Ako ćeš sedam godina postiti pri kruhu i vodi, možeš me iskupiti.““ A čoek odgovori: „Hoću.“ I postio sedam godina, al je moro postiti još i onaj dan, kad je išo u šumu, a nije, već je jeo. Pa kad se primako drvu javorovu, a viče duša: „„Zalud posta i tebi i meni, kad si jeo taj dan, već ti idi, pa posti još sedam godina.““ Ode čoek, pa postio još sedam godina i jedan dan, pa kad je došo u šumu, vikala mu duša: „„Blažena te majka porodila i blago tvojoj duši, a blago i meni!““ I bili golub izletio iz drveta, a čoek se vratio kući.

Vrijedno je ovdje spomenuti zbog motiva o golubu i duši pjesmu u Strohala II. br. 35. (iz Stativa kraj Karlovca; st. 58), gdje umire junak i govori:

Ne ostav'te mene
Vu 'voj črnoj gori,
Već me, dragi, nos'te
Vu 'no polje ravno.
Onde mi prostrite
Moju kabanicu,
Na nju mi polez'te
Moje trudno telo.
Doletili budu
Dva bela goluba,
Odnest ote oni
Grišnu dušu moju.

18. 19. 20.

Kako je u paklu. — Kako je u raju i paklu. — Maćeha u paklu.

Na te su pjesme nalik pjesme: u Banića br. 205.; u Bogdešića br. 21.; u Bunjevca br. 31.; u Ciganovića br. 12.; u Deželića br. 194. 204. 257. i 352.; u Gazdovića br. 52.; u Jelušić-Štrkova II. br. 127. i 133.; u Kamenara br. 361.; u Marijane Kovačević br. 63.; u Kucelića br. 19.; u Klotilde Kučere br. 67. i 434.; u Lovretića br. 180.; u Mažuranića br. 66.; u Milićevića br. 105.; u Jul. Oreškovića br. 18.; u Pajića br. 52.; u Palunka br. 134. i 145.; u Pavlinovića II. br. 30. i 1314.; u Petričevića br. 117.; u Smičiklasa br. 45.; u Stro-

hala I. br. 7. i II. br. 34.; u Šenoe br. 117.; u Tordinca br. 9. i u Zdjelarovića br. 7.

U Banića (iz Dolnjega Dolca u Dalmaciji — od Mande Banić; st. 12) kao u sprijed štampanoj Pavlinovićevoj pjesmi br. 18. do st. 21.

U Bogdešića (iz Dragovaca u Slavoniji; st. 25) glasi pjesma ovako:

Nikola se na raj naslonio,
Mimo raja u pako gledao,
Al u paklu udovica Janja.
Tri joj zmije crne oči piju,
Oči piju, u oči se kriju.
Al govori Nikola iz raja:
„Bora tebi, udovice Janjo!
Što si tako sagr'ješila jako?“
Al govori udovica Janja:
„Imala sam troje siročadi,
Zastala sam troje pastorčadi.
Koje b' reklo: „Nahrani me, majko!“
Ja bi njega zemljom nahranila.
Koje b' reklo: „Napoji me, majko!“
Ja bi njega jadom napojila.
Koje b' reklo: „Opaši me, majko!“
Ja bi njega gujom opasala.
Da mi može na povratak biti,
Znala bi im kako ugoditi:
Koje b' reklo: „Nahrani me, majko!“
B'jelim bi ga kruhom nahranila.
Koje b' reklo: „Napoji me, majko!“
Ja bi njega vinom napojila.
Koje b' reklo: „Opaši me, majko!“
Ja bi njega svilom opasala.“

U Bunjevca (iz Zrinja u Hrvatskoj; st. 18) kao u Bogdešića (do st. 17.).

U Ciganovića (iz Zrinja u Hrvatskoj; st. 15) kao u Bunjevca, ali se ne kazuju muke.

U Dežezelića: br. 194. (iz okoline Kloštra-Ivanića) vrijedno je da se spomene zbog motiva, kako je u nebu. Pjesmica glasi:

Marija zaspala pod lipom zelenom,
Marija zaspala, tri senje senjala,
Tri prelepe senjke pod lipom zelenom.
Prva senja bila, kak je nebo lepo,
Kak je nebo lepo i kak vu njem stoji,
Vu njemu mi stoji jeden zlati stolek,
A za njim mi sedi sam živi otec Bog.
Druga senja bila, kak Marija pred njim,
Kak Marija pred njim kleči i moli se,

I moli se za nas nevoljne grešnike.
Trejta senja bila, kak se dromno moli:
„Jezuš moj premili, sinek moj ljubljeni!
Ne znam, je li senja, jele pak istina,
Ar mi se ti činiš, da si mi još premlad.“

Pjesma br. 204. (iz Obreške kraj Kloštra-Ivanića) glasi:

Spevaj mi ga, moj ptiček slaviček!
Vu črleno zorjo belemu deneku.
Meni je joditi vu goru visoku,
Onde mi je sesti na borovu kitu,
Onde mi pevati lepo i prelepo:
„Smiluj nam se, smiluj, Jezuš i Marija!“
Prvi tiček došel, milo je popeval:
„Smiluj nam se, smiluj, Jezuš i Marija!“
Ona se smiluje, Jezuš se ne more.
Drugi tiček došel, milo je popeval,
On je zapopeval od sina božjega:
„Smiluj nam se, smiluj, Jezuš i Marija!
Hodi Jezuš s nami, Marija med nami.“
Trejti tiček došel, lepo je popeval,
On je zapopeval od višnjega Boga,
Popeval je milo, lepo i prelepo:
„Smiluj nam se, smiluj, Jezuš i Marija!“
„„Ne mrem ti se, ne mrem, ti grešna dušica.““
Prva smilovala, drugi dva ne moru.
„„Tebe je stezica vu peklenska vrata,
Ar si razdružila ta dva ljubi mlade,
Ki su se ljubili z očima i srcem.““
Ki dva ljube mrazi, vzeli njega vrazi!

Pjesmica br. 257. (iz Dolnjega Zagorja u Hrvatskoj) glasi:

Marija zaspala
Pod lipom zelenom,
Pak je zasenjala
Prelepe senje tri:
Iz srca je zrasla
Prelepa drevca tri,
Korjenjiče puščala
Pod črnu zemljicu,
Vrhunček je dorasel
Do neba svetloga.
Nebesa, nebesa,
Prelepa ste mi vi!
Gde mi vu sredine
Zlati stolek stoji,
Pri njemu mi sedi
Sam kralj naš nebeski,
I vu desnoj ruke
Krvavi meč drži,
Kojem jesu njemu
Rebreca otprli.

U pjesmi br. 352. (iz Dolnjega Zagorja u Hrvatskoj; st. 24) Marija je zaspala pod lipom zelenom:

A njoj su se senjale
Prelepe senje tri:
Korjenjiče spuščala
U črnu zemljicu.
Nebesa, nebesa,
Prelepa jeste vi.

Marija, majka božja,
Pred sinkom kleči:
„Moj sinek, ne čini ti
Sad suda božjega;
Pomiluj, pomiluj
Tu drobnu dečicu,
Naj ženke sporodiju,
Grešnike spokore.“

Nebesa, nebesa,
Prelepa jeste vi.
U nebu, u nebu
Jen zlati stol stoji,
Za stolom, za stolom
Sam višnji kralj sedi,
U rukah, u rukah
Krvavi meč drži.

U Gazdovića (iz Komarnice u Slavoniji — od Djure Petošića; st. 24) kao u Bogdešića, već što se ne opisuju muke izrijekom.

U Jelušić-Štrkova: br. 127. (iz Lipe u istočnoj Istri; st. 26) kao u sprijed štampanoj Volčićevoj, ali se prikazuje samo pakao i tri mlada junaka u njemu.

U pjesmi br. 133. (iz Lipe u istočnoj Istri; st. 15) šeće se Mihovil do raja i zagleda pakao, a u paklu je mlada nevjestica: triput se oženila, pa imala troje pastorčadi; prvo pita jesti, a ona mu daje crne zemlje; drugo pita piti, a ona mu daje strupa i čemera; treće moli, da ga opaše, a ona mu savila oko vrata zmiju:

Volela bin ča j' gore zelenja pobrstiti,
Leh pastorkon za majčicu biti.

Slično i u Kamenara (iz Vrhovca u Hrvatskoj; st. 20).

U Marijane Kovačević (iz Severina na Kupi u Hrvatskoj; st. 44) šetala se tri božja andjelka „mimo dvora smiljene Marije“ i mole ključe od raja i pakla kao u sprijed štampanoj Volčićevoj, samo što se ne opisuje, tko je u raju.

U Kucelića (iz Brloga na Kupi u Hrvatskoj; st. 15) Miko gleda iz raja u pakao i vidi nevjesticu, koja je ubila troje pastorčadi, i moli ga, nek ide po svijetu:

Pak ti povidj snaham i divojkam,
Da naj nigdar za vdovca ne idu.

U Kučere: br. 67. (iz Otoka u Slavoniji — od Bare Augustinović; st. 17) Nikola se na raj naslonio:

Na sedlo je nogu prikrstio,
Iz pol raja na dno pakla gledi,
Na dnu pakla udovica mlada.

Nikola je pita, što je sagriješila, a ona odgovara, da je imala troje pastorčadi. Prvo je opasala gujom, drugo je presvukla „u koru vezovu,“ a treće je ljute napojila žuči:

Dvoje milih htilo se uzeti,
A ja sam ih mlada zavadila
I za to sam pakla zadobila.

U pjesmi br. 434. (iz Novih Jankovaca u Slavoniji; st. 17) Niko gleda u pakao, a u paklu sve duše vesele, samo jedna nevesela: triput se udavala, pa zla bila pastorčadma.

U Lovretića (iz Otoka u Slavoniji — od Bare Augustinović; st. 17) ista pjesma kao u Kučere br. 67.

U Mažuranića (iz Hrv. Primorja; st. 25) šetajući Niko po raju ugledao u paklu čudo: mladu nevjesticu.

Dvi joj zmije crne oči piju,
Oči piju, u kose se kriju.

Triput se udavala i troje pastorčadi umorila.

U Milićevića (iz čagličke okoline kod Lipika; st. 30) udovici mladoj gore u paklu ruke do lakata i bijelo lice do očiju.

U Jul. Oreškovića (iz Boševca kraj Ozlja u Hrvatskoj — od Jele Marković-Ivak) glasi pjesmica ovako:

Šetala se blažena Marija
Gori dole po širokim polju,
Za njom šeće dvanajst apoštolov:
„Daj, Marija, nam ključe od raja,
Da idemo vu raj pogledati,
Da vidimo, kako je vu raju.“
Se dušice lipo popivaju
I od majke tri sinka goriju:
Koji ljubil sestricu jedinu,
Njemu gore noge do kolena.
Koji ljubil nevestu jedinu,
Njemu gore ruke do ramena.
Koji ljubil kumu krsnu svoju,
Temu gori beli obraz njegov.

U Pajića (iz Jajca u Bosni; st. 24) Nikola se na raj naslonio, te iz raja u pakao gledao i vidio krčmaricu Maru, gdje joj gore noge do koljena, ruke do lakata i lice do očiju, a zašto, pita je Nikola:

Kada sam se prvi put udala,
Imala sam troje pastorčadi.
Jedno veli: „Daj mi kruha, majko!“
Crne sam mu zemlje zalomila
Kod njegova kruha bijeloga.
Drugo veli: „Daj mi vode, majko!“
Ljutog sam ga zera napojila
Kod njegova vina rumenoga.
Treće veli: „Opaši me, majko!“
Ljutom sam ga gujom opasala
Kod njegova pasa svilenoga.

U Palunka: br. 134. (s Belenića u Hercegovini — od Šimuna Zeka; st. 12) rasla jela raju na vratima i preko raja u pakao gledala, a to gore tri dobra junaka:

Kome gore noge do koljena,
Oni bio sirote nejake.
Kome gore ruke do lakata,
Oni bio svoje roditelje.
Kome gori jezik do vilica,
Znao pravo, svjedočio krivo.

U pjesmi br. 145. (iz Golubinca u Hercegovini — od Mare Lučić; st. 24) tri dobra junaka plaču u paklu ognjenom. Ognjevita im Marija kaže, da su velik grijeh učinili. Oni se pravdaju:

A mi grijeh učinili n'jesmo.
„Na staru sam zamanuo majku,
Zamanuo, udario n'jesam.
A da sam je jadan udario,
Vas bi barem u paklu gorio,
A ne bi mi ruke do lakata.“

Komu gori lice do očiju,
Namislio posestrimu ljubit,
Namislio, obljubio nije.
„Da je jesam jadan obljubio,
Vas bi barem u paklu gorio,
A ne bi mi lice do očiju.“

U Pavlinovića: br. 30. (iz Dalmacije; st. 25) Nikola gleda u pakao i vidi udovicu Jelu: ruke joj gore do lakata, prsti do nokata. lice do očiju.

Pjesma 1314. (iz Dalmacije) glasi:

Kad se sunce na put opremaše,
Pitala ga stara mila majka:
„Sunce moje, janje moje drago!
Gdi l' se svraćaš, gdi li opočivaš?“
„„Bogom tebi, mila moja majko!
S onu stranu raja bijeloga.““
Al u raju svetac Arandjele,
On dozivlje jednu žensku glavu:
„Bogom tebi, jedna ženska glavo!
Što si tako Bogu sagrišila,
Da ti zmija crne oči pije,
Oči pije, u kose se krije?“
„„S Bogom tebi, svetac-Arandjele!
Nisam ništa Bogu sagrišila,
Neg se jesam triput udavala.
Kad se trećim ja udala putem,
Troje jesam pastorčadi našla.
Jedno veli: „Gladno sam ti, majko!“
Crne zemlje njega nahranila.
Drugo veli: „Žedno sam ti, majko!“
Zelenog ga napojila vrida.
Treće reklo: „Opaš' de me, majko!“
Šarom njega opasala zmijom.““

U Petričevića (iz Starih Mikanovaca u Slavoniji; st. 17) Nikola se na raj naslonio i gleda u pakao. U paklu je udovica Jele: „dvi joj zmije crne oči piju, treća joj se oko grla vije“.

U Smičiklasa (iz Žumberka; st. 28) Nikola se na raj naslonio i vidi u paklu udovicu Martu: gore joj ruke do ramena, noge do koljena i bijele do prsiju dojke.

U Strohala: I. br. 7. (iz Stativa kraj Karlovca; st. 24) početak je kao u štampanoj Volčićevoj, ali se spominju samo tri brata u paklu. Jednomu gore noge do koljena: tudje je preoravao; drugomu ruke do ramena: tukao je majku; trećemu tijelo do očiju: prevario je djevojku, a ona ga proklela, da bi mu duša raja poželjela.

U pjesmi II. br. 34. (iz Stativa; st. 21) šetao se „ispodrajski Miko“ i vidi u paklu tri brata. Jednomu gore ruke do ramena: bio je svoju majku; drugomu noge do koljena: tudje je medje preoravao; trećemu lice do očiju: ljubio je na vjeru djevojku.

U Šenoe (iz Hrv. Primorja; st. 42) šeće se po raju sv. Miko:

I moleći sam sobun govori:
„Mili Bože, ča j' u raju lipo,
Tu je lipo, lipče bit ne more.
Blazi njemu, koji nutra dojde,
Blazi njemu i rodu njegovu.“

Poslije šeće po paklu i vidi udovicu s vijencem i tri mlada junaka.

U Tordinca (iz okoline grada Pečuha — od Lize Paivanović; st. 13) Nikola se na raj naslonio „a sa raja u pol pakla gledi, gdi se kini udovica mlada, gdi se kini s trojma pastorčadma“.

U Zdjelarovića (iz Odvoraca kraj Oriovca u Slavoniji — od Mare Grgurević; st. 41) Nikola se na raj naslonio, preko raja u pakao gledao:

Al u paklu udovica Janja,
Nogam kopa, očima privraća.
Viš' nje stoji troje pastorčadi.
Nasmija se Nikola iz raja:
„Luda glavo, udovice Janjo!
Što si tako sagrišila jako?“
Al govori udovica Janja:
„Ne pitaj me, Nikola iz raja!
Što sam 'vako sagrišila jako.
Tri se puta ja udavah mlada,
Ja zastadoh troje pastorčadi.
Jedno mi je govorilo: „Majko,
Nahrani me, moja mila majko!“
Ne hranim ga, čim se djeca hrane,
Već ga hranim crnom zemljom majkom.
Drugo mi je govorilo: „Majko,
Napoji me, moja mila majko!“
Nisam njega vodom napojila,
Veće sam ga suzam iz očiju
I još tomu jadom i čemerom.
Treće mi je govorilo: „Majko,
Opaši me, moja mila majko!“

Nisam njega pasom opasala,
Veće sam ga zmijom krilaticom,
Zmija mu se do srdašca vila."
Ljuto kune troje pastorčadi:
„Naša majka pakla zadobila!"
Al govori Nikola iz raja:
„Luda glavo, udovice Janjo!
Kada si jim babu privolila,
Zašto njima nisi ugodila?"
Al govori udovica Janja:
„Bora tebi, iz raja Nikola!
Da mi more na povratak biti,
Znala bi jim kako ugoditi."
„„Ne budali, udovice Janjo!
Teb' ne može na povratak biti,
Tvoje tilo u zemljici trune,
A duša se tud u paklu muči.""

21. 22.

Majka svetoga Petra.

Na tu su pjesmu nalik pjesme: u Alačevića II. br. 220.; u Deželića br. 318. i 367.; u Kamenara br. 236.; u Ostojića I. br. 14.; u Palunka br. 124.; u Pavlinovića br. 28.; u Rožića br. 99. i u Volčića br. 177.

U Alačevića (iz Makarskoga Primorja; st. 19) sveti Petar ide gorom, a za njim trči majka želeći sa sinom u raj doći:

Petar majci odgovara:
„O ti tužna i žalosna,
Kad si mogla, n'jesi htjela
Svete crkve polaziti,
Božje r'ječi poslušati.
Kad si tudje litre prela,
Tad si od njih otkidala,
Gr'jeh si duši prihvićala.
Kad si múku prodavala,
Pepeo si prisipala,
Gr'jeh si duši prihvićala.
Sad bi htjela, mila mati!
Da ti Bog da u raj doći,
Sad bi htjela, ma ne možeš,
Uteklo je vr'jeme tvoje."

U Deželića: br. 318. (iz Dolnjega Zagorja u Hrvatskoj) glasi pjesmica ovako:

Sveti Peter raj pohaja,
Za njim kriči njegva majka:
„Čekaj mene, sveti Peter!
Da ti dojdem, s tobom pojdem."
„„Ne ću, ne ću, draga majka!
Ar je lepše v svetlem raju,
Gde dušice prebivaju,
Denek nocku preigraju.
Sve svečice lepe gore,
Sve dušice Boga mole.""

Na to je nalik pjesmica br. 367., ali bez 5. stiha, kao da sve govori majka. Ovdje ćemo zbog motiva o putu u raj prisloniti i Deželićevu pjesmicu žetelačku pod br. 247.:

Vuska stezica v svetli raj,
Šetuj za Marijum,
Išče je vužja od lasa,
Šetuj za Marijum.
Ki hojče po nje prejti,
Mora se Bogu moliti:
„Blažena devo Marijo!
Ka si nam Boga rodila,
Ka si nam Boga rodila,
Z čistem mlekom odojila,
V bistre ga vode kupala,
Zlatnem povojem povila,
Zlatnem povojem povila,
V srebrne zibače zibala.“

U Kamenara (iz Vrhovca u Hrvatskoj; st. 38) hoće majka za Petrom u raj, ali će on najprije pitati Boga, je li zaslužila:

Al kod Boga drobne knjige:
Niste raja zaslužili,
Ne bute ga vuživali.
Niste gladna nahranili,
Niti žedna napojili,
Niti gola oblikali,
Niti trudna na stan dili.
Imali ste siromaka:
„De dajte mi jedno povisance!“
Dali ste mu prst dužičko,
Prst dužičko i debelo,
Za nje ste se triput kajuvali
I četrti žaluvali:
„Lipo moje povisance!
Kud se ti buš ponašalo
Po dolinah, po gorinah,
Po petljarskih torbesinah,
Po slipačkih kluperinah.“
Veže sveti Peter
Lakno na lakance,
Poda majki vu pakalce.
Popale se druge dušice,
Otresla se stara majka:
„Biž'te, biž'te, grišne duše!
Niste Petra othranile,
Nit na noge postavile.“
Još ni majka to izrekla,
Već letila triput niže:
„Tu počivaj, stara majka!
Nisi raja zaslužila,
Nit ga budeš vuživala.“

U Ostojića (iz Gornjega Humca — od Marije Carević; st. 17) ide majka predući za sv. Petrom i hoće s njim u raj, ali on ne da govoreći joj:

„Nisi, majko, ti od raja,
Neg si, majko, ti od pakla.
Kad si tudjim, majko, prela,
Svaku treću žicu krela.
Kad si uje prodavala,
K njem si murgu prilivala;
Kad si vino prodavala,
K njem si vodu ulivala;
Kad si múku prodavala,
K njoj si luga nasipala.“
Prikine se tanka dlaka,
Pade majka u dno pakla.

U Palunka (iz Ravnoga u Popovu polju — od Ivane Lučić; st. 54) pristane za sv. Petrom u raj idući babo, ali ga Petar ne pušta, jer je tudju zemlju preoravao. Brata Niku pušta u raj, jer je kao ovčar svoje ovce „oćerivao“, a tudje „opojivao.“ Ni sestra mu ne može u raj poći, jer je kao vezilja tudju radju radila, pa joj je svile pretjecalo, a nije je povraćala. Napokon govori majci:

„Ti ne moreš, majko moja!
Ti ne moreš u raj poći.
Nisi gladna utješila,
Nisi žedna napojila,
Nisi gola priodjela,
Nisi bosa priobula,
Nego jednoj cigančici
Dala si joj vlakno lana,

I to si se pokajala.
Kad budemo preo pakla,
Prepet ćemo vlakno lana.“
Kad je bila preo pakla,
Pretrže se vlakno lana,
Pade mati u dno pakla.
Pero majci govorio:
„Pati, pati, moja mati!
U paklosti bez svjetlosti.“

U Pavlinovića (iz Podgore u Dalmaciji; st. 8) veli sv. Petar majci:

„Tudje tkalo kad si tkala,
Uričnjake ustavljala,
Ne moš sa mnom u raj hodit.“

U Rožića (iz okoline jaskanske u Hrvatskoj — od Vatroslava Grdiše-Pačića) glasi pjesma ovako:

Sveti Petar vu raj šeće,
Za njim majka tekom teče,
Tekom teče, glasno viče:
„Stan', počekaj, sinko Petre!
Da ja s tobum vu raj šećem.“
„„Čakaj, čakaj, stara mati!
Idem Boga popitati,
Jesi l' raja zaslužila,
Jesi l' raja dostojala.““
Došal Petar svoji majki:
„„O ma stara, mila majka!
Nisi raja zaslužila,
Nisi raja dostojala.
Nit si gola opravila,
Nit si putna na stan zela,
Nit si bokca nadililа,
Nit si gladna naranila,
Nit si žedna napojila.
Imala si povesance,
Na troje ga raskrojila;
Tri bokca si nadililа,
Trikrat si se pokajala:
L'jepo moje povesance,
Kud se budeš potezalo
Po bogačkih torbetinah,
Od neprelje do neprelje,
Od netkalje do netkalje,
Od nešvelje do nešvelje.““
„Odi Boga popitati,
Da ja vu raj nazad šećem.“
Petar veže lakno na lakno
I podaje majki pakal;
Prijelo se toliko duš,
Koliko je morju peska,
Da će š njome van izleći.
Onda ona je kriknula:
„Nemoj, sine, sveti Petar!
Oćeš raja zapuniti,
Pakal oćeš opujstiti.“
Puknulo je to lakance,
Opala je u nižinu,
Trideset klaftrov nižinu,
Trideset klaftrov širinu,
U nižinu niže pakla:
„„Tu se peci, stara mati!
Nit si raju dostojala,
Nit si raja zaslužila.““

U Volčića (iz Istre; st. 22) ide za sv. Petrom u raj otac, a ne mati. Moli sina, da ga počeka, a sv. Petar odgovara:

„Ja te ne moren počekati,
Ti si vince prodaval,
Skarson miron si daval,
Natpotpunu plaću potezal.
Ti si ulje prodaval,
Skarson miron si daval,
Natpotpunu plaću potezal.
Tvoja duša žalosna
Nisko pade va pakal,
Nigdor z pakla ne stekla,
Ni lica božja ne vidila,
Ni svete deve danice,
Ni svete dive Marije,
Amen, Isus, Marija!“

23.

Od raja djevojka.

Na tu su pjesmu nalik pjesme: u Glavića sv. CXVI. br. 67. i 72.; u Nališa br. 69.; u Ostojića I. br. 173.; u Pavlinovića II. br. 29. 1315. i 1363.; u Strohala II. br. 30.; u Šenoe br. 97. i u Ugarkovića br. 20.

U Glavića: br. 67. (iz Luke na Šipanu — od Anice Begin; st. 34) pocvililа u raju djevojka. Božji je andjeo zapita, zašto cvili i suze prolijeva:

Govori mu u raju djevojka:
„Brate dragi, božiji andjele!
Ovdi nije cviliti nevolja,
Al kad bijah sv'jetu na drugome,
Bolesna mi ostanula majka,
Sad ja ne znam, je li preboljela,
Ali mi je preminula majka?"
Govori joj božiji andjele:
„Ostavi se, u raju djevojko!
I o tvojoj ti ne misli majci,
Evo ima tri četiri dana,
Da je tvoja preminula majka,
Eno tvoje u dno pakla majke."
Tad i gore pocvili djevojka
I govori božijem andjelu:
„Dragi brate, božiji andjele!
Zašto mi je u dno pakla majka?
Moja majka vazda dobra bila,
Na misu je svedjer odlazila,
Lemozinu vazda ud'jelila."
Govori joj božiji andjele:
„Istina je, moja posestrimo!
Da t' je majka na misu hodila,
Lemozinu vazda dijelila,
Al je težak grijeh učinila,
Omrazila junaku djevojku.
Za to ti je u dno pakla majka
I o tvojoj ti ne misli majci."

Tako i br. 72. (st. 20), samo se spominju dva andjela.

U Nališa (iz Bogomolja na Hvaru — od Oršule Ivančić; st. 33) zazivlje od raja djevojka po imenu majku:

Od pakla se majka i odzivlje:
„Zašt' si, majko, dušu izgubila?
Uvik si mi u crkvu hodila,
Kud hodila, tud Boga molila,
Sporad česa dušu izgubila?"
„„Bolje da sam razorila crikvu
Neg divojku s momkom omrazila,
Sporad tega dušu izgubila.""

U Ostojića (iz Povlja na Braču — od Ane Zlatar) ima ova pjesmica:

Cvilila je u raju divojka,
Tud prolaze dva božja andjela,
Govore joj dva božja andjela:
„Što mi civiliš, u raju divojko!
Što mi cviliš, ka ti je nevolja?“
Ona im je govorila mlada:
„Prodjite se, dva božja andjela;
Ako cvilim, i nevolja mi je,
Ako plačem, i potreba mi je,
Svakoga sam u raju vidila,
Izvan nisam staru moju majku.“
Govore joj dva božja andjela:
„Nis' vidila, nit ćeš je viditi,
Mrazila je momke i divojke.
Bolje se je na svit ne roditi
Nego mrazit momke i divojke.“

U Pavlinovića: br. 29. (iz Podgore u Dalmaciji; st. 27) kao u sprijed štampanoj, samo se spominju dva andjela.

U pjesmi br. 1315. (iz Bukovice u Dalmaciji; st. 38) plače djevojka, da joj je sinoć preminula majka, a nema je u raju, pa moli dva andjela mlada, da joj otvore od pakla vrata i tu vidi majku i tri delije mlade:

Jednom gore ruke do lakata,
Drugom gore noge do kolina,
Trećem gori do očiju lišce.
Što mu gore ruke do lakata,
To on svoje roditelje tuka,
Starog oca i staricu majku.
Što mu gore noge do kolina,
To on tudje odorava medje,
Svoju ora, tudju odorava.
Što mu gori lišce do očiju,
To ljubio na viru divojku,
Ljubio je, pa je ostavio,
Još je jadnu na zlo namirio,
Za nemila druga, za udovca.
Nalazila troje siročadi.
Jedno veli: „Gladno sam ti, tete!“
Drugo veli: „Žedno sam ti, tete!“
Treće veli: „Opaši me, tete!“
Koje reklo: „Gladno sam ti, tete!“
Nahranila njega crne zemlje;
Koje reklo: „Opaši me, tete!“
Opasala njega šarom zmijom!
Koje reklo: „Žedno sam ti, tete!“
Napoji ga zelenoga vrida.

I njoj Bog je zlu kaštigu dava,
On joj daje tu šarenu zmiju,
Da joj s' ov noć oko srca vije,
Da joj s' ov dan u nje kose krije.

Ispor. pjesme pod br. 18. 19. i 20.

U pjesmi br. 1363 (iz Knina u Dalmaciji; st. 23) veli majka u paklu:

Zaludu sam zavite činila,
Post postila, Bogu se molila,
Kudila sam momka i divojku.
Ode momče u to sinje more,
A divojka u goru zelenu.

U Strohala (sa Sušaka — od slijepca putnika; st. 57) vratila je majka svaću od djevojke, te se junak i djevojka od žalosti utopiše.

I u Šenoe (iz Hrv. Primorja; st. 26) i u Ugarkovića (iz Brinja u Gornjoj Krajini; st. 16) za isti je grijeh majka u paklu.

24. i 25.

Dijete pred rajskim vratima. — Pokora nejaka čeda.

Na ove pjesme nalik je pjesma u Kucelića br. 12. i pripovijetka u Volčića br. 6.

U Kucelića br. 12. (ispod Ozlja; st. 19) ište sv. Petar od djeteta: „pun rukavac rožic“, pa „puna nadra rožic“, pa onda da ide „na malinsko kolo, tam se vozi devet godin dana“, a najzad da „odsluži muke materine.“ Pjesma nije sasvim jasna. — Iz ovih pjesama br. 24.—25. može se razumjeti nešto motivâ u Vrbanićevoj pjesmi br. 17. (iz Gospića), koja inače po prvome dijelu svojem pristaje k pjesmama pod br. 5.

Pripovijetka u Volčića (iz Istre) glasi: Jeno malo dite večer se je rodilo, u polnoći se je krstilo, zjutra je preminulo. Je šlo pred rajeve vrata i govori rajevemu vrataru: „Ti rajevi vrataru! Otvori ti meni vrata, da ja s tobon u raju stanujem.“ On mu govori: „Hodi, hodi s Bogon, to malo dite! Još nisi materinu i očevu muku zaslužil. Hodi va onu črnu goru, kade je ono drivce, skripaj-drivce, i ondeka prebivaj trideset i tri leta, trideset i tri dane i trideset i tri ure i trideset i tri minute.“ Oni put je šlo to malo dite va tu goru. Prišli su dva brati razbojniki, da te oni poseć to drivce, skripaj-drivce. On jin govori: „O vi dva brati razbojniki! Ne secite mi vi to drivce, skripaj-drivce, ja san postavan tu pokoru delat trideset i tri leta, trideset i tri dane i trideset i tri ure i trideset i tri minute.“ Oni su ga pitali, kako je on njihov brat. On jin je povedal, da zvečer se je rodil, u polnoći krstil, a zjutra preminul. Oni su se jako ražalovali, da kada on onde pati, da kamo te oni prit, ki su taki veli razbojniki. Su se stavili onde va pustinju i onde su stali do smrti. To malo dite, ko je finilo pokoru, je šlo pred rajeve vrata. „Aj ti rajevi vrataru! Otvori mi vrata, da ja s tobon va raju stanujem.“ „„Hodi, hodi s Bogon, o ti malo

dite! Još nisi materinu i očevu muku zaslužilo. Hodi nazad va onu črnu goru, od onih dveh tvojih brat razbojniki kosti poberi i prinesi jih na žegnanu zemlju."" Šlo je malo dite i poneslo vse kosti va žegnanu zemlju, i pride pred rajeve vrata i govori rajevemu vrataru: „Otvori ti meni vrata, da ja s tobon va raju stanujem." „„Hodi, hodi s Bogon, o ti malo dite! Još nisi materinu i očevu muku zaslužilo, nego hodi na oni veli studenac i donesi jedan vrč vode, da opereš raju vrata."" Šlo je to malo dite, je doneslo vrč vode i opralo je raju vrata. I govori rajskemu vrataru: „Aj ti rajevi vrataru! Otvori ti meni vrata, da ja s tobon va raju stanujem." „„Hodi, hodi s Bogon, o ti malo dite! Još nisi materinu muku zaslužilo. Hodi va ono ravno polje i naberi malo rož i prinesi pred rajeve vrata."" Šlo je malo dite, i bere rožice i va nadra meće, a iz nadar mu pada. I govori: „O prokleta budi, moja mila majka, ka me je va grob položila, kad me ni s križen križala, i ni mene s pason pasala, kad me je va grob položila!" Je nabralo puno krilce i oba rukavca i je neslo pred rajeve vrata i govori rajevemu vrataru: „Rajevi vrataru! Otvori ti meni vrata, da ja s tobon va raju stanujem!" Pak mu je otprl i dite je šlo va raj.

26.

Žalost za sinom.

Na ovu su pjesmu nalik pjesme u Delića br. 12. i u Primorca br. 1. U Delića (iz Like) glasi pjesma ovako:

Otrže se grana od jablana,
To ne bila od jablana grana,
Već to bio Jovan, d'jete malo.
Žalila ga mnogo vr'jeme majka,
Mnogo vr'jeme, tri godine dana.
Često mu je na grob dolazila:
U godini svakoga mjeseca,
U mjesecu svake nedjeljice,
U nedjelji svaki treći danak.
A kada je Bogu dodijalo,
Bog dozivlje dva sveta andjela:
„Ajte, moja dva sveta andjela!
Vi mi sadj'te ma na grob Jovanov,
Iskopajte iz groba Jovana,
Na nj obuc'te mokru košuljicu,
U ručice sv'jeće potrnute,
Pa ga nos'te majci na postelju,
Nek se majka s Jovom razgovara!"
Sadjoše se dva sveta andjela,
Sadjoše se ma na grob Jovanov,
Iskopaše iz groba Jovana,

Na nj oblače mokru košuljicu,
A u ruke sv'jeće potrnute,
Pa ga nose majci na postelju,
Da se majka s Jovom razgovara.
Kad je majka Jovu opazila,
Poče majka bježati od Jove.
Progovara nejaki Jovane:
„Bog t' ubio, moja stara majko!
Što ti bježiš, moja stara majko?
Majko moja, prokleta ne bila!
Što na meni mokra košuljica,
To s' na meni suze prol'jevala,
Pokvasila na meni košulju;
Što su moje sv'jeće potrnute,
To si, majko, često uzdisala!“
Osuši se na Jovi košulja,
Užegoše u ručicah sv'jeće;
Uzimlju ga dva sveta andjela,
Pa ga nose Bogu na nebesa,
Neka Jovo u raju počiva.

Taka je pjesma i u Primorca (iz Hrv. Primorja — od guslara Luke Mrsića; st. 41), samo što dijete suviše još dodaje:

„Ti mi reci, tko j' od roda moga,
Da ne plače zahman mrtva t'jela
Ništa više četrdeset dana;
Neka plače na krevet bolesna,
Koj' ne more živjet ni umr'jeti.“

27.

Majčini zavjeti vraćaju mrtvoga sina.

U Pavlinovića II. br. 12. ima još jedna pjesma (iz Lećevice u Dalmaciji; st. 36), koja je nalik na sprijed štampanu. Bojo otide s djecom u cvijeće i svi se vrate kući, ali se ne vraća Bojo. Podje majka da ga traži i nadje ga mrtva, pa se zavjetuje, da će tri godine postiti:

Suvim hlibom a vodom studenom,
Ženit Boju sirotom divojkom,
Koja oca ni matere nema,

ako joj oživi Bojo. Bog se smiluje na mater, i:

— pušća tri nebeske ptice:
Jedna pada Boji na ustašca,
A druga mu pada na srdašce,

A treća mu na kolina pada.
Koja mu je na ustašca pala,
Ona mu je usta rastvorala;
Koja mu je pala na srdašce,
Ona mu je u nj duh povraćala;
Koja mu je na kolina pala,
Ona ga je od zemlje podigla.

Bojo se digne i otide kući, a majka izvrši zavjet.

Ovdje bi se mogla dodati pripovijetka u Popovića br. 5. (iz Zenice u Bosni), koja glasi ovako: Pošalje Bog andjela u kuću, dje bijaše jedna baka i jedna mlada žena, koja se istom porodila bila, pa kaže andjelu. da uzme onoj mladoj ženi dušu. Andjeo dodje i kad vidje mladu ženu. ražali mu se, te uzme dušu onoj baki. Bog ko Bog — milost ga i slava bilo — sve zna i što ljudi misle, a kamo li šta rade! Čim vidje andjela, dje dolazi, odmah mu reče: „Šta si to uradio? Što nijesi moju riječ poslušao?“ Andjeo se pokloni i kaže, kako mu je žao bilo one mlade žene, jer. veli: „Ko će ono nejako dijete odraniti?“ Bog mu rekne: „Ajde zaroni u more. pa izvadi mi taj i taj kamen.“ Andjeo zaroni u more i donese kamen. Sad mu Bog rekne: „Razbider taj kamen.“ Kad razbije kamen. a to se u kamenu crvić miče. Onda Bog rekne andjelu: „Idi povrati dušu onoj baki. a uzmi onoj ženi, što sam ti rekao. jer ja, kad se i za najmanjega crvića u kamenu na dnu mora brinem. ja ću i s onim djetetom providiti.“ Andjeo sidje opet na zemlju,' uzme ženi dušu, a baki povrati i Bogu u nebo odnese.

29. i 30.

Braća i sestra. — Mrtvi pohodjani.

Na te su pjesme nalik pjesme: u Banića br. 101.; u Pere Markovića br. 27. i u Ostojića I. br. 368.

U Banića (iz Dolnjega Dolca u Dalmaciji — od Luce Banić; st. 125) udaje devet braće sestru Jelinu:

Priko mora tri konaka hoda,
A po suhu do tri litnja dana,

i obećavaju joj, da će je često pohoditi. Prodju tri godine. a Jelina ne čuje ni glasa od braće. Kako su korile Jelinu zaovice i jetrve i djuveglija i djeveri i svekar i svekrva. već se htjedne utopiti, ali Bogu se dadne na žao:

Pa on zove dva andjela svoja:
„Otidjite do svetoga Marka.
Ondi su joj braća pokopana.
Dignite joj najmladjega brata,
Pa mu kaž'te. da će poći s vami.

A k Jelini seki u pohode.
Od pokrova krojte njemu dare,
Od zemljice kuvajte pogače,
Od grobnice sastav'te mu konja."

Andjeli dignu Pavla i on pohodi sestru, a ona ga zapita:

„A što jesi, brate, potamnio,
Kano da si u zemljici bio?"
„„Kako ne ću junak potamniti,
Dok sam osam oženio braće,
Dok sam nékam, seko, ugodio!
— — — — — — — — —
I ja ću se junak oženiti,
Ter mi ajmo bilom dvoru poći,
Ti ćeš meni biti za jendjiju.""

I podju, a kad bili pokraj groblja, reći će Pavle Jelini:

„Nu ti ajde biloj kuli mojoj!
Kad je néka najposlidnja došla,
Ovd' izgubi prstenak od zlata;
Okrenut ću, ne ću li ga naći,
A ti ajde, dostignut ću tebe."

Jelina počeka, a kad ne bilo brata, podje prema domu, ali dvori i obori zatvoreni. Zove Jelina, ali iz dvora nitko se ne odziva. Udje u dvor i nadje majku: obje zaplaču i izdahnu. — U Markovića (iz Koteza kraj Ljubinja u Hercegovini — od Nikole Djurasovića; st. 122) živi u Bosni knez Dragutin, koji ima devet sinova i jedinicu Andjušu. Djevojku prose mušterije iz Mostara, iz Sarajeva i iz zemlje Indije. Otac je daje u Mostar, jer je „milo ćaći pivo i jestivo"; majka je daje u Sarajevo, jer su mile ženskome zelenike jabuke, a brat Kosta daje u zemlju Indiju, jer su njemu mili prijatelji, pa je Andji sestri govorio:

„Hajde, sestro, u zemlju Indiju!
Braća su ti po moru trgovci,
Pa ćemo te oblaziti često."

Ode Andja u Indiju, a ne bilo za dugo i udari kuga u Bosnu i umori kneza Dragutina i njegovih devet sinova, a ostane sama samohrana majka i:

— — kune Kostu, sina svoga:
„A moj Kosto, ne bilo ti prosto!"
Kune Kostu za sedam godina.
Tad Bog spremi do dva svoja sveca,
Svetog Petra i svetog Nikolu,
Pa iz zemlje Kostu podigoše,
Od maka mu knjigu načiniše,
A od trave pusat i haljine.
Ode Kosta u zemlju Indiju.

*

Sestra ga kara, što je nije za sedam godina obašao, a on se ispričava:

„Ja se jesam malo zabavio,
Dok sam nove dvore načinio,
Dok sam moju braću iženio."
Izvede ga na bijelu kulu,
Položi mu piva i jestiva:
Mrtvo t'jelo jesti ne mogaše.
Andja njemu veli lakrdiju:
„Jer ne piješ i ne iješ, Kosto?"
Al joj Kosta baca bacanije:
„Mene, sestro, zaboljela glava,
Od čemera i srce i glava!
Vet ajdemo u zemlju ponosnu,
Da ti vidiš braću i nevjeste,
I da vidiš oca i materu."

Andja bi išla, ali:

„— n'jesam iskrojila trubu,
Da darujem moje nevjestice,
Niti sam ja salila prstenja."
„„Jami, sestro, trubu neskrojenu,
Jami, sestro, nesalito zlato,
Tamo ćemo lasno učiniti.""
I podjoše Bosni kalovitoj.
Kad su bili kroz Duge planine,
Izmedju se tice govorahu:
„Kako ide za mrtvijem živo!"
A sve Andja i sluša i gleda,
Pa je Kosti bratu govorila:
„O moj Kosto, moj brate od majke!
Što 'no, Kosto, tice žuberkahu
I medju se tice govorahu:
„Kako ide za mrtvijem živo?"
„„De ne luduj, Andje, sestro moja!
Evo veće došlo i proljeće,
Pa svakako tice žuberkaju.""

Kad su bili naprema dvorovima, začudi se sestra, gdje su dvori u brštan zarasli, a brat joj govorio, da je dvore iznova načinio:

„De ne luduj, Andje, sestro moja!
Nevjeste su posadile cviće,
Pa je naše dvore zaklonilo."
Kad su bili do Ružice crkve,
Ondaj Kosta sestri govorio:
„Ajde, Andje, sestro moja draga!
Ajde, seko, dvoru bijelomu,
Ja se odoh b'jeloj crkvi svrnut:

Pred crkvom mi libro ostanulo
I ostala otvorena crkva;
U crkvu ću libro unijeti
I bijelu zatvoriti crkvu."
Pa se svrnu do Ružice crkve,
I on leže u zemljicu crnu.

Andja dodje kući i nadje majku proklinjući sina Kostu. Tješi majku kćerka, da će sada doći Kosto, ali se starica ne može utješiti. I obje izdahnuše.

U Ostojića (iz Grabovca u Dalmaciji — od Ivke Dundić; st. 52) davali braća sestru „priko mora devet konak' hoda, a četiri do njezina dvora" i zaklinju se, da će je često oblaziti:

U godini svakoga miseca,
U misecu svake nediljice,
U nedilji svakog trećeg sunca.

Prodju tri godine, a od braće ni glasa. Piše majci, a ona otpiše, da čeka braću već tri godine dana, jer ih nema kod kuće, otkad su je odveli. I zaisto svu trojicu nadje sestra mrtve sred gore zelene:

Na starijem oči ispijene,
Na sridnjemu uši izgrizene,
Na mladjemu usta izidjena.

Napiše knjigu majci, neka se ne nada svojim sinovima.

31.

Bogati Gavan.

Na tu su pjesmu nalik pjesme: u Surmina br. 11. i u Volčića br. 190.

U Šurmina (iz Siščana kraj Čazme — od Stevana Bugarinovića; st. 206) zapovijeda Gospod Bog „dvjema trima angelom, svetom Petru i Pavlu i svetome Nikoli, i ognjenoj Mariji":

„Dragi moji angeli
Sidj'te s neba na zemlju
Pa vi ajte u šumu,
Pa pravite guslice
Suhog drva javora.
U kom nema djavola,
I gudalo drenovo
Od sunašca prozora,
Pa podjite po sv'jetu
Kao čela po cv'jetu.
I probajte sve vjere,
Je li znadu za Boga,
Je li d'jele sirote,
Je l' spoznadu, što je Bog."

Kad su prošli sav svijet, dodju bogatomu Gavanu i njegovoj Jeleni „plemenitoj gospoji." Dade im koru ječmenu: u subotu vadjenu, u nedjelju dijeljenu, po tri prsta izgorelu. „Što je cucke ranila, to angelima davala."

Otjera ih na polje. Nadju Ivana, Gavanova čobana, koji im udijeli janješce. Kad to čuje Bog, govori Nikoli brodaru, da navuče jezera, Iliji da strijelom strijelja, a ognjenoj Mariji. da ognjem pali. Upališe se dvorovi Gavanovi. Sve izgori — zaludu se moli Jelena Bogu, da joj ne da propasti:

Sve se zemljom sravnilo,
Samo nije jedna sošica,
Na kojoj je bila
Ivanova torbica.
Gavanu je trebala:
Po sv'jetu je nosio,
U nju kruva prosio,
Čim se smrti doranio.

U Volčića (iz Istre):

Blažen sveti Mikula
I grmovni Ilija,
Po svetu su hodili,
Guslicu su nosili,
V ime božje prosili,
V ime svete Nedelje
I Trojice nebeske.
Oni su se šetali
Bogatomu Gavanu
I k njegovoj vladike
I k njegovoj gospoje.
Na rukah je znašala
Dvanajst zlateh prstanjak.
Ona se je šetala
Va zlatnoj suknice,
Va bisernoj krunčice.
Ona ih je pitala:
„Ča vi tuda ištete,
Ča vi tuda zgudate?"
„„Mi guslicu nosimo,
Va ime božje prosimo,
V ime svete Nedelje
I Trojice nebeske."
Ona se je šetala
Va tu malu kamaru,
Va čobansku torbicu,
Ona je z nje zimala
Ogorelu koricu,
Ka je v petak mešena,
A sobotu pečena,
A nedelju deljena.
Još se za njom kajala,
Da im ju je podala.
Da bi ju bila dala
Svojem skotu na dvore,
Ki bi joj dvore čuval
I nje bele gradove.
Odonde su šetali
K ubogemu Stepanu.

I zamoli ga da im da što jesti, a on im odgovori, da nema nigdje ništa:

Leg tu staru majčicu,
Leg to malo janješce,
I to malo trzjače (kasno janje),

koje je dobio od Gavana služeći ga sedam godina. I prigotovi im jagnje, koje je dotrčalo iz Gavanovih planina, a putnici ga na polasku blagoslove:

Koliko ti sada koščic,
Tol'ko ti bude jutro ovčic.

I odu putnici k Bogu i kažu mu, kako je na zemlji, a on im zapovjedi:

„Hote doli na zemlju,
Poberite Gavanu
Sve zlato i srebro,
Nesite ga Stepanu,
Stepanovoj majčice,
A Stepana zemite
Sobom gori na nebo.
Blažen sveti Mikula

I grmovni Ilija,
Stan'te gori na noge,
Neka strele zletaju
Bogatega Gavana
I njegovu vladiku
I njegovu gospoju.
Kade mu je stancija,
Tu mu budi jezero;
Kade su mu gradove,
Tu mu budi brzdano!“

Medju pripovijetkama, što ih je sabrala Klotilda Kučera, ima jedna II. br. 7. (iz Novih Mikanovaca u vinkovačkom kotaru), u kojoj se spominje o Gavanu ovo: Išo Isukrst sa svetim Petrom po svitu i gubav i ranjav, pa su došli bogatomu Gavanu. Smotrila ih Gavanica na dvoru, pa se prodrla na njih: „Otale, gubavci jedni, iz mog dvora!“ Kad su izišli iz dvora, reče Petar Isukrstu: „Meštre, što ćemo s njom?“ a Isukrst mu odgovori: „Petre! Okreni se pa 'š vidit.“ Petar se okrene i ne vidi dvora, samo stoji na onom mjestu jezero, a Gavanica stoji na maloj adici.

Po misli, da se teško kazni, tko ne dijeli sirotinji, može se ovdje spomenuti i pjesma iz Volčićeva zbornika br. 122. (iz Istre; st. 78):

Isus je šal po svetu
S dvema tremi angeli,
Svetin Petron i Pavlon
I sa svetin Mikulon
Lipo Boga moleći,
V ime božje proseći.

I tako dodju do vinograda, gdje su upravo grožđje brali. Putnici zamole težake, da bi im udijelili koji grozd, ali težaci se izgovore, da nije njihov vinograd, nego:

„Tamo van je gospodar
Na kraju vinograda,
Ter ga vi zaprosite,
On bi morda van ga dal.“

Ni gospodar ne htjedne dati grožđja. Kad podje Isus s družbom malo naprijed, a to se sve grožđje stvorilo kamenjem, „da se ni dalo ni brat ni zobat“. Ljudi se u vinogradu prestraše i pomisle, da ne će oni siromasi biti kakvi čarobnici, a gospodar od vinograda poteče za njima, ali ih nije mogao doteći sve do grada Betlehema. Isus se ne dadne umoliti. Kako jest, tako će biti do vijeka:

„Nego hodi ti doma.
Kada dojdeš na vrata,
Najti ćeš ubogoga:
Ko mu nimaš ča podilit,
Neka mu podili ča
Od svojega simena.
Ko mu dojde na vrata
Kakva žena noseća,
Ako bi ča jili ili pili,
Da ne smiju pred njom skrit,
Aš ono ditišce,
Koga bi ona sporodila,
Da ne bi nikakva pitja pilo,
Niti nikakva jila jilo,
Ko bi se pred njon sakrilo.

Tako je u rukopisu, a smisao je ovaj: Kad dodješ na vrata, naći ćeš ubogara; ako mu nemaš šta da udijeliš, a ti mu daj od svojega sjemenja . . .

Što se napose gusala tiče, koje se spominju, vrijedno je da se zabilježi ova pjesma u Pavlinovića II. br. 1321 (iz Bukovice u Dalmaciji):

Bog na zemlju salazi
I s njim Petar dolazi.
I dodjoše da vide,
Kako ljudi živuju.
Dobro ljudi živuju,
Po svitu se skitaju
Kano pčela po cviću.
Tad odoše u goru
Usikoše guslice
Od tog drva javora,
U kom nema djavola,
Da guslice pivaju,
Da se ljudi raduju.

32. 33. 34.

Zmaj mladoženja. — Zmija mladoženja. — Ženidba guje šarovite.

Na te su pjesme koje više koje manje nalik pjesme: u Banića br. 26. i 58.; u Bogdešića br. 48.; u Glavića sv. XXVIII. br. 87.; u Ilića II. br. 69.; u Ivančića br. 27.; u Klarića br. 36.; u Ljubidraga br. 33.; u Milićevića br. 1.; u Mostahinića br. 8.; u Ostojića br. 96.; u Rakovca br. 6.; u Saridže br. 25.; u Strohala I. br. 54. i u Tommasea br. 68.

U Banića: br. 26. (iz Biska kod Sinja u Dalmaciji — od Ivana Pranjića; st. 49) šetaju dva vojnika ispod Zadra i žale što nema zadarska banica djeteta, ali da uhvati ribu zlatokrilu i izjede desno krilo, rodila bi zlatoruka sina, a da izjede lijevo krilo, rodila bi zmiju šarovitu. To je slušala banica i njena službenica. Uhvate ribu, a banica je daje službenici, da ugotovi objed. Službenica pojede desno krilo a lijevo podmetne banici. I službenica rodi sina zlatoruka, a banica zmiju šarovitu. Poslije dvanaest godina hoće zmija da se ženi kćerju duke od Lorene, ali ban ne će ni da čuje za to:

Kad to vidi zmija šarovita,
Ona skače gradu na bedeme,
Čini padat mrtve na hiljade.

U pjesmi br. 58. (iz Dolnjega Dolca kod Sinja u Dalmaciji — od Matije Banića; st. 59) moli budimska kraljica, da bi čedo porodila, „da bi čedo ljuta zmija bila“. I rodi zmiju. Poslije petnaest godina hoće zmija da se ženi kćerkom bana Zadranina. Majka isprosi mladu i svatovi dodju po djevojku. Kad ban zapita za djuvegliju:

Vele njemu kićeni svatovi:
„Eno njega konju baš u košu!“
Tada njega svati istresoše,
Na zelenu travu postaviše.
Kad je bane za to razvidio,
A on vodi kćerku ponatrage.
Kad to vidi zmija šarovita.
Ona leti nebu pod oblake,
Pa obara munje i gromove
Te se ore banovi dvorovi.

I tako moradne dati ban kćerku. Svedu mlade, a kad dan osvane:

Ali mlada na postilji sidi.
Češlja ona mladog djuvegliju.

U Bogdešića (iz Dragovaca u Slavoniji; st. 38) ima ženska pjesma s motivom o zmiji djetetu:

Vijala se lipa Mare
Preko mora na sindžiru.
U krilu joj mlado čedo,
A u ruki sitan vezak.
Ofruči se risa riba
I istepe Mari čedo.
Vrlo kune lipa Mara:
„Bog t' ubio, risa ribo!
Što istepe moje čedo
I iz ruke sitan vezak?"
Al govori risa riba:
„Tko bi mene ufatio
I mojega mesa jio,
Rodio bi zemlji kralja
I zemaljskog barjaktara."

I uhvati Mara ribu: ona pojede ribu, a ropkinja posrče čorbu. Mara rodi zmiju, a ropkinja zemlji kralja i zemaljskog barjaktara. Mara kune, a zmija je tješi:

„Ne kuni me, majko moja!
Dojt će lito i proliće.
Cvast će cvitak i ružica,
It će dica u ružicu,
Ja ću guja u travicu.
Kad ručica za ružicu,
Ja ću guja za ručicu.
Sagubit ću zemlji kralja
I zemaljskog poglavara."

Ispor. pjesme u Milićevića i u Saridže. — Pjesma u Glavića (iz Luke na Šipanu — od Gusta Agačića; st. 660) pripada ovamo po jednome motivu. Pasući u polju ovce robinja Anica čuje gdje dva gavrana, što lete preko Budima, govore, kako bi kraljica mogla dobiti sina. Robinja dokaže sve kraljici, a ona sama oplete mrežu, uhvati ribu i popi vodu i rodi sina:

Na prsim mu zv'jezda urezana
A na bedri sablja okovana.

Ostalo. što se pjeva, ne ide ovamo.

U Ilića (iz Mitrovice u Slavoniji; st. 314) tuguje kraljica budimska devet godina, što nema poroda. Da bi je kralj utješio, potraži starca pustinika, a on ga savjetuje: nek djevojke budimske spletu mrežu od ibrišima i zlata, i tom mrežom nek uhvati sluga u Dunavi ribu zlatokrilu, pa onda:

Nek joj uzme pozlaćena krila,
Pa neka ju u Dunavu pusti,
A nek nosi pozlaćena krila,
Neka nosi kraljici gospoji,
Neka s krila napije se vode:
S l'jevog krila rodit će djevojku,

S desnog krila zmiju od junaka,
Kakva nije majka porodila.
Al nek bude voda iz tekije
A ne, kralju, iz mutne Dunave:
Dunava je i po sebi mutna,
Mogla bi ti sreću pomutiti.
A kad sluga ode ribariti,
Ti se digni zavjete činiti,
Ti pohodi crkve, manastire
I sva mjesta, gdje su oproštenja,
Povrati se desetog mjeseca,
Nać ćeš sina, mladog kraljevića.

Kralj učini sve, kako mu reče pustinik, a sluga Vladimir uhvati ribu: kraljici dade piti vode iz Dunava preko desnoga krila, a svojoj ljubi sa tekije preko lijevoga krila. I rodi Vladimirova ljuba djevojku zlatokosu, a kraljica zmiju šarovitu, i:

Povila je zmiju šarovitu
U pelene od svile zelene,
Opasala zlatnijem povojem,
Pa ju šalje na sveto krštenje.

I nadjene ime Strašimir. U to se vrati i kralj sa zavjeta, a zmija odmili gradu u pećinu. Poslije devet godina eto zmije u dvor kralju: hoće da se ženi od dužda mletačkoga jedinicom Katom. Dužd pristaje, ali zmija treba:

Da provede kićene svatove,
Da provede priko sinja mora,
Bez ćuprije a i bez djemije,
Do mojijeh kamenih Mletaka.
I ako mi u mojem bostanu
Trije voćke u zlato pretvori,
Nek mi rode zlaćene jabuke,
Baš jabuke rane petrovače,
Nek mi rode kruške miholjače
Sve biserom i dragim kamenjem,
Nek mi orah alem-kamen plodi,
Kod kog mogu noćom večerati.

Zmija pristane a svatovi se dignu: kad dodju na more, a more se ledom zamrznulo, te svatovi prijedjoše preko mora bez ćuprije i djemije. Kad prispiju svatovi duždu u dvorove:

Plazi zmija duždevu bostanu,
Oko tri se omotala stabla:
Jedno posta rana petrovača,
Drugo posta kasna miholjača,
Treće posta stablo od oraha.
Koje posta rana petrovača,
Prepuno je zlaćenih jabuka;
Koje posta kasna miholjača,
Ono nosi biser i kamenje,
A koje je stablo od oraha,
Na njemu je alem-kamen dragi.

Dužd dade djevojku, a svatovi se vrate u Budim. Kad u veče slože mladence, podje kraljica njima u ložnicu, ali eto čuda nevidjena: krasan junak zagrlio Katu, a uz krevet kožurina šarovite zmije. Kad to vidi kraljica, ukrade svlak i baci na vatru. U taj tren probudi se junak i progovori Kati:

„Dušo Kato, povrati se kući,
Pa s' udaji, za koga ti drago!“
To izusti, a dušicu pusti.

U taj isti čas premine i zlatokosa jedinica sluge Vladimira.

U Ivančića (iz Bogomolja na Hvaru — od Antuna Radića; st. 154) jadikuje zalijevajući cvijeće Ivanova Mara na Udbini, što nema poroda, a:

Ladna voda Mari progovara:
„Ti se šetaj na nove pazare,
Pa ti kupi svile pripredene,
Pak od svile saplići mrižice
I topi ih u Dunaj od vode:
Ujimat ćeš pticu zlatnokrilu,
Pak je meći u zlatne imbrike
I pij vodu četrnajest dana.“

Tako Mara učini i rodi zmiju, a sad ne zna, šta će i kuda će sa zmijom:

„Da te pošljem u gorsku planinu,
Ubit će te čoban od ovaca;
Da te pošljem na pojane ravne,
Satrt će te konji i junaci;
Da te pošljem na Dunaj na vodu,
Ubit će te vodarice mlade.“

Zmija podje na Dunav i bi ondje devet godina, a onda se vrati k materi, da mu prosi u cara djevojku. Car je gotov dati kćer Finderefu, ali:

„— — — — da sagradi pute
Da mi sjaju ko u gori sunce;
Da provede vodu kroz kotare,
Jer kotari prez vode ostali.“

Zmija pristane i pošalje majku caru, ali joj reče, da se ne smije putem obazirati. Kad je bila na pô puta:

Pa se ona nazad obrnula:
Eto pusta voda kroz kotare!
Trči stara štogod more bolje,
Da je ne bi voda zanijela.

Car sakupi svatove i pope, fratre i dijake mlade, i dočeka mladoženju, a kad ugleda zmiju, zatvori vrata:

Al mu zmija kule obastrla
I sa svima kulama stresnula,

te car moradne vjenčati kćer za zmiju. Poslije vjenčanja nazdravi car zmiji:

„Ti se napij mojom čašom vina.“
Tad mu zmija čašu prihvatila:
Mrtva zmija na zemljicu pade.
Tote stoji ljetni dan do podne,
Osta dijak, vesela mu majka.

Pjesma u Ljubidraga (iz Dubrovnika — od Gusta Agacija; st. 625) gotovo je kao sprijed štampana Glavićeva. Što su u Glavića junaci (st. 1—5.) to su u Ljubidraga tri svetitelja:

Jedno ti je Nikolaje sveti,
A drugo je Ivan Krstitelju,
A treće je Mihajl' Arhandjelu.

U Glavića živi zmija u zidu petnaest godina, a u Ljubidraga devet. U Ljubidraga nema što se pjeva u Glavića st. 191—205. Najmladja kći dužda mletačkoga zove se u Ljubidraga Rosanda, koja traži od zmije još i to, da sagradi u Budimu crkvu i na njoj da postavi zvona: kad zvone, nek se čuje do Mletaka. — Sin Pavla Pletikose zove se u Ljubidraga Vladimir.

U Milićevića (iz Čaglića kraj Lipika; st. 40):

Dva žumbera sitno žumberkala,
Pod Mostarom na vodici ladnoj;
Ne žumbere, već tio govore:
„Mili Bože i nedjeljo mlada!
Lipa ti je kraljica gospoja,
Zaludu joj dika i ljepota,
Kad od srca svog veselja nema.
Da je njojzi riba morunika,
Da odreže jedno desno krilo,
Da popije u rumenu vinu,
Rodila bi zlatoruka sina.“

To čula kraljica i pripovjedila najmladjemu djeveru, a on otide i uhvati ribu i dade ljubi desno krilo a kraljici lijevo: ljuba mu rodi zlatoruka sina, a snaha zmiju. Kraljica ljutita kune, a tješi je zmija:

„Ćut', ne plači, moja mila majko!
Evo ide Petrovo sunašce,
Dječica će u cvijeće ići,
Ja ću zmija u zelenu travu,
Pa ć' ujesti zlatoruka sina,
Nek i ona žalosnica bude
Kao i ti, moja mila majko!“

Ispor. pjesme u Bogdešića i Saridže. — U Mostahinića (iz okoline cavtatske — od Mare Pustić; st. 144) šetaju ispod Budima tri božja andjela: sveti Petar i sveti Nikola, medju njima Gromovnik Ilija, pa go-

vore, kako bi kraljica mogla dostati čedo. To čuje robinja i dokaže kraljici, a kraljica ne htjedne vjerovati:

Ma robinja pošla niz Budima,
Isprosila svile i kadife,
Oprela je mrežu tankovitu,
S njome pošla u vodu Dunava,
Uhvatila ribu šestokrilu,
Šesto desno odlomila krilo,
Zakišala u crljeno vino,
Napila se crljenoga vina,
Pa ga dava svojoj gospodjici:
„Aj napij se vina crljenoga,
Ja se mlada n'jesam otrovala,
Ne ćeš ni ti, gospodjice moja!“

Napila se kraljica i rodila zmiju, a robinja zlatoruka sina. Kraljica hoće da pogubi zmiju, a zmija joj se moli:

„Nemoj mene, moja mila majko!
I ako sam zmija šarovita,
Ma ja jesam od srca tvojega.
Zadoji me ml'jekom iz prsiju,
Pa ću poći u goru zelenu
Ne ću doći za sedam godina.“

Poslije sedam godina eto zmije u dvor, a kralj budimski moradne u grad Lećan, da prosi u bana lećanskoga djevojku za zmiju. Ban lećanski odgovara kralju:

„Dovedi mi vodu iz Budima,
Iz Budima u moga Lećana,
Dat ću tebi za zmiju djevojku.“
— — — — — — — — — — —
Kad to čuje zmija šarovita,
Ona uzme zlaćenu jabuku,
Pa je baci put Lećana grada:
Za njome je voda okrenula.

Tako dobije zmija djevojku. Kad su bili u ložnici, svuče se zmija i „sine momče ko na gori sunce“. Nevjesta pripovjedi to kraljici, a kraljica uzme zmijinu kožu i izgori je na vatri: „Kad je pusta koža izgorjela, odmah mi je momče poginulo“. — U Ostojića br. 96. (iz Grabovca u Dalmaciji — od Anice Mustapić; st. 103.) gotovo je sasvijem nalik na pjesmu Ostojićevu sprijed štampanu pod brojem 34. Kad se rodila ljubi Ivanovoj zmija:

Guja lize i majku dozivlje:
„Majko moja, draga dušo moja!
Jal me ženi, jal me na krst nosi.
Ako li me ti ženiti ne ćeš
Odlist ću ti u goru zelenu,
Sakrit ću se u stine studene;
Koji momak u goricu dodje,
Ujist ću ga guja šarovita,
Ne će moći boli priboliti.“
Kad je majka riči razumila,
Ona ode k caru Konstantinu:

„Konstantine, mili gospodaru!
Dajder meni ćercu jedinicu
A za moga Stipu jedinoga."
Besidi joj care Konstantine:
„Ne budali, Ivanova ljuba!
Kada si ti sina porodila?
Ti ne imaš od srca poroda!"
Šta mu veli Ivanova ljuba:
„Konstantine, mili gospodaru!
Ja sam davno sina porodila.
Sad je njemu devetn'est godina,
On najlipša kita od momaka."

Car pristane, ljuba Ivanova sakupi svatove i oni podju po djevojku. Kad vidi car, da je mladoženja zmija, ne htjede dati kćeri, ali:

U to doba munja iza munje
A za munjom gromi iza groma,
Poče pucat u careve dvore.

Car nemadne kud kamo nego dadne kćer zmiji. Kad bude o ponoći reći će zmija mladoj:

„Ja se jesam odveć ugrijala,
Idjem izać prid bijelu kulu,
A pod grane zelene jabuke."
Kad se svane i sunce ograne,
Probudi se gizdava djevojka,
Ona gleda okom na okolo,
Ali guje čuti ni viditi.
U to joj se dade pogledati
Tamo doli u zelenu bašču,
Pod jabukom ugledala momče:
Na čelu mu do tri križa zlatna.
Ona stala, pa se čudu čudi.
Al iz bašče momče progovara:
„Ne čudi se, lipota divojko!
Ja sam ona guja šarovita.
Do ponoći što je s tobom stala,
O ponoći na dvor izlazila.
Na dvoru mi dobra srića bila,
Još me bolja mira namirila
Na dva fratra, na dva redovnika.
Oni bili srca milostiva,
Oni mene k crkvi povedoše
I svetim me krstom pokrstiše,
Pa od guje u momka se stanih."

U Rakovca (iz Senja; st. 81) „dva su bila gardelca" pjevala kao dva mila brajena caru i carici pod pendžerom:

„Zaman caru i carici blago,
Kad nimaju od srdašca drago.
Da bi znala gospoja carica,
Što će reći od srdašca drago,
Išla b' ona u goricu crnu,
Iskala bi stinu stanovitu,
Ispod stine šušanj i travicu,
Ispod šušnja zmiju krilovitu,
Da odreže zmiji desno krilo,
Da ga meće mlada pod pojase,
Rodila bi sina zlatne ruke."

Carica povjeri to svome djeveru Ivanu, i on nadje zmiju: desno krilo dade ljubi Mari a lijevo carici. I rodi ljuba Ivanova sina zlatoruka, a carica „zmiju, gada ljuta". Carica proklinje djevera, a:

Gad uteče u crnu goricu.
Malo toga vrime postanulo
Opali se tako crna gora.
Cvili, plače gospoja kraljica,
Jošter moli Boga velikoga,
Da Bog pusti tihu godinicu
Ter rashladi tu crnu goricu.

(Ispor. u Strohala.) Poslije nekoliko vremena piše zmija knjigu majci, da joj isprosi u cara djevojku:

„I kroji mi zelene haljine,
Golem ću se junak učiniti."

Kad su bili svatovi gorom zelenom, zmija se:

— — hiti konju do strimena,
Od strimena konju do slimena,
Od slimena divojki na krilo,
Golem se je junak učinio.
Al govori lijepa divojka:
„Bora vami, gospodo svatovi!
Sad mi stan'te malo ponadalje,
Dok obučem juvegiju moga.
Juvegija, radosna ga majka,
A ja mlada, ka ću ga ljubiti!"

Ta je pjesma koje u čemu nejasna i nedotjerana.
U Saridže (iz kraja oko Dubočca u Bosni; st. 27):

Boga moli riba Veza:
„Tko bi mene ulovio,
A k tomu me i pojeo,
Rodio bi zemlji cara."

To je slušala Omerica i ulovila ribu:

Gospojica ribu jede,
Kuvarica čorbu srče,
Katarina kosti liže,
Rodi Kata zemlji cara,
Kuvarica generala,
Omerica ljutu zmiju.
— — — — — — —

Plače Omerica, a tješi je zmija:

„Ne plači mi, mila majko!
Evo ide Djurdjev danak!
Dječica će u ljubicu,
Ja ću, majko, u travicu,
Ne ću brati ja ljubicu,
Već ću ujest zemlji cara
I mladoga generala.“

Ispor. pjesme u Bogdešića i Milićevića. — U Strohala (iz Trsata kraj Rijeke; st. 88) moli „carična gospoja“ Boga, da bi joj dao od srca poroda, pa bila i zmija šarovita. I rodi zmiju:

Gojila ju devet godin dana.
Kada j' došla godina deseta,
Tako zmija v crnu goru projde.
U gori je dvanajst godin dana.
Kada j' došla godina trinajsta,
Gora mi se prez ognja važgala.
Cvili, plače carična gospoja:
„Gora gori,
Va njoj će mi izgoriti drago!“

(Ispor. pjesmu u Rakovca.) U taj isti čas eto zmije k materi, od koje ište da sakupi svatove:

— za kuma Kraljevića Marka,
Za drugoga Despotića Vuka,
A za sestru sestricu Markovu,

pa će k caru po njegovu jedinicu. Car ne htjedne dati kćeri, i svatovi već podju natrag, ali ih vrne zmija te oni k caru: ako im ne da djevojke, oni će mu zapaliti grad i pogubiti i njega i njegovu jedinicu. Car nemadne kud kamo, i svatovi odvedu djevojku. Kad je bilo vrijeme lijeganju, zamoli mlada Kraljevića Marka, da bi je noću čuvao od zmije. Marko joj se obeća, ali nekako zaspi, a kad se probudi, ima šta i vidjeti. Mlada:

Taknula se zmije šarovite:
Ča je bila zmija, to je junak,
Da takova junaka nij' bilo.
Kuda j' žarko sunašce hodilo:
Na prsih mu igra veverica,
Na glavi mu zvijezda danica,
U rukah mu od zlata jabuka.

U Tommasea (iz Dalmacije; st. 79) moli Boga „Emena gospoja“ da bi joj Bog dao od srca poroda, pa bila i zmija. Bog joj dade zmiju: zimi je goji, a ljeti joj se krije. Poslije petnaest godina hoće zmija da se ženi, a odgovara je majka:

„Ne luduj de, zmijo šarovita!
Tko će dati za zmiju djevojku?
Nit si junak, nit ideš junački,
Niti jašeš dobra konja svoga,
Neg se kriješ po travi zelenoj.“

Ali kad nije bilo druge, isprosi mati za zmiju seku Došenića. Kad dodju svatovi po djevojku:

Pita majku lijepa djevojka:
„L'jepih svata! Tko je djuveglija?“
Veli majka lijepoj djevojci:
„Ako kažem, ne ćeš htjeti poći.“
„„Hoću, majko, da bi zmija bila!““
„Bogme jesi pogodila, kćerce!“

Odvedu svatovi djevojku, a:

Kad su došli djuveginu dvoru,
Pred zmiju je izlazila majka;
Skače zmija majki u njedarca.
Prepade se Emena gospoja,
Ne smi s rukom zmije izvaditi.
Sadje s konja lijepa djevojka,
Pa zagrće rukav do lakata
I uhvati zmiju šarovitu,
Nosi zmiju u bijele dvore.
Pred svatim se s' zmijom razgovara:
„Zmijo moja, moje odsudjenje!“

Svatovi odvraćaju djevojku, neka ne legne sa zmijom, ali mlada ne mari, pa kad podje k zmiji, a ono „u postelji skladan junak spava“: od zmije se stvorio junak.

Ovamo su donekle pristale i dvije narodne pripovijetke. Jedna je u K u k u l j e v i ć a X. br. 3. (iz G o l j a k a u okolini zagrebačkoj), a sadržaj joj je ovaj: Utekao vojnik iz vojske pa lutajući po svijetu nabasao na zakleti grad. Ušavši u grad sjedne na klupu, a pušku namjesti kraj sebe. „K njemu je išla tolika kača kak žrt. Onda je vzel pušku, da ju hoče streliti i več je primeril, ali se domislil, da može biti ne bi dobro bilo, ako ju ne zgodi. Onda je kača došla do njega i pričela se je oko njegovih nog ovijati, dok ga je tak omotala, da joj je glava došla uz njegvu glavu. A on nije ništa štel reči. Sad mu kača progovori: „„Kad nisi štel meni ništa reči, a ti prenoči ovde tri noči, i ti buš ovaj grad svega otkupil.““ I dala mu je sve ključe od grada, i još reče, naj ide po svem tem stanju, samo v jednu hižu naj nejde.“ Sve tri noći dolazili su vragovi pa ga plašili i mamili, da bi progovorio, ali on ni riječi. A kad osvane četvrti dan, oživi sav grad. „On se nije mogel zdržat, da ne bi v onu zabranjenu hižu išel, da vidi, kaj je vnuter. Kak je vrata otprl, onda je tu kaču smeril, koja se v koritu prala i več je postala pol čoveka i pol kače. Onda je ona njemu rekla: „„Sve si zvršil, samo to nisi, kaj sem ti rekla, da nemoj iti v ovu hižu gledati.““ I dala mu je jednu jabuku, da naj posti, da ne bi ništa ni jel ni pil kroz 24 vure, i jabuku naj kod sebe drži.“ Ali došao vrag pa ga premamio i on se najio jabuka. U to dodje k njemu zmija i prekori ga, što nije učinio, kako mu je bila rekla. „„Ja sem želila, da bi se mi vzeli, pak nam nije dano da se vzememo. Sad si tu gospodar, a ja idem po svetu.““ Ali on nije mogao podnijeti sam u gradu i zaputi u svijet da traži djevojku, koja je pola zmija

a pola djevojka. I nadje risa, koji ga na svojim ledjima odnese k djevojci, a ona mu reče: „„Kad tebi nije zabranjeno tak dalko k meni dojti, onda nam nije zabranjeno, da bi se vzeli.““ — Drugu je pripovijetku zapisao I. M. Weiss (u Slavoniji od Franje Subotnika, kopljanika — rodom iz Zagreba). Evo joj u glavnome sadržaja: Pasao momak volove kod nekake pećine pa svirio u sviralu. U tom izide iz pećine zmija te k njemu na klupčicu, na kojoj je sjedio. Pastir se smiluje na zmiju i dade joj od svoga sira i kruha. Došavši u veče kući reče roditeljima, da je našao za se djevojku i da će se oženiti njome, a roditelji pristanu. Sjutradan krene opet s volovima na pašu, a zmija ga iz daleka ugleda i stane dozivati: „Dodji ovamo, dragane, teško li te čekam!“ A kad dodje momak pred pećinu i sjedne na klupčicu, eto zmije njemu na krilo i stane jesti od njegova sira i kruha. Kad bude u veče i momak krene kući, a zmija mu se omota oko golih prsi i pomoli glavu kroz košulju. Došavši kući podje k roditeljima i reče im: „Evo vam moje žene!“ a oni u plač i jauk. Ali sve zaludu: momak se najzad vjenča za zmiju. Dodje vrijeme da svedu mladence, a svatovi pretegnu zmiju preko čitave postelje: jedna je pola bila na postelji, a druga je visjela na zemlju. Kad bude ponoći, ustane zmija i prometne se u krasnu djevojku pa se ukrade i podje put pećine. Došavši onamo pećina se pretvori u krasan gospodski grad. To je bio njen grad, a ona je bila kneginja i gospodarica od toga grada. I udje u svoju komoru pa se počešlja i lijepo obuče te natrag k mužu, da ga probudi. Mladoženja se snebivao od čuda, kad ugleda mjesto zmije ljepotu djevojku. Sad je i on postao knez i gospodar od onoga grada.

Može se spomenuti još i pripovijetka u Volčića br. 53. (iz Istre) kako je žena rodila zmiju i djevojčicu, pa zmija odmah umakla u vrt. Kad je jednom djevojčica pošla da bere ružu, dodje k njoj zmija i pomogne joj brati i reče joj, nek svaki dan dodje u vrt, a ona će je svačemu učiti. Tako i bi: zmija je nauči čitati i šiti. Kad bude djevojka na udaju, doznade od zmije, da joj je rodjena sestra, i sada je istom znala, zašto mati svaki put plače, kad joj daje kruha . . . (Dalje pripovijetka ne kazuje za zmiju.)

35.

Soko mladoženja.

O čovjeku-sokolu ima pjesma i u Glavića sv. XCVIII. br. 3. (iz Luke na Šipanu — od Anice Begin; st. 511). Car stambolski ima lijepu kćerku Zlatimu Fatimu. Gospoda stambolska prorokuju, da će biti obljubljena, prije nego bude udomljena. Zato car zatvori djevojku u visoki čardak na devet tavana, a s njome tri robinje, da spravljaju ručke i objede, i djevojci žute kose pletu:

Badava je care zatvorio,
Imala je dvanajes godina.
Djevojka se po čardaku šeta
Od dvanajes do dvades godina,
Iz čardaka ne može nikamo,
Niti može kogoć u čardake.

Mili Bože, na svemu ti hvala!
Jedno jutro danak osvanuo
I to bio petak, turski svetak,
Žarko mi je sunce ogranulo,
Jako sjalo, vas dan pregrijalo.
Kad po podne dva sahata bilo,
Od istoka soko preletio
Na Jordanu, na kulu carevu.
Pade soko kuli na mandžane,
Te se soko po mandžanu šeta.
Vidjele ga tri mlade robinje,
Medju njima Zlatima Fatima.
Stale hitat sivoga sokola,
U b'jelu ga kulu unijele,
Igraju se po kuli tanahnoj.
Dok je vr'jeme od večere bilo,
Večerale tri mlade robinje
Pored š njima Zlatima Fatima.
A kadar je po večeri bilo,
Idu spavat tri mlade robinje,
Sve tri mlade u jednu odaju,
A lijepa Fatima Zlatima,
Ona šeće u svoju odaju,
A za njome soko tica siva.
S njim se igra Zlatima Fatima
Po odaji tamo i ovamo,
Dokle joj se dodijalo bilo.
Sebe svlači tanko odijelo,
Osta mlada u košulji tankoj,
Leže mlada meke u dušeke.
Da ko vidi čuda od sokola!
Kada leže Zlatima Fatima,
Smetne sebe sitne perušine.
Sine junak ko na gori sunce
I baci se meke na dušeke
Pokraj mlade Zlatime Fatime.
Ljubi soko Zlatimu Fatimu.
Kad je zora zab'jeljela b'jela,
Skače junak iz meka dušeka
I govori Zlatimi Fatimi:
„Ostan' s Bogom, draga moja dušo!
Bog ti znade, više vidiš li me
I ja tebe, i ti mene, dušo!
Ma da bi ti do nevolje bilo,
Da bi ti se ljubav poznavala,
Išti, dušo, gore sokolove,
Dje se legu sivi sokolovi.
Kad bi mene ti iskala, dušo!
Kada budeš zelenom goricom,
Čobana ćeš naći kod ovaca;
Iz daljega božju pomoć viči:
„„Bog na pomoć, čoban kod ovaca!
Kaži pravo, tako bio zdravo;
Dje se zovu gore sokolove?““
On će tebi zakazati pravo.“

To izreče i soko poleti suncu put istoka. Za malo vremena pozna se djevojci ljubav i otac je pošalje da traži gore sokolove. Zdravo dodje u gore zelene „pa obija tri gore jelove, tri jelove, a tri brštanove“ i nadje čobana kod ovaca, pa ga upita za gore sokolove:

Govori joj mladi čobanine:
„A čuj mene, gospodja carice!
Dok iznadješ gore sokolove,
Još ćeš obit, draga dušo moja!
Tri zelene gore maslinove,
Za tri gore tvrde bukovine,
Bukovine i klijenovine,
Visoku ćeš jelu ugledati.
Tu je jela puna sokolova,
Iz daljega božju pomoć viči:
„„Bog na pomoć, sivi sokolovi!““
Bolje će ti oni usprimiti:
„„Dobro došla, ako si djevojka!
Al si vila, al si utvornica,
Al djevojka rodjena od majke?““
A ti reci, djevojka carica,
Sokolova mlada vjerenica:
„„Sad vas molim, sivi sokolići!
Biste li mi povidjeli pravo,
Dje se zovu gore sokolove?““
Oni će to pravo povidjeti,
Dje se zovu gore sokolove,
Dje ćeš naći mušteriju tvoga.“

Tako i bude. Djevojka zapita sokolove, a oni joj odgovore:

*

„A počuj nas, carice djevojko,
Sokolova vjerenice mlada!
Kad ti tražiš mušteriju tvoga,
Još ćeš proći gore likovine,
Pa ćeš izać na Dunaj na vodu,
Više vode vita jela raste,
U njoj sjedi soko tica siva,
Ono ti je tvoja mušterija.
On iz jele pogleda u vodu,
Jesu l' utve u vodu panule,
Da bi soko utvu uhvatio.
Tiho hodi, gospodjo carice!
Kadar budeš blizu vode hladne,
Ti pogledaj u vodu studenu,
Jesu l' utve vodu pritisnule,
Lako hodi, a lako govori.
Ako budu utve napadnule,
Da se ne bi utve rasplašile,
Erbo bi se soko naljutio,
Ne bi soko s tobom govorio.
To l' ne budu utve napadnule,
Ti pogledaj u jelu zelenu,
Pa sokolu božju pomoć viči."

Tako ona i učini, a soko joj odgovori:

„Kadara si moja vjerenica,
Ja ne mogu s tobom sadar ići,
Erbo vr'jeme moje došlo nije,
Da me pušte iz madjija vile.
Još se hoće dana tri nedjelje,
Dok ja zbacim sitne perušine,
Tad ću doći dvoru bijelome
Da se mogu oženiti za te!"

Za tri bijela dana porodi znamenita sina „na glavi mu zlaćeni bičevi a na čelu kruna od zlamenja, a niz prsi križi i zvijezde, kako kralji nose oko vrata." Kad se vrati momak, oženi se lijepom djevojkom, caricom Fatimom Zlatimom.

36.

Ćuprija na Drini.

Po misli, da se nikakva velika gradjevina ne može podići, dok se u nju ne uzida kakvo čeljade, nalik su na tu pjesmu pjesme: u Alačevića II. br. 114.; u Bogdešića br. 26.; u Terezije Burazović br. 41.; u Gabrića br. 80.; u Gazdovića br. 31.; u Ilića I. br. 252.; u Ivaniševića br. 106.; u Kamenara br. 210.; u Klotilde Kučere VI. br. 2.; u Lovretića br. 19. i 32.; u Mostahinića br. 10.; u Strohala II. br. 18. i u Štuka br. 13.

U Alačevića (iz Makarskoga Primorja — od A. Alačevića; st. 57) grade grad tri brata, ali što za dan sagrade, to im vila za noć razori. Najzad im rekne vila, da ne će sagraditi grada, dok ne uzidaju u zidove ljubu. Braća se dogovore, da će uzidati ljubu, koja im prva donese ručak, a o tome da se ljubama ništa ne kazuje. Samo jedan održi zadanu vjeru i tako morade njegova ljuba donijeti ručak. Kad dodje k braći, rekne joj djever:

„Penji mi se gradji na zidove,
U zid mi je prsten upadnuo,
Ti ga hoćeš izvaditi lako.“

Mlada se prevari, i oni je uzidaju. A molila ih nesretnica:

„Ostav'te mi malo vidilice,
Što ću gledat po novome gradu,
Kud će moje malo čedo hodit,
Ko ga vodit, ko li ga nositi.“
— — — — — — — —
Malo vrime postajalo biše,
Tri su rike gradu izvirale:
Jedna rika materina mlika,
Druga rika krvi materine,
Treća rika suza materinih.

Tako i u Bogdešića (iz Dragovaca u Slavoniji; st. 64) zidaju grad tri Filipovića i uzidjuju najmladju snahu Maru, koja ih moli:

„Ostav'te mi malo prozorčića,
Da ja vidim siroticu svoju,
Kad se bude kraj grada šetala.
Da ju vidim, je li možda gola,
Il je gola, il je gologlava,
Je li žedna, je li majke željna.
To ne prodje ni nedjelja dana,
Šetala se sirota nejaka,
Šetala se preko polja ravna,
Al proteče preko polja r'jeka,
Teče r'jeka od Marina ml'jeka.
Ponapi se prenejako čedo,
Ponapi se iz te hladne r'jeke.
Progovara čedo prenejako:
„Mili Bože i mila Marijo!
Kako j' ova voda slatka r'jeka,
Kao da je mile majke ml'jeka!“
To je Bogu vrlo žao bilo,
Pa on spušta ognjene gromove
I razbija na Mari zidove,
Pa ispušta majku jedinici,
Ispušta ju k čedu prenejaku.

Sasvijem je tako i u Terezije Burazović (iz Novske u Slavoniji; st. 53) i u Gabrića (iz Oriovca u Slavoniji; st. 62): grad grade tri Filipovića. — U Gazdovića (iz novogradiškoga kotara u Slavoniji — od Jule Petošić; st. 155) uzidjuju braća najmladju snahu. Kad im je donijela ručak, reče joj Nikola:

„Sinoć smo se s Uglješom igrali
Pa u gradu prsten izgubili.
Odi, snao, pa nam prsten najdi!“
Al govori Uglješinka mlada:
„Nemam kada, dva divera mlada!
Nemam kada prstena tražiti:
Bilo mi je na bililu platno,
Žarko će ga safuriti sunce;
Nejaka se rasplakala Ruža.“
Al govore dva divera mlada:
„Biljarice pokvasit će platno,
Jetrvice uspavat će Ružu.“

Kad se nejaka Ruža rasplakala, uzme je Uglješa na ruku i odnese gradu:

„Ev' žalosti, prelijepa ljubo!
Ded propusti do tri kapi mlika
Baš kroz oto tesano kamenje,
Pa pridoji svoju malu Ružu!"
„„Oj Uglješa, vjero i nevjero!
Nisam rika, da propustim mlika
Još kroz ovo tesano kamenje.""
Ne zna što će Uglješa vojvoda,
Neg se vraća bijelomu dvoru.
Cvili, plače prinejaka Ruža,
Dragomu se Bogu ražalilo,
Posla Bogo dva andjela mlada,
Da poruše bijeloga grada,
Pa da puste mladu Uglješinku.
Trže rika od njezina mlika,
Pa potopi dva divera mlada
I potopi dvi jetrve mlade.

U Ilića (iz Banovaca u Slavoniji; st. 67) grade grad tri brata, a vile im noću obaraju, što su danju sagradili, dok im najstarija vila ne reče, da uzidaju ručkonošu. Braća uzidaju najmladju, Šimunicu, a ona im se moli:

„Djeverovi, moji biserovi!
Ostav'te mi malo pendžerova,
Kud ću gledat na 'no polje ravno,
Kud se šeće Mara sirotica."
Tekla rika od majkina mlika.
— — — — — — — —
To je pila Mara sirotica,
To je pila, suzam s' umivala
I za svojom majkom uzdisala.

U Ivaniševića (oko Svinjara iz Slavonije; st. 51) braća grade Biograd sasvijem kao u Bogdešića br. 26. — U Kamenara (iz okoline vrhovačke kraj Jaske; st. 34) grade grad Jurjevići i uzidjuju najstariju snahu, koja im je donijela objed. Snaha im se molila:

„Ostavite desnu ruku vani!
Kadaj budu pastirice pasle,
Pastirice, moje sirotice,
Meni budu rožice zbirale
I na moje ručice metale;
One budu suzice ronile,
Budu moju ručicu vmivale."

U Klotilde Kučere (iz Novih Mikanovaca u Slavoniji; st. 12) svjetuje „nešto" tri Jakšića, neka uzidaju u grad Latinče, a:

Ostav'te mu malo providalo,
Providalo kolik ogledalo,
Da pogledje, kad ga majka traži.

U Lovretića: br. 19. (iz Otoka kod Vinkovaca u Slavoniji — od Bare Augustinović; st. 50) grade grad tri Jakšića: Bogdan, Mitar i Pavle; što danju sagrade, to im noću razgrade vile. Napokon po savjetu vile zagorkinje uzidat će ručkonošu. Pavle ne reče svojoj ljubi ništa, i ona donese ručak, a djeveri je uzidaju:

Al govori ručkonoša mlada:
„Diverovi, moji vitezovi!
Ostav'te mi malo proziralo,
Proziralo kolik ogledalo,
Kud će moje zlato dolaziti,
Dolaziti, k majki ulaziti."

U pjesmi br. 32. (iz Komletinaca u Slavoniji — od Anke Lukić; st. 46) gradi grad Mandalina, a vila joj poručuje, da ne će dograditi, dok ne uzida koga od svoga roda. Mandalina piše knjigu sestri Katarini i zove je k sebi, da bi joj započela vezak. Katarina ostavlja nejako svoje dijete starici materi pa podje k sestri:

Kad je došla u Prolom planinu,
Manda valja drvlje i kamenje,
Pa zagradi seku Katarinu.
Al govori lipa Katarina:
„Boga tebi, iipa Mandalina!
Ostavi mi jedno proziralo,
Proziralo kolik ogledalo,
Kud ću moju sirotu izgledat."
Čuva ovce sirota nejaka
Pokraj onog tetke Mande grada,
Boga moli sirota nejaka:
„Pošalj', Bože, tri tavna oblaka:
Prvi oblak Gromović-Iliju,
Drugi oblak svetog Panteliju,
Treći oblak ognjenu Mariju.
Gromom pali, Gromović-Ilija!
Munjom sivaj, sveti Pantelija!
Ognjem gori, ognjena Marija!
Razrušite tetke Mande grada
I u gradu tetku Mandalinu,
Izbavite moju milu majku."

U Mostahinića (iz cavtatske okoline — od Kate Matković; st. 102) gradi devet Jugovića grad na Bojani: što danju sagrade, noću im netko razgradi. Dogovore se braća da će paziti, tko im gradju valja. Ostao Jugović Pavle da pazi, a na san mu dodje vila i rekne, da ne će sagraditi grada, dok ne uzidaju u nj nevjeste. I dogovore se braća, da će uzidati u grad nevjestu,

koja im prva donese ručak. Braća prokažu dogovor svaki svojoj ljubi, samo ne prokaže Pavle, i tako sjutradan donese Pavlovica ručak. Kad vidi Pavlovica gdje joj plače Pavle, zapita ga, zašto plače, a on joj odgovori:

„Ja sam imo od zlata jabuku,
Upala mi u mire od grada,
Nikako je izvadit ne mogu.“

A ljuba ga tješi:

„Hvala Bogu, dragi gospodare!
Kad ti podješ u tvoje punice,
Ona će ti drugu darovati“,

i podje da potraži jabuku, a u to je uhvati osam djeverova i uzidaju je. Ona im se moli, da joj ostave prozor, ali oni ne će, nego je tvrdo sagrade, a njoj:

— — — — ml'jeko udarilo,
B'jelo ml'jeko iz prsiju njenih,
Pa proteče kroz mire od grada.

U Strohala (iz Stativa kraj Karlovca; st. 49) najstariji je brat zaboravio kazati svojoj ljubi, što su se dogovorili. Kad uzidjuju nevjestu, ona se moli svojim djeverima:

„Ne meć'te me sunčenu zahodu,
Neg me meć'te sunčenu ishodu,
Da ću vidit dvi sirote svoje,
Kad izajdu jutro na sunašce.“
Kad se mrkla zamrknila nojca,
To već idu vile zagorkinje,
Ona im se primilo molila:
„Boga vam ga, vile zagorkinje!
Odnam'te mi kamen od kamena,
Suho drivo jedno od drugoga,
Pustite me dvim sirotam mojim!“

Došavši kući zakla svoja dva djevera i muža. — U Štuka (iz Kućišta na Pelješcu; st. 78) uzidjuju braća Tatkovići najmladju nevjestu, a:

Još ni nojci u ponoća bilo,
Iz neba je strila udarila
I od kule mire oborila.

Spasavši se podje kući, i:

Ivanu je mnadu govorila:
„O Ivane, viro i neviro!
Svaki jubi svojoj povidio,
A ti meni, Ive, nisi htio.“
Al je njome Ive govorio:

„A ti Mare, virna jubi moja!
Mi smo tvrdu viru postavili,
Da jubovcam povidit ne ćemo:
Ja ne htijah viru prilomiti.“

Po misli, da vile noću razgradjuju, što ljudi danju sagradjuju, može se ovdje spomenuti i početak ženske pjesme u Bogdešića br. 135. (iz Dragovaca u Slavoniji; st. 48):

Grad gradio mlad Ivica.
Što je za dan sagradio,
Za noć vile oborile.
Tužio se mlad Ivica,
Tužio se majki svojoj:
„Majko moja, diko moja!
Što sam za dan sagradio,
Za noć vile oborile.“
Al govori stara majka:
„Boraj tebi, mlad Ivica!
Meći straže na sve strane:
Sokolove na putove,
Mrke vuke na sokake,
A junake na čardake.“
To Ivica poslušao
I straže je pometao.
Kad se noćca uhvatila,
Sokolovi zakliktaše,
Mrki vuci zavijaše,
A junaci poskočiše,
Uhvatiše b'jelu vilu.

37.

Nezahvalni sin.

U Bogdešićevu zborniku ima još jedna slična pjesma (br. 25; st. 101), ali je slabije spjevana od ove štampane. — Taku je pjesmu zapisao i Šurmin br. 6. (iz Banjaluke; st. 42) i Zdjelarović br. 111. (iz Sibinja kraj Oriovca u Slavoniji; st. 83). U ovoj potonjoj pjesmi izvadio je Stevo majci najprije oči, pa poslije, kad mu ljuba nije bila time zadovoljna, i srce:

Zamače ga u svilnu maramu,
Pa ga meće u desne džepove.
Kad je bio u pol gore crne,
Pod Stevanom konjic pokleknio,
Pade s konja Stevan gospodaru.
Progovara srce iz džepova:
„Ubi l' mi se, rano materina?
Ubil l' mi se, srce materino?“

Ostalo kao i u drugim pjesmama.

38.

Nezahvalni sinovi.

Na tu su pjesmu nalik pjesme: u Alačevića II. br. 287.; u Banića br. 204.; u Gazdovića I. br. 25.; u Ilića III. br. 29.; u Kamenara br. 472.; u

Ljubića V. br. 16.; u Mikuličića I. br. 51. i 58. i II. br. 4.; u Milićevića br. 161.; u Strohala II. br. 33.; u Ugarkovića br. 2.; u Volčića br. 165. i u Zljelarovića br. 160.

U Alačevića (iz Makarskoga Primorja — od Jerka Alačevića; st. 34). othranila je majka s tugom i čemerom dva sina i oženila ih. Kad su došle mlade u dvor, dogovore se i ne htjednu dati lica vjerenicima, dok ne protjeraju starice. Izagnana majka pobjegne u goru i poslije devet godina vrati se k svojim dvorima. A kad dodje pred dvore:

To prid dvorom dva stupa studena,
A u dvoru dvi vode Dunaja.
Što prid dvorom dva stupa studena,
Ono su joj do dva sina jadna;
Što u dvoru dvi vode Dunaja,
Ono su joj do dvi nevistice.

U Banića (iz Dolnjega Dolca u Dalmaciji — od Matije Banića; st. 13) prometnuše se sinovi u devet kamenova, a devet nékâ u devet golubova; ne povrati se nijedno, jer svi bijahu zli. — U Gazdovića (iz Nove Kapele u Slavoniji; st. 83) othranila je i oženila majka devet sinova. Kad je oženila najmladjega, on je pošalje u goru. Majka ode i bi u gori tri godine:

Kad je prošla treća godinica,
Kraj nje pala tanena stazica:
Stazom ide mlada svetkovina,
Svetkovina baš svetoga Djurdja.

(Ispor. u Mikuličića I. br. 58. i II. br. 4. i u Volčića br. 165.) Saznavši što je i kako je, svetkovina Djuro digne staricu preda se na konja i podju k dvorima. Kad udju u dvore, uzme Djuro:

— — — — šibu jedinicu
Pa udara do devet sinova:
Stvoriše se devet kamenova;
Pa udara do devet snašica:
Stvoriše se sve devet zmijica.
Svaka zmija po kamenu s' vija.

To se na žao dalo majci, a svetkovina Djuro uzme „šibu jedinicu“ i opet ih sve povrati, i oni dohrane majku smrti.

U Ilića (iz Slavonije — od slijepca Franje Stefanca; st. 70) protjerali majku sinovi u goru. Poslije tri godine ražali se Bogu i on pošalje svetitelja Petra, da obidje staricu. Petar vrati staricu i uzme „letkinju mladicu“, pa došavši dvoru prekriži sinove mladicom, i odmah se sinovi pretvoriše u devet kamenova, a snahe u devet zmija. Po želji majčinoj oživi joj najmladjega sina Petra prekriživši ga „letkinjom mladicom“ i vrati ga majci govoreći:

Evo tebi, sirotice stara!
Devet hvala, a u jednom hrana!

Pjesma u Kamenara (iz okoline vrhovačke kraj Jaske; st. 18) sasvijem je slaba; u njoj šalje Bog andjela, da odvede majku natrag u dvore. — U Ljubića (s otoka Hvara; st. 53) od devet sinova najstariji odvede majku u goru i dogodi se čudo:

— u dvoru devet sinov majke,
Devet sinov devet kamenovih,
Devet nevist, devet ljutih zmajih,
Pak se vije devet ljutih zmajih
Okraj devet studenih kamikih:
Svaka druga okraj svoga draga.

Za to čudo dozna majka od vile, koja je ponese na plećima k njenu dvoru. Starica se umoli Bogu te joj vrati najmladjega sina i najmladju nevjestu. — U Mikuličića: I. br. 51. (iz Hrv. Primorja; st. 47) othrani i oženi majka dva sina, a oni joj stanu govoriti:

„Šta ne umreš, stara naša majko!
Šta ne umreš, šta li nam još živeš?
Ne moremo dosta dočekati
A od tvoje velike grdoće.“

Kad im starica rekne, da ne može umrijeti bez Boga, a oni je otprave u goru. U putu sretnu majku dva andjela i vrate je natrag rekavši joj, da će naći na domu dva stupa kamena i pod njima dvije ljute zmije. Tako i bi. — U pjesmi br. 58. (iz Hrv. Primorja; st. 64) iženi majka devet sinova, a najmladja snaha navali na staricu (kao u I. br. 51. sinovi), i sinovi je odvedu u goru. U gori je živjela devet godina, kad:

Eto dodje svetitelju Jure,
Nosi v rukah zelenu grančicu.

Starica mu se izjada i zamoli ga, da joj pokaže, „put na ravno polje, da još vidi svoje bele dvore.“ Jure je posluša i reče, da će naći pred dvorima devet kamenova i pod svakim po jednu zmiju: to su njezini sinovi i snahe. I dadne joj grančicu:

Ovo ti je zelena grančica.
Jednog budeš za se probudila,
Koji će te do smrti hraniti
I po smrti u grob položiti.
S granom udri po sivom kamenu,
Četiriput po šarenoj zmiji.

Starica učini tako i oživi najstarijega sina i najstariju snahu. — U II. br. 4. (iz Hrv. Primorja; st. 67) od devet sinova najmladji a majci najdraži tjera majku u goru. Stara ode:

Cvili, plače, do neba se čuje.
Iz nebesa sveti Juraj grede
U crljenu, na konju zelenu.

Kad čuje sv. Juraj za nevolju, on otvori starici oči, odvede je k dvoru i pokaže joj devet kamenova i devet zmija, a ona ga uzme moliti:

„Boga tebi, svetitelju Jurju!
Ako su ti to nebesa dala,
Da ti činiš takova čudesa,
Probudi mi najstarijeg sina,
A i moju najstariju snahu,
Neka majci za hranicu budu.“

I sv. Juraj ispuni joj moljenje. — U Milićevića (iz okoline čaglićke kraj Lipika; st. 17) pjesma je neznatna: najmladji sin Stevan otjera majku u goru i ondje je ujede zvijer. — U Strohala (iz Stativa kraj Karlovca; st. 63) sretnu staricu dva putnika stara, Bog i sv. Petar, i podju s njome natrag:

Otkinili šibu letkinjaču,
Šipkali su sinke i snašice,

i od sinova postane devet kamenova a od snašica devet zmijica. Zapitavši je putnici, koga bi najvoljela, da joj oživi, odgovori:

Najmladjega sinka i snašicu,
S njima jesam ponajmanje bila.

Tako joj i učine. — U Ugarkovića (iz Brinja u Gornjoj Krajini — od Jele Borić; st. 68) susreta majku neznani delija, koji joj kazuje, kako joj se devet sinova i snaha pretvorilo u devet kamenova i zmija. Starica želi, da joj oživi najmladji i najmiliji sin, a neznani joj delija daje šibu, kojom će udariti po studen-kamenu i oživiti najmladjega sina. — U Volčića (iz Istre; st. 60) protjera najmladja nevjesta staricu u goru. Poslije devet godina srete je sv. Jure, koji joj pripovjedi, kako joj se devet sinova i snaha pretvorilo u devet stupova i devet zmija. Mati želi imati jednoga sina „ki će ju smrti dohraniti i u žegan božji zakopati,“ i to bi najvoljela, da joj oživi najstariji sin Ive i njegova žena:

Prošal Jure kroz crnu goricu,
Ulomil je od leta mladicu.
Pošal je k devet majke sinov,
Trikrat šviknu sinka starijega,
A četrkrat stariju nevestu,
Oba su se nazad sprebudili,
Na krstjansku spodobu storili.

Ta je pjesma s neznatnim promjenama zabilježena i u Kukuljevića X. br. 57.

U Zdjelarovića (iz Odvoraca u Slavoniji; st. 52) tjera najmladji sin majku u goru. Staricu sreta po gori „zvirinje“ i vraća je natrag. Došavši kući nadje devet kamenova i devet zmija i udari plakati, a:

K njoj dolazi nediljica mlada
Pa govori nediljica mlada:
„Sad ti idi u goru zelenu,
Pa ti sici šibicu ljeskovu,
Pa ti šibaj devet kamenova.“

Tako učini i povrate joj se sinovi. Za snahe se ne spominje ništa.

40.

Kraljević Marko i sv. Nedjelja.

Ovamo pristaju još pjesme: u Alačevića II. br. 332.; u Ikića br. 1.; u Ivaniševića br. 7.; u Klotilde Kučere br. 210.; u Marjanovića br. 3.; u ostavini bos. klerika XIII. br. 4.; u Tommasea br. 153. i u Vrbanića br. 14.

U Alačevića (iz Makarskoga Primorja; st. 66) pošao Kraljević Marko u nedjelju prije zore u lov. Došavši u goru stade šuška. Marko pomisli, da je jelen, a kad tamo, ono zmija šestokrila:

Nit se hvata drva ni kamena
Nego Marku livoga ramena,
Pa se hvata Marku oko vrata.
Al besidi Kraljeviću Marko:
„Pusti mene, zmijo šestokrila!
Pusti mene do bijela dvora,
Do Jeline, virne ljube moje.
Stopro sam se junak oženio,
Ljubi nisam dobro ni vidio,
Kamo l' sam se lišca naljubio.“
Ali zmija Marku odgovara:
„Nosi mene, Kraljeviću Marko!
Nosi mene do bijela dvora.“

Kad ugledaju Marka majka i ljuba Jela, pobjegnu u kulu, samo sestra Mandalina:

— izlazi puta na raskršće,
Pa mi kleče na gola kolina,
Pa se mlada Bogu pomolila
I nedilji svetoj poklonila,
Te zaklinje zmiju šestokrilu:
„Bora tebi, zmija šestokrila!
Pusti meni brata rodjenoga,
Pusti brata, a mene zakolji.“

U Ikića (iz Dervente u Bosni; st. 81) uranio Marko u lov u mladu nedjelju. Kad je bio visu na planinu, na visu vatra gori, a iz vatre nešto Marku viče:

„Oj junače, Kraljeviću Marko!
Izbavi me iz vatre ognjene.“
Nuto Marko srca junačkoga,
Od bedrice sablju otpasao
I turi je u vatru ognjenu,
A iz vatre zmija izlazila
Uza sablju Kraljevića Marka.
Ne će zmija u zelenu travu,
Već se mota Marku oko pasa,
Pa kako je Marka pretegnula,
Gotov mu je srce izvadila.

Kad se Marko vidje u nevolji, goni šarca do bijeloga dvora. Stara mati i sestra Jelka ne može mu odmotati zmiju šarovitu. Ljuba Andjelija vruće se pomoli Bogu po zakonu i zmija se odmota i ode u travu. Iz travice progovara, da nije zmija šarovita, već mlada nedjeljica.

U Ivaniševića (iz Svinjara u Slavoniji; st. 32) pošao Marko u mladu nedjelju u lov, pa ga napala „zmija šestokrila, od šest krila, a od sedam glava.“ Čim Marka onako sa zmijom ugledaju majka i brat Andrijaš, padnu mrtvi na zemlju, a ljuba Andjelija klekne i zakune zmiju:

„Neka Marka, zmijo šestokrila!
U Marka su tri nejaka sina.“

Tako se Marko oprosti zmije — mlade nedjeljice.

U Klotilde Kučere (iz vinkovačkoga kotara u Slavoniji; st. 61) pošao Marko u mladu nedjelju prije sunca u lov, a kad je ogranulo sunce, potjera Marka zmija šarovita. On se brani, ali se ne može obraniti:

Zmija mu se oko vrata svila,
U crne mu oči zaviruje.
Brani oči Kraljeviću Marko,
Pa on bježi kući bez obzira,

a kad ga ugledaju majka i ljuba Vidosava, prepadnu se i zatvore vrata, samo sestra Jelica:

Cvileći je zmiju zaklinjala:
„Oj zmijice, po Bogu sestrice!
Pusti meni moga brata Marka.
Ko će mene u kolo voditi,
Ko li kulu od Turak' braniti,
Ko li staru majku saraniti!“

Zmija se smilova, odmota se Marku od vrata i pokaže se, da je sveta nedjeljica. U Marjanovića (iz Gornje Krajine; st. 112):

U lov rani Kraljeviću Marko
Prvo sunca na svetoga Djurdja,
Sveti Djuradj u nedjelju mladu,
Nit s' umio, nit Bogu molio,
Britku svoju sablju povadio. 5

Uze Marko hrte i ogare
I ponese sive sokolove.
Kad je doša do gorice crne,
Hrte šalje ispod gore crne,
A ogare iznad gore crne,
A sokole povrh gore crne.
Hrti laju, a ogari viču,
Stoji klikta sivih sokolova.
Kad to čuo Kraljeviću Marko,
On uzimlje tešku topuzinu,
A zagrne mrku medjedinu,
Na šarcu se zaokreta Marko.
Misli Marko, žalosna mu majka!
Da ćeraju hrti mrka vuka;
Ne ćeraju hrti mrka vuka,
Van ćeraju zmiju krilašicu,
Od šest krila, od četiri glave.
Pod konja je dolećela Marku,
Pa prionu uz koljeno Marku:
Sve utrnu Markovo koljeno.
On se vati za brijetku ćordu,
Da obrani zmiju krilašicu.

— — — — — — — — — — —

U ostavini bos. klerika (st. 30) Marko rani rano u lov u nedjelju svetu. Kad je bio nasred gore crne, stade jeka visoke planine i zvizga guje šarovite. Prepadne se Marko i stane bježati niz goru crnu, ali ga guja stigne i omota mu se oko vrata. Marko leti svojoj kuli bijeloj, a sestrica Jelina kune guju, da joj pusti Kraljevića Marka. Guja odgovori, da je sveta nedjeljica, odmota se od Markova vrata i odleti opet u planinu. Marko se vrati na visoku kulu.

U Tommasea (iz Dalmacije; st. 55) pošao Marko u nedjelju na Djurdjev danak u lov, a majka ga odvraćala:

Kad je bio nasred gore crne,
Sretala ga zmija šestokrila,
Pa se Marku oko vrata vila.
Kad je vidi Kraljeviću Marko,
B'jelim rukam zmiju prihvaćao,
Ne bi li je sa vrata skinuo,
Al se zmija više prihvaćaše,
Pa ti davi Marka oko vrata.

Marko pobjegne dvoru, a kad ga sagledaju majka i sestra Milica, zatvore od njega vrata, a vjerna mu ljuba:

Do lakata ruke zagrnula,
Pa mi hvata zmiju oko vrata.
Ma se zmija odl'jepit ne dade.

Ovako joj ljuba govorila:
„Oj zmijice, po Bogu sestrice!
Ne udav' mi Kraljevića Marka,
Jer ću ostat jadna udovica.“

Dalje nema u rukopisu. — U Vrbanića (iz Gospića; st. 73) pošao Marko u lov u nedjelju:

Dobar mi je lovak ulovio,
Ulovio zmiju krilašicu,
Šestokrilu a od dvije glave,
Ma se mota Marku oko vrata,
Pa mu meće glavu u njedarca
Kano dite majki u krioce.

Kad ga vidi brat Andrija, majka i sestra Mermena, zatvore od njega vrata, samo ljuba Vidosava iznese u naramku dva nejaka sina Markova, nazove zmiju po Bogu sestricom i zakune je, da pusti Marka. Zmija je usliši; kaže se, da je mlada nedjeljica, odmota se Marku od vrata i otide, gdje je i prije bila.

„Zmija krilatica“ spominje se i u Nališa br. 39. (iz Bogomolja na Hvaru — od Mate Remetića; st. 291). Zlatinić Pavao sedla vranca od megdana „sedlom od sunašca, a popregne zmijom krilaticom“.

41. 42. i 43.

Bog nikomu dužan ne ostaje.

Na tu su pjesmu nalik pjesme: u Bervaldija br. 11.; u Bogdešića br. 41.; u Bulića br. 9.; u Bunjevca br. 33.; u Terezije Burazović br. 109.; u Čuke br. 41.; u Dundjerovića br. 162.; u Glavića sv. CX. br. 47.; u B. Grgića br. 42.; u Kamenara br. 14.; u J. Klarića br. 47.; u Klotilde Kučere br. 96.; u Lovretića br. 9.; u Lucijanovića br. 7.; u Mostahinića br. 16.; u Nališa br. 48.; u Novaka br. 11.; u Ostojića I. br. 116.; u Pavlinovića II. br. 33.; u Radice br. 51.; u Rakovca br. 45.; u Smičiklasa br. 76.; u Strohala II. br. 155. i 156.; u Tommasea br. 34. i 50.; u Vrbanića br. 28. i u Zdjelarovića br. 70.

U Bervaldija (s otoka Hvara; st. 108) Mitrovica žali, što braća Pavle i Mitre vole sestri Barbari i traži u Pavlovice zelja od omraze. Ne dobivši ga iznajprije potrga cvijeće Mitru, zatim mu zakolje dva konja i napokon sina. Barbari naštrapa lice krvlju, a pod glavu joj stavi dva srebrna noža. Sestra se kune bratu:

Ako san ja tega učinila,
Vazmi mene na pleća junačka
I odved' me srid gore zelene,
Isiči me na četiri strane.
Gdi poleti rusa moja glava,
Tudi će se crkva sagraditi,
Zazvat će se svete Barbarine.

Tako i bi. Poslije se razboli Mitrovica i moli Mitra, da bi je odveo k crkvi sv. Barbarine:

Vazimlje je na pleća junačka
I vodi je srid gore zelene.
Bila jesu vrata otvorena,
Sama su se vrata zatvorila,
Sama njoj je crkva govorila:
„Biž' od tuda, huda Mitrovice!
Jer ti ne ću oprostiti grihe."

U Bogdešića (iz Dragovaca u Slavoniji; st. 87) Pavlovici je žao, što brađa ljube sestru Mandalinu. Zakolje Pavlu najprije konja i sokola, a zatim sina jedinoga. Mandalina se brani:

„Ako ti se ne vjeruje, brate!
Eto sablja, evo moja glava,
Ne će sablja prave glave sjeći.
Ako ti se ni to ne vjeruje,
Ti me veži konju za repove,
Nek me trga preko polja ravna."

Tako i bi.

Gdje j' Mandina sveta krvca pala,
Ondje su se sv'ječe zažigale,
Gdje j' Mandino sveto t'jelo palo,
Ondje se je crkva sagradila.

Umirući prokle Manda Pavlovicu. Ona oboli i bolova devet godina. Napokon zamoli brata:

„Ti potpreži kola od olova
I pod kola dvanaest volova,
Pa me vozi crkvi zaovici."

Tako i učini:

Što se ona bliže primicala,
To se crkva dalje odmicala,
Već škripaju kola od olova,
Podrikuje dvanaest volova,
Podvikuje kleta Pavlovica:
„Stan', počekaj, crkvo zaovice!"
Kad to vidi Pavle gospodaru,
Trže sablju, ods'ječe joj glavu.
Gdje je njena kleta krvca pala,
Poraslo je trnje i gloginje.
Gdje je njena kleta glava pala,
Ondje se je more otvorilo.
Mrtva glava jošte progovara:
„Bog ubio svaku žensku glavu,
Koja braca sestricom zavadi!"

U Bulića (iz Kaštela u Dalmaciji — od Ankice Viculin; st. 195) stariji brat Smiljanić ne će da se oženi, dok ne uda sestre Milice, ali mladji Marko ne haje za to i oženi se. Njegova ljuba ne može gledati Milice, pa ubije sokola, konja i dijete, a krivnju svali na Milicu. Smiljanić rastrže sestru konjma na repove:

Di je kapi nje krvi padalo,
Tot je resla ruza i jubica,
Di s' njezina glava rastavila,
Tot se sveta crikva sagradila,
A u crikvi sveta Katarina.
Iz crikve je svete govorila:
„Ajde, Marko, bilon dvoru tvome,
Nać ćeš tvoju jubu probojenu,
Bolovala devet godin dana . . .

Marko je na plećima ponese svetoj Katarini, ali je crkva ne će da primi. Sada je Marko rastrže konju na repu:

Di je kapi nje krvi padalo,
Živica je drača izlazila;
Di se njena glava rastavila,
Jezero se velo prosidnilo:
Po jezeru vranac konjic pliva,
A prid konjon od zlata kolivka,
Na kolivci sokol tica siva,
U kolivci jedno čedo malo,
Pod vraton mu tetini noževi.

U Bunjevca (iz Zrinja u Hrvatskoj; st. 115) Nikolina ljuba zakla konja i sokola, sina i sinovca, da omrazi braći sestru Jerosimu. Braća pitaju sestru, kakom smrću voli umrijeti:

„Jal ti voliš, da te vatrom žežemo,
Ali voliš, da te sabljom s'ječemo,
Jali voliš, da te konjem gazimo?“
Jal govori Jerosima seka:
„Boga j' vami, draga braćo moja!
Nisam zmija, da me vatrom žežete,
Nisam vila, da me konjom gazite,
Već me vod'te na drume junačke,
Dje s' junaci glave pogubili,
Onde meni baš ods'jeci glavu.“

Tako i učini. Gdje je palo tijelo, sagradi se crkva; gdje je pala glava, ondje se oltar sazidao, a gdje je pala djevojačka krvca, ondje su se svijeće užizale. Za pô godine razboli se Nikolina ljuba i boluje devet godina. Nijedna joj crkva ne može pomoći. Napokon je Niko odvede sestrinoj crkvi:

Oni bliže, al crkvica dalje,
Pa govori Jerosima crkva:
„Ne idi k meni, Nikolina ljubo!
Ne idi k meni, pomoći ti ne ću,
Ti si mene na ovo spravila.“

U Terezije Burazović (iz Novske u Slavoniji; st. 118) prvi je brat Pavle, drugi Radojica, a medju njima sestrica Jelica. Pakosna Pavlovica pita jetrvicu za bilje od omraze. Kad joj jetrvica ne će da dâ bilja, ubije najprije vranca na livadi, onda sokola i napokon čedo u kolijevci. Pavle sveže Jelicu konjma na repove. Gdje je pala njezina krvca, ondje raste smilje i bosilje, a gdje je sama tijelom pala, ondje se crkva sagradila. Razboli se Pavlovica. On je vodi crkvi zaovinoj, ali nešto progovara iz crkve, da je crkva ne će ozdraviti. Sada zamoli Pavlovica, da je rastrgne:

Gdje je njena koja krvca pala,
Ondje se je jezero stvorilo.
Vodom pliva mladi konjić vranac,
A na konju b'jeli soko sjedi,
Vodom pliva malena kol'jevka,
U kolijevki čedo malo leži.

U Čuke (iz Zaglave na Debelom Otoku; st. 59) dva su brata hodila u šetnju „u gore na love“ sa svojom sestrom. Pod jelom počinu i zaspe, a huda Jurjevica meće mladoj krvav nož pod glavu. Huda je Jurjevica okrivi, da je zaklala čedo u kolijevci. Zaludu se sestra kune Bogom i svetim Ivanom, najmladji joj brat odsiječe glavu:

Al gdi joj je glava odletila,
Onde raste smilje i bosilje,
A sada je crikva sagrajena,
Po imenu sveta Mandalina.

U Dundjerovića (iz Starih Jankovaca u Slavoniji; st. 88) rastrgaju sestru braća Petar i Pavao:

Gdi njezina kaplja krvi pala,
Ondi cvalo smilje i bosilje,
Gdi njezino uvenulo tilo,
Ondi s' sveto misto otvorilo,
I ondi su crkvu sagradili.

Gdje je kaplja krvi od pakosne Pavlovice pala, ondje je niklo trnje i koprive:

Gdi njezino uvenulo tilo,
Ondi se je jezero prolilo,
Po jezeru vrani konjic pliva,
Za konjicem srebrna kolivka,
U kolivci muško čedo spava,
Na prsi mu sivi sokol sidi,
Na vratu mu majčina ručica,
U rukama majčini noževi.

*

U Glavića (iz Smokvice na Korčuli — od Jakice Tomašić; st. 152) dok je Pavle na vojsci, žena mu „izgori grade i livade“, pokla konje i sokole i sina. Pavlovica okrivi sestru, a Pavle uzme sestru Barbaru:

Pak je klade na ramence desno,
I nosi je na 'no poje ravno,
I koje je kako janje malo
Na četira pak je siče kusa,
Na četire pak je meće strane.
Sva se je krv po poju razlila
I opet se je na jedno skupila,
Mala se je crikva sagradila,
Mala crikva, sveta Barbarica.

Pavlovica se razboli. Uze je Pavle:

I nosi je na 'no poje ravno.
Kad je bio goricom zelenom,
Vedro se je nebo prelomilo,
Izletila bila golubica
Mladen Pavlu na ramence desno.
Mladi joj je Pavle govorio:
„Biži otle, bila golubice!
Ak' izvadim svitlu moju ćordu,
Rusnu ću ti otkinuti glavu.“
Govori mu bila golubica:
„Nisam, Pavle, bila golubica,
Nego tvoja rojena sestrica,
Ti ohodi tvoju virenicu,
I ti biži, štogod boje možeš,
Iz neba će gromi zagrmiti,
U nikoga ne će udarati,
Neg u tvoju dragu virenicu
Zarad mene, moj rojeni brajne!“

Tako i bi.

U B. Grgića (iz imoske okoline u Dalmaciji; st. 76) sestra Petrovićeva pjeva:

Moje sunce, lipša sam od tebe,
Svomu bratu draža od ljubovke.

Cuvši to ljuba Petrovićeva, da bi omrazila bratu sestru, zakla dva žuta hrta, u podrumu djoga i u bešici sina. Sestra se kune bratu, da to nije učinila, a ako joj ne vjeruje:

— vodi me putu na raskršće,
Pak me sici na četiri strane,
Obisi me na četiri grane,
Na dvi suhe, a na dvi zelene.
A kad podješ biloj kuli svojoj,
Obazdri se okom ponatrage.

Ako kriva budem bila, brate!
Sve četir' će uvehnuti grane,
Nosit će me orli i gavrani,
Zasmrdit ću polovicu svita;
A pravedna ako budem, brate!
Sve četir' će prozelenit grane,
Mirisat ću ko ruža rumena,
Kupit će se krilati andjeli.

Brat posiječe sestru i podje kući:

Ali kada oči povratio,
Zelene se sve četiri grane,
Zamirlisa kano ruža cvijet
I oko nje krilati andjeli.

Došavši kući posiječe ljubu:

Rasiče je na četiri strane,
Obisi je o četiri grane,
Na dvi suhe i na dvi sirove.
Sve četiri uvehnule grane,
Zasmrdilo polovinu svita
I nose je orli i gavrani.

U Kamenara (iz Vrhovca kraj Jaske; st. 57) najmladji brat odsiječe glavu nevinoj sestri:

Kam kanule tri kapljice krvi,
Tu postali tri andjeli mladi,
Kam je njena glava odletila,
Tu postala crkva Magdaljena.

U J. Klarića (iz Vodostaja kraj Karlovca; st. 96) Mitrovica zakla hrta i kragulja, konja i sokola, sinka i sinovca. Sestra Mitrova Magdadalena prokle pred smrt Mitrovicu:

„Bolovala devet godin dana,
Od košća joj meso otpadalo,
Čez rebra joj tice prelitale,
Iz prsi joj dušica ne mogla,
Dok ne bude grija valovala!“

Kad posjekoše Mandalinu:

Gdi Magdino belo palo telo,
To postane crikva Magdalena;
Gdi je glava Magdina opala,
To je postal i oltar veliki;
Gdi Magdine žute kose pale,
To su sami dupliri gorili.

Razboli se Mitrovica i nose je crkvi Magdaleni, ali što oni bliže crkvi, crkva dalje.

U Klotilde Kučere (iz vinkovačkoga kotara u Slavoniji; st. 54) Pavlovica kolje sive sokolove. Pavao trga sestru Jelicu konju na repu:

Kuda joj je krvca poškropila,
Ondjeka su ruže pronicale;
Kuda joj je glava povrcila,
Ondjeka se crkva sagradila.

Mrtva glava prokle zaovu.

Bolujući devet godina dana nije mogla živjeti ni umrijeti: vodi je crkvi, ali crkva se odmiče. Rastrga je:

Kuda joj je krvca poškropila,
Onuda je trnje pronicalo,
Kuda joj je glava povrcila,
Ondjeka se bezdan provalio.

U Lovretića (iz Otoka u vinkovačkom kotaru; st. 71) snaša ukrade od zaove nože i zakolje ovna ispod tora i brata jedinoga. Pavle gospodar vodi nevinu sestru na carske drumove i trga je na četiri strane:

Di sekine kaplja krvi pala,
Ondi se je svića salivala,
Di je seka sa svim tilom pala,
Ondi se je crkva sazidala.

Bolnu snašu vozi Pavle zaovici crkvi:

Cim je crkva ugledala snašu,
Odmah su se vrata zatvorila,
Odmah su se sviće potrnule.

U Lucijanovića (s otoka Lastova; st. 49) Mitrovići ljube sestru. To je nevi Jelici bilo žao, pa zakolje sina. Braća posijeku sestru:

Gdjeno joj je rusa glava pala,
Tu se sama crkva sagradila;
Gdjeno su joj b'jele dojke pale,
Tu je živa voda izvirala;
Gdjeno su joj b'jele ruke pale,
Tu je rasla ružica rumena.
A iz crkve nešto progovara:
„Ko je devot, neka Boga moli;
Ko je žedan, neka vodu pije,
A mlad ko je, neka ružu bere.“

I prokune Jelicu, da bi bolovala „niti mogla mrijet, nit ozdravit“ Tako se i dogodi.

U Mostahinića (iz Cavtata u Dalmaciji — od Kate Matković; st. 143) dva brata „Jašić Mitar i Jašić Stjepan“ miluju sestru. Mitrovica zakolje Mitru sokola, konja i sina u bešici. Mitar ubije sestru:

Gdje je njome glava ostanula,
Tu se mala crkva sagradila,
Tko bi crkvi bolan dolazio,
Iz crkve bi zdravo izlazio.

Mitrovica oboli i Mitar je vodi „svetici crkvi", ali što se Mitar bliže primiče, to se crkva dalje odmiče. Mitar se čudi:

Kad eto ti ptice golubice,
A na desno spadnula mu rame.
Tada ptica Mitru progovara:
„Ja nijesam ptica golubica,
Nego tvoja rodjena sestrica.
Pravedna sam tebi poginula,
Sve je tvoja ljuba učinila.
Ti se vrati dvoru bijelomu,
Tvoja ljuba ozdraviti ne će."

U Nališa (iz Bogomolja na Hvaru — od Jerke Berkušić; st. 128) Ive i Stipe miluju sestru Mandalinu. Ive se oženi mladjenom Latinkom, a Stipe crnom „Bungarkinjom". „Bungarkinja" zakla konja i sokola, devet golubova i svoga sina. Gdje je posječena nevina Manda, ondje se sagradi crkva od zavjeta, a pod pakosnom „Bungarkinjom" prosjede se jezero.

U Novaka (iz Vrbanja na otoku Hvaru; st. 147) pakosna Mitrovica, da bi sestru bratu omrazila, pokida po vrtu cvijeće, izguli najbolje naranče, sagubi dva najbolja konja, popali dva najbolja grada i najzad zakolje sina. Mitar sasiječe sestru. Gdje joj je pala rusa glava, ondje se crkva sagradila i zvala se Barbarina crkva. Mitrovicu prokune nevina sestra Mitrova i ona se razboli. Mitar je bolnu dovede k Barbarinoj crkvi. Crkva im se sama otvori i iz nje izlete dva „čarna gavrana":

A nisu to dva čarna gavrana,
Neg su to dva vraga paklena.
Odnili su Mitrovicu s dušom i tilom,
A iz crkve izleti jedna bila golubica.
A nije to bila golubica,
Nego je to Barbarova sestrica,
Pak je Mitru bratu govorila:
„A moj Mitre, moj rojeni brate!
Sve s' izvrši, čagod sam ti rekla,
Sad ti znadeš, ko je tebi sagubio sina.
Odnili ga vrazi s dušom, s tilom,
A meni je duša raja vidila
I još mi se za slavu crikva sagradila,
I tebi će, moj rojeni brate!
Samo čini, kako si i dosle."
S tim je ona u crikvu letila.

U Ostojića (iz Selaca na Braču — od Antice Jurunović; st. 122) posiječe Pavao brat sestru Jelu i objesi je o četiri grane:

Tute stoji tri godine dana,
Ne jidu je orli ni gavrani.
Gdi je njena mrtva glava pala,
Unde se je crikva sagradila,
Gdi su njene oči izlićale,
Unde se je misa govorila,
Gdi su njene ruke poskakale,
Unde jesu zvona zazvonila.

Mlada se Pavlovica razboli. Pavle je odnese k crkvi Barbarinoj:

Na rame mu ptica doletila,
Pa je njemu tiho govorila:
„Prosto tebi, moj rodjeni brajne!
Tvojoj ljubi nikad nikadara."
To izusti ptica golubica,
Pavlovica dušu ispustila.
Tute Paval greb joj iskopao,
Svakom ga je travom pokrivao,
Al joj zemlja u se nije dala,
Kosti joj je vanka izmećala.

U Pavlinovića (iz Ljubuškoga u Hercegovini; st. 65) jedan se brat oženi od Mostara, a drugi od Bosne ponosne. Pakosna Bosanka zakolje konja i sokola, sina i sinovca. Sestra se bratu kune, da to nije učinila, i veli:

„Ako mi se, brate, ne viruješ,
Izvedi me putu na raskršće,
Prisici me na četiri strane,
Obisi me o četiri grane.
Ako budem, brate, ja u tome,
Slićat će se orli i gavrani,
Usmrdit ću ko litna lešina.
Ako budem od toga i čista,
Doletit će ptice golubice,
Svu će moju krvcu pokupiti,
Pa će letit nebu pod oblake.
Dok s' u jutru jutro rasvanulo,
Osvanut će crkva sagradjena,
A na crkvi ruža procvasti će,
Pa će zvat se Ružičina crkva."

U Radice (iz Velikoga Varoša u Spljetu; st. 175) sagradi se crkva svete Barbarine na onom mjestu, gdje je pala glava nevine sestre Mitrove. Bolnu Mitrovicu odvede Mitar u crkvu Barbarinu. Kako se mlada u crkvi pomolila, ispovjedi, da je ona izgubila jabuku rumenu, zaklala konja, sokola i sina jedinoga, a Barbarina je pravedna. Kad to čuje Mitar, posiječe je na četiri kusa i objesi o četiri duba, ali je dubi od sebe bace. Tako je ne može podnijeti more ni jezero, već je na polje izbacuju:

Kad to vidi Mitar, dobar junak,
On pobigne bilu dvoru svome
Pivajući i popivajući,
Kolik da je slavu zadobio.

U Rakovca (iz Gornje Krajine; st. 49) nema ništa osobito. Braća su sestru u jutro ružom umivala, a u veče vinom polijevala, da im bude lijepa i rumena. — U Smičiklasa (iz Žumberka; st. 60) nema ništa osobito. Gdje je pala glavica nedužnoj Jelici, ondje se crkva sagradila, a gdje joj je kap krvi kanulo, ondje se kapela stvorila.

U Strohala: br. 155. (iz Stativa kraj Karlovca; st. 49) glasi pjesma ovako:

Jurjevica večeru kuhala,
Družinici večericu dala,
Ukrala je nože Magdičine,
Pak šetala pisane štalice,
Zaklala je sinka i sokola.
Kad se beli danak rasvanjuje,
Budila je braću i družinu:
„Ogledajte sem po redu nože,
Nigdor zaklal sina i sokola.“
Si su noži svitli i zeleni,
Magdičini mutni i krvavi.
Odlučila braća i družina,
Da će Magdi glavu odsikati.
Magda ih je premilo prosila:
„Nemojte mi odsikati glave,
Već me nos'te va 'no polje ravno,
Tamo meni glavu odsikajte.
Kud bu moja krvca prokapala,
Tud će rasti sveta Magdalena.“
Jurjevica obolila jako,
Se nje meso od kosti otpalo,
Sez rebra njoj tice prelitaše.
Još govori Jurjevica mlada:
„Boga vam ga, dva diverki mladi!
Delajte mi lagana nosila,
Pak me nos'te va 'nu goru črnu,
Naj me jidu vuci i lisice.“
Kad donesli lagana nosila,
Vičeju jim vuki i lisice:
„Sim ne nos'te, mi grišnice ne ć'mo.“
„„Vi me nos'te va 'nu vodu ladnu,
Nek me jidu raki i ribice.““
Kad donesli va 'nu vodu ladnu,
Vičeju jim raki i ribice:
„Sim ne nos'te, mi grišnice ne ć'mo.“
„„Vi me nos'te va 'no polje ravno,

Va 'no polje k svetoj Magdaleni,
Moret će se smilovati Magde.""
Kad nosili va 'no polje ravno,
Kriče, viče sveta Magdalena:
„Ne nos'te je, ja grišnice ne ću."
Još govori Jurjevica mlada:
„Boga ti ga, sveta Magdalena:
Kak ja jesam obolila jako,
Se mi meso od kosti otpalo,
Sez rebra mi tice prelitaše,
Još mi duša iz košća ne more."
Smilova se sveta Magdalena,
Tad umrila Jurjevica mlada.

U pjesmi br. 156. (iz Stativa kraj Karlovca; st. 95) nedužnoj sestri braća odsijeku glavu, a glava progovori:

„O moj Mitre, moje dobro drago!
Zakopaj me na bregu velikem,
Izrast će ti crikva Magdalena,
Polag crikve zdenac Manduševac."

Domala se razboli pakosna Mitrovica i nijedna je crkva ne će da primi:

Smilova se sveta Magdalena,
Smilova se Mitrovici mladoj,
I poginu Mitrovica mlada.

U Tommasea: br. 34. (iz Dalmacije; st. 101) brat Mitar nevinu sestru siječe na četiri strane:

Gdje je njena glava odletila,
Ondje se je crkva sagradila,
L'jepa crkva svete Mandaline.
Gdje su njene odletile ruke,
Ondje j' liljen procavtio cv'jeće.
Gdje je njeno odvrcalo meso,
Ondje se je jezer' otvorilo.

Bolnu Mitrovicu ne će crkva Mandalina da primi i trava je iz sebe izmeće:

Stavljaju je na liljen na cv'jeće,
Liljen cv'jeće iz sebe j' izmeće;
Bacaju je u dumboko jezero,
Jezero je nigda ne izmeće.
Sahrani se gizdava djevojka
I zvala se sveta Mandalina.

U pj. br. 50. (iz Dalmacije; st. 37) brat Stipe uzima Senjanku djevojku, a Nikola mladu Crnogorku. Ljuba Nikolina zakolje konja i sokola, te okrivi sestru Mandalinu; zato joj Niko odsiječe glavu.

U Vrbanića (iz Gospića; st. 79) nema ništa osobito. Pakosnoj ženi odsiječe Pavle glavu. Kuda je krvca poštrapala, tuda se voda sagradila, a kuda je glava odletjela, tuda je bezdan postanuo. Mrtva glava progovara i dva i tri puta:

„Bog ubio svaku nevisticu,
Koja svadja brata i sestricu."

U Zdjelarovića (iz Odvoraca kraj Oriovca u Slavoniji; st. 76) nema ništa osobito. Kad brat pita sestricu Jelicu, voli li, da je sabljom siječe, ili da je vatrom pali, ili konjma na repove veže, ona odgovara:

„Nisam junak, da me sabljom sičeš,
Nit sam vila, da me vatrom pališ."
— — — — — — — — —

Gdje je Jelina glava pala, ondje se oltar sazidao; gdje su joj oči pale, ondje su se svijeće zažizale, a gdje su joj ruke pale, ondje su se vrata sagradila.

44.

Kumovanje Grčića Manojla.

Na tu su pjesmu nalik pjesme: u Delića br. 9.; u Mikuličića br. 76. i u Štuka br. 14.

U Delića (iz Gornje Krajine u Hrvatskoj; st. 55) nema ništa osobito. — U Mikuličića (iz Hrv. Primorja; st. 82) slaba je pjesma a svršuje se ovako:

Bože ne daj nam se krivo kleti,
Kak bi mogli dušu izgubiti,
Daj nam Bože onako živeti,
Kak bi mogli nebo zadobiti.

U Štuka (iz Kućišta na Pelješcu; st. 64) kum je Kraljević Marko. Pomamio se na blago, pa je kumi Margariti promijenio čedo. Inače nema ništa osobito.

45.

Carević Jovan i nemila majka.

Na tu je pjesmu nalik pjesma: u Andjelinovića br. 84. i u Murata br. 24.; a može se spomenuti i pripovijetka u Tordinca br. 1.

U Andjelinovića (iz Sućurja na otoku Hvaru — od Mata Jeličića Paškolinca; st. 125) udovica Janja hoće da je ljubi Tade Goranin,

a on se boji, dok je dijete Stipo. Zato neka se poboli bolom i dozove sina Stipu:

„O Stipane, drago dite moje!
Kako mi se u životu čini,
Da mi s' napit vode iza gore,
Para mi se, da bih ozdravila.
Akoš poći, drago dite moje!
Ma ne nosi od oružja ništa,
Jer sam čula, gdi ljudi govore,
Pod oružjem da nij' voda zdrava,
Da je voda hladna otrovana.“

Stipe podje po vodu. Kad je bio iza dvora bijela, susretne sestru Mandu, koja mu veli, neka ne ide bez oružja. Donese mu oružje i veli:

„Kada l' dodješ za gore na vode,
Ti počini pokraj vode hladne
I razgledaj na sve četri strane
Zanajveće u jelove grane,
Da ne bude Goranine Tade,
Da te ne bi pogubio, brate!“

Tako bi, i on ubi Tadu. Izvadi mu crne oči i uvali ih u vedro vode. Pred domom igra kolo udovica Janja, pa je svojim drugama gogovorila:

„Grajte kolo, drugarice moje!
Sad će proći Goranine Tade,
Pronit hoće dvi zlatne jabuke:
Do dva oka sina Stipe moga.“

Drugo kolo zaigralo, a medju njima besjedila drugama svojim mlada Mandalina:

„Grajte kolo, drugarice moje!
Sad će proći Stipe, moj brajene,
Pronit hoće vidro hladne vode
I u njemu dvi zlatne jabuke:
Do dva oka Tade Goranina.“

U to dodje sin s kondirom vode:

„Hodi k meni, mila majko moja!
Pozdravlja te Goranine Tade
I šalje ti dvi zlatne jabuke:
Evo ti ih u kondiru vode.“

Majka ga proklinje, što je ubio dobroga junaka, a sin joj veli:

„Da mi nije, mila majko moja!
Da mi nije od Boga grihota
I od ljudi velika sramota,
Životom bih tebe rastavio
Kakono sam i Tadu mladoga.“

U Murata (iz Luke na Šipanu — od Kate Murat; st. 346) Pivljanin Bajo ljubi udovicu Andju u Kunari, visokoj planini. Bajo se boji Nenada, sina udovičina. Ona se učini bolesna i pozove sina, neka je dodje pohoditi, ali bez oružja, jer ima u gori hajduka, pa bi pri svojem zlatnom oružju mogao poginuti. Po savjetu sestre svoje ipak uzme oružje i ode k majci. Majka mu kaže, da bolna nije već tri bijela dana blagovala, pa je zaželjela lova iz Kunare. Bajo zasjeda u jelovim granama, ali mu ne smije kidisati junaku, kad ga vidi, gdje na drumu pokraj puta baca nože nebu u oblake i prima ih u bijele zube. Nenad se vrati praznih ruku, jer nije mogao ništa uloviti, a ona ga pošalje u torine, da pregleda ovce. Mati mu otruje oružje, a Bajo ispali sjajna dževerdana, kad je Nenad pripravljao objed pred pećinom. Srećom ne obrani Nenada:

Pa mi Nenad na noge skočio,
Pa mi Nenad ide za pećine.
Tu mi nadje Pivljanina Baja,
Pa ga Nenad za prsi fatio,
Koljenim' mu na prsi skočio,
Zubima mu grlo prekosio.

Zatim se vrati u pećinu i udari majkom o pećinu: „u njome je živo srce puklo."

Pripovijetka u Tordinca (iz okoline grada Pečuha u Ugarskoj) glasi:

Bio jedan čoek, koji je sedam godina siso, pa imao jednoga sina. Jednoć se poboli na smrt. Kad je vidio, da mu nema lika, zovne ženu i kaza joj: „Ovo dite nek sisa sedam godina, jer sam i ja sedam godina siso, pa ako ne će biti tako jak ko ja, neka još sedam godina sisa."

Umre otac, a mati dojila dite sedam godina, i kad je prošlo sedam godina, odvela ga mati u šumu i rekla mu, nek najveće drvo prelomi rukama, al dite još nije moglo. Onda mu mati rekla: „Sinko! Još ćeš sedam godina dobiti sise." Kad je već triput sedam godina siso, išo je ope s materom u šumu, i tad je već mogo najveće drvo prelomiti, i onda mu mati kazala: „Sinko! To će ti biti palica, čim ćeš meni kruva tražiti." Otišo sin u šumu i tražio materi stajalište, pa našao vrlo veliku kuću na kondignaciji, a unutri su bili tri šarkanja. Kad on u prvu sobu, al izleti pred njega šarkanj, pa ga upita: „Šta ti ovdi tražiš?" A on odgovori: „„Ovo ću ja mojoj materi steći kuću."" „Ovo ne more biti tvoja kuća, jer ovdi smo mi tri šarkanja; ovo je naše stajalište, pa ne more biti tvoje." Al junačko dite digne palicu, pa isiče šarkanja na sitne komade. Otišo je i u drugu sobu, pa i drugog šarkanja isiko. U tim stajalištu bilo deset soba, a na desetoj od gvoždja vrata, ali zaključana. Latio on vrata pa otvorio, a kad tamo al unutri na lancima svezan šarkanj. Molio mu se šarkanj: „Molim te, brate, oslobodi me odavde." „„Ja te ne ću oslobodit, jer si ti zaslužio, da ti tu budeš."" Na to zaključo vrata i otišo po mater. „Hajde, majko, sad sam ti steko veliko stajalište." I odveo mater u kuću i kad ju doveo, kaza joj: „Ovdi, majko, imade deset soba, i evo ti ključi, u devet moreš unići, al u desetu nemoj ići." Rekav to otidje u šumu loviti. Mati je ishodala i izgledala devet

soba i nije imala mira, pa i desetu išla gledati. Kad je unišla unutra, a tu šarkanj svezan, na njemu tri lanca bila. Videći ju šarkanj uze ju moliti: „Draga ženo! Oslobodi me odavde, mnogo ću ti blaga dati." Al žena odgovorila: „Ja ne smijem, pošto mi je glava, jer mi je sin zapovido." „„Ne će tebi ništa biti, tvoj me sin ne će viditi; ja ću ti sve pokloniti, što je ovdi." „„Al ja te ne znam oslobodit, već ti meni kaži, kako ću te oslobodit?"" Šarkanj ju nauči: „Idi u ovaj i ovaj veliki podrum i donesi mi najstarijeg vina jednu čašu." Ode žena i donese jednu čašu vina i. kad šarkanj popi, a jedan lanac pane š njega. „Donesi mi još jednu." Donila mu i drugu čašu i drugi lanac pô š njega. „Donesi mi još jednu." Kad je i treću popio, onda i treći lanac pô š njega. Sad on s materom jeo, pio i veselio se. Al ide sin i nosi srnu, što je ulovio. Vidi ga šarkanj, pa rekne ženi: „Evo ti ide sin doma, al ti se utaji pa budi bolesna i reci sinu, da ti donese od morskog svinjčeta prase i od tog ćeš ozdraviti." Došo sin i donô joj srnu. „Evo, majko, donô sam hrane." Al mati mu rekla: „Sinko, bolesna sam, ja od toga ne morem jesti." „„Onda šta ću ti, majko, doniti?"" „Donesi mi, sinko, od morskog svinjčeta prase." „„Mila majko, donit ću ja tebi, samo ozdravi."" Otišo sin, pa zašo vrlo daleko u šumu. Tu je hodao i tražio, dok nije našo starog remetu u jednoj kućici. A pita ga stari: „Kud ćeš ti, sinovče, ovuda tako daleko?" A dite mu odgovori: „„Stari oče, moja majka bolesna, pa joj moram doniti morsko prase i od tog će ozdraviti."" „Sinko moj, to ti ne moreš doniti, jer ćeju tebe potrgati, već evo ću ti dati mojeg šarkanjskog konja, pa ti idi na mojem konju i dat ću ti jedan ražanj i taj ćeš ubost u zemlju, pa će se uzbunit morsko svinjče, a ti friško lati jedno prase, pa donesi meni." On tako učinio i donio remeti prase. „„Evo, stari!"" „Dobro, sinko, samo nosi tvojoj materi." Tu se lipo starom zahvalio i otišo doma, al je šarkanj vidio kroz pendžer, da joj ide sin doma, pa rekne ženi: „Evo ti ide sin; šta ćeš činiti, sad će me ubiti. Već ti ope lezi i kaži nije ti bolje, pa ga pošalji, nek ti donese .žive i mrtve vode, pa će ti bolje biti." U to stigo sin. „Evo, majko, donô sam ti morskog praseta, samo ozdravi." A majka se utajila, pa jedva pregovara: „A joj, sinko, još mi nije bolje, ne će mi hasniti morsko prase." „„A šta ću ti, majko, doniti?"" „Donesi mi, sinko, žive i mrtve vode, onda ću ozdraviti." „„Mila majko, ma dokle išo i tražio, još ću ti doniti."" Kud će suza do na oko, pa i dite otišlo do starog remete. „Dobar dan, stari oče!" „„A kud ćeš ti, sinovče, opet ovuda?"" „Idem majki doniti žive i mrtve vode; onda će mi mati ozdraviti." „„To ti ne moreš doniti, jer je to vrlo duboko, nego dat ću ti mojeg šarkanja, pa ćeš na njem doći pod jedan brig, pa kad bude dvanaest sati udaralo, taj će se brig otvoriti, a ti friško zagrabi vode. dok sat ne izudara."" On tako učinio i donio vode staromu remeti, a stari ostavio vodu sebi, a njemu je drugu vodu dao u koršovu, pa je odnio materi. Al ga vidio šarkanj sa pendžera. „Joj, evo ti sin, još je živ; šta ću sad činiti, sad će mi kraj biti — već mu ti kaži, nek ti donese pelikansku ticu." U to došo sin. „Evo, majko, donô sam ti žive i mrtve vode, samo ozdravi." „„Sinko! Još ne ću ozdraviti, već mi donesi pelikansku ticu, pa ću od tog ozdraviti, kad budem jela."" Opet otišo sin do starog remete, a remeta upita: „No, sinovče, šta te ope nosi ovuda?" „„Stari oče, još

mi mati nije ozdravila, idem joj doniti pelikansku ticu."" „Sinko moj! To ti ne ćeš moći dobiti, jer to vitrom ide, al ja ću ti dati moga šarkanja konja i dat ću ti moju pušku, pa ćeš otići na najveći brig. Pa kad bude najbolje vitar puvo, a ti drž' pušku, pa će se pelikanska tica u pušku uvuć." I dite sve učinilo, kako ga je starac naučio i kad ulovi pelikana, vrati se natrag remeti. „Evo, stari oče, donô sam." Al remeta ostavio ticu sebi, a njemu dao drugu, nek odnese materi. Nosi dite materi lovinu, al ga vidio šarkanj na pendžeru. „Šta ću sad? Sad vidim, da će mi kraj biti, već mu ti kaži, neka donese od šarkanja jabuku, onda ćeš ozdraviti." U to došo sin. „Evo, majko, donô sam ti ticu, samo jedi, pa ozdravi." „„Još mi ne će bolje biti; sad već vidim, da umrti moram."" Zabrinio se sin. „A što ću ti, mila majko, doniti, od čeg ćeš ti ozdraviti?" „„E, sinko, ja mislim, samo da mi je jedna šarkanjska jabuka, da bi ozdravila."" „I to ću ti, majko, doniti, samo ozdravi." I opet otišo remeti, a remeta se začudio.

„O sinovče! Još ti ovud hodaš i sad ti mati bolesna, a kud sad ideš?" „„Idem, pa ću doniti od šarkanja jabuku, pa će mi mati ozdraviti."" „Joj, sinko, ne moreš ti toga nikad doniti, jer tebe ćeju ondi ubiti, već evo ti mojega konja, pa otidji do šarkanjeve bašče, pa stani kod kapije i doći će jedna lipa divojka, pa će tebe pitati, šta tražiš, a ti kaži: ja ću jednu šarkanjevu jabuku." Otišo on do šarkanjeve kapije i došla lipa divojka pa ga pita: „Šta ti tu tražiš, sinovče?" „„Ja ću jednu šarkanjevu jabuku."" A divojka odgovori: „To ti ne moreš dobiti, jer će tebe šarkanji potrgati." Al junačko dite rekne: „Ja ću odniti jabuku, jer će mi od nje mati ozdraviti." Onda ga divojka naučila: „Čuj, sinovče, sad će doći stari šarkanj, pa će te pitati, šta hoćeš, a ti išči samo jednu jabuku i ti ćeš se š njime vrlo tući, al evo ti ovaj prsten, pa kad te bude sasmago, onda pritisni prsten i promisli na me." Dade mu divojka prsten, pa otidje, al izleti najstariji šarkanj, pa ga upita: „Ti kršćanska dušo, šta ti vodi tražiš?" A mali odgovori: „Ja moram odavde jednu jabuku odniti." „„To nikada ne će biti, nego ćemo se tući, pa koji pridobije."" Onda se začeli tući i vrlo su se tukli i šarkanj pritiso dite uz zemlju, al se dite hitro okrenu, a šarkanj ga ipak prejačo i sasmago. Kad vidilo dite, da će poginit, pritisne prsten i promisli na divojku. Doleti crni golub i upita: „Kome da budem u pomoći?" A sinovac reče: „Meni budi u pomoći." Sleti golub i šprco s krilima na dite vodu, a sinovac se podigo i pretiso šarkanja, pa ga isiko na sitne komade. Onda došla divojka, pa rekla: „Sinovče! Sad si pridobio ovo stajalište i ne moraš odlaziti odavde, nego možeš ovdi ostati s menom zajedno." „„Ja moram jabuku odniti mojoj majki, jer je bolesna."" „A ti idi, al dodji svojom materom ovamo, pa ćemo ovdi zajedno biti." Onda on uzme jabuku i otidje remeti, a remeta mu rekne: „Evo ti sad moj konj, pa odlazi doma svojoj materi." Kad je došo blizu doma, al ga i ope vidi šarkanj, pa rekne: „Sad znam, da mi je kraj, sad ti više ništ ne znam reći, nego ti š njim jedi i pij i lipo se razgovaraj, a dat ću ti ove štrange, pa mu reci: „Ajde da vidim jesi li jak ko otac, pa da ti svežem ruke i noge, hoćeš li moći štrange potrgati. On će leći, a ti ga sveži i on će potrgati. Drugi put mu sveži ruke i noge svilenima pantlikama, a to ne će potrgati." U to došo sinak. „Evo, mila majko, donô sam ti jabuku." „„Hvala Bogu, sinko, sad vidim, da si vrlo jak, al i tvoj je otac takav bio, pa ove

ti štrange ostavio, probaj ti leći, pa da ti svežem ruke i noge, hoćeš li moći štrange potrgati, košto ti je i otac mogo?"

Sin je i to slušo mater, pa lego, a mati mu i noge i ruke svezala. „O majko! Ja ću to friško potrgati." I odjednoć potrgo štrange. „Vidim, sinko, da si jak, ali sad probaj opet leći, da sa ovim svežem, hoćeš li ovo moći potrgati?" Legne sin, a ona ga svilenima pantlikama svezala. On se opet naglo diže, a ne more nikuda — kini se, muči se i znoj ga probio. U to doletio iz sobe šarkanj, pa ga isiko na sitne komade. Mati mu skupila meso u jednu ponjavu, a srce mu zatakla na jedno visoko drvo, pa onda latila ponjavu s mesom i metnula na šarkanjskog konja i rekla mu: „Konju, kad si ga nosio živog, nosi ga i mrtvog." Konj poletio remeti natrag, a remeta skupio meso i složio, kako je i bilo, opro ga živom vodom, huknuo i oživio dite. Kada sinak oživi, protre si oči i rekne: „Joj, ali sam vrlo slatko zaspo." A upita ga stari: „Kaži mi, ositiš li, da ti štogod fali?" „„Ama, oče, onako ositim, ko da nije srce kod mene."" „E, moj sine, nisi ti spavo, već je tvoj konj tebe na komade donô ovamo; tebe je šarkanj isiko, a srce ti je ondi ostalo. Sad ću ti dati staro lice i dat ću ti ponjavu, pa ćeš biti truljaš i dat ću ti sviralu, pa idi tvojoj materi. Oni tebe ne će poznati. Ti ćeš njima svirat, pa ćeš vidit, kako ti se mati veseli sa šarkanjom. Oni će tebe uzvati, pa kad se budu siti naigrali, onda će te upitati, šta želiš. Davat će ti mnogo blaga, al ti samo srce išči, što je na onom drvetu natačeno." Otišo on, pa kad je blizu kuće došo, uze onuda svirati, a šarkanj ga uzva unutra, pa kad su se siti naigrali i naveselili, rekne mu mati: „Evo, kolikogod hoćeš blaga, sad nosi." A dite odgovori: „Šta će mi blago u ovoj šumi, ne mogu ga jesti, već mi dajte srce, što sam ga vidio, bar ću ga ispeći i pojesti." A majka jedva dočekala: „Dat ću ti, dat ću ti; samo ispeci, pa ga jedi." Dala mu srce, a on ga odnio remeti. Remeta izvadio iz puške pelikansku ticu, a tica mu srce kroz usta unila i namirila na misto. „Sad si se oslobodio od svega, sad idi tvojoj materi." Otišo on materi, a šarkanj ga vidio, pa se sakrio. Kad je stupio u sobu, mati mu se uplašila, pa došla i klekla pred njega i molila: „Sine moj! Evo sam ti, čini s menom, što hoćeš." „„Mila majko, ne ću te dirat, oprašćam ti sve."" Pa onda otišo u sobu i sasiko šarkanja na sitne komade. Tude pokupi sve blago, pa s materom otidje k remeti, a sa remetom krene onoj divojki. Taj remeta bio otac ove divojke — uzeli se i živili zajedno.

46

Vila zavadja braću.

Na tu su pjesmu nalik pjesme: u Glavića sv. CV. br. 13.; u Tommasea br. 25. i donekle u Pletikosića br. 52. i Vijolića br. 69.

U Glavića (iz Smokvice na Korčuli — od Jake Korunić; st. 83) skladno žive i lov love dva mila brajena, a medju njima gizdava djevojka. Vide ih vile iz gore zelene i najmladja doleti, da omrazi brata s bratom. Dijeleći lovinu zavade se i stariji posiječe mladjega. Na to se ubije i mladji, a kad to vidi mladjahna djevojka, i ona se udari nožem u srdašce:

Di poginu dva mila brajela,
Izresla su dva bora zelena,
Di pogine gizdava divojka,
Izresla je tankovita jela.
Kada dojde lito primaliće,
Ma su jeli grane uvenule,
A sa grana lišće opadalo.
Govore joj dva bora zelena:
„Što si, jele naša, uvenula,
Što ti s grana lišće opadalo?
Ol te lićna umorila suša,
Ol te more dva bora zelena?"
Govori im tankovita jela:
„A tako vam, dva bora zelena!
Nî me lićna umorila suša,
Ne more me dva bora zelena,
Neg me more dvi sirote moje,
Koje su mi malahne ostale.
Goje mi ih u planinah vile,
Spominju me jutrom i večerom,
I u podne, i kad im je drago,
Da nis' one mlade milovane,
Ni od mile majke svitovane."

U Tommasea (iz Dalmacije; st. 83) dva se brata „Grujo i Tatomir" miluju. Podjoše svijetom trgovati:

Kad su bili srid gore zelene,
Od mila se priko konja ljube.

Gledala ih vila planinkinja i ponudi blago nebrojeno i djerdan ispod vrata onomu, tko bi braću omrazio. Javi se cura Mandalina. Ode dvoru bijelomu, obuče se u prelijepe haljine i sjedne na stijenu studenu. Braća ugledaju ljepotu djevojku i zavade se oko nje, te Grujo udari brata u srdašce. Grujo uhvati djevojku i podje s njom niz goricu crnu:

Kad je bilo nasrid gore crne,
Gdi su priko konja se ljubili,
Al ti lete dva orla krstaša,
Potiraše sivoga sokola,
Utiraše Gruji pod konjica.
Ispod konja soko progovara:
„Projte me se, dva orla krstaša!
Da ja imam brata rodjenoga,
Ne bi mene pod konja stirali,
Van bi danas megdan podilili!"

Grujo se sjeti brata Tatomira i vrati se natrag uz tragove. Još ga nadje malo u životu, ali naskoro ispusti dušu. Sada se i Grujo udari nožem u srdašce.

U Pletikosića (iz Dugobabâ kraj Lećevice u Dalmaciji — od Ive Pisac; st. 36) udari nožem u srce stariji brat mladjega:

Junak ga je tude ostavio.
Kad je bilo malo ponapr'jeda,
Otud idju dva b'jela labuda,
Oni nose orla malenoga.
Al besjedi oro, ptica mala:
„Teško onom svakome junaku,
Koji nema mila brata svoga."

Dalje kao obično.

U Vijolića (iz Orašca kod Dubrovnika — od Ivana Kirole; st. 131) dva brata „Jakšić Mitre i Jakšić Stjepane“ prelaze Janjinu planinu. Kad dodjoše na vrh gore, sjedoše počinuti:

A govori Jakšiću Stjepane:
„O moj Mitre, moj rodjeni brate!
Kolika je Janjina planina,
Nju mi orle prelećet ne može,
Nego u njoj sjedi pa počiva;
A mi smo je braća prelazila,
Na plećima torbe iznijela,
A nijesmo nigdje počinuli.
Ma zaludu sve naše junaštvo,
Kad od korbe ostat ne možemo
Evo, Mitre, od tvoje ljubovce.
Jer ne časti naše roditelje,
A nada sve naše mile majke,
Nego svjetuj tvoje ljubi drage.
Ako li je svjetovati ne ćeš,
Ja ću ti je, Mitre, svjetovati
Britkom ćordom i desnicom rukom.“

Mitar kao da ništa ne čuje. Kad drugi put podju u lov, zapita brata, što je ono govorio, kad su skoro u planini bili. Kad Stjepan ponovi svoje riječi, izvadi Mitar nože iza pasa i udari brata u srce:

Pade Stjepan ukraj vode hladne.
Otole se Mitre podignuo,
Da on lovi lova po planini,
A ništa se ulovit ne dalo,
Kakono ti, kad sudjeno nije.
Čuje huku u ariji gori,
Pa pogleda Mitar u ariju,
Al se bije orle i sokole.
Veli orle: „Moja je planina.“
Soko veli: „Nije nego moja.“
Ma je soko ptica premalena,
Pridobio orla velikoga,
Desno mu je krilo obranio.
Sjede orle na studeni kamen,
Pa se orle sobom razgovara:
„Teško li se svakomu junaku,
Koji nema brata rodjenoga!
Da sam imo brata rodjenoga,
Moj bi brate mene osvetio.“

Kad to Mitar čuje, pokaje se, što je učinio, i zapita brata, jesu li mu rane od prebola. Ranjeni mu brat odgovori:

„Nijesu mi rane od pribola,
Nego su mi od umrća jadnu.
Neg kad dodješ dvoru bijelome,
Pozdravi mi staru moju majku,
Da me jadna više vidjet ne će.“

Na to se Mitar sam udari nožem u srce. Bijela vila dozove Jakšićevu majku i ljubu, te se i one ubiju.

47.

Nahod Simion.

Na tu su pjesmu nalik pjesme: u Palunka br. 17.; u Smičiklasa br. 15. i u Trnskoga br. 10.; a po motivu da se kralj hoće da ženi kćerju ili brat sestrom i pjesme: u Alačevića II. br. 306.; u Kačića br. 13. i u Ostojića I. br. 401.

U Palunka (iz Popova u Hercegovini; st. 57) djemidjija Mujo na moru uhvati „bešu“ i u njoj nadje muško čedo. Nadjene mu lijepo ime: Nahodović Salko. Kad je nastala trinaesta godina, povede momka na čaršiju, gdje je svima odbacio kamenom i odskočio skokom. Jedan iktijar zapita Muju, otkle je Nahodović Salko? Kad mu Mujo kaže:

Onda reče stari iktijare:
„Kad su u nas Vlasi udarili,
N'jesam imo vet jednoga sina.
Ja sam njega u bešu metnuo,
Pa sam onda u bačvu zadnio,
Pa ga onda u more turio,
Da ga ne bi Vlasi posijekli,
Pa mu more bačvu raznijelo.“

Daje mu blaga, koliko hoće, ali Mujo mu poklanja sina bez pare i dinara.

U Smičiklasa (iz Žumberka; st. 41) brat Lazo ljubi sestru Grozdijanu. Kad je ona porodila čedo, sakuje sanduk od olova, metne u nj dijete i pusti ga u sinje more. Proždre ga riba „vizovita.“ Ribari je uhvate i nadju u njoj sanduk s djetetom. Odnesu ga mladim kaludjerima, a oni mu nadjenu ime „Naud Simenun“.

U Trnskoga (iz Gornje Krajine u Hrvatskoj; st. 161) Lazo se vjenča sestricom Grozijanom. Sirota Lazar umrije za godinu i pô, a Grozijana mlada ostade teška. Kad porodi čedo, baci ga u sanduku od olova u sinje more. Iza devet godina dana šeće kaludjer Jovo pokraj sinjega mora i ugleda sanduk u moru. U sanduku nadje muško dijete i nadjene mu ime „Naod Sijemun.“ Za devet godina izuči ga Jovo škole i zapita, hoće li se zapopiti ili bi se oženio? On bi se oženio i to mladom udovicom u Trojanu, bijelu gradu:

U lepa je doba dolazio,
Kad junaci šalu zametnuli.
Božju im je pomoć nazivao:
„Bog pomoga, mladjani junaci?
Bog pomoga, neznana delijo!
Otklem jesi, od koga li grada,
Kuda li se sada podigao?“
Al se junak mudro njima kaže:
„A ja jesam, gdi se Dunaj slaže,
Podiga se do Ormiša grada;
Ovdjeka mi konja kopišaju,
Rada bi se konja naraniti,
Ma i sam se rujna vina napit.
Vaj Boga vam mladjani junaci!
Eli testir ovde zaigrati?“
„„Testir tebi, koliko ti drago,
Pa se vataj, do koje ti drago.““

*

On se hvata udovice mlade, a ona vikne, da će je dobiti, tko ustrijeli na koplju jabuku:

Svi junaci nikom poniknuše
I u crnu zemlju pogledaše,
Kako raste detelina trava,
Kako stoje čižme na nogami.
Ne poniče Naod Sijomune,
Man ustrela na kopju jabuku.
Kad stavnila tavna noćca bila,
On mi ide k njojzi na ložnicu,

Tri puta ju do dana ljubio,
I četvrti kad je polazio.
Dojde knjiga od istoka sunca,
I ona je krvi ispisata,
Da on nije neznana delija.
Ona štije, a suze prolije,
Da je njezin porodjeni sine.

Žalostan gdje je obljubio rodjenu majku ode svome babu Jovi i zamoli ga, da ga metne na dno u tamnicu i zatvori deveterim ključima:

„Bacaj ključe u to sinje more,
Da je nigdje ni vidit ne možeš."

Otac to i učini. Prodje devet godina i podiže se kaludjer Vaso lov loviti. Ulovi ribu brodarkinju i u njoj nadje ključe. Vaso ih odnese kaludjeru Jovu. Jovo otvori kamenu tamnicu:

Al tamnica suncom obasjala,
U vrh stola Isus i Marija,
U dnu stola Petar i Nikola,
Ali Naod krsno ime slavi.
Onda su svi išli u nebo.

* * *

U Alačevića (iz Makarske u Dalmaciji; st. 47) htio je brat obljubiti sestru. Mati okolje srebrnim nožima brata i sestru veleći:

„Volim da sam majka i krvnica,
Nego majka još i svekrvica."

U Kačića (iz Brista kod Makarske u Dalmaciji; st. 133) umrije kralju žena i on ne može naći za sebe djevojke oblazeći sela i gradove do sinjega mora. Vrati se dvoru svome i pošalje sluge svojoj kćeri Ani, hoće li mu biti ljubovca. Ona mu odgovori, da voli biti moru utopnica nego babu kćerca i ljubovca. Kad to kralj čuje, odsiječe joj obje ruke i baci je moru na valove. Bog joj dao dvije od zlata ruke, pa ispliva na kraj sinjega mora, gdje je na djemiji svojoj odvede u Senj bijeli Senjanin Ivo.

U Ostojića (iz Grabovca na otoku Braču — od Ivke Ruščić; st. 48) seka Ivanova skače u Dunaj voleći biti utopnica nego svojega brata ljubovnica.

48. i 49.

Dva brata.

Na tu su pjesmu nalik pjesme: u Banića br. 105.; u Bulića br. 4.; u Ciganovića I. br. 66.; u Dundjerovića br. 271.; u Ilića br. 41.; u Ivaniševića br. 31. i br. 152.; u Milićevića br. 46.; u Mostahinića br. 19. i u Zdjelarovića br. 35.

U Banića (iz Dolnjega Dolca u Dalmaciji — od Luce Banić; st. 116) brat Mile ode u hajduke. Brat ga Rade podje tražiti, kad odraste. U gori ga pjevajući ubiše hajduci, a Mile prepozna svojega brata, te se i sam ubije:

Uzeše ih oba družinica,
Ter ih nose na raskrstje puta,
Ter im greblje obama kopaše.
Zajedno ih oba ukopaše,
Pa na glavi jabuku usade,
A na prsi cviće i bosilje,
Ispod nogu vodu navratiše:
Tko je gladjen, nek jabuku grize,
Tko je mladjen, neka cviće bere,
Tko je žedan, nek vodice pije,
Tko krstjanin, neka im on reče:
Laka zemlja, pokojna im duša!

U Bulića (iz Kaštela u Dalmaciji — od Antice Viculin; st. 130) jedan je brat Sibinjanin Janko.

U Ciganovića (iz Zrinja u Hrvatskoj; st. 120) ide nejaki Marijan u goru zelenu tražiti brata. Sred gore zapjeva nejaki Marijan:

Kako ga je glasno zapjevao,
Sve sa drvlja grane otpadale,
A sa grana lišće pol'jetalo.

Čuje ga Mijat harambaša i pošalje trideset hajduka, da dovedu živa toga junaka. Svi junaci dopadoše rana. Otide sam Mijat na drum pred junaka s puškom „nemačkinjom“:

Kojano je u Novom kovana.
Od dva grla, od četiri zrna,
Dva kovača i tri pomagača,
U zmijskoj je krvci okaljana,
Na ljudsku je krvcu nam'jenjena.

Na drumu rani junaka, ali mu desna utrne ruka. Boji se, da nije od roda njegova i pošalje hajduke, da dovedu ranjenoga junaka. Na pitanje, odakle je, odgovara ranjeni junak, da je od Malete grada. Kad su Turci Budim zarobili, odveli su mu u roblje sestru Jelu, a bratac Mijo pobjegao u goru. Sada prepozna Mijo svoga brata i ubije se, kad ga ne može izliječiti.

U Dundjerovića (iz Starih Jankovaca u Slavoniji; st. 71) brat Marijan traži brata Mijata hajduka:

Sinu Marjan preko polja ravna
Kano zv'jezda preko neba sjajna.
I on skobi do triest Turaka.
Ne pita ih, kojeg su poroda,
Već on trže mačem od pojasa,
Pa im svima poods'jeca glave.
Sinu Marjan preko polja ravna
Kano zv'jezda preko neba sjajna.
Skobi ope do triest Turaka,
Ne pita ih, kojeg su poroda,
Već on trže mačem od pojasa,
Pa im svima poods'jeca glave.
Sinu Marjan preko polja ravna
Kano zv'jezda preko neba sjajna.
I skobio do dvanaest hajduka,
A med njima Miju harambašu.
Pitao ga Mijo harambaša:
„Oj Boga ti, neznana delijo!
Kog si roda, kojeg li poroda?“
Za to Marjan haje i ne haje,
Već on trže mačem od pojasa,
Svima njima poods'jeco glave,
Samo nije Miji harambaši,
Jer je Mijo brata nadjačao,
Nadjačao i ljuto ranio
S l'jeve strane kraj bratskog srdašca.
Vukao se od jele do jele
Kano sl'jepac od kuće do kuće.
Pitao ga Mijo harambaša,
Kog je roda, kojeg li poroda?
Odgovara njemu Marjan bolno:
„Ja sam sinak Mijatove majke.“
To izreče, po travi se pruži.
Kad to čuo Mijat harambaša,
On se pope gore na planinu,
Pa izbira najveće kamenje,
Pa ga spušća sebi na srdašce,
Pa govori, da te srce boli:
„S Bogom, majko, po zadnji put ovdje,
Jer kad ubih mog brata jedinog,
Nek ni mene nema nevrijednog!“

U Ilića (iz Velike u Slavoniji — od Joze Bošnjakovića; st. 130) harambaša se zove Radivoj, a brat mu Milivoj.

U Milićevića (iz Čaglića kod Lipika u Slavoniji; st. 95) brat je Mijata hajduka Kraljević Marko. Inače ništa osobito.

U Mostahinića (iz Cavtata u Dalmaciji; st. 175) brat je Mijata hajduka Ljutica Bogdan.

U Zdjelarovića (iz Odvoraca kraj Oriovca u Slavoniji; st. 94) nema ništa osobito.

50.

Čobanica mučenica.

Po motivu posvete u tamnici nalik su na ovu pjesmu pjesme: u Banića br. 91. i 125. i u Ostojića I. br. 21.

U Banića: br. 91 (iz Dolnjega Dolca u Dalmaciji — od Mande Banić; st. 65) vezak vezla Ajkuna djevojka u planini na studenoj stijeni:

Sama vezla, sama govorila:
„A moj Bože, velika ti hvala!
Da mi se je ne bojati cara,
Ja bi mlada crkvu sagradila,
A u crkvi oltar namistila,
Svaki danak crkvi dolazila,
Na zelenu konju doigrala,
Ter na oltar po dukat metala.“

Dvije sluge dojave to caru. Car zapovjedi slugama, da djevojku dovedu pred njegova koljena, ali ona voli u tamnicu devet godina, nego da bude careva ljuba. Kad izvrši devet godinica, dodje njena stara majka i zamoli cara, neka joj dade ključe od tamnice, da nadje Ajkunine kosti:

Kad je došla u tamnicu tamnu,
Sva tamnica kano bijeli dan,
U njoj Ajka kano žarko sunce.
Ona s' vraća k caru gospodaru,
Pa je njemu tiho besidila:
„A moj care, mili gospodare!
Sva tamnica kano bijeli dan,
U njoj Ajka kano sunce žarko.“
To se care njoj ne virovaše,
Pa on idje do tamnice tamne
I otvora od tamnice vrata:
Sva tamnica kano bijeli dan,
U njoj Ajka kano žarko sunce.
Onda joj je tiho besidio:
„Oj te bora, Ajkuno divojko!
Ko l' te hrani, ko l' te od zla brani,
Ko li te je knjigu naučio?“
„„Bog me hrani, Bog me od zla brani,
Gospa me je knjigu naučila.““

U pjesmi br. 125 (iz Srijana u Dalmaciji — od Mande Strnić; st. 147) uhvati Mujo Hrnjičić junaka Zlatara Stjepana i metne ga u tamnicu tamnu. Poslije devet godina veli Mujo slugi Tatariji:

„Tatarijo, virna slugo moja!
Ti uzimlji od tamnice ključe
I otvoraj od tamnice vrata,
Kupi kosti Zlatara Stipana,
Sutra hoću, virna slugo moja,
Udavati sultaniju kćercu,
U pušku ću ja kosti smetati,
Pa za sultanijom puškarati.“

Sluga uzme ključe, otvori od tamnice vrata:

I ugleda Zlatara Stipana.
Stipe sidi na zlatnoj katrizi,
Pribacio nogu priko noge,
Crna brka, a žuta perčina,
Šira su mu pleća od aršina.

Kad to čuje Mujo, podje sam u tamnicu i zapita junaka, hoće li se poturčiti. Ako se poturči, sagradit će mu kulu, dat će mu blago i sultaniju kćercu. Stipe odgovara:

„Oj ti bora, Mujo Hrnjičića!
Kako ću se junak poturčiti,
Moju lipu viru ostaviti,
A prokletu vašu prihvatiti,
Kad ti ne znam sultanije kćerce,
Kad je čuo ni vidio nisam!“

Dodje u tamnicu sama sultanija lijepo obučena, ali junak ne mari, premda djevojka svlači bijelo ruho svoje do bijelih dojaka:

Ona se je natrag povratila
I bolje je vrata pritvrdila,
Da ih ne bi Stipe otvorio.

U Ostojića (iz Selaca na otoku Braču — od Kate Mošić; st. 113) majka ziblje Dandula mladoga:

Zibala ga ter mu besidila:
„Brzo resti, Dandul, dite mlado!
Ti ćeš nosit, štono nosi care,
Ti ćeš sidit, gdino sidi care,
Ti ćeš nosit careve košuje,
Još ćeš jubit careve kadune.“

To čuju dvije mlade sluge i dojave caru. Car baci Dandula u tamnicu. Kad se navrši devet godina, zapovjedi car slugama da pokupe kosti Dandulove i odnesu Dandulovoj majci „da se s njima poigraje majka“:

Do devet su tamnic otvorili,
U desetoj žarko sunce sjaše,
A u njome Dandul, dite mlado.

Uhvate ga za bijele ruke i odvedu caru. Ne će da kaže caru, tko ga je u tamnici hranio. Car ga zapita:

„Ali hoćeš da te konji krše,
Ali hoćeš da te mlini meju,
Ali hoćeš, da te oganj žeže?“
Odgovara Dandul, dite malo:
„Nit sam trava, da me konji krše,
Nit šenica, da me mlini meju,
Nit sam drvo, da me oganj žeže,
Neg sam junak, da me siče ćorda.
Podajte mi konja najstarijeg,
Podajte mi najstariju ćordu,
Vežite mi ruke naopako,
Sakupite trista i tri druga
I pošljite sina jedinoga.“

S pomoću triju vila (jedna mu je ćordu pogladila, druga mu je ruke razdrišila, treća mu je konja razigrala) posiječe Turke, careva sina i najzad samoga cara:

Pak on grede staroj majci svojoj:
„Oj starice, mila majko moja!
Evo tebi Dandul, dite mlado,
Evo tebi junak od mejdana,
Koji nema nej deset godina.“

53.

Cvijet pozlaćeni.

U Ikića br. 2. (iz Dervente u Bosni; st. 323) šalje Despotovića Vuka od Budima kralj po pozlaćenu granu nasred mora:

Kada ga je Vuče razumio,
Teško čeko, dok zorica dodje.
Teže su ga brige popanule,
San na oči nikako mu ne će,
Od muke se po krevetu kreće.
Dok zorica pomolila lice,
Krenu Vuče iz svoje ložnice,
Pa pojaši vranca debeloga
I goni ga na morsku obalu.
Kad je bio u crnu goricu,
Nješto Vuka iz gorice viče:
„Vrat' se natrag, Despotović-Vuče!
Ti ćeš prije izgubiti glavu,
Nego l' don'jet pozlaćenu granu.“
Za to Vuče haje i ne haje,
Već on goni debeloga vranca
Pravo zdravo k moru na obalu.
Kad je bio u polje zeleno,
Nješto Vuka iz travice viče:
„Vrat' se natrag, Despotović-Vu-
Ti ne možeš donijeti grane, [če!
Nemoj bolan ludo gubit glave.“
Kao ništa da ne čuje Vuče,
Mamuzama dobra vranca tuče.
Kad je bio k moru na obalu,
Nješto Vuka iz vodice viče:
„Vrat' se natrag, Despotović-Vu-
Ti ne možeš donijeti grane, [če!
Nemoj ludo gubit svoje glave.“
Sada mlad se zamislio Vuče,

Što bi bilo najbolje činiti?
Ili bi se natrag povratio,
Il s obale u more skočio?
Sramota se natrag povratiti,
A žao mu glavu izgubiti
I u dvoru majku ucv'jeliti.
Odjašio debeloga vranca
I dao mu zobi izobila.
Konja vodi, ukraj mora hoda,
U duboke zaveo se misli.
Misli misli, pa na jednu smisli,
Da je bolje muški poginuti
Neg se ženski natrag povratiti.
Pa spomenu ime Isusovo
I prečiste djevice Marije:
V'jekom su mu u pomoći bili,
I sada ih u pomoć zaziva.
Pa pojaši debeloga vranca
I poteže svilenu maramu,
Š njome Vuče sveza svoje oči,
Da ne gleda svog na vodi jada.
Pliva vranac kao morska riba
I dopliva do zlaćene jele.
Sveza oči, pa u more skoči,
Stade vranac pod jelom zlaćenom.
Osjeti se Despotović-Vuče,
Da je došo pod jelu zlaćenu,
Pa on diže svoju desnu ruku
I uzlomi pozlaćenu granu.
Povikaše djeca sa jelice:
„Ostav' granu, Despotović-Vuče!
Ti ne nosi naše očevine,
Očevine, a i djedovine,
Dok je na nam naše crne glave.
Ne ćeš Vuče odnijeti grane.“
Za to Vuče ni malo ne haje,
Već povrati vranca od megdana
I goni ga natrag na obalu,
A sve djeca oko njega skaču.
Vodom pršču, zal'jevaju Vuka
I njegova debeloga vranca.
Hoće nješto da odvuče Vuka
I utopi debelog mu vranca.
Kad je bio blizu do obale,
Stade vranac, plivati ne može,
Za grivu ga nešto prehvatilo.
Kad to vidje Despotović-Vuče,
Oštru sablju iz kora izvuče,
Uze granu u lijevu ruku,
Svilen dizgin u bijele zube,
Britku sablju u desnicu ruku,
Pa spomenu ime Isusovo
I prečiste djevice Marije,
Pa razmanu vrancu oko glave,
Sabljom manu i tamo i amo.
U tom vranac hoda primakao
I na suho izvukao Vuka,
A sad ga je Vuče odjašio,
Natače mu zobi izobila.

Ispor. u Obradovića br. 12. (u „dodatku“ k pjesmi 80 „Ženidba ognjevitoga Vuka“), gdje Vuk ukrši „zlata bora granu.“

54. i 55.

Zmaj ognjeni i gospodja Milica. — Zmaj ognjeni i Višnjevića Jele.

Na ove su pjesme nalik pjesme: u Glavića sv. IX. br. 31. i sv. XXXII. br. 103.; u Kačića br. 22.; u Svilokosa br. 13. i u Šurmina br. 2.

U Glavića: br. 31. (iz Luke na Šipanu — od Gusta Agačića; st. 332) car je Lazar u Trebinju bijelom. Zmaja od Jastreba, koji ljubi caricu Milicu, ubija Relja Krilatnik:

Teke Relja zmaja pogubio,
Isti čas je care preminuo.
Prevrće ga s desne na lijevu,
Al odavna care preminuo.

Prevrće ga Milica gospodja,
Kad to vidje Milica gospodja,
Da je njojzi care preminuo
I grešnom se dušom razd'jelio,
Živu srcu odoljet ne može,
Nego se je noža dobavila,
Sama sebe u srce udrila,
Mrtva caru na krilace pade.
Kad u jutro zora osvanula,
Glas ti dade Relja Krilatniče,
Glas ti dade po gradu Trebinju,
Da preminu care i carica,
Otkad Relja zmaja pogubio.
Skupiše se gospoda trebinjska,
Tešku žalos oni napraviše,
Ukopaše Laza i Milicu,
Zatim Relju dvoru opraviše.

U pj. br. 103 (iz rukopisa u jednoj kući u Dubrovniku; st. 136) zmaja od Jastreba ubija Vuk ognjeni:

Od Vuka se zmaje prepadnuo,
Devetero glava ispuštio,
A trideset oči izvalio,
On da bi se prepadnuo Vuče.
Al se Vuče prepadnuo nije,
Nego ljuta zmaja udario,
Udari ga medju oči crne
Sa svojijem kopljem vilinskijem,
A pogazi hatom debelijem.

Vilinsko koplje mu je darovala vila.

U Kačića (iz Brista kod Makarske u Dalmaciji; st. 138) bol boluje Knjeziću Lazare „na dušeku devet godin' dana." Dolazi k njemu Manda, ljuba vjerna sva „žuta žutkovita", jer je ljubi iz gorice zmaj. Zmaja ubija od Crnoga Vuče, koji ima konja golemoga, što su ga bijele odgojile vile i „ćordu brijatkinju", što su mu je darovale vile. Čim je Vuče zmaju glavu odsjekao, zaište Lazar toga konja i ćordu, a kad mu je Vuk ne će da pokloni:

Iz potaje ćordu izvadio
Rusu glavu Vuku odsjekao,
Odnese mu konja golemoga,
Što mu b'jele odgojile vile,
A i onu brijatkinju ćordu,
Što mu b'jele darovale vile.

U Svilokosa (iz okoline dubrovačke; st. 135) zmaj ispod sebe pušta vatru živu, pa dorinu Vukovu grivu upalio:

Grivu doru, a Vukove brke.
Kad se Vuče u nevolji nadje,
Onda pusti dvije kose ljute,
Pa prekosi ognjenoga zmaja.

U Šurmina (iz Banjaluke u Bosni — od Ivana Pajića; st. 79) zmaja ognjevitoga pogubi Pokrajčić Pavle na svome šestokrilu alatu. Kad ga opazi zmaj žestoki, prne nebu pod oblake, a Pavle će svomu alatu:

„Aj alate, da s' po Bogu brate!
Otpušćaj mi sve šestera krila,
Da stignemo zmaja žestokoga;
Alat mu je otpustio krila,
Sustigoše, zmaja pogubiše."

56.

Banović Strahinja.

Na ovu su pjesmu nalik pjesme: u Smičiklasa br. 81. i u Vukelića br. 20.

U Smičiklasa (iz Žumberka; st. 158) Strahinja je najmladji zet cara Lazara. Dvore mu popali i ljubu odvede beg od Novoga. Ne da caru pogubiti nevjernu ljubu veleći:

„Svaka ženska budalasta glava,
Dugovlasa, a kratkoga uma,
Ona ne zna, što Bog zapov'jeda,
Već mi gleda, kud mi voda teče."
Kad je care zeta razumio,
Od mila je suze oborio
I svoga je zeta poljubio.

U Vukelića (iz Dréžnika u Hrvatskoj; st. 581) pjeva se isto o Zrinoviću Nikoli. Ženu mu je ugrabio buljubaša Babić Dujas. Najprije se pjeva, kako se Zrinović Nikola oženio kćerju Juga Bogdana.

57.

Bog prepisuje carstvo.

Po motivu, da se caru navješćuje propast carstva, vrijedno je zabilježiti pjesmu u Smičiklasa br. 75. (iz Žumberka), koja glasi ovako:

Što se sjaje od istoka sunce?
Je li sunce, je li mjesečina?
Nit je sunce, nit je mjesečina,
Već se sija crkva Ravanica,
U njoj sjedi Isus sa nebesa:
U ruci mu pero pozlaćeno,
A pred njime drobana knjižica.
On zaziva sveca Nikolaju:
„Slugo moja, sveče Nikolajo!
Nadar tebi drobanu knjižicu
I nosi je caru k Varaždinu."
Al govori svetac Nikolaja:
„O Isuse, dragi gospodine!
Malen jesam, hoditi ne mogu,
Evo si mi svetac Nikolaja,
Stvorit ću te sivijem sokolom,
Pa ju meći pod lijevo krilo.
Stvorio ga sivijem sokolom,
Meće knjigu pod lijevo krilo.

Ode Niko s knjigom k Varaždinu.
Kad je doša u careve dvore,
A cara je u ložnici naša,
Metao mu knjigu pod uzglavlje.
Kad se care od sna razabrao,
Segne rukom pod svoje uzglavlje,
Knjigu štije, grozne suze lije.
Al ga pita carica gospoja:
„Jel ti Boga, care gospodine!
Otkud knjiga, što li zapov'jeda?"
„„Ne pitaj me, carica gospoja!
Evo piše Isus sa nebesa,
Da ć' od mene otpadati carstvo
Kao grešna duša od andjela.""

Izpor. i pjesmicu u Smičiklasa br. 8. (iz Žumberka):

Vijao se siv sokole
Iznad dvora Kostadina,
Gledala ga sva gospoda,
Sva gospoda Lomadija
I sam care Kostadine.
Svi ga oni k sebi zvali.
Što ga oni bolje zvali,
To se soko više vija.
On mi spušća drobnu knjigu,
Nju mi štije samouče,
Samouče samo djače.
Pitala ga sva gospoda,
Sva gospoda Lomadija
I sam care Kostadine:
„Boga tebe, samouče,
Samouče, samo djače!
Što ti knjiga zapov'jeda?"
„„To mi knjiga zapov'jeda:
Da će rati nastojati
I sirote ostajati.""

58. i 59.

Boj na Kosovu.

O boju na Kosovu spominjemo još pjesme: u Ilića II. br. 44. i u Obradovića br. 30.

U Ilića (iz Banovaca u Slavoniji — od slijepca Martina Grgeševića; st. 574) pije vino u Kruševcu gradu knez Lazar sa svoja tri zeta:

Tri su zeta, svaki svoje ćudi,
Svoje ćudi i svojeg mišljenja:
Ta jedno je Vuče Brankoviću,
A drugi je Miloš Obiliću,
A treći je Toplica Milane.

Piše vino tri bijela dana. Kad je trećem na zahodu bilo, eto ti Bogdan-Jugovića s devet Jugovića, Lazarovih šurjakova, sestri u pohode. Lazar ih lijepo primi i sjede uz gospodsku trpezu. Kad su gosti malo založili, stadoše vinom nazdravljati:

Nazdravljali tri bijela dana,
A kad bilo trećem na zahodu,
S punom čašom nazdravio Lazo,
S punom čašom Miloš-Obiliću:
„Zdrav, Milošu, vjero il nevjero!
Ni u moje, ni u tvoje zdravlje,
Već u onog, koj' će me izdati
Na Kosovu, na ravnomu polju."

Kad je Miloš čuo, što govori Lazar, skoči junak, drugu čašu hvata, pa govori tiho, istinito:

„Čuj Lazaru, čestito kolino!
Čestit bio, tko te je rodio,
Čestitijeg tebe othranio!
Poslušaj de, što ću ti kazati:
Nevjera ti kod kolina sjedi,
Nevjera je Vuče Brankoviću,
On će tebe sutra iznevjerit
Na Kosovu, na 'nom ravnom polju:
Ta Vuče je vjera i nevjera.
Nu da vidiš, moj čestiti kneže!
Tko je vjera, tko li je nevjera,
Tko j' Milošu, a tko li je Vuče,
Ova čaša nij' u tvoje zdravlje,
Već u sreću onoga junaka,
Koj' će sutra pogubiti cara!"
Kad je Miloš čašu ispraznio,
Knezu Lazi dalje je zborio:
„Ta poslušaj, čestiti Lazaru!
Kada sutra to kreševo bude,
Ja ću otić do carskog šatora,
Sjeć ću Turke i l'jevo i desno,
Da dospijem sam do silnog cara,
Nad njime ću šator zbojdisati,
Pa Murata cara rasporiti,
A stat ću mu nogom na vilicu,
S mačem ću mu jezik izvaditi,
Mrtva cara Turkom ostaviti,
Neka vide Turci i kauri,
Tko je vjera, tko li je nevjera."

Kad je Miloš riječi dovršio, odmah se diže od gospodskoga stola i ode s pašancem u carevu vojsku i raspori cara Murata u svilenom šatoru:

Al pašancem loša sreća bila,
Ne mogoše da do Laze dopru,
Ter podviknu baba sa čardaka:
„Čujte, Turci, budalaste glave!
Što držite koplja u šakama,
Te od koplja šumu ne činite?
Kaurski su konji goropadni,
Oni će se na koplja nabosti,
Vi sicite konje po kličicah,
A junake gore po mišicah,
Da se ruše ko klasnato snoplje,
Jer su vašeg rasporili cara."
Kad je Miloš razumio r'ječi,
Što govori baba sa čardaka,
On obrnu svojega kulaša,
Pa potjera babu sa čardaka.
To ne bila baba sa čardaka,
Već to bila prebijela vila.
Ufati ju Miloš-Obiliću,
Pa udari š njome o ledinu.
Kako j' lasno š njome zamahnuo,
Veliki je prolom prolomio
I iz zemlje vodu istjerao,
Koja se je u potok stvorila,
Prozvala se Marica vodica
I protiče kroz Kosovo ravno.

Istom što je vodica potekla, sjeti se Miloš, da nije stao caru na vilicu, ni na maču jezik izvadio. Vrati se carskomu šatoru, da ispuni, što je obrekao, ali ga Turci uhvate i odvedu caru u šatore. Turci su svoga cara u kožu sašili, da im ne izdahne prije Miloša, pa stadoše mučiti Miloša „s'jekući mu i noge i ruke, a najposl'je i junačku glavu". Iza Miloša ispusti dušu i car Murat.

Zaevilila vila Podunavka nad dvorima Lazarovim i javi mu smrt Miloša Obilića. Kad je knez Lazo razumio glase, piše knjige na sve strane:

„Da se kupi vojska izabrana
Na Kosovu, na ravnomu polju.
A tko ne bi na Kosovo došo,
Proklet bio u svem i svačemu,
Pšenica mu nigda ne rodila
Ni u brdu vinova lozica,
Ni u kući ta muška dječica."

Jedna knjiga dodje Mušiću Stevanu. On doziva slugu Desimira, neka izvede dva dobra konja i skupi junake na Kosovo. Desimir izvede konje i razašalje mlade telale:

„Da telale svuda naokolo,
Tko j' za sablju i konja jahaća,
Da se diže na Kosovo ravno."

Kad se vraćao Stevi na čardake, sustavi ga Stevanova ljuba i kroz plač ga zamoli, neka moli gospodara, da ne ide na Kosovo ravno. To je slušao Mušić Stevan, ali ne mari, već podje na Kosovo sa svojim slugom Desimirom. Istom malo postojalo vrijeme, susretoše „Kosanku" djevojku sa zlatnim klobukom, što ga je u Sitnici „mutnoj i krvavoj" uhvatila. Stevo pomno razgleda klobuk, i:

Kad je Stevo klobuk razvidio,
Klobuk štije, grozne suze lije.

Sluga ga Desimir zapita, koji je junak poginuo?

Odgovara Mušiću Stevane:
„Pogino je Južе barjaktaru,
To najstar'ji Jug-Bogdanov sine,
Bojat se je, da smo zakasnili."

Požure se na Kosovo i nadju Lazara gdje pričešćuje vojsku. Zametne se boj i za malo vremena silna turska izginula vojska:

U to vrime sunce pomrčalo
I sakrilo svoje zlatno lice
Da ne vidi srama ni žalosti,

jer je Vuk Branković izdao vojsku. Turci uhvate ranjena Miloša i odvedu ga u carske šatore, da vidi mrtvoga Murata' i uz Murata Miloša Obilića. Kad je Lazo Miloša spazio, prokune Brankovića Vuka i sruši se na mrtva Murata.

Izginula sva silna vojska, samo uteče dijete Mladeta, koji javlja pogibiju kneginji Milici:

„Sve pogibe, nitko ne uteče
Osim mene tužne zlokobice,
Da izv'jestim i dušu ispustim."
L'jepo ga je Mila sahranila,
L'jepo mu je za dušicu dala,
Pa mi gleda na Kosovo ravno,
Al s Kosova nitko se ne vraća.

U Obradovića (iz Maleševaca kod Grahova u Bosni — od Goluba Štrpca; st. 191) pije vino car Lazar, a služi mu vino carica Milica. Milica ga pita, zašto odgoni na Kosovo devet braće njezine i desetoga starca Jug-Bogdana, a nijednoga ne ostavlja s njome u Kruševcu. On joj odgovara, neka sjutra ustavi Boška Jugovića, da ostane s njome u Kruševcu. Kad nitko ne će da ostane s Milicom u Kruševcu, ona pade kao studena stijena, a sluga je Goluban odnese u bijelu kulu. Branković Vuk izdade carevu vojsku:

Odvede mu dvanaest iljad' vojske,
Dvanaest iljad' oklopnika ljudi.

64.

Bolani Dojčilo i crni Arapin.

Na ovu pjesmu nalik su pjesme: u B. Grgića br. 12.; u Ivančića br. 25.; u Kačića br. 84.; u Mikuličića br. 31.; u Nališa br. 56.; u Ostojića II. br. 25.; u Pavlinovića br. 28.; u Smičiklasa br. 9.; u Šestića br. 18. i u Trnskoga br. 8.

U B. Grgića (iz Mravinaca u spljetskom kotaru: st. 176) sagradio je troglavi Arapin kulu u Solinu i traži za noć po lijepu djevojku. Ivan ga Zoričić ubije, ali kad kod kuće leže: „zemlji leže i dušicu pusti."

U Ivančića (iz Bogomolja na Hvaru; st. 146) junak je, koji boluje i ubija Arapina: „Solinjanin Ivo," a sestra mu Andjuša.

U Kačića (iz Brista kod Makarske u Dalmaciji; st. 104) bolan je junak Gojčić Ivan. Kad dodje red na njegovu sestru, da je ljubi crni Arapin:

Teško cv'jeli Ivanova seka
Sve nad glavom brata rodjenoga,
Na obraz mu jedna suza pala,
Vr'jela bila, pa ga oparila.
Kroz san čuje Gojčiću Ivane,
Kroz san čuje, kroz san progovara:
„Kulo moja, pusta ne ostala!
Skoro sam te sagradio Ive
L'jepom st'jenom i crljenom cr'jepom,
A sad si mi kulo prokapala!"
Al Gojčiću seka progovara:
„Oj Gojčiću, brate od matere!
Ti ne kuni svoje kule b'jele,
Jer ti kula prokapala nije,
Nego suze od oka mojega."

Bolan junak pozove sestru, neka podje u zelene livade:

„Izbiri mi pelivan-djogina,
Osedlaj ga sedlom svakojakim,
Zauzdaj ga uzdom madžarkinjom,
Potpregni ga zmijom šarovitom."

Sestra to učini, a Gojčić posiječe Arapina:

Pa se vraća dvoru bijelomu,
Pa sestricu svoju dozivao:
„Vele mila, moja seko draga!
A nu podji crkvi manastiru,
Dovedi mi redovnika fratra,
Ispovjedi nek me i sahrani."
Kad je seka brata razumila,
Ona ode crkvi manastiru,
Dovede mu redovnika fratra,
Ispovjedi i sahrani njega,
Pa primini, pokojna mu duša!
A neka je Ive priminio,
Kad sam sebe bio osvetio.

U Mikuličića (iz Novoga u Hrv. Primorju; st. 95) razbolio se Dojčinović Janko:

Devet let je junak bolovao,
Od kosti mu j' otpadalo meso,
Kroz lebra mu prolitale muhe.
Kad deseta nastade godina,
Odbigne mu majka i ljubovca,
Već da ga ni sele ostavila.
Janko svojoj seli govoraše:
„Aj Janjice, aj moja sestrice!
Da je meni za gore vodice,
Čini mi se, da bin ozdravio."

Sestra otide po vodu:

Na vodi su turske šatorove:
Prvi šator Mehmedića Vuka,
A druge su ostalih Turaka.
Van izajde Mehmediću Vuče
Spod svojega zelena šatora,
Pak zaviknu iza svega glasa:
„Budi fala svecu Muhamedu!
Ljubio san Dojčinovu majku,
Ljubio san majku i ljubovcu,
Još da mi je selu obljubiti,
Ne bin maril da bin poginuo."

Sestra se vrati s vodom i pripovjedi to bratu, koji se sada sam digne u goru i posiječe Vuju.

U Nališa (iz Bogomolja na Hvaru; st. 142) ista je pjesma kao i u Ivančića.

U Ostojića (iz Grabovca na Braču — od Katice Munitić; st. 117) boluje u Solinu Ivo. Svi ga odbjegoše, samo nije odbjegla sestra Andjelija. Bolan junak pošalje je po vodu iza gore, a na vodi je Pašić vezir, što ju je u majke prosio, a ona ga nije htjela. Pašić se zaklinjao, da će joj obljubiti lice „jal u polju na rudini travi, jal za gorom na vodici hladnoj." Andjelija obuče bratovo odijelo, prevari Pašića i donese vode.

U Pavlinovića (iz Dalmacije; st. 131) Solinin Niko ubija Filipovića Vuka, kojemu su davali mita velikoga: „na dan ovcu i barilo vina, na noć daju ljubiti djevojku".

U Smičiklasa (iz Žumberka; st. 156) bolana Dojčina ostavila mati i ljuba Andjelija, samo nije „Jerosava seja." Bolni junak pošalje sestru za goru na vodu, jer mu se čini, da će mu biti lakše. Kad dodje u goru, kraj vode je šator razapet:

Pred šatorom koplje udarano
I za njega bedevija vežen,
U šatoru Arap keserdžija,
I uz njega Dojčinova majka
I nevjerna Andjelija ljuba.
Još pop'jeva Arap keserdžija:
„Ljubim majku mladoga Dojčina
I ljubim mu Andjeliju ljubu,
Ljubit ću mu Jerosavu seju,
Njeg've b'jele zapaliti dvore,
Po kućištu repu posijati,
Njeg'vu b'jelu odsijeći glavu,
Odnesti mu zelenu dolamu.
Na kojoj je trideset putaca:
Svaki košta trideset dukata;
Odnesti mu sablju okovanu,
Odnesti mu dobra konja doru."

Sestra to kaže bratu, a on se digne i odsiječe Arapinu glavu. Materi izvadi crne oči, a nevjernoj ljubi propori dojke i kroz dojke promoli ruke.

U Šestića (iz Kupresa kraj Fojnice u Bosni — od Mata Nevjestića; st. 233) ubija crnoga Arapina Smiljanić Ilija.

U Trnskoga (iz Banske Krajine u Hrvatskoj; st. 178) od prilike kao u Smičiklasa.

66.

Djurdjeva Jerina.

Na tu su pjesmu nalik pjesme: u Kačića br. 99.; u Mikuličića br. 43.; u Murata br. 5.; u Nedića br. 1. i u Rakovca br. 74.

U Kačića (iz Brista kod Makarske u Dalmaciji; st. 83) car čestiti oslijepi svoje dvije šure „Ivu jednog, a drugog Stjepana":

Za Ivana ne moli se nitko,
Za Stjepana sirota djevojka:
„Nemoj care, mili gospodare!
Za nj me stara obećala majka,
Obećala i prsten je dala.
Kad sam mlada u povojku bila
U bešici mile majke moje,
Za Stjepana obećala majka,
Obećala i prsten prijala."

Na to se car smilovao, Stjepanu oči oprostio, a Ivanu oči izvadio. Ali dolazi jedina sestrica, pa je caru tiho besjedila:

„Ajme care, mili gospodare!
Što pogubi sivoga sokola,
A ostavi zmaja ognjenoga,
Što će smaknit i mene i tebe."

Na to se car rasrdi i izvadi oči Stjepanu:

Ma Stjepane caru besjedio:
„Ah moj care, mili gospodare!
Daj ti meni konja ulomljena,

I da' nu mi tuparinu ćordu,
Pa pusti me na 'no polje ravno,
Za mnom pusti trista janjičara,
Ti izadji na prozor od kule,
Pa pogledaj, care gospodare!
Kako će me raznositi ćorde."

Car to učini, a Stjepan pozove svoje bijele vile, koje su mu i dosad u nevolji bile:

Do tri b'jele doletile vile:
Jedna mu je ćordu naoštrila,
Druga mu je konja razigrala,
Treća mu je oči napravila.

Posiječe sve Turke i otkine caru glavu:

Pa uhvati jedinu sestricu,
B'jele joj je prorizao dojke,
Kroza nje je provlačio ruke,
Sve joj kožu na kaiše kroji,
A meso joj mjeri na librice;
Crne joj je oči izvadio,
Zanajpotla glavu otkinio.
I još joj je bio besjedio:
„Eto tebi, nevjernice seko!
Da si vjerna, ne bi poginila."

Ode dvoru bijelomu, uhvati slijepa brata za bijelu ruku, pa ga odvede na polje široko:

Kada došli na polje široko,
Viče St'jepe iza svega glasa:
„Gdje ste vile, moje posestrime!
Dosad ste mi u nevolji bile,
Bud'te i sad, moje b'jele vile."
Do tri b'jele doletile vile,
Pa Ivanu oči napravile,
Otolen se dvoru podigoše.
L'jepo jesu braća skladovala,
Ljepše puno nego li su prvo.

U Mikulićića (iz Hrv. Primorja; st. 95) piše Milica, kći despotova, staroj svojoj majci, da joj pošalje u pohode braću, jer je već devet godina za carom udata, a braća je nijesu pohodila. Majka ih otpravi, a car ih lijepo dočeka. Sjutradan podje car u lov i uzme sa sobom dijete Stjepana:

A ostane Lazar, dite mlado,
I on side za stole careve,
Meće na se krunu cesarovu
I dozivlje Milicu sestricu:

„Aj Milice, aj moja sestrice!
Lipše bi mi carstvo pristanulo
Nego tvomu caru gospodinu.“

To se njoj na žao dalo, pa reče caru, kad se vratio iz lova:

„Aj čestiti care gospodine!
Zel si sobon zmiju od planine,
Ostavil si zmiju, zmaja ljuta,
Ko će tvoje dvore popaliti
I tebi će carstvo otimati,
Slipi mi ih, mili gospodine!“
A njemu se s manjin ne mogaše,
On ih meće u škuru tamnicu.
A kada je za obedon bilo,
Idu slipit Stipana dijete,
Za njega je sva korpa molila,
Nisu mogli cara umoliti.
Idu slipit Lazara dijete.
Za njega ni nitko ni molio,
Već što jedna sirota divojka.
Već je bila skoro umolila,
Grih nanese Milicu caricu
I ona je caru besidila:
„Bora tebi, care gospodine!
Oslipil si zmiju od planine,
Ostavil si zmiju, zmaja ljuta,
Ki će tvoje dvore popaliti
I tebi će carstvo uzimati,
Slipi mi ga, mili gospodaru!“

Tri su godine bili slijepi u tamnici, a kad nastade četvrta godina, zovu Milicu sestricu:

„Aj Milice, aj naša sestrice!
Otkini nam kiticu lozice,
Da vidimo, koja j' doba lita.“

Otkine im kiticu lozice, a oni je zamole, da ih pusti na dvorove majci. Kad ih ugleda majka, jadna im je govorila:

„Kćerko moja, prokljeta ga bila!
Štogod rodiš, draga kćerko moja!
Sve ti bilo i nimo i slipo.“

Zamalo carica zaisto rodi dva slijepa i nijema sina.

U Murata (iz Luke na Šipanu u Dalmaciji; st. 719) Jerina gospodja daje kćer Margaritu caru od Stambola. Za malo vremena pošalje ona dva svoja sina sestri u pohode. Kad ih sestra ugleda, zamoli cara, neka braću oslijepi i slijepe ih pošalje „majci na tragove“. Car veli, da je grjehota oslijepiti braću, ali ona mu govori:

„Osl'jepi ih, care gospodare!
Pa ih stavi na dobre dorine,
Braća moja da ne vide doma.
Oba moja preminut će brata,
Silno će nam blago ostadnuti!“

Car tako i učini. Na putu u gorici zelenoj premine nejak Nikolica. Grgur ode dvoru bijelomu i kad preboli rane, isprosi za ženu sestru devet Jugovića, koja mu porodi muško dijete:

To je čedo puno zlamenito,
Na glavi mu tri vučija prama,
A na bedri korda upisana,
A na ruci koplje od megdana.

To obazna Grgurova majka i pozove Turke Smederevce, neka pogube to dijete, jer će osvetiti baba svoga, kad odraste. Sve to slušala Mara, žena Grgurova, prostirući platno. Hitro pokupi platno i sve kaže Grguru svome. Bojeći se Turaka odnese čedo kralju budimskomu, da ga goji. Kralj primi dijete, a Mara se srećno vrati dvoru svome. Mladi Vuk lijepo podraste, a kad je Mari, kćeri kralja budimskoga, izbirati junake, ne će niti bana Pavlimira, niti bana Banović-Stjepana, niti mlada Banović-Sekulu, već Vuka, što ga dobro znade i poznade. Do malo vremena udare Turci na kralja, a on sakupi vojsku sa zmajognjenim Vukom na čelu. To je bilo žao Pavlimiru, pa se odvuče u goru, a kad se boj razmetnuo, tada se iz gore izvuče:

Stane turske sjeći mrtve glave,
Kak' da ih je živ'jeh os'jecao.
A on junak zmajognjeni Vuče,
On uhiti pašu Kontromana
I dava ga banu Pavlimiru:
„Pobratime, bane Pavlimire!
Na ti sv'jetla pašu Kontromana.
Ti ga vodi Budimu b'jelomu,
Ti ga daruj kralju gospodaru,
A ja idem ramnu Smederevu,
Idem moje pohoditi majke
I mog baba, sl'jepoga Grgura,
I prigledat ramno Smederevo."

Pavlimir se pohvali pred kraljem, da su se svi dobro ponijeli, samo je Vuk nevjeru učinio. Vuk je srećom imao dobra prijatelja u Budimu, koji mu je svaku dokazao, pa i ovu. Junak odmah ode u Budim i izbije Pavlimira.

U Nedića (iz Brčkoga u Bosni; st. 510) majka hrani troje siročadi: Stjepana, Nenada i Jelku. Stjepana oženi „podaleko iz zemlje madžarske od onoga Filipa Madžara", a kad je Jelka bila za udaje, navalili prosci sa četiri strane:

Sedam kralja od sedam zemalja,
Od Sibinja Sibinjanin Janko
I delija Kraljeviću Marko;
Od Stambola, grada bijeloga,
Prosio ju beže Kasum-beže.
Cura smeće, nijednomu ne će.

Pita majka nejačka Stjepana, komu će Jelku pokloniti. On bi je najvolio dati od Sibinja Janku, „jer je Janko roda gospodskoga, a još više srca junačkoga", a mati je hoće da dâ begu Kasum-begu:

Al joj veli nejačak Stjepane:
„Ja bora ti, moja stara majko!
Što s' pod starost pamet izgubila,
Pa bi kćercu za Turčina dala,
Zar da damo vjeru za nevjeru?"
Razljuti se Stjepanova majka,
Pak ošinu nejaka Stjepana.
Kako ga je lako udarila,
Dva mu mlaza krvi poletila,
Dva mu b'jela pokrutila zuba.
Al joj veli nejačak Stjepane:
„Podaj s vragom, kud je tebi drago."

Mati napiše knjigu na koljenu i pošalje je begu Kasum-begu, neka kupi kićene svatove. Kasum-beg dodje i odvede djevojku. Iza sedam godina otpravi majka Stjepana i Nenada u pohode sestri Jelici:

Dobre im je konje podmetnula
St'jepi vilu, Nenadu djogina,
Pak je onda knjigu nakitila,
U knjizi je kučka besjedila:
„O moj zete, beže Kasum-beže!
Evo tebi do dva tvoja šure,
Nisu šure, već tvoji dušmani,
Oni pr'jete bijelu Stambolu,
Da će njega vatrom zapaliti,
Tebi, zete, glavu odrubiti.
Već kad dojdu tvom bijelu dvoru,
Gledaj kako njiha prevariti
I desnicom tvojom pokoriti.
Knjigu dade nejačku Stjepanu,
Jerbo Stjepan knjigu štit ne znade."

Kad su išli kroz Stambol sokakom, nadju na vodi trideset djevojaka, što ih je zarobio Kasum-beg:

Govori im nejačak Stjepane:
„Oj bora vam tridest djevojaka!
Gdje su dvori bega Kasum-bega,
Kako bi ih mogo nalaziti?"
Djevojke mu po istini kažu:
„Ajde gori širokim sokakom,
Ti ćeš naći prebijelu kulu,
A pred kulom kamenu avliju.
Sva je kula limom pokrivena,
Na vrh kule od zlata jabuka,
U jabuci alem kamen dragi."

Kad su bili blizu kule bijele, ugleda ih Jelica sestrica i odvede u gornje čardake. Kad su bili za trpezom, ispade nejačku Stjepanu knjiga iz njedara. Dobavi je Jelica sestrica i razmota; a kad vidje, što govori knjiga, opoji braću i okuje ih, da se nijedan ne može braniti. Vrati se beg iz planine „iz šumske lovine" i hoće da pusti šure dvoru bijelomu „nek vesele ostarjelu majku", ali ne da ljuba, već ga podgovori, da im izvadi oči. Ovako slijepi vrate se kući, gdje ih žena Stjepanova hrani i oda zla brani. Zamalo porodi se u Stijepe čedo, a majka mu lijepo ime postavila: nejačak Nenade. To je babi vrlo mrsko bilo i pozove Kasum-bega, neka dodje i odnese dijete, koje će mu se do dvadeset i manje godina ljuto osvetiti. To čuje Nenadova majka i odnese dijete bratu Filipu Madžaru. Kad je Nenad malo podrastao, digne se da vidi svoju majku i rod:

Kad je ujak r'ječi razumio,
Kupi njemu debela djogata,
Za njeg dade hiljadu dukata;
I kupi mu svijetlo oružje,
Kakva ne bi u Kraljević-Marka,
Opremi ga kao carskog sina.
Baci ujo Nenada na djogu,
Al je djogo tovan i bijesan,
Po tri koplja u nebesa rilja,
A četiri zemljom po ćenaru.
Ušim striže po nebu oblake,
A nogama grobnice iskapa,
Iz nozdrva živ mu plamen svira.
Plahnuo se Filip za nećaka,
Da mu djogat ne zbaci dječaka.

Nenad otide dvoru majke svoje i kad vidi slijepa oca i strica, ode u Stambol i posiječe bega i begovicu, a baku zakopa živu u zemlju „sve do stara i škvorava vrata":

Nenad hode, jato vrana dojde,
Živoj babi oči iskopaše,
Iskopaše, pa ih požderaše.
Tako Nenad osveti babajka
I svojega strica rodjenoga.

U Rakovca (iz Gornje Krajine u Hrv.; st. 2[illegible]6) čestiti car Sulejman zove tasta svoga „od Smedera kralja“, neka dodje pohoditi svoju kćer. Ako ne će sam da dodje, neka šalje dva despota mlada „Stevana i Glišana“. Kralj doziva trideset vojvoda i pita Odojčeta Vuka, što bi učinio. Vuk odgovori, da ne šalje djecu na daleko:

Rasrdi se Jerina kraljica,
Udri Vuka po desnome licu
I b'jelo mu iskrvavi lice.
Trgne Vuče svilenu maramu
I s maramom lice saklonio,
Da vojvode ne gledaju lice.
Al besjedi Odojčeta Vuče:
„Fali Boga, gospoja kraljice!
Što ti jesi od Smedera kralja,
Ja bi tebe bolje udario,
Da bi zube po travi kupila.“
Al besjedi Jerina kraljica:
„Gospodaru, od Smedera kralju!
Šalji djecu sestru pogledati.“

Kralj posluša Jerinu i pošalje djecu sestri Marici u pohode. Otac ih lijepo svjetuje:

„Draga djeco, dva despota mlada!
Kad sretete sirote na putu,
Vi ih, djeco, s novci podarujte.
Kad budete, djeco, na kvart'jeru,
Ono jed'te, što domaćin dade.
Kad dodjete do Stambola grada,
Do onijeh gvozdenih ćuprija,
Tamo će vas paše dočekati,
Oni će se vami poklanjati,
Vi se njima ljepše poklanjajte.“

Drukčije ih svjetuje opaka Jerina:

„Kad sretete sirote na putu,
Vi ih, djeco, s konjma pogazite.
Kad budete, djeco, na kvart'jeru,
Traž'te jesti, što domaćin nema;
Kad budete blizu Carigrada,
Do onijeh gvozdenih ćuprija,
Tamo će vas paše dočekati,
Oni će se vami poklanjati,
Udrite ih lakim buzdovanom.“

Djeca poslušaju majku. Car Sulejman dade izvaditi oči Glišanu i Stevanu, pa ih slijepe otpravi kući. Za njima idu tri čauša mlada, da slušaju, što će divaniti. Kad čuju, da je sve kriva mati Jerina, vrate se u Stambol i kažu caru, kako je svoju dušu ogriješio. Car se rasplače i pošalje tri kaura mlada, da povrate natrag despote. Lijepo ih pogosti i u kočijama otpravi u Smederevo:

Kad dodjoše dvoru bijelome
I sadjoše s velikih kočija
I odoše na gornje čardake,
On se svaki u džepove prima,
Svaki vadi do dvije jabuke,
I besjede dva despota mlada:
„Stara majka, Jerina prokleta!
Evo će te sini darivati
Crne oči namjesto jabuka.“
Cikne kralju kano zmija ljuta,
Sablju trgne i gubi kraljicu.
Al to gledi Odojčeta Vuče:
„Vidiš, kralju, Jerinog nauka,
Kako su ti djeca sad postala,
Sl'jepi sini u kraljestvu tvomu.“
Al je kralju milostivan bio,
Ipak sinom oficerstvo dade.

70. i 71.

Ženidba Sibinjanina Janka. — Ženidba Mata Srijemca.

Na ove su pjesme nalik pjesme: u Bišćana br. 25.; u Bunjevca br. 44.; u Klarića br. 16.; u Marijane Kovačević br. 54.; u Marjanovića br. 13.; u Marka Markovića br. 82.; u Ostojića II. br. 596.; u Peričića br. 49.; u Rakovca br. 88.; u Strohala II. br. 15.; u Tommasea br. 8. i u Vrbanića br. 10.

U Bišćana (iz karlovačke okoline u Hrvatskoj; st. 156) Janko vojvoda isprosio lijepu djevojku u Misiru: Misirkinju Janu. Misirska gospoda mu vele, neka ne uzima u svatove Sekule junaka, jer ne će prije rujna piti vina, dok ne vidi krvce od junaka. Sekula podje za svatima kao „mlado Vugarine“. U Misiru gradu najprije preskoči devet konja i desetomu sjedne u sedlo. Zatim ustrijeli na koplju jabuku i napokon prepoznaje djevojku izmedju devet mladih druga. (U svatovima su Kraljević Marko, Miloš Kobilić i mali Reljica.)

U Bunjevca (iz Zrinja u Hrvatskoj; st. 100) Sibinjanin Janko prosi Misirkinju Janju kao u Bišćana.

U Klarića (iz Vodostaja kod Karlovca; st. 171) vojvoda Janko podaleko prosio djevojku:

Tri mi hoda priko polja ravna,
A četiri čez goru zelenu.

Isprosi latinsku djevojku, ali mu govori mudri Latinin, neka ne vodi sa sobom nećaka Sekule. Sestra skroji Sekuli kaludjersku „bradu i manduru“ i on podje sa svatovima kao „čiča kaludjer“. Inače ništa osobito.

U Marijane Kovačević (iz Severina na Kupi u Hrvatskoj; st. 62) ništa osobito.

U Marjanovića (iz Gornje Krajine u Hrvatskoj; st. 278) vojvoda Janko prosi „Misirkinju Janju od onoga dužde mletačkoga“. Kuma zove Kraljevića Marka, a prikumka Miloš-Obilića, za djevera malog Radojicu, ali ne zove Sekule nećaka. Kad odvedu djevojku, pozove dužd od Mletaka Milavera slugu, neka otme od svata djevojku, pa će ga vjenčati njome:

Kad to čuo Milavere slugo,
Meće na se devet čudnih glava,
Ama devet vilovskijeh glava,
Pa on ide na drum pred svatove,
Iz usta mu plaovit vjetar puše,
Iz nozdrva modar plamen lisa,
Iz očiju munje sijevaju.

Sekula ga konjem pregazio i devet mu glava odsjekao.

U M. Markovića (iz Prozora u Gornjoj Krajini; st. 115) Sibinjanin se Janko ženi po Sibinju i oko Sibinja, „on izabra za sebe djevojku, Sibanjkinju, lijepu djevojku".

U Ostojića (iz Grabovca na Braču — od Luke Dundića; st. 211) viju tri mrka vuka:

Jedan vije posrid Romanije,
Drugi vije, gdino Bosna vrije,
Treći vije nakraj Romanije.
Al to nisu do tri mrka vuka,
Nego su to tri gorska hajduka:
Jedno ti je Gavranović Bože,
Drugo ti je Komlen kaurine,
A treći je Senjanin Ivane.

Sva tri pobra sastadoše se u mehani nasred Bosne ravne. Sin Demetrije toči svakom drugu punu čašu, samo svomu babu Komlen-kaurinu ni pola čaše, jer se na nj rasrdio, što mu ne da junačko odijelo, da ide pobratimu Zadraninu Nikoli:

„Da mu budem curi za divera;
On se ženi od Ledjena gradu,
S lipom ćercom bega od Ledjena.
Al sam, babo, čudan sanak snio,
A da tamo kraj Ledjena grada
Da imade drvena ćuprija,
Da je na njoj hiljadu Arapa,
A prid njima troglavac Arape,
Da čekaju našeg pobratima,
Da će nam ga onde pogubiti.
Ako nêš mi, babo, dopustiti,
Da ja idjem njemu u svatove,
Kunem ti se i viru ti dajem,
Da ću otić, babo, u hajduke,
Po sebi ću četu sakupiti,
I još ću se, babo, poturčiti."

Otac ga pusti i on se otpremi do Ledjena. Put mu kazuje sluga Smiljanića Ilije Milutin:

Kad su došli blizu do Ledjena
A na onu drvenu ćupriju,
Putem im je loša srića bila,
Na ćupriji hiljadu Arapa,
Pa pitaju teškoga harača.
Ne pitaju para ni dukata,
Nego rusih od junaka glava.
Prid njima je troglavac Arape,
Na ćupriju noge prikrstio,
Ispod sebe ćordu položio.

Sluga Milutin posiječe na mejdanu troglavca Arapina, a Dimitrije razagna Arape. Kad dodju do Ledjena grada, pred kulom nadju od Senja Tadiju i još s njime četiri delije svezanih ruku naopako. Tadija im kaže, da je beg od Ledjena isjekao mnogo serdara i od Zadra drugih glavara. Dimitrije oprosti ruke Tadiji i sada oni prolome vrata od tamnice i puste pet stotina drugova:

Kad se lipo društvo okupilo,
Robe, pale po Ledjenu gradu,
Po Ledjenu sve su porobili
I žestokom vatrom popalili.
Samo ne da beže od Ledjena,
Ne da svoje zapaliti kule,

Nit on dade kotarskih serdara,
Već pogubi Zadranin-Nikolu
I još s njime dvista Zadranina.
Unda pusti zapaliti kulu,
Pa je u njoj izgubio glavu.
Otolen se društvo povratilo
Od Ledjena do Bosne ponosne,
Porobiše sela i gradove,
Mnogo oni blaga zapliniše
I u kitu roblja zarobiše,
I drugove mnoge oženiše,
A s lijepim Turkinjam divojkam.

U Peričića (iz Sukošana kraj Zadra; st. 145) vojvoda Janko prosi u cara djevojku „po imenu Ajku Desničarku.“

U Rakovca (iz Gornje Krajine u Hrvatskoj; st. 287) ovako se opisuje crni Arapin, koji se tisnuo za svatovima:

On se diže na velika krila,
On rasklopi a svoje čeljusti:
Gornja čeljust ode u oblake,
A dolnja se baš po zemlji vuče.
I isplazi dvanaest jezika,
Od prsa mu sijevaju munje,
Bilo vedro, pak se naoblači.

U Strohala (iz Stativa kraj Karlovca; st. 101) Janko isprosio mudru „Latinjanku,“ a mjesto Sekule zove se nećak Nikola („Mikula sestričak“).

U Tommasea (iz Dalmacije; st. 202) Milin, momče mlado, zaprosi djevojku u duždа Mlečanina. Djever mu je Kraljević Marko, kum Sibinjanin Janko, prvijenac Vuk Branković, prikumak Relja Bošnjanin, stari svat Miloš Obilić, a jendja crna vranetina. Kad su bili nasred Velebita:

Na njemu su obid postavili,
Skokom skaču, a kamenom meću.
Svim odskoči Milin, momče mlado,
I odbaci junačkim kamenom.
Gledale ih s Velebita vile,
Gledale su ter su besidile:
„Nu delije, Milin-juvedjije!
Gdi odskoči Marku pobratimu
I odbaci junačkim kamenom!“
Al govori vila starešica:
„Koja će ga ustriliti vila,
Evo njojzi polak starešinstva.“
Sve su vile planini letile,
Ter govore vili starešici:
„Nu ne strili mladjan-juvedjije,
Jer je Milin jedini u majke.“
Vran mu perčin pleća prikrivaše,
Od mila ga prigledat ne moreš.
A to vila ništa ne poznaje,
Neg namiće strile na tetive
I tetive na zlatne zubove,
I ustrili Milin-juvedjiju.
S ruke mu se kamen izmicaše,
Zove Milin starca Radoslava:
„Nu ti Boga, starče Radoslave!
Ljuto mene u srce udari,
Men' se čini, da me više nije.“
Ali striko njemu odgovara:
„Ne budali, drago dite moje!
A zar si se, sinko, pripanuo?
Kad dojdemo duždu mletačkome,
Da nêš umit s njime divaniti.
Jesi li se čaša pripanuo,
Striko će ih za te ispijati.“

Dodju u Mletke bijele, uzmu djevojku i odu svetom namastiru, da vjenčaju mladence. Kad vjenčaše mladence, odoše dvoru bijelomu lijepe djevojke. Praštajući se s tastom i punicom, reče Milin znajući, da ga je vila ustrijelila:

„S Bogom ostaj, divojačka majko!
Što me vidiš, već viditi ne ćeš.“
Kad razumi divojačka majka,
Ciči ona kao zmija ljuta
I proklinje dužda od Mletaka:
„Bog ubio dužda od Mletaka,
Gdi ja dadoh jadno dite moje
U neznano, jadna, za neznana.“
A kad dužde riči razumio,
On dozivlje Belavera slugu:
„Belavere, virna moja slugo!
Nu otidji u kamare gornje,
Meći na se dvije risovine,
Risovine i dvi medvidine,
I svu glavu zmaja ognjenoga.
I posidi dobroga dorata,
Posadi se na raskrižje puta.
Kada prodju svati i divojka,
Zubim škripni kao munja sinja,
Glavom hukni, kao gromak pukni,
Povrati mi jedinicu ćercu,
Dat ću tebi jedan tovar blaga,
Ter uživaj za života tvoga.“

Svi se svatovi razbjegnu, sam ostane Kraljević Marko s djevojkom i posiječe Belavera. Kad je Marko opet sakupio svate „kao vuče po gorici ovce“, šalje dva sokola živa, da uhvate „vilu starešicu“, da liječi Milina djuvegiju:

Potiraše dva sokola živa,
Natiraše Marku pod konjica.
Trže Marko pernog buzdovana
I udara vilu starešicu:
„Posestrimo, bila vilo moja!
Liči meni Milin-pobratima.“
Ino joj se činit ne mogaše,
Ona bere po gorici travu,
Daje piti mladom djuvegiji.
Odma junak na noge skočio.
Zdravo Milin ode svome dvoru,
Bila vila kroz goru zelenu,
Ter proklinje svakoga kovača,
Koji kuje perne buzdovane,
Pa ih daje onim budalinam,
Ter da tuku po gori sirote.

U Vrbanića (iz Gospića u Hrvatskoj; st. 243) vojvoda je Janko isprosio djevojku u cara Ladomira „tri dni preko polja ravna, a četiri preko gore crne“. Nećak je Miloš Voinović. Kad svatovi dodjoše usred planine:

Udariše iz gore ajduci,
Pred njima je Musa Vrbanusa,
Vata ga se Miloše čobane.
Iz Muse mi modar plamen bije,
Iz Miloša tija godinica,
Potrnu mi godinica plamen,
Raspara ga do svilene pete,
A u Musi tri srca junačka:
Jedno se je srce umorilo,
Drugo se je srce razigralo,
Treće srce i za boj ne znade.
Al govori Milošu čobane:
„Ala si mi uda, srećo moja!
De pogubi i boljeg junaka,
Od gore ću rdje poginuti.“
Tad je bilo, sad se spominjalo.

74. i 75.

Sekula se u zmaja pretvorio. — Banović Sekula i vila nagorkinja.

Ovdje ćemo spomenuti i ove pjesme o Sekulu i vili: u Glavića sv. XLVI. br. 141. i u Mažuranića br. 28.

U Glavića (Iz Luke na Šipanu — od Anice Begin; st. 458) kupi vojsku od Sibinja Janko „po Budimu i okolo njega", barjak nosi dijete Sekule:

L'jep je Sekul ko djevojka mlada,
Nema Sekul brka ni solufa,
Lišce mu je kako i jabuka,
Svileni ga barjak preklopio,
Vijaju se kite od barjaka,
U Sekula b'jela oko vrata.
L'jepo ti ga pogledati bilo!
Kad su bili zelenom goricom,
Vidjela ga vila Nadanojla,
(Ta je vila vilama gospodja),
Sekul bio njojzi omilio,
Pa Sekulu na barjak padnula
I njemu je vila govorila:
„Lijep ti si, dijete Sekule!
Uzmi mene Nadanojlu vilu,
Evo tebi tvrde vjere moje,
Do tri ću ti dobra nabaviti:
Prvo dobro, Sekule sokole!
S tvoj'jem dundom da megdan dobiješ
U Kosovu, polju širokome,
Da pos'ječeš careve delije.
Drugo dobro, sokole Sekule!
Silna ću ti dobaviti blaga.
Treće dobro, sokole Sekule!
Rodit ću ti za godinu sina,
Za drugu ga na noge staviti,
Treću s tobom na megdan spraviti."
Kad je Sekul vilu razumio,
Na b'jelu se vilu rasrdio,
Pa je vili Sekul govorio:
„Hod' otole vihru od planine!
Ne vjerujem u tvoje madjije,
Neg u Boga velikoga moga.
Moja me je svjetovala majka,
Da s' ne ženim vilom od planine,
E su vile vihri od planine;
Ni djevojkom jedinom u majke,
Jedinice da su razbludnice,
Ne boje se ni babe ni majke."
Kad to čuje vila planinkinja,
Razljuti se ka i vatra živa,
Ter obleti visoke planine
Na tri puta tamo i ovamo,
Na Sekula madjije bacila.
Tad Sekula glava zaboljela,
Svilen barjak nositi ne može.

Jedva dodje na Kosovo bojno i napiše bijelu knjigu sestrici Jelici, da mu dodje na Kosovo bojno, jer ga je opčinila vila Nadanojla. Jelica se obuče kao „medik od Budima“ i dodje na Kosovo:

Hitro skače sa konja na travu,
Pod svileni šator ušetala,
Svome bratu glavu podizala,
Vadila mu teške madjiluke,
Što mu ih je vila nametnula.
Jedni su mu pod desn'jem pazuhom,
Drugi su mu u kosam junačk'jem.
Sve isteže Jelica djevojka,
Bacila ih u džep od dolame,
Pa uzimlje bilja od izvida
I oblaga glavu Sekulovu.
Sekul tako u mrtvilu spava,
Jele podje niz Kosovo bojno,
Ide Jele na vodu studenu.
Kad je došla na vodu studenu,
Povadila iz džepa madjije,
Pa ih meće u vodu studenu.
To koliko ognjevito bilo,
Kad je hladna voda uzavrela
Na valove modre i krvave,
A Jele se nase povratila
Svomu milu bratu pod šatore.
Jedno diže s glave Sekulove,
Ono diže, a drugo oblaga,
Sekul spava kako da je zaklan.
Kad izidu četiri sahata,
Da ko vidi Jelice djevojke,
Ono diže s glave Sekulove,
Ono diže, a treće oblaga.
Mili Bože na svemu ti hvala,
Gdje preboli Banović Sekule!

Kad glas otide po vojsci carevoj, da to nije „medik od Budima“ već sestra Sekulova, pomami se turski car Mehmed i zamoli, neka mu pošalju toga medika, jer ga je zaboljela glava. Ona dodje i kad car hoće da je obljubi, istegne noža stambolskoga i probode ga.

U Mažuranića (iz Gornje Krajine u Hrv.; st. 4) šator penje ban Sekula „na planini na Papuči, na vilinom igrališću, sokolovom padališću, na vučjemu vijališću, na hajdučkom sastališću.“

Govori mu b'jela vila:
„Ne penj' šator, ban Sekula!
Na planini na Papuči,
Konje ću ti sakatiti,
A junake pomoriti.“

Za to bane niš ne haje,
Sapne šator na planini.
Kad je bilo o pol noći
Stade konji rizgetanja,
A junakov pomaganja.

Kad to čuje ban Sekula,
Pusti konje v ravno polje,
A hrtove u lugove,
A sokole pod oblake.
A junaci potekoše,
B'jelu vilu uhvatiše,
Ter ju pelju ban-Sekuli.
Moli mu se b'jela vila:
„Pusti mene, ban-Sekula!
Troje ću ti bilje dati:
Jedno ću ti bilje dati,
Da si srećan u družini;
Drugo ću ti bilje dati.
Da ti j' konjić brži vile;
Treće ću ti bilje dati.
Da ti ljuba sine radja."
A govori ban Sekula:
„Ne budali, b'jela vilo!
Dok je meni ujac Janko.
Ja sam srećan u družini,
I dok mi je ujac Janko,
Moj je konjić brži vile,
I dok mi je ujac Janko.
Moja ljuba sine radja."

U Glavića veli vila Nadanojla Sekulu, da će mu dati prvo dobro, da dobije mejdan sa svojim dundom Jankom. O tom mejdanu ima pjesma u Vijolića III. br. 34. (iz Orašca kod Dubrovnika — od Ivana Ćurčije; st. 326). Od Sibinja Janko moli svojega sestrića Sekula, da mu pokloni krilata putalja, ćordu ćemerliju, koja siječe „pancijer košulju", pušku granajliju, koja bije ždrala pod oblakom, krilo i čelenku:

A besjedi od Sibinja Janko:
„Kopilane, dijete Sekule!
Nijesi mi sestrić od sestrice,
Nego jesi od kurve kopile.
Ako meni pokloniti ne ćeš,
Hodi meni na duga megdana,
Na selišta i na razbilišta,
Drago tebi i pod b'jelu kulu
I pod kulu na rosnu livadu,
Da junački megdan dijelimo.
Već ću li me, dijete Sekule!
U tebe je devet braće bilo,
Sve sam devet junak pogubio
I tvojega baba desetoga,
Tebe danas hoću jedan'estog."

Janko baci Sekula o tle, sveže mu ruke i odvede ga u tamnicu mrku. Sedam godina mori ga gladom i žedju, a kad izišla sedma godinica, sagradi vješala i dovede Jusup-ciganina, da objesi sestrića Sekula:

Tri konopa nova istratio,
Dok Sekulu ruke utvrdio,
Pa ga vodi u to polje ravno.
Kad je došo pod vješala tanka,
Sekul gleda gori uz vješala.
Malo mi se srdit razljutio,
Malo mi je rukom pokrenuo,
Tri konopa nova prekinuo,
Pa je Janka za prsi hitio
I š njime je o tle udario.
Veza njemu ruke naopako,
Pa ga baca u istu tamnicu.
Njega hrani kako i on njega.
Hranio ga za sedam godina.
Kad izišla sedma godinica.
Na tom mjestu gradio vješala
A doveo istog ciganina,
Pa daidžu objesio svoga.

76.

Junaštvo Sekulino.

O junaštvima Sekulovim u boju s Turcima spominjemo još ove pjesme: u Blagovića br. 3.; u Ilića br. 70.; u Ljubidraga br. 39. i u Vodopića br. 1.

U Blagovića (iz Skočaja kod Zavalja; st. 314) zove Sibinjanin Janko cara čestitoga na Kosovo bojno, da vide, tko je junak bolji. Na Kosovu goni Turke nećak Jankov Sekula i donosi vode Janku, ali ga Turci uhvate. Car ga pita za pojedine junake u vojsci. Kad Sekula svrši kazivanje, zapita ga car, kojom smrću voli poginuti. Sekula mu odgovara:

„Ako ćeš me nešto poslušati,
Ja ću tebe nešto zamoliti:
Podaj meni konja drvarinu,
Koji ne će ni da goni drva.
I podaj mi sablju odmetnicu.
Koja ne more ništa da posiče;
Sveži moje naopako ruke
I sveži mi noge ispod konja,
Pa me pušti niz polje Kosovo,
Za mnom pušti trista janjičara,
Nek me dile na trista sabalja."

Car to jedva dočeka, a Sekula pozove u pomoć posestrime vile:

Mili Bože, čuda velikoga!
Više njeg se crn oblak namače,
Iz oblaka tri bijele vile,
Te padoše k Sekul-netijaku:
Jedna vila konja razigrava,
Druga driši i noge i ruke,
A treća mu sablju naoštrila.

Tako Sekul posiječe Turke i pomiri se s carem.

U Ilića (iz Daruvara u Slavoniji; st. 340) pita car Lazar, koji će se junak naći, da mu ukrade na Savi vode od Turaka. Javi se Sekula. Uhvate ga i dovedu caru Muratu i on ga pita za pojedine junake, koji su sjekli Turke (Sekula veli, da mu je otac zmajognjeni Manojlo iz Visaj-planine). Najzad mu dade sablju odmetinu i konja isharana, ali on pozove u pomoć sv. Djurdja, nedjelju milu milostivu i posestrimu vilu, te su se ruke same odvezale i on posiječe Turke. Na to Sekula donese caru Lazi vode.

U Ljubidraga (iz Dubrovnika; st. 298) car u Stambolu piše Sibinjanin-Janku, neka mu spremi Banovića Sekulu do Stambola grada:

„Er sam ga se care uželio
Baš očima moj'jem nagledati.
Dobr'jem ću ga darom darovati,
Dat ću njemu sa zlatom od'jelo,
Dat ću njemu krilo i čelenku,
Da se Sekul po Sibinju fali,
Po Sibinju u pjanom mehani,
U mehani baš mlad'jem junacim,
Bit će njemu dika i pofala."

Na putu se uvrati dundu svome Kraljeviću Marku, koji mu veli:

„O Sekule, moj sivi sokole!
Nemoj mi se Sekul prepadati
Ni junaštvo tvoje pogrditi.
Ajde pravo do grada Stambola,
Do divana cara čestitoga.
Da bi tebi do nevolje bilo,
Ti zamoli cara čestitoga,
Nek te vodi u polje široko,
Da zapjevaš iza svega glasa:
Ja ću biti u polju širokom.
Da bi tebi do nevolje bilo,
Ja ću tebe Sekul obraniti.“

Sekul rastjera sve paše i dodje pred šator caru. Car ga pita za junake, koji su sjekli Turke i hoće da ga objesi, a Sekul zapjeva i dodjoše Janko i Marko u pomoć.

U Vodopića (iz Dubrovnika; st. 861) Sekulu uhvate Turci na Kosovu, kad je htio donijeti Janku vode. Car ga vrgne u tamnicu. Kad se uhvatila noć, pošeta mlada sultanija do mrke tamnice i obeća mu, da će ga izbaviti, ako se oženi njome. Sekul joj povikne iz tamnice:

„Sultanija, iz njedara srce!
Tvrdja vjera neg studena st'jena,
Prije bi se st'jena pomaknula,
Neg bih junak vjerom prevrnuo;
Uzet hoću, prevarit te ne ću,
S tebe ja sam ovdi zapanuo,
Tavnicu sam plećim zavalio.“

Sekul posiječe Turke i odvede mladu sultaniju.

78.

Smrt Sekulina.

Na tu su pjesmu nalik pjesme: u Marjanovića br. 14.; u Ostojića I. br. 483.; u Saridže br. 8.; u Šestića br. 25. i u Tommasea br. 31. i 111.

U Marjanovića (iz Gornje Krajine u Hrvatskoj; st. 198) digne se vojvoda Janko sa Sekulom na Kosovo:

Kad su bili na Kosovo blizo,
Sekula je Janku govorio:
„Vaj da znadeš, moj miljeni ujče!
Ja sam, ujče, roda zmajevskoga,
Car je turski roda sokolova.
Kad izadje care u ordiju,
Stvorit će se sijevi sokole.
Kad ja vidim, moj miljeni ujče!
Stvorit ću se zmaje zmija ljuta,
Poletit ću nebu u oblake,
Živa ću ti cara uvatiti
I tebi ga pred šator doniti.
Moj ujače, Janko vojevoda!
Ne uzimlji umi u prezumi,
Van ti uzmi umi u razumi,
Nemoj sjeći zmaja zmije ljute,
Van ti s'jeci sokola sivoga,
Pa 'š posjeći ti cara turskoga.“

Janko ne posluša, već posiječe ljuta zmaja, Sekulu nećaka.

U Ostojića (iz Povlja na Braču — od Ane Zlatar; st. 69) povede Janko na vojnicu svojega nećaka:

U gori ga noćca dostignula,
Svaki junak sebi čador penje,
Mladi Janko svojemu nećaku.
Kad je noći od ponoći bilo,
Nećaku je ujko govorio:
„Oj nećače, drago dite moje!
Nut pogledaj, moje dite drago!
Je li jasan na zapadu misec,
Je l' danica na istoku zvizda,
Je l' vlašići goru nathitili,
Je li naše putovati vrime?"
Kad je nećak ujca razumio,
Brzo se je na noge skočio,
U zlo po se jadan se rodio!
Još nit jadan pogledao biše,
Je li jasan na zapadu misec,
Je l' danica zvizda na istoku,
Je l' vlašići goru nathitili,
Nad šatorom krilo ugledao.
Jutit zmaj se nad šatorom svija,
Pa je ujcu svomu besidio:
„Ajme, ujko, vele dobro moje!
Nad šatorom jutit zmaj se svija,
Ustrili ga, ujko, dobro moje."

Brzo skoči da ustrijeli zmaja, ali ustrijeli nećaka.

U Saridže (iz Dubočca u Bosni; st. 52) vojvoda Janko vodi u boj Sekulu nećaka i svojega sina Matijaša:

Kad stigoše nasred polja ravna,
Na pol polja šator raspinjaju,
Zapjevaše ko vila u gori,
Zapjevaše, sve da gora ječi.
Kad su šator posve zgotovili,
Udri piti vojevoda Janko,
Vino piti, još bolje pjevati.
Al mu veli Sekul, dite mlado:
„Ne pij, ujo, umlje i bezumlje,
Sad su Turci sivi sokolovi,
Živa će te, ujo, uhvatiti
I živa te caru pokloniti.
Za to ujo haje i ne haje,
Što Sekula d'jete govoraše,
Već on lije, rujno vince pije.
— — — — — — — —
Malo vr'jeme postajalo biše,
Leti sokol zmijom krilaticom,
Te padaju Janku na šatore,
Al mu veli sine Matijaše:
„Boraj tebi, moj mili babajko!
Oću l' tući zmiju krilaticu
Il sokola, tursku haramiju."
Al govori vojevoda Janko:
„Udri zmiju, al nemoj sokola."
Pade zmija u zelenu travu,
Ode sokol, turska haramija.

U Šestića (iz Gučje gore u Bosni; st. 232) knjigu piše Misir-udovica od Sibinja Janku, da joj pokloni sestrića Sekul-Banovića. Janko ne će to da učini, jer nije svoga sestrića gojio, da on ljubi Misir-udovicu, već da ganja po Kosovu Turke. Misir-udovica napiše list knjige bijele caru Sulejmanu:

„Poznadeš li, care Sulejmane!
Kako se je pothranilo hule,
Pothranilo hule i kopile,
U onoga od Sibinja Janka.
'Vako piva hule i kopile,
Da će našu otet banovinu,
Banovinu pa i očevinu,
Očevinu pa i tečevinu,
Da će tebe uhvatit za bradu,
Pa obisit o bedemu gradu."

Car pokupi silovitu vojsku, izvede je na bojno Kosovo i pozove na mejdan junački Janka sa sestrićem Sekulom. Sekul se junački drži i hvata turske poglavare. Treći dan uhvati od Bosne vezira:

Pa mu sveza ruke naopako,
Pa ga goni zelenom jezeru,
Pa on hvata zmaja žestokoga,
S jednom gujom zmaja zauzdava,
S drugom gujom zmaja ošibuje.
Stoji kriska Sekul-Banovića,
Stoji zvizga zmaja žestokoga,
Stoji cika šarovite guje,
A u zubim zmaja žestokoga.
Izvija se k nebu pod oblake,
Pa se vija daji do čardaka.
Al ga gleda Janjkova gospoda,
Pa s' ovako Janjku besidili:
„Vidi, Janjko, čuda velikoga!
Strili, Janjko, zmaja žestokoga,
Jal svi ćemo od straha pomrti."
To im Janjko tiho progovara:
„Onda jeste veće čudo bilo,
Kad je naše carstvo pomanjkalo,
Pomanjkalo na Kosovu bojnu."
Opet njemu govore gospoda:
„Strili, Janjko, zmaja žestokoga!
Jal svi ćemo od straha pomrti."
Kad se Janjku na ino ne može,
Janjko zape strilu u tetivu,
Pa ustrili zmaja žestokoga
I sestrića Sekul-Banovića.
Kako ga je lako udario,
Kroz njeg žarko navratio sunce.
Sekul pade u travu na glavu.
Leteć glava mrtva progovara:
„Ej, moj dajo, od Sibinja Janjko!
Jesam li ti besidio, dajo,
Da ne činiš uma bez razuma?"
To izusti, a dušu ispusti.

U Tommasea br. 31 (iz Dalmacije; st. 107) dodje Janko sa Sekulom na Kosovo ravno. Sekul potajno zove Otmanovića cara na mejdan junački, da ne zna ujak. Car mu izadje na mejdan, ali Sekulu bješe loša sreća, te ga car živa uhvati i odnese na čador ujaku:

Pred čador su sluge izlazile,
Na čadoru čudo ugledaše,
Gdje zmaj drži sivoga sokola.
Na muštuluk k Janku dolaziše,
Gospodaru svome besjediše:
„Nu pogledaj, vojevoda Janko!
Vidit hoćeš čuda na čadoru,
Gdje zmaj drži sivoga sokola."

Janko izadje pred čador i opali pušku, ali ne udari Otmanović-cara već Sekulu nećaka:

Pade Sekul na zemljicu crnu,
A kad vidi vojevoda Janko,
Cvili Janko i suze proliva:
„Moj Sekule, moje d'jete drago!
Tko će sada doći tvojoj majci?"
L'jepo njemu Sekul besjediše:
„Ne žali me, moj ujače Janko!
Ludost mi je smrti uzročila.
Mi smo, ujče, roda sokolova,
Otmanović roda zmajevskoga,
Zmaj je jači od siva sokola.
Ajde k dvoru, na megdan ne idji,
Strah je mene, izgubit ćeš glavu."
R'ječ izusti, a dušicu pusti.
Knjigu piše vojevoda Janko,
Pa ju baci nebu pod oblake,
Knjiga dodje Sekulovoj majci.
Knjigu primi Sekulova majka,
Knjigu štije, pa kćeri dozivlje:
„Da vam bora, draga djeco moja!
Evo knjige od brata mojega,
Ujca našeg, vojevode Janka,
Da j' Sekula l'jepo oženio,
Na Kosovu dvore učinio
Za ljubovcu Kosovku djevojku."
Kad joj kćeri riči razumiše,
Plačuć one majci besjediše:
„Moja majko, moje sunce žarko!

Što j' Sekula ujak oženio.
To je njega junak pogubio,
Na Kosovu dvore sagradio,
Na Kosovu njega ukopao;
Što je reko s Kosovkom djevojkom,
To j' s Kosovom, l'jepim zavičajem."

* * *

Ovdje ćemo spomenuti i druge neke pjesme o smrti Sekulovoj.

U Klotilde Kučere br. 47. (iz okoline brodske na Savi; st. 50) grdna je rana Sekula dopanula goneći po Kosovu Turke. Janka dozivlje iz mehane Momčilo vojvoda i on pita nećaka, bi li mu preboljele rane, da troši zlatnijeh dinara i da traži mudrijeh ljekara:

Odgovara ranjeni Sekula:
„Prodji me se, vojevoda Janko!
Ti ne traži mudrijeh ljekara,
Niti troši zlatnijeh dinara,
Već pozdravi moju milu majku,
Da ne traži kićene djevojke,
Jer da me je ujak nakitio
Crnom zemljom i zelenom travom."
To izusti i dušu ispusti.

U Mikuličića (iz Hrv. Primorja; st. 49) Boga moli vojvoda Janko, da dan svane, a maglica pane:

„Poć ću iskat Sekulu mojega
Po megdanu mojen i carevon."
Što j' molio vojevoda Janko,
Što j' molio, to je izmolio,
Zora svane, a maglica pane,
Iz maglice gusta godinica.
Lipo se je opremio Janko,
Ide iskat Sekula svojega.
Našal ga je u carevoj vojski,
Desnu ruku u livoj nosio,
Livu nogu pred sobon na konju,
Još pozivlje na megdan junake.
Kada ga je ujac ugljedao,
Niz obraz je suzan oborio,
Sekuli je svomu govorio:
„Aj Sekula, drago dite moje!
Nisan li ti, sinko, govorio,
Da ne trpiš prez mene megdana."
Sekula je ujcu govorio:
„Ne mog', ujče, konja sustegnuti
Ni junačkon srcu odoliti."
To izusti, a dušicu pusti.

Lijepo ga ujak ukopa pokraj puta na polju Kosovu. Za malo vremena pišu sestre Sekuline svome ujaku Janku:

„Pošalji nan Sekulu našega,
Sekulu će oženiti majka
Najstarijon sekon (sic!) Sekulinon."

Janko im odgovara:

„Ženite se, kudgod kojoj Bog da,
Sekulu je ujac oženio
Crnon zemljon i travon zelenon."
Cvile, plaču sestre Sekuline,
One kunu ujca Janka svoga:
„Prokljet bio naš ujače Janko,
Ki odmami Sekulu našega."

U Palunka br. 146 (iz Popova polja u Hercegovini; st. 49) pišu dvije sestre Sekuline Janku, neka im pošalje Sekula, da ga ožene. Janko im knjigu „otkitio“:

„O sestrične, seke Sekulove,
Vašijem se bratom ne mislite,
Daidža ga Janko oženio
Na Kosovu polju zelenome
Crnom zemljom i travom zelenom.“

79.

Ispovijest Despotovića Jova.

U Smičiklasa (iz Žumberka; st. 27) glasi pjesma ovako:

Kad umire Vuk Despote
Na kriocu stare majke,
Govori mu stara majka:
„D'jete moje, Vuk Despote!
Kom' ostavljaš staru majku,
Kome l' svoju vjernu ljubu,
Kome l' svoje b'jele dvore,
Kome l' svoje britke sablje,
Kome l' svoje sokolove?“
Još govori Vuk Despote:
„Oj starice, stara majko!
Podaj ljubu za boljega,
Za boljega, za ljepšega,
Za ljepšega, za višega,
Neg ja jesam Vuk Despote,
Da me ne bud' spominjala;
Staroj majki b'jele dvore,
Po njih šeći do samrti;
Vrankoviću vrane konje,
Da mi trka ne požele
Ko t' ga nisu i za mene;
Britkoviću britke sablje,
Da mi krvce ne požele
Ko ti nisu i za mene.
Moji mladi sokolovi
Vi se penj'te i vlješajte
Ko t' se jeste i za mene.“

80.

Ženidba ognjevitoga Vuka.

O ženidbi ognjevitoga Vuka spominjemo još pjesme: u Murata br. 48. i u Obradovića br. 12

U Murata (iz Luke na Šipanu — od Kate Murat; st. 152) meće zmajognjeni Vuk na se odijelo od Sibinja Janka i ide na vodu studenu, da kuša svoju vjerenicu, bi li mu se prevariti dala:

Kad je bio na pogled od vode,
Vidjela ga vjerenica mlada,
Ruho pozna od Sibinja Janka,
Ruho pozna, ne pozna junaka.
Djevojka je domišljata bila,
Smakne s ruke zlaćan dijomanat,
Bacila ga b'jela u njedarca,
Pa se mlada oko vode šeta
I u vodu često pogledjuje.
U to Vuče na vodu studenu,

Djevojci je mladoj govorio:
„Bog pomogo, na vodi djevojko!
Što si dosad vodi na studenoj?
Ol si, dušo, ljubljena u majke,
Pa ti čekaš na vodi junake,
A da ljube b'jelo lišce tvoje?
Ljubi mene, draga dušo moja!
Ja ću tebe darovati l'jepo."
Govori mu lijepa djevojka:
„N'jesam mlada ljubljena u majke,
Pr'je me crna zemlja obljubila,
Neg ja mlada junake u majke!
Ja ne čekam na vodi junake,
A da ljube b'jelo lišce moje!
Zlaćeni sam prsten utopila,
A moj da sam, ne bi ni žalila,
Nego Vuka, vjerenika moga.
Što mi n'jesu crne oči pale
Danas mladoj u vodu studenu,
Nego prsten s desne ruke moje!"
Djevojci je Vuče govorio:
„Ti ostavi zmajognjena Vuka,
Uzmi mene, draga dušo moja!
Dat ću tebi devet prstenaka."
Mudra bila lijepa djevojka,
Mudra bila, mudro govorila:
„Fala tebi, sivi moj sokole!
Ne bi Vuka moga ostavila
Za u glavi oba oka moja."
Drugi joj je volat govorio:
„Luda ti si, draga moja dušo!
Ti ostavi zmajognjena Vuka,
Uzmi, neve, od Sibinja Janka,
Sa mnom će ti svako dobro biti.
Nema Vuče ni malahno blaga,
Da ga vidiš, draga dušo moja!
Kad Vuk kapu na oči navuče,
Bi od njega umrla od straha."
Govori mu lijepa djevojka:
„Ja ne znadem, sivi moj sokole!
Vuk kakav je, milo moje blago!
Er ga n'jesam nikad ni vidjela;
Ma ga kažu mila braća moja,
Da je dobar junak na Krajini.
Fala Bogu, moj sivi sokole!
Ako Vuče i ne ima blaga,
Jeda za njim ne umrem od glada!
Neka Vuka, vjerenika moga,
Neka mi ga, Bog mi ga pomogo!"
Kad vidio zmajognjeni Vuče,
Da se mlada ne da prevariti,
Djevojci je mladoj govorio:
„Moli, dušo, Boga velikoga,
Dje te l'jepo svjetovala majka!
Da te nije tako svjetovala,
Ti bi danas izgubila glave!
Podji, dušo, dvoru bijelomu,
Ti ne traži zlaćena prstena.
Ja sam Vuče, milo tvoje drago,
Nadaj mi se, draga dušo moja!
U nedelju, koja prva dodje:
Ti se meni i svatima nadaj."
— — — — — — — — — — —

U Obradovića (iz Zenice u Bosni; st. 228) car Lazar krsno ime služi:

Uzovnike care sastavio.
Sastavio stotinu popova,
I stotinu svetih kaludjera,
I stotinu njemačkih vladika,
I stotinu djece djakončadi.
I pred njima djaka samouka,
I onoga Vukašina kralja,
Njeg'va sina Kraljevića Marka,
Markov' slugu zmajognjena Vuka.

Dade im svoju dragu kćerku, da im služi lozovinu vino. Kupa ide od ruke do ruke, a kad Vuče kupu prihvatio, iz ruke mu se izmaknula, jer se zagledao u glavnu djevojku:

Ja što veli Kraljeviću Marko:
„Ako si se, Vuče, zagledao,
Zagledao u glavnu djevojku,
Dovest ću je k b'jelom dvoru tvome,
Dovest ću je tebi za ljubovcu.“

Car ne da kćeri, dok mu Marko ne ukrši „zlatna bora granu“:

Kada Vuče r'ječi razumio,
Nama skoči na noge lagane,
Pa dolazi do brnjaka svoga
Poteže mu četiri kolana,
A i petu ibrišim-tkanicu,
Koja konja od kolana čuva.
Boga reče, pojaši brnjaka,
Oćera ga poljem zelenijem.
Za njim leti Kraljeviću Marko,
Sobom vodi tovena šarina,
Pa on viče zmajognjenog Vuka:
„O ti, Vuče, budalasta glavo!
Hoćeš ludo izgubiti glavu,
Nader tebi tovena šarina,
Još evo ti moja britka ćorda,
Ma ne mogu svoje desne ruke!“
Pričeka ga zmajognjeni Vuče,
Sustiže ga Kraljeviću Marko,
Dade njemu tovena šarina,
I dade mu svoju britku ćordu,
Pa je njemu govorio Marko:
„Čuješ li me, zmajognjeni Vuče?
Brnjo nije ni vidio mora,
Moj je šarac triput prehodio,
Triput tamo i triput je 'vamo.
Još počuj me, zmajognjeni Vuče!
Kada budeš moru na obalu,
Ne će ćeti šarac nalaziti,
Ti izvadi brijetkinju ćordu,
Pa ošini šarca po sapima,
Odma će ti naleći na more.'
Čuvaj meni tovena šarina,
Nemoj mi ga brate porezati,
Zdravo ćete more pregaziti.
Kada budeš s onu stranu mora,
Onamo je trijest zlatobora,
I pod njima trijest popivnica,
Popivnica, trijest b'jelih vila
I nad njima trijest gavranova
I trideset sivih sokolova.
Kad s' pomoliš moru na obalu,
Zagraktat će vrani gavranovi,
Zakliktat će sivi sokolovi,
A da vidiš trijest b'jelih vila!
Svaka će ti kupu nalivati,
Svaka će te kupom ponuditi,
Kupe primaj, moje d'jete drago!
Kupe primaj, preko sebe livaj,
Nemoj piti, ne ćeš se kajati.
Pa ukrši zlatna bora granu,
A odjaši debela šarina,
Pa priveži granu u terkiju,
Pa zajaši tovena šarina,
Povrati ga na debelo more.
Kada budeš nasred sinjeg mora,
Stat će šarac kano i kamenje,
Al ti uzmi koplje ubojito,
Udri šarcu kraj prvijeh noga.
Nemoj tući tovena šarina,
Neka bi ti vilu obranio,
A neka bi šarca oprostio,
Zdravo će te šarac prenositi!“
Otlen ode zmajognjeni Vuče,
Vrati s' Marko b'jelu Carigradu.
Kada bio zmajognjeni Vuče,
Kada bio moru na obalu,
Ne će šarac na debelo more,
Al da vidiš zmajognjena Vuka!
On izvadi brijetkinju ćordu,
Pa udara šarca po sapima,
Nama njemu šarac nalazio
I zdravo su more prelazili.
Kada bio s onu stranu mora,
Zagraktaše vrani gavranovi,
Zakliktaše sivi sokolovi,
A da vidiš trijest b'jelih vila!
Svaka drži kupu nalivenu,
Svaka ga je kupom ponudila.
Kupe prima zmajognjeni Vuče,
Kupe prima, oko sebe liva.
Kad je trijest kupa privatio,
On ukrši zlatna bora granu,

Pa odjaši tovena šarina,
Sveza granu šarcu u terkiju,
Pa zajaši tovena šarina.
Naćera ga na debelo more.
Ja da vidiš trijest b'jelih vila!
Što im veli vila starješica:
„Čujete me, trijest b'jelih vila!
Nije taki junak dohodio,
Već do oni Kraljeviću Marko.
Nije l' majka rodila junaka!
Koja bi se vila nalazila,
Uronula usred sinjeg mora,
Pa sapela konja i junaka,
Dat ću njojzi svoje stariještvo,
Stariještvo za trijest godina!"
Ja da vidiš trijest b'jelih vila,
Sve su vile nikom poniknule,
U zelenu travu pogledale,
Kako travke rastu na zavojke
Kano dojke u l'jepe djevojke;
Ne poniče vila Mandalina,
Ne poniče, već na noge skače:
„Evo majka rodila junaka!
Budi meni na besjedi, vilo!
Uronut ću usred sinjeg mora,
Pa sapeti konja i junaka,
Uronut će konjic i junače."
Ja da vidiš, moj sokole sivi!
Kad uronu vila Mandalina,
Sape Vuku tovena šarina,
Stade šarac kano i kamenje,
Udara ga zmajognjeni Vuče,
Udara ga čizmom i mamuzom
I iz čizme pletenom kandžijom,
Stoji šarac kano i kamenje.
Ja da vidiš zmajognjena Vuka!
Na um pade (rodila ga majka!)
Što je njemu Marko besjedio,
Pa uzimlje koplje ubojito,
Pa udara kraj prvijeh noga.
Istom ciknu vila Mandalina,
Ona ciknu usred sinjeg mora:
„Aoj meni do Boga miloga,
Gdje mi prebi i nogu i ruku!"
Tud je Vuče vilu obranio,
A otalen šarca oprostio.

Zdravo šarac more prelazio i došao bijelu Carigradu, gdje se zmajognjeni Vuk oženio kćerju cara Lazara:

Š njome Vuče porod izrodio
Ćeri rane, a pozne sinove,
Neka snaje zava ne zatječu,
Nek u kući kavge ne zameću,
Jere kavga nije nikom draga
Kamo l' onom zmajognjenom Vuku!

(Isporedi pjesmu br. 53.: „Cvijet pozlaćeni.")

81.

Dioba braće Begovića.

O diobi braće imaju još pjesme: u Andjelinovića br. 106. (iz Sućurja na otoku Hvaru — od Matije Vuljan; st. 293); u Josipa Klarića (iz Vodostaja kraj Karlovca — od Ivana Klarića; st. 70); u Ljubića br. 32. (iz otoka Hvara; st. 78); u Murata br. 9. (iz Luke na Šipanu; st. 316); u Ostojića I. br. 416. (iz Brela kraj Makarske — od Ivana Zelića; st. 192); u Palunka br. 180. (iz Popova polja u Her-

cegovini — od Kate Palunko; st. 292) i u Tommasea br. 45. (iz Dalmacije; st. 104).

U ovim pjesmama nema ništa osobito, što bi bilo vrijedno spomenuti.

82.

Ženidba Jova od Budima.

Na tu su pjesmu nalik pjesme: u Klotilde Kučere br. 82. (iz okoline vinkovačke; st. 150) i br. 87. (iz okoline vinkovačke; st. 110); u Lovretića br. 17. (iz Otoka u Slavoniji; st. 190), br. 22. (iz Otoka; st. 101), br. 26. (iz Otoka; st. 112) i br. 29. (iz Otoka; st. 73); u Mikuličića br. 23. (iz Hrv. Primorja; st. 83); u Šestića br. 11. (iz Sutjeske u Bosni — od Pava Mikeljevića; st. 238) i u Vrbanića br. 11. (iz Gornje Krajine u Hrvatskoj; st. 85).

Ni u ovim pjesmama nema ništa osobito, već što se u Mikuličića, Vrbanića i Šestića motiv prenio na Sibinjanina Janka, koji prosi Misirkinju Janju.

POPIS

zbornika i sabirača, od kojih imade pjesama u ovoj knjizi.

Krupne brojke naznačuju one pjesme, koje su u ovoj knjizi (sprijed i u dodatku) čitave štampane.

Kose brojke naznačuju one pjesme, koje su u „dodatku“ u izvatku štampane.

Obične brojke naznačuju one pjesme, koje su u „dodatku“ samo spomenute.

POPIS

mjesta ili krajeva, iz kojih imade pjesama u ovoj knjizi.

Krupne brojke naznačuju one pjesme, koje su u ovoj knjizi (sprijed i u dodatku) čitave štampane.

Kose brojke naznačuju one pjesme, koje su u „dodatku" u izvatku štampane.

Obične brojke naznačuju one pjesme, koje su u „dodatku" samo spomenute.

Banjaluka (Šurmin Djuro). — Dodatak: 37. *54.*

Banovci u Slavoniji (Ilić Luka). — Dodatak: 36. 58.

Belenić u Hercegovini (Palunko Vice): **7. 10.** — Dodatak: *2* (2 pj.). *18.*

Bisko kod Sinja u Dalmaciji (Banić Filip). — Dodatak: *32.*

Blagaj u Bosni (Pavlinović Mihovio): **41.**

Blato na otoku Korčuli (Glavić Baldo Melkov): **65.**

Bogomolje na otoku Hvaru (Nališ Rinald). — Dodatak: *23.* 40. *41.* 64 (2 pjesme).

Bosna uopće: (Klerici bosanski): **43.** — Dodatak: 40. * (Pajić Matija): **46.**

Boševac kraj Ozlja (Orešković Julije). — Dodatak: 13. 18.

Brčko u Bosni (Nedić Dobroslav): **48.** — Dodatak: *66.*

Brele kraj Makarske (Ostojić Mato). — Dodatak: 81.

Brinj u Hrvatskoj (Ugarković Stjepan): **12.** — Dodatak: 14. 23. *38.*

Brist kod Makarske (Kačić Ivan). — Dodatak: 5. *47. 54. 64. 66.*

Brlog na Kupi (Kucelić Fran). — Dodatak: *18.*

